

Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene

**„Implementarea Planului de Evaluare a Programului Operațional Capital Uman 2014-2020
Lotul 1: Evaluarea intervențiilor în domeniul incluziunii sociale”
Contract nr. 36273 / 05.05.2020**

Raport de evaluare retrospectivă POSDRU domeniul incluziune socială

Aprilie 2021

**Proiect cofinanțat din Fondurile ESI, prin POCU 2014-2020, Axa Prioritară 7 Asistență Tehnică
și implementat de asocieria:**

CIVITTA

Acest raport a fost elaborat în baza contractului de servicii nr. 36273/05.05.2020 - „Implementarea Planului de Evaluare a Programului Operațional Capital Uman 2014-2020 Lotul 1: Evaluarea intervențiilor în domeniul incluziunii sociale” derulat de asocierea formată CIVITTA Strategy & Consulting SA (lider), LIDEEA Development Actions SRL, ARCHIDATA SRL și GOLDBACH Primes SRL, prin echipa de evaluare formată din:

Liliana Lucaciu, Team Leader, Monica Roman, Diana Ionescu, Andreea Savin, Ana Bulai– experți cheie, Silvia Rus, Carmen Maris, Stefana Buhaescu Ciucă, Alina Ionescu, Alexandra Scarlat, Corina Roșu, Diana Manoleli, Eugen Perianu, Alexandra Baci, Roxana Bedrule, Andra Jurj, Florina Todor, Daniela Bunciu, Cristina Ștefan – experți non cheie.

Opiniile exprimate în raport sunt cele ale echipei de proiect și nu prezintă neapărat punctul de vedere al Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene.

Fișa documentului

VERSIUNEA	DATA TRANSMITERII
Versiune inițială	05 ianuarie 2021
Versiuni revizuite	
Versiune revizuită 1	05 martie 2021
Versiune revizuită 2	08 aprilie 2021
Versiune revizuită 3	19 aprilie 2021

Cuprins

Fișa documentului	2
Lista anexelor	6
Lista tabelelor	8
Lista figurilor	9
Lista abrevierilor	10
Sumar executiv	13
Executive Summary	18
Ander ekzekutivo	23
Ügyvezetési összefoglaló	28
I. Sinteza raportului	33
Preambul	33
Date sintetice ale proiectului	33
1. Introducere	34
1.1. Cadrul general al evaluării	34
1.2. Obiectivul evaluării și întrebări de evaluare	35
1.3. Grupul țintă și utilizatorii evaluării	36
1.4. Structura Raportului de evaluare	36
1.5. Metodologia de evaluare	36
1.6. Probleme întâmpinate și limitări în aplicarea metodologiei de evaluare, robustețea concluziilor	41
2. Concluziile și recomandările evaluării	43
2.1. Aspecte generale privind intervențiile evaluate	43
2.2. Constatări și concluzii ale evaluării	44
2.3. Recomandări	49
II. Rapoarte de evaluare tematice pe Domenii Majore de Intervenție(DMI)	68
DMI 2.2. Prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii	68
3. Prezentarea evaluării	68
3.1. Contextul evaluării și a implementării intervențiilor corespunzătoare DMI 2.2	68
3.2. Prezentarea intervențiilor evaluate	68
3.3. Descrierea succintă a DMI 2.2	70
3.4. Metodologia de evaluare	71
3.5. Limitări metodologice	74
4. Răspunsuri la întrebările de evaluare	75
4.1. ÎE 1. Care este progresul în sectorul DMI-ului?	75
4.2. ÎE 2. În ce măsură progresul observat este atribuit POSDRU?	84
4.3. ÎE 3. În ce măsură există și alte efecte, pozitive sau negative?	96
4.4. ÎE 4. În ce măsură efectul depășește granița zonei sau a sectorului sau afectează alte grupuri, nevizate de intervenție?	98
4.5. ÎE 5. În ce măsură sunt efectele durabile pe o perioadă mai lungă de timp?	100
4.6. ÎE 6. Ce mecanisme facilitează efectele? Care sunt caracteristicile cheie contextuale pentru aceste mecanisme?	102
4.7. ÎE 7. În ce măsură sunt justificate costurile implicate, având în vedere schimbările/ efectele/ rezultatele înregistrate?	109

4.8.	ÎE 8. Dacă și în ce măsură lucrurile ar fi putut fi făcute mai bine?.....	112
5.	Concluzii și recomandări	114
DMI 6.1	Dezvoltarea Economiei Sociale	117
6.	Contextul implementării intervențiilor corespunzătoare DMI 6.1.....	117
6.1.	Prezentarea intervențiilor evaluate.....	117
6.2.	Metodologia de evaluare.....	119
6.3.	Probleme întâmpinate și limitări în aplicarea metodologiei de evaluare, robustețea concluziilor	123
7.	Răspunsul la întrebările de evaluare.....	125
7.1.	ÎE 1. Care este progresul observat cu privire la dezvoltarea economiei sociale de la momentul adoptării POSDRU?.....	125
7.2.	ÎE 2. Măsura în care progresul observat este atribuit programului (efect net sau impactul intervenției) 130	
7.3.	ÎE 3. Alte efecte intenționate sau neintenționate, pozitive sau negative	153
7.4.	ÎE 4. Efectul de propagare.....	157
7.5.	ÎE 5. Durabilitatea efectelor	159
7.6.	ÎE 6. Mecanismele care au facilitat/împiedicat efectele și caracteristicile cheie contextuale ale acestora 161	
7.7.	ÎE7: În ce măsură sunt justificate costurile implicate, având în vedere schimbările / efectele / rezultatele înregistrate?.....	164
7.8.	ÎE 8. Măsura în care lucrurile ar fi putut fi realizate mai bine.....	167
8.	Principalele concluzii și recomandări	168
DMI 6.2.	Îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii.....	172
9.	Prezentarea evaluării	172
9.1.	Contextul evaluării.....	172
9.2.	Prezentarea intervenției evaluate	172
9.2.1.	Descrierea succintă a DMI 6.2 implementat.....	174
9.2.1.	Aplicarea metodelor și instrumentelor de evaluare	179
9.2.2.	Probleme întâmpinate și limitări în aplicarea metodologiei de evaluare, robustețea concluziilor	182
10.	Răspunsuri la întrebările de evaluare	183
10.1.	ÎE 1. Care este progresul atins în sectorul relevant al DMI 6.2?	183
10.2.	ÎE 2. În ce măsură progresul observat este atribuit POSDRU?	191
10.3.	ÎE 3. În ce măsură există și alte efecte, pozitive sau negative?	203
10.4.	ÎE 4. În ce măsură efectul depășește granița zonei sau a sectorului sau afectează alte grupuri, nevizate de intervenție?.....	205
10.5.	ÎE 5. În ce măsură sunt efectele durabile pe o perioadă mai lungă de timp?	206
10.6.	ÎE 6. Ce mecanisme facilitează efectele? Care sunt caracteristicile cheie contextuale pentru aceste mecanisme?.....	208
10.7.	ÎE 7. În ce măsură sunt justificate costurile implicate, având în vedere schimbările / efectele / rezultatele înregistrate?.....	213
10.8.	ÎE 8. Dacă și în ce măsură lucrurile ar fi putut fi făcute mai bine?.....	217
11.	Concluzii și recomandări	219
DMI 6.3.	Promovarea egalității de șanse pe piața muncii	223
12.	Prezentarea evaluării	223
12.1.	Contextul evaluării DMI 6.3	223
12.2.	Prezentarea intervențiilor evaluate.....	223

12.3.	Descrierea succintă a DMI 6.3	225
12.4.	Metodologia de evaluare.....	226
12.5.	Limitări metodologice.....	229
13.	Răspunsuri la întrebările de evaluare	229
13.1.	ÎE 1. Care este progresul în sectorul DMI 6.3.?.....	229
13.2.	ÎE 2. În ce măsură progresul observat este atribuit POSDRU?.....	236
13.3.	ÎE 3. În ce măsură există și alte efecte, pozitive sau negative?.....	243
13.4.	ÎE 4. În ce măsură efectul depășește granița zonei sau a sectorului sau afectează alte grupuri, nevizate de intervenție?	244
13.5.	ÎE 5. În ce măsură sunt efectele durabile pe o perioadă mai lungă de timp?.....	246
13.6.	ÎE 6. Ce mecanisme facilitează efectele? Care sunt caracteristicile cheie contextuale pentru aceste mecanisme?.....	247
13.7.	ÎE 8. Dacă și în ce măsură lucrurile ar fi putut fi făcute mai bine?.....	248
14.	Concluzii și recomandări	249

Lista anexelor

- 0.1. Tabel de tratare a comentariilor
- 0.2. Lista membrilor CCE
- 0.3 Lista anexelor specifice fiecărui DMI
- Anexe DMI 2.2
 - (DMI2.2).1. Metodologia și instrumentele de evaluare
 - (DMI2.2).2. Baze de date și metadate
 - (DMI2.2).3. Analiza sectorială
 - (DMI2.2).4. Raport sondaj
 - (DMI2.2).5. Minute interviuri
 - (DMI2.2).6. Raport Ateliere regionale
 - (DMI2.2).7. Studii de caz
 - (DMI2.2).8. Raport Panel de experți
 - (DMI2.2).9. Raport Focus Grup
 - (DMI2.2).10. Raportul Evaluării Contrafactice de Impact
 - (DMI2.2).11. Tabel corelare constatări-concluzii-recomandări
 - (DMI2.2).12. Literatură de specialitate și bibliografie
- Anexe DMI 6.1
 - (DMI 6.1).1. Metodologia și instrumentele de evaluare
 - (DMI 6.1).2. Baza de date și metadate
 - (DMI 6.1).3. Analiza sectorială
 - (DMI 6.1).4. Raport sondaj
 - (DMI 6.1).5. Minute interviuri
 - (DMI 6.1).6. Raport Ateliere regionale
 - (DMI 6.1).7. Studii de caz
 - (DMI 6.1).8. Raport Panel experți
 - (DMI 6.1).9. Raport Focus Grup
 - (DMI 6.1).10. N/A
 - (DMI 6.1).11. Tabel corelare constatări-concluzii-recomandări
 - (DMI 6.1).12. Literatură de specialitate și bibliografie
- Anexe DMI 6.2
 - (DMI 6.2).1. Metodologia și instrumentele de evaluare
 - (DMI 6.2).2. Baza de date și metadate
 - (DMI 6.2).3. Analiza sectorială
 - (DMI 6.2).4. Raport sondaj
 - (DMI 6.2).5. Minute interviuri
 - (DMI 6.2).6. Raport Ateliere regionale
 - (DMI 6.2).7. Studii de caz
 - (DMI 6.2).8. Raport Panel de experți
 - (DMI 6.2).9. Raport Focus Grup
 - (DMI 6.2).10. Analiza cantitativă a impactului beneficiilor și costurilor
 - (DMI 6.2).11. Tabel corelare constatări-concluzii-recomandări
 - (DMI 6.2).12. Literatură de specialitate și bibliografie
 - (DMI 6.2).13. Reconstrucția teoriei schimbării
- Anexe DMI 6.3
 - (DMI 6.3).1. Metodologia și instrumentele de evaluare
 - (DMI 6.3).2. Baza de date și metadate
 - (DMI 6.3).3. N/A
 - (DMI 6.3).4. Raport sondaj
 - (DMI 6.3).5. Minute interviuri

- (DMI 6.3).6. Raport Ateliere regionale
- (DMI 6.3).7. Studii de caz
- (DMI 6.3).8. Raport Panel de experți
- (DMI 6.3).9. Raport Focus Grup
- (DMI 6.3).10. N/A
- (DMI 6.3).11. Tabel corelare constatări-concluzii-recomandări
- (DMI 6.3).12. Literatură de specialitate și bibliografie

Lista tabelelor

Tabel 1. Metodele și instrumentele de evaluare planificate și aplicate efectiv în procesul de evaluare	37
Tabel 2 Metodele de evaluare utilizate	38
Tabel 3 Privire de ansamblu asupra implementării programului	44
Tabel 4 Tabel sintetic Recomandări, concluzii, efect așteptat	54
Tabel 5 Evoluția indicatorilor privind educația și incluziunea socială din Agenda Europa 2020	84
Tabel 6. Situația indicatorilor suplimentari în cadrul DMI 2.2	86
Tabel 7. Matricea factorilor de influență	107
Tabel 8 : Instrumente de evaluare și contribuția lor în procesul de evaluare.....	119
Tabel 9: Metodologia de evaluare pentru DMI 6.1.....	119
Tabel 10: Ocuparea în întreprinderi cu altă formă juridică – parteneriate, cooperative, asocieri	128
Tabel 11: Valoarea proiectelor finanțate în cadrul DMI 6.1	131
Tabel 12: Progresul indicatorilor de program DMI 6.1	133
Tabel 13: Progresul indicatorilor suplimentari DMI 6.1	134
Tabel 14: Progresul indicatorului Număr de SES-uri înființate.....	134
Tabel 15: Numărul de SES-uri create pe apeluri	139
Tabel 16: Tipologia SES-urilor înființate.....	139
Tabel 17: Numărul total al locurilor de muncă create de SES-uri înființate	140
Tabel 18: Tipurile de SES și numărul de locuri de muncă create	141
Tabel 19: Distribuția locurilor de muncă create pe regiuni din cadrul apelurilor 168 și 173	141
Tabel 20: Distribuția SES-urilor înființate și a numărului de locuri de muncă la nivel regional	142
Tabel 21: Distribuția SES-urilor înființate și a numărului de locuri de munca la nivel regional	143
Tabel 22: Tipurile de SES create și numărul de locuri de muncă pe categorii de grupuri vulnerabile.....	148
Tabel 23: Evoluția numărului de angajați de la nivelul SES-urilor înființate în perioada 2018-2019 față de media 2015-2016 sau 2016-2017	156
Tabel 24: Analiza evoluției SES-urilor înființate	159
Tabel 25: Evoluția numărului de angajați (media 2018-2019 față de media 2015/2016 sau 2016-2017)	160
Tabel 26: Tipuri de cheltuieli aferente proiectelor finanțate din DMI 6.1	165
Tabel 27: Analiza costului pe loc de muncă creat la nivelul SES-urilor (RON)	166
Tabel 28. Alocări și cheltuieli certificate, DMI 6.2.....	174
Tabel 29 Tipologia proiectelor DMI 6.2 după grup țintă și tip de intervenție	177
Tabel 30 Beneficiari de finanțare.....	178
Tabel 31 Instrumente de evaluare și contribuția lor în procesul de evaluare.....	179
Tabel 32 Metodologia de evaluare pentru DMI 6.2.....	179
Tabel 33 Evoluția ocupării persoanelor cu dizabilități	186
Tabel 34 Gradul de îndeplinire a țintelor indicatorilor de program la nivelul AP 6.....	192
Tabel 35 Gradul de îndeplinire a țintelor indicatorilor de program la nivelul DMI 6.2	193
Tabel 36 Gradul de îndeplinire a țintelor indicatorilor suplimentari la nivelul DMI 6.2	194
Tabel 37 Matricea factorilor de influență pentru DMI 6.2.....	209
Tabel 38 Structura bugetelor DMI 6.1 și DMI 6.2	214
Tabel 39. Caracteristici generale ale implementării	226
Tabel 40. Indexul egalității de gen și principalele componente.....	230
Tabel 41. Raportul de angajabilitate.....	231
Tabel 42. Dinamica salariului nominal mediu brut lunar pe sexe	233
Tabel 43. Participarea femeilor în sfera decizională a întreprinderii	234
Tabel 44. Numărul de victime ale traficului de persoane	234
Tabel 45. Numărul de victime ale violenței domestice	235
Tabel 46. DMI 6.3. Valoarea indicatorilor de realizare și rezultat	237
Tabel 47. Percepția privind victimele hărțuirii la locul de muncă	241
Tabel 48. Corelarea traficului de persoane cu alte fapte penale	242

Lista figurilor

Figura 1. Evoluția școlilor finanțate față de cele nefinanțate prin DMI 2.2 în privința numărului de elevi din grupuri vulnerabile și rezultate	85
Figura 2. Evoluția procentului de elevi din categoriile dezavantajate integrați în sistemul de masă versus cel special în rândul școlilor finanțate și nefinanțate.....	85
Figura 3. Repartizarea teritorială a școlilor finanțate (școli beneficiare de finanțare)	86
Figura 4. Impactul proiectelor perceput de reprezentanții școlilor sprijinite	88
Figura 5. Factori care au influențat pozitiv implementarea proiectelor	103
Figura 6. Factori care au influențat negativ implementarea proiectelor	104
Figura 7: Număr de persoane juridice atestate ca întreprindere socială după anul de înregistrare 1990-2018	127
Figura 8: Întreprinderi active pe forme juridice în România 2008-2018.....	128
Figura 9: Număr de întreprinderi nou create - alte forme juridice parteneriate, cooperative 2008-2018.....	128
Figura 10. Bugetul total al proiectelor per apel și per regiune	131
Figura 11. Evoluția numărului de SES-uri înființate în perioada 2007-2015.....	139
Figura 12. Harta SES-urilor înființate și a locurilor de muncă create la nivel regional	142
Figura 13. Evoluția Cifrei de Afaceri (CA) și a numărului de angajați ai structurilor de economie socială finanțate prin DMI 6.1 care sunt funcționale în prezent (media anilor 2018-2019 față de media anilor 2015-2016 sau 2016-2017, după caz).....	144
Figura 14. Rezultatele sondajului de la nivelul SES-urilor sprijinite privind sustenabilitatea	146
Figura 15. Evoluția SES-urilor cu zero angajați.....	156
Figura 16. Evoluția CA și a numărului de angajați.....	160
Figura 17. Distribuția proiectelor finanțate prin DMI 6.2 la nivel regional	176
Figura 18. Evoluția ratei de ocupare pe medii de rezidență în perioada 2006 - 2019.....	185
Figura 19. Evoluția numărului de participanți la cursurile de formare profesională continuă, pe sexe	188
Figura 20. Evoluția venitului mediu lunar brut în grupul tratat raportat la salariul minim pe economie.....	198
Figura 21. Continuitatea ocupării pe segmente.....	199
Figura 22. Opinia respondenților privind intervențiile și efectele produse	200
Figura 23. Sustenabilitatea rezultatelor proiectelor	207
Figura 24. Reprezentare grafică - ponderi categorii de cheltuieli proiecte	214
Figura 25 Dinamica ratei și raportului de ocupare pe criterii de gen.....	230
Figura 26. Comparatie privind angajabilitatea femeilor pe categorii educaționale	231
Figura 27. Evoluția angajărilor în principalele domenii feminizate.....	231
Figura 28. Dinamica participării la educație continuă a nivelelor de educație inferioară	232
Figura 29. Ponderea îngrijirii copiilor sau bolnavilor în total motive pentru angajarea femeilor part time.....	233
Figura 30. Componentele egalității de șanse. Comparatie între eșantioane	238
Figura 31. Percepția privind prezența contextuală a egalității de gen. Comparatie	239
Figura 32. Aprecierea importanței egalității de șanse.....	239
Figura 33. Comparatie a comportamentelor proiective/activismului în cazul constatării diferențelor de remunerare.....	240
Figura 34. Cunoașterea și incidența violenței domestice	241

Lista abrevierilor

Acronim	Denumire
ADV	Fundația „Alături de Voi”
APC	Administrația Publică Centrală
APL	Administrația Publică Locală
AdȘ	A doua Șansă
AM	Autoritate de Management
AMIGO	Ancheta asupra forței de muncă în gospodării
AM POCU	Autoritatea de Management pentru Programul Operațional Capital Uman
ANES	Agencia Națională Pentru Egalitate de Șanse pentru Femei și Bărbați
ANOFM	Agencia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
ANITP	Agencia Națională Împotriva Traficului de Persoane
ANP	Administrația Națională a Penitenciarelor
ANDPDCA	Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții
ANESFB	Agencia Națională pentru Egalitate de Șanse pentru Femei și Bărbați
ANPIS	Agencia Națională pentru Plăți și Inspecție Socială
AP	Axa Prioritară
ARACIP	Agencia Română de Asigurare a Calității în Învățământul Preuniversitar
ARAS	Asociația Română Anti-SIDA
ARPE	At risk of poverty or exclusion (rata riscului de sărăcie sau excluziune socială)
ASF	Alocația pentru susținerea familiei
ASSOC	Asociația Profesională Neguvernamentală de Asistență Socială ASSOC Baia Mare
AT	Asistență Tehnică
AW	Action Web
BS	Buget de Stat
CAR	Scasă de Ajutor Reciproc
CATI	Computer-assisted telephone interviewing
CCE	Comitetul de Coordonare a Evaluării
CDEP-CES	Camera Deputaților-Comisia pentru Egalitate de Șanse între femei și bărbați
CdS	Caiet de Sarcini
CE	Comisia Europeană
CES	Cerințe educaționale speciale
CJRAE	Centru Județean de Resurse și Asistență Educațională
CM	Comitet de Monitorizare
CMBRAE	Centrul Municipiului București de resurse și asistență educațională
CNPEE	Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație
CPP	Cererea de Propuneri de Proiecte
CRED	Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți
CSP	Corelarea scorului de propensiune
DCI	Document Cadru de Implementare
DGASPC	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului
DID	Diferență în diferență (Modificarea Diferențelor)
DMI	Domeniul Major de Intervenție
ECI	Evaluarea contrafactuală de impact
EIGE	European Institute for Gender Equality

ES	Economie Socială
ET2020	Grupurile de lucru Education and Training 2020
FDSC	Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile
FESI	Fonduri Structurale de Investiții Europene
FRA	European Union Agency for Fundamental Rights
FSE	Fondul Social European
GIS	Sistem Informațional Geografic (Geographic Information System, în engleza)
GT	Grup țintă
HG	Hotărâre de Guvern
ÎE	Întrebare de evaluare
ILO	International Labour Organization
ICCV	Institutul de Cercetare a Calității Vieții
INS	Institutul Național de Statistică
IP	Ipoteză
IPU	Inter-Parliamentary Union
ISJ	Inspectorat Școlar Județean
IȘE	Institutul de Științe ale Educației
LEN	Legea Educației Naționale nr. 1/2011
ME	Ministerul Educației
MFE	Ministerul Fondurilor Europene
MIPE	Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene
MMPS	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
MMACA	Ministerul pentru Mediul de Afaceri, Comerț și Antreprenoriat
MMFPSPV	Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice
NEETS	Not in Education, Employment or Training
OCDE/OECD	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OI/OIR	Organism Intermediar/ Organism Intermediar Regional
OI POSDRU	Organismul Intermediar Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane
ONRC	Oficiul Național al Registrului Comerțului
O.N.G.	Organizație neguvernamentală
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OS	Obiectiv Specific
OUG	Ordonanță de Urgență
PHARE	Poland and Hungary Assistance for the Restructuring of the Economy (fonduri pre-aderare)
PIR	Proiectul pentru Învățământ Rural
PISA	Programme for International Student Assessment
PO	Program Operațional
POCU	Programul Operațional Capital Uman
POSDRU	Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane
PSM	Propensity Score Matching (Corelarea Scorului de Propensiune)
PTȘ	Părăsirea timpurie a școlii
RAI	Raport Anual de Implementare
REI	Raport Evaluare Intermediară
RFI	Raport final de implementare
RI	Raport Inițial

ROF	Regulamentul de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar
ROSE	Romania Secondary Education Project – Proiectul privind învățământul secundar
ȘdȘ	Școală după școală
SAM	Școli de Arte și Meserii
SES	Structură de Economie Socială
SIDU	Strategii Integrate de Dezvoltare Urbană
SIIR	Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România
SMIS	Sistemul Unic de Management al Informației pentru Instrumentele Structurale
SRL	Societate cu Răspundere Limitată
TE	Teme de evaluare
TIC	Tehnologia Informației și Comunicării
TS	Teoria Schimbării
UAT	Unitate administrativ teritorială
UE	Uniunea Europeană
UNCARSR	Uniunea Națională a Caselor de Ajutor Reciproc ale Salariaților din România
VMG	Venitul Minim Garantat
UNPD	United Nations Procurement Division
WHO	World Health Organization

Sumar executiv

1. Evaluarea obiect al acestui raport este o evaluare retrospectivă a intervențiilor finanțate în cadrul Programului Operațional Dezvoltarea Resurselor Umane (POSDRU) în domeniul incluziunii sociale. Evaluarea trebuie să conducă conform caietului de sarcini la o serie de concluzii și lecții învățate, însoțite de recomandările aferente, care să poată fi transferate în termeni operaționali către Autoritatea de Management astfel încât să servească scopurilor sale de luare a deciziilor și gestionare a Programului Operațional Capital Uman 2014-2020 cât și pentru perioada de programare viitoare.
2. Conform Planului de Evaluare prezenta evaluare este de tip "MESO" la nivel de program și include și analize la nivelul proiectelor, integrând astfel nivelul micro de analiză, prin intermediul studiilor de caz cu toate metodele și tehnicile specifice acestora.
3. Intervențiile obiect al retrospectivității fac parte din patru domenii majore de intervenție ale POSDRU:
 - DMI 2.2 Prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii
 - DMI 6.1 Dezvoltarea economiei sociale din POSDRU
 - DMI 6.2 Îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii
 - DMI 6.3 Promovarea egalității de șanse pe piața muncii
4. Această evaluare este prima dintr-un ciclu de trei exerciții de evaluare coerente atât din perspectiva temelor de evaluare cât și din perspectiva întrebărilor de evaluare. Următoarele exerciții de evaluare au ca obiect intervențiile în domeniul incluziunii finanțate prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020 și se vor realiza în cursul anului 2021 și 2023.
5. Evaluarea a fost structurată pe opt întrebări de evaluare, și vizează o analiză a gradului de atingere a obiectivelor stabilite la nivelul Axei 2 și a Axei 6 a programului, în raport cu obiectivele specifice, alături de identificarea impactului intervențiilor finanțate până acum, respectiv stabilirea acelei părți din acest progres care se datorează exclusiv acestor intervenții susținute prin POSDRU. Întrebările de evaluare urmăresc, totodată, identificarea altor efecte negative și/sau pozitive care au rezultat din implementarea acestor intervenții susținute prin POSDRU, fără ca acestea să fi fost vizate în mod direct prin acțiunile implementate. Alte două subiecte cheie sunt legate de sustenabilitate și durabilitate: măsura în care rezultatele acțiunilor întreprinse sunt sustenabile pe termen lung, alături de identificarea mecanismelor ce conduc la producerea unor efecte durabile și de măsura în care lucrurile ar fi putut fi făcute mai bine.
6. Astfel, Caietul de Sarcini prevede opt întrebări de evaluare pentru acest exercițiu:
 - ÎE1: Care este progresul în sectorul celor 4 DMI-uri?
 - ÎE2: În ce măsură progresul observat este atribuit POSDRU?
 - ÎE3: În ce măsură există și alte efecte, pozitive sau negative?
 - ÎE4: În ce măsură efectul depășește granița zonei sau a sectorului sau afectează alte grupuri, nevizate de intervenție?
 - ÎE5: În ce măsură sunt efectele durabile pe o perioadă mai lungă de timp?
 - ÎE6: Ce mecanisme facilitează efectele? Care sunt caracteristicile cheie contextuale pentru aceste mecanisme?
 - ÎE7: În ce măsură sunt justificate costurile implicate, având în vedere schimbările /efectele /rezultatele înregistrate?
 - ÎE8: Dacă și în ce măsură lucrurile ar fi putut fi făcute mai bine?
7. Datele colectate au fost analizate urmărind verificarea legăturilor cauzale care au stat la baza teoriei programului, identificarea efectelor neintenționate, pozitive sau negative, a efectelor de propagare și a mecanismelor de producere a realizărilor, rezultatelor și a altor efecte, în condițiile influenței factorilor externi. Metodele de

colectare și analiză au permis formularea unor constatări și concluzii de încredere privind măsura și modul în care acțiunile programului au contribuit la efectele observate.

- 8. Metodele și instrumentele de evaluare planificate și efectiv aplicate în procesul de evaluare au inclus:** cercetarea documentară, procesarea și analiza statistică a seriilor de date, 56 de interviuri comune și specifice celor patru domenii majore de intervenție, ateliere de lucru regionale cu reprezentanți ai părților interesate, un focus grup național, 30 de studii de caz, cinci (5) sondaje de opinie, analiza factorilor de influență în mecanismul de producere a rezultatelor și a altor efecte, hărți pe baza sistemelor informaționale pentru vizualizarea datelor, panel de experți. În această evaluare au fost aplicate și analize cantitative bazate pe metode statistice, **analiza contrafactuală a impactului** prin metode cantitative cvasi-experimentale a fost aplicată pentru DMI 2.2, analize a seriilor privind grupurile țintă din perspectiva efectelor programului, analiza datelor administrative de monitorizare a proiectelor finanțate.
- 9.** Evaluarea s-a desfășurat în **perioada 6 mai 2020 – 5 ianuarie 2021**. Data limită a datelor administrative de program analizate este 31.12.2015, dacă nu se specifică o altă dată. **Utilizatorii rezultatelor evaluării** identificați includ: Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (MIPE), ministerele de resort responsabile de politicile publice susținute din Fondul Social European (FSE), Guvernul României, Autoritatea de Management (AM) POCU, organisme intermediare (OI) POCU și membrii Comitetului de Monitorizare (CM) POCU, inclusiv partenerii economici și sociali.
- 10.** Procesele de **consultare, integrate în metodele de evaluare**, au asigurat corelarea între nevoile și așteptările utilizatorilor, pe de o parte, și procesul și rezultatele evaluării, pe de altă parte, facilitând creșterea utilității evaluării, o mai bună preluare a recomandărilor în practică. Implicarea utilizatorilor pe parcursul evaluării este și un proces de învățare și pregătește terenul pentru implementarea recomandărilor.
- 11. Limitările metodologice** au fost generate de constrângeri semnificative privind accesibilitatea și calitatea datelor, disponibilitatea părților interesate de implicare în procesul de evaluare. Constrângerile manifestate se plasează fie la nivelul sectorial și vizează date sectoriale privind grupurile vulnerabile, fie la nivelul programului, vizând datele înregistrate și disponibile prin sistemul de monitorizare a programului. Aceste aspecte au fost amplificate de durata semnificativă de mai mult de 5 ani de la implementarea proiectelor și de condițiile de distanțare socială impuse datorită pandemiei COVID. Condițiile date au impus adaptarea metodologiei de colectare a datelor și analiză, adoptând metode de comunicare la distanță, identificând noi surse, adăugând verificări a calității datelor, iar interpretarea constatărilor a fost adaptată limitărilor metodologice, așa cum se explică în detaliu în raportul sinteză.
- 12.** Datorită măsurilor luate pentru asigurarea datelor necesare și a calității acestora, conștientizarea limitărilor și interpretarea lor adecvată, efortul suplimentar pentru triangulare și validare, apreciem că **robustețea concluziilor este suficientă** pentru acceptarea lor și a recomandărilor formulate. Argumentele pentru această opinie se regăsesc în metodologia descrisă în rapoartele de evaluare care explică modul de interpretare a datelor cu toate limitările identificate.
Constatări, concluzii și recomandări
- 13.** Intervențiile finanțate prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane au fost **o prezență semnificativă în domeniul incluziunii sociale** și în activitățile părților interesate. Dimensiune intervenției este reflectată clar de suma de 1,7 milioane de Euro alocată din fonduri publice, 728 de proiecte implementate și peste 825 de mii participanți înregistrați în grupurile țintă ale proiectelor.
- 14.** Cadrul strategic și de implementare relevă progrese privind îmbunătățirea legislației, stabilirea unor direcții strategice care să canalizeze resursele, însă există în continuare lacune, deficiențe de aplicare a prevederilor legale, care limitează impactul intervențiilor pentru incluziune. Per ansamblu, cu toate că s-au înregistrat unele progrese privind incluziunea grupurilor vulnerabile, România continuă să se numere printre statele membre cu cele mai mari probleme.
- 15.** România este **departe de a atinge țintele asumate pentru părăsirea timpurie a școlii**, iar **măsurile legislative și intervențiile de până acum nu au fost eficiente** în atenuarea acestei situații.
- 16.** În domeniul **economiei sociale au fost înregistrate progrese privind adoptarea legislației dar noul cadru nu stimulează suficient** atestarea întreprinderilor ca întreprinderi sociale sau certificarea ca întreprinderi sociale de

insertie. Sursele de finanțare pentru dezvoltarea economiei sociale au fost limitate și au pus insuficient accentul pe **dezvoltarea și menținerea lor**.

- 17. Situația grupurilor vulnerabile a avut evoluții fluctuante** cu îmbunătățiri temporare în anumite aspecte, cum ar fi participare la formare, rată de ocupare, fiind corelate cu tendințele mediului economic, efectele crizei sau creșterii economice, dezvoltări sau involuții ale structurilor economiei sociale. În absența unor facilități cum ar fi cele fiscale, oferta de locuri de muncă protejate este insuficientă pentru a sprijini ocuparea persoanelor vulnerabile. Cu toate că riscul de exclusiune socială s-a redus în România între 2007 și 2019 cu 16 puncte procentuale, România rămâne cu cel mai mare nivel în Europa. **Rata sărăciei a celor care lucrează** este de asemenea **cea mai mare din Europa**, mediul rural și mai multe categorii rămân cu o vulnerabilitate ridicată.
- 18.** La nivel național **decalajul de gen pe categorii ocupaționale**, domeniile ale economiei naționale și tipuri de ocupare **a scăzut. Accesul egal la ocupare** și la construirea unei cariere profesionale **a crescut** însă nu și pentru persoanele cu studii sub medie al căror acces la ocupare s-a diminuat. **Evoluții pozitive** se constată la nivel național și în ceea ce privește conștientizarea asupra principiului egalității de șanse și de gen în cadrul societății și asupra problematicii privind hărțuirea sexuală la locul de muncă, **violența domestică și traficul de persoane** acestea s-au diminuat cantitativ dar **pericolul este perceput mai acut**. Se constată de asemenea o **tendință de creștere a disparităților între femeile aflate în situații de deficit social** (educație, ocupație, acces la servicii) și media populației, ce duce la **creșterea vulnerabilității** acestora pe piața forței de muncă și a riscului de a deveni victime ale violenței sociale.
- 19.** Cu toate că la nivelul proiectelor există evidențe a beneficiilor participanților la proiectele finanțate, în general **acumularea acestor beneficii la nivelul programului** a fost insuficientă pentru a produce **un impact pozitiv observabil la nivelul programului**. **Producerea impactului așteptat necesită un cadru favorabil** și influența unei serii de factori cum ar fi: o alocare adecvată a resurselor, îndeosebi în cazul grupurilor cu un cumul de vulnerabilități, capacitate de continuare a prestării serviciilor sociale, o atitudine deschisă non discriminatorie, o atitudine proactivă și implicarea comunității.
- 20.** Proiectele ce au avut ca obiectiv prevenirea și combaterea abandonului școlar și părăsirea timpurie a școlii au avut pe lângă efectele pozitive asupra unor unități de învățământ sau a unor copii și efecte pozitive privind **îmbunătățirea competențelor personalului didactic** de a lucra cu grupuri vulnerabile, **creșterea încrederii elevilor/participanților la AdȘ** și a **nivelului de conștientizare** a comunităților asupra importanței educației și a nediscriminării. POSDRU a reprezentat o oportunitate pentru a pilota instrumente și metodologii, însă implementarea lor ulterioară și replicarea la nivelul altor comunități nu a mai fost susținută și monitorizată.
- 21.** Intervențiile finanțate prin **DMI 6.1 au contribuit la dezvoltarea acestui sector** prin numeroase proiecte finanțate ce au permis popularizarea acestui concept, cercetarea și dezbateră conceptelor cheie, schimburi de experiență între factorii interesați, dezvoltarea de materiale și instrumente specifice domeniului. **Efectele constatate** la nivelul proiectelor includ competențele dobândite de specialiști și formatori, interesul crescut al mediului academic pentru dezvoltarea sau îmbunătățirea programelor de studii în domeniul economiei sociale, evoluția cadrului legislativ și înființarea de structuri de economie socială și locuri de muncă la nivelul acestor structuri.
- 22.** Totuși implementarea DMI 6.1 a fost afectată de **lipsa unei viziuni privind abordarea dezvoltării sectorului** de economie socială, a utilizat **exclusiv de tip bottom-up** prin finanțarea de proiecte pe baze competitive, **lipsind abordarea top-down**, centralizată, prin finanțarea de proiecte necompetitive.
- 23.** **DMI 6.2. a avut o contribuție la creșterea gradului de ocupare a beneficiarilor de sprijin** dar nu sunt dovezi privind contribuția la creșterea angajabilității, **rămânând vulnerabili pe piața muncii**. **Programul a avut un impact net pozitiv asupra accesului persoanelor vulnerabile la formare profesională**, asupra dezvoltării parteneriatelor pentru incluziune socială, însă **nu a reușit să se focalizeze pe grupurile cu nevoile cele mai mari**, mecanismul de implementare încurajând mai degrabă cantitatea decât calitatea sprijinului. **Sustenabilitatea limitată a rezultatelor DMI 6.2.** a diminuat și efectele pe termen lung,
- 24.** **Creșterea motivației de angajare, a încrederii în forțele proprii, a stimei de sine, reducerea izolării sociale** chiar dacă în unele cazuri doar temporar, autoresponsabilizarea, deschiderea angajatorilor față de persoane vulnerabile au fost efecte indirecte produse de proiectele finanțate. Evaluarea a evidențiat și **efecte negative**

asupra grupului țintă, cum ar fi motivația financiară pe termen scurt generată de subvenția pentru participare la formare, care a subminat producerea efectelor pe termen lung.

- 25.** Intervențiile DMI 6.3 au contribuit la **menținerea unui pol de presiune civică și socială** pentru păstrarea pe agenda publică a problemelor egalității de șanse susținând astfel efortul de schimbare legislativă și de creștere a reprezentării politice a femeilor în România. Principalele **efecte pozitive generate de intervenții s-au manifestat în aria dezvoltării expertizei** în domeniul egalității de gen și a activismului social pentru susținerea egalității de șanse pe piața muncii.
- 26.** Efectele obținute ar fi putut fi amplificate printr-o **susținere politică și legislativă mai consistentă**. În condițiile unui mediu social și cultural favorabil majoritatea efectelor s-au păstrat și chiar s-au amplificat în timp, însă tendințele pozitive înregistrate până în prezent își pot schimba oricând traiectoria.
- 27. Sustenabilitatea și impactul au fost afectate de:** (i) durata prea scurtă a unor intervenții în cazul proiectelor de prevenire și combatere a abandonului școlar, (ii) numărul insuficient de consilieri și mediatori școlari, (iii) insuficienta pregătire a cadrelor didactice în special privind lucrul cu copiii cu cerințe educaționale speciale, (iv) un mediu insuficient de stimulat pentru angajatori în a menține locurile de muncă subvenționate, și a crea altele noi, insuficiența resurselor de continua sprijinul, de a continua utilizarea instrumentelor create prin proiecte, capacitatea insuficientă a parteneriatelor locale pentru incluziune de a-și continua activitatea după încetarea finanțării și chiar de a-și întări rolul.
- 28.** Efectele propagate s-au bazat pe **exemplele de succes**, interesul unor participanți de a împărtăși cunoștințele și de a ajuta și pe alții, lideri ai comunități capabili să faciliteze propagarea efectelor.
- 29. POSDRU a fost o experiență de învățare** pentru toate părțile implicate care arată cum poate fi îmbunătățit impactul intervențiilor privind incluziunea grupurilor vulnerabile, evaluarea evidențiind următoarele: (i) o abordare strategică a incluziunii și sprijinului, care asigură servicii de bază și accesul larg la serviciile dedicate grupului țintă, (ii) o combinație optimă de proiecte strategice și proiecte mici la nivel de comunități, (iii) prioritizarea finanțării ținând cont de disparitățile regionale, locale; (iv) dezvoltarea parteneriatelor locale pentru incluziune și mai multă flexibilitatea în conceperea proiectelor și diversitatea serviciilor; focalizarea pe calitate și impact și mai puțin pe volumul realizărilor în detrimentul calității; (v) un management al intervenției și programului prietenos, constructiv, nebirocratic.
- 30.** Recomandările evaluării vizează atât **cadrul strategic și de reglementare cât și structura și mecanismul de implementare** a programului actual Programul Operațional Capital Uman pe perioada rămasă în implementare, și viitorul program ce va finanța intervenții în domeniul incluziunii sociale în perioada 2021-2027.
- 31.** Un prim set de recomandări se referă la îmbunătățirea cadrului strategic și de reglementare pentru a crea un mediu favorabil accesului și participării grupurilor vulnerabile la educație și piața muncii, egalității de șanse. Aceste recomandări includ aplicarea consecventă a legislației existente (de exemplu cea privind bursele sociale), alocarea judicioasă a resurselor asigurând un număr adecvat de consilieri și mediatori școlari, cadre didactice competente cu precădere în medii dezavantajate unde se constată un deficit constant.
- 32.** Recomandările vizează și măsuri cheie pentru creșterea impactului intervențiilor în domeniul incluziunii evidențiate în evaluare ca factori negativi ce au afectat generarea efectelor pe termen lung. Se recomandă **abordarea integrată a intervențiilor** pentru a putea adresa vulnerabilitățile multiple ale persoanelor, implicarea comunității și a parteneriatelor între principalii actori locali, UAT, unități de învățământ, Inspectorate școlare, AJOFM, ONG-uri și alți actori locali.
- 33.** Se recomandă **continuarea finanțării măsurilor care au produs rezultate** și eliminarea factorilor care au limitat impactul, inclusiv: focalizarea intervențiilor pe comunitățile și grupurile cele mai vulnerabile, extinderea lor pe o perioadă de timp suficientă pentru a produce impactul așteptat, optimizarea intervențiilor strategice cu cele la nivel local, necompetitive cu cele competitive.
- 34.** Pentru sprijinirea economiei sociale se recomandă **continuarea finanțării structurilor de economie socială** prin măsuri integrate de sprijin, inclusiv programe de formare în domeniul economiei sociale, incubatoare de întreprinderi sociale, centre resursă, continuarea programelor de consolidarea capacității pentru specialiștii în domeniul economiei sociale, continuarea finanțării acțiunilor de promovare a economiei sociale și rolului

întreprinderilor sociale în economie, inclusiv acțiuni de promovare a antreprenoriatului social la nivel de comunitate.

- 35.** Se recomandă pentru sprijinul persoanelor vulnerabile pentru integrarea pe piața muncii, crearea de **facilități fiscale pentru angajatori** în vederea stimulării creării de locuri de muncă protejate, focalizarea strategică a intervențiilor spre grupurile și mediile cele mai defavorizate, **implicarea comunității prin parteneriate pentru incluziune** și sprijin pentru crearea și întărirea rolului acestora. O **mai bună corelarea a proiectelor cu mediul economic și social** este necesară, fiind recomandată includerea unor analize la nivel local pe care să se bazeze conceperea viitoarelor proiecte. Acestea pot fi diagnoze sociale actualizate pe parcursul implementării programului.
- 36.** Pentru egalitatea de șanse se recomandă **continuare susținerii societății civile** pentru dezvoltarea activismului social în domeniu și pentru menținerea unui context cultural și social favorabil, **dezvoltarea de instrumente de îmbunătățire a cadrului legislativ, creșterea parteneriatului instituțional**. Se recomandă de asemenea abordarea integrată a intervențiilor în domeniu astfel încât să se ofere o mai bună corelare între nevoia de pregătire locală și perspective de dezvoltare la nivel local și regional. Corelarea intervențiilor în plan teritorial prin targetarea prioritară a zonelor marginalizate urbane și rurale
- 37.** Recomandările privind sistemul de implementare a intervențiilor în domeniul incluziunii sociale, se referă **adaptarea sistemului la nevoile beneficiarilor**, vizând în special: (I) crearea de instrumente de lucru în relația AM- beneficiari prietenoase, nebirocratice implementând propunerile fezabile ale beneficiarilor, (ii) crearea unei relații constructive, bazată pe încredere și profesionalism specific domeniului incluziunii sociale. O parte a măsurilor de îmbunătățire a sistemului de implementare au fost deja implementate în POCU și procesul trebuie continuat.
- 38.** Pentru continua îmbunătățire a intervențiilor din faza de programare de la nivelul programului și priorităților și până la nivelul proiectelor este necesară o mai bună cunoaștere a fenomenelor, a situației grupurilor țintă și a eficacității metodelor, bazate pe cercetare. În acest sens se recomandă: **facilitarea accesului la rezultate evaluării** pentru a crește vizibilitatea și **stimula activitatea de cercetare** privind intervențiile în domeniul incluziunii. Se recomandă de asemenea **realizarea de studii și colectarea sistematică de date** la nivelul programelor, strategiilor și sectorului, cum ar fi date privind abandonul și riscul de abandon școlar, la nivel de unități de învățământ, PTȘ la nivel local, parcursul participanților la intervenție în sistemul de educație sau pe piața muncii, date privind structurile de ES, toate categoriile de grupuri vulnerabile, atât din perspectiva accesului și participării pe piața muncii cât și a egalității de șanse, indisponibile în acest moment.

Executive Summary

- 1.** The purpose of this Evaluation Report is the retrospective assessment of the interventions financed through the Sectoral Operational Programme Human Resources Development (SOP HRD) in the field of social inclusion. In accordance with the terms expressed in the scope of work, the assessment process must lead to a collection of conclusions and lessons learned, accompanied by the relevant recommendations, so that they can be transferred in operational terms to the Managing Authority in order to serve its management and decision-making needs related to the Operational Programme Human Capital 2014-2020, as well as for the future programming period.
- 2.** According to the Evaluation Plan, the current evaluation will make use of a meso-level analysis at the programme level and will include project-level analyses, consequently integrating micro-level analysis through the case studies and their specific methods and techniques.
- 3.** The interventions which are the object matter of the retrospective assessment are part of four key areas of intervention of the HRD:
 - KAI 2.2 Preventing and correcting early school leaving
 - KAI 6.1 Developing social economy
 - KAI 6.2 Improving the access and participation for vulnerable groups on the labour durability market
 - KAI 6.3 Promoting equal opportunities on the labour market
- 4.** This evaluation will be the first of three evaluation cycles, coherent in both evaluation themes and evaluation questions. The next evaluation cycles will have as object matter the interventions in the field of inclusion financed through the Operational Programme Human Capital 2014-2020 and will be implemented in 2021 and 2023 respectively.
- 5.** The evaluation was structured around eight evaluation questions and aims to assess the extent to which the proposed aims of priority Axes 2 and 6 of the Programme were reached in comparison to the specific objectives. The evaluation will furthermore assess the impact of the interventions that were financed so far, and it will aim to establish the extent to which progress was made exclusively thanks to those interventions financed through the HRD. In addition, the evaluation questions are intended to help identify other negative and/or positive effects resulting from the implementation of those interventions financed through the HDR that were not foreseen directly as a result of the implemented actions. Two other key topics are linked to sustainability and resilience i.e. to measure the extent to which the results of the implemented actions are sustainable in the long term, and to identify the processes which produce reliable effects as well as the extent to which implementation could have been improved.
- 6.** As a result, the scope of work indicates eight evaluation questions for this assessment:
 - EQ1: What is the progress in the field of the 4 KAI?
 - EQ2: To what extent can the progress observed be attributed to the HDR?
 - EQ3: To what extent are there other (unforeseen) effects, either positive or negative?
 - EQ4: To what extent does the effect exceed the scope of its area or field and affects other groups, not targeted by the intervention?
 - EQ5: To what extent are the effects resilient throughout a longer period of time?
 - EQ6: What mechanisms are facilitated by the effects? What are the key contextual characteristics of these mechanisms?
 - EQ7: To what extent are the involved costs justified, given the recorded changes/effects/results?
 - EQ8: If the programme could have been implemented better and to what extent?
- 7.** The collected data was analysed in order to verify the causal links that were the basis of the programme, to identify any unintended effects, positive or negative, as well as the propagation effects and the mechanisms for

producing achievements, results, and other effects, under the influence of external factors. The methods of data collection and analysis allowed for the formulation of reliable findings and conclusions regarding the extent to which the actions of the programme have contributed to the observed effects.

- 8. The methods and instruments of the evaluation process included the following:** documentary research, data processing and statistical analysis, 56 interviews in the four key areas of intervention with both general and specific level analysis, regional workshops with stakeholders, a national level focus group, 30 case studies, five (5) surveys, the analysis of influential factors on the mechanisms producing results and other effects, GIS-based data visualisation maps, as well as an expert panel. Quantitative analyses based on statistical methods were also used, in addition to a **counterfactual impact analysis** using quasi-experimental methods in the case of KAI 2.2, series analyses on target groups from the perspective of programme effects, and the analysis of administrative data regarding the monitoring of the financed projects.
- 9.** The evaluation process took place from the 6th of May 2020 to the 5th of January 2021. The deadline for the analysis of the programme's administrative data is the 31st of December 2015, unless a different date is specifically mentioned. The identified **beneficiaries of the evaluation results** include the Ministry of European Projects and Investments (Romanian: MIPE), the relevant ministries in charge of policies supported through the European Social Fund (ESF), the Government of Romania, the Managing Authority (MA) POCU, intermediary organisms (IO) POCU and the members of the Monitoring Committee (MC) POCU, as well as social and economic partners.
- 10.** The **consultation processes integrated in the evaluation methods**, ensured, on the one hand, the correlation between the needs and the expectations of the beneficiaries, and on the other hand, the correlation between the evaluation process and the results, facilitating the increase in utility of the evaluation, as well as a better transferability of the recommendations into practice. The involvement of the beneficiaries during the evaluation also doubles as a learning process and prepares the ground for the implementation of the recommendations.
- 11. The methodological limitations** were generated by significant constraints on the accessibility and the quality of the data, as well as the availability of the stakeholders. The constraints manifested either at the sectoral level and targets sectoral data on vulnerable groups, or at the programme level, targeting the data recorded and available through the programme monitoring system. These aspects have been amplified by the significant period of more than 5 years since the implementation of the projects and by the conditions of social distancing imposed due to the COVID pandemic. The context required the adaptation of the data collection and analysis methodology, adopting remote communication methods, identifying new sources, adding data quality checks. Furthermore, the interpretation of the findings was adapted to the methodological limitations, as explained in detail in the synthesis report.
- 12.** As a result of the measures taken to ensure the availability and quality of the necessary data, its appropriate interpretation in line with the awareness of the aforementioned limitations, as well as the additional effort for triangulation and validation, we assess that the **reliability of the conclusions is sufficient** to accept them and the associated recommendations. The argumentation supporting this opinion can be found in the methodology section of the evaluation reports which further detail the way the data was interpreted while taking into account the identified limitations.

Findings, conclusions, and recommendations

- 13.** The interventions financed through the Sectoral Operational Programme Human Resources Development have constituted a **significant presence in the field of social inclusion** and in the activities of the stakeholders. The scope of the intervention is clearly reflected in the amount of financing involved: 1.7 million euros granted from public funds, the 728 implemented projects and over 825,000 participants registered in the target groups of the projects.
- 14.** The strategic and implementation framework reveals progress regarding the legal framework and the establishment of strategic directions aimed at channelling resources, but there are still shortcomings related to deficiencies in applying the existing legal provisions which limit the impact of the inclusion-related interventions. On the whole, although there has been progress regarding the inclusion of vulnerable groups, Romania continues to be among the member states with the most considerable issues in this domain.

- 15.** Romania is **far from reaching the targets that it has undertaken regarding early school leaving**, and the legislative measures and interventions **were not efficient** in alleviating the situation.
- 16.** There has been **progress in updating the legal framework regarding the field of social economy, but the new framework does not sufficiently stimulate** the certification as social enterprises or as social insertion enterprises. Sources of financing for the development of the social economy have been limited and insufficient emphasis has been placed on their **development and support**.
- 17.** **The situation of vulnerable groups has fluctuated** with temporary improvements in certain areas, such as participation in training or employment rate, in correlation with wider economic trends, such as the effects of the economic recession or growth, or the development or regression of social economy structures. In the absence of support measures such as tax breaks, the supply of jobs for vulnerable people is insufficient to address the needs. Although the risk of social exclusion has decreased in Romania between 2007 and 2019 by 16 percentage points, Romania continues to have the highest rate of social exclusion in Europe. **The poverty rate of employed individuals is also the highest in Europe**, inhabitants of rural areas and other categories remaining highly vulnerable.
- 18.** At the national level, **the gender gap has decreased** in occupational categories, areas of the national economy, and types of employment. **Equal access to employment** and to career building **has generally increased**, but not for people with below average education, whose access to employment has decreased. **Positive developments** can be observed at national level and in terms of societal awareness of the principle of equal opportunities and gender equality, as well as the issue of sexual harassment in the workplace. Domestic violence and human trafficking have decreased overall, but there **has been an increase in their perception as a danger**. There is also **a growing trend of the disparities between women in situations of social deficit** (education, employment, access to services) and the average population, which increases their vulnerability in the labour market and the risk of them becoming victims of social violence.
- 19.** Even though at **project-level** there is **evidence of the benefits for the participants of target groups** in the financed projects, generally speaking **the accumulation of these benefits at a programme-wide level has not been sufficient** to produce a positive observable impact. **In order to generate the intended impact, a favourable context is needed**, with the influence of factors such as: an appropriate allocation of resources, especially in the case of those groups experiencing multiple vulnerabilities, the capacity to upkeep the social services, an open, non-discriminatory attitude, a pro-active spirit as well as widespread community involvement.
- 20.** In addition to positive effects on some schools and some pupils, projects aimed at preventing and combating early school leaving have also had positive effects on **improving the skills of educators regarding working with vulnerable groups**, increasing the **confidence of students/ participants in the “A Second Chance” programme** as well as the level of community awareness of the importance of education and non-discrimination. SOP HRD constituted an opportunity to pilot tools and methodologies, but their subsequent implementation and replication in other communities was not supported and monitored.
- 21.** The interventions financed through **KAI 6.1 contributed to the development of the social economy sector** through numerous funded projects that popularised this concept, facilitated research and debate of its’ key concepts, exchanges of experience and knowledge between stakeholders, and the development of materials and tools specific to the field. **The effects found** at the level of projects include the competences acquired by specialists and trainers, the increased interest of academia regarding the development or improvement of the curriculum in the field of social economy, the evolution of the legislative framework and the establishment of social economy structures and jobs.
- 22.** However, the implementation of KAI 6.1 was affected by **the lack of a comprehensive vision on how to develop the social economy sector**. The approach of developing the sector used exclusively bottom-up approaches by financing projects on a competitive basis, **lacking the top-down, centralized approach** which would also involve the financing of non-competitive projects.
- 23.** **The KAI 6.2. has contributed to improving the rate of employment of the beneficiaries** but there is no evidence of a contribution to increasing their employability, the beneficiaries remaining vulnerable on the labour market. The programme had a definite positive impact on the access of vulnerable people to vocational training, on the development of partnerships for social inclusion, but failed to focus on the groups with the greatest needs, the

mechanism of implementation encouraging quantity over the quality of support. The limited sustainability of KAI 6.2 results also diminished long-term effects.

- 24.** Some indirect effects generated by the financed projects in beneficiaries were **increasing the motivation for employment, increasing the level of self-confidence, self-esteem, and reduction of social isolation** even if in some cases only on a temporary basis, increasing the level of agency, as well as of rising acceptance of employers to vulnerable people as employees. **The evaluation also highlighted negative effects on the target group**, such as the short-term financial motivation generated by the training grant, which undermined the long-term effects.
- 25.** The KAI 6.3 contributed to **maintaining civic and social pressure to keep the issues of equal opportunities on the public agenda**, thus supporting the effort to change legislation on equal opportunities and increase the political representation of women in Romania. The main **positive effects generated by the interventions were manifested in the area of developing expertise** in the field of gender equality and social activism to support equal opportunities on the labour market.
- 26.** The effects obtained could have been amplified by **more consistent political and legislative support**. In the context of a favourable social and cultural environment, most of the effects have been preserved and even amplified over time, but the positive trends registered so far can change their trajectory at any time.
- 27. Sustainability and impact have been affected by:** (i) the too short duration of some interventions in the projects aimed at preventing and fighting early school leaving, (ii) the insufficient number of school counsellors and mediators, (iii) the insufficient training of teachers, especially regarding special needs educational, (iv) a lacking support system for employers to maintain the subsidy-created jobs, and create new ones, insufficient resources to continue support, to continue using the tools created by projects, as well as the insufficient capacity of local partnerships for inclusion to continue their work after funding ended or even to strengthen their role.
- 28.** The propagated effects were based on **success stories**, on the willingness of some participants to share their knowledge and help others, and on community leaders that were able to facilitate the propagation of these effects.
- 29. SOP HRD has been a learning experience** for all stakeholders serving to show how the impact of the interventions on the inclusion of vulnerable groups can be improved, with the evaluation highlighting the importance of: (i) a strategic approach to inclusion and support which ensures basic services and wide access to services for the target group, (ii) an optimal combination of strategic projects and small community level projects, (iii) prioritizing the funding by taking into account regional and local disparities; (iv) developing local partnerships for inclusion and more flexibility in project design and diversity of services; focusing on quality and impact and less on the volume of achievements to the detriment of quality; (v) friendly, constructive, non-bureaucratic intervention and programme management.
- 30.** The recommendations of the evaluation address both the strategic and regulatory framework as well as the structure and implementation mechanism of the current Human Capital Operational Programme for the remaining implementation period, as well as the future programme that will fund interventions in the field of social inclusion from 2021 through 2027.
- 31.** A first set of recommendations refers to improving the strategic and regulatory framework in order to create an environment that facilitates the access and participation of vulnerable groups in education and the labour market and equal opportunities. These recommendations include the consistent application of existing legislation (e.g., on social scholarships), the judicious allocation of resources ensuring a proper number of school counsellors and mediators, as well as competent educators— especially in disadvantaged environments where there is a constant deficit.
- 32.** The recommendations also propose key measures to increase the impact of inclusion interventions by addressing the negative factors that have affected the development of long-term effects. **The integrated approach of interventions** is recommended in order to address the multiple vulnerabilities of people, community involvement and partnerships between key local stakeholders, ATUs, schools, school inspectorates, county NAE divisions, NGOs and other local actors.
- 33.** It is recommended to **continue funding the measures that have produced results** and to eliminate the factors that limited the impact, including: focusing interventions on the most vulnerable communities and groups,

extending them for a period of time sufficient to produce the expected impact, optimizing strategic interventions with the local ones and the non-competitive interventions with the competitive ones.

- 34.** To support the social economy, it is recommended **to continue funding social economy structures** through integrated support measures, including training programmes in the field of social economy, social enterprise incubators, resource centres, continuing training programmes for social economy specialists, continuing funding of actions to promote the social economy and the role of social enterprises in the economy, including actions to promote social entrepreneurship at community level.
- 35.** In order to support vulnerable people to integrate into the labour market it is recommended to **implement tax incentives for employers** to stimulate the creation of jobs dedicated to vulnerable groups, the strategic focus of interventions on the most disadvantaged groups and environments, **community involvement through partnerships for inclusion** in order to support and strengthen their role. There is a need for **greater correlation between projects and the socio-economic environment**; it is recommended that local level analyses be included in the development of future projects. These can be social diagnoses which are updated during the implementation of the programme.
- 36.** For equal opportunities, it is recommended to **continue supporting civil society groups** for the development of social activism in the field and for maintaining a favourable cultural and social context, the development of tools to improve the legislative framework, the development of the institutional partnerships. It is also recommended to adopt an integrated approach of interventions in the field so as to provide a better correlation between the need for local training and development perspectives at local and regional level. Furthermore, it is recommended to correlate of territorial interventions by prioritizing the marginalized urban and rural areas.
- 37.** The recommendations regarding the system for implementing interventions in the field of social inclusion are focused on **the principle of adapting to the needs of the beneficiaries**, aiming in particular at: (I) creating easy to use, unbureaucratic working tools for the relationship between the MA and beneficiaries by implementing the feasible proposals of the beneficiaries, (ii) creating a constructive relationship, based on trust and professionalism specific to the field of social inclusion. Some of the measures to improve the implementation system have already been implemented in Operational Programme Human Capital and the process needs to be continued.
- 38.** In order to continue the improvement of interventions in the programming phase on the programme and priorities level as well as on the projects level, there is a need for better, research-based understanding of the phenomena, the context of the target groups and the effectiveness of the methods. In this regard, it is recommended: to facilitate access to the evaluation results in order to increase visibility **and stimulate research on inclusion interventions**. It is also recommended to conduct studies and systematic data collection at the level of programmes, strategies, and sectors, such as data on early school leaving, at the level of schools, at the local level, the path of the participants in the intervention in the education system or labour market, data on social economy structures, all categories of vulnerable groups, both in terms of access and participation in the labour market as well as equal opportunities, that are currently unavailable.

Ander ekzekutivo

- 1.** I evaluația obiecto kadale raportosqo si jekh evaluația palutni le intervențanqo fianançime anθ-o Operaționalo Programo e Barăripen le Manusenqe Resurse (POSDRU) anθ-o domenio le soçialo inkluzionăqo. I evaluația trebun te inkerel sar o lil le butănqo ke jekh šíro le konkluzie vi sikavne lekçie, avinde le vareso rekomandaçie, k-aj te aști te aven transferime anθ-e operaționalo termenură k-aj le Manajementosqi Autoriteta k-aște avel laçi laqe skopurănqe le deçizie vi gestiune le Operaționalo Programo Manusesqo Kapitalo 2014-2020 tha' vi le programajaqo avutne vaxtăqo.
- 2.** Palal o Plano Le Evaluaçiaqo kadă evaluația si le tiposqo "MESO" k-o nivelu le programosqo k-aj si la vi analize le projekturănqo nivelu, andărindoq vi k-o nivelu micro analizăqo anθar le kazonqe studie savorre le metodença vi le kadalenqe speçifiko texniçe.
- 3.** Le intervençie obiecto le palutne dikhipnesqo sinen anθar ștarbare domenură le intervençăqo vaś o POSDRU:

 - DMI 2.2 I prevençia vi i korekçia le butanglal mukhipnasqo le školaqo.
 - DMI 6.1 O barăripen le soçialo ekonomie anθar o POSDRU.
 - DMI 6.2 O laçhăripen le akçesosqo vi le partiçipaçie le vulnerabilo grupurănqo k-i piaça le butăqi.
 - DMI 6.3 I promovaçie le egalitetaqi șansură k-i piaça le butăqi.
- 4.** Kadava evaluația si jekh anθar jekh šíro le trinenqo butănqe vaś i evaluaçie koerento tha' vi anθar o dikhipen le evaluaçăqe teme vi anθar o dikhipen le evaluaçăqe puçhimata. Kolaver bută evaluaçăqe si len o obiekto le intervencie anθo domenio vaś i inkluziune finançime kaθar o Programo Operaționalo Manusesqo Kapital 2014-2020 thaj kam keren pes anθ-o berś 2021 vi 2023.
- 5.** I evaluația sas kerdini anθ-e oxto puçhimata le evaluaçăqe, k-aj dikhen jekh analiza le restutne gradosqe vaś o obiekto ură thovdine k-o nivelu le Akse 2-to vi le Akse 6-to le programosqe, palal o raporto le speçifiko obiekto ură, paśal i identifikaçie le impaktosqo le finançime intervencie zi akana, sar si thovdini kadă rig anθar kadava progreso k-aj sino kerdino numaj palal kadale intervencie kerdine palal o POSDRU. Le puçhimata le evaluaçăqe dikhen palal, anθe savi vaxt, i identifikaçie avere negativu efektură vi negativu/ aj pozitivu k-aj avine anθar i implementaçie kadale intervencie kerdine anθ-o POSDRU, bi te aven kadala dikhinde direkto anθe le akçione implementime. Aver duj subiekto ură klidina sine phandine vaś le sustanebiliteta vi durabiliteta: o mapinel vaś le rezultatenqo le kerdine akçionenqe sine sustanebilo bari vaxt, paśal i identifikaçie le mekanismenqe k-aj inkeren k-o keripen le durabilo efektură vi o mapinel k-aj aști te avenas le bută maj șukar kerdine.
- 6.** Sa kadă, o Lil le Butănqo kerel oxto puçhimata vaś i evaluaçie kadale zumavipesqe:

 - ÎE1: K-aj sino o progreso anθ-o ștarenqo sektoro DMI-urănqo?
 - ÎE2: Anθ-o savo mapinel o dikhipno progreso si vaś o POSDRU?
 - ÎE3: Anθ-o savo mapinel si vi aver efektură, pozitivu aj negativu?
 - ÎE4: Anθ-o savo mapinel o efekto zal opral le graniçaqo le thanesqi aj o sektorosqi aj zal anθ-e aver grupură, bidikhinde le intervencie ?
 - ÎE5: Anθ-o savo mapinel si le efektură zurale anθ-e jekh lungono vaxt ?
 - ÎE6: Save mekanismură lokhăren le efektură? Save sine le karakteristiko klidina kontekstualo vaś kadala mekanismură?
 - ÎE7: Anθ-o savo mapinel si laçhărdine le timina kerdine, dikhindoq le paruvimata/ efektură/ rezultatură andine?
 - ÎE8: Tha' sar vi anθ-o savo mapinel avenas le bută maj șukar kerdine?
- 7.** Le date kidine sas analizime dikhindoq i verifikaçie vaś le kauzalo phandimata k-aj sinesas k-i baza le programosqi teorie, i identifikaçie le efekturănqo bimangine, pozitivu aj negativu, le efekturănqo vaś i propagaçie vi le mekanismurănqo vaś o kerdipen le realizaçie, le rezultatenqo vi avere efekturănqo, anθ-e kondicie vaś i

influenca eksterno faktură. Le metodură vaş o kidipen vi analize mukhle i formulacie le pakivalenqe konstatacie vi konkluzie dikhindoj o mapinel vi o modo k-aj keren kontribucie le programosqe akciune vaş o dkhinde efektură.

- 8. Le metodură vi le instrumentură le evaluacăqe planifikime vi kerdine áaces anθ-o proqeso le evaluacăqo sas andine:** o dokumentaro rodipen, i proqesară vi i statistiko analize le datenqe şirură, 56-to interviură komune vi specifiko le ştare bare domenurănqe vaş i intervencie, butănqe ateliero regionalo le reprezentanto le interesime riganqe, jekh fokus grupo nacionalo, 30-to kazurănqe studie, panz (5) sondaqe vaş i opinie, i analize e faktoronqo vaş i influencie anθ-o mekanismo le kerdimasqo le rezultatenqo vi avere efekturănqo, le xarte p-i baza le informcionalo sistemurănqo vaş o dikhindoj le datenqo, o eksperto panelo. Anθ-e kadă evaluacie sas kerdine vi le analize kantitativo thovdine/ astardine p-e statistiko metode, **i kontrafaktualo analize le impaktosqi** anθ-ar le kantitativo but-eksperimentalo metodură sar kerdini le DMI 2.2, le analize le şirenqe dikhindoj le grupură – çinte anθar i perspektivo le programosqe efektură, i analize le administrativo datenqe vaş i monitorizacie le financime projektură.
- 9.** I evaluacie kerdinăs pes and-i vaxt **6-to majo 2020 – 5-to januario 2021.** I manglini vaxt le administrativato datenqi le programosqe analizime si 31.12.2015, tha' cí na phenel pes aver data/ vaxt. **Le Utilizatorură le evaluacăqe rezultate identifikime** sine: o Ministerio le Investicie vi le Evropeno Projektură (MIPE), le ministerură resorto responsabilo vaş le publikane politike astarde kaθar o Evropeno Socialo Fondo (FSE), O Rumuniaoqo Guverno, I Manaşementosqi Autoriteta (AM) POCU, intermediaro organisme(OI) POCU vi le membrură le Komiteto vaş i Monitorizacie (CM) POCU, inclusiv le ekonimiko socialo partenerură.
- 10.** Le proqesură **konsultacăqe, ingerde anθe le evaluacăqe metodură,** asigurisardine i korelacie anθe le mangimata vi le azukerimata le utilizatorurănqe, p-o jekh rig, vi o proceso vi le evaluacăqe rezultatură, p-o aver rig, loqhărindoj o barăripen vaş i utiliteta le evaluacăqi, o maj laqho lelipen le rekomandacie k-i praktika. I implikacie le utilizatorurănqi p-o drom le evaluacăqo si vi jekh proceso sikavimasqo vi laqhărel o than vaş i implementacie le rekomandacienqo.
- 11. Le metodologiko limitacie** sas kerdine le semnifikativo phare kidimanqo dikhindoj i aksesibiliteta vi i kaliteta le datenqi, i disponibiliteta le interesime rigenqe vaş i implikacie anθ-o proceso le evaluacăqo. Le phare kidimata thovdena pes vaj k- o nivelo sektorialo tha' dikhen le sektorialo date le vulnerabilo grupură, vaj k-o nivelo le programosqo, tha' dikhen le astarde vi disponibilo date kaθar o sistemo vaş i monitorizacie le programosqi. Kadala aspektură sas barărde le semnifikativo vaxtăθar le maj but 5 berşenθar kaθar i implementacie le projekturăngi vi le kondicie le socialo durăripen mangline le pandemiaθar KOVID. Le kondicie dine mangline i adaptacie le metodologiaqi vaş o kidipen le datenqo vi analize, lel pes metodură vaş i komunikacie k-o durăripen, identifikacie le neve surse, anel pes verifikacie le kalitetaqe date, aj i interpretacie le dikhindenqi sas lindini palal le metodologiko limitacie, sar phenel pes lav laveqa anθ-o sintezime raportu.
- 12.** Palal e lendine mapimata vaş i asiguracie le datenqi trebujme vi lenqi kaliteta, o zanglipen le tiknăripenqo vi lenqi laqhi interpretacie, i suplimentaro buti vaş i triangulacie vi validacie, phenas ke **o zuralipen vaş le konkluzie si suficiento** vaş lenqi akceptacie vi le kerdine rekomandacie. Le argumento vaş kadă opinie arakhen pes anθ-i metodologia putardi anθ-e le evaluacăqe raportură k-aj phenen şukar o modo vaş i interpretacie le datenqi save indentifikime tikhnărimata.

Le dikhindimata, konkuzie vi rekomandacie
- 13.** Le intervencie financime kaθar o Programo Operacionalo Sektorialo O Barăripen le Manuşenqe Resurse sine sas **jekh semnifikativo prezencie anθ-o domenio le socialo inkluziune** vi anθ-e aktiviteta interesime rigenqe. I dimensiune le intervencie si dikhindi anθ-e o timin le 1,7 milioane Evro dindi anθar le publikane fondură, 728-to projektură implementime vi opral maj but 825-to mies participantură xramosarde anθ-e le çinte-grupură le projekturănqe.
- 14.** O kadro strategiko vi le implementacie putarel/ anel progresură dikhindoj o laqhăripen le legislagăqo, o thovdipen nişte stategiqo direkcie k-aj te kiden le resurse, tha' maj si anglal lakune, deficiencie vaş i de aplicacie le legalo prevederă, k-aj tikhăren o impakto le intervencienqo vaş i inklunziune. Opral dikhindoj, k-aj kerde pes nişte progresură vaş i i inkluziune le vulnerabilo grupurănqo, i Rumunia sa si anθ-e le membro thana le maj bare problemença.

- 15.** I Rumunia si **dur te astarel pe çinte lindine vaş o but anglalmukhipen le školaço, tha' le legislativo mapimata** vi le intervencie çì akanasqe **çi sas eficiente** anθ-o lokäripen kadale situacäço.
- 16.** Anθ-o domenio **le socialo ekonomäço sas kerdine progresurä vaş o lelipen legiscäço tha' o nevo kado na kerel şukar suficiente** vaş i atestacie le întreprinderä sar socialo întreprinderä vaj i certifikacie sar socialo întreprinderä vaş insercie. Le surse vaş i financarä le baräripenasqi socialo ekonomie sas tikhnärde vi thovdine çira o akcento p-o **baräripen vi lenço astaripen.**
- 17.** I **situacie le vulnerabilo grupurä sas la fluktime evolucie** le tihne laçhärimatença anθ-e vareso aspekturä, sar si i participacie k-i formacie, i rata vaş i okupacie, issindoj mikhipe le ekonomikoqe medio tendinçe, le krizaqe efekturä vaj o ekonomiko baräripen, le barärimata vaj le involucie le ekonomikane strukturä le socialo ekonomäqe. Anθ-e biandine faciliteta sar si kodola le fiskalutne, i oferta le butäqe thanenqe protezime si bisuficiente vaş o astaripen le vulnerabilo zenenqe. Tha' sar si o risiko vaş i socialo excluziune tikhnärdäs pes anθ-i Rumunia maşkar o 2007 vi 2019 le 16-to punkturä procentualo, i Rumunia açhol le maj bre nivoloça anθ-i Evropa. I **rata vaş o çhorripen kodolenço k-aj keren buti** si savi **e maj bari anθ-ar i Evropa,** o gavesço medio vi e maj but kategorie açhon jekhe bare vulnerabilitaça.
- 18.** K-o nacionalo nivelo **o dekalaço vaş o ling le okupacionalo kategorie,** e domenurä le nacionalo ekonomäço vi tipurä vaş i okupacie **tikhnärdas pes. O aksesu egal o k-i okupacie** vi k-o kerdipen jekhe profesionalo kariere **baräs** tha' na vi le zenenqe k-aj si len medio studie k-aj lenço aksesu k-i okupacie tiknärdilo **E pozitivu evolucie** dikhen pes k-o nacionalo nivelo vi anθ-o zanglipen le principiosqo egalitetaço vaş i baxt vi o ling maşkar i scieteta vi k-i problematika vaş o eksualo nasul k-o butäço than, **e kheresqi violencie vi o manuşenço trafiko** kadala but tiknärine pes **ama o perikulo si maj but dikhlo.** Sa vi kerel pes dikhipen **jekh baräripen le diparitetaçenço maşkar le çuvläenço k-aj sine anθ-e deficitu socialonqe situacie** (educkacie, ocupacie, aksesu k-o butä) vi i populacäqi medie k-aj ingerel k-o **baräripen le vulnerabilitaçe** kadalenqe anθ-i piaça le butäço zuralipen vi le risksqo te aven viktime le socialo violencie.
- 19.** Tha' sa si k-o nivelo le projekturänço si dikhimata le beneficäronqe participanturä k-o financime projekturä, anθ-o generalo **o kidipen kadale beneficio k-o nivelo le programosqo** sas bisuficiente k-aşte kerel **jekh pozitivu impaktu dikhindo k-o nivelo le programosqo. O keripen le impaktosqo azukerdo mangel jekh kadro favorabilo/ laço** vi i influencie jekhe şirosqo fakturänço sar si: jekh laço dindaripen le resursenço, maj anglatne le grupurä jekhe kidipença le vulnerabilitenço, i kapaciteta le anglal geripen vaş o keripen le socialo butänço, jekh putardi atitudinä bi diskriminatorä, jekh proaktive atitudinä vi le komunitetaqi implikacie.
- 20.** Le projekturä k-aj sas len obiekto i prevencie vi i kombaterä le školaço abandono vi o but anglal mukhipen le školaço sas len paşal le pozitivu efekturä vaş nişte sikavimasqe uniteta vaj e nişte tiknörenqe vi pozitivu efekturä vaş o **laçhäripen le personalo didaktiko kompetencie** k-aşte keren buti le vulnerabilo grupurä, **o baräripen le siklärenço pakiv/ participante k-o AdŞ** vi o **nivelo le zanglipesqo le komunitenço vaş i importancie le edukacäço** vi e bidiskriminacie. O POSDRU kerdäs jekh oportuniteta k-aşte anglal anen instrumenturä vi metodologie, ama i palal implementacie vi i replikacie k-o nivelo avere komuniteta çì maj sas astardi vi monitorizime.
- 21.** E financime intervencie kaçar o **DMI 6.1 andine kontribucie k-o baräripen kadale sektorosqo** ançar but financime projekturä k-aj dine drom k-o but zandipen kadale konceptosqo, o rodipen vi o krisipen le koncepturänço klidina, e paruvimata vaş i eksperencie maşkar le interesime faktoro, o baräripen le materialo vi specifiko intrumenturä le domenuräsqe. Le efekturä dikhinde k-o nivelo le projekturänço si len andre le kompetencie kerdine k-o specialisto vi formatoro, o barärdo interesu le akademiko medio vaş o baräripen vaj o laçhäripen le programuränço vaş e studie anθ- o socialo ekonomikano domenio, i evolucie le kadrosqo legislativo vi o kerdipen le strukturänço socialo ekonomie vi butäqe thana k-o nivelo kadale strukturänço..
- 22.** Tha' sa i implementacie le DMI 6.1 sas afektive **jekhe bi dikhinesqo vaş o läripen le baräripesqo le sektorosqo** socialo ekonomäço, läş **numaj o tipu bottom-up** kaçar i finançarä le projekturänqi p-o kompetitivo baze, **mukhindoj o läripen top-down,** centralizime, ançar i finançarä le bi kmpetitivo projekturä.
- 23.** O **DMI 6.2. sas les jekh kontribucie k-o baräripen le okupaçço grad le beneficiaro astaripen** ama çì si sikavdimata vaş i kontribucie k-o baräripen le astarelbutäço, **açhon vulnerabilo p-i butäqi piaça. O programo sas les jekh impaktu savo pozitivu vaş o aksesu le vulnerabilo zenenço k-i profesionalo formacie,** vaş o baräripen le phralimatenço vaş i socialo inkluziune, **ama çì restas te kerel koncentracie p-o grupurä le maj bare**

trebujmatența, o mekanismo le implementacăqo del kurazo maj siĝo le kantitetaĉe aj k-i kaliteta le astaripnasqo. I tikni sustenabiliteta le rezultatenqi **DMI 6.2** tiknărdas vi le efetură lungone vaxtesqe.

- 24. O barăripen le mangipnasqo vaś i astarelbuti, le pakivmasqo anĉ-e lesqi zor, le pakivmasqo anĉ-e lesĉe, o tikhnăripen le socialo korkorripen** tha' anĉ-e vareso kazură numaj jekhe vaxtaqe, autoresponsabiliteta, o putaripen le astarelbutănqo vaś le vulnerabilo zene sas bi direkto efetură kerdine le finacime projekturănĉar. I evaluacie anglal ingerdăs vi **le negativo efetură vaś o ĉinte grupură**, sar si o finanĉaro mangipen anĉ-i tikni vaxt kerdini le timinesĉar vaś i participacie k-o siklăripen, k-aj kerdăs nasul le lungone efeturănqe.
- 25.** Le intervencie DMI 6.3 keren kontribucie k-o astaripe jekhe thanesqe vaś i civiko vi socialo presiune vaś o astaripen anĉ-i publikani agenda le egalitetaqe problemură vaś i baxt astarindoj sa kadă o paruvimasqo legislativo eforto vi le barărimasqo vaś i politikani reprezentacie le rromnănqi anĉ-i Rumunia. Le principalo pozitivu efetură kerdine le intervencie dikhle pes anĉ-o than le expertizo barăripenasqo anĉ-o egalitetaqo domenio vaś o ling vi le socialo aktivismo vaś o astaripen le baxtaqi egaliteta p-i butăqi piaĉa.
- 26.** Le andine efetură aśti te avenas butkerdine anĉar jekh **astaripen politikano vi legislativo maj zuralo**. Anĉ-e jekhe socialo vi kulturalo mediosqe kondicie laĉho le maj but efetură aĉhine tha' vi barine anĉ-o timpo, ama le pozitivu tendince linde ŝi akana aśti te parujen orikana i trajektorie.
- 27. O astaripen vi o impakto sas afektime.** Anĉar : (i) i vaxt maj tikni jekhe intervencie anĉ-o kazo le prevencie vi maripesqe projektură vaś o školaqo abandono, (ii) o bi suficiente gin le školaqe konsiliero vi mediatoro, (iii) bi suficiente laĉĉăripen le siklărnenqo maj anglal i buti le tiknôrenĉa k-aj si len specialo edukacionalo mangimata, (iv) jekh bi suficiente medio vaś i stimulacie le astarelbutănqo k-aj te astern le butăqe thana projekturănqe lovenĉa, vi te keren averen neve, bi suficiente resures k-aj te zan angle le astamaĉa, te zan angle le intrumenturănqo lelipen kerdine anĉ-o projektură, bi suficiente kapaciteta le thanesqe phralimata vaś i inkluziune te zan angle lenqe butăĉa palal o agoripen le finanĉăqo aj te zuralen pumaro rolo.
- 28.** Le efetură biĉhalde thovde pes p-o **sukceso exemplo**, p-o intereso niște participaturănqo k-aj te den anglal lenqe ŝanglimata vi te aŝutisaren vi averen, le komunitetaqe ŝere butzangle te lokĉăren o biĉhaldo efeturănqo.
- 29. POSDRU sas jekh siklăvimasqi experencia** savorre rigenqe ingerde k-aj dikhnen sar te laĉĉăren o impakto le intervencie vaś i inkluziune le vulnerabilo grupură, i evaluacie anglal inkerel kadalen: (i) jekh strategiko dikhipen vaś i inkluziune vi o astaripen , k-aj asigurisarel/ del anglutne bută vi o largo akceso k-e bută kerdine le ĉinto gruposqe, (ii) jekh laĉho mikhipen vaś le strategiko projektură vi tikne projektură k-o nivelo le komunitetaqi, (iii) o anglal lelipen vaś i finanĉară astarindoj pes konto le regionalo vi thanesqe dispariteta; (iv) o barăripen le thanesqe phralimata vaś i inkluziune vi maj baro lokĉăripen anĉ-o keripen le projekturănqo vi i diversiteta le butănqi; i koncentracie p-i kaliteta vi o impakto aj maj ĉira p-o volumo le kerdimatenqo anĉ-o nasulipen le kalitetaqo; (v) jekh manazemento le intervencie vi le amale projektosqo, konstruktivo, bi birokratiko.
- 30.** Le evaluacie rekomandacie dikhnen vi **o strategiko kadro vi le reglementacie** aj vi i **struktura vi o mekanismo vaś i implementacie** le akanutno programo Operacionalo Programo Manuśesqo Kapitalo anĉ-i vaxtk-aj aĉĉăs anĉ-i implementacie, vi o avutno programo k-aj finansisarel le intervencie anĉ-o socialo inkluziune domeniosqo anĉ-i vaxt 2021-2027.
- 31.** Jekh anglutno ŝiro vaś i rekomandacie kerel atencie k-o laĉĉăripen le strategiko kadro vi le reglementacie k-ašte keren jekh favorabilo/ laĉho medio vaś o akceso vi iparticipacie le vulnerabilor grupurănqo k-i edukacie vi k-i butăqi piaĉa, le baxtaqe egaliteta. Kadala rekomandacie inkeren i zurali aplikacie le legilascăqi k-aj si akana (sar si kodă le socialo bursenqi), o ĉaĉutno delipen le resurse kerindoj jekh laĉho/ zuralo gin le školaqe konsiliero vi mediatoro, butzangle siklărne maj anglal anĉ-e ĉorrone medio k-aj dikhel pes jekh konstanto deficino.
- 32.** Le rekomandacie dikhnen vi le klidina mapimatenqe vaś o barăripen le impaktosqe intervencie anĉ-o domenio le inkluziune astardi anĉ-i evaluacie sar negativo efetură k-aj andine nasul le kerdimasqe lungone efeturănqo. Kerel pes i rekomandacie te len o savipen le intervencie k-aśti te astaren le bute vulnerabiliteta le zenenqe, i implikacie la komunitetaqi vi le phralimateni maśkar le principalo thanesqe aktoro, UAT, siklăripenasqe uniteta, školaqe inspektorato , AJOFM, ONG-ură vi aver thanesqe aktoro.
- 33.** Kerel pes i rekomandacie **te ŝal angle le mapimatenqe finanĉară k-aj kerdine rezultatură** vi o mukhipen le faktoronqo k-aj tiknărde o impakto, maj anglal: i koncentracie le intervencie anĉ-e komuniteta vi le grupură le

maj vulnerabilo, lenqo brăripen anθ-e jekh suficiento vaxt k-aj kerel o azukerdo impakto, o lačhăripen le strategiko intervencie le kolodenqa kaθar o than, bi kompetitivo le kodolenqa kompetitivo.

- 34.** Vaş o astaripen le socialo ekonomie kerel pes rekomandacie o ʒal angle i finançară le socialo ekomiaqe strukture anθar le ingerde mapimata vaş o astaripen, maj anglal le programură vaş i formară anθ-o socialo ekonomăqo domenio, inkubatoră vaş le socialo întreprinderă, resurse centro, o ʒal angle le programurănqo vaş o zuralipen le kapacitetaqo le specălisto anθ-o socialo ekonomăqo domenio, o ʒal anglipen vaş i finançară le butănqo vaş i promovacie le socialo ekonomăqi vi o rolo le socialo întreprinderă anθ-i ekonomie, maj anglal le bută vaş i promovacie le socialo antreprenoriatosqi k-o nivelo le komunitetaqo.
- 35.** Kerel pes i rekomandacie le astaripnasqo vaş le vulnerabilo ʒene vaş i integracie p-i butăqi piaça, o keripen le **fiskalo faciliteta vaş o astarelbutănqe** k-aşte keren stimulative le keripnasqe vaş le proteʒime thana butăqe, i strategiko koncentracie le intervencie vaş e grupură vi le maj ćorrere medie, **e komunitetaqi implikacie sar si le phralimata vaş i inkluziune vi astaripen le keripnasqo vi zuralipnasqo kadalenqo rolo. I maj lači korelacie le projekturănqi k-o ekonomiko vi socialo medio si trebujme** issindoj rekomandime o inkeripen nişte analizenqo k-o thanesqo nivelo p-o k-aste te astarel pes o keripen le avutnenqe projektură.Kadala aşti te aven socialo diagnoze aktualizime p-o drom le programosqi implementacie.
- 36.** Vaş i egaliteta le baxtenqi kerel pe i rekmandacie le ʒal anglipesqo astaripen civilo societeta vaş o barăripen le socialo barăripen anθ-o domenio vi o astaripen jekhe kulturalo vi socialo favorabilo konteksto, **o barăripen le instrumenturănqo** vaş o lačhăripen le legislativo kadrosqo, **o barăripen le institucionalo phralipnasqo.** Kerel pes vi i rekomandacie le savesqo dikhipen anθ-o domenio le intervencie k-aşte kerel pes jekh maj lači korelacie maşkar e nevoja le thanesqo vi le barărimasqe perspektive k-o thanesqe vi regionalo nivelo. I korelacie le intervencie maşkar o regionalo than anθar o maj baro anglalipen le thanenqo k-aj sine agorinde anθ-e forură vi gava.
- 37.** Le rekomandacie dikhindoj o sistemo le implementacie anθ-o domenio socialo inkluzionăqo dikhen i **adaptacie le sistemasqo k-e beneficiaronqe nevoje**, dikhindoj maj anglal: (I) o kerdipen le butăqe instrumentură maşkar o AM- amala beneficiaro, bi birokratone ingerindoj le fezabilo lava le beneficăronqe, (ii) o keripen jekhe relatie konstruktivo, astarindi p-o pakiv vi profesionalismo specifiko le socialo inkluziune domenio. Jekh rig le mapimatenqi vaş o lačhăripen les sistemasqo le implemenetacie sas deʒa implementime anθ-o POCU vi o proceso trebujme te avel anglalʒando.
- 38.** Vaş te anglalʒandipen o lačhăripen le intervencie anθar i faza le programacăqo k-o nivelo le programosqo vi le prioriteta ʒi k-o projekturănqo nivelo si trebujme jekh maj lačo ʒanglipen le fenomenurănqo, le situačăqo le çinte grupurănqo vi le metodurănqi efikaciteta, thovdine p-o rodipen. Anθ-e kadava drom kerel pes i rekomandacie: **o lochăripen le akesosqo k-o evaluacăqe rezultatură** k-aşte te vazdel pes o dikhipen vi i **stimulative le rodipnasqi buti** dikhindoj le intervencie anθ-o domenio le inkluziune. Kerel pes vi i rekomandacie le studienqo keripen vi **o sistematikano kidipen le datenqo** k-o nivelo le programonqo, le strategie vi sektorosqo, sar si le date dikhindoj o abandono vi o školaqo risiko, k-o nivelo le siklărimasqe uniteta, PTŞ k-o thanesqo nivelo, o drom le participatonqo k-i intervencie anθ-o edukacăqo sistemo vaj p-i butăqi piaça, le date dikhindoj le strukture le ES, save kategorie le vulnerabilo grupurănqe, sa kadă anθ-i perspektive le akesosqi vi le partiiciacie p-i butăqi piaça vi le baxtaqe egaliteta, bi thovdine akana.

Ügyvezetési összefoglaló

- 1.** A jelentés tárgyának értékelése az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) finanszírozásainak egy visszapillantó értékelése a társadalmi befogadás terén. Az értékelés a tervezet szerint több következtetéshez és megtanult leckéhez kellene vezessen, a tartozó javaslatokkal együtt, amelyek majd operatív szempontból a Menedzsmenti hatósághoz jutnak ahhoz, hogy a 2014-2020 Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Programban és a jövő programozási időszakban a döntéshozatalhoz és kezeléshez járuljon hozzá.
- 2.** Az Értékelési terv szerint, a jelen értékelés „MESO” típusú értékelés programszinten és projektszintű vizsgálatokat is tartalmaz, mikróvizsgálatokkal együtt, a hozzárendelhető összes módszerrel és technikával együtt.
- 3.** Az utólagos beavatkozások az EFOP program négy fő beavatkozási területéhez tartoznak:
 - FBT 2.2 A korai iskolaelhagyás megelőzése és helyesbítése
 - FBT 6.1 Az EFOP társadalmi gazdaság fejlesztése
 - FBT 6.2 A sebezhető csoportok munkapiaci hozzáféréseinek és részvételének javítása
 - FBT 6.3 Esélyegyenlőség előléptetése a munkapiacon
- 4.** A jelen értékelés három koherens értékelési gyakorlat első részét képezi, mind az értékelési témák, mind az értékelési kérdések szempontjából. A következő értékelési gyakorlatok tárgya a 2014-2020 Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Programon keresztül finanszírozott befogadást célzó beavatkozások értékelése és a 2021 és 2023 évek között valósulnak meg.
- 5.** Az értékelés nyolc értékelési kérdésre épül, a program 2. és 6. tengelyében meghatározott célpontok elérési szintjét vizsgálja a specifikus célkitűzésekhez viszonyítva, az eddig finanszírozott beavatkozások hatásával együtt, illetve annak az előrehaladási résznek a megállapítása, amely kizárólag az EFOP-on keresztül támogatott beavatkozásoknak köszönhetőek. Ugyanakkor, az értékelési kérdések egyéb, az EFOP által támogatott beavatkozások negatív és/vagy pozitív hatásainak azonosítását is követi, anélkül, hogy az illető hatások kiváltását a megvalósított tevékenységek célozták volna. Más két kulcstéma a fenntarthatóság és élettartam: a megvalósított tevékenységek eredményeinek hosszútávú fenntarthatósága, a hosszú élettartamú hatásokat kiváltó mechanizmusok azonosítása és a program jobb gyakorlatának lehetséges mértékének megállapítása.
- 6.** Ebben az értelemben, a tervezet nyolc értékelési kérdést tartalmaz:
 - ÉK1: Milyen előrehaladás észlelhető a 4 FBT keretén belül?
 - ÉK2: Milyen mértékben tulajdonítható az előrehaladás az EFOP-nak?
 - ÉK3: Milyen mértékben léteznek egyéb, pozitív vagy negatív hatások is?
 - ÉK4: Milyen mértékben szárnyalják túl a területet, ágazatot vagy csoportokat a beavatkozás által nem követett hatások?
 - ÉK5: A hatások hosszabb időre milyen mértékben tartósak?
 - ÉK6: Milyen mechanizmusok befolyásolják a hatásokat? Melyek az illető mechanizmusok kontextuális, kulcstulajdonságai?
 - ÉK7: Milyen mértékben indokoltak az illető költségek, a változásokat/hatásokat/eredményeket figyelembe véve?
 - ÉK8: Jobb gyakorlat is alkalmazható, ha igen, milyen mértékben?
- 7.** A begyűjtött adatok vizsgálata a program elvének alapját szolgáló okozati összefüggések, a nem szándékosan követett pozitív vagy negatív hatások és a megvalósítások mechanizmusának, valamint az eredmények és egyéb hatások vizsgálatával történt a külső tényezők befolyása alatt. A gyűjtési és vizsgálati módszer lehetővé tette egyes, megbízható következtetések és megállapítások megfogalmazását a program tevékenységeinek hatását és módszerét illetően a megfigyelt hatások vonatkozásában.

- 8. A tervezett és ténylegesen alkalmazott értékelési módszerek az értékelési eljárás során:** dokumentációs kutatás, adatsorozatok statisztikai feldolgozása és elemzése, 56 közös és specifikus interjú a négy fő ágazati területet illetően, regionális műhelyek az érdekelt felekkel, nemzeti fókuszcsoport, 30 esettanulmány, öt (5) közvélemény kutatás, az eredményeket és egyéb hatásokat kiváltó befolyásoló tényezők vizsgálata, adatok megtekintésére szolgáló, informatikai rendszerekre épülő térképek, szakértők megkérdezése. A jelen értékelés során statisztikai módszerekre alapuló, mennyiségi vizsgálatokat is alkalmaztunk, összehasonlító, **hatásvizsgálati elemzés formájában**, kvázi kísérleti mennyiségi módszerként az FBT 2.2. esetén, sorozatok vizsgálatát a célcsoportokat illetően a program hatásainak fényében, valamint a finanszírozott projektek követési, adminisztratív adatainak elemzéseket.
- 9.** Az értékelés **2020 május 6 - 2021 január 5** között zajlott. A vizsgált, program adminisztratív adatok határideje 2015.12.31, ha egyéb dátum nem alkalmazandó. Az **értékelés eredményeinek** azonosított **felhasználói:** Beruházási és Európai projektek minisztériuma (MIPE), az Európai Szociális Alap (ESZA) által támogatott közpolitikák illetékes minisztériumai, Románia kormánya, az EFOP Menedzsment hatóság (AM), EFOP köztes szervezetek (OI) és a EFOP monitoring bizottság (CM) tagjai, ideértve a gazdasági és társadalmi partnereket is.
- 10.** Az **értékelési módszerekbe integrált konzultációs eljárások** a felhasználók szükségleteire és elvárásait és az értékelés eljárásait és eredményeit kapcsolták össze, a fejlődés hasznosságának növelésén könnyítve, valamint a gyakorlati javaslatok jobb átvételét. A felhasználók bekapcsolódása az értékelésbe egy tanulási folyamat és a javaslatok megvalósítását készíti elő.
- 11.** A **módszertani korlátozásokat** az adatok hozzáféréseit és minőségét illető jelentős korlátozások, valamint az értékelési folyamatban részt venni kívánó felek érdekeltségi szintje okozták. A létező korlátozások ágazati szintűek lehetnek és ágazati adatokra vonatkoznak a sebezhető csoportokat illetően, illetve programszintűek lehetnek, és a program követési rendszerébe bejegyzett és rendelkezésre álló adatokra vonatkoznak. A fenti aspektusokat a projektek megvalósításától eltelt jelentős, 5 éves időszak is fokozta, valamint a COVID járvány miatt közbejött társadalmi távolságtartás is. Az adott körülmények az adatgyűjtési és elemzési módszertan adaptálását követelték, távolsági kommunikációs módszerek alkalmazását, új források azonosítását, adatok minőségének további ellenőrzését társítva, a megfigyelések értelmezését pedig a módszertani korlátozásokhoz igazítottuk, a részletes összefoglaló jelentésben leírtak szerint.
- 12.** A szükséges adatok biztosítását és minőségét illető intézkedéseknek, a korlátok tudatában és a megfelelő értelmezésnek köszönhetően, a háromszögeléshez és érvényesítéshez szükséges további erőfeszítés folytán úgy ítéljük, hogy a **következtetések robusztussága elégséges** az elfogadásukhoz és a megfogalmazott javaslatok elkészítéséhez. A vélemény érveinek részletezését az értékelési jelentésben levő módszertan tartalmazza, amely az adatok értelmezési módszereit írja le, az azonosított korlátozásokkal együtt.

Megállapítások, következtetések és javaslatok

- 13.** Az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Programon keresztül finanszírozott beavatkozások **fontos jelenlétet jelentettek a társadalmi befogadás terén** és az érdekelt felek tevékenységében. A beavatkozás méreteit az 1,7 millió Euró, közpénzből finanszírozott összeg, 728 megvalósított projekt és a projekt célcsoportjaiba több mint 825 ezer regisztrált résztvevő mutatja.
- 14.** A stratégiai és megvalósítási keret jogszabályi előrehaladást, a források irányítását célzó stratégiai irányvonalak megszabását mutatja, ám továbbra is léteznek a jogszabály alkalmazására vonatkozó hiányok, hiányosságok, amelyek a befogadási beavatkozások hatását korlátozzák. Általános szempontból, annak ellenére, hogy a sebezhető célcsoportok befogadását illetően előrehaladás jelezhető, Románia továbbra is a legnagyobb problémákkal küszködő államok között található.
- 15.** Románia a **korai iskolaelhagyást illető, vállalt célok elérésétől messze áll**, az eddigi **jogszabályi intézkedések** és beavatkozások pedig a helyzet javítására vonatkozóan **nem voltak hatékonyak**.
- 16.** A **társadalmi gazdaság terén haladás tapasztalható a jogszabály alkalmazására nézve, de az új jogszabályi rend** a vállalkozások társadalmi vállalkozáskénti vagy befogadási társadalmi vállalkozáskénti elismerését **nem támogatja elégséges mértékben**. A társadalmi gazdaság fejlődését célzó finanszírozási források korlátozottak és a vállalatok **fejlődésére és megtartására** fektetett hangsúly elégtelennek bizonyult.
- 17.** A **sebezhető csoportok helyzete ingadozó fejlődést** mutatott, egyes szempontokból időszakos javulásokkal,

mint például a képzésen való részvétel vagy a munkavállalási arány, a gazdasági környezet tendenciái, a válság vagy gazdasági hatások, a társadalmi gazdasági szervezetek fejlődése vagy visszaesése függvényében. Egyes kedvezmények, mint például adókedvezmények hiányában, a védett munkahelyek száma a sebezhető személyek foglalkoztatására nézve elégtelen. Annak ellenére, hogy a társadalmi kizárás Romániában 2007 és 2019 között 16 százalékkal csökkent, Románia még mindig a legnagyobb szintet mutatja Európában. Ugyanakkor a **dolgozók szegénységi aránya a legnagyobb az európai országok közül**, a falusi környezet és több más kategória magas sebezhetőséget mutat.

- 18.** Nemzeti szinten a **foglalkoztatási kategóriákban a nemek közötti**, nemzeti gazdasági területeken és foglalkoztatási típusok aránytalanságai **csökkentek**. A **foglalkoztatáshoz** és a szakmai karrier fejlesztéséhez való **egyenlő hozzáférés nőtt**, de az átlag alatti oktatással rendelkező személyek esetén nem, itt a foglalkoztatáshoz való hozzáférés csökkent. **Pozitív fejlődést** mutat nemzeti szinten a jog- és nemek közötti egyenlőség elvének, valamint a munkahelyi szexuális zaklatás, **családon belüli erőszak és emberkereskedelem** tudatosítása, mennyiségileg csökkent, de a **veszély észlelése nőtt**. Ugyanakkor, a **társadalmi hátrányos** (oktatás, foglalkoztatottság, szolgáltatások elérésének hiánya) **helyzetben levő nők és a lakosság átlaga közötti aránytalanság** növekedése állapítható meg, ami a **sebezhetőség kockázatának növeléséhez** vezet a munkaerőpiacon és a társadalmi erőszak áldozatává válás kockázatát is növeli.
- 19.** Annak ellenére, hogy finanszírozott projekt szinten a résztvevők előnyei mutatkoznak, általános értelemben az **előnyök halmozása programszinten megfigyelhető, pozitív hatás kiváltásához elégtelen volt. Az elvárt hatás kiváltása egy kedvező keretet** és különböző tényezők megvalósulását igényli, mint például: források megfelelő kiosztását, kivéltképpen több sebezhetőségi jellemzővel bíró csoportok esetén, a társadalmi szolgáltatások folytatását, nem-diszkriminatív, nyitott hozzáállást, proaktív attitűdöt és közösségi implikációt.
- 20.** A korai iskolaelhagyás megelőzését célzó projektek esetén az egyes oktatási intézményekre vagy gyermekekre gyakorolt pozitív, és a sebezhető csoportokkal dolgozó **pedagógusok kompetenciáinak növelésére** vonatkozó pozitív hatások mellett, a programban részt vevő tanulók/résztvevők bizalmának növelése és a tudatosság növelése közösségi szinten az oktatás és a diszkriminációmentességet fontosságát illetően. Az EFOP program módszerek és eszközök irányítását tette lehetővé, de az utólagos megvalósításuk és egyéb közösségekben való replikálás már nem támogatott és nem követett.
- 21.** Az **FBT 6.1-en keresztül finanszírozott beavatkozások** az ágazat fejlődéséhez vezettek több finanszírozott projekten keresztül, amelyek a koncepció változtatását, kutatását és megbeszélést, az érdekelt tényezők közötti párbeszédet, anyagok fejlesztését és ágazatspecifikus eszközök létrehozását tették lehetővé. A projektszintű, **megállapított hatások** között találhatók a szakértők és oktatók által nyert kompetenciák, az akadémiai környezet növelt érdekeltsége a társadalmi gazdasági tanulmányi programok fejlesztésének vagy javításának vonatkozásában, a jogszabályi keret fejlődése, társadalmi gazdasági szervezetek és munkahelyek létrehozása az illető szervezetekben.
- 22.** Ennek ellenére, a 6.1 FBT megvalósítására **a társadalmi gazdaság ágazat fejlődésének megközelítési hiánya** hatott, **kizárólag bottom-up** típusú, kompetitív projekteket finanszírozott, a **top-down, központosított, nem kompetitív projektek megközelítést teljesen mellőzve**.
- 23.** Az **FBT 6.2 a támogatott kedvezményezettek foglalkoztatási arányára kedvezően hatott**, de bizonyítékok a foglalkoztathatóságot illetően nincsenek, ezek a személyek a **munkapiacra még mindig sebezhetőek. A program általános hatása pozitív a sebezhető személyek szakmai képzéshez való hozzáféréseinek vonatkozásait illetően**, ám a **legnagyobb szükségleteket mutató csoportokra nem sikerült fókuszálnia**, a megvalósítási mechanizmus inkább a támogatás mennyiségét mint minőségét részesítette előnyben. Az **FBT 6.2. korlátozott fenntarthatósága** a hosszútávú hatásokat csökkentette,
- 24.** **A munkavállalási motiváció, a megbízás a saját erőben, az önbizalom növelése, a társadalmi elszigetelés csökkentése**, ha egyes esetekben időszakosan is, az önfelelősség, a munkáltatók nyitottsága a sebezhető személyeket illetően a finanszírozott projektek közvetett hatásai voltak. Az értékelés a **célcsoportot illető negatív hatásokat** is feltárta, mint például az oktatási részvétel által generált, rövidtávú pénzügyi motivációt, amely a hosszútávú hatásokat aláásta.
- 25.** Az FBT 6.3. beavatkozásai **polgári és társadalmi nyomásgyakorlási központ** létrehozásához járultak hozzá az esélyegyenlőség problematikájának megoldásához, fenntartva a jogszabályi változtatást és a nők politikai

képviselétét Romániában. A beavatkozások legfőbb, **pozitív hatásai a szakértelem fejlődésében** nyilvánultak meg a nemek közötti egyenlőség és közösségi aktivizmus terén a munkapiaci jogegyenlőségben.

- 26.** A hatásokat **konzisztensebb politikai és jogszabályi támogatással** tovább lehetett volna növelni. Abban a helyzetben, hogy kedvező társadalmi és kulturális körülmények között a legtöbb hatás megmaradt, sőt, időben növekedett, de a jelen pillanatig tapasztalt pozitív tendenciák bármikor irányt válthatnak.
- 27.** A **fenntarthatóságot és hatást** a következők befolyásolták: (i) az iskolaelhagyás megelőzési projektek túl rövid időtartama, (ii) iskolai tanácsadók és mediátorok alacsony száma, (iii) pedagógusok elégtelen felkészültsége kiváltképpen a különleges oktatási kérelmek szempontjából, (iv) munkáltató esetén nem stimuláló környezet a támogatott munkahelyek megtartására és újak létrehozására vonatkozóan, a támogatást folytató források elégtelensége, a helyi partnerségi kapacitások és a szerepkör megerősítésének elégtelensége a befogadást illetően a finanszírozás megszűnése után.
- 28.** Az elterjedt hatások **sikeres példákra**, egyes résztvevők érdekeltségére alapoztak, ahhoz, hogy ismereteiket továbbadják és másokon is segítsenek, olyan közösségi vezetőkre, akik a hatások elterjedését képesek segíteni.
- 29.** Az **EFOP az összes részt vevő fél számára tanulási tapasztalatot** jelentett, amely a sebezhető csoportok befogadását célzó beavatkozásokat jobbjáthatják, az értékelés a következőket mutatva ki: (i) befogadás és támogatás stratégiai megközelítése, amely alapszolgáltatásokat és széleskörű hozzáférést biztosít a célcsoport számára, (ii) stratégiai és kisméretű projektek optimális kombinációja közösségi szinten, (iii) finanszírozás prioritizálása regionális, helyi aránytalanság figyelembe vételével; (iv) helyi partnerségek létrehozása befogadást illetően és nagyobb rugalmasság a projektek létrehozásában és szolgáltatások diverzifikációjában; összpontosítás a minőségre és hatásra és nem a mennyiségre; (v) beavatkozás menedzsmentje és érthető, konstruktív, bürokráciamentes program.
- 30.** Az értékelés javaslatai a **stratégiai és szabályozási keretre**, valamint a jelen, folyó, Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program fennmaradt részének **szervezetére és megvalósítására vonatkoznak**, és a 2021-2027 időszakban, befogadást célzó programokat finanszírozó projektekre is vonatkozik.
- 31.** Az első javaslatok a stratégiai és szabályozási keret javítására vonatkoznak a sebezhető csoportoknak kedvező környezet megteremtését illetően az oktatáshoz és munkapiachoz való hozzáférés és esélyegyenlőség vonatkozásában. A javaslatok a létező (például a társadalmi ösztöndíjakra vonatkozó) jogszabály konzekvens alkalmazását, a források helyes kiosztását tartalmazzák megfelelő létszámú iskolai tanácsadó és mediátor, képzett pedagógusok foglalkoztatása érdekében, kiváltképpen a hátrányos környezetekben, ahol állandó hiány tapasztalható.
- 32.** A javaslatok kulcsintézkedésekre is vonatkoznak a beavatkozások hatásának növelése érdekében a befogadás terén, amelyeket az értékelésben negatív tényezőként emeltünk ki, a hosszútávú hatások befolyásolása miatt. A **beavatkozások integrált hozzáállása** javasolt a személyek többszörös sebezhetőségének megközelítése érdekében, a közösség és a helyi főbb szereplők partnerségek, önkormányzatok, iskolai felügyeleti szervek, munkanélküliek irodája, nonprofit szervezetek és egyéb helyi érdekelt felek bekapcsolódása javasolt.
- 33.** Az **eredményes intézkedések további finanszírozása** és a hatást korlátozó tényezők kiküszöbölése javasolt, ideértve: a beavatkozások összpontosítását a legsebezhetőbb közösségekre és csoportokra, az intézkedések meghosszabbítását elégséges időszakra ahhoz, hogy az elvárt hatást ériék el, a stratégiai beavatkozások optimalizálását a helyi beavatkozásokkal, a nem kompetitíveket a kompetitívekkel.
- 34.** A társadalmi gazdaság támogatása érdekében javasolt a **társadalmi gazdasági szervezetek további támogatása**, ideértve a társadalmi gazdasági oktatási programokat, a társadalmi gazdaság ágazatbeli szakértők kapacitás konszolidációs programok folytatását, a társadalmi gazdasági előléptetési tevékenységeinek és a társadalmi gazdasági vállalatok szerepének finanszírozási folytatását, a társadalmi vállalkozás közösségi szinten való előléptetését.
- 35.** A sebezhető személyek munkapiacra való befogadásnak támogatása érdekében javasolt a **munkáltatóknak adókedvezményeket adni**, védett munkahelyek létrehozásának serkentése érdekében, a beavatkozások stratégiai összpontosítása a leghátrányosabb helyzetű csoportok és környezetek felé, a **közösségek bevonása befogadási partnerségek** segítségével és a vállalt szerepek létrehozásának és megerősítésének támogatása. A **gazdasági és társadalmi projektek jobb korrelációja szükséges**, javasoljuk helyi vizsgálatok elvégzését, amelyre

a jövő projektek fognak alapulni. Ezek frissített társadalmi diagnózisok a program megvalósítása során.

- 36.** Az esélyegyenlőség érdekében javasolt **a civil társadalom támogatásának folytatása** az ágazatbeli társadalmi aktivizmus fejlődése és a kedvező kulturális és társadalmi kontextus fenntartása érdekében, a jogkeret tökéletesítését célzó **eszközök kifejlesztése, az intézményi együttműködés növelése**. Ugyanakkor, javasolt az ágazati beavatkozások integrált megközelítése, a helyi szükségletek korrelációja a helyi és regionális szintű fejlődési perspektívákkal. A beavatkozások korrelációja területi szinten a marginalizált városi és falusi területeken
- 37.** A beavatkozások megvalósítási rendszerére vonatkozó javaslatok a társadalmi befogadás terén a **rendszer alkalmazkodására vonatkoznak a kedvezményezettek szükségleteihez**, így különösképpen: (i) munkaeszközök létrehozása az AM - kedvezményezettek közötti kedvező, bürokrácia mentes munkakörülményekben, a kedvezményezettek lehetséges javaslatainak megvalósítása által, (ii) konstruktív, a társadalmi befogadás ágazatra jellemző bizalomra és szakszerűségre épülő kapcsolatok kialakítása. A megvalósítási rendszer tökéletesítési intézkedéseinek egy része az EFOP-ban már megvalósult és a folyamatot folytatni szükséges.
- 38.** A program-, prioritás- és projektszintű programozási fázis tökéletesítéseinek folytatása érdekében a jelenségek, a célcsoportok helyzetének, a kutatásra alapuló módszerek hatékonyságának jobb ismerete szükséges. Javaslatok ebben az irányban: **hozzáférés elősegítése az értékelés eredményeihez** a láthatóság növelése és a befogadás terén végzett **kutatási tevékenységek ösztönzése** érdekében. Ugyanakkor, javasolt **tanulmányok megvalósítása és adatok szisztematikus gyűjtése** program, stratégia és ágazat szinten, mint például az elhagyás és iskolaelhagyás adataira vonatkozóan oktatási egységek szintjén, korai iskolaelhagyás helyi szinten, a beavatkozásban részt vevő személyek útvonala az oktatási rendszerben vagy munkapiacra, az ES szervezetekre vonatkozó adatok, az összes, sebezhető célcsoportok, mind a munkaerő piacon való részvétel és, mind az esélyegyenlőség szempontjából, amelyek jelen pillanatban nem állnak rendelkezésre.

I. Sinteza raportului

Preambul

- 39.** Acest Raport de evaluare s-a realizat în urma derulării primului exercițiu de evaluare din cadrul proiectului „Implementarea Planului de Evaluare a Programului Operațional Capital Uman (POCU) 2014-2020 - Evaluarea intervențiilor în domeniul incluziunii sociale”, în perioada 6 mai 2020¹ și 5 ianuarie² 2021.
- 40.** Proiectul „Implementarea Planului de Evaluare a Programului Operațional Capital Uman 2014-2020 Lotul 1: Evaluarea intervențiilor în domeniul incluziunii sociale” face parte din Planul de Evaluare a Programului Operațional Capital Uman 2014-2020, asigurând satisfacerea nevoilor de evaluare a intervențiilor din domeniul incluziunii și satisfacerea cerințelor regulamentelor Fondurilor Europene Structurale și de Investiții (FESI). Acestea prevăd prin articolul 54 al Regulamentului UE 1303/2013 și articolul 19 al Regulamentului UE 1304/2013 realizarea de evaluări care să analizeze efectele programelor finanțate din FESI.
- 41.** Evaluarea ce face obiectul prezentului raport se referă la intervențiile privind incluziunea socială finanțate prin Programul Operațional Dezvoltarea Resurselor Umane (POSDRU) 2007-2013, și va fi urmată conform planului de evaluare al programului de alte două exerciții de evaluare ale Programului Operațional Capital Uman 2014-2020, planificate în 2021 și la finalul perioadei de implementare în anul 2023.
- 42.** Raportul de evaluare se compune din: un raport de sinteză focalizat pe procesul de evaluare, concluzii și recomandări, și patru rapoarte tematice (câte unul pentru fiecare domeniu major de intervenție DMI evaluat), cu anexe (tabelul de corelare între concluzii și recomandări, metodologia utilizată, inclusiv instrumentele de evaluare, lista documentelor și a literaturii de specialitate analizate, lista instituțiilor intervievate, lista membrilor CCE). Sumarul executiv în limba română, engleză, romani și maghiară, precum și în limbajul Braille este inclus în raportul de evaluare conform cerințelor caietului de sarcini (CdS).

Date sintetice ale proiectului

Titlul proiectului	„Implementarea Planului de Evaluare a Programului Operațional Capital Uman 2014-2020 Lotul 1: Evaluarea intervențiilor în domeniul incluziunii sociale”
Contract	Contract nr. 36273/05.05.2020
Surse de finanțare	Axa Prioritară 7 Asistență Tehnică din cadrul POCU 2014-2020
Beneficiar	Ministerul Fondurilor Europene, Direcția Generală Programare și Coordonare Sistem, Serviciul Evaluare Programe și Politici de Coeziune Socială, Biroul Evaluare Program
Autoritate Contractantă	Ministerul Fondurilor Europene (actual Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene)
Contractor	Asocierea formată din CIVITTA Strategy & Consulting SA (lider), LIDEA Development Actions SRL, ARCHIDATA SRL, și GOLDBACH Primes SRL
Obiectiv general	Realizarea evaluărilor în domeniul incluziunii prevăzute în Planul de Evaluare POCU 2014-2020, potrivit art. 19 al Regulamentului UE 1303/2013
Exerciții de evaluare componente	Evaluarea Retrospectivă Programul Operațional Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 – obiect al prezentului raport , planificat pentru perioada Mai 2020 – Decembrie 2020

¹ Data aprobării metodologiei de evaluare de către Comitetul de Coordonare a Evaluării

² Două revizii ulterioare în urma consultării CCE și feedbackului beneficiarului au avut două versiuni în 5 martie și 8 aprilie 2021

Data de începere

Primul exercițiu de evaluare a Programului Operațional Capital Uman 2014-2020 – planificat în perioada Ianuarie 2021 – Septembrie 2021.

Al doilea exercițiu de evaluare a Programului Operațional Capital Uman 2014-2020, planificat în perioada Septembrie 2021 – Octombrie 2023

Durata proiectului

06.05.2020

43 luni (nu mai târziu de 15.10.2023)

1. Introducere

1.1. Cadrul general al evaluării

- 43.** Evaluarea obiect al acestui raport constă într-o evaluare retrospectivă a intervențiilor finanțate în cadrul POSDRU aferente DMI 2.2, 6.1, 6.2 și 6.3, urmărind aspecte de natura impactului și a altor efecte dincolo de realizările și rezultatele așteptate, dar și a factorilor care au influențat implementarea și producerea efectelor.
- 44.** Conform CdS obiectivul evaluărilor este de a analiza eficiența, eficacitatea și impactul utilizării resurselor FSE prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 și Programul Operațional Capital Uman 2014-2020 în cadrul domeniilor Incluziune Socială și Asistență tehnică. De asemenea, ele trebuie să evidențieze factorii care contribuie la succesul sau eșecul implementării, precum și la sustenabilitatea acțiunilor finanțate.
- 45.** Evaluarea este așteptată să conducă la o serie de concluzii și lecții învățate, însoțite de recomandările aferente, care să poată fi transferate în termeni operaționali către Autoritatea de Management (AM) astfel încât să servească scopurilor sale de luare a deciziilor și gestionare a Programului Operațional Capital Uman 2014-2020. Rapoartele de evaluare trebuie să enunțe recomandări atât pentru perioada de programare 2014-2020 cât și pentru perioada de programare viitoare, acolo unde este cazul.
- 46.** Rezultatele evaluărilor vor fi incluse în rapoartele anuale de implementare a Programului Operațional Capital Uman 2014-2020. De asemenea, evaluările vor fi utilizate în procesul de evaluare macro, la nivelul Acordului de Parteneriat, precum și pentru pregătirea perioadei de programare post 2020.
- 47.** Conform Planului de Evaluare POSDRU prezenta evaluare este o evaluare de tip "MESO" la nivel de program. Planul de evaluare prevede ca fiecare Axă Prioritară POSDRU va fi evaluată cel puțin o dată pe parcursul perioadei de implementare, în ceea ce privește contribuția sa la obiectivele specifice, precum și din perspectiva altor efecte generate, intenționate sau neintenționate. Evaluarea include conform cerințelor și analize la nivelul proiectelor, integrând astfel nivelul micro de analiză, prin intermediul studiilor de caz cu toate metodele și tehnicile specifice acestora.
- 48.** Acest raport se concentrează asupra extragerii lecțiilor învățate din perioada precedentă de programare POSDRU 2007 – 2013. Astfel, a fost realizată o retrospectivă a intervențiilor POSDRU în domeniul incluziunii sociale în vederea identificării și cuantificării impactului, tragerea unor concluzii obiective și formularea unor recomandări utile pentru conceptualizarea viitorului program FSE+ și a implementării POCU. Intervențiile fac parte din patru domenii majore de intervenție:
- DMI 2.2 Prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii
 - DMI 6.1 Dezvoltarea economiei sociale din POSDRU
 - DMI 6.2 Îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii
 - DMI 6.3 Promovarea egalității de șanse pe piața muncii
- 49.** Această evaluare a fost concepută și realizată pentru a putea contribui direct la:
- îmbunătățirea proceselor de colectare și schimb de date și informații la nivelul utilizatorilor prezentei evaluări și anume: Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (MIPE), ministerele de linie responsabile

de politicile publice susținute din FSE, AM POCU, OI POCU și membrii Comitetului de Monitorizare POCU, inclusiv și partenerii economici și sociali.

- dezvoltarea culturii de evaluare în România și de promovare a evaluării ca parte integrantă a ciclului de politică publică, constituind un element de bună practică replicabil la nivelul administrației.

COERENȚA CELOR TREI EXERCIȚII DE EVALUARE

50. Cele trei exerciții de evaluare sunt coerente atât din perspectiva temelor de evaluare cât și din perspectiva întrebărilor de evaluare.

51. Obiectivele intervențiilor finanțate în domeniul incluziunii prin POSDRU incluse în cele patru domenii majore de intervenție evaluate (la care ne vom referi și ca teme de evaluare) sunt coerente cu obiective specifice din toate axele prioritare ale POCU, însă o parte din ele fiind deja incluse în evaluările dedicate ocupării și educației. Astfel rezultatele prezentei evaluări sunt prezentate și având în vedere utilizarea lor ca referințe pentru exercițiile de evaluare ce vizează intervențiile POCU. Celelalte două exerciții de evaluare au ca obiect POCU 2014 -2020 și acoperă 7 teme de evaluare. Primul exercițiu de evaluarea POCU se va desfășura după mijlocul perioadei de implementare respectiv 2021, iar ultimul exercițiu de evaluare din cadrul proiectului în ultimul an de implementare, 2023.

52. Primul exercițiu de evaluare POSDRU s-a concentrat pe analiza celor 4 DMI-uri mai sus prezentate prin intermediul întrebărilor de evaluare (ÎE 1- ÎE 8), care sunt în mare parte comune și care vizează o analiză a gradului de atingere a obiectivelor stabilite la nivelul Axei 2 și a Axei 6 din POSDRU, la nivel teritorial, sectorial (în ceea ce privește domeniile vizate), în raport cu obiectivele specifice, alături de identificarea impactului intervențiilor finanțate până acum, respectiv stabilirea acelei părți din acest progres care se datorează exclusiv acestor intervenții susținute prin POSDRU. Întrebările de evaluare urmăresc, totodată, identificarea altor efecte negative și/sau pozitive care au rezultat din implementarea acestor intervenții susținute prin POSDRU, fără ca acestea să fi fost vizate în mod direct prin acțiunile implementate. Alte două subiecte cheie sunt legate de sustenabilitate și durabilitate: măsura în care rezultatele acțiunilor întreprinse sunt sustenabile pe termen lung, alături de identificarea mecanismelor ce conduc la producerea unor efecte durabile și de măsura în care lucrurile ar fi putut fi făcute mai bine.

53. Astfel, Caietul de Sarcini prevede opt întrebări de evaluare pentru acest exercițiu:

- ÎE1: Care este progresul în sectorul celor 4 DMI-uri?
- ÎE2: În ce măsură progresul observat este atribuit POSDRU?
- ÎE3: În ce măsură există și alte efecte, pozitive sau negative?
- ÎE4: În ce măsură efectul depășește granița zonei sau a sectorului sau afectează alte grupuri, nevizate de intervenție?
- ÎE5: În ce măsură sunt efectele durabile pe o perioadă mai lungă de timp?
- ÎE6: Ce mecanisme facilitează efectele? Care sunt caracteristicile cheie contextuale pentru aceste mecanisme?
- ÎE7: În ce măsură sunt justificate costurile implicate, având în vedere schimbările /efectele /rezultatele înregistrate?
- ÎE8: Dacă și în ce măsură lucrurile ar fi putut fi făcute mai bine?

54. Întrebările de evaluare sunt comune pentru cele 4 teme aferente POSDRU cu o excepție, ÎE7 nu este adresată în evaluarea DMI 6.3.

1.2. Obiectivul evaluării și întrebări de evaluare

55. Scopul evaluării este de a facilita un management informat al POCU 2014-2020 și adoptarea deciziilor pe bază de dovezi. În acest sens, după ce exercițiul de evaluare POSDRU 2007-2013 a însemnat o retrospecție a intervențiilor în domeniul educației în vederea identificării și cuantificării impactului, evaluarea 2020 urmărește tragerea unor concluzii obiective și formularea unor recomandări utile pentru implementarea POCU 2014-2020 și Programul

Operațional Educație și Ocupare (POEO) 2021-2027.

- 56.** Exercițiul de evaluare care face obiectul acestui raport se referă la intervențiile finanțate în cadrul celor patru DMI-uri menționate în secțiunea anterioară.
- 57.** Conform CdS, evaluarea a asigurat formularea răspunsurilor la cele opt (8) întrebări de evaluare, menționate în secțiunea anterioară, o excepție fiind în cazul DMI 6.3, pentru care nu a fost solicitată ÎE7.
- 58.** Datele colectate au fost analizate urmărind verificarea legăturilor cauzale care au stat la baza teoriei programului, identificarea efectelor neintenționate, pozitive sau negative, a efectelor de propagare și a mecanismelor de producere a realizărilor, rezultatelor și a altor efecte, în condițiile influenței factorilor externi. Metodele de colectare și analiză au permis formularea unor constatări și concluzii de încredere privind măsura și modul în care acțiunile programului au contribuit la efectele observate.
- 59.** Evaluarea s-a desfășurat în perioada **6 mai 2020 – 5 ianuarie 2021**. **Data limită a datelor administrative de program** analizate este **31.12.2015**, dacă nu se specifică o altă dată.

1.3. Grupul țintă și utilizatorii evaluării

- 60.** Utilizatorii rezultatelor evaluării identificați includ: Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (MIPE), ministerele de resort responsabile de politicile publice susținute din Fondul Social European (FSE), Guvernul României, Autoritatea de Management (AM) POCU, organisme intermediare (OI) POCU și membrii Comitetului de Monitorizare (CM) POCU, inclusiv partenerii economici și sociali.
- 61.** Procesele de consultare, integrate în metodele de evaluare, au asigurat corelarea între nevoile și așteptările utilizatorilor, pe de o parte, și procesul și rezultatele evaluării, pe de altă parte, facilitând creșterea utilității evaluării, o mai bună preluare a recomandărilor în practică. Implicarea utilizatorilor pe parcursul evaluării este și un proces de învățare și pregătește terenul pentru implementarea recomandărilor.

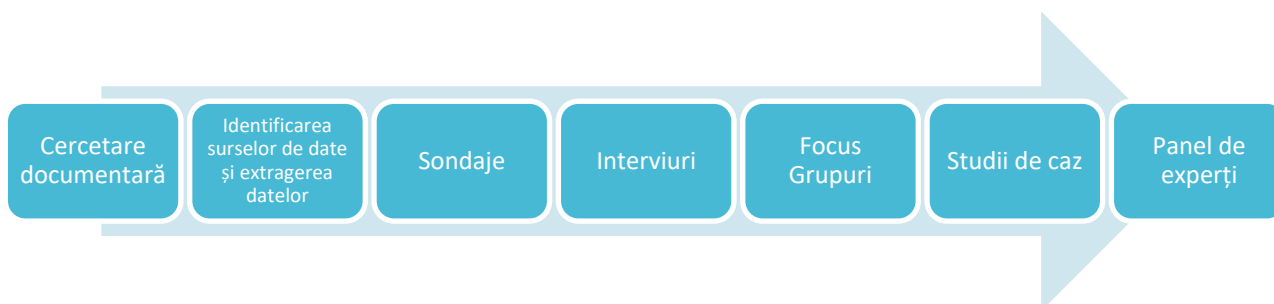
1.4. Structura Raportului de evaluare

- 62.** Structura raportului de evaluare are în vedere faptul că evaluarea este complexă, acoperind 4 DMI-uri (teme de evaluare). Pentru facilitarea parcurgerii conținutului, Raportul de Evaluare este structurat în două părți, și anume:
- **Prima parte a raportului** este focalizat pe procesul de evaluare, concluzii și recomandări, include aspecte generale, comune celor 4 teme de evaluare adresate de prezentul exercițiu, și anume: aspecte generale cu privire la cadrul de realizare a evaluării, metodologia de evaluare a intervențiilor POCU în domeniul educației, dificultățile/limitările întâmpinate în aplicarea metodologiei de evaluare, aspecte cheie privind intervențiile și o sinteză a constatărilor, concluziilor și recomandărilor. Pentru a evita dublarea informației sumarul executiv va fi distinct de corpul raportului și se va adresa unui public mai larg.
 - **Partea a doua a raportului** constă în 4 rapoarte de evaluare tematice, câte unul pentru fiecare DMI evaluat. Fiecare raport are atașat un pachet cu anexe, așa cum se vede în cuprinsul acestui document.

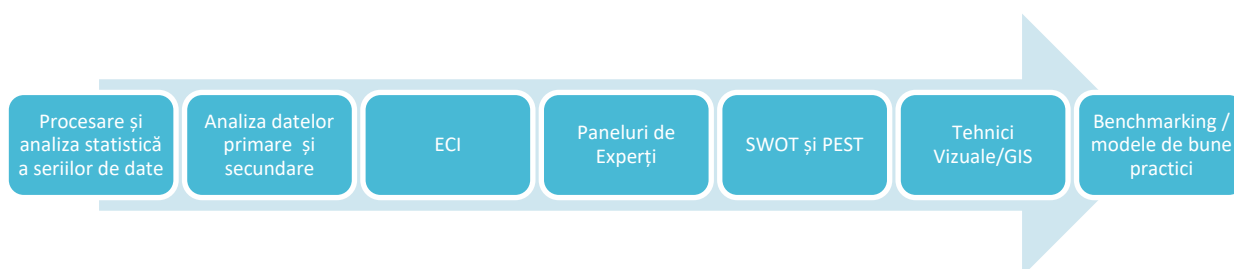
1.5. Metodologia de evaluare

- 63.** Metodologia de evaluare utilizată a fost aprobată prin Raportul Inițial al evaluării. În această secțiune prezentăm sintetic metodele și instrumentele utilizate în evaluare pentru colectarea, prelucrarea, analiza și interpretarea datelor. Detalii privind modul în care au fost aplicate metodele de evaluare pentru fiecare temă de evaluare sunt incluse în rapoartele tematice, iar instrumentele, rezultatele fiecărei metode sunt incluse în anexe.

64. Principalele metode pentru colectarea datelor sunt următoarele:

65. Principalele metode utilizate pentru analiza datelor sunt următoarele:

66. Metodele și instrumentele de evaluare planificate și efectiv aplicate în procesul de evaluare sunt redactate sintetic în tabelul 1 de mai jos.

Tabel 1. Metodele și instrumentele de evaluare planificate și aplicate efectiv în procesul de evaluare

Metode de evaluare	DMI 2.2	DMI 6.1	DMI 6.2	DMI 6.3
Cercetarea documentară	x	x	x	x
Identificarea surselor de date consultarea și extragerea datelor din baze de date statistice administrative	x	x	x	x
Interviuri	x	x	x	x
Ateliere de lucru regionale/Focus grupuri regionale	x	x	x	x
Focus-grup național online	x	x	x	x
Tehnici vizuale - hărți GIS	x		x	
Evaluarea contrafactuală de impact/ alte metode cantitative de evaluare a impactului	x		x	
Sondaje de opinie	x	x	x	x
Studii de caz	x	x	x	x
Matricea factorilor de influență	x	x	x	
Procesarea și analiza statistică a datelor	x	x	x	x
Panel de experți	x	x	x	x

67. Modul în care au fost aplicate metodele și instrumentele este prezentat sintetic în tabelul de mai jos, detalii se pot regăsi în partea a doua a raportului de evaluare, în rapoartele de evaluarea tematică.

Tabel 2 Metodele de evaluare utilizate

Metode de evaluare	Domeniul de aplicare și scurtă descriere
Cercetarea documentară	<p>Analiza documentelor privind cadrul strategic, legislativ și instituțional, la nivel european și național, privind specificul intervențiilor vizate;</p> <p>Analiza documentelor – cheie de politică sectorială și a celor cu caracter strategic, documente de programare (document de program POSDRU, Document Cadru de Implementare (DCI), Rapoartele Anuale de Implementare (RAI), Rapoartele de Evaluare Intermediară (REI), etc.;</p> <p>Analize și studii de specialitate, precum și alte documente identificate pe parcursul evaluării.</p>
Identificarea surselor de date și extragerea datelor	<p>Colectarea datelor pentru fiecare DMI, în funcție de indicatorii specifici de la deținătorii de date identificați:</p> <p>DMI 2.2: Colectarea de date din platforma Action Web (AW), solicitarea de date de la Ministerul Educației (ME), Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România (SIIR), colectarea de date de la beneficiarii finanțării, date contextuale și de impact de la Institutul Național de Statistică (INS) și Eurostat.</p> <p>DMI 6.1: Date administrative privind proiectele finanțate (furnizate prin intermediul sistemelor/platformelor AW, SMIS, fonduri-ue.ro, etc.);</p> <p>Date privind contextul intervențiilor, preluate din baze de date statistice și rapoarte de monitorizare și evaluare, planuri, strategii aferente domeniului, alte baze de date și surse de date statistice relevante (EUROSTAT, INS, Ministerul Muncii și Protecției Sociale (MMPS), Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM), Atlasul economiei sociale, Fondul pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC), etc), precum și surse de date la nivel național/regional Listafirme.ro (serii de date disponibile pentru Structurile de Economie socială (SES) înființate prin POSDRU pentru anii 2014-2019 - cifră de afaceri, date de bilanț, număr de angajați, stare firmă, etc).</p> <p>DMI 6.2: Date administrative privind proiectele finanțate (furnizate prin intermediul sistemelor /platformelor AW, SMIS, fonduri-ue.ro, etc.).</p> <p>Date privind contextul intervențiilor, preluate din baze de date statistice și rapoarte de monitorizare și evaluare, planuri, strategii aferente domeniului, alte baze de date și surse de date statistice relevante (INS, Eurostat, baze de date ale MMPS și alte instituțiilor subordonate din domeniul incluziunii sociale, Inspectia Muncii), precum și surse de date la nivel local/regional;</p> <p>DMI 6.3: Au fost utilizate următoarele surse de date: INS Tempo, Eurostat, Euro barometrele 93, Flash EB 449, 465, Banca Mondială, Euro barometrele de gen nr 84 și 85, Eurobarometru de gen Romania 2018.</p>
Interviuri	<p>Interviuri cu reprezentanți ai structurilor de gestionare și implementare a POSDRU, respectiv din instituțiile relevante din domeniul educației și politicilor sociale, precum și alte categorii de beneficiari de finanțare:</p> <p>Au fost realizate interviuri comune care au urmărit impactul la nivel de sistem, implicând reprezentanți ai celor mai importante instituții, precum Autoritatea de Management (AM) POSDRU, Organisme Intermediare (OI) POSDRU, MMPS.</p> <p>Interviuri specifice DMI 2.2</p> <p>Au fost realizate 13 interviuri, împărțite în două categorii:</p> <ol style="list-style-type: none"> interviuri care au urmărit impactul la nivel de sistem, implicând reprezentanți ai celor mai importante instituții, precum AM POCU, OI POSDRU, ME, Agenția Națională pentru Romi (ANR) etc. și interviuri cu beneficiari de finanțare și beneficiari finali care se bucură de rezultatele proiectelor, cum ar fi profesori participanți în intervenții. <p>Minutele interviurilor se regăsesc în Anexa 5 aferentă Raportului de Evaluare DMI 2.2.</p> <p>Interviuri specifice DMI 6.1</p> <p>Cele 8 interviuri specifice au fost realizate cu:</p> <ul style="list-style-type: none"> Parteneri economici și sociali sau actori foarte activi și relevanți în sectorul economiei sociale: FDSC, BNS, Fundația „Alături de Voi” Iași, Asociația ASSOC, Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV); Beneficiari, parteneri, experți implicați în implementarea unor proiecte ce au fost identificate ca studii de caz sau exemple de bune practici, reprezentanți ai SES-urilor înființate: Asociația pentru Sprijin și Training Resurse Umane, Asociația ADL-Progres, Civitas Cluj, BNS, FDSC, ICCV, IES, ADV, MMPS, BBI, Asociația ASSOC, U.N.C.A.R.S.R., FONSS SES-uri. <p>Interviuri specifice DMI 6.2</p>

	<p>Au fost realizate în total 18 interviuri, prin video-conferință și telefonic, prin care s-a urmărit atât surprinderea efectelor la nivel de sistem, cât și surprinderea impactului intervențiilor la nivel de proiecte.</p> <p>Interviurile au implicat atât reprezentanți ai celor mai importante instituții din domeniile vizate de intervenții de la nivel central, regional și local (MMPS, OIR Vest, OIR Nord-Vest, OIR Centru, OIR SM, Administrația Națională a Penitenciarelor (ANP), Agenția Națională Antidrog (ANA), Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții (ANDPDCA), ANR, reprezentanți ai Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC) Bacău, Hunedoara, Sector 6), cât și beneficiari ai finanțărilor și parteneri ai acestora (DGASPC Timiș, Vaslui, Direcția de Asistență Socială (DAS) Curtea de Argeș, Fundația Motivation, Asociația de Binefacere Pro Vitamin, ANA, etc.).</p> <p>Interviuri specifice DMI 6.3</p> <p>Au fost realizate 15 interviuri cu reprezentanți ai următoarelor instituții: Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (ANESFB); MMPS; ANOFM; ANR; Asociația de Dezvoltare Intercomunitară (ADI) Zona Metropolitană Craiova; Sindicatul Liberal al Lucrătorilor din Învățământ și Cercetare Științifică Neamț; AtelieR; Asociația Plural; Biroul Național Sindical; Coaliția pentru Egalitatea de Șanse; Consiliul Județean Alba; Faxmedia Consulting SRL; Federația Agricultorilor Fermierul; Fundația Clopot; Grupul pentru Integrare Europeană; Metropolitan Security SRL; OIR Nord-Vest; OIR Vest.</p> <p>Data fiind situația generată de pandemia Covid-19, interviurile s-au desfășurat online, prin intermediul unei platforme comun agreeate cu participanții (Zoom).</p>
<i>Ateliere de lucru regionale/Focus grupuri regionale</i>	<p>Obiectivul Atelierele Regionale a fost acela de completare și validare a informațiilor colectate pe parcursul evaluării.</p> <p>DMI 2.2: Au fost organizate 5 ateliere cu participanți din cele 8 regiuni, colectând informații cu privire la contextul de implementare și impactul intervențiilor prevăzute la nivelul DMI 2.2.</p> <p>DMI 6.1,6.2, 6.3: Au fost organizate 8 Ateliere regionale, câte un atelier pe regiune, comune celor 3 DMI (6.1, 6.2 și 6.3) din cadrul AP 6. În cadrul acestora au participat în total 42 de persoane, între care reprezentanți ai beneficiarilor din fiecare regiune vizată, reprezentanți ai ONG-urilor cu activitate în domeniul de intervenție, precum și alți stakeholderi relevanți identificați și echipa de evaluare.</p>
<i>Focus-grup online național</i>	<p>Focus-grupul național online a fost conceput cu rol strategic, de validare și completare a informațiilor obținute anterior. Focus-grupul național a fost realizat la comun pe cele patru DMI-uri: 2.2, 6.1, 6.2 și 6.3. La discuție au participat reprezentanții factorilor decizionali (AM POCU, OI POCU, etc), dar și ai altor structuri de la nivel național responsabile în domeniul incluziunii (ME, Asociația pentru Protejarea Demnității și Drepturilor Omului, Agenția Națională Antidrog, Agenția Națională pentru Prestații Sociale (ANPIS), ANOFM, ANP, ANDPDCA) pentru a discuta rezultatele analizelor realizate, precum și principalele constatări privind cadrul legislativ, strategic și procedural.</p>
<i>Tehnici vizuale - hărți GIS</i>	<p>Hărțile GIS au fost utilizate ca instrument vizual de prezentare și suport al informației, acestea prezentând nivelul de acoperire teritorială a proiectelor implementate (au fost folosite hărți GIS pe DMI 2.2 și DMI 6.2) la nivel regional/județean/local.</p> <p>Alte tehnici vizuale folosite au fost diferitele grafice și tabele, ce apar în corpul principal al raportului și în anexe.</p>
<i>Evaluarea contrafactuală de impact</i>	<p>Analiza de tip contrafactual a avut o abordare cantitativă cvasi-experimentală, bazată pe comparația între grupul de unități beneficiare ale intervenției și un grup de unități similare non-beneficiare. Această metodă s-a aplicat doar pentru DMI 2.2.</p> <p>Metoda de evaluare aplicată a combinat două metode cvasi-experimentale și anume corelarea scorului de propensiune (CSP) și Diferența în diferență (DID).</p>
<i>Sondaj de opinie</i>	<p>Sondajele de opinie. Au fost desfășurate cinci sondaje, așa cum sunt descrise succint mai jos și detaliate în Anexe, la fiecare raport de evaluare.</p> <p>Sondaj DMI 2.2</p> <p>S-a realizat un sondaj aplicat în rândul școlilor beneficiare de sprijin prin DMI 2.2, la care au răspuns 116 școli din 415 câte au fost identificate în documentele disponibile și pentru care au putut fi găsite adrese de email.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Perioada de derulare: octombrie 2020 - ianuarie 2021; • Tip de sondaj: exhaustiv; • Populația sondajului: 415 școli beneficiare de sprijin prin POSDRU, DMI 2.2; • Metoda de eșantionare: nu este cazul;

	<ul style="list-style-type: none"> • Număr de răspunsuri: 116; acest număr de răspunsuri corespunde unui sondaj bazat pe eşantionare probabilistică cu o marjă de eroare de 8% și 95% grad de încredere. • Rata de răspuns: 27,9% (din totalul beneficiarilor unici invitați să participe la sondaj). <p>Sondaj DMI 6.1</p> <p>Sondajul a fost realizat online cu scopul de a colecta date în vederea realizării analizelor și a fundamentării răspunsurilor la întrebările de evaluare privind impactul intervențiilor POSDRU la dezvoltarea economiei sociale, precum și alte efecte ale intervențiilor. Sondajul a urmărit ca acesta să fie suficient de reprezentativ pentru a putea asigura marja de eroare asumată. Astfel, eşantionarea este una exhaustivă cuprinzând toți indivizii din universul investigat. Inițial s-a pornit de la o populație de 1.696 SES-uri. Inițial s-a pornit de la o populație de 1.696 SES-uri, pe baza informațiilor din RAI, Raport Final de Implementare (RFI) cu privire la numărul de SES-uri înființate, dar fără a avea și alte informații cu privire la numărul de SES-uri active, baze de date cu contacte valide etc.</p> <p>Informațiile cu privire la numărul de SES-uri înființate prin POSDRU indică 1.339 SES-uri (baza de date MFE care se referă la SES-urile înființate prin apelurile 168 și 173). Cele 357 SES-uri înființate prin apelurile 14, 53, 69, 84 nu se regăsesc în baza de date puse la dispoziție de MFE, AM POCU/OIR-uri și nu pot fi avute în vedere la stabilirea dimensiunii eşantionului.</p> <p>Așa cum a fost menționat în metodologia de evaluare dimensiunea eşantionului s-a raportat la numărul de SES-uri active pe piață și pentru care au fost identificate contacte valide (unele dintre SES-urile înființate au dat faliment, sunt suspendate, nu mai acționează ca structuri de economie socială, și-au schimbat acționariatul, statutul etc). Astfel că numărul minim de răspunsuri a fost raportat la numărul de structuri active, dar pentru care au fost identificate contacte valide. Conform datelor publicate de Ministerul de Finanțe și puse la dispoziție centralizat de listafirme.ro a reieșit faptul că din cele 1.339 de SES-uri mai erau active 716 de SES-uri, fiind identificate numai 387 de contacte valide.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tip: chestionar online cu 20 itemi diseminat prin intermediul platformei Survey Monkey; • Perioada de derulare: octombrie 2020 - februarie 2021; • Tip de sondaj: exhaustiv; • Populația țintă: SES-urile înființate în cadrul proiectelor finanțate din POSDRU DMI 6.1 • Dimensiunea: 387 active, cu date de contact valide; • Metoda de eşantionare: nu este cazul; • Număr de răspunsuri: 40 • Rată de răspuns (%): 10.33 <p>Sondaj DMI 6.2</p> <p>S-a realizat un sondaj tip chestionar online cu 16 itemi diseminat prin intermediul platformei Survey Monkey;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Perioada de derulare: octombrie 2020 - martie 2021; • Tip de sondaj: exhaustiv; • Populația sondajului: 104 beneficiari unici de finanțare prin POSDRU, DMI 6.2; • Metoda de eşantionare: nu este cazul; • Număr de răspunsuri: 41; acest număr de răspunsuri corespunde pentru un sondaj probabilistic unei marje de eroare de 10% și 90% grad de încredere. • Rata de răspuns: 39,42% (din totalul beneficiarilor unici). <p>Sondaje DMI 6.3</p> <p>Au fost realizate 2 sondaje de opinie cu următoarele caracteristici:</p> <p>Sondaj în rândul populației, colectare CATI, reprezentativitate națională, urban/ rural, toate regiunile de dezvoltare, toate județele, volum eşantion rezultat 402 respondenți, marja de eroare statistică +/-4% pentru un interval de încredere de 90%, referința statistică INS POP105A;</p> <p>Sondaj în rândul angajatorilor, colectare CATI, reprezentativitate națională, toate regiunile, toate județele, volum rezultat 401 respondenți, marja de eroare statistică +/-4% pentru un interval de încredere de 90%, referința statistică INS TEMPO INT101R, baza de eşantionare Oficiul Național al Registrului Comerțului (ONRC), baza de date listafirme.ro.</p>
<p>Studii de caz</p>	<p>Studiile de caz au fost incluse în metodologie pentru analiza aprofundată a modului în care intervențiile au produs efecte, acestea completând rezultatele analizelor cantitative și calitative privind impactul, și alte analize ale datelor colectate prin alte metodele descrise mai sus. Prin studiile de caz au fost evidențiate și exemplificate rezultatele obținute, au fost analizate aspectele cheie privind modul de obținere a rezultatelor și producerea altor efecte.</p> <p>Au fost realizate 30 de studii de caz repartizate la nivel de DMI-uri, astfel:</p>

	DMI 2.2	DMI 6.1	DMI 6.2	DMI 6.3
	8	6	8	8
	<p>Studiile de caz pentru fiecare temă au fost selectate pe baza unei metodologii și abordări sistematice valorificând potențialul instrumentului de a contribui la rezultatele evaluării. Conform metodologiei stabilite în perioada de inițiere a proiectului selecția s-a făcut pentru fiecare DMI pe o combinație de criterii dintre cele indicate mai jos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tipologia operațiunilor ▪ Dimensiunea proiectelor ▪ Distribuția regională ▪ Diversitatea grupurilor țintă ▪ Diversitatea (tipologia) beneficiarilor 			
Matricea factorilor de influență	<p>Instrumentul a avut ca scop sintetizarea factorilor care au influențat producerea rezultatelor, a impactului și a altor efecte și a corelat factorii de influență (pozitivi sau negativi, interni sau externi intervenției) cu efectele constatate, indicându-se și gradul de influență pe trei niveluri (major, mediu sau minor).</p>			
Procesarea și analiza statistică a datelor	<p>Procesarea și analiză statistică a datelor a fost folosită pentru datele statistice relevante grupurilor țintă și evoluției situației acestora, datele administrative de program alte date administrative relevante, date primare colectate prin sondaje. În cazul DMI 6.2 unde analiza contrafactuală nu a fost posibilă deoarece nu a putut fi construit un grup de control, datele privind impactul intervenției a fost analizat prin metode cantitative analize longitudinale a seriilor de date privind situația ocupațională a grupului tratat pe o perioadă ce acoperă implementarea programului și doi ani după finalizarea implementării. Metode cantitative de analiză a datelor au fost folosite și pentru I&E7 și a inclus analiza beneficiilor economice și a costurilor, analiza rentabilității economice la nivel grup tratat și la nivel micro al studiilor de caz.</p> <p>Procesarea datelor a inclus un subproces de verificare a calității, curățare și pregătire pentru analiză constând în: verificare calității datelor colectate, din punct de vedere a completitudinii, lacunelor, dublurilor, formatului, (ii) verificarea anomaliilor interne ale setului de date, anomalii față de referințe externe, comparare cu alte surse, plauzibilitatea diferențelor, (iii) completarea datelor unde a fost posibil, corectarea formatelor, eliminarea datelor incomplete, neplauzibile, (iv) crearea versiunii de lucru „clean data”, (v) pregătire pentru analiză, codificare, anonimizare, restructurare, reformatare.</p>			
Panelul de experți	<p>Panelul de experți a urmărit colectarea de informații cu privire la impactul intervențiilor și contextul de implementare precum și discutarea principalelor constatări, concluzii și recomandări.</p> <p>DMI 2.2 A urmărit clarificarea și validarea aspectelor legate de intervenții cu o complexitate ridicată, implicând experți care cunosc foarte bine impactul POSDRU și evoluția domeniului incluziunii sociale în educație.</p> <p>DMI 6.1, 6.2, 6.3: La panel au participat 15 experți cu expertiză în domeniul incluziunii sociale (inclusiv economie socială). Raportul Panelului de experți se regăsește în anexele fiecărui raport.</p>			

68. Aplicarea metodologiei de evaluare, analizele și răspunsurile la întrebările de evaluare efectuate pentru fiecare temă de evaluare, concluziile și recomandările sunt prezentate în detaliu rapoartele tematice dedicate fiecărui DMI.

1.6. Probleme întâmpinate și limitări în aplicarea metodologiei de evaluare, robustețea concluziilor

69. Pe parcursul evaluării s-au manifestat constrângeri semnificative privind disponibilitatea, accesibilitatea și calitatea datelor. Acest lucru a impus adaptarea metodologiei de colectare a datelor și analiză, identificând noi surse, adăugând verificări a calității datelor, iar interpretarea constatărilor a fost adaptată limitărilor metodologice. Limitările metodologice au fost anticipate încă din faza inițială, astfel încât au putut fi aplicate măsuri de minimizare a impactului lor asupra robusteții evaluării, așa cum se arată în continuare.

70. În fiecare raport tematic sunt descrise problemele întâmpinate, limitările metodologice și modul în care a fost asigurată robustețea concluziilor, în cele ce urmează ne limităm la o prezentare sintetică transversală.

71. Domeniul incluziunii sociale se confruntă cu un deficit semnificativ de date, date privind evoluția situației grupurilor vulnerabile, a sprijinului furnizat, date privind unitățile instituționale care sunt parte a economiei sociale: cooperative și societăți comerciale cu acționariat majoritar constituit din asociații, fundații, societăți cooperative. Datele din sistemul de educație sunt de asemenea în mică măsură disponibile în format deschis, iar

rapoartele realizate de ME nu au aceeași structură de la un an la altul pe întreaga perioadă de analiză. Aceste constrângeri au impus o muncă suplimentară de colectare și procesare a datelor, fără a afecta însă rezultatele analizei progresului înregistrat la nivelul sistemului de educație (ÎE1). Datele privind unitățile de învățământ, elevii și studenții, procesele și rezultatele la nivel de unități și participanți la educație sunt parțial disponibile și accesibile.

- 72.** Pe parcursul evaluării s-au manifestat constrângeri semnificative privind disponibilitatea, accesibilitatea și calitatea datelor. Acest lucru a impus adaptarea metodologiei de colectare a datelor și analiză, identificând noi surse, adăugând verificări a calității datelor, iar interpretarea constatărilor a fost adaptată limitărilor metodologice. Limitările metodologice au fost anticipate încă din faza inițială, astfel încât au putut fi aplicate măsuri de minimizare a impactului lor asupra robusteții evaluării, așa cum se arată în continuare.
- 73.** În fiecare raport tematic sunt descrise problemele întâmpinate, limitările metodologice și modul în care a fost asigurată robustețea concluziilor, în cele ce urmează ne limităm la o prezentare sintetică transversală.
- 74.** Domeniul incluziunii sociale se confruntă cu un deficit semnificativ de date, date privind evoluția situației grupurilor vulnerabile, a sprijinului furnizat, date privind unitățile instituționale care sunt parte a economiei sociale: cooperative și societăți comerciale cu acționariat majoritar constituit din asociații, fundații, societăți cooperative. Datele din sistemul de educație sunt de asemenea în mică măsură disponibile în format deschis, iar rapoartele realizate de ME nu au aceeași structură de la un an la altul pe întreaga perioadă de analiză. Aceste constrângeri au impus o muncă suplimentară de colectare și procesare a datelor, fără a afecta însă rezultatele analizei progresului înregistrat la nivelul sistemului de educație (ÎE1). Datele privind unitățile de învățământ, elevii și studenții, procesele și rezultatele la nivel de unități și participanți la educație sunt parțial disponibile și accesibile.
- 75.** Disponibilitatea și accesibilitatea scăzută a datelor limitează analizele privind evoluția la nivelul sectorului și posibilitatea raportării intervenției la o referință de încredere, limitează posibilitatea construirii grupurilor de control pentru analizele contrafactice. Datele administrative sensibile la reglementările privind protecția datelor personale, sunt dificil de obținut, fiind necesare solicitări pentru extragerea lor din baze de date ale instituțiilor, un proces de durată, subiect al unor protocoale instituționale. Acest dificultăți au condus la întâzieri față de planificarea inițială și supraîncărcare în perioada finală.
- 76.** Evaluarea se desfășoară la mai mult de 5 ani de la finalizarea implementării intervențiilor (2015) și la mai mult de 10 ani de la primele proiecte implementate, fapt ce a limitat disponibilitatea datelor primare, accesibilitatea beneficiarilor finali.
- 77.** Obținerea datelor pentru aplicarea metodelor cantitative cvasi experimentale în analiza contrafactuală a impactului a fost dificilă și doar o parte din date, cele referitoare la efectele asupra grupului tratat au fost obținute. Datele pentru construirea grupului de control pentru analiza contrafactuală a impactului DMI 6.2, nu au fost obținute fiind în continuare subiectul unui protocol între MIPE și MMPS (ANDPDCA) ce va facilita obținerea datelor pentru evaluarea POCU. Această situație a generat o limitare în aplicarea metodologiei inițiale. Deoarece nu a putut fi constituit un grup de control, analiza impactului s-a limitat la metode cantitative aplicate doar grupului tratat, analize longitudinale a seriilor de date privind situația ocupațională, analize bazată pe metoda "înainte – după" intervenție, complementare metodelor calitative. Apreciem că demersurile făcute pentru obținerea datelor pentru un grup de control în cazul grupului de beneficiari, persoane cu dizabilități, sunt utile deoarece aplicarea ECI rămâne fezabilă pentru următorul exercițiu de evaluare, ce este planificat pentru anul 2021. Din acest motiv încheierea protocolului pentru furnizarea datelor trebuie să rămână o prioritate pentru MIPE și ANDPDCA ca principali beneficiari ai evaluării de impact.
- 78.** Probleme semnificative au fost generate de completitudinea și calitatea scăzută a datelor administrative de program. O parte a datelor administrative de program nu sunt defalcate pe intervențiile domeniilor majore, ci sunt raportate global pe axe prioritare. Nu sunt accesibile documentele de proiect pentru proiectele selectate ca studii de caz. Alternative la arhivele AM POCU sunt puține și nefezabile, deoarece beneficiarii de proiecte nu cooperează pentru furnizarea lor fie pentru că persoanele implicate în proiecte nu mai sunt în unitățile respective, fie datorită disponibilității limitate de timp, căutarea documentelor în arhive fiind consumatoare de timp. În unele cazuri beneficiarii au exprimat un sentiment de nemulțumire deoarece efortul de raportare a fost excesiv, iar acum se revine la beneficiari pentru furnizarea documentelor. Datele privind grupul țintă au prezentat

lacune și erori. Modul de raportare a indicatorilor de program de către beneficiari a fost realizat diferit din cauza schimbării definiției anumitor indicatori pe parcursul implementării proiectelor, ceea ce a făcut dificilă și în anumite cazuri imposibilă agregarea acestora.

- 79.** O constrângere în implementarea metodologiei de evaluare, o reprezintă nivelul scăzut de accesibilitate al părților interesate, reflectată în participarea scăzută la unele sondaje, interviuri și consultări. Durata de timp mare, de la implementarea proiectelor, activitatea instituțională afectată de situația COVID-19 au fost principalele cauze ale participării scăzute a beneficiarilor de finanțare. Beneficiarii finali nu au răspuns invitației de a participa la un scurt interviu nici în situația în care beneficiarul de finanțare a facilitat legătura. Echipa de evaluare a depus eforturi considerabile (în special pentru actualizarea datelor de contact) și a derulat o corespondență intensă (telefon, e-mail) pentru a obține sprijinul beneficiarilor în realizarea activităților. Totuși, prin extinderea perioadei de colectare a datelor, echipa de evaluare a reușit să realizeze un număr mare de interviuri, suficient pentru a acoperi varietatea mare de situații, proiecte și stakeholderii implicați și pentru triangularea datelor din diferite surse. Limite ale reprezentativității concluziilor sondajelor de opinie sunt precizate în rapoarte și concluziile sunt formulate corespunzător, de exemplu fără a generaliza la o populație mai extinsă. a de eroare și intervalele de încredere menționate;
- 80.** Condițiile impuse de pandemia COVID 19 a impus restricții privind interacțiunea directă cu respondenții în cazul interviurilor și întâlnirilor de grup. În toate aceste situații, pentru depășirea barierelor comunicării online, în vederea acoperirii cât mai ample a tematicilor supuse discuțiilor a fost dată posibilitatea respondenților de a completa în scris opiniile exprimate în cadrul interviurilor realizate.
- 81.** Datorită măsurilor luate pentru asigurarea datelor necesare și a calității acestora, conștientizarea limitărilor și interpretarea lor adecvată, efortul suplimentar pentru triangulare și validare, apreciem că robustețea concluziilor este suficientă pentru acceptarea lor și a recomandărilor formulate. Argumentele pentru această opinie se regăsesc în metodologia descrisă în Tabel 2 Metodele de evaluare utilizate și în rapoartele de evaluare care explică modul de interpretare a datelor cu toate limitările identificate.

2. Concluziile și recomandările evaluării

2.1. Aspecte generale privind intervențiile evaluate

- 82.** Cele patru DMLuri evaluate fac parte din Axele Prioritare 2 și 6 ale POSDRU, și au fost **o prezență semnificativă în domeniul incluziunii sociale** și în activitățile părților interesate. Dimensiunea intervenției este reflectată în alocările semnificative, în numărul de proiecte finanțate și numărul de participanți la intervenții, așa cum se arată mai jos și sintetic în tabelul 3.
- 83.** Axa Prioritară 2 – Corelarea învățării pe tot parcursul vieții cu piața muncii a beneficiat în total de o alocare de aproximativ 1.060.893.20 Euro. În ceea ce privește DMI 2.2 - Prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii, alocarea financiară a fost de 332.182.524 Euro, iar prin aceasta au fost desfășurate **169 de proiecte, la care au fost înregistrați 262.674** participanți.
- 84.** Axei Prioritare 6 – Promovarea incluziunii sociale i-au fost alocați 661.122.255 Euro, din care:
- 319.153.699 Euro au fost destinați DMI 6.1 – Dezvoltarea economiei sociale. Această alocare financiară a permis realizarea a 244 proiecte, la care au fost înregistrați 135.690 de participanți.
 - DMI 6.2 – Îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii a constat în 144 proiecte realizate, 189.060 de participanți înregistrați, precum și o alocare financiară de 175.562.023 Euro.
 - DMI 6.3 – Promovarea egalității de șanse pe piața muncii a beneficiat de o alocare de 149.671.289 Euro și a constat în 171 de proiecte susținute la care au fost înregistrați 238.488 participanți.

Tabel 3 Privire de ansamblu asupra implementării programului

AXA PRIORITARĂ 2 – CORELAREA ÎNVĂȚĂRII PE TOT PARCURSUL VIEȚII CU PIAȚA MUNCII		1.060.893,20 EURO
DMI 2.2 – Prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii	Alocare financiară conform DCI	332.182.524 Euro
	Nr. proiectelor implementate conform datelor deschise	169
	Nr. persoanelor intrate în program	262.674
AXA PRIORITARĂ 6 – PROMOVAREA INCLUZIUNII SOCIALE		661.122.255 EURO
DMI 6.1 – Dezvoltarea economiei sociale	Alocare financiară conform DCI	319.153.699 Euro
	Nr. proiectelor conform datelor deschise	244
	Nr. persoanelor intrate în program	135.690
DMI 6.2 – Îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii	Alocare financiară conform DCI	175.562.923 Euro
	Nr. proiectelor conform datelor deschise	144
	Nr. persoanelor intrate în program	189.060
DMI 6.3 – Promovarea egalității de șanse pe piața muncii	Alocare financiară conform DCI	149.671.289 Euro
	Nr. proiectelor conform datelor deschise	171
	Nr. persoanelor intrate în program	238.488

2.2. Constatări și concluzii ale evaluării

- 85.** România este **departe de a atinge țintele asumate pentru părăsirea timpurie a școlii**, iar **măsurile legislative și intervențiile de până acum nu au fost eficiente** în atenuarea acestei situații.
- 86.** În domeniul **economiei sociale au fost înregistrate progrese** în dezvoltarea acestui sector reflectate în principal de evoluțiile în plan legislativ prin adoptarea Legii Economiei Sociale 2019/2015 și a legislației secundare subsecvente care asigură un cadru legal de recunoaștere dar nu de sprijin efectiv a sectorului. Dinamica entităților de economie socială în România arată că **noul cadru nu stimulează suficient** atestarea întreprinderilor ca întreprinderi sociale sau certificarea ca întreprinderi sociale de inserție. Sursele de finanțare pentru dezvoltarea economiei sociale au fost limitate în perioada 2007-2020 doar la fondurile europene (POSDRU 2007-2013 și ulterior POCU 2014-2020), cu **accent pe etapa de inițiere/înființare și mai puțin pe cea de dezvoltare și menținere**.
- 87.** **Situația grupurilor vulnerabile a avut evoluții fluctuante** cu îmbunătățiri temporare în anumite aspecte, cum ar fi participare la formare, rată de ocupare, fiind corelate cu tendințele mediului economic, efectele crizei sau creșterii economice, dezvoltări sau involuții ale structurilor economiei sociale. În absența unor facilități cum ar fi cele fiscale, oferta de locuri de muncă protejate este insuficientă pentru a sprijini ocuparea persoanelor vulnerabile. Cu toate că riscul de excludere socială s-a redus în România între 2007 și 2019 cu 16 puncte procentuale România rămâne cu cel mai mare nivel în Europa.
- 88.** **Rata sărăciei a celor care lucrează** este de asemenea **cea mai mare din Europa** și are legătură cu calitatea locurilor de muncă și nivelul salarial. Mediul rural, familiile monoparentale și cu mai mulți copii, persoanele de etnie romă, persoanele cu adicții, dizabilități sau care au fost private de libertate rămân în continuare cu o vulnerabilitate ridicată din perspectiva integrării pe piața forței de muncă.

- 89.** În **absența unor studii și sisteme de monitorizare a grupurilor vulnerabile** datele statistice și administrative nu sunt disponibile pe categorii de persoane vulnerabile motiv pentru care este dificilă proiectarea unei imagini clare, fundamentate asupra evoluției lor în ultimii 12 ani, cu precădere în ceea ce privește următoarele categorii: tinerii care părăsesc sistemul de protecție, persoanele de etnie romă, persoanele dependente, persoanele private de libertate.
- 90.** La nivel național **decalajul de gen pe categorii ocupaționale**, domeniile ale economiei naționale și tipuri de ocupare **a scăzut**. **Accesul egal la ocupare** și la construirea unei cariere profesionale **a crescut** însă nu și pentru persoanele cu studii sub medie al căror acces la ocupare s-a diminuat. **Evoluții pozitive** se constată la nivel național și în ceea ce privește conștientizarea asupra principiului egalității de șanse și de gen în cadrul societății și asupra problematicii privind hărțuirea sexuală la locul de muncă.
- 91.** În ceea ce privește **violența domestică și traficul de persoane** acestea s-au diminuat cantitativ dar **pericolul este perceput mai acut**. Se constată de asemenea o **tendință de creștere a disparităților între femeile aflate în situații de deficit social** (educație, ocupație, acces la servicii) și media populației, ce duce la **creșterea vulnerabilității** acestora pe piața forței de muncă și a riscului de a deveni victime ale violenței sociale.
- 92.** Egalitatea de șanse privind **accesul femeilor la puterea politică și administrativă s-a îmbunătățit** constant, odată cu asumarea tematicilor din domeniul egalității de șanse la nivel strategic, național și instituțional.

Impactul intervențiilor DMI 2.2.

- 93.** Proiectele finanțate prin **DMI 2.2 au produs efecte pozitive** privind accesul și participarea la educație observabile la nivelul unor unități școlare beneficiare sau elevi sprijiniți, însă **la nivelul programului nu se constată un impact** privind reducerea abandonului sau a riscului de abandon școlar.
- 94.** Cu toate că la nivelul proiectelor există evidențe a beneficiilor participanților privind accesul și participarea la educație a grupurilor vulnerabile, **acumularea acestor beneficii la nivelul programului în efecte observabile necesită un cadru favorabil** și influența unei serii de factori cum ar fi: o alocare adecvată a resurselor, îndeosebi în cazul grupurilor cu un cumul de vulnerabilități, o atitudine deschisă non discriminatorie, o atitudine proactivă și implicarea comunității. În ceea ce privește copiii cu dizabilități și copiii de etnie romă, este necesar să se asigure **cadre didactice cu competențe adecvate** pentru a putea lucra cu copiii cu nevoi educaționale speciale, integrați în învățământul de masă.
- 95.** DMI 2.2 a evidențiat necesitatea de **a extinde intervențiile și la nivelul învățământului antepreșcolar**, pentru o cuprindere cât mai timpurie a copiilor într-un sistem stimulant pentru educație și integrare socială.
- 96.** Efectele constatate includ **îmbunătățirea competențelor personalului didactic** de a lucra cu grupuri vulnerabile, **creșterea încrederii elevilor/participanților la AdȘ** și a **nivelului de conștientizare** a comunităților asupra importanței educației și a nediscriminării. POSDRU a reprezentat o oportunitate pentru a pilota instrumente și metodologii, însă implementarea lor ulterioară și replicarea la nivelul altor comunități nu a mai fost susținută și monitorizată.

Impactul intervențiilor DMI 6.1.

- 97.** Intervențiile finanțate prin **DMI 6.1 au contribuit la dezvoltarea acestui sector** prin numeroase proiecte finanțate ce au permis popularizarea acestui concept, cercetarea și dezbateră conceptelor cheie, schimburi de experiență între factorii interesați, dezvoltarea de materiale și instrumente specifice domeniului. **Efectele constatate** la nivelul proiectelor includ competențele dobândite de specialiști și formatori, interesul crescut al mediului academic pentru dezvoltarea sau îmbunătățirea programelor de studii în domeniul economiei sociale, evoluția cadrului legislativ și înființarea de structuri de economie socială și locuri de muncă la nivelul acestor structuri.
- 98.** Implementarea DMI 6.1 a fost afectată de **lipsa unei viziuni privind abordarea dezvoltării sectorului** de economie socială, experimentând astfel două abordări în lansarea intervențiilor și anume primele apeluri de proiecte pe proiecte de tip strategic și de grant unde beneficiarii puteau alege dintr-o paletă largă de activități și o a doua abordare focalizată pe înființarea de noi structuri de economie socială caracterizată printr-o lansare târzie a apelurilor, lipsa înțelegerii necesității unor măsuri de sprijin care să acompanieze acest tip de activități precum și a perioadei de timp necesară înființării unor astfel de structuri.

Impactul intervențiilor DMI 6.2.

- 99. DMI 6.2. a avut o contribuție la creșterea gradului de ocupare a beneficiarilor de sprijin** dar nu sunt dovezi privind contribuția la creșterea angajabilității, **rămânând vulnerabili pe piața muncii**, cu discontinuitatea ocupării și salarii la nivelul salariului minim.
- 100.** Sprijinul a avut un **impact mai bun în cazul persoanelor inactice din mediul urban** și mai scăzut pentru persoanele inactice din mediul rural. Această diferență se explică prin relevanța mai ridicată formării pentru creșterea angajabilității pentru persoanele inactice decât pentru persoanele cu un alt statut socio-ocupational și prin **barierele de acces la ocupare specifice mediului rural**, cum ar fi oferta de locuri de muncă mai săracă, dificultatea creării unor parteneriate și implicării actorilor relevanți și alte bariere de acces la locuri de muncă, inclusiv limitări de mobilitate.
- 101. Programul a avut un impact net pozitiv asupra accesului persoanelor vulnerabile la formare profesională**, calificare și dezvoltarea competențelor, asupra dezvoltării parteneriatelor pentru incluziune socială. Accesul la formare și calificare nu ar fi fost posibil pentru o mare parte a participanților în absența intervențiilor DMI 6.2. Totuși **intervențiile nu au reușit să se focalizeze pe grupurile cu nevoile cele mai mari**, mecanismul de implementare încurajând mai degrabă cantitatea decât calitatea sprijinului.
- 102. Sustenabilitatea limitată a rezultatelor DMI 6.2.** a diminuat și efectele pe termen lung, acestea fiind condiționate de implicarea partenerilor sociali, de eficacitatea parteneriatelor, continuarea sprijinului pentru persoanele vulnerabile, continuarea sprijinului sau asigurarea unor stimulente pentru angajatori pentru menținerea locurilor de muncă protejate și crearea de noi locuri de muncă.
- 103.** DMI 6.2 a condus la **creșterea motivației de angajare, a încrederii în forțele proprii, a stimei de sine, reducerea izolării sociale** chiar dacă în unele cazuri doar temporar, auto-responsabilizarea, deschiderea angajatorilor față de persoane vulnerabile. Implementarea proiectelor a evidențiat și efecte negative asupra grupului țintă, cum ar fi motivația financiară pe termen scurt generată de subvenția pentru participare la formare, care a subminat producerea efectelor pe termen lung. Disfuncționalitățile în implementarea programului transferat la nivelul proiectelor a creat neîncredere în sprijinul acordat, iar eșecul în primele încercări de angajare au dovedit o reziliență scăzută la insucces, întărind importanța sprijinului individualizat.

Impactul intervențiilor DMI 6.3

- 104.** Intervențiile DMI 6.3 au contribuit la **menținerea unui pol de presiune civică și socială** pentru păstrarea pe agenda publică a problemelor egalității de șanse susținând astfel efortul de schimbare legislativă și de creștere a reprezentării politice a femeilor în România.
- 105.** Principalele **efecte pozitive generate de intervenții s-au manifestat în aria dezvoltării expertizei** în domeniul egalității de gen și a activismului social pentru susținerea egalității de șanse pe piața muncii.
- 106.** Intervențiilor realizate prin DMI 6.3. li se pot atribui următoarele efecte:
- **creșterea activismului pe piața muncii**, în special pentru persoanele educate, activism manifestat prin intoleranța față de diferențele salariale între femei și bărbați și preocuparea pentru a-și găsi locuri de muncă în care să nu existe aceste diferențe;
 - **mai bună cunoaștere a sferei de acțiune a egalității de șanse** (egalitate de gen, egalitate în fața legii, nediscriminare);
 - **percepție mai bună a diferențelor existente** și o mai bună conștientizare a importanței promovării egalității de șanse pe piața muncii;
 - **atenuare a stereotipurilor de gen** în rândul participantelor la programele de formare și o mai bună conștientizare a ceea ce înseamnă violența domestică;
 - **mai bună cunoaștere a fenomenului hărțuirii** la locul de muncă și a încadrării juridice a traficului de persoane,
- 107.** Efectele obținute ar fi putut fi amplificate printr-o **susținere politică și legislativă mai consistentă**. În condițiile unui mediu social și cultural favorabil majoritatea efectelor s-au păstrat și chiar s-au amplificat în timp, însă

tendențele pozitive înregistrate până în prezent își pot schimba oricând traiectoria.

- 108.** În ce mai mare parte, **indicatorii de impact social s-au îmbunătățit** semnificativ în câmpul de intervenții finanțate prin DMI 6.3. atât pe perioada de implementare a POSDRU, cât și după, în contextul menținerii și creșterii preocupării față de tematica egalității de șanse în spațiul public și decizional.
- 109.** Proiectele finanțate au susținut un **context cultural și informațional favorabil** contribuind astfel, indirect la creșterea integrării femeilor pe piața forței de muncă. DMI 6.3 a sprijinit efortul de susținere valorică și atitudinală a egalității de șanse pe piața muncii în rândul participanților.

Alte efecte, sustenabilitate și mecanisme de implementare

- 110.** Intervențiile DMI 2.2. cu efecte sustenabile sunt în general cele care au beneficiat de **implicarea comunității, a părinților, a autorităților locale, dar și a liderilor comunității respective** (preot, învățător, medic). Astfel parteneriatele școală – familie și școală, comunitate sunt cele care conduc la impact, cu efecte durabile bazate pe schimbarea atitudinilor și comportamentelor în comunitate. De asemenea prezența mediatorilor și a tutorilor din rândul comunităților au reprezentat liantul cu membrii comunității.
- 111.** Efectele de la nivelul proiectelor s-au propagat în comunitate și afara comunității constatându-se în unele situații o mai bună coeziune comunitară, cazuri când copiii din grupul țintă al proiectelor finanțate se întorc în localitățile din care fac parte chiar și după finalizare studiilor, pentru a se implica în activități alături de copiii din comunitățile din care provin, prin crearea legăturii între școală și familie, multe activități sunt derulate în continuare pentru generațiile următoare de elevi. În ceea ce privește efectul de propagare al programelor de AdȘ, s-a putut constata schimbarea de percepție față de aceste tipuri de activități, de la o anumită reticență din partea participanților, la interes, manifestat până în prezent, dar și transmis către alte persoane, ca urmare a rezultatelor obținute în cadrul proiectelor. Există **exemple de propagare ce pot fi pe viitor folosite ca exemple de succes** constând în transmiterea resurselor educaționale spre cadre didactice care nu au participat la programe, diseminarea de informații în comunitatea cu efecte asupra schimbării mentalității și comportamentului în relația cu grupurile vulnerabile.
- 112.** Sustenabilitatea și impactul au fost afectate de **durata prea scurtă intervențiilor**, ce pot produce rezultate pe termen lung privind combaterea PTȘ dacă se extind pe mai mulți ani sau durata unui ciclu de învățământ, iar în unele cazuri de **factori sociali ce nu au fost țintiți** prin intervențiile proiectului. Intervențiile finanțate prin POSDRU nu s-au concentrat pe **corelarea măsurilor de prevenire a PTȘ cu cererea pe piața forței de muncă** și cu alte măsuri de incluziune din comunitățile defavorizate. Intervențiile au generat efecte în principal la nivelul unităților școlare, strict pe perioada finanțării. Efectele cele mai scăzute față de GȚ au fost la nivelul populației preșcolare și din AdȘ. Nici în privința integrării în învățământul de masă a copiilor cu CES nu au fost făcute progrese semnificative, din cauza insuficienței pregătiri a cadrelor didactice de a lucra cu acest grup vulnerabil.
- 113.** Perioada mare de timp dintre depunerea proiectelor și aprobarea acestora, cât și rigiditatea din implementare, **au limitat relevanța proiectelor față de nevoile reale** și chiar dimensiunea grupurilor țintă împiedicat flexibilizarea proiectelor în funcție de nevoile reale din comunități, accentul fiind pus mai mult pe birocrație și formalități.
- 114.** **Sustenabilitatea SES-urilor înființate prin DMI 6.1 și a locurilor de muncă create este redusă**, rata de supraviețuire a SES-urilor înființate fiind de aproximativ 50% ulterior finalizării contractului de finanțare. Rata de supraviețuire de 50% ar putea fi considerată bună pentru o intervenție de tip sprijin start-up, însă în fapt peste 50% dintre SES-urile considerate funcționale sunt doar teoretic funcționale, în sensul că nu au fost închise, înregistrând însă scăderi ale cifrei de afaceri și ale numărului de angajați cu procente cuprinse între 75%-100%. De asemenea, mai puțin de jumătate dintre SES-urile înființate și-au păstrat misiunea socială. Acest lucru se datorează faptului că într-o perioadă critică a unui start-up, respectiv în primii doi ani de viață, acestea s-au confruntat cu probleme administrative, menținerea locurilor de muncă în defavoarea dezvoltării de produse și a vânzărilor către clienți, a limitelor impuse de contractul de finanțare care nu le-a permis realizarea de schimbări în strategia afacerii în contextul unor realități a piețelor diferite și lipsite de măsuri de sprijin.
- 115.** Indicatorul de rezultat privind „**Numărul de locuri de muncă nou create**” **nu a fost corelat cu activitățile acestui DMI și cu realitățile mediului de afaceri** unde aceste noi structuri de economie socială au intrat în competiție cu alte IMM-uri care activează în aceleași sectoare de producție și/sau servicii și în contextul în care acestea au

angajat personal din grupurile vulnerabile care necesită timp și resurse suplimentare pentru a-și îmbunătăți competențele și abilitățile necesare pieței muncii.

- 116.** Intervențiile finanțate prin DMI 6.1 au avut și o serie de efecte și în ceea ce privește dezvoltarea științifică și statistică a acestui sector, a parteneriatelor la nivelul principalilor actori implicați în incluziunea grupurilor vulnerabile.
- 117. Mecanismele care au facilitat sau împiedicat producerea efectelor** sunt multiple și se manifestă la mai multe niveluri: La nivel de program - designul apelurilor din prima perioadă, precum și dinamica acestora au afectat negativ atât eficacitatea efectelor cât și eficiența finanțării. La acestea se adaugă lipsa de cunoaștere și înțelegere a conceptului de economie socială, respectiv povara administrativă excesivă asupra beneficiarilor. În ceea ce privește factorii externi, cei mai importanți sunt cei legați de lipsa unui cadru legislativ la momentul finanțării POSDRU, cadrul legislativ care odată dezvoltat nu a corespuns așteptărilor celor care activează în domeniul economiei sociale în România.
- 118. Sustenabilitatea intervențiilor DMI 6.2. a fost limitată** și se datorează: (i) la nivel individual atitudinii și lipsei de motivare a unor persoane vulnerabile de a lucra, (ii) la nivel instituțional și organizațional capacității limitate a instituțiilor responsabile de a continua activitățile și a utiliza instrumente create, (iii) la nivelul corelării sprijinului cu nevoile reale ale angajatorilor, problemelor legate de relevanța și calitatea insuficientă a formării, (iv) la nivelul efectelor post intervenție încetării interesului și motivației părților interesate, capacitatea scăzută de a menține funcționale parteneriatele pe termen lung, de asigurare a infrastructurii sociale și a funcționalității ei. Asigurarea sustenabilității a fost afectată și de înțelegerea limitată a contextului socio economic la nivelul comunității, a problemelor ce țin de nevoile grupurilor țintă dar și a celor ce țin de mediul economic, de capacitatea și opțiunile de furnizare a serviciilor și implementare a proiectelor.
- 119.** Logica intervenției este confirmată în general de realizările, rezultatele și efectele pe termen lung identificate, bazându-se pe o **bună coerență internă a acțiunilor la nivel conceptual**. În practică însă au apărut **distorsiuni și blocaje în implementarea** coerentă a acțiunilor, implicarea grupurilor vulnerabile și ale altor părți interesate și reacția programului la factorii externi.
- 120.** Principalele blocaje ale mecanismelor de generare a efectelor se regăsesc în (1) conceptualizarea proiectelor focalizate pe realizările corelate cu volumul finanțării în detrimentul rezultatelor, frecvent cu ținte prea ridicate pentru a asigura și calitatea lor, mai puțin orientate spre grupurile, locațiile cu nevoile cele mai mari, (2) fluența și eficiența proceselor diminuate de deficiențele sistemului de implementare (3) deficiențe de corelare a formării cu cererea pieței (atât prin calificările abordate cât și prin calitatea formării), limitări ale programului în a aborda bariere de acces neanticipate cum ar fi cele specifice localităților mici, sărace cu resurse limitate, din mediul rural, (4) asigurarea condițiilor pentru sustenabilitatea rezultatelor prin continuarea și predictibilitatea finanțării necesare, continuitatea serviciilor de sprijin, asigurarea condițiilor motivante pentru angajatori pentru menținerea locurilor de muncă protejate (5) valorificarea experienței câștigate, a capacității unor furnizori de servicii și funcționalității parteneriatelor locale.
- 121. Beneficiile economice generate** de ocuparea persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile, măsurate prin contribuțiile la bugetul de stat, bugetele asigurărilor sociale de stat și de sănătate, pentru șomaj, și alte fonduri, **depășesc costurile DMI 6.2** chiar și în condițiile unor rezultate aparent modeste ca rată a ocupării, **dacă persoanele ocupate au stabilitate și continuitate pe piața forței de muncă**. Beneficiile economice sunt amplificate dacă se ia în calcul costul cu venitul minim garantat frecvent asociat cu grupurile vulnerabile. La nivelul proiectelor analizate, fără a generaliza pentru întregul portofoliu de proiecte, **costul cu subvențiile** în unele proiecte aparent **nu este justificat de rezultatele privind participarea** la formare și rata de ocupare înregistrată, costurile cu managementul de proiect nu este justificat de dimensiunea parteneriatelor, iar costurile externalizate nu sunt justificate de realizări și rezultatele ce nu au mai putut fi observate pe parcursul cercetării.
- 122.** Mecanismele care au susținut intervențiile au generat, punctual **inflație de ofertă educațională și deficit de încredere** din partea beneficiarilor finali în instituțiile de formare.
- 123. Efectele proiectelor privind egalitatea de șanse** s-au resimțit în toate domeniile, cu o probabilitate semnificativă în economie, administrație, educație/cultură, societate civilă, dezvoltare personală. Campaniile de comunicare au generat o creștere a vizibilității fenomenelor vizate manifestat prin „scoaterea la lumină a

acestora”.

124. Implicarea societății civile, parteneriatul instituțional, axarea pe calitate, caracterul integrat al intervențiilor și diversitatea grupurilor țintă sunt principalele mecanisme care facilitează îmbunătățirea egalității de șanse. Aceste mecanisme depind însă de un context economic și social favorabil, în special sub aspectul transparenței, și îmbunătățirii accesului la infrastructurile necesare dezvoltării.

125. POSDRU a fost o experiență de învățare pentru toate părțile implicate, modalitățile în care lucrurile s-ar putea face mai bine și mai eficiente în sinteză vizează:

- **o abordare strategică a incluziunii și sprijinului**, care asigură servicii de bază și accesul larg la serviciile dedicate grupului țintă, o combinație optimă de proiecte strategice și proiecte mici la nivel de comunități, finanțarea ținând cont de disparitățile regionale, locale,
- **dezvoltarea parteneriatelor locale pentru incluziune** și mai multă flexibilitatea în conceperea proiectelor și diversitatea serviciilor, pentru adaptare la nevoi specifice, flexibilitate în managementul grupului țintă, focalizarea pe calitate și impact și mai puțin pe volumul realizărilor în detrimentul calității,
- un management al intervenției și programului prietenos, constructiv, nebirocratic,
- un nivel mai bun de adaptare al sesiunilor la specificul educației pentru adulți, printr-o monitorizare care să includă indicatori privind efectele măsurate la nivelul grupurilor țintă, printr-un parteneriat mai consistent între societatea civilă și sectorul public în vederea reintegrării sociale a victimelor.

2.3. Recomandări

Recomandări pentru îmbunătățirea accesului și participării la educație (DMI 2.2)

126. R1/DMI 2.2. Se recomandă **crearea unui cadru favorabil accesului și participării** la educație a persoanelor aparținând grupurilor sau mediilor dezavantajate. Această recomandare se poate implementa prin următoarele măsuri:

- Ministerul Educației /CJRAE/ CMBRAE trebuie să asigure alocarea unui număr de consilieri școlari și mediatori corelat cu dimensiunea și intensitatea problemelor, gradul de vulnerabilitate și de dezavantajare a comunității.
- UAT-urile trebuie să asigure acordarea burselor sociale conform prevederilor legale pentru elevii aparținând unor grupuri sau medii dezavantajate. Mai mult decât atât UAT prin asistenții sociali și mediatorii comunitari trebuie să informeze familiile vulnerabile privind dreptul la bursă, promovând beneficiile educației, să sprijine familiile pentru pregătirea documentelor necesare.
- Ministerul Educației trebuie să asigure în comunitățile dezavantajate cadre didactice cu competențe adecvate obiectivelor de incluziune socială prin atragerea de cadre didactice competente și continuarea formării cadrelor existente. Aceste măsuri pot să includă oferirea unui pachet de facilități (salariale, locuință, resurse educaționale, facilități fiscale etc.), crearea unui sistem de formare orientat spre rezultate, corelat cu performanța individuală, aprobarea regulamentelor metodologiilor, procedurilor pentru implementarea masterului și mentoratului didactic.

127. R2/DMI 2.2 Se recomandă abordarea integrată a măsurilor pentru accesul și participarea la educație, îmbinând măsurile privind procesul educațional cu măsurile sociale, implicarea comunității și a parteneriatelor între UAT, Inspectorate școlare, ONG-uri și alți actori locali. Această recomandare se poate implementa prin următoarele măsuri

- AM /OI trebuie să asigure o structură a programului de finanțare și un mecanism de implementare care să permită finanțarea integrată a măsurilor adresate procesului educațional, cu măsuri de asistență socială și sanitară, educație parentală. Măsurile pot lua diverse forme în funcție de nevoile specifice identificate, cum ar fi: educație remedială, monitorizarea prezenței școlare, asigurarea unei mese calde, zilnic, asigurarea transportului școlar, sprijin pentru familiile elevilor, sprijin pentru funcționarea parteneriatelor locale, acțiuni de educație civică incluzivă, implicarea comunității.
- Autoritățile locale trebuie să își întărească rolul strategic de atragere și corelare a resurselor pentru

incluziune socială, prin integrarea obiectivele privind accesul și participarea la educație în strategiile și planurile de dezvoltare locală, stimularea creării de parteneriate pentru incluziune și implicarea comunității.

128. R3/DMI 2.2. Se recomandă focalizarea intervențiilor pe comunitățile și grupurile cele mai vulnerabile, extinderea lor pe o perioadă de timp suficientă pentru a produce impactul așteptat privind integrarea în sistemul de educație sau socio-ocupatională. Această recomandare se poate implementa prin următoarele măsuri:

- AM trebuie să optimizeze pe baza experienței POSDRU și POCU, a datelor privind nevoile, mecanismul de priorizare a sprijinului în funcție de cele mai relevante criterii cum ar fi: nivelul abandonului și riscului de abandon, rezultatele școlare, gradul de dezavantajare a comunității. Complementar Ministerul Educației trebuie să își asigure capacitatea de a furniza date actualizate pentru mecanismul de priorizare a unităților de învățământ beneficiare și monitorizarea efectelor.
- Intervențiile FSE trebuie extinse și la nivelul ante-preșcolar pentru o cuprindere cât mai timpurie a copiilor într-un sistem stimulativ pentru participare și incluziune.
- AM trebuie să asigure lansarea apelurilor și demararea proiectelor corelate cu calendarul școlar, iar durata proiectelor trebuie să fie extinsă la mai mulți ani școlari, chiar un ciclu de învățământ, fără a exclude implementarea unor proiecte de scurtă durată de susținere a sprijinului pentru prevenirea abandonului și creșterea participării.

Recomandări pentru dezvoltarea economiei sociale (DMI 6.1)

129. R1/DMI6.1. La nivel sectorial în domeniul economiei sociale se recomandă:

- Încurajarea dezvoltării structurilor de ES prin îmbunătățirea mecanismelor de sprijin financiar pentru formele de organizare a structurilor de ES deja existente, inclusiv prin utilizarea instrumentelor financiare. Sprijinul prin acordarea de grant-uri ar trebui direcționat justificat, doar în anumite situații, spre exemplu pentru anumite zone defavorizate, pentru anumite domenii sociale considerate prioritare etc.
- O mai bună promovare și încurajare a utilizării contractelor rezervate și a clauzelor sociale în achizițiile publice (Legea 98/2016) atât la nivelul autorităților publice centrale cât și locale.
- Crearea unui cadru similar de facilități fiscale și companiilor care derulează achiziții cu impact social sau de mediu (aplicarea unor criterii sociale în cadrul achizițiilor publice).
- Revizuirea Legii 219/2015 privind economia socială prin includerea de facilități fiscale și nefiscale pentru toate tipurile de întreprinderi sociale, un element important în acest sens fiind facilitățile privind angajarea de persoane aparținând grupurilor vulnerabile.
- Elaborarea unei Strategii Naționale de Dezvoltare a Economiei Sociale, cu un Plan de acțiuni atașat.
- Elaborarea unor măsuri dedicate dezvoltării acestui sector în planurile de acțiune naționale și regionale ca politici cheie de susținere a economiei sociale.
- Implementarea tuturor prevederilor legii economiei sociale inclusiv cele legate de programe de finanțare naționale dedicate pentru întreprinderi sociale în cadrul programelor cadru dedicate IMM, Comisia Națională a Economiei Sociale, reglementarea și sprijinirea serviciilor de inserție ale întreprinderilor sociale de inserție.
- Incluziunea întreprinderilor sociale în toate programele de sprijin atât a celor cu finanțare europeană cât și a celor cu finanțare națională.
- Elaborarea unor măsuri de politică publică care să conducă la o politică de ocupare eficientă pentru diferite grupuri vulnerabile.
- Continuarea analizelor în domeniul cartografierii structurilor de ES și a principalilor indicatori economici legați de evoluția acestor structuri în vederea identificării nevoilor concrete de dezvoltare în anumite sectoare care ar putea fi potențate de aceste structuri (în limita unor procente care să nu distorsioneze

concurența) și a identificării ponderii economiei sociale în anumite sectoare economice. Este nevoie de colectare și raportare de date sistemice în acest domeniu pentru a putea urmări dinamica întreprinderilor de economie socială în legătură cu o serie de indicatori economici și a potențialului de angajare a acestora. O astfel de analiză ar trebui realizată centralizat, la nivel național, de către instituția națională cu responsabilitate în domeniul economiei sociale, printr-un proiect necompetitiv.

130. R2/DMI6.1. Programul ar trebui să asigure corelarea intervențiilor în domeniul economiei sociale cu nevoile acestui domeniu precum și echilibrarea intervențiilor viitoare ca mecanism de finanțare. Astfel, se recomandă:

- Realizarea unor analize finanțate din axa de Asistentă tehnică pentru identificarea nevoilor reale și focalizarea intervențiilor de acest tip în zonele și sectoarele unde este nevoie.
- Lansarea unor viitoare intervenții care să includă atât abordarea de tip bottom-up prin finanțarea de proiecte competitive, cât și abordarea de tip top-down bazată pe finanțarea necompetitivă de proiecte la nivel național, proiecte derivate dintr-un plan de acțiuni asociat unei strategii de dezvoltare a economiei sociale la nivel național.

131. R3/DMI 6.1. Se recomandă continuarea finanțării structurilor de economie socială prin măsuri integrate de sprijin care să vizeze atât dezvoltarea celor deja înființate cât și concentrarea sprijinului pe acele întreprinderi care urmăresc impactul social. Este necesară alocarea de resurse pentru unele activități cum sunt programele de formare în domeniul economiei sociale, incubatoarelor de întreprinderi sociale sau a centrelor resursă deja create (sau crearea unui centru național de resurse, sub egida instituției naționale responsabile de domeniul economiei sociale, care să preia materialele dezvoltate prin DMI 6.1 de către diversele centre de resurse finanțate) întrucât acestea pot acorda măsuri de sprijin adaptat nevoilor întreprinderilor de economie socială create necesare dezvoltării competențelor manageriale ale acestora și a viabilității ulterioare acestor structuri. Este necesară continuarea programelor de consolidarea capacității pentru specialiștii în domeniul economiei sociale în vederea asigurării unei piețe de formare și consiliere în domeniul economiei sociale

132. R4/DMI6.1. Continuarea finanțării acțiunilor de promovare a economiei sociale și rolului întreprinderilor sociale în economie, inclusiv acțiuni de promovare a antreprenoriatului social la nivel de comunitate, organizarea de evenimente de piață care să permită stabilirea unei legături între sistemul financiar-bancar și întreprinderile sociale pentru a se putea dezvolta produse adaptate nevoilor acestor structuri.

133. R5/DMI 6.1 Se recomandă totodată alocarea de resurse necesare monitorizării și evaluării impactului unor astfel de structuri.

Recomandări pentru îmbunătățirea accesului și participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii (DMI 6.2)

134. R1/DMI6.2. Se recomandă crearea unui cadru stimulativ pentru crearea de locuri de muncă protejate, funcționarea structurilor economiei sociale, concentrarea sprijinului pe zonele sau comunitățile cele mai afectate de concentrarea grupurilor vulnerabile. Recomandarea se poate implementa prin:

- Crearea de facilități fiscale pentru angajatorii persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile.
- Focalizare strategică a viitoarelor intervenții pe comunitățile și persoanele cu cele mai mari nevoi, vizând zonele cele mai afectate de concentrarea grupurilor vulnerabile, nevoile specifice comunităților sărace din mediul rural cu resurse financiare, umane și de infrastructură limitate.
- Adoptarea unei abordări integrate și personalizate a serviciilor de ocupare cu alte servicii sociale, de educație, medicale și de alt tip ce pot constitui bariere de acces.
- Realizarea de studii și colectarea sistematică de date sunt imperativ necesare pentru cunoașterea situației și nevoilor specifice ale grupurilor țintă, prioritizări și evaluării intervențiilor.

135. Pentru creșterea impactului intervențiilor ce au ca obiectiv accesul și participarea grupurilor vulnerabile pe piața muncii se recomandă:

- R2/DMI6.2. Intervențiile pentru accesul grupurilor vulnerabile la piața muncii trebuie să fie concepute și implementate cu participarea comunității și a unor parteneriale locale funcționale. Recomandarea se poate implementa prin sprijinirea creării și funcționării parteneriatelor locale pentru incluziune, asigurând

finanțarea pentru dezvoltarea capacității UAT-urilor de a gestiona pe termen lung funcționarea parteneriatelor, atragerea actorilor relevanți, crearea infrastructurii necesare furnizării serviciilor sociale, atragerea de finanțări complementare. Datorită fragmentării administrativ teritoriale ridicate și eficienței reduse la nivelul unor UAT-uri mici, abordarea trebuie concepută pe teritorii mai largi, chiar la nivel județean, urmând și valorificând modelele de succes ale GAL-urilor.

- R3/DMI6.2. Mecanismele de implementare a POCU respectiv viitorul program FSE+ trebuie să asigure suficientă flexibilitate privind serviciile eligibile și grupul țintă pentru a oferi grupului țintă pachete integrate personalizate corespunzătoare nevoilor, incluzând servicii de educație remedială, servicii medicale, acces la educație timpurie pentru copiii persoanelor vulnerabile, sprijin pentru creșterea mobilității, și altele.
- R4/DMI6.2. Programul trebuie să asigure corelarea intervențiilor la nivelul comunităților cu nevoile reale și cunoașterea nevoilor în complexitatea lor. Datorită capacității reduse a unui număr mare de UAT-uri programul trebuie să asigure finanțarea unor analize diagnostic înainte de începerea implementării intervențiilor și o actualizare la mijlocul implementării viitorului program.
- R5/DMI6.2. Creșterea sustenabilității intervențiilor de sprijin a incluziunii grupurilor vulnerabile prin: adaptarea cerințelor de sustenabilitate din cererile de finanțare la specificul proiectelor de incluziune socială, corelate cu analiza contextului socio-economic, reflectat în strategiile de dezvoltare locală sau analize de diagnostic social. Integrarea parteneriatelor beneficiare de finanțare în rețele naționale și internaționale cu sprijin prin proiecte transversale pentru împărtășirea experiențelor, instrumentelor și metodologiile create în proiect, inclusiv evenimente și oportunități de învățare și dezvoltare a capacității.

Recomandări pentru Promovarea egalității de șanse pe piața muncii (DMI 6.3)

136. Recomandări pentru o mai bună abordare și implementare a intervențiilor într-un cadru strategic și de reglementare favorabil pentru îmbunătățirea egalității de șanse includ următoarele:

- R1/ DMI 6.3. Continuare susținerii societății civile pentru dezvoltarea activismului social în domeniu și pentru menținerea unui context cultural și social favorabil (Susținerea de proiectelor menite să crească transparentizarea raportului salarial, proiecte care să vizeze introducerea în sistemul educațional a educației pentru egalitate de șanse, proiecte privind reglementarea violenței online etc.);
- R2/DMI 6.3 Indexarea rezultatelor de cercetare și utilizarea acestora în regim deschis în vederea creșterii vizibilității acestora și aportului adus în sfera cunoașterii la nivel național.
- R3/ DMI 6.3. Dezvoltarea de instrumente de îmbunătățire a cadrului legislativ și de creștere a suportului politic pentru egalitatea de șanse pe piața forței de muncă.
- R4/ DMI 6.3. Creșterea parteneriatului instituțional în domeniu printr-o mai bună colaborare între instituțiile cu rol legislativ, administrativ și membrii societății civile în vederea adoptării unui cadru legislativ în concordanță cu recomandările Comisiei Europene în domeniu.

137. Pentru îmbunătățirea conceptului și modalităților de implementare ca premise pentru creșterea impactului intervențiilor următoarele recomandări sunt aplicabile intervențiilor din domeniul incluziunii sociale:

- R5/ DMI 6.3. Continuarea eforturilor de promovare a egalității de șanse pe piața forței de muncă în special în cadrul grupurilor vulnerabile și al persoanelor cu vulnerabilități multiple
- R6/ DMI 6.3. Abordare integrată a intervențiilor în domeniu astfel încât să se ofere o mai bună corelare între nevoia de pregătire locală și perspective de dezvoltare la nivel local și regional. Corelarea intervențiilor în plan teritorial prin țintirea prioritară a zonelor marginalizate urbane și rurale;
- R7/ DMI 6.3. Stabilirea unor indicatori de rezultat adecvați, la nivelul populației, și monitorizarea constantă/ anuală a valorilor înregistrați de aceștia la nivel național și la nivel european și implementarea unui plan de acțiuni de redresare a eventualelor tendințe negative.
- R8/ DMI 6.3. Dezvoltare unui sistem de evaluare a calității în toate etapele implementării unui proiect, ca parte a monitorizării și evaluării acestuia.

Recomandări comune celor patru DMI-uri

- 138.** Pentru intervențiile din domeniul incluziunii sociale finanțate prin POCU 2014-2020 și viitoarele programe aferente perioadei 2021-2027 se recomandă adaptarea sistemului de implementare la nevoile beneficiarilor, vizând în special: (i) crearea de instrumente de lucru în relația AM- beneficiari prietenoase, nebirocratice implementând propunerile fezabile ale beneficiarilor, (ii) crearea unei relații constructive, bazată pe încredere și profesionalism specific domeniului incluziunii sociale. O parte a măsurilor de îmbunătățire a sistemului de implementare au fost deja implementate în POCU și procesul trebuie continuat.
- 139.** Pentru continua îmbunătățire a intervențiilor din faza de programare de la nivelul programului și priorităților și până la nivelul proiectelor este necesară o mai bună cunoaștere a fenomenelor, a situației grupurilor țintă și a eficacității metodelor, bazate pe cercetare. În acest sens se recomandă:
- indexarea rezultatelor de cercetare și utilizarea acestora în regim deschis în vederea creșterii vizibilității acestora și aportului adus în sfera cunoașterii la nivel național. (toate DMI-urile);
 - realizarea de studii și colectarea sistematică de date la nivelul programelor, strategiilor și sectorului, cum ar fi:
 - date privind abandonul și riscul de abandon școlar, la nivel de unități de învățământ, PTȘ la nivel local, parcursul participanților la intervenție în sistemul de educație sau pe piața muncii (DMI 2.2);
 - date privind structurile de ES, toate categoriile de grupuri vulnerabile, atât din perspectiva accesului și participării pe piața muncii cât și a egalității de șanse, indisponibile în acest moment (DMI 6.1/6.2/6.3).

Tabel 4 Tabel sintetic Recomandări, concluzii, efect așteptat

Recomandare	Concluzie	Responsabil
Recomandări privind cadrul strategic și de reglementare al implementării intervențiilor în domeniul incluziunii sociale		
1	<p>Se recomandă crearea unui cadru favorabil incluziunii sociale, îmbunătățirii accesului și participării la educație și ocupare a persoanelor aparținând grupurilor sau mediilor dezavantajate, și egalității de șanse și de gen.</p>	
1.1.	<p><i>Pentru DMI 2.2. Îmbunătățirea accesului și participării la educație</i></p> <p>R1/DMI 2.2. Se recomandă</p> <ul style="list-style-type: none"> Ministerul Educației /CJRAE/ CMBRAE să asigure alocarea unui număr de consilieri școlari și mediatori corelat cu dimensiunea și intensitatea problemelor, gradul de vulnerabilitate și de dezavantajare a comunității. UAT-urile trebuie să asigure acordarea burselor sociale conform prevederilor legale pentru elevii aparținând unor grupuri sau medii dezavantajate. Mai mult decât atât UAT prin asistenții sociali și mediatorii comunitari trebuie să informeze familiile vulnerabile privind dreptul la bursă, promovând beneficiile educației, să sprijine familiile pentru pregătirea documentelor necesare. Ministerul Educației să continue formarea cadrelor didactice și a personalului de sprijin, dezvoltarea competențelor specifice lucrului cu persoane aparținând unor grupuri sau medii dezavantajate, într-un cadru favorabil creșterii performanțelor prin aprobarea regulamentelor metodologiilor, procedurilor pentru implementarea masterului și mentoratului didactic, a unui sistem de formare orientat spre rezultate, corelat cu performanța individuală. <p><i>Efecte așteptate:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Se va evita supraîncărcarea consilierilor și mediatorilor permițându-le acestora să aloce suficient timp pentru servicii de calitate, personalizate. Prin bursele sociale se vor înlătura barierele economice de acces la educație, se va îmbunătăți atitudinea față de educație în mediile dezavantajate. Capacitatea cadrelor didactice și a personalului de sprijin va crește contribuind la îmbunătățirea eficacității și impactului intervențiilor. Comunitățile din zone rurale sau sărace, neatractive pentru locuit, vor beneficia de cadre didactice stabile, calificate capabile să transpună în procesul educațional, metode și 	<p>Intervențiile cu efecte sustenabile sunt în general cele care au beneficiat de implicarea comunității, a părinților, a autorităților locale, dar și a liderilor comunității respective (preot, învățător, medic). Astfel parteneriatele școală – familie și școală comunitate sunt cele care conduc la impact, cu efecte durabile bazate pe schimbarea atitudinilor și comportamentelor în comunitate. De asemenea prezența mediatorilor și a tutorilor din rândul comunităților au reprezentat liantul cu membrii comunității. Cu toate acestea insuficiența resurselor, numărul insuficient de consilieri și mediatori, în general în sistem și în special în mediile dezavantajate limitează eficacitatea sprijinului.</p> <p>Faptul că majoritatea UAT-urilor din țară nu acordă burse sociale elevilor conform legislației în vigoare reprezintă un factor contextual negativ pentru sustenabilitatea și impactul intervențiilor.</p> <p>Nici în privința integrării în învățământul de masă a copiilor cu CES nu au fost făcute progrese semnificative, din cauza insuficienței pregătirii a cadrelor didactice de a lucra cu acest grup vulnerabil.</p> <p>Intervențiile finanțate prin DMI 2.2 au produs efecte pe durată scurtă, la nivelul unităților locale finanțate, mai degrabă asupra competențelor personalului didactic de a lucra cu grupuri vulnerabile, a creșterii încrederii elevilor/participanților la AdȘ și a nivelului de conștientizare a comunităților asupra importanței educației și a nediscriminării. POSDRU a reprezentat o oportunitate pentru a pilota instrumente și metodologii, însă implementarea lor ulterioară și replicarea la nivelul altor comunități nu a mai fost urmărită în practică.</p> <p>ME UAT-uri</p>

	<p>instrumente noi contribuind totodată la îmbunătățirea accesului și participării la educație, creșterea performanțelor școlare.</p> <p><i>Termen de implementare:</i> Înainte de demararea implementării programelor FSE+ 2021-2027</p>		
1.2	<p><i>Pentru DMI 6.1. Dezvoltarea economiei sociale.</i></p> <p>R1/DMI6.1. La nivel sectorial în domeniul economiei sociale se recomandă:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Încurajarea dezvoltării structurilor de ES prin îmbunătățirea mecanismelor de sprijin financiar pentru formele de organizare a structurilor de ES deja existente, inclusiv prin utilizarea instrumentelor financiare. Sprijinul prin acordarea de grant-uri ar trebui direcționat justificat, doar în anumite situații, spre exemplu pentru anumite zone defavorizate, pentru anumite domenii sociale considerate prioritare etc. • O mai bună promovare și încurajare a utilizării contractelor rezervate și a clauzelor sociale în achizițiile publice (Legea 98/2016) atât la nivelul autorităților publice centrale cât și locale. • Crearea unui cadru similar de facilități fiscale și companiilor care derulează achiziții cu impact social sau de mediu (aplicarea unor criterii sociale în cadrul achizițiilor publice). Revizuirea Legii 219/2015 privind economia socială prin includerea de facilități fiscale și nefiscale pentru toate tipurile de întreprinderi sociale, un element important în acest sens fiind facilitățile privind angajarea de persoane aparținând grupurilor vulnerabile. • Elaborarea unei Strategii Naționale de Dezvoltare a Economiei Sociale, cu un Plan de acțiune la nivel național și regional. • Implementarea tuturor prevederilor legii economiei sociale inclusiv cele legate de programe de finanțare naționale dedicate pentru întreprinderi sociale în cadrul programelor cadru dedicate IMM, Comisia Națională a Economiei Sociale, reglementarea și sprijinirea serviciilor de inserție ale întreprinderilor sociale de inserție. • Includerea întreprinderilor sociale în toate programele de sprijin atât a celor cu finanțare europeană cât și a celor cu finanțare națională. <p><i>Efecte așteptate:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Se va asigura un cadru legal favorabil pentru: funcționarea eficace a structurilor de ES, înființarea și funcționarea unor întreprinderi sociale viabile, sustenabilitatea creării de locuri de muncă protejate, eficacitatea intervențiilor de sprijinire a accesului și participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii 	<p>În domeniul economiei sociale au fost înregistrate progrese în dezvoltarea acestui sector reflectate în principal de evoluțiile în plan legislativ prin adoptarea Legii Economiei Sociale 2019/2015 și a legislației secundare subsecvente care asigură un cadru legal de recunoaștere dar nu de sprijin efectiv a sectorului. Dinamica entităților de economie socială în România arată că noul cadru nu stimulează suficient atestarea întreprinderilor ca întreprinderi sociale sau certificarea ca întreprinderi sociale de inserție. Sursele de finanțare pentru dezvoltarea economiei sociale au fost limitate în perioada 2007-2020 doar la fondurile europene (POSDRU 2007-2013 și ulterior POCU 2014-2020), cu accent pe etapa de inițiere/înființare și mai puțin pe cea de dezvoltare și menținere</p>	MMPS

	<p><i>Termen de implementare:</i> Înainte de demararea implementării programelor FSE+ 2021-2027</p>		
1.3.	<p><i>Pentru DMI 6.2. Îmbunătățirea accesului pe piața muncii și ocupării persoanelor aparținând unor grupuri sau medii dezavantajate</i></p> <p>R1/DMI 6.2 Se recomandă crearea unui cadru stimulativ pentru crearea de locuri de muncă protejate, funcționarea structurilor economiei sociale, concentrarea sprijinului pe zonele sau comunitățile cele mai afectate de concentrarea grupurilor vulnerabile. Recomandarea se poate implementa prin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Crearea de facilități fiscale pentru angajatorii persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile • Focalizare strategică a viitoarelor intervenții pe comunitățile și persoanele cu cele mai mari nevoi , vizând zonele cele mai afectate de concentrarea grupurilor vulnerabile, nevoile specifice comunităților sărace din mediul rural cu resurse financiare, umane și de infrastructură limitate • Adoptarea unei abordări integrate și personalizate a serviciilor de ocupare cu alte servicii sociale, de educație, medicale și de alt tip ce pot constitui bariere de acces. <p><i>Efecte așteptate</i></p> <p>Asigurarea sustenabilității ocupării, menținând interesul angajatorilor pe termen lung pentru locurile de muncă protejate create.</p> <p>Accesul la o gamă mai largă de servicii sociale va reduce sau elimina bariere de acces pe piața muncii generate de vulnerabilități specifice, stare de sănătate, persoane în întreținere, nivel scăzut al veniturilor, condiții de locuire, mobilitate limitată.</p> <p><i>Termen de implementare:</i> Înainte de demararea implementării programelor FSE+ 2021-2027</p>	<p>Cu toate că riscul de excluziune socială s-a redus în România între 2007 și 2019, rămâne cel mai mare nivel în Europa. Situația grupurilor vulnerabile a avut evoluții fluctuante cu îmbunătățiri temporare în anumite aspecte, cum ar fi participare la formare, rată de ocupare, fiind corelate cu tendințele mediului economic, efectele crizei sau creșterii economice, dezvoltări sau involuții ale structurilor economiei sociale. În absența unor facilități cum ar fi cele fiscale, oferta de locuri de muncă protejate este insuficientă pentru a sprijini ocuparea persoanelor vulnerabile.</p> <p>În absența unor studii și sisteme de monitorizare a grupurilor vulnerabile datele statistice și administrative nu sunt disponibile pe categorii de persoane vulnerabile motiv pentru care este dificilă proiectarea unei imagini clare, fundamentate asupra evoluției lor în ultimii 12 ani, cu precădere în ceea ce privește următoarele categorii: tinerii care părăsesc sistemul de protecție, persoanele de etnie romă, persoanele dependente, persoanele private de libertate.</p> <p>Sprijinul a avut un impact mai bun în cazul persoanelor inactive din mediul urban și cel mai scăzut pentru persoanele inactive din mediul rural. Această diferență se explică prin relevanța mai ridicată formării pentru creșterea angajabilității pentru persoanele inactive decât pentru persoanele cu un alt statut socio-ocupational și prin barierele de acces la ocupare specifice mediului rural, cum ar fi oferta de locuri de muncă mai săracă, dificultatea creării unor parteneriate și implicării actorilor relevanți și alte bariere de acces la locuri de muncă, inclusiv limitări de mobilitate.</p>	MMPS
1.3	<p><i>Pentru DMI 6.3. Îmbunătățirea egalității de șanse și de gen</i></p> <p>Se recomandă</p> <p>R1/DMI 6.3 Continuare susținerii societății civile pentru dezvoltarea activismului social în domeniu și pentru menținerea unui context cultural și social favorabil. Susținerea proiectelor menite să crească transparentizarea raportului salarial,</p>	<p>Efectele obținute ar fi putut fi amplificate printr-o susținere politică și legislativă mai consistentă. În condițiile unui mediu social și cultural favorabil majoritatea efectelor s-au păstrat și chiar s-au amplificat în timp, însă tendințele pozitive înregistrate până în prezent își pot schimba oricând traiectoria.</p>	Camera Deputaților-Comisia pentru Egalitate de

<p>proiecte care să vizeze introducerea în sistemul educațional a educației pentru egalitate de șanse, proiecte privind reglementarea violenței online etc. Transparentizarea raportului salarial, cel puțin în instituțiile publice se poate realiza prin cel puțin două mijloace:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) fie prin adoptarea unui cadru legislativ menit să crească nivelul de transparentizare în instituțiile publice, cadrul legislative ce ar putea fi inițiat de către Camera Deputaților-Comisia pentru Egalitate de Șanse între femei și bărbați, fie 2) prin includerea în aspectele etice prevăzute pentru responsabilii de etică, conform Codului Administrativ a unor obligații de transparentizare a acestui raport salarial în instituțiile publice. <p>Apreciem că prima variantă, chiar dacă presupune un demers de mai lungă durată, care s-ar putea extinde până la nivelul anului 2024, are un grad de utilitate mai mare, oferind cadru normativ atât pentru instituțiile publice cât și pentru cele private.</p> <p>R3/DMI 6.2. Dezvoltarea de instrumente de îmbunătățire a cadrului legislativ și de creștere a suportului politic pentru egalitatea de șanse pe piața forței de muncă. Aceste instrumente au în vedere următoarele aspecte:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1)îmbunătățirea cadrului legislativ cu privire la modul în care este asigurată accesul ONG-urilor la victimele violenței domestice și ale traficului de persoane. În prezent ANITP și Ministerul Afacerilor Interne colaborează cu un număr restrâns de organizații a căror selecției este percepută a fi puțin transparentă; 2) readucerea în discuția Parlamentului a problemei traficului de persoane din România și identificarea unor soluții adecvate care să aibă în vedere fie legalizarea activităților cu caracter sexual în România (ceea ce ar reduce fenomenul de sclavie și ar crește siguranța femeilor expuse), fie prin creșterea măsurilor punitive față de traficanți și de cei care favorizează fapta. <p>Un alt instrument poate avea în vedere (prin preluare modelului norvegian) identificarea și monitorizarea prin asistenți sociali a persoanelor minore cu grad ridicat de vulnerabilitate pentru traficul de persoane și expunerea de violență. Aceste instrumente, precum și altele similare pot fi avute în vedere de CDEP-CES în acest mandat.</p> <p>R4/DMI 6.3. Creșterea parteneriatului instituțional în domeniu printr-o mai bună colaborare între instituțiile cu rol legislativ CDEP-CES, administrativ, în special Ministerul Muncii și Protecției Sociale- ANES și Ministerul Afacerilor Interne și membrii societății civile, spre exemplu membrii Coaliției pentru egalitate de gen în vederea adoptării unui cadru legislativ în concordanță cu recomandările Comisiei Europene în domeniu, având în vedere, în mod particular, implementarea cotelor de gen, mai ales</p>	<p>Intervențiile DMI 6.3. au contribuit la menținerea unei poli de presiune civică și socială pentru menținerea pe agenda publică a problemelor egalității de șanse susținând astfel efortul de schimbare legislativă și de creștere a reprezentării politice a femeilor în România.</p> <p>Efectele proiectelor privind egalitatea de șanse s-au resimțit în toate domeniile, cu o probabilitate semnificativă în economie, administrație, educație/cultură, societate civilă, dezvoltare personală. Campaniile de comunicare au generat o creștere a vizibilității fenomenelor vizate manifestat prin „scoaterea la lumină a acestora”.</p> <p>Implicarea societății civile, parteneriatul instituțional, axarea pe calitate, caracterul integrat al intervențiilor și diversitatea grupurilor țintă sunt principalele mecanisme care facilitează îmbunătățirea egalității de șanse. Aceste mecanisme depind însă de un context economic și social favorabil, în special sub aspectul transparenței, și îmbunătățirii accesului la infrastructurile necesare dezvoltării.</p>	<p>Șanse între femei și bărbați</p> <p>ANES</p>
--	---	---

	<p>la nivel decizional, transparentizarea raportului de gen în zona de decizie politică și diminuarea fenomenelor deviate asociate inegalității de gen (violență, trafic, hărțuire). Comisia pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați din Camera Deputaților în colaborare cu ANES considerăm că pot realiza/intensifica acest parteneriat în actualul mandat legislativ.</p> <p><i>Efecte așteptate</i></p> <p>Un cadru strategic și de reglementare favorabil egalității de șanse va asigura condițiile generării unui impact mai mare al intervențiilor finanțate</p> <p><i>Termen de implementare: 2024</i></p>		
Recomandări la nivel de program			
2	<p>Se recomandă continuarea abordării integrate a măsurilor pentru incluziune socială, cu implicarea comunității și a parteneriatelor între UAT, Inspectorate școlare, ONG-uri și alți actori locali. Recomandarea este particularizată pe domenii de intervenție mai jos.</p>	<p>Problemele complexe ale accesului și participării la educație a persoanelor pot fi rezolvate doar prin intervenții integrate care se pot adresa pe multitudinea de vulnerabilități și mobilizând mai mulți actori părți interesate într-un amplu proces de incluziune socială în comunitate. Atât experiența altor programe cât și exemple de succes din POSDRU oferă o bază pentru extinderea experienței pozitive câștigate.</p>	
2.1.	<p><i>Pentru DMI 2.2. îmbunătățirea accesului și participării la educație</i></p> <p>R2/DMI 2.2 Se recomandă AM/OI să asigure o structura a programului de finanțare și un mecanism de implementare care să permită finanțarea integrată a măsurilor adresate procesului educațional, cu măsuri de asistență socială și sanitară, educație parentală. Măsurile pot lua diverse forme în funcție de nevoile specifice identificate, cum ar fi: educație remedială, monitorizarea prezenței școlare, asigurarea unei mese calde, zilnic, asigurarea transportului școlar, sprijin pentru familiile elevilor, sprijin pentru funcționarea parteneriatelor locale, acțiuni de educație civică incluzivă, implicarea comunității.</p> <p>Autoritățile locale trebuie să își întărească rolul strategic de atragere și corelare a resurselor pentru incluziune socială, prin integrarea obiectivelor privind accesul și participarea la educație în strategiile și planurile de dezvoltare locală, stimularea creării de parteneriate pentru incluziune și implicarea comunității.</p>	<p>Încurajarea parteneriatelor școală – familie și școală – comunitate au o puternică influență pozitivă asupra producerii efectelor la nivel de impact. Sprijinul comunităților duce și la schimbarea atitudinilor și comportamentelor în comunitate și la sustenabilitatea efectelor. În acest sens și colaborarea dintre școli și autoritățile locale a avut un impact semnificativ în cazul multor proiecte. (...) în foarte multe cazuri comunitățile dezavantajate se găsesc în UAT-uri cu capacitate scăzută de a gestiona un proces integrat de măsuri de incluziune socială</p>	<p>AM ME UAT-uri</p>

	<p><i>Efecte așteptate</i> Creșterea impactului intervențiilor de sprijinire a accesului și participării la educație</p> <p><i>Termen de implementare:</i> Înainte de aprobarea programelor FSE+ 2021-2027 respectiv înainte de demararea implementării programelor și proiectelor (pentru aspecte privind implementarea)</p>		
2.2	<p><i>Pentru DMI 6.2. Îmbunătățirea accesului pe piața muncii și ocupării persoanelor aparținând unor grupuri sau medii dezavantajate</i></p> <p>R2/DMI 6.2 Se recomandă ca intervențiile pentru ocuparea grupurilor vulnerabile să fie concepute și implementate cu implicarea comunității și sprijinul unor parteneriate locale pentru incluziune. Pentru aceasta se recomandă sprijinirea UAT-urilor pentru dezvoltarea capacității lor de a gestiona pe termen lung funcționarea parteneriatelor, atragerea actorilor relevanți, crearea infrastructurii necesare furnizării serviciilor sociale, atragerea de finanțări complementare. Datorită fragmentării administrativ teritoriale ridicate și eficienței reduse la nivelul unor UAT-uri mici abordarea trebuie concepută pe teritorii mai largi, chiar la nivel județean, urmând și valorificând modelele de succes ale GAL-urilor.</p> <p><i>Efecte așteptate</i> Creșterea impactului intervențiilor de sprijinire a accesului și participării la ocupare.</p> <p><i>Termen de implementare:</i> Înainte de demararea implementării programelor FSE+ 2021-2027</p>	<p>Programul a avut un impact net pozitiv asupra accesului persoanelor vulnerabile la formare profesională, calificare și dezvoltarea competențelor, la dezvoltarea parteneriatelor pentru incluziune socială. Accesul la formare și calificare nu ar fi fost posibil pentru o mare parte a participanților în absența intervențiilor DMI 6.2. Totuși intervențiile nu au reușit să se focalizeze pe grupurile cu nevoile cele mai mari, sustenabilitatea limitată a rezultatelor DMI 6.2. a diminuat și efectele pe termen lung, acestea fiind condiționate de implicarea parteneriatelor, continuarea sprijinului pentru persoanele vulnerabile, continuarea sprijinului sau asigurarea unor stimulente pentru angajatori pentru menținerea locurilor de muncă protejate și crearea de noi locuri de muncă.</p> <p>Sustenabilitatea intervențiilor a fost limitată și se datorează : (i) la nivel individual atitudinii și lipsei de motivare a unor persoane vulnerabile de a lucra, (ii) la nivel instituțional și organizațional capacității limitate a instituțiilor responsabile de a continua activitățile și a utiliza instrumente create, (iii) la nivelul corelării sprijinului cu nevoile reale ale angajatorilor, problemelor legate de relevanța și calitatea insuficientă a formării, (iv) la nivelul efectelor post intervenție încetării interesului și motivației părților interesate, capacitatea scăzută de a menține funcționale parteneriatele pe termen lung, de asigurare a infrastructurii sociale și a funcționalității ei. Asigurarea sustenabilității a fost afectată și de înțelegerea limitată a contextului socio economic la nivelul comunității, a problemelor ce țin de nevoile grupurilor țintă dar și a celor ce țin de mediul economic, de capacitatea și opțiunile de furnizare a serviciilor și implementare a proiectelor.</p>	<p>AM , cu sprijinul MMPS al asociațiilor UAT-urilor, federațiile GAL-urilor.</p>

2.3	<p><i>Pentru DMI 6.3. Îmbunătățirea egalității de șanse și de gen se recomandă</i> R6/DMI 6.3. Abordare integrată a intervențiilor în domeniu astfel încât să se ofere o mai bună corelare între nevoia de pregătire locală și perspective de dezvoltare la nivel local și regional. Corelarea intervențiilor în plan teritorial prin țintirea prioritara a zonelor marginalizate urbane și rurale;</p> <p><i>Efecte așteptate</i> Intervențiile vor avea o eficacitate mai bună și un impact mai mare.</p> <p><i>Termen de implementare:</i> Înainte de demararea implementării programelor FSE+ 2021-2027 la nivel de proiecte pe toată durata implementării până în 2027</p>	<p>Implicarea societății civile, parteneriatul instituțional, axarea pe calitate, caracterul integrat al intervențiilor și diversitatea grupurilor țintă sunt principalele mecanisme care facilitează îmbunătățirea egalității de șanse. Aceste mecanisme depind însă de un context economic și social favorabil, în special sub aspectul transparenței, și îmbunătățirii accesului la infrastructurile necesare dezvoltării;</p>	AM MIPE
3	<p><i>Pentru DMI 2.2. Îmbunătățirea accesului și participării la educație</i> R3/DMI 2.2 Se recomandă focalizarea intervențiilor pe comunitățile și grupurile cele mai vulnerabile, extinderea lor pe o perioadă de timp suficientă pentru a produce impactul așteptat.</p> <ul style="list-style-type: none"> - AM trebuie să optimizeze pe baza experienței POSDRU și POCU, a datelor privind nevoile, mecanismul de priorizare a sprijinului în funcție cele mai relevante criterii cum ar fi: nivelul abandonului și riscului de abandon, rezultatele școlare, gradul de dezavantajare a comunității. Complementar Ministerul Educației trebuie să își asigure capacitatea de a furniza date actualizate pentru mecanismul de priorizare a unităților de învățământ beneficiare și monitorizarea efectelor. - Intervențiile FSE trebuie extinse și la nivelul antepreșcolar pentru o cuprindere cât mai timpurie a copiilor într-un sistem stimulativ pentru participare și incluziune. - AM trebuie să asigure lansarea apelurilor și demararea proiectelor corelate cu calendarul școlar, iar durata proiectelor trebuie să fie extinsă la mai mulți ani școlari, chiar un ciclu de învățământ, fără a exclude implementarea unor proiecte de scurtă durată de susținere a sprijinului pentru prevenirea abandonului și creșterea participării. <p><i>Efecte așteptate</i> Creșterea impactului intervențiilor de sprijinire a accesului și participării la educație, reducerea abandonului și a riscului de abandon în unitățile de învățământ cu problemele cele mai grave. Crearea unei capacități de adaptare continuă a intervențiilor la nevoile reale și concentrare a resurselor.</p>	<p>Impactul intervențiilor asupra grupurilor țintă este limitat de durata proiectelor – mai scurtă decât durata unui ciclu de învățământ, insuficientă pentru a produce efecte asupra grupurilor vulnerabile, de exemplu reducerea abandonului școlar sau creșterea promovabilității. Intervențiile finanțate prin POSDRU nu s-au concentrat pe corelarea măsurilor de prevenire a PTȘ cu cererea pe piața forței de muncă și cu alte măsuri de incluziune din comunitățile defavorizate. Intervențiile au generat efecte în principal la nivelul unităților școlare, strict pe perioada finanțării. Efectele cele mai scăzute au fost la nivelul populației preșcolare și din AdȘ. Nici în privința integrării în învățământul de masă a copiilor cu CES nu au fost făcute progrese semnificative, din cauza insuficienței pregătiri a cadrelor didactice de a lucra cu acest grup vulnerabil.</p> <p>Perioada mare de timp dintre depunerea proiectelor și aprobarea acestora, cât și rigiditatea din implementare, a făcut ca acestea să aibă la bază analize ale grupului țintă depășite și au împiedicat flexibilizarea proiectelor în funcție de nevoile reale din comunități, accentul fiind pus mai mult pe birocrație și formalități.</p> <p>DMI 2.2 a sprijinit doar învățământul preșcolar, rezultând necesitatea extinderii sprijinului la nivel antepreșcolar pentru o cuprindere cât mai timpurie a copiilor într-un sistem de stimulare pentru educație și integrare socială.</p>	AM ME MIPE

	<p><i>Termen de implementare:</i> Înainte de demararea implementării programelor FSE+ 2021-2027</p>		
4	<p><i>Pentru DMI 6.1. Dezvoltarea economiei sociale.</i></p> <p>R2/DMI6.1. Programul ar trebui să asigure corelarea intervențiilor în domeniul economiei sociale cu nevoile acestui domeniu precum și echilibrarea intervențiilor viitoare ca mecanism de finanțare. Astfel, se recomandă realizarea unor analize finanțate din axa de Asistentă tehnică pentru identificarea nevoilor reale și focalizarea intervențiilor de acest tip în zonele și sectoarele unde este nevoie. Lansarea unor viitoare intervenții care să includă atât abordarea de tip bottom-up prin finanțarea de proiecte competitive, cât și abordarea de tip top-down bazată pe finanțarea necompetitivă de proiecte la nivel național, proiecte derivate dintr-un plan de acțiuni asociat unei strategii de dezvoltare a economiei sociale la nivel național.</p> <p><i>Efecte așteptate</i> Creșterea impactului intervențiilor de sprijinire ES.</p> <p><i>Termen de implementare:</i> Înainte de demararea implementării programelor FSE+ 2021-2027 includerea sabordării i in programele FESI și pe tot parcursul implementării programelor integrarea în apelurile de proiecte.</p>	<p>Implementarea DMI 6.1 a fost afectată de lipsa unei viziuni privind abordarea dezvoltării sectorului de economie socială, experimentând astfel două abordări în lansarea intervențiilor și anume primele apeluri de proiecte pe proiecte de tip strategic și de grant unde beneficiarii puteau alege dintr-o paleta largă de activități și o a doua abordare focalizată pe înființarea de noi structuri de economie socială caracterizată printr-o lansare târzie a apelurilor, lipsa înțelegerii necesității unor măsuri de sprijin care să acompanieze acest tip de activități precum și a perioadei de timp necesară înființării unor astfel de structuri.</p>	<p>AM MMPS MIPE</p>
5	<p><i>Pentru DMI 6.1. Dezvoltarea economiei sociale.</i></p> <p>R3/DMI 6.1. Se recomandă continuarea finanțării structurilor de economie socială prin măsuri integrate de sprijin care să vizeze atât dezvoltarea celor deja înființate cât și concentrarea sprijinului pe acele întreprinderi care urmăresc impactul social. Este necesară alocarea de resurse pentru unele activități cum sunt programele de formare în domeniul economiei sociale, incubatoarelor de întreprinderi sociale sau a centrelor resursă deja create (sau crearea unui centru național de resurse, sub egida instituției naționale responsabile de domeniul economiei sociale, care să preia materialele dezvoltate prin DMI 6.1 de către diversele centre de resurse finanțate) întrucât acestea pot acorda măsuri de sprijin adaptat nevoilor întreprinderilor de economie</p>	<p>Intervențiile finanțate prin DMI 6.1 au contribuit la dezvoltarea acestui sector prin numeroase proiecte finanțate ce au permis popularizarea acestui concept, cercetarea și dezbateră conceptelor cheie, schimburi de experiență între factorii interesați, dezvoltarea de materiale și instrumente specifice domeniului. Efectele constatate la nivelul proiectelor includ competențele dobândite de specialiști și formatori, interesul crescut al mediului academic pentru dezvoltarea sau îmbunătățirea programelor de studii în domeniul economiei sociale, evoluția cadrului legislativ și înființarea de structuri de economie socială și locuri de muncă la nivelul acestor structuri</p>	<p>AM MMPS MIPE</p>

	<p>socială create necesare dezvoltării competențelor manageriale ale acestora și a viabilității ulterioare acestor structuri. Este necesară continuarea programelor de consolidarea capacității pentru specialiștii în domeniul economiei sociale în vedere asigurării unei piețe de formare și consiliere în domeniul economiei sociale</p> <p><i>Efecte așteptate</i> Creșterea impactului intervențiilor de sprijinire ES. Creșterea capacității SES pentru implementarea strategiilor la nivel sectorial și a intervențiilor sprijinite.</p> <p><i>Termen de implementare:</i> Înainte de demararea implementării programelor FSE+ 2021-2027 includerea sprijinului în programele FESI și pe tot parcursul implementării programelor</p>		
6	<p><i>Pentru DMI 6.1. Dezvoltarea economiei sociale.</i></p> <p>R4/DMI6.1. Se recomandă continuarea finanțării acțiunilor de promovare a economiei sociale și rolului întreprinderilor sociale în economie, inclusiv acțiuni de promovare a antreprenoriatului social la nivel de comunitate, organizarea de evenimente de piață care să permită stabilirea unei legături între sistemul financiar-bancar și întreprinderile sociale pentru a se putea dezvolta produse adaptate nevoilor acestor structuri.</p> <p><i>Efecte așteptate</i> Consolidarea economiei sociale Crearea unui mediu și a unor instrumente eficiente de sprijinire a grupurilor vulnerabile Creșterea capacității SES pentru implementarea strategiilor la nivel sectorial și a intervențiilor sprijinite</p> <p><i>Termen de implementare:</i> Înainte de demararea implementării programelor FSE+ 2021-2027 includerea sprijinului în programele FESI și pe tot parcursul implementării programelor</p>	<p>Mecanismele care au facilitat sau împiedicat producerea efectelor sunt multiple și se manifestă la mai multe nivele: La nivel de program - designul apelurilor din prima perioadă, precum și dinamica acestora au afectat negativ atât eficacitatea efectelor cât și eficiența finanțării. La acestea se adaugă lipsa de cunoaștere și înțelegere a conceptului de economie socială, respectiv povara administrativă excesivă asupra beneficiarilor. În ceea ce privește factorii externi, cei mai importanți sunt cei legați de lipsa unui cadru legislativ la momentul finanțării POSDRU, cadrul legislativ care odată dezvoltat nu a corespuns așteptărilor celor care activează în domeniul economiei sociale în România.</p>	<p>AM MMPS MIPE</p>
7	<p><i>Pentru DMI 6.2. Îmbunătățirea accesului și participării grupurilor vulnerabile</i></p> <p>R3/DMI6.2. Mecanismele de implementare a POCU respectiv viitorul program FSE+ trebuie să asigure suficientă flexibilitate privind serviciile eligibile și grupul țintă pentru a asigura accesul la pachete integrate personalizate corespunzător nevoilor,</p>		<p>AM MMPS MIPE</p>

	<p>incluzând servicii de educație remediale, servicii medicale, acces la educație timpurie pentru copiii persoanelor vulnerabile, sprijin pentru creșterea mobilității, și altele.</p> <p><i>Efecte așteptate</i></p> <p>Creșterea eficacității și impactului intervențiilor de sprijinire a accesului și participării</p> <p>Eliminarea barierelor de acces la ocupare și creșterea eficacității măsurilor active</p> <p><i>Termen de implementare:</i></p> <p>Înainte de aprobarea programelor 2021-2027 sau lansarea apelurilor de proiecte</p>	<p>Logica intervenției este confirmată de realizările, rezultatele și efectele pe termen lung identificate, bazându-se pe o bună coerență internă a acțiunilor la nivel conceptual. În practică însă au apărut distorsiuni și blocaje în implementarea coerenței a acțiunilor, implicarea grupurilor vulnerabile și ale altor părți interesate și reacția programului la factorii externi. Principalele blocaje ale mecanismelor de generare a efectelor se regăsesc în (1) conceptualizarea proiectelor focalizate pe realizările corelate cu volumul finanțării în detrimentul rezultatelor, frecvent cu ținte prea ridicate pentru a asigura și calitatea lor, mai puțin orientate spre grupurile, locațiile cu nevoile cele mai mari, (2) fluența și eficiența proceselor diminuate de deficiențele sistemului de implementare (3) deficiențe de corelare a formării cu cererea pieței (atât prin calificările abordate cât și prin calitatea formării), limitări ale programului în a aborda bariere de acces neanticipate cum ar fi cele specifice localităților mici, sărace cu resurse limitate, din mediul rural, (4) asigurarea condițiilor pentru sustenabilitatea rezultatelor prin continuarea și predictibilitatea finanțării necesare, continuitatea serviciilor de sprijin, asigurarea condițiilor motivante pentru angajatori pentru menținerea locurilor de muncă protejate</p>	
8	<p><i>Pentru DMI 6.2. Îmbunătățirea accesului pe piața muncii și ocupării persoanelor aparținând unor grupuri sau medii dezavantajate</i></p> <p>R4/DMI6.2. Pentru a asigura corelarea intervențiilor la nivelul comunităților cu nevoile reale și cunoașterea nevoilor în complexitatea lor, în condițiile unei capacități limitate a majorității UAT-urilor se recomandă finanțarea unor analize diagnostic înainte de începerea implementării intervențiilor și o actualizare la mijlocul implementării viitorului program.</p> <p><i>Efecte așteptate</i></p> <p>Creșterea eficacității și impactului intervențiilor de sprijinire a accesului și participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii</p> <p><i>Termen de implementare:</i></p> <p>Înainte de aprobarea programelor 2021-2027 sau lansarea apelurilor de proiecte</p>		<p>AM</p> <p>MMPS</p> <p>MIPE</p>
9	<p><i>Pentru DMI 6.2. Îmbunătățirea accesului pe piața muncii și ocupării persoanelor aparținând unor grupuri sau medii dezavantajate</i></p> <p>R5/DMI6.2. Se recomandă creșterea sustenabilității intervențiilor de sprijin a incluziunii grupurilor vulnerabile prin: adaptarea cerințelor de sustenabilitate din cererile de finanțare la specificul proiectelor de incluziune socială, corelate cu condițiile specifice reflectate în analiza diagnostic/ justificarea intervențiilor. Integrarea parteneriatelor beneficiare de finanțare în rețele naționale și internaționale cu sprijin prin proiecte transversale pentru împărtășirea experiențelor,</p>	<p>Sustenabilitatea intervențiilor a fost limitată și se datorează : (i) la nivel individual atitudinii și lipsei de motivare a unor persoane vulnerabile de a lucra, (ii) la nivel instituțional și organizațional capacității limitate a instituțiilor responsabile de a continua activitățile și a utiliza instrumentele create, (iii) la nivelul corelării sprijinului cu nevoile reale ale angajatorilor, problemelor legate de relevanța și calitatea insuficientă a formării, (iv) la nivelul efectelor post intervenție încetării interesului și motivației părților interesate, capacitatea scăzută de a menține funcționale parteneriatele pe termen lung, de asigurare a infrastructurii sociale și a funcționalității ei.</p>	<p>AM</p>

	<p>instrumentelor și metodologiile create în proiect, inclusiv evenimente și oportunități de învățare și dezvoltare a capacității.</p> <p><i>Efecte așteptate</i></p> <p>Creșterea sustenabilității intervențiilor de sprijinire a accesului și participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii</p> <p>Creșterea capacității actorilor locali și parteneriatelor de a implementa intervențiile</p> <p><i>Termen de implementare:</i></p> <p>Pe parcursul implementării programelor: programul actual dacă mai sunt apeluri planificate, respectiv programul viitor înainte de lansarea apelurilor</p>	<p>Asigurarea sustenabilității a fost afectată și de înțelegerea limitată a contextului socio economic la nivelul comunității, a problemelor ce țin de nevoile grupurilor țintă dar și a celor ce țin de mediul economic, de capacitatea și opțiunile de furnizare a serviciilor și implementare a proiectelor.</p>	
10	<p><i>Pentru DMI 6.3. Îmbunătățirea egalității de șanse și de gen</i></p> <p>Se recomandă:</p> <p>R5/DMI 6.3. Continuarea eforturilor de promovare a egalității de șanse pe piața forței de muncă în special în cadrul grupurilor vulnerabile și al persoanelor cu vulnerabilități multiple, atât în POCU, prin proiectele finanțate în prezent în cadrul OS4.1-4.2, 4.18, 4.20, dar și în POEO, în următoarea perioadă de programare. Atât pentru POCU, în măsura în care este fezabil, dar mai ales pentru POEO, este recomandabilă în mod special utilizarea unor instrumente care ar putea fi elaborate în următorul an (ex: actualizarea Atlaselor zonelor marginalizate- în prezent în lucru la Ministerul Muncii și Protecției Sociale, elaborarea unui Atlas al marginalizării comunităților roma- cu ajutorul ANR și rețelei facilitatorilor locali, elaborarea unui Atlas al zonelor de risc în aria devianței sociale-trafic, violență, infracționalitate de către ANITP) pentru identificarea acelor comunități în care finanțarea să aibă cel mai ridicat impact iar acordarea de granturi să poată genera maximă eficiență.</p> <p><i>Efecte așteptate</i></p> <p>Cunoașterea situației grupurilor țintă a nevoilor și evoluției lor ce va permite adaptarea măsurilor și proiectelor la nevoile specifice.</p> <p>Creșterea eficacității și impactului intervențiilor</p>	<p>DMI 6.3 a generat efecte pozitive în aria dezvoltării expertizei în domeniul egalității de gen și a activismului social pentru susținerea egalității de șanse pe piața muncii. Intervențiilor li se pot atribui</p> <ul style="list-style-type: none"> • creșterea activismului pe piața muncii, în special pentru persoanele educate, activism manifestat prin intoleranța față de diferențele salariale între femei și bărbați și preocuparea pentru a-și găsi locuri de muncă în care să nu existe aceste diferențe; • mai bună cunoaștere a sferei de acțiune a egalității de șanse (egalitate de gen, egalitate în fața legii, nediscriminare); • percepție mai bună a diferențelor existente și o mai bună conștientizare a importanței promovării egalității de șanse pe piața muncii; • atenuare a stereotipurilor de gen în rândul participantelor la programelor de formare și o mai bună conștientizare a ceea ce înseamnă violența domestică; • mai bună cunoaștere a fenomenului hărțuirii la locul de muncă și a încadrării juridice a traficului de persoane <p>Implicarea societății civile, parteneriatul instituțional, axarea pe calitate, caracterul integrat al intervențiilor și diversitatea grupurilor țintă sunt principalele mecanisme care facilitează îmbunătățirea egalității de șanse. Aceste mecanisme depind însă de un context economic și social favorabil, în special sub aspectul transparenței, și îmbunătățirii accesului la infrastructurile necesare dezvoltării;</p>	<p>AM MMPS ANES</p>

	<p><i>Termen de implementare:</i> Înainte de demararea implementării programelor FSE+ 2021-2027 cu actualizări regulate</p>		
11	<p><i>Pentru DMI 6.3. Îmbunătățirea egalității de șanse și de gen</i></p> <p>Se recomandă:</p> <p>R7/DMI 6.3. Stabilirea unor indicatori de rezultat adecvați, la nivelul populației, și monitorizarea constantă/ anuală a valorilor înregistrate de aceștia la nivel național și la nivel european și implementarea unui plan de acțiuni de redresare a eventualelor tendințe negative. Pentru POCU, lista indicatorilor și procesul de colectare a acestora sunt deja în implementare, însă pentru POEO, MIPE își poate propune, pe această dimensiune a egalității de șanse, cel puțin să lărgască lista indicatorilor de realizare și rezultat⁸⁵ propuși de Comisia Europeană, cu indicatori specifici (ex număr de femei cu studii inferioare care au parcurs un curs de formare și rămân integrate pe piața muncii cel puțin 3 ani de la terminarea formării).</p> <p><i>Efecte așteptate</i></p> <p>O mai bună monitorizare a intervențiilor</p> <p><i>Termen de implementare:</i> Înainte de demararea implementării programelor FSE+2021-2027</p>	<p>Efectele obținute ar fi putut fi amplificate de un nivel mai bun de adaptare al sesiunilor la specificul educației pentru adulți, printr-o monitorizare care să includă indicatori privind efectele măsurate la nivelul grupurilor țintă, printr-un parteneriat mai consistent între societatea civilă și sectorul public în vederea reintegrării sociale a victimelor.</p> <p>În condițiile unui mediu social și cultural favorabil majoritatea efectelor s-au păstrat și chiar s-au amplificat în timp, însă tendințele pozitive înregistrate până în prezent își pot schimba oricând traiectoria</p>	<p>AM MIPE</p>
12	<p><i>Pentru DMI 6.3. Îmbunătățirea egalității de șanse și de gen</i></p> <p>Se recomandă:</p> <p>R8/DMI6.3. Dezvoltare unui sistem de evaluare a calității în toate etapele implementării unui proiect, ca parte a monitorizării și evaluării acestuia. Prin prisma acestui raport, sistemul de evaluare a calității unui proiect ar trebui să conțină cel puțin trei componente: 1) calitatea implementării măsurată prin calificative acordate de către membrii grupului țintă, în cadrul unor evaluări externe, 2) rigoare administrativă măsurată prin calificative acordate de către echipa de monitorizare luând în considerare completitudinea, coerența și respectarea calendarului privind raportarea indicatorilor de realizare și rezultat și 3) responsabilitate socială măsurată prin calificative privind rezultatele în timp ale beneficiarilor la nivelul comunităților în care activează, rezultate care să reflecte faptul că beneficiarii au trecut dincolo de</p>	<p>Efectele obținute ar fi putut fi amplificate de un nivel mai bun de adaptare al sesiunilor la specificul educației pentru adulți, printr-o monitorizare care să includă indicatori privind efectele măsurate la nivelul grupurilor țintă, printr-un parteneriat mai consistent între societatea civilă și sectorul public în vederea reintegrării sociale a victimelor.</p>	<p>AM MIPE</p>

	<p>"prestarea de servicii" pe bază de proiect și și-au asumat problematica socială în aria căreia acționează</p> <p><i>Efecte așteptate</i></p> <p>Creșterea calității proiectelor cu potențial de creștere a impactului</p> <p><i>Termen de implementare:</i></p> <p>Înainte de lansarea apelurilor de proiecte</p>		
	Optimizarea sistemului de implementare a programului		
13	<p><i>Pentru toate DMI-urile, recomandare orizontală</i></p> <p>Se recomandă:</p> <p>Adaptarea sistemului de implementare a programului POCU și a viitorului program la nevoile beneficiarilor, cu instrumente și metode prietenoase, nebirocratice și mai eficiente, cu eliminarea birocrăției inutile, relații constructive bazate pe încredere și profesionalism specific domeniului incluziunii sociale. O parte a măsurilor de îmbunătățire a sistemului de implementare au fost deja implementate în POCU și procesul trebuie continuat.</p> <p><i>Efecte așteptate</i></p> <p>Un management al intervenției și programului prietenos, constructiv, nebirocratic, ce va facilita implementarea fluentă a proiectelor, focalizarea mai bună pe calitatea serviciilor.</p> <p>Creșterea eficacității și impactului intervențiilor</p> <p><i>Termen de implementare:</i></p> <p>Înainte de demararea implementării programelor FSE+2021-2027</p>	<p>POSDRU a fost o experiență de învățare pentru toate părțile implicate, modalitățile în care lucrurile s-ar putea face mai bine și mai eficiente în sinteză vizează: (i) o abordare strategică a incluziunii și sprijinului, care asigură servicii de bază și accesul larg la serviciile dedicate grupului țintă, o combinație optimă de proiecte strategice și proiecte mici la nivel de comunități, finanțarea ținând cont de disparitățile regionale, locale, (ii) dezvoltarea parteneriatelor locale pentru incluziune și mai multă flexibilitatea în conceperea proiectelor și diversitatea serviciilor, pentru adaptare la nevoi specifice, flexibilitate în managementul grupului țintă, focalizarea pe calitate și impact și mai puțin pe volumul realizărilor în detrimentul calității, (iii) un management al intervenției și programului prietenos, constructiv, nebirocratic.</p>	AM, MIPE
14	<p><i>Pentru toate DMI-urile, recomandare orizontală</i></p> <p>Pentru continua îmbunătățire a intervențiilor din faza de programare de la nivelul programului și priorităților și până la nivelul proiectelor este necesară o mai bună cunoaștere a fenomenelor, a situației grupurilor țintă și a eficacității metodelor, bazate pe cercetare. În acest sens se recomandă</p> <ul style="list-style-type: none"> • indexarea rezultatelor de cercetare și utilizarea acestora în regim deschis în vederea creșterii vizibilității acestora și aportului adus în 	<p>În absența unor studii și sisteme de monitorizare a grupurilor vulnerabile datele statistice și administrative nu sunt disponibile pe categorii de persoane vulnerabile motiv pentru care este dificilă proiectarea unei imagini clare, fundamentate asupra evoluției lor.</p> <p>Implicarea societății civile, parteneriatul instituțional, axarea pe calitate, caracterul integrat al intervențiilor și diversitatea grupurilor țintă sunt principalele mecanisme care facilitează efectele. Aceste mecanisme depind</p>	MIPE AM ME MMPS

<p>sfera cunoașterii la nivel național. <i>(toate DMIurile)</i></p> <ul style="list-style-type: none">• realizarea de studii și colectarea sistematică de date la nivelul programelor, strategiilor și sectorului, cum ar fi• date privind abandonul și riscul de abandon școlar, la nivel de unități de învățământ, rezultatele școlare, PTȘ la nivel local, parcursul participanților la intervenție în sistemul de educație sau pe piața muncii <i>(DMI 2.2)</i>• date privind structurile de ES, toate categoriile de grupuri vulnerabile, atât din perspectiva accesului și participării pe piața muncii cât și a egalității de șanse, indisponibile în acest moment <i>(DMI 6.1/6.2/6.3)</i>. <p><i>Efecte așteptate</i></p> <p>O mai bună cunoaștere a situației grupurilor țintă ce va permite proiectarea intervențiilor cu un grad mai ridicat de relevanță, eficacitate și potențial impact.</p> <p><i>Termen de implementare:</i></p> <p>Înainte de demararea implementării programelor FSE+2021-2027</p>	<p>însă de un context economic și social favorabil, în special sub aspectul transparenței, și îmbunătățirii accesului la infrastructurile necesare dezvoltării</p>	<p>Autorități Nationale cu responsabilități privind incluziunea socială</p>
---	--	--

II. Rapoarte de evaluare tematice pe Domenii Majore de Intervenție(DMI)

DMI 2.2. Prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii

3. Prezentarea evaluării

3.1. Contextul evaluării și a implementării intervențiilor corespunzătoare DMI 2.2

140. Acest raport este unul dintre cele patru rapoarte tematice al primului exercițiu de evaluare din cadrul proiectului „Implementarea Planului de Evaluare a Programului Operațional Capital Uman (POCU) 2014-2020 - Evaluarea intervențiilor POCU în domeniul incluziunii sociale”. Raportul tematic se referă la intervențiile finanțate prin domeniul major de intervenție (DMI)

- DMI 2.2 Prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii

141. Celelalte trei rapoarte tematice acoperă alte trei DMI-uri și anume:

- DMI 6.1 Dezvoltarea economiei sociale din POSDRU
- DMI 6.2 Îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii
- DMI 6.3 Promovarea egalității de șanse pe piața muncii

142. Informații privind contextul întregului ciclu de evaluare se regăsesc în Raportul de sinteză din care prezentăm selectiv aspectele relevante evaluării DMI 2.2 obiect al prezentului raport tematic.

143. Conform Caietului de sarcini, opt întrebări de evaluare (ÎE) au stat la baza acestui exercițiu:

- *IE1: Care este progresul în sectorul celor 4 DMI-uri?*
- *IE2: În ce măsură progresul observat este atribuit POSDRU?*
- *IE3: În ce măsură există și alte efecte, pozitive sau negative?*
- *IE4: În ce măsură efectul depășește granița zonei sau a sectorului sau afectează alte grupuri, nevizate de intervenție?*
- *IE5: În ce măsură sunt efectele durabile pe o perioadă mai lungă de timp?*
- *IE6: Ce mecanisme facilitează efectele? Care sunt caracteristicile cheie contextuale pentru aceste mecanisme?*
- *IE7: În ce măsură sunt justificate costurile implicate, având în vedere schimbările /efectele /rezultatele înregistrate?*
- *IE8: Dacă și în ce măsură lucrurile ar fi putut fi făcute mai bine?*

144. Evaluarea s-a desfășurat în perioada **6 mai 2020 – 5 ianuarie 2021**. **Data limită a datelor administrative de program** analizate este **31.12.2015**, dacă nu se specifică o altă dată.

3.2. Prezentarea intervențiilor evaluate

145. Domeniul Major de Intervenție (DMI) 2.2 – *Prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii*, face parte din Axa Prioritară (AP) 2 - *Corelarea învățării pe tot parcursul vieții cu piața muncii*. Obiectivul general al acestei axe a constat în „facilitarea accesului la educație, creșterea ocupabilității și a nivelului de educație și formare profesională al resurselor umane printr-o abordare de tip „pe tot parcursul vieții”, în contextul societății bazate pe cunoaștere”. Obiectivele specifice ale axei au vizat: o mai bună tranziție de la școală la viața activă; îmbunătățirea participării la programe de educație de tip „**A doua șansă**” (AdȘ) și prevenirea părăsirii timpurii a școlii, în special a grupurilor vulnerabile; întărirea capacității întreprinderilor de a sprijini creșterea nivelului de calificare a angajaților; creșterea gradului de calificare a angajaților.

146. În Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane (POSDRU) 2007-2013 sunt menționate aspectele problematice care justifică nevoia intervențiilor finanțate, cum ar fi situația educației grupurilor

vulnerabile. Situația la data elaborării POSDRU este descrisă în documentul de program³, câteva aspecte relevante pentru DMI 2.2 fiind:

- În mediul rural, problemele de acces la educație erau cauzate de posibilitățile reduse de acces fizic, condițiile precare de învățare, sărăcie, precum și costurile relativ ridicate ale educației (inclusiv în ceea ce privește educația de bază) pe care familiile din mediul rural nu și le pot permite. Ponderea relativ scăzută a personalului didactic calificat în mediul rural, comparativ cu mediul urban, încă reprezintă unul din factorii care influențează în mod negativ accesul la educația de calitate în mediul rural.
- În cazul comunității roma, aproape 12% din populația cu vârsta cuprinsă între 7-16 ani a părăsit școala înainte de a termina învățământul obligatoriu și aproximativ 18% nu era școlarizată și nu urma nicio formă de învățământ. Per ansamblu, aproximativ 80% din persoanele care nu urmau nicio formă de învățământ aparțin etniei roma și 38,6% din romi erau analfabeți. Discriminarea și segregarea erau aspecte sensibile cu impact major asupra asigurării accesului egal și participării la educație a romilor. În general, populația roma locuia la periferie și în cartiere cu reputație proastă. Școlile din aceste zone, în care învățau elevii romi, ofereau condiții necorespunzătoare de învățare, iar rata medie de repetenție era de 11,3%, cu mult peste media națională (3,52% în anul școlar 2005/2006). Mentalitatea majorității populației față de minoritatea romă reprezenta o altă problemă, care alimenta discriminarea / segregarea acestora.
- O participare scăzută la educație se înregistra și în cazul copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES). Cunoștințele insuficiente ale personalului didactic din școlile integratoare din învățământul de masă de a lucra cu elevii cu dizabilități, infrastructura educațională inadecvată nevoilor acestui tip de elevi, precum și deficiențele de comunicare între școală și comunitate contribuie la creșterea numărului de elevi cu dizabilități care nu sunt cuprinși în învățământ (sunt neșcolarizați), precum și la absența unui sistem de monitorizare a modului de integrare a acestora în învățământul de masă.
- Rata de cuprindere în învățământul preșcolar a crescut de la 66,1% în 2000/2001 la 74,7% în 2005/2006, față de 2000-2001, cu diferențe pe medii de rezidență, în favoarea zonelor urbane. Decalajul se explică prin rata de ocupare mai ridicată în zonele urbane (care limitează posibilitățile adulților de a se ocupa de proprii copii, spre deosebire de zonele rurale), prin nivelul ridicat de sărăcie din zonele rurale (costurile educației preșcolare sunt prea mari pentru posibilitățile financiare ale comunității rurale), prin accesibilitatea și calitatea infrastructurii din învățământul preșcolar.

147. Prin POSDRU 2007-2013 s-au stabilit următoarele operațiuni orientative aferente DMI 2.2:

- Sprijinirea și dezvoltarea de programe pentru menținerea elevilor în educație și prevenirea părăsirii timpurii a școlii;
- Dezvoltarea de programe integrate pentru creșterea accesului și participării în învățământul primar și secundar pentru persoanele aparținând grupurilor vulnerabile, inclusiv sprijin financiar pentru familiile acestora;
- Promovarea unor servicii integrate și soluții alternative pentru învățământul preșcolar;
- Implementarea programelor de tip „școală după școală”, educație remedială și învățare asistată;
- Reintegrarea în educație a celor care au părăsit timpuriu școala (inclusiv programe de educație de tip „A doua șansă”);
- Furnizarea serviciilor integrate de orientare și consiliere pentru persoanele expuse riscului de părăsire timpurie a școlii.

148. Acțiunile cuprinse în cadrul DMI 2.2 au vizat facilitarea accesului la educație pentru grupurile vulnerabile în vederea creșterii oportunităților de participare școlară, oferirii de sprijin pentru a nu abandona școala, respectiv crearea condițiilor pentru ca cei care au părăsit școala să se întoarcă în sistem prin programele „A doua șansă”.

149. Premisa de la care s-a pornit este aceea că încurajarea accesului la educație astfel încât persoanele sprijinite să poată absolvi nivelul minim de studii le va ajuta să aibă o viață independentă și oportunități de angajare mai bune, evitând munca precară și sărăcia.

³ POSDRU 2007-2013, <http://old.fonduri-ue.ro/posdru/index.php/posdru/informatii-generale/informatii-pos-dru>

3.3. Descrierea succintă a DMI 2.2

- 150.** Detaliile legate de implementarea DMI 2.2 – categoriile de beneficiari eligibili, activitățile și grupurile țintă, cheltuielile eligibile, alocarea financiară, condițiile de eligibilitate și criteriile de evaluare tehnico-financiară -au fost detaliate prin Documentul Cadru de Implementare (DCI) POSDRU 2007-2013 și, ulterior prin Ghidurile solicitantului – Condiții Generale și Condiții Specifice. Prin DCI s-au stabilit indicatori de monitorizare și evaluare: indicatori de program și indicatori suplimentari și pentru fiecare categorie, indicatori de realizare imediată (output) și de rezultat.
- 151.** Axa Prioritară 2 – Corelarea învățării pe tot parcursul vieții cu piața muncii a beneficiat în total de o alocare de aproximativ 1.060.893.200 Euro. În ceea ce privește DMI 2.2 - Prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii, alocarea financiară a fost de 332.182.524 Euro, fiind implementate 152 de proiecte prin care au beneficiat de sprijin 262.674 de persoane.
- 152.** Apelurile de proiecte lansate pe DMI 2.2 au fost mai puțin concentrate pe intervenții cu caracter strict preventiv sau strict corectiv, permițând intervenții mixte, care să trateze problema părăsirii timpurii a școlii printr-o abordare integrată. La nivelul celor 152 de proiecte ce aparțin DMI 2.2, se pot observa următoarele:
- În cadrul apelului de proiecte strategice **POSDRU/8/2.2 A DOUA ȘANSĂ LA EDUCAȚIE** grupurile țintă au fost formate atât din preșcolari, cât și din elevi, respectiv familii ale acestora. Activitățile eligibile vizau sprijinirea și dezvoltarea de programe pentru menținerea elevilor în educație și prevenirea părăsirii timpurii a școlii, inclusiv promovarea unor servicii integrate și soluții alternative pentru învățământul preșcolar, adresat în special MEN, structuri subordonate MEN, ONG-uri din domeniul educației.
 - Apelul pentru proiecte de tip grant **POSDRU/23/2.2 NU ABANDONA ȘCOALA** a permis derularea de activități care vizau sprijinirea și dezvoltarea de programe pentru menținerea elevilor în educație și prevenirea părăsirii timpurii a școlii, inclusiv promovarea unor servicii integrate și soluții alternative pentru învățământul preșcolar.
 - În cadrul apelului pentru proiecte strategice **POSDRU/61/2.2 A DOUA ȘANSĂ LA EDUCAȚIE** singurul proiect depus, este cel implementat de Patriarhia Română, proiect care și-a propus: susținerea a 246 de sesiuni de formare pentru preoți și profesori de religie, organizarea a 235 de tabere de creație pentru 9.618 copii și organizarea unui concurs național desfășurat în 4 etape (la nivelul parohiilor, protopopiatelor, eparhiilor și Patriarhiei). În cadrul acestui apel puteau aplica și alte categorii de beneficiari pe lângă cei menționați la apelul nr. 8, cum ar fi: APL-uri, instituții de cult, furnizori de formare, unități de învățământ publice/private.
 - Cele mai multe proiecte au fost depuse în cadrul apelului **POSDRU/91/2.2 A DOUA ȘANSĂ ÎN EDUCAȚIE**. Activitățile vizau aceeași temă ca și apelul cu nr. 61, încadrați ca beneficiari eligibili suplimentar fiind Ministerul Sănătății și agenții, structuri subordonate sau aflate în coordonarea acestuia, Administrația Națională a Penitenciarelor și instituții subordonate, Agenția Națională Antidrog.
 - **POSDRU/162/2.2 A DOUA ȘANSĂ LA EDUCAȚIE, OPORTUNITĂȚI INTEGRATE ȘI REMEDIALE DE ACCES PE PIAȚA MUNCII** a fost un apel pentru proiecte strategice, care a permis operațiuni integrate, pentru componenta remedială/corectivă și cea preventivă, sau operațiuni în exclusivitate remediale, minimul de persoane pentru grupul țintă fiind 320, respectiv 400 în funcție de situația în care se aflau beneficiarii de cursuri tip „a doua șansă”.
 - Apelul pentru finanțări de tip grant **POSDRU/163/2.2 A DOUA ȘANSĂ LA EDUCAȚIE, OPORTUNITATE DE INTEGRARE PE PIAȚA MUNCII – INTERVENȚII LOCALE** a fost dedicat exclusiv inițiativelor pentru reintegrarea în educație a celor care au părăsit timpuriu școala (inclusiv programe de tip “a doua șansă”).
 - **POSDRU/181/2.2 PREVENIREA ȘI CORECTAREA FENOMENULUI DE PĂRĂSIRE TIMPURIE A ȘCOLII**, a contribuit la dezvoltarea de proiecte strategice și a urmărit în special acțiuni pentru copiii care au domiciliul/reședința în fostele zone industrializate cât și corectarea fenomenului prin programe de tip „A doua șansă”.
 - Apelul **POSDRU/188/2.2 OPORTUNITĂȚI INTEGRATE DE DIMINUARE A PĂRĂSIRII TIMPURII A ȘCOLII** a cumulat 13 proiecte cu o valoare de 73.749.931 lei, însemnând în medie de 5.673.072 lei alocați pentru un proiect a fost dedicat proiectelor strategice, pentru operațiuni integrate, atât preventive cât și corective, cu măsuri specifice de tip „grădinița de familie”, „școala de vară/duminică”.

- **Apelul POSDRU/192/2.2 BANI DE LICEU** a fost lansat în 2015 urmărind depunerea de cereri de proiecte retrospective. A avut ca beneficiar unic MEN, adresându-se elevilor cu risc de părăsire timpurie a școlii, proveniți din medii defavorizate, înmatriculați în sistemul național de învățământ (nivelul de studii: liceal). Cele 3 proiecte depuse au corespuns anilor școlari 2012-2013, 2013-2014, respectiv 2014-2015.
- 153.** Din totalul de aproximativ 1.572.000.000 lei însemnând aproximativ 350 mil. euro, cea mai mare parte a sumelor solicitate au fost direcționate către proiecte care vizau acțiuni mixte, atât de tip „AdȘ” cât și activități preventive. Alocarea orientativă pentru DMI 2.2 a fost de 332 mil. euro, ulterior fiind realocate alte 40 mil. euro de la AP 4 către AP 2, în vederea susținerii proiectelor retrospective identificate pentru DMI 2.1 și DMI 2.2. Conform RFI supracontractarea la nivelul AP 2 a fost de 109%.
- 154.** În ceea ce privește tipul de beneficiari, analiza portofoliului de proiecte relevă următoarea distribuție:
- 44 dintre proiecte au avut ca solicitant O.N.G-uri
 - 29 dintre proiecte au fost contractate de unități subordonate ale APL
 - 20 dintre proiecte au avut ca solicitant unități subordonate APC
 - 10 proiecte au fost depuse de APC, în timp ce UAT-urile au fost beneficiare pentru același număr de 10 proiecte
 - Restul proiectelor au fost contractate de furnizori de formare, instituții de cult sau universități de stat.
- 155.** Majoritatea proiectelor au fost implementate în parteneriat, prin implicarea actorilor din mediul public dar și din mediul privat, pentru a asigura sinergii în îndeplinirea activităților propuse.
- 156.** Ca distribuție teritorială, proiectele acoperă fie o singură regiune, fie mai multe regiuni, în funcție de specificul apelului și de grupurile țintă selectate în cadrul proiectului. Cele mai multe proiecte sunt implementate de către beneficiari din regiunea București-Ilfov (50), urmată de regiunea Nord-Est (21) și Sud-Vest Oltenia (19), iar cele mai puține în regiunea Vest (8).

3.4. Metodologia de evaluare

- 157.** Pentru a răspunde întrebărilor de evaluare (ÎE) s-a elaborat o metodologie de evaluare bazată pe o combinație de metode și instrumente adaptate specificului DMI 2.2. Conform Raportul Inițial (RI), instrumentele de evaluare au fost proiectate astfel încât să sprijine formularea răspunsurilor la mai multe întrebări de evaluare, conform prezentării din tabelul următor:

Metoda de evaluare	Aplicare și contribuție la evaluare
Cercetare documentară	Analiza documentelor privind cadrul strategic, legislativ și instituțional privind evoluția învățământului preuniversitar respectiv terțiar; documente de programare (POSDRU Documentul Cadru de Implementare, Rapoartele Anuale de Implementare, Rapoartele de Evaluare Intermediară etc.); Date privind contextul intervențiilor, preluate din baze de date statistice și rapoarte de monitorizare și evaluare, planuri, strategii aferente domeniului; Analize și studii de specialitate. Date administrative privind proiectele finanțate în cadrul DMI 2.2 - Action Web (AW), fonduri-ue.ro etc; Documente ale proiectelor (cereri de finanțare, rapoarte tehnice finale, rapoarte de progres, rapoarte de sustenabilitate, newsletter-e, postări online).
Colectarea de date din baze de date publice, date de program, date administrative	Colectarea de date din AW, solicitarea de date de la MEN, SIIIR, colectarea de date de la beneficiarii finanțării, date contextuale și de impact de la INS și de pe Eurostat.
Interviuri	Acestea au avut ca scop triangularea și completarea informațiilor obținute din analiza documentelor și datelor administrative, pentru a oferi răspunsuri la întrebările de evaluare. Au fost împărțite în două categorii:

	<p>1. interviuri care au urmărit impactul la nivel de sistem, implicând reprezentanți ai celor mai importante instituții, precum AM POCU, OI POSDRU, MEN, ANR etc. și</p> <p>2. interviuri cu beneficiari de finanțare și beneficiari finali care se bucură de rezultatele proiectelor, cum ar fi profesori participanți în intervenții.</p>
Ateliere de lucru regionale	Au fost organizate 5 ateliere cu participanți din cele 8 regiuni, colectând informații cu privire la contextul de implementare și impactul intervențiilor prevăzute la nivelul DMI 2.2.
Sondaj	Sondaj aplicat în rândul școlilor beneficiare de sprijin prin DMI 2.2, la care au răspuns 116 școli din 415 câte au fost identificate în documentele disponibile și pentru care au putut fi găsite adrese de email.
Panelul de experți	A urmărit clarificarea și validarea aspectelor legate de intervenții cu o complexitate ridicată, implicând experți care cunosc foarte bine impactul POSDRU și evoluția domeniului incluziunii sociale în educație.
Studii de caz	8 studii de caz au fost realizate pentru analiza aprofundată a modului în care intervențiile au adresat problemele sistemului, acoperind grupuri țintă și acțiuni variate.
Procesarea și analiza statistică a datelor	<p>Trei categorii mari de analize au fost realizate:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A datelor privind contextul de implementare al DMI 2.2 și evoluția sectorului • A datelor privind progresul fizic la nivelul DMI 2.2 - urmărind aspecte privind numărul de proiecte aprobate / contractate / finalizate, gradul de utilizare a fondurilor la nivel de proiect / tipuri de intervenții etc. • A datelor privind indicatorii proiectelor din bazele de date ale MFE / MIPE
ECI	<p>În contextul Temelor intervențiilor la nivel preuniversitar, s-a urmărit măsurarea impactului net, respectiv a contribuției nete a intervenției la creșterea participării la educație și creșterea calității sistemului de educație, fiind selectate proiectele din apelul cel mai omogen și concentrat – Școală pentru Toți.</p> <p>Lista școlilor implicate în activități de creștere a participării școlare a fost realizată prin obținerea de informații de la beneficiari, respectiv în baza documentelor publicate pe site-urile proiectelor sau în comunicări publice online.</p> <p>Pe baza informațiilor colectate, a analizei portofoliului de proiecte, a experienței echipei de evaluare și a recomandărilor existente în literatura de specialitate, am elaborat grila de analiză a evaluabilității impactului net prin CIE pentru O.S vizate, pe baza a 4 criterii: (i) Independența unităților, (ii) Omogenitatea intervenției, (iii) Măsurabilitatea efectelor, (iv) Disponibilitatea datelor.</p> <p>S-au aplicat metode de evaluare contracfactuală a impactului bazate pe corelarea scorului de propensiune, pentru unitățile școlare care au beneficiat de intervenții pentru creșterea performanței școlare.</p> <p>Unitățile școlare din grupul de control și din grupul tratat au fost potrivite pe baza unui set de covariate legate de punctajele care permiteau calificarea în Școală pentru Toți.</p>
Analiza PEST și a factorilor de influență	Utilizată pentru a surprinde și sintetiza o serie de elemente cheie din cadrul analizelor formulate pentru a răspunde întrebărilor de evaluare.
Tehnici vizuale	Au fost realizate două hărți în GIS pentru a prezenta nivelul de acoperire teritorială a proiectelor implementate prin O.S. vizate în cadrul DMI 2.2

158. În cadrul cercetării documentare au fost analizate documente privind cadrul strategic, legislativ și instituțional, european și național privind specificul intervențiilor vizate, documente – cheie de politică sectorială și cele cu caracter strategic, documente de programare (POSDRU, Documentul Cadru de Implementare, Rapoartele Anuale de Implementare, Rapoartele de Evaluare Intermediară, etc.), date administrative privind proiectele finanțate (AW, fonduri-ue.ro, etc.), date privind contextul intervențiilor, preluate din baze de date statistice și rapoarte de monitorizare și evaluare, planuri, strategii aferente domeniului, alte baze de date și surse de date statistice relevante (INS, Eurostat, SIIR), precum și surse de date la nivel local/regional; literatura de specialitate (studii, analize etc.) și alte documente identificate pe parcursul evaluării așa cum sunt prezentate în secțiunea referitoare la sursele de date.

159. Pentru a formula un răspuns la ÎE 1 - „Care este progresul în sectorul DMI-ului?” s-a efectuat o analiză la nivel

sectorial pentru a descrie efecte brute ale intervenției, respectiv evoluția indicatorilor care reflectă efectele intervențiilor prin DMI 2.2, în rândul persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile, cum sunt rata abandonului școlar, rata participării la educație, resursele umane din sistemul educațional, etc. Alte variabile relevante, au fost identificate pe parcursul evaluării prin interacțiunea cu factorii interesați.

- 160.** Pentru a răspunde **ÎE 2 „În ce măsură progresul observat este atribuit POSDRU?”**, care se referă la efectul net sau impactul intervențiilor finanțate prin DMI 2.2 asupra incluziunii în educație, a fost analizat gradul de realizare a indicatorilor de program, precum și o serie de indicatori secundari la nivelul entităților care au implementat proiecte, dar și la nivelul școlilor pentru care au fost solicitate date de la MEN. Alte variabile relevante, identificate prin interacțiunea cu factorii interesați au fost adăugate pe parcursul evaluării. Evaluarea contrafactuală de impact a fost principala metodă de analiză utilizată pentru a răspunde la această întrebare de evaluare, rezultatele fiind triangulate cu cele din sondaj și metodele calitative de consultare.
- 161.** Pentru a identifica alte efecte, de natură pozitivă sau negativă, care nu au fost intenționate în momentul programării, dar care s-au produs pe parcursul implementării POSDRU DMI 2.2, cu consecințe atât asupra grupurilor țintă, cât și cu impact asupra sectorului vizat și a răspunde **ÎE 3 „În ce măsură există și alte efecte, pozitive sau negative?”** au fost utilizate interviurile, inclusiv cele de profunzime pentru realizarea studiilor de caz, a focus-grupurilor/atelierelor de lucru, sondajului. Evaluarea a pornit de la ipoteza că intervențiile finanțate au produs și alte efecte decât cele anticipate, fie pozitive, fie negative. Cunoașterea acestora este importantă pentru intervențiile viitoare similare, pentru stabilirea unor condiții/măsuri de potențare sau inhibare, după caz.
- 162.** **ÎE 4 „În ce măsură efectul depășește granița zonei sau a sectorului sau afectează alte grupuri, nevizate de intervenție?”** analizează propagarea efectelor asupra altor grupuri țintă sau în afara ariei vizate în momentul programării intervențiilor, factorii interesați ajutând la stabilirea modului de manifestare și a intensității de propagare. Ipoteza de la care s-a pornit în cercetare a fost aceea că intervențiile au produs schimbări pozitive în rândul grupului țintă, au generat efecte pozitive în comunitate, au inspirat sau mobilizat alte entități și/sau persoane pentru a contribui la creșterea gradului de ocupare în rândul persoanelor vulnerabile și a sprijini participarea la formare a acestora. Evaluarea a adus în prim plan exemple de astfel de efecte din afara zonei vizate, culese pe parcursul interviurilor, focus-grupurilor/atelierelor de lucru și realizării studiilor de caz, precum și cu ajutorul sondajului în rândul beneficiarilor de finanțare.
- 163.** Pentru a formula răspunsul la **ÎE5 „În ce măsură sunt efectele durabile pe o perioadă mai lungă de timp?”**, a fost analizată măsura în care realizările sunt / au fost funcționale după finalizarea proiectelor, care sunt efectele care se manifestă / s-au manifestat după acest moment și care sunt condițiile în care rezultatele și efectele produse în urma intervențiilor sunt sustenabile, plecând tocmai de la ipoteza că prin proiectele finanțate prin DMI 2.2 au fost prevăzute măsuri pentru ca efectele să fie durabile dincolo de momentul intervenției. Răspunsurile au fost formulate pe baza informațiilor culese de la factorii interesați, pe parcursul interviurilor și focus-grupurilor / atelierelor de lucru, precum și prin sondaj în rândul beneficiarilor de finanțare. Nu a putut fi analizată situația ocupațională a participanților la program după finalizarea intervențiilor, deoarece datele disponibile privind populația școlară nu poate să ofere informații privind parcursul elevilor în sistemul de educație pe perioada analizată retrospectiv la 5-10 ani de la finalizarea intervențiilor. O analiză cantitativă de acest fel trebuie pregătită pentru colectarea datelor încă din perioada de implementare a intervențiilor.
- 164.** **ÎE6 „Ce mecanisme facilitează efectele? Care sunt caracteristicile cheie contextuale pentru aceste mecanisme?”** se referă la factorii externi (contextuali, externi programului / proiectelor) și la cei interni, (specifci programului / proiectelor), care au influențat derularea proiectelor și obținerea impactului așteptat, fie în sens negativ, fie în sens pozitiv, intensitatea acestora și consecințele acestor influențe. Influența a fost judecată prin prisma variației caracteristicilor proiectelor (termene, indicatori, resurse etc.) și a variației caracteristicilor entităților în care sunt implementate proiectele. Evaluarea a pornit de la ipoteza care presupune că mecanismele de implementare a programului și proiectelor au fost adecvate pentru a produce rezultate durabile. Ca în cazul tuturor întrebărilor de evaluare, au fost formulate recomandări pentru îmbunătățirea aspectelor problematice. Pentru evaluarea mecanismelor au fost triangulate informațiile colectate prin toate metodele, din analiza documentară și de la factorii interesați.
- 165.** **ÎE7 „În ce măsură sunt justificate costurile implicate, având în vedere schimbările/efectele/rezultatele înregistrate?”** se referă la eficiența implementării DMI raportată la costul rezultatelor și efectelor acestuia.

Evaluarea a fost realizată pe tipuri de indicatori și tipuri de cheltuieli, pe tipuri de proiecte/intervenții, în special prin analizarea în profunzime a studiilor de caz, dar și cu ajutorul datelor din AW/SMIS, în măsura în care acestea au fost disponibile. Ipoteza formulată pentru această întrebare este cea în care costurile intervențiilor sunt justificate față de efectele produse.

- 166. ÎE8 „Dacă și în ce măsură lucrurile ar fi putut fi făcute mai bine?”** pornește de la ipoteza că experiența implementării oferă idei și soluții pentru îmbunătățirea intervențiilor viitoare și astfel evaluarea va putea prezenta exemple de bune practici, fie proiecte, fie acțiuni cu rezultate bune, fie contextele în care efectele sunt potențate. De asemenea, sunt prezentate lecții învățate, care să fie utile în implementarea intervențiilor din actuala și viitoare perioadă de programare.
- 167.** Pentru standardizarea aprecierii cu privire la validarea prin metode cantitative și calitative a ipotezelor formulate s-a folosit următoarea clasificare:
- Ipoteză invalidată, dacă cercetarea nu oferă argumente pentru validarea ipotezei sau oferă argumente care conduc la contrazicerea enunțului din ipoteză.
 - Ipoteză validată parțial, dacă cercetarea oferă argumente doar pentru anumite variabile, dacă există limitări semnificative ale grupului țintă pentru care se dovedește impactul sau dacă efectele s-au produs doar în anumite condiții și situații.
 - Ipoteză validată, dacă cercetarea oferă argumente pentru toate variabilele de impact sau oferă argumente multiple pentru validarea ipotezei respective.

3.5. Limitări metodologice

- 168.** Pe parcursul evaluării, s-au manifestat constrângeri semnificative privind disponibilitatea, accesibilitatea și calitatea datelor. Acest lucru a impus adaptarea metodologiei de colectare și analiză a datelor, așa cum se explică în continuare.
- 169.** **La nivelul sistemului de educație** sunt puține date disponibile în format deschis, iar rapoartele realizate de MEN nu au aceeași structură de la un an la altul pe întreaga perioadă de analiză. Aceste constrângeri au impus o muncă suplimentară de colectare și procesare a datelor, fără a afecta însă rezultatele analizei progresului înregistrat la nivelul sistemului de educație (ÎE1).
- 170.** Datele privind unitățile de învățământ, elevii, procesele și rezultatele la nivel de unități și participanți la educație sunt parțial disponibile și accesibile. Astfel:
- (1) Datele nu sunt integrate într-un unic sistem de raportare, necesitând un efort de extragere și potrivire a datelor din baze de date diferite.
 - (2) Datele privind performanța școlară a elevilor sunt disponibile începând cu 2014, făcând imposibilă o comparație înainte-după tratament.
 - (3) Rezultatele la examenele naționale au fost disponibile doar pentru examenul de Bacalaureat și a Evaluării Naționale la clasa a VIII-a, nefiind disponibile pentru clasele a II-a, a IV-a și a VI-a. Din acest motiv, analiza efectului intervenției asupra performanței școlare s-a limitat la nivelul claselor a VIII-a și a XII-a. Evaluarea impactului intervenției s-a făcut la nivel de unitate de învățământ beneficiară, nefiind posibilă urmărirea parcursului elevilor beneficiari ai intervenției în cadrul sistemului de educație și/sau după absolvire.
 - (4) Cu toate că MEN colectează datele privind rata abandonului școlar, acestea nu au putut fi extrase pentru unitățile selectate pentru grupul tratat și netratat.
 - (5) Nu sunt colectate date privind profilul social al comunității, unității de învățământ și a elevului/studentilor pentru a putea include în analiză variabile de natură socială.
- 171.** Efectele altor programe, proiecte de sprijin nu au fost incluse în modelul statistic de analiză deoarece nu au fost identificate programe cu acțiuni omogene în grupul tratat ci doar proiecte specifice, de mică anvergură și neomogene.
- 172.** **Datele la nivel program**, privind outputurile și rezultatele sunt disponibile doar în format agregat și nu pe fiecare proiect, la nivel de proiect fiind disponibile doar țintele propuse la începutul proiectului. Aceasta a impus extragerea datelor din rapoartele finale ale proiectelor, pentru o selecție de proiecte.

- 173.** Disponibilitatea documentelor la nivel de proiecte este foarte redusă. Cu toate că sunt disponibile persoanele (elevi/ profesori) participante la acțiuni, nu există date privind unitățile de învățământ din care provin, prin urmare unitățile de învățământ care au beneficiat de intervenție. Acesta a impus extragerea datelor și identificarea unităților de învățământ beneficiare din documentele de proiect (rapoarte finale) și completate cu date primare colectate de la unitățile de învățământ direct sau indirect din publicații ale acestora pentru vizibilitatea proiectului.
- 174.** **Colectarea datelor direct de la beneficiari a întâmpinat bariere semnificative**, deoarece au trecut 4-5 ani de la finalizarea majorității intervențiilor prin POSDRU, astfel că extrem de puțini beneficiari și stakeholderi răspund la solicitările de furnizare de date sau consultare și nu mai pot reda într-un mod fidel informații calitative privind intervențiile și efectele lor. Fluctuațiile de personal afectează sever memoria instituțională, precum și accesul la documentele proiectelor. Disponibilitatea și accesibilitatea datelor privind intervențiile prin sistemul de management al informației ar putea evita colectarea de date de la beneficiari după o perioadă atât de îndelungată de la finalizarea programului, limitându-se la efectele observabile la momentul evaluării.
- 175.** O constrângere suplimentară a constituit-o interesul scăzut al beneficiarilor de finanțare pentru a coopera pentru furnizarea de date pentru evaluare, motivată pe de o parte de gradul de încărcare ridicat cu sarcini care le limitează disponibilitatea de timp dar în unele cazuri și de o nemulțumire legată de birocrăția excesivă și dificultățile în implementare cu care s-au confruntat.

4. Răspunsuri la întrebările de evaluare

4.1. ÎE 1. Care este progresul în sectorul DMI-ului?

IP 1.1: Participarea la educație și incluziunea grupurilor țintă s-a îmbunătățit față de momentul adoptării PO – **Ipo-teza PARȚIAL VALIDATĂ**

IP 1.2: Promovabilitatea la examenele naționale și tranziția de la ciclul gimnazial la ciclul liceal s-a îmbunătățit în rândul grupurilor vulnerabile – **Ipo-teza PARȚIAL VALIDATĂ**

Prezentare generală

Contextul și evoluțiile legislative în perioada 2006 – 2019

- 176.** Atât la nivel european, cât și la nivel național, în plan strategic, educația este strâns legată de obiectivele economice și nevoile pieței muncii. În România, acest fapt devine mai evident începând cu 2007 (Țoc, 2018, p. 23), an în care este inițiată reforma ce va sta la baza noii legi a educației, adoptată în 2011 și încă în vigoare. În acest context, părăsirea timpurie a școlii a fost înțeleasă, la nivelul documentelor strategice – dintre care cea mai importantă este **Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii în România** (MECS, 2015) – ca un factor de risc social și economic important, iar reducerea ratei de părăsire timpurie a fost tradus în termeni de creștere economică și diminuare a șomajului și sărăciei.

Contextul legislativ și strategic european

- 177.** În cazul politicilor sociale, la nivelul UE, principalul instrument pentru a îmbunătăți încadrarea în muncă și a ridica nivelul de trai este Fondul Social European, iar cadrul pentru coordonarea eforturilor de reformă în domeniul economic și social este **Semestrul European**, în cadrul căruia statele membre se pot consulta și coordona pentru a-și atinge țintele stabilite prin **Strategia (Agenda) Europa 2020**.
- 178.** **Strategia Europa 2020** reprezintă agenda europeană pentru creștere și muncă pentru perioada 2010-2020 și setează o serie de ținte pe care UE și fiecare stat membru în parte trebuie să le atingă în cinci arii principale: ocupare, cercetare și dezvoltare, climă și energie, educație și sărăcie și excluziune socială. Prin Semestrul European, statele membre primesc anual recomandări specifice și trebuie în schimb să prezinte trei rapoarte: **Programul Național de Reformă**, **Programul de Stabilitate** și, în cazul țărilor care nu sunt incluse în zona euro, **Programul de Convergență**.

179. Analiza principalilor indicatori pentru educație relevă diferențe semnificative între evoluția României în ceea ce privește educația față de incluziunea socială. Doar în cazul gradului de absolvire a învățământului superior România este aproape de atingerea obiectivului, fiind la mai puțin de un punct procentual distanță. În cazul celorlalți indicatori, diferențele sunt semnificative, iar progresele mici (sub un punct procentual pentru reducerea părăsirii timpurii a școlii și pentru reducerea elevilor cu rezultate slabe la matematică), în unele cazuri fiind înregistrate regres: participarea în educație preșcolară a scăzut cu peste 2 p.p., iar participarea în educație a adulților s-a redus cu o jumătate de punct. În schimb, în cazul reducerii numărului de persoane aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială, România și-a depășit cu mult ținta de 580 de mii de persoane, reducând numărul cu peste 3 milioane până în 2019. De altfel, la nivelul anului 2018, România era responsabilă pentru 38% dintre progresele înregistrate la nivel european.

Contextul legislativ din România

180. Asigurarea accesului egal și a participării la educație a reprezentat o prioritate strategică pentru Ministerul Educației (ME) pe întreaga durată de referință – 2006-2019. Deși incluziunea socială intră în responsabilitatea Ministerului Muncii și Protecției Sociale (MMPS), aspectele ce țin de școlarizare și prevenirea părăsirii timpurii a școlii țin de Ministerul Educației. În **Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei 2015-2020** (MMFPSPV, 2015), educația este prezentată ca una dintre cele 7 arii de intervenție, cu șase obiective de urmărit:

- îmbunătățirea sistemului de educație și îngrijire pentru copiii preșcolari
- creșterea ratei participării și îmbunătățirea rezultatelor obținute de toți copiii cuprinși în învățământul primar și gimnazial
- promovarea unui acces mai larg la învățământ terțiar (nonuniversitar) a grupurilor sub-reprezentate
- creșterea accesului la programul de învățare și formare pe tot parcursul vieții pentru tinerii dezavantajați și populația de vârstă activă
- creșterea accesului copiilor din grupuri vulnerabile la educație de calitate
- îmbunătățirea eficienței programelor de protecție socială în educație

181. În afara Strategiei menționate, în domeniul social sunt importante de notat următoarele aspecte: cadrul legal general este asigurat de **Legea asistenței sociale nr. 292/2011**, care prevede constituirea unor Comisii județene de incluziune socială, precum și o Comisie națională, activitatea acestora fiind reglementată prin **HG nr. 1.217/2006 privind constituirea mecanismului național pentru promovarea incluziunii sociale în România**. Deși în funcțiune din 2006, Comisia Națională privind incluziunea socială nu are rapoarte de activitate sau orice alte informații disponibile public, nefiind clar cât de des s-a întrunit de la înființare. Similar, la nivelul județelor nu este o practică uniformă, pe site-urile Prefecturilor variind informațiile cu privire la activitatea comisiilor privind incluziunea socială.

182. În ceea ce privește **sprijinul social acordat prin intermediul Ministerului Muncii și Protecției Sociale**, doar două mecanisme privesc în mod particular îmbunătățirea participării școlare în rândul copiilor aflați în risc de excluziune socială și sărăcie: **alocația pentru susținerea familiei**, reglementată de legea nr. 277/2010, și stimulentele educaționale pentru participarea în învățământul preșcolar a copiilor provenind din familii defavorizate (**tichetele pentru grădiniță**), reglementat prin legea nr. 248/2015.

183. În perioada de referință, cel mai important moment din punct de vedere al cadrului legislativ este reprezentat de intrarea în vigoare a Legii Educației Naționale nr. 1/2011 (LEN). Putem astfel vorbi de două perioade create în jurul LEN: 2006-2010 (conceperea, scrierea și negocierea legii), 2011-2019 (implementarea și modificarea substanțială a legii).

184. În prezent, cadrul legislativ în domeniul educației este completat de Legea asigurării calității în învățământ nr. 87/2006 (care reglementează activitatea de control a Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Preuniversitar – ARACIP) și, secundar, funcționarea școlilor este reglementată de Regulamentul de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar, aprobat prin Ordinul MECT nr. 5115/2014.

Pregătirea cadrului legislativ actual (2006-2010)

185. Eforturile de reformare și construirea unui cadru nou, în linie cu obiectivele europene în domeniu, sunt inițiate la nivelul Administrației Prezidențiale, unde este constituită Comisia Prezidențială pentru analiza și elaborarea

politicilor din domeniul educației și cercetării. În 2007, această comisie publică Raportul „România Educației, România Cercetării” (Administrația Prezidențială, 2007), în baza căruia este apoi dezvoltată Strategia „Educație și cercetare pentru societatea cunoașterii” (Administrația Prezidențială, 2008). De asemenea, eforturile Comisiei Prezidențiale fundamentează și Pactul pentru educație (2008), acord semnat de toate partidele parlamentare, de societatea civilă, dar respins de o parte din federațiile sindicale din învățământ.

- 186.** Cu privire la PTȘ, atât raportul cât și strategia aferentă identifică drept principala măsură pentru reducerea ratei de abandon investiția în **educația timpurie**. Strategia propune reducerea ratei PTȘ sub 5% până în 2015, de două ori mai mică decât ce avea să își stabilească România prin Agenda Europa 2020, ambele obiective fiind însă ratate. Dintre cele opt obiective ale Pactului pentru educație, unul adresează direct „decalajul care separă în mod dramatic mediul rural de cel urban sau diferite categorii sociale de cetățeni din România” (2008), vorbindu-se de intervenții diferențiate, în baza principiului solidarității. Astfel de intervenții nu se traduc însă în mod transversal în celelalte șapte obiective.
- 187.** În baza raportului, strategiei și pactului, în 2008, Guvernul elaborează și supune dezbaterii publice trei inițiative legislative: o lege a învățământului preuniversitar, una a învățământului universitar și Statutul personalului didactic. În cele din urmă, cele trei acte sunt contopite într-o lege unică, LEN, adoptată prin asumarea răspunderii de către Guvern. Pentru perioada 2006 – 2010, sunt importante de notat în această perioadă două măsuri care nu au făcut parte din cadrul strategic, dar care au avut un impact semnificativ asupra incluziunii și prevenirii PTȘ: (i) în 2009 sunt desființate Școlile de Arte și Meserii, acestea devenind licee teoretice și tehnologice, fiind eliminat de facto învățământul profesional⁴ și (ii) în perioada 2007-2011 sunt închise aproape 1.800 de școli și comasate alte 1.500 într-un proces de „optimizare a rețelei școlare”.

Implementarea și modificarea LEN (2011-2019)

- 188.** De la momentul adoptării și până la finalul anului 2019, LEN a fost modificată de 64 de ori, fie prin OUG, fie prin legi adoptate în Parlament. Cele mai importante modificări au fost însă în perioada 2013-2014, prin OUG 117/2013 și OUG 49/2014, acte prin care sunt operate nu mai puțin de 135 de modificări. Primii cinci ani din acest interval reprezintă, de fapt, o perioadă de confruntare a cadrului legislativ intenționat a fi setat și realitatea învățământului românesc. Măsurile a căror implementare nu a fost începută în această perioadă au rămas neimplementate (e.g. centrele de învățare pe tot parcursul vieții, biblioteca virtuală), iar ceea ce a întâmpinat rezistență semnificativă din partea celor vizați (e.g. reorganizarea titularizării la nivelul unității de învățământ) a fost eliminat și abandonat complet.
- 189.** Astfel, dintre prevederile inițiale ale LEN eliminate prin OUG 117/2013 și OUG 49/2014 relevante pentru PTȘ sunt importante de notat:
- (i) renunțarea la trecerea clasei a IX-a în ciclul gimnazial inferior. Măsura ar fi permis tuturor elevilor, în special celor din mediul rural, să finalizeze 10 ani de învățământ obligatoriu la școala gimnazială/generală din apropierea casei. De asemenea, pentru cei care nu ar fi putut continua studiile la liceu, ar fi însemnat o ieșire timpurie din învățământ la 16 ani, nu la 14-15 ani cum este cazul celor care abandonează în clasa a VIII-a.
 - (ii) învățământul obligatoriu a fost crescut la 11 ani, fiind incluși primii doi ani din ciclul gimnazial superior, fără însă a fi asigurat accesul celor care nu au unități școlare cu clase de acest nivel în localitatea lor.
 - (iii) pentru absolvenții de învățământ profesional este introdusă posibilitatea continuării studiilor liceale la forma de învățământ cu frecvență.
- 190.** Principalele modificări relevante combaterii PTȘ și promovării incluziunii au vizat reglementarea, promovarea și întărirea învățământului dual și a educației timpurii. Astfel, în privința învățământului dual, a fost creat cadrul pentru colaborarea dintre unități școlare și mediul privat pentru înființarea unor unități sau clase noi, dar și

⁴ Conform Raportului „Starea învățământului preuniversitar 2016”, „În anul școlar 2009/2010, unitățile SAM au intrat în lichidare; începând cu acest an, nu s-au mai făcut înscrieri în anul I; în anul școlar 2014/2015 s-a reintrodus învățământul profesional cu durata de 3 ani. În perioada cuprinsă între cei doi ani școlari menționați, învățământul profesional a fost reglementat printr-o serie de acte legislative: Ordinul de ministru nr. 5730/2010 privind aprobarea Metodologiei de organizare și desfășurare a stagiilor de pregătire practică pentru dobândirea calificării profesionale de nivel 2; Ordinul de ministru nr. 3168/2012 privind organizarea și funcționarea învățământului profesional cu durata de 2 ani; HG nr. 1062/2012 privind modalitatea de subvenționare de către stat a costurilor pentru elevii care frecventează învățământul profesional.” (MEN, 2016, p. 22)

pentru asigurarea burselor, a cazării, mesei și transportului, prin contribuții publice și private. În ceea ce privește educația timpurie, a fost introdusă finanțarea de bază de la bugetul de stat pentru învățământul antepreșcolar și a fost reglementată predarea în limba maternă încă de la acest nivel.

- 191.** În privința carierei didactice, au existat modificări legislative care au atins și aspecte ce țin de incluziune. În acest sens, a fost introdusă posibilitatea completării normei didactice inclusiv prin organizarea unor ore de cursuri remediale cu elevii. De asemenea, metodologia privind acordarea gradăției de merit a fost extinsă pentru a include și recunoașterea cadrelor didactice ce înregistrează progrese deosebite în prevenirea și combaterea abandonului școlar și a PTȘ, precum și pentru implicarea în alte activități de natură incluzivă.
- 192.** Au fost, totodată, introduse măsuri pentru îmbunătățirea accesului la educație pentru copiii din comunități izolate, fiind permisă reorganizarea și funcționarea școlilor în astfel de zone. Pentru elevii cu cerințe educaționale speciale (CES) a fost introdusă posibilitatea de a învăța de acasă, deși această practică nu este încă dezvoltată conform cerințelor, dar și în clase cu un număr mai mic de elevi.
- 193.** În final, trebuie menționat faptul că a fost continuată prorogarea termenelor de aplicare a unor măsuri, cea mai importantă fiind prorogarea implementării art. 8, conform căruia se asigură alocarea a cel puțin 6% din PIB pentru finanțarea învățământului. O altă măsură amânată prevede acordarea a 500 de euro pentru educația permanentă a fiecărui non-născut.

Cadrul strategic privind educația și posibile direcții viitoare

194. Cadrul strategic național se află la baza tuturor politicilor publice ale MEC și asigură coerența cu Strategia Europa 2020, cu cadrul strategic „Educație și Formare 2020 (ET2020)” și cu programele de guvernare. Cadrul național include, în total, **cinci strategii**, enumerate mai jos și detaliate în Anexa 3:

- Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii în România (2015);
- Strategia națională de învățare pe tot parcursul vieții 2015 - 2020 – domeniul educație permanentă (2015);
- Strategia educației și formării profesionale (VET) din România pentru perioada 2016 - 2020 - domeniul învățământ preuniversitar profesional și tehnic (2016);
- *Strategia privind modernizarea infrastructurii educaționale 2017 – 2023 (2017) (elaborată, dar neaprobată prin HG);*
- Strategia Națională pentru Învățământul Terțiar 2015 – 2020 (2015).

195. În ceea ce privește PTȘ, documentele strategice din perioada de referință, precum și cele care pregătesc strategiile viitoare, se axează, în principal, pe două măsuri: **creșterea accesului la educație timpurie în special în medii defavorizate și susținerea dezvoltării învățământului profesional/dual**. Eficiența acestei abordări rămâne a fi probată, o evaluare fiind imposibilă în lipsa publicării rapoartelor de monitorizare pentru strategiile aflate la finalul perioadei de implementare sau a fundamentării noilor propuneri în efectele avute de măsurile implementate până în prezent. Cifrele disponibile indică un eșec – rata PTȘ este la 15,3% în 2019, departe de ținta propusă prin Agenda Europa 2020 și apropiată de nivelul din 2010, iar rata brută de cuprindere în învățământul preșcolar în mediul rural este în continuare la un nivel scăzut (83,1%).

Dinamica indicatorilor sectoriali în perioada 2006-2019

196. Datele au fost colectate utilizând diverse surse alternative, cum ar fi EUOSTAT, INS-TEMPO, SIIIR, Rapoartele privind Starea Învățământului Preuniversitar din România (MECTS, 2011) (MEC, 2019), în funcție de disponibilitatea datelor pentru fiecare indicator. Detalii privind datele colectate se regăsesc în (DMI 2.2). **Anexă 3 – Analiza Sectorială**, pentru fiecare indicator prezentat mai jos.

Infrastructura școlară

197. În prezent, rețeaua școlară din România numără 18.597 de unități (SIIIR, 2019), dintre care peste 97% reprezintă unități școlare. Rețeaua este completată de instituțiile județene: câte 42 de inspectorate școlare, case ale corpului didactic și centre județene de resurse și asistență educațională și de unitățile tematice din subordinea acestora: centre de resursă și asistență pedagogică, centre logopedice și cabinete școlare sau interșcolare de asistență psihopedagogică, 12 centre de excelență, 128 de cluburi sportive școlare, 50 de palate ale copiilor și 164 de cluburi ale copiilor. Aceste centre și instituții sunt distribuite inegal, fiind situate în general în mediul urban, în special în municipii.

198. Unitățile de învățământ antepreșcolar apar abia în 2014, însă numărul lor este foarte mic (31 în 2014, 28 în 2019, cele mai multe au fost în 2016 – 39), în rural existând o singură astfel de unitate. În cazul școlilor primare și gimnaziale, numărul acestora scade cu 1051 de unități în perioada de referință, fiind singurul caz în care sunt mai multe unități în mediul rural decât în cel urban. Ciclul gimnazial superior este cel în cazul căruia numărul unităților de învățământ a crescut ușor în perioada de referință, însă tendința este de scădere începând cu anul 2009. **În mediul rural sunt de cinci ori mai puține unități de învățământ liceal sau profesional față de mediul urban (259 față de 1.290).** Învățământul profesional a avut cea mai dramatică evoluție. După desființarea școlilor de arte și meserii în 2009, numărul acesta scade de la 147 în 2008, la doar 5 în 2010. Începând cu 2014, numărul unităților de învățământ profesional începe să crească în mod susținut, la 22 de unități, pentru ca în 2019 să ajungă la un total de 81. Învățământul postliceal este de asemenea în creștere, numărul unităților ajungând în 2019 la 165, de la 79 în 2006. Aproape toate școlile postliceale sunt în mediul urban, în mediul rural găsiindu-se doar 3 unități.

Efectivele de elevi

199. În perioada de referință, în învățământul preuniversitar, **efectivul de elevi urmează un trend susținut de scădere.** Conform datelor INS numărul de elevi scade cu jumătate de milion, de la 2,9 milioane în 2006 la 2,4 milioane în 2019. La nivelul întregului sistem preuniversitar, ponderea elevilor din **mediul rural** scade de la 34% în 2006 la 31% în 2019. Conform unei analize realizate de către Banca Mondială pentru MEN (2017), infrastructura școlară nu a fost adaptată de-a lungul timpului evoluțiilor demografice, ajungându-se în situația în care:

„aproape 60% dintre unitățile de învățământ dispun de o capacitate extinsă, iar acestea deservește doar 34% din populația școlară totală. În extrema cealaltă, 10% dintre unitățile de învățământ sunt supra aglomerate, însă aceste unități deservește aproape un sfert din populația școlară totală. Fenomenul de supraaglomerare predomină în școlile secundare și din mediul urban, 24% dintre elevii din mediul urban și 23% dintre elevii din învățământul secundar fiind expuși acestui fenomen. De asemenea, 20% dintre elevii din mediul rural sunt expuși fenomenului supraaglomerării” (Banca Mondială, 2017, p. 4)

200. De asemenea, în cazul ciclului liceal și profesional, lipsa infrastructurii din mediul rural împinge elevii către unitățile de învățământ din mediul urban sau către părăsirea timpurie a școlii.

Rata brută de cuprindere școlară în toate nivelurile de învățământ

201. Evoluția ratei⁵ indică un trend descendent în perioada 2007-2013, urmat de o ușoară revenire în perioada 2014-2019. Nivelul la finalul perioadei de referință este însă sub cel de la început (76,8% față de 77,5%). Diferențele de gen se reduc ușor pe perioada de referință, de la aproape 5 puncte procentuale (pp.) la 3,5 pp., elevele având în continuare o rată brută de cuprindere mai mare decât elevii.

Rata specifică de cuprindere școlară pe vârste

202. La nivelul **învățământului preșcolar**, se remarcă **scăderea ratei specifice de cuprindere** la vârsta de 6 ani, cauzată de trecerea grupei pregătitoare în ciclul primar. De asemenea, se observă o evoluție bună a ratei specifice la vârsta de 3 ani în perioada 2006-2015. Ușoare îmbunătățiri se pot observa și la vârstele 4 și 5 ani. Inegalitățile în funcție de mediul de reședință se adâncesc semnificativ, mediul rural având o rată specifică de cuprindere mai mică pentru toate vârstele.

203. În cazul învățământului **primar și gimnazial**, rata specifică de cuprindere la vârsta de 6 ani are o evoluție în oglindă cu cea de la nivelul preșcolar, în conformitate cu schimbările structurale/legislative. Pentru celelalte vârste se observă o **scădere semnificativă** a ratei, cele mai mari fiind la vârstele de 11 ani, 14 ani și 9 ani.

204. La nivelul **ciclului secundar superior**, dinamica ratei specifice de cuprindere urmărește evoluția schimbărilor legislative. Astfel, rata crește în învățământul liceal în perioada 2007-2014, ca apoi să scadă, în vreme ce în învățământul profesional trendurile sunt inversate.

Rata abandonului școlar

205. La nivelul **învățământului primar și gimnazial**, evoluția abandonului este **oscilantă, cu un ușor trend general de scădere.** Inegalitățile în funcție de mediu de reședință cresc, dinamica fiind (începând cu anul 2012/13)

⁵ Sursa: Rapoartele Starea Învățământului Preuniversitar din România (MECTS, 2011) (MEC, 2019)

diferită în mediul rural față de cel urban: dacă la orașe tendința ratei este de scădere (înjumătățindu-se de la 2,2% în 2006/07 la 1,1% în 2017/18), în mediul rural rata crește de la 1,8% la 2,4%.

- 206.** La nivel liceal, rata abandonului școlar oscilează, atingând cea mai mică valoare în anul școlar 2009/10 (2,2%), cea mai mare în 2014/15 (3,8%), situându-se la finalul perioadei la 2,5%, cu 0,8 pp. mai puțin ca la începutul perioadei de referință.
- 207.** Învățământul profesional înregistrează cele mai mari rate ale abandonului în perioada imediată închiderii SAM, ajungând în 2010/11 la 19,8%, iar un an mai târziu la 30,4%, cauza principală fiind diminuarea numărului total de elevi la care se face raportarea. La finalul perioadei se pot raporta progrese, rata scăzând la mai puțin de jumătate față de nivelul de la începutul perioadei de referință (3,9% v. 8,2%), observându-se în același timp și o tendință de stagnare în ultimii patru ani.
- 208.** În învățământul postliceal rata abandonului crește de la 7,5% la 9,2% în perioada de referință, cel mai mare nivel fiind atins în anul 2014/15 – 10,7%.

Rata de absolvire

- 209.** La nivelul întregului sistem preuniversitar, numărul total de absolvenți este în scădere, fiind cu aproape o treime mai mic în 2018/19 față de 2006/07 (378.327 față de 553.572). Scăderea cea mai mare este la învățământul profesional, care are de aproape șase ori mai puțini absolvenți la finalul perioadei decât la început. La nivel gimnazial și liceal numărul de absolvenți scade în proporții egale (cu 20%, în jur de 40 de mii de absolvenți în ambele cazuri), în vreme ce la nivel postliceal se înregistrează o creștere importantă, fiind de peste două ori mai mulți absolvenți în 2018/19 decât la începutul perioadei.

Situația elevilor cu CES din unitățile de învățământ

- 210.** Conform buletinului statistic al MMPS privind protecția persoanelor cu dizabilități (2020), în România sunt în total 852.565 de persoane cu dizabilități, din care 68.447 sunt copii. Eliminând din calcul copiii cu vârste de până la 5 ani și incluzând adulții de 18-19 ani, rezultă un total, la 31 martie 2020, de aproape 61 de mii de copii cu dizabilități ce pot fi considerați de vârstă școlară. Conform aceleiași surse, majoritatea copiilor (61%) au o dizabilitate gravă.
- 211.** Pentru perioada 2006-2014, datele incluse în raportul Bancii Mondiale⁶ (2016) indică o scădere a numărului de unități școlare, dar o creștere a numărului de secții organizate în cadrul unor unități de învățământ de masă. Datele MEC indică o continuare a acestui trend de scădere. În anul școlar 2018-2019 numărul unităților școlare dedicate învățământului special reprezintă 1% din totalul unităților ce compun rețeaua școlară. Doar 9% din unitățile speciale sunt în mediul rural, restul fiind situate în orașe.
- 212.** Efectivul de elevi înscriși în învățământul special este, de asemenea, în scădere. În perioada 2006-2014, numărul total scade cu aproape 5 mii de elevi, singurul nivel la care se înregistrează o ușoară creștere fiind cel postliceal. Numărul total de elevi cu CES este în scădere în 2018-2019 față de 2014-2015, diferența venind din mediul rural, unde în 2018 sunt cu 5.587 mai puțini elevi decât în 2014.
- 213.** Conform raportului coordonat de Horga și Jigău (2010, p. 22), în anul școlar 2008/2009 numărul total al copiilor cu CES integrați în învățământul de masă era de 13.125, din care 30% învățau în mediul rural. Același raport (p. 25) notează faptul că 58% dintre cadrele didactice din școlile de masă consideră că nu sunt pregătite metodologic decât în mică măsură pentru integrarea copiilor cu CES, iar 50% consideră că școlile nu au asigurate resursele umane suplimentare necesare – personal de sprijin, psihologi, consilieri.

Ponderea elevilor romi din unitățile de învățământ

- 214.** La nivelul învățământului primar numărul de elevi romi este în creștere, de la 59,4 mii la 67,3 mii (2010 v. 2018). La nivel gimnazial numărul elevilor rămâne în jurul aceleiași valori – 38,2-38,3 mii – în vreme ce în învățământul liceal numărul acestora scade de la 7,6 mii la 5,3 mii (între 2012 și 2018).
- 215.** La nivel liceal, datele INS indică o proporție mai mare de elevi romi care urmează filiera tehnologică decât populația totală. Tendința generală este de scădere a ponderii elevilor care urmează filiera tehnologică, însă elevii romi continuă să aibă o pondere mai mare. Crește semnificativ ponderea elevilor romi ce urmează filiera

⁶ https://sgg.gov.ro/new/wp-content/uploads/2016/04/RIA-Report-MNE_RO.pdf

teoretică (45% față de doar 27%) însă acest câștig vine pe fondul scăderii semnificative a numărului elevilor romi ce merg în învățământul liceal tehnologic.

Participarea în programe tip „A doua șansă”

216. În perioada pentru care deținem date, numărul cel mai mare de elevi cuprinși în programe AdȘ s-a înregistrat în anul școlar 2014-2015, când la nivel gimnazial erau înscriși 6,4 mii persoane. Tendința generală variază în funcție de nivel. Astfel, la nivel gimnazial, cu excepția anului de vârf, se observă o tendință de scădere a numărului. La nivel primar, în schimb, numărul este în ușoară creștere, de la aproape 2,9 mii în 2010 la aproape 3,9 mii în 2017 și 3,6 mii în 2018. La nivel liceal nu deținem date decât pentru trei ani, însă în acest caz tendința este clară de creștere – de la 669 elevi în 2014 la 3.244 în 2018.

217. În ceea ce privește rata de promovare, singurele date disponibile sunt din anul școlar 2017-2018 și indică o rată de promovare de 66,5% la nivel primar și 69,1% la nivel gimnazial.

Participarea adulților (18-64 ani) la educație și formare profesională

218. Pe întreaga perioadă de referință valoarea indicatorului în cazul României a fost mult sub valoarea medie europeană, distanța mărindu-se de la 11,3 pp. în 2006 la 13,5 pp. în 2019. Situația nu diferă cu mult în funcție de gen, femeile având o rată ușor mai mare decât bărbații, cu 0,1 pp. la finalul perioadei. Comparativ cu alte state europene, România se află pe ultimul loc, având cea mai mică rată, cea mai bună situație fiind înregistrată în Finlanda (29,4%).

Resursele umane ale sistemului de învățământ preuniversitar

219. Numărul total de cadre didactice scade în perioada de referință cu aproape 40 de mii de persoane. **Inegalitățile existente se accentuează, atât în ceea ce privește genul, cât și mediul de rezidență.** Astfel, ponderea cadrelor didactice femei crește de la 76% în 2006 la 81% în 2018, iar ponderea celor ce predau în mediul rural scade de la 39% la 36%. Scăderea cea mai semnificativă este la nivel gimnazial (aproape 19 mii de persoane), în vreme ce la nivel postliceal se înregistrează o creștere semnificativă, numărul cadrelor didactice fiind de peste două ori mai mare în 2018 decât în 2006 (1.986 față de 888).

220. Ponderea personalului calificat se menține ridicată, înregistrându-se creșteri la toate nivelurile mai puțin cel primar și gimnazial, unde se observă ușoare scăderi. În ciuda creșterii ponderii, este de notat că dacă vorbim în termeni numerici, situația rămâne îngrijorătoare: **în anul școlar 2018-2019 sunt peste 10 mii de cadre școlare necalificate (dintr-un total de 207.393 în anul școlar 2018/19), din care jumătate sunt la nivelul gimnazial și o treime la nivel primar.**

Rezultatele sistemului de învățământ

Evoluția rezultatelor obținute la Evaluarea Națională

221. Între anul de început al perioadei de referință (2006-2007) și cel final (2018-2019) se observă o scădere a ratei de promovare de peste 7 pp. În cazul mediului de rezidență, diferențele sunt și mai semnificative: în mediul urban, scăderea este de mai puțin de 3 pp. în perioada de referință, în timp ce în mediul rural ponderea celor care obțin o medie peste 5 este de cu 15 pp. mai mică în 2019 față de 2007.

Evoluția rezultatelor obținute la examenul de Bacalaureat

222. Față de 2009, în 2011 rata de promovare scade cu aproape 40 pp. (de la 94% la 56%). Cei mai afectați de această scădere sunt băieții, inegalitatea de gen crescând de la doar 3,5 pp. (în favoarea fetelor) în 2009, la 17,5 pp. în 2011. Ulterior acestui moment, rata de promovare crește (iar inegalitatea de gen se reduce), însă creșterea ratei este corelată cu o scădere a numărului celor care se înscriu pentru susținerea examenului.

Rezultatele elevilor români la testele PISA

223. Evoluția generală a rezultatelor la testele PISA în perioada 2006 - 2018 indică o îmbunătățire a rezultatelor elevilor români la toate probele. Cu toate acestea, ponderea elevilor cu scoruri scăzute rămâne dublă sau aproape dublă față de media europeană. Rezultatele cele mai recente (2018) situează România sub media statelor membre OECD și chiar sub media statelor partenere OECD. Rezultatele PISA sunt singurul indicator care permit o corelare între rezultatele școlare și statutul socio-economic al familiei elevului, rezultate care nu diferă față de anii anteriori, situând România în top 10 global al inegalităților din acest punct de vedere. Astfel, există o inegalitate importantă între elevii cu cele mai bune rezultate și cei cu cele mai slabe rezultate, tendința fiind de accentuare, diferența dintre cele două grupuri crescând de la 238 de puncte în 2006 la 257 de puncte

în 2018. Mai mult, elevii cu cele mai precare competențe de citire din România nu au reușit nici măcar în anul 2012 (anul cu cele mai mari scoruri înregistrate la testarea PISA de elevii din România) să atingă nivelul de competență 1a al scalei, iar în prezent nivelul lor de competență este cel minim al scalei PISA.

Rezultatele educației și formării pe piața muncii

Rata de părăsire timpurie a școlii

224. În 2019, România se afla departe de ținta propusă prin agenda Europa 2020, având a treia cea mai mare rată PTȘ (15,3%) din UE. În 2006, România se situa pe a cincea poziție, cu o rată PTȘ de 17,9%, în vreme ce în 2010 urcase o poziție după o creștere a ratei la 19,3%. Evoluția României a fost mai degrabă una de stagnare, în vreme ce, în medie, statele europene au scăzut considerabil rata PTȘ. Media europeană a scăzut cu 5 pp. în perioada de referință, rata scăzând an de an. În România, scăderea a fost de doar 2,6 pp. la finalul perioadei, pentru majoritatea anilor rata fiind mai mare decât la începutul perioadei, vârful fiind atins în 2010 (19,3%) și în 2015 (19,1%).

225. Cele mai importante inegalități sunt cele în funcție de dimensiunea localității de reședință, comunele (mediul rural) din România având pe întreaga perioadă de referință valori mult peste medie, în vreme ce în orașele mari (municipiile cu o populație de cel puțin un milion) România are una dintre cele mai mici rate din UE (4,3% față de 9,4%). În 2019, doar Bulgaria (24,5%) are o rată PTȘ mai mare decât România (22,4%) în mediul rural, valoarea fiind dublă mediei UE în mediul rural (10,6%).

Rata de angajare a noilor absolvenți

226. În general, România se menține în apropierea mediei europene, evoluția oscilând între un vârf de 80,6% în 2008 (an în care urcă deasupra mediei europene) și un minim de 62,6% în 2014. În 2019, la finalul perioadei de referință, România se situează la 6 pp. de media europeană, având a cincea cea mai mică rată de angajare a tinerilor în primii trei ani de la absolvirea ultimei forme de învățământ.

Rata șomajului la tinerii cu vârsta cuprinsă între 15-24 de ani

227. Rata șomajului în rândul tinerilor este relativ apropiată de media europeană pe întreaga perioadă de referință. Exceptând primii doi ani, diferențele dintre România și media europeană sunt de sub 2,5 pp, evoluția urmând aceeași curbă, cu un vârf în perioada 2011-2014 (23-24% din populația activă).

Situația mediatorilor școlari

228. Datele analizate în această secțiune au fost colectate și sintetizate de către MEC, privind situația din anul școlar 2018-2019. În total, la acel moment, activau în România 420 de mediatori școlari, din care doar 333 cu normă întreagă, restul având o jumătate de normă sau fracții de norme. 181 dintre mediatori nu vorbesc limba romani, în vreme ce doar 6 vorbesc la nivel avansat/sunt vorbitori nativi. Județele cu cei mai mulți mediatori școlari sunt Brașov și Bacău cu câte 45, urmate de Dolj cu 31, în vreme ce Suceava, Bistrița Năsăud, Arad, Călărași, au doar un mediator școlar în întreg județul.

Situația bursei sociale/școlare și a altor ajutoare sociale

229. Singurele date privind bursele școlare sunt disponibile datorită eforturilor realizate prin proiectul „Școli Curate” implementat de către Societatea Academică din România (SAR), rezumate în *Raportul special privind acordarea bursei pentru elevi la nivel național în anul școlar 2019-2020* (Weber & Manda, 2020). Conform autorilor raportului, doar în 5,66% dintre localitățile din România (180 în total) este respectată în totalitate legislația privind bursele școlare, 70,21% (2296 din 3182) dintre localități neacordând burse sociale. În afara municipiului București, unde toate cele 6 sectoare respectă legea integral, „doar în 2 județe din România (Constanța și Ilfov) peste 20% dintre autoritățile publice locale acordă integral burse școlare” în vreme ce în 33 de județe procentul este de sub 10% (Weber & Manda, 2020, p. 18).

230. Începând cu anul 2015 a fost introdus un ajutor social nou, sub forma unor tichete sociale, menit să stimuleze participarea în învățământul preșcolar a copiilor ce provin din familii defavorizate. Inițiativa a fost implementată pornind de la programul pilot Fiecare Copil în Grădiniță al Asociației OvidiuRO. Conform datelor prezentate într-o inițiativă legislativă⁷ de mărire a cuantumului ajutorului (de la 50 lei la 100 lei), de acest sprijin ar fi trebuit să beneficieze între 107-111 mii de copii, însă în total au beneficiat doar 70 de mii în primul an

⁷ <http://cdep.ro/proiecte/2019/600/30/8/em852.pdf>

(2016-2017) și sub 46.500 în al doilea an, reprezentând 62%, respectiv 43% din cei estimați. În privința principalelor ajutoare sociale care țintesc populația defavorizată, conform datelor publice la nivelul Ministerului Muncii și Protecției Sociale, numărul beneficiarilor este în scădere, atât în cazul Venitului minim garantat, cât și al Alocației pentru susținerea familiei, în cazul VMG de la puțin peste 200 de mii în ianuarie 2012 la 173 de mii noiembrie 2020. În cazul ASF, scăderea este și mai mare, de la 351 de mii în ianuarie 2012, la mai puțin de 162 de mii în noiembrie 2020.

Sinteza constatărilor

- 231.** Asigurarea accesului egal și a participării la educație a reprezentat o prioritate strategică pentru Ministerul Educației pe întreaga durată de referință – 2006-2019. Cu toate acestea, inegalitățile au persistat, iar ponderea elevilor care părăsesc școala timpuriu a rămas ridicată, în special în mediul rural. Deși incluziunea socială intră în responsabilitatea Ministerului Muncii și Protecției Sociale (MMPS), aspectele ce țin de școlarizare și prevenirea părăsirii timpurii a școlii țin de Ministerul Educației.
- 232.** Legea Educației Naționale (LEN) adoptată în 2011 (Legea 1 / 2011) reprezintă cel mai important moment din punct de vedere al cadrului legislativ, astfel putem vorbi de două perioade create în jurul LEN: 2006-2010 (conceperea, scrierea și negocierea legii), 2011-2019 (implementarea și modificarea substanțială a legii). În perioada 2006 – 2010 se remarcă două măsuri care au avut un impact semnificativ asupra incluziunii și prevenirii PTȘ: (i) în 2009 sunt desființate Școlile de Arte și Meserii, acestea devenind licee teoretice și tehnologice, fiind eliminat de facto învățământul profesional⁸ și (ii) în perioada 2007-2011 sunt închise aproape 1.800 de școli și comasate alte 1.500 într-un proces de optimizare a rețelei școlare.
- 233.** Măsurile de prevenire și corectare a părăsirii timpurii a școlii au vizat mai ales promovarea și întărirea educației timpurii, precum și măsuri pentru îmbunătățirea accesului la educație pentru copiii din comunități izolate. În ceea ce privește integrarea elevilor din grupurile vulnerabile, în special ale elevilor romi, se observă o creștere a numărului acestor la nivelul învățământului primar, dar cu tendințe de scădere la nivel liceal, unde se înregistrează o scădere a numărului elevilor romi ce participa la învățământ liceal (filiera teoretică, filiera tehnologică și filiera vocațională), unde pentru filiera tehnologică se înregistrează o tendință de scădere constantă în perioada 2012 – 2018.
- 234.** În perioada 2017-2018 participarea la programele de tip „A doua șansă” a înregistrat creșteri la nivel primar și liceal, dar pentru nivelul gimnazial se observă o tendință de scădere comparativ cu anul școlar 2014/2015.
- 235.** Rezultatele sistemului de învățământ relevă o scădere a rezultatelor obținute la examenele de Evaluare Națională, cu precădere în mediul rural, precum și obținerea unor rezultate modeste la examenul de Bacalaureat. Rezultatele testelor PISA sunt de asemenea îngrijorătoare, în condițiile în care ponderea elevilor cu scoruri scăzute rămâne aproape dublă față de media europeană
- 236.** Sprijinirea și dezvoltarea de programe pentru menținerea elevilor în educație și prevenirea părăsirii timpurii a școlii, precum și dezvoltarea de programe integrate pentru creșterea accesului și participării în învățământul primar și secundar pentru persoanele aparținând grupurilor vulnerabile, inclusiv sprijin financiar pentru familiile acestora reprezintă acțiuni limitate, prin situația mediatorilor școlari, fiind mai multe județene care au un singur mediator / județ, precum și de faptul că o proporție covârșitoare de peste 70% din localitățile din România nu acordă burse sociale conform legislației în vigoare.
- 237.** Evoluția României în ceea ce privește participarea la educație și incluziune a grupurilor vulnerabile, înregistrează diferențe semnificative față de țintele asumate, singura țintă depășită fiind cea privind reducerea numărului de persoane aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială. Doar în cazul gradului de absolvire a învățământului superior, România este aproape de atingerea obiectivului, în cazul celorlalți indicatori, diferențele sunt semnificative, iar progresele mici, în unele cazuri fiind înregistrate regrese: participarea în educație preșcolară a scăzut, la fel și participarea în educație a adulților.

⁸ Conform Raportului „Starea învățământului preuniversitar 2016(MEN, 2016, p. 22)

Tabel 5 Evoluția indicatorilor privind educația și incluziunea socială din Agenda Europa 2020

Indicator	Uniunea Europeană			România		
	Nivel inițial	Nivel 2019	Ținta propusă	Nivel inițial	Nivel 2019	Ținta propusă
<i>Părăsirea timpurie a școlii</i>	14,7%	10,3%	10%	15,9%	15,3%	11,3%
<i>Gradul de absolvire a învățământului superior</i>	31,1%	41,6%	40%	16%	25,8%	26,7%
<i>Participarea în educația preșcolară SDG_04_30</i>	91,7%	95,3%*	95%	88,5%	86,3% *	95%
<i>Angajarea absolvenților recenti TPS00053</i>	82%	81,5%	82%	84,8%	76,1%	82%
<i>Elevii care au rezultate slabe la matematică SDG_04_40</i>	22,7%**	22,4%*	15%	47%	46,6%	15%
<i>Participarea în educație a adulților SDG_04_60</i>	9,5%	11,3%	15%	1,8%	1,3%	15%
<i>Persoane aflate în risc de sărăcie sau excluziune socială T2020_50</i>	116 mil.	-7,2 mil.*	-20 mil.	9,1 mil.	-3 mil.	-580 mii

* nivelul este pentru anul 2018

** nivelul este pentru anul 2009

4.2. ÎE 2. În ce măsură progresul observat este atribuit POSDRU?

IP 2.1: Intervențiile finanțate au avut o contribuție la îmbunătățirea participării la educație și a incluziunii în rândul grupului tratat – **IPOTEZA PARȚIAL VALIDATĂ**

IP 2.2: Promovabilitatea la examenele naționale și tranziția de la ciclul gimnazial la ciclul liceal s-a îmbunătățit în rândul grupului tratat – **IPOTEZA INVALIDATĂ**

IP 2.3: Resursele umane necesare creșterii incluziunii sociale în educație s-au dezvoltat datorită PO în rândul grupului tratat – **IPOTEZA PARȚIAL VALIDATĂ**

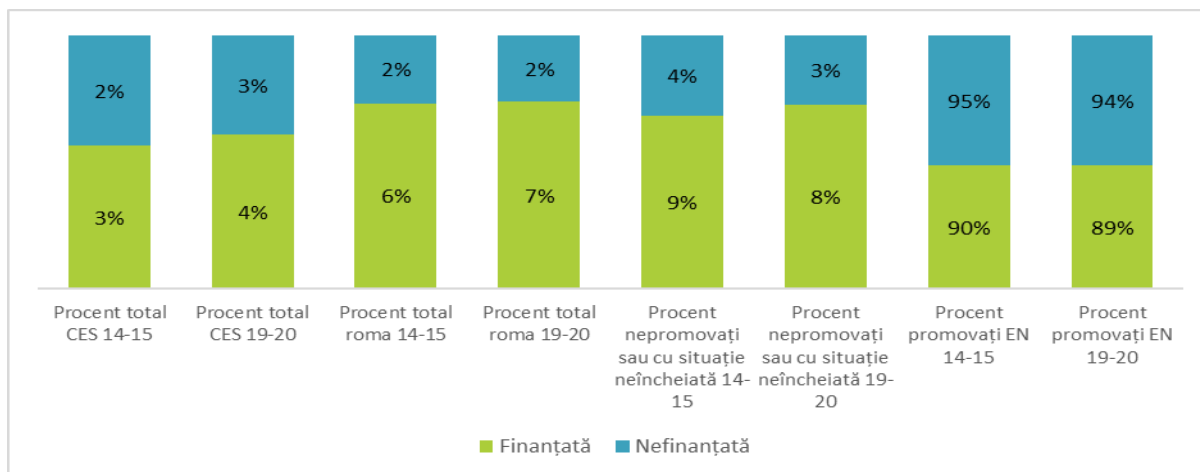
Prezentare generală

- 238.** Pentru măsurarea impactului net, respectiv a contribuției nete a intervenției la creșterea participării la educație, în cazul DMI 2.2, au fost identificate 461 de școli beneficiare din 83 de proiecte pentru care au existat suficiente informații publice sau puse la dispoziție de către beneficiari. Pentru 382 dintre acestea au fost identificate suficiente date astfel încât să se poată realiza o analiză cantitativă a impactului intervențiilor. Dintre acestea, 10 sunt unități de învățământ speciale și 372 de învățământ de masă. Datele disponibile ne oferă posibilitatea de a înțelege mai bine profilul și evoluția școlilor finanțate comparativ cu cele nefinanțate.
- 239.** Școlile nefinanțate incluse în analiză au constituit toate școlile care nu au primit finanțare în cadrul DMI 2.2, respectiv 4509 unități școlare care au fost eligibile pentru a aplica în cadrul DMI 2.2, dar nu au avut proiecte depuse și finanțate în perioada 2010 – 2015 (perioada de implementare a DMI 2.2).
- 240.** Datele analizate privind unitățile școlare au extrase din datele disponibile în SIIIR - Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România.
- 241.** Astfel, luând în calcul nivelul de dezvoltare socio-economică a localităților (UAT) în care se află unitatea școlară respectivă – gradul de marginalizare al localității⁹, unde 1 reprezintă cele mai reduse forme de marginalizare, iar 4 cele mai grave situații, se poate observa că **școlile finanțate sunt din localități ușor mai defavorizate**, cu o medie de 1.73, față de cele nefinanțate, cu o medie de 1.05. **Școlile finanțate au avut un număr mediu mai mare de elevi decât cele nefinanțate**, și anume 453 față de 394. Scăderea numărului de elevi a fost cu un procent mai mare în rândul celor finanțate, de 5% față de 4% la cele nefinanțate, din anul școlar 2014-2015

⁹ Potrivit celor două studii întocmite de Banca Mondială: „Atlasul Zonelor Rurale Marginalizate și al Dezvoltării Umane Locale în România” și „Atlasul zonelor urbane marginalizate din România”

până în 2019-2020.

Figura 1. Evoluția școlilor finanțate față de cele nefinanțate prin DMI 2.2 în privința numărului de elevi din grupuri vulnerabile și rezultate

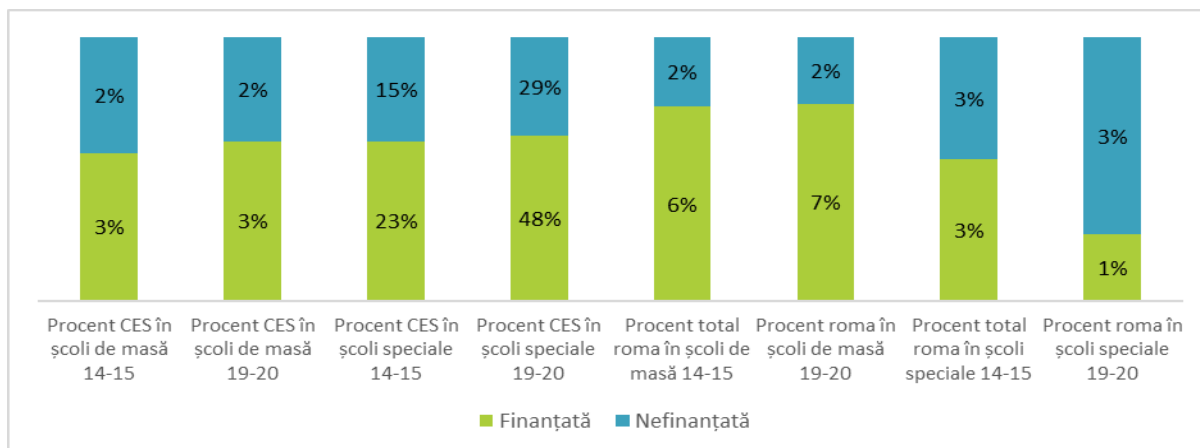

Sursa: date transmise de către MEC

242. În privința situației școlare a elevilor, trendul este similar în cazul celor două categorii de școli. Școlile finanțate continuă să aibă cu 5% mai mulți elevi nepromovați sau cu situația neîncheiată, respectiv cu 5% mai puțini elevi care promovează la evaluarea națională. Este de remarcat totuși faptul că atât unitățile de învățământ finanțate, cât și cele nefinanțate, în anul școlar 2019-2020 față de 2014-2015, au un procent cu 1% mai scăzut de elevi repetenți, corigenți, cu situație deschisă și neîncheiată, respectiv elevi promovați la Evaluarea națională.

243. Școlile finanțate continuă să includă mai mulți elevi cu cerințe speciale, respectiv elevi cu etnie romă, decât școlile nefinanțate, procentul acestora fiind în creștere. Din păcate, nu există suficiente date pentru a putea observa cazuri de segregare. Ce se poate observa este doar creșterea numărului de elevi cu CES în școlile speciale, fără efect asupra prezenței lor în învățământul de masă (ceea ce poate fi interpretat ca o eroare de raportare de-a lungul anilor). De asemenea, se observă scăderea numărului de elevi de etnie romă din învățământul special și creșterea numărului acestora în învățământul de masă pentru școlile finanțate, fără ca să se poată observa vreo evoluție în rândul celor nefinanțate.

Figura 2. Evoluția procentului de elevi din categoriile dezavantajate integrați în sistemul de masă versus cel special în rândul școlilor finanțate și nefinanțate

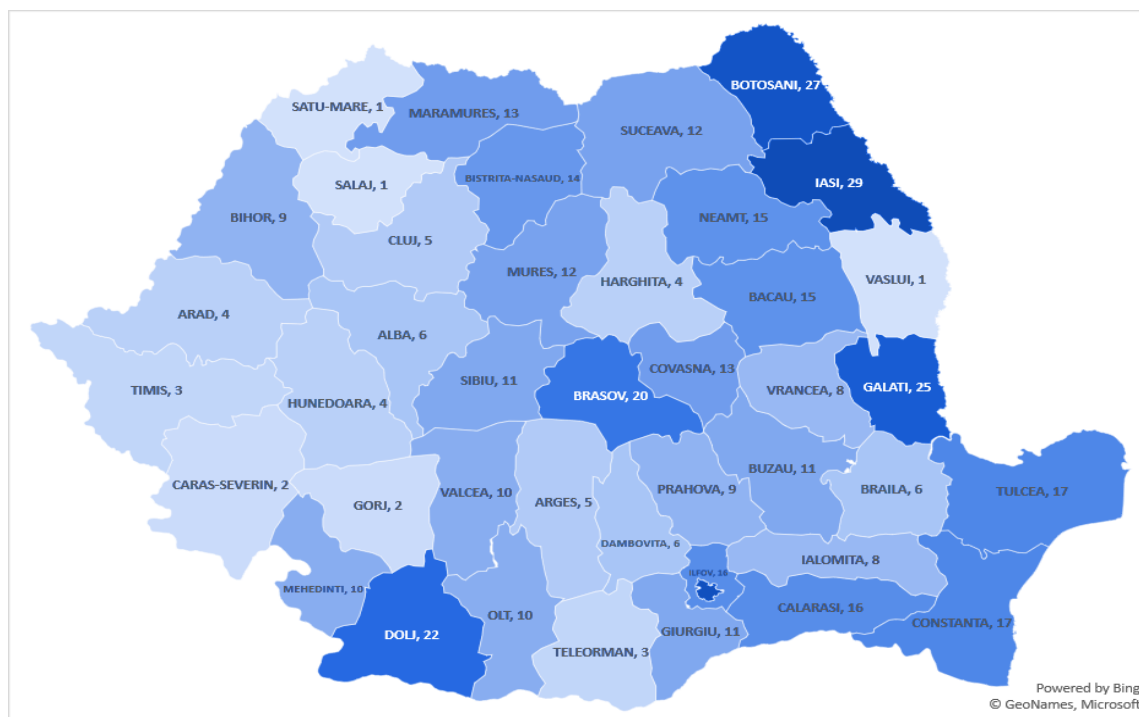

Sursa: date transmise de către MEC

244. Nu în ultimul rând, se poate observa o repartizare foarte diversificată a școlilor la nivel de județe, cele mai

multe fiind din București, Iași, Botoșani și Galați.

Figura 3. Repartizarea teritorială a școlilor finanțate (școli beneficiare de finanțare)

Sursa: date transmise de către MEC

- 245.** În privința indicatorilor, se poate remarca în primul rând un **nivel scăzut al indicatorilor de realizare și de rezultat prin care se măsoară schimbarea efectiv produsă de intervenții**, și anume: numărul de participanți la programe de tip educație AdȘ. Valoarea țintă a fost de 35.000, efectiv realizat de 17.410, iar ponderea absolvenților de programe de tip AdȘ a fost de 67.40%, față de 75% cât era ținta. Această situație a fost cauzată în special de provocările întâlnite în gestionarea acestui tip de grup țintă, care este foarte greu de motivat să participe, în special deoarece posibilitățile lor materiale sunt foarte scăzute și le este foarte greu să renunțe la o sursă de venit, mai ales pentru a face naveta în alte localități, ca să își poată lua o diplomă.
- 246.** Analizând datele din Action Web, câțiva indicatori suplimentari ies în evidență, chiar dacă nu a existat o reglementare clară în privința raportării acestora:

Tabel 6. Situația indicatorilor suplimentari în cadrul DMI 2.2

Indicator	Valoare țintă prin proiecte	Valoare atinsă prin proiecte
Numărul elevilor asistați prin acțiuni de prevenire a fenomenului de părăsire timpurie a școlii	12.857	33.169
Număr de persoane care au beneficiat de consiliere/orientare și măsuri preventive de părăsire timpurie a școlii	13.796	96.882
Număr de participanți la instruire - măsuri corective de părăsire timpurie a școlii	3.711	22.925
Număr de persoane care au beneficiat de consiliere/orientare și au continuat studiile - măsuri preventive de părăsire timpurie a școlii	6.700	43.740
Număr de participanți la instruire certificați - măsuri corective de părăsire timpurie a școlii	4.573	17.387
Parteneri transnaționali implicați în proiect - măsuri preventive de părăsire timpurie a școlii/măsuri corective de părăsire timpurie a școlii	16	10

Sursa: date preluate din Action Web

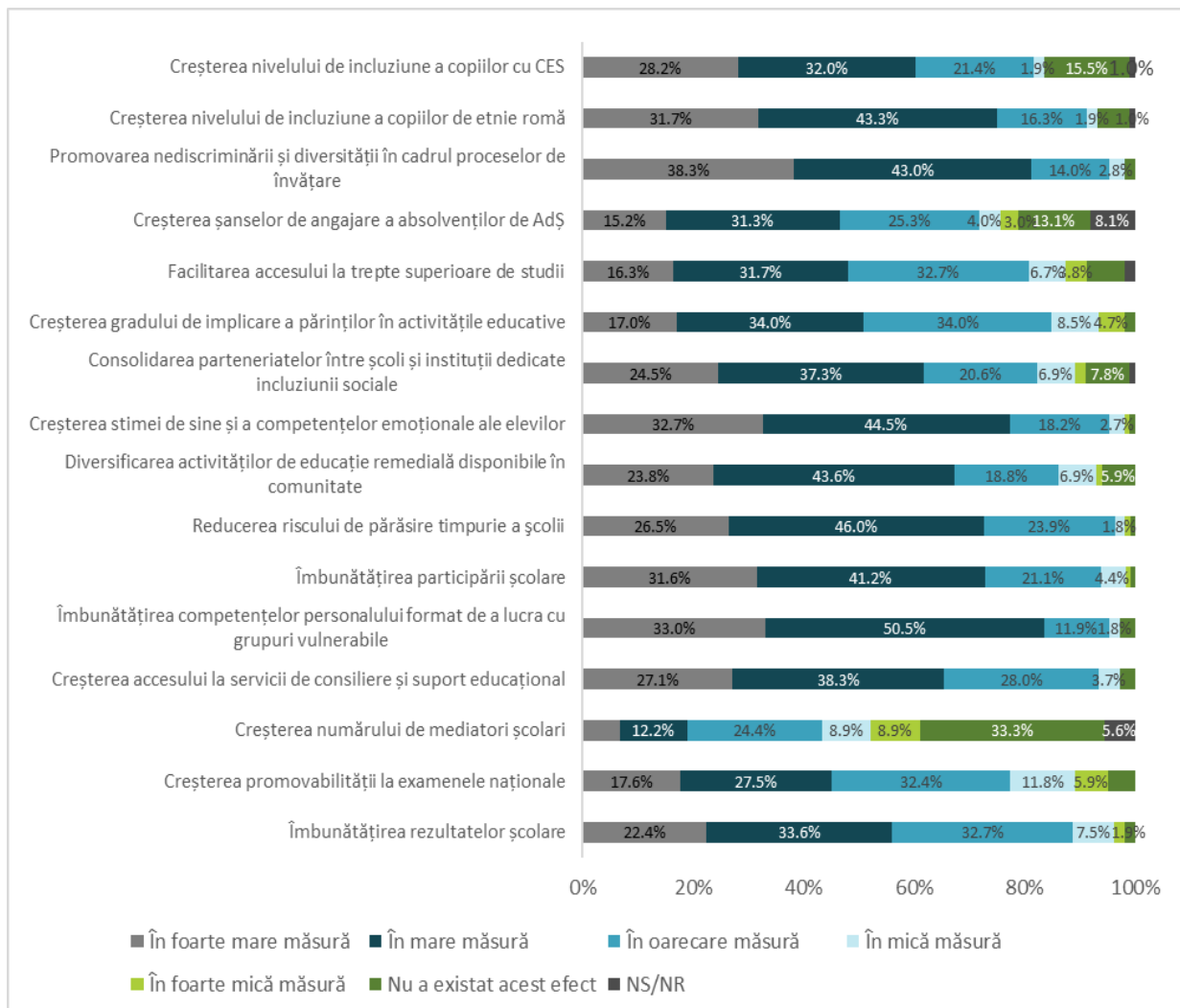
- 247.** Se poate observa că acești indicatori suplimentari au ținte ambițioase pe componenta preventivă a DMI 2.2 (în special referitor la consiliere și orientare), iar suprarealizările (de 6 – 7 ori nivelul țintei) indică o problemă de

stabilire realistă a țintelor mai degrabă decât o eficacitate ridicată. O **lecție învățată** pentru perioada de programare 2014 – 2020 este utilitatea concentrării eforturilor și formulării unor indicatori relevanți prevenirii părăsirii timpurii a școlii, unde s-au putut observa performanțe la nivelul așteptărilor, spre deosebire de intervențiile de tip A doua șansă, unde efectele au rămas sub așteptări. Este importantă alocarea unei finanțări adecvate pentru prevenire și identificarea soluțiilor pentru a putea face programul A doua Șansă mai atractiv, formularea unor indicatori relevanți pentru ambele componente.

- 248.** Pe de altă parte, reprezentanții școlilor beneficiare respondente la sondaj consideră că proiectele implementate au avut un impact în mare parte pozitiv și sustenabil. Conform percepției respondenților, impactul pozitiv se reflectă în rezultatele elevilor, diversificarea și îmbunătățirea actului educațional cât și a consolidării parteneriatelor inter-instituționale.
- 249.** Se constată în răspunsurile la sondaj, o percepție a respondenților conform căreia activitățile care au contribuit într-o măsură mare sau foarte mare la impactul pozitiv al proiectelor sunt consilierea școlară (90,8%), Școală după Școală (90,7%) și concursurile (88,1%). O contribuție mai redusă au adus activități precum Școala de duminică (33,4%), Grădinița de vară (64%) sau mentoratul (64,6%). Pe baza răspunsurilor analizate, observăm că respondenții consideră că intervențiile au avut un efect semnificativ în promovarea nediscriminării și diversității (81,3%), creșterea nivelului de incluziune a copiilor de etnie romă (75%) precum și a celor cu CES (58,2%), cumulată cu consolidarea parteneriatelor între școli și instituțiile de incluziune socială (61,8%).
- 250.** Cu toate acestea și în ciuda unei percepții a îmbunătățirii participării școlare (72,8%) și a reducerii riscului de părăsire timpurie a școlii (72,5%), mai puțin de jumătate dintre respondenți consideră că intervențiile au avut efectul dorit asupra rezultatelor la examenele naționale (45,1%), a șanselor de angajare ale absolvenților programului A doua Șansă (46,1%) ori a creșterii numărului de mediatori școlari (18,9%).

Figura 4. Impactul proiectelor perceput de reprezentanții școlilor sprijinite

Sursa: Sondajul realizat în cadrul evaluării

Efecte asupra reducerii părăsirii timpurii a școlii

251. Metoda de evaluare contrafactuală a impactului a analizat doi indicatori de impact: **riscul de abandon școlar și rata abandonului școlar**. Pentru evaluarea de față s-au aplicat două metode de analiză contrafactuală: Corelarea scorului de propensiune și diferența-în-diferență, în următoarea abordare:

- S-au considerat toate unitățile școlare pentru care s-au identificat date, respectiv un eșantion compus din 382 de școli, care au beneficiat de finanțare POSDRU prin 83 proiecte. În prima etapă metoda corelării scorului de propensiune (CSP) s-a aplicat pentru a evalua impactul net post-intervenție, în anii școlari 2016-2017 și 2018-2019.
- Pentru asigurarea robusteții rezultatelor, metoda CSP a fost combinată cu metoda dublei diferențe într-un proces de cercetare complex. Astfel, tehnica dublei diferențe s-a implementat în urma corelării obținute în prima etapă, pentru subeșantionul proiectelor începute în anul școlar 2014-2015, acest an școlar fiind primul an pentru care avem date disponibile pentru toate unitățile școlare inclusiv cele din grupul de control. Analiza a constatat în compararea riscului de abandon pentru subeșantionul selectat înainte de intervenție (anul școlar 2014-2015), și după intervenție până la trei ani și anume anul școlar (2018-2019).

252. Rezultatele analizei arată că intervenția nu a avut efect asupra reducerii riscului de abandon, nici la un an de la încheierea intervențiilor, nici la trei ani. Ponderea elevilor aflați în situație de risc de abandon școlar a rămas

ridicată în ansamblu, atât în grupul tratat, cât și în grupul de control. Diferența între cele două grupuri s-a menținut la cca 2% atât după un an de la implementarea proiectelor, cât și după trei ani. Această diferență este semnificativă din punct de vedere statistic.

- 253. Prin urmare, la nivel macro, intervențiile asupra creșterii participării școlare și a reducerii riscului de abandon implementate prin DMI 2.2 în perioada 2010-2015 nu au generat nici un efect (pozitiv sau negativ). Diferența între grupul tratat și cel de control s-a menținut la cca 2 puncte procentuale, mai mare în cazul școlilor tratate. Este un efect semnificativ statistic, ce persistă și în anul 2018-2019.**
- 254.** Celelalte metode de analiză arată că intervențiile au produs efecte pozitive la nivelul unităților școlare. Acestea se referă în special la competențele cadrelor didactice, al creșterea încrederii și stimei de sine a elevilor, dar și la gradul de conștientizare privind importanța educației. Pe de o parte, rezultatele metodelor de cercetare care s-au bazat pe interviuri cu managerii școlari și cadrele didactice sunt interpretate cu precauție, datorită posibilității alterării memoriei în perioada de timp mare de la finalizarea proiectelor. Pe de altă parte, trebuie subliniat faptul că rezultatul analizei contrafactice nu pune în discuție necesitatea finanțării accesului grupurilor vulnerabile la educație și doar modalitatea prin care aceste categorii de intervenții pot produce efectele așteptate.
- 255.** Sondajul relevă faptul că proiectele au avut efecte multiple, cel mai frecvent respondenții indicând, contribuția la reducerea riscului de părăsire timpurie a școlii, îmbunătățirea participării școlare, îmbunătățirea stimei de sine și a încrederii copiilor, precum și dezvoltarea competențelor personalului didactic. Impactul cel mai scăzut al intervențiilor este perceput în ceea ce privește activitatea mediatorilor școlari, numărul lor insuficient față de nevoie fiind semnalat ca o problemă și în cadrul interviurilor și focus-grupurilor.
- 256.** Interviul cu reprezentanții Ministerului Muncii și Protecției Sociale a prezentat schimbările de abordare în implementarea POSDRU și a intervențiilor finanțate din Fondul Social European (FSE) pe parcursul anilor, în prezent existând o abordare axată pe parteneriat instituțional și o metodă de lucru unitară îndreptată spre rezolvarea de probleme și identificarea surselor de finanțare pentru soluționarea nevoilor regăsite în societate. Perioada anilor 2012-2013 a fost marcată de reformularea Ghidurilor Solicitanților, cu scopul de a fi mai specifice și performante, dar și de înăsprirea regulilor de implementare. Perioada anterioară celei menționate a fost caracterizată de activități mai puțin axate pe impact (s-a pune accentul pe schimburi de bune practici, organizarea de conferințe și realizarea de manuale/broșuri informative etc.), din motive precum: preluarea obiectivelor din strategiile naționale sau alte documente și transpuse ulterior în cadrul proiectelor, actorii implicați și implementatorii nu aveau libertatea de a-și exprima viziunea.
- 257.** Ulterior s-a urmărit identificarea nivelului de corelare și sinergia dintre intervențiile realizate în domeniul educațional privind prevenirea părăsirii timpurii a școlii și impactul acestora asupra pieței muncii și a incluziunii sociale. Nu a existat o relație de sinergie sau intervenții complexe care să vizeze acțiuni coerente în cele două domenii sprijinite educație și incluziune, fapt ce a determinat rezultate nesemnificative. Începând cu anul 2018 au început să fie implementate proiecte mult mai specifice, focalizate pe rezolvarea unor probleme și satisfacerea unor nevoi ale societății¹⁰.
- 258.** Impactul net al proiectelor a variat în funcție de aria de acțiune (local, județean, regional, național) și de tipurile de acțiuni întreprinse. La nivel național, se consideră că sprijinul oferit elevilor prin proiectul strategic „Bani de liceu” a fost foarte util membrilor grupului țintă din categoria persoanelor dezavantajate din punct de vedere social. Prin proiect au fost decontate sumele aferente acestui sprijin pentru anii școlari 2012-2013, 2013-2014, respectiv 2014-2015. Analiza datelor referitoare la numărul elevilor sprijiniți arată, pe de o parte, că sumele totale cele mai mari au fost acordate în regiunile NV și NE, iar cele mai mici în regiunile București-Ilfov și Vest. Pe de altă parte, din punctul de vedere al evoluției numărului de elevi din fiecare regiune, de-a lungul celor trei ani școlari, cea mai drastică scădere se remarcă în regiunea Centru, unde numărul acestora aproape s-a înjumătățit. Scăderi semnificative se pot observa și în regiunile Nord-Vest, unde numărul a scăzut cu aproximativ 16.000 de elevi și în Nord-Est, unde pentru anul școlar 2014-2015 au primit sprijin mai puțin cu

¹⁰ Unul dintre acestea, „Crearea și implementarea serviciilor comunitare integrate pentru combaterea sărăciei și excluziunii sociale”, realizat în parteneriat de către Ministerul Muncii și Justiției Sociale (lider de proiect), Ministerul Educației și Ministerul Sănătății (parteneri) fiind un model de succes și în prezent prin pilotarea unor servicii comunitare integrate în 139 de comunități rurale cu tip de marginalizare peste medie și severă cu rolul de a crește incluziunea socială și a combate sărăcia.

12.000 de beneficiari.

- 259.** În rest, efectele sunt înregistrate la nivel micro, respectiv al unităților școlare participante în proiecte. Tot la nivel local sunt înregistrate efectele unui alt tip de proiecte, realizate la nivelul mai multor comunități dezavantajate din cadrul unui județ sau al unor regiuni, fără implicarea unităților școlare, cu organizarea Școlii de Duminică, un exemplu în acest sens fiind cel derulat de Patriarhia Română, în parteneriat cu fundația World Vision.
- 260.** Pentru foarte mulți copii din mediile dezavantajate, aceste proiecte au constituit singura posibilitate de a continua școala. Lucrul individual cu profesorii, masa caldă oferită, stimulentele financiare de participare la cursuri (liceale), rechizitele sau hainele permise, au reprezentat singurele motive pentru care foarte mulți copii și tineri nu au abandonat educația.

Activități pentru învățământul preșcolar

- 261.** Activitățile pentru preșcolari au venit pe o nevoie acută de educație și integrare a copiilor din comunitățile defavorizate, contribuind nu numai la creșterea gradului de conștientizare a familiilor și comunității pentru beneficiile acestui nivel educațional, dar și la trecerea mai facilă a copilului în ciclul primar și integrarea lui în școală.
- 262.** Prin proiectele implementate au fost realizate și pilotate resurse educaționale digitale suport în acord cu noul curriculum obligatoriu pentru educația timpurie a copiilor cu vârsta cuprinsă între 3 ani și 5 ani, în vederea formării competențelor cheie a acestora (comunicare, competențe elementare în științe și tehnologie, competențe pentru a învăța să înveți, competențe de relaționare interpersonală și competențe civice). De asemenea, au fost dezvoltate/testate/pilotate resurse, teste și instrumente didactice digitale în vederea pregătirii și verificării sistematice a aptitudinii de școlaritate la preșcolarii de grupa mare și la elevii din clasa pregătitoare.
- 263.** Programele educative pentru preșcolari au constat în programe derulate pe parcursul anului școlar și programe derulate pe perioada vacanței. În cursul anului școlar, au fost derulate Programe de învățare asistată, care au presupus elaborarea de materiale didactice și de învățare, adaptarea acestora la specificul și nevoile preșcolarilor (Planuri personalizate de intervenție), cu accent pe dificultățile de învățare, aplicarea acestora în activitatea de învățare prin echipe formate din educatoare, cadre didactice de sprijin și psiholog. Fiind vorba de membri unor comunități defavorizate, acordarea unei mese calde a reprezentat un stimulent pentru participarea la program.
- 264.** Pentru eliminarea/atenuarea diferențelor între copiii care au urmat educația preșcolară și cei care aveau să intre în școală fără să fi fost înscriși la grădiniță, au fost organizate Programe de tipul Grădinița de vară, în care au fost desfășurate activități de adaptare a curriculumului din învățământul preșcolar pentru formarea competențelor cheie necesare debutului școlar. Prin acestea s-a asigurat trecerea copiilor din familie la școală și integrarea mai facilă a acestora în învățământul primar.
- 265.** Pentru aceste activități, a fost format un număr important de cadre didactice, pentru dezvoltarea de competențe educaționale, în acord cu noul curriculum și noile metode și instrumente moderne de educare a copiilor. O serie de proiecte, adresate atât debutului școlar, cât și tranziției de la ciclul primar către ciclul secundar, cuprinzând în grupul țintă preșcolarii, școlarii din învățământul primar, precum și cadrele didactice, au fost dezvoltate de Ministerul Educației, în scopul creșterii adaptabilității școlare și al prevenirii părăsirii timpurii a școlii. Pentru comunitățile dezavantajate, abordarea copiilor de diferite vârste, prin măsuri preventive, dar și remediale, este un pilon principal în limitarea excluziunii sociale.
- 266.** Din perspectiva OI MEN, o lecție importantă desprinsă din implementarea DMI 2.2 la nivelul preșcolarilor, a fost evidențierea nevoii de a extinde sprijinul la antepreșcolar, acesta având o nevoie mai mare de finanțare pentru o cuprindere cât mai timpurie a copiilor într-un sistem de stimulare pentru educație și integrare socială.

Activități pentru învățământul primar și secundar

- 267.** Activitățile pentru învățământul primar și secundar au fost de tip **preventiv**, asigurându-se creșterea accesului la educație, în special pentru populația romă, persoanele cu dizabilități și persoanele din mediul rural, precum

și pentru alte categorii de grupuri vulnerabile, prin dezvoltarea de programe de tip „Școală după școală”, furnizarea serviciilor de orientare și consiliere, predare centrată pe elev, campanii de creștere a nivelului de conștientizare, sprijin financiar pentru familii, etc. și **remedial/corectiv**, prin dezvoltarea programelor de reintegrare în educație a celor care părăsesc timpuriu școala, educația de „A doua șansă”, prin furnizarea competențelor și abilităților de bază necesare persoanelor care au fost nevoite să abandoneze sistemul de învățământ.

- 268.** În unele proiecte, activitățile de tip remedial, realizate în cadrul acțiunilor de ȘdȘ s-au concentrat pe pregătirea elevilor pentru examenele naționale, cu accent pe dezvoltarea competenței „a învăța să înveți”, urmărindu-se realizarea legăturii dintre cunoștințele teoretice și aplicabilitatea lor în viața de zi cu zi. Activitățile nonformale care au fost realizate complementar primelor, au urmărit creșterea gradului de încredere în sine a copiilor proveniți din medii dezavantajate, precum și stimularea atitudinii și comportamentului pro-școală.
- 269.** În alte proiecte, activitățile din programul ȘdȘ s-a bazat pe nevoile de învățare identificate și pe corectarea dificultăților constatate la citit, scris, socotit și abilități de învățare. Elevii au fost selectați pe grupe conform vârstei și a clasei școlare, iar activitatea a fost stabilită după un orar diferențiat pentru ciclul primar și gimnazial.
- 270.** În opinia respondenților la sondaj, activitățile de tip ȘdȘ au avut un impact ridicat. După cum reiese din interviuri, studii de caz și focus-grupuri, programele de tip Școală după școală au generat o creștere a participării școlare și reducerea riscului de abandon școlar. Aceste efecte au fost determinate de posibilitatea focalizării pe nevoia individuală a elevilor din grupul țintă, astfel încât aceștia să recupereze din golul de cunoștințe și să-și întărească, în acest fel, stima de sine și dorința de a continua școala. Unii dintre elevii beneficiari ai activităților de tip ȘdȘ au fost motivați să treacă la un nivel superior de învățare, prin înscrierea la liceu sau la școli profesionale.
- 271.** Printre realizările importante ale proiectelor se regăsește constituirea de Centre de Asistență Socio-Educative – CASE, amenajate și dotate cu tehnologii IT moderne (infrastructuri hardware, software și rețea) astfel încât să poată asigura suport pentru serviciile educaționale desfășurate în centre, precum și în online. Acestea au devenit locații de derulare a activităților educative de tip nonformal, în afara spațiului școlii, într-un mediu prietenos și modern, mult mai atractiv pentru elevi.
- 272.** Activitățile extracurriculare au inclus cursuri atât în domenii în care trebuie schimbate atitudinile și comportamentele în ansamblul societății, cum ar fi: educația ecologică, comunicarea familie-școală, inclusiv comunicarea prin internet, alimentație sănătoasă, igienă, dar și activități de recreere, de descoperire de aptitudini și de acumulare de cunoștințe generale, cum sunt: cluburi de creativitate, dans, desen, engleză, foto, utilizare calculator, media, concursuri sportive, tehnici de supraviețuire etc. La aceste cursuri au participat elevi, familiile acestora și/sau alți membri ai comunităților locale. În cadrul acestor cursuri au fost organizate vizite de studiu la obiective naturale, culturale sau turistice (muzee, grădini zoologice, botanice), astfel încât copiii să înțeleagă noțiunile predate. La nivelul elevilor au fost sesizate o mai bună participare școlară și reducerea numărului de absențe, dar și conștientizarea unor aspecte ce țin de alimentație (de ex. consumul de fructe) sau de protecția mediului.
- 273.** Prezența și performanța școlară au fost și ele influențate pozitiv de organizarea activităților extracurriculare, deoarece participarea la activități era condiționată de prezența la orele de curs și de notele obținute. Totuși, îmbunătățirea rezultatelor școlare a fost menționată ca efect produs de 56% din respondenții cadre didactice.
- 274.** Nu în toate proiectele a fost atinsă ținta propusă în ceea ce privește rata de abandon. O posibilă cauză menționată este stabilirea unui indicator de grup țintă mult prea mare, dar și diversele dificultăți întâmpinate de copii, precum preluarea treburilor în gospodărie după plecarea părinților în străinătate sau chiar plecarea lor în străinătate pentru a genera venituri, înainte de a-și termina studiile.
- 275.** Proiectele au avut și componentă de consiliere, a elevilor și a părinților. Pentru elevi, consilierea a fost deosebit de importantă pentru că s-a focalizat pe caracteristicile individuale ale fiecărui elev, a venit în sprijinul creării motivației de a învăța, prin propria cunoaștere. Pentru părinți, consilierea a condus la o reacție în lanț: mai întâi la apropierea față de școală, apoi la conștientizarea importanței educației pentru copii, la apropierea și înțelegerea nevoilor propriului copil, la încurajarea și sprijinirea acestuia de a continua școala.
- 276.** Unele proiecte au adoptat concepte și practici noi, cum ar fi „*Family friendly school*”, considerat un catalizator

pentru prevenirea abandonului școlar, care a adus împreună elevii și familiile lor, i-a făcut să-și acorde timp, să se apropie și să se cunoască, să se înțeleagă și să-și consolideze relația. Părinții au înțeles că dacă nu sunt aproape de școală, nu-i pot ajuta pe copiii lor. Proiectele au canalizat energia părinților către copii, dar și către sistemul de învățământ, s-au creat niște conexiuni între cadrul didactic din proiect – elev – părinte.

- 277.** Unele proiecte dezvoltate în mediul rural au demonstrat că „și la țară se poate face performanță” (de ex., școlile din comuna Prundeni au dat copii olimpici la fizică, chimie, română și matematică). Mulți din cei care au făcut parte din grupul țintă (GT) sunt acum la liceu, fără să existe diferențe în ceea ce privește nivelul cunoștințelor, al comportamentului, între ei și al elevilor din mediul urban. Aceste proiecte oferă exemple prin care s-a reușit să se atenueze și chiar să se elimine diferențele între pregătirea copiilor de la sat și cea de la oraș.
- 278.** Prin acest DMI s-a acordat o importanță deosebită tranziției eficiente a elevilor de la ciclul primar către ciclul gimnazial, prin creșterea gradului de conștientizare a părinților, prin elaborarea / actualizarea / testarea / implementarea de metodologii, instrumente și proceduri adecvate nevoilor de tranziție școlară ale elevilor dar, în primul rând, prin formarea competențelor necesare cadrelor didactice.
- 279.** Formarea cadrelor didactice a dus la creșterea și aplicarea competențelor în lucrul cu copiii, având un efect direct asupra schimbării concepției privind metodele de predare la clasă și interacțiunea cu elevii. Profesorii au observat un grad crescut de receptivitate al elevilor la noua abordare, fapt ce a dus la o capacitate crescută de învățare. Proiectele au contribuit de asemenea și la crearea de cursuri digitalizate, ceea ce a dus la creșterea nivelului de competențe digitale ale profesorilor care au beneficiat de formare pentru predarea acestor cursuri. Pe lângă cadrele didactice, și-a dezvoltat competențele profesionale și personalul suport implicat în activități de prevenire a părăsirii timpurii a sistemului de educație.
- 280.** O altă categorie de resursă umană care și-a dezvoltat competențele prin formare a fost cea a specialiștilor - profesori, psihologi / consilieri școlari și mediatori școlari - astfel încât aceasta să poată să furnizeze servicii socio-educative adaptate nevoilor beneficiarilor finali (copii, tineri, părinți, cadre didactice, membri ai comunității). Au fost formați formatori care au avut un rol esențial în sprijinirea copiilor pentru realizarea activităților curriculare, susținerea unor concursuri și tabere de creație care să stimuleze creația și motivația elevilor, să abordeze tematici educative care-i privesc în mod direct.
- 281.** Prin formarea directorilor în management școlar și leadership, s-au creat acele competențe necesare dezvoltării planurilor de acțiune școlară și a planurilor de dezvoltare instituțională.
- 282.** Proiectele au contribuit de asemenea și la modernizarea unităților școlare, prin dotarea acestora cu mobilier, echipamente (inclusiv PC, notebook, table interactive, multifuncționale, aparatură media), electrocasnice, achiziționarea de mijloace de transport (microbuz pentru transportul elevilor) renovarea și dotarea laboratoarelor. Aceasta facilitează crearea unui mediu modern, propice învățării, accesul la educație, precum și creșterea prestigiului școlilor.
- 283.** În opinia respondenților la sondaj, efectele privind incluziunea s-au manifestat prin proiecte inclusiv prin promovarea nediscriminării și diversității în cadrul proceselor de învățare, creșterea nivelului de incluziune a copiilor de etnie romă și a copiilor cu CES.
- 284.** Un exemplu concret este proiectul „Pași strategici pentru îmbunătățirea accesului la educație al copiilor romi” implementat de Romani CRISS. Modul în care au fost aduse împreună persoane de etnie romă împreună cu persoane de alte etnii, a contribuit la schimbarea mentalităților. Spre exemplu, „seara bunicilor” „povestea familiei colegului meu”, tabere, au fost inițiative care au adus copii de diverse etnii împreună în activități cum ar fi construirea arborelui genealogic al unui coleg, cunoașterea istoriei etniei colegilor.
- 285.** Impactul proiectelor dedicate comunităților cu populație romă asupra grupurilor țintă a fost evidențiat în discuțiile cu actorii care au avut în implementare astfel de proiecte (ANR, Fundația pentru o Societate deschisă):
- *Bursele* - au avut un efect important pentru că au stimulat familiile să asigure participarea copiilor în acest proces;
 - *Cursurile de formare destinate cadrelor didactice* – le-a permis acestora dezvoltarea competențelor. Au fost percepute utile cursurile organizate prin POSDRU care s-au adresat unor nevoi specifice, pornind de la nevoile locale.

Dezvoltarea inspectorilor școlari pentru romi, implicați în aceste proiecte, a reprezentat o investiție în capitalul uman. De multe ori aceștia ajung să fie familiarizați cu anumite cursuri, concepte, politici educaționale, astfel încât ei să poată asigura monitorizarea principiilor egalității de șanse. Faptul că au fost formați împreună, profesori de etnie romă cu cei care nu sunt de etnie romă, a contribuit la promovarea diversității culturale;

- *Mesele calde asigurate copiilor* – pentru copiii care fac parte din grupurile vulnerabile mesele calde au avut un rol important;
- *Materialele didactice* – sunt o resursă foarte importantă, fiind vorba de un deficit pe care statul nu-l poate acoperi de cele mai multe ori;
- *Schimbările de experiență* - asigură investiția reală în resursa umană care educă nu numai copilul ci și familia. Schimbările între profesioniști au fost foarte importante pentru confirmarea practicilor educative cele mai eficiente și eficiente;
- *Orele de consiliere*
- *Orele de consiliere cu părinții* - s-a reușit o schimbare a mentalității familiei în ceea ce privește școala.
- *Publicațiile/tipăriturile* reprezintă o resursă accesibilă și mai ales cele în format electronic;
- *Activitățile de conștientizare* - au avut un rol foarte important în modul în care comunitățile de romi au perceput școala; modul în care s-a interacționat cu ei (discuții directe, prezentare modele din comunitate) și felul în care au putut să își găsească un model a contat pentru participarea ulterioară la activități, i-a motivat să meargă mai departe,
- Una dintre cele mai importante probleme a fost obținerea acceptului părinților pentru a permite participarea copiilor, fiind necesară informarea și consilierea părinților / tutorilor.

286. Intervențiile dedicate atât prevenirii abandonului școlar, dar și reducerii delincvenței juvenile, au avut un grup țintă special, în abordarea căruia s-a pornit de la cauzele care contribuie la aceste fenomene (abandon școlar, infraționalitate juvenilă), respectiv situația economico-financiară precară a familiei și neimplicarea acesteia în supravegherea copiilor/tinerilor. În acest context, intervențiile s-au concentrat pe crearea sentimentului de apartenență a tinerilor prin atragerea într-un cadru primitiv și de învățare într-un regim non-formal. Un astfel de exemplu îl reprezintă proiectul „Alege școala!”, realizat în parteneriat de Patriarhia Română și de Fundația World Vision, care a beneficiat de rețeaua largă și prezența bisericii în comunitate, precum și de experiența ONG-ului în lucrul cu grupul țintă.

Prin proiect a fost implementat conceptul „Școala de Duminică”, în care s-a oferit o educație moral-civică și motivația necesară rămânării în școală. Activitățile au fost complementare celor ale instituțiilor statului, fiind derulate atât în mediul rural, cât și în cel urban, în zone în care au fost identificate rate mari ale abandonului școlar, cauzat de lipsa consilierii școlare (în special în mediul rural, în comunitățile roma), incapacitatea instituțională a unităților școlare, dificultăți privind transportul școlar, dificultăți de învățare, eșec școlar repetat etc. Activitățile s-au bazat pe un program existent de activități, cu tematici diferite, activități interactive realizate de preoți cu grupul de copii (ecologie, consiliere, tehnologie etc.).

Alege școala! – Patriarhia Română și Fundația World Vision

287. Intervențiile pentru copiii cu CES, aflați în abandon școlar sau în risc de abandon școlar, au avut ca obiectiv creșterea accesului acestora la programe educaționale formale și nonformale, în vederea integrării lor socio-profesionale. Activitățile dedicate formării specialiștilor care lucrează cu copiii cu dizabilități au avut efect direct asupra elevilor care au beneficiat de ajutor prin intermediul specialiștilor formați. Prin intermediul atelierelor de lucru și al seminariilor organizate în mai multe regiuni ale țării, s-a contribuit la conștientizarea, de către populație dar și de către cadrele didactice, a nevoilor persoanelor cu dizabilități, la acceptarea lor ca pe niște semeni cu drepturi egale, cu potențial de dezvoltare și mai puțin ca pe niște cazuri medicale. Cu toate acestea, intervențiile au avut efect la nivel micro al unităților școlare unde acestea au fost implementate.

288. În categoria activităților remediale s-a încadrat și Programul Școala de vară, având ca beneficiari elevi cu performanțe scăzute la învățătură și care au primit sprijin pentru consolidarea cunoștințelor dobândite pe parcursul anului școlar. Și în acest caz, masa zilnică și posibilitatea de socializare au constituit factori de

motivare importanți. Participarea cea mai bună a fost în rândul elevilor din clasele mai mici, cei mai mari fiind deseori reținuți pentru treburi în gospodărie. Din acest motiv și din cauză că aceste activități nu au fost larg răspândite în cadrul proiectelor, punctajele obținute în sondaj în privința impactului generat de aceste tipuri de activități a fost destul de scăzut.

- 289.** Atragerea și menținerea membrilor grupurilor țintă, având în vedere că vorbim de cele mai dezavantajate comunități, a fost provocatoare. Deplasarea în comunitate, împreună cu persoane cunoscute și apreciate pe plan local (de ex. personalități din sport), precum și prezentarea acțiunilor proiectului prin intermediul benzilor desenate, au fost metode eficiente de a atrage participanți din rândul elevilor.
- 290.** Componenta de incluziune a acestor proiecte a dus, într-o anumită măsură, la eliminarea diferențelor percepute între copii. Părinții au început să înțeleagă că toți copiii sunt la fel, lucru ce li s-a transmis și copiilor. Cu toții au participat la aceleași activități (au mâncat toți la prânz aceeași mâncare, au avut acces la același nivel de predare, la aceleași echipamente, care la momentul derulării proiectelor erau foarte rare în școli), ceea ce a contribuit semnificativ la integrarea copiilor defavorizați din punct de vedere social și, ca urmare și la reducerea riscului de abandon școlar. S-au creat comunități de părinți care au fost foarte apropiați de școală, indiferent de statutul social. Purtarea obligatorie a uniformei, oferirea de ghiozdane și consumabilele pentru școală au avut o contribuție foarte importantă la atenuarea diferențelor între elevi, la integrarea celor marginalizați. Achiziționarea unor mijloace de transport a făcut ca niciun copil să nu fie lăsat în urmă.
- 291.** Cu toate că nu toți membrii grupurilor țintă au răspuns pozitiv activităților derulate prin proiecte sau au avut o traiectorie ascendentă, însă cazurile în care copiii aflați în risc de abandon școlar care au continuat școala sunt mult mai numeroase decât a celor care au abandonat. Acest lucru se reflectă și în numărul mai scăzut al elevilor aflați în risc de abandon școlar față de anii anteriori proiectelor, la unitățile școlare implicate, conform focus-grupurilor și studiilor de caz.

Efecte privind întoarcerea în sistemul de educație a persoanelor care au părăsit timpuriu școala

- 292.** În opinia respondenților la sondaj, activitățile de tip AdȘ au avut un impact destul de ridicat asupra participanților, totuși, majoritatea respondenților nu consideră că efectele asupra creșterii șanselor de angajare sunt semnificative. Din consultările realizate cu reprezentanții beneficiarilor de finanțare în cadrul interviurilor și a focus grupurilor, a rezultat că grupul țintă pentru programul AdȘ nu a fost organizat cu ușurință, membrii confruntându-se cu probleme multiple, de natură socială, profesională, educațională și chiar de sănătate, astfel încât conștientizarea faptului că școala poate oferi un răspuns acestor probleme este mai dificilă.
- 293.** Activitățile de promovare a proiectelor au fost foarte importante în această privință, deplasarea în comunități alături de mediatori și de actori respectați din comunitate (de ex. preot, profesor, medic) și întâlnirea cu potențialii membri ai grupurilor țintă, fiind cea mai eficientă. Membrii grupului țintă au realizat pe parcurs importanța educației, importanța obținerii cunoștințelor minime în viața de zi cu zi (de ex. nevoia de a obține permisul de conducere), pentru găsirea unui loc de muncă și chiar pentru solicitarea ajutorului social de la primărie.
- 294.** Progrese în ceea ce privește persoanele care au părăsit timpuriu școala, în ceea ce privește prezența dar și rezultatele, au fost înregistrate și datorită relației pe care profesorul a dezvoltat-o cu clasa, prin adaptarea modului de comunicare la specificul grupului țintă, relație diferită de cea cu un copil și care a presupus, de multe ori, oferirea unor exemple din viața de zi cu zi, pentru ca adulții să poată înțelege noțiunile predate.
- 295.** Un important sprijin acordat participanților la program l-a constituit consilierea psihologică și educațională, care s-a axat atât pe susținerea cursanților de a finaliza cursurile, cât și pe dezvoltarea abilităților de comunicare și relaționare cu cei din jur, beneficiind, totodată, și de consiliere și orientare școlară și profesională. Un rol important l-au avut și mediatorii proveniți din comunitățile din care veneau cursanții, care erau capabili să se raporteze la experiențele și statutul celui cu care discută, cunoscând foarte bine caracteristicile locale și problemele existente în comunitate și chiar familiale.
- 296.** Programele de tip AdȘ au vizat formarea și dezvoltarea competențelor sociale și civice, a celor antreprenoriale și digitale, de lucru în echipă. Prin acestea s-a urmărit reintegrarea participanților nu doar în sistemul de educație, ci și în viața socială a comunității, valorizarea acestora pentru a le spori șansele inserției pe piața

muncii. Pentru a fi eficace din perspectiva atingerii indicatorilor de grup țintă, programele au trebuit să aibă o abordare flexibilă, care să țină seama de caracteristicile psihopedagogice ale cursanților și de programul zilnic al acestora.

- 297.** Prin proiecte au fost realizate, cu ajutorul factorilor interesați (părinți, asistenți sociali, psihologi școlari, mediatori școlari, membri ai comunităților locale, decidenți etc.), studii importante privind contextualizarea programului AdȘ și a programelor de prevenire a abandonului școlar la nivel județean, care să fundamenteze strategiile locale de implementare a programelor AdȘ.

Deși cadrele didactice au beneficiat de formare inițială, înainte de începerea cursurilor, a fost nevoie de o continuă readaptare a metodelor, în special pentru persoanele în vârstă care participau la program.

Dacă cei mai în vârstă au venit în principal pentru stimulentele financiare sau pentru a căpăta cunoștințe minime (să știe să își scrie numele, să se semneze, să poată citi diverse panouri și indicatoare), tinerii au fost cei mai motivați și în rândul cărora s-a produs cel mai mare progres.

Educația în comunitate – Drum cu prioritate! și ACTIV, ISJ Tulcea

- 298.** Aceste proiecte au contribuit, totodată, la dezvoltarea competențelor profesionale a cadrelor didactice implicate în programe de tip AdȘ, acestea beneficiind de formare pentru lucrul cu grupurile țintă și pentru derularea programei de curs.

Sinteza Constatărilor

- 299.** POSDRU DMI 2.2 nu a avut un efect net pozitiv de reducere a abandonului și a riscului de abandon, nici la un an de la încheierea intervențiilor, nici la trei ani. Ponderea elevilor aflați în situație de risc de abandon școlar a rămas ridicată în ansamblu, atât în grupul tratat, cât și în grupul de control. **Din analiza contrafactuală, prin analiza evoluției grupului tratat în comparație cu grupul de control, reiese că intervențiile asupra creșterii participării școlare și a reducerii riscului de abandon implementate prin DMI 2.2 în perioada 2010-2015 nu au generat nici un efect (pozitiv sau negativ).**
- 300.** Cu toate acestea se observă efecte punctuale obținute la nivel individual, sau cel mult la nivelul unităților școlare, în special la nivelul competențelor cadrelor didactice, al creșterii încrederii și stimei de sine a elevilor, dar și a gradului de conștientizare în privința importanței educației. Pentru foarte mulți copii din mediile dezavantajate, aceste proiecte au constituit singura posibilitate de a continua școala. Lucrul individual cu profesorii, masa caldă oferită, stimulentele financiare de participare la cursuri (liceale), rechizitele sau hainele primite, au reprezentat singurele motive pentru care foarte mulți copii și tineri nu au abandonat educația. Toate acestea sunt însă efecte identificate la nivel individual, fără a se putea vorbi de un efect asupra situației la nivelul programului, așa cum se poate observa din rezultatele analizei contrafactice.
- 301.** Pentru comunitățile dezavantajate, abordarea copiilor de diferite vârste, prin măsuri preventive, dar și remediale, este un pilon principal în reducerea excluziunii sociale, asigurându-se creșterea accesului la educație, în special pentru populația roma, persoanele cu dizabilități și persoanele din mediul rural, precum și pentru alte categorii de grupuri vulnerabile, prin dezvoltarea de programe de tip „Școală după școală”, furnizarea serviciilor de orientare și consiliere, predare centrată pe elev, campanii de creștere a nivelului de conștientizare, sprijin financiar pentru familii, etc. și remedial, prin dezvoltarea programelor de reintegrare în educație a celor care părăsesc timpuriu școala, educația de „A doua șansă”, prin furnizarea competențelor și abilităților de bază necesare persoanelor care au fost nevoite să abandoneze sistemul de învățământ.
- 302.** Activitățile de tip ȘdȘ au avut un impact ridicat, generând o creștere a participării școlare și reducerea riscului de abandon școlar. Aceste efecte au fost determinate de posibilitatea focalizării pe nevoia individuală a elevilor din grupul țintă, astfel încât aceștia să recupereze din golul de cunoștințe și să-și întărească, în acest fel, stima de sine și dorința de a continua școala. Unii dintre elevii beneficiari ai activităților de tip ȘdȘ au fost motivați să treacă la un nivel superior de învățare.
- 303.** Prin acest DMI s-a acordat o importanță deosebită tranziției eficiente a elevilor de la ciclul primar către ciclul gimnazial, prin creșterea gradului de conștientizare a părinților, prin elaborarea/ actualizarea/ testarea/

implementarea de metodologii, instrumente și proceduri adecvate nevoilor de tranziție școlară ale elevilor dar, în primul rând, prin formarea competențelor necesare cadrelor didactice. Efectele privind incluziunea s-au manifestat prin proiecte inclusiv prin promovarea nediscriminării și diversității în cadrul proceselor de învățare, creșterea nivelului de incluziune a copiilor de etnie romă și a copiilor cu CES.

- 304.** Intervențiile dedicate atât prevenirii abandonului școlar, dar și reducerii delincvenței juvenile, au avut un grup țintă special, iar intervențiile s-au concentrat pe crearea sentimentului de apartenență a tinerilor prin atragerea într-un cadru primitor și de învățare într-un regim non-formal, iar cazurile în care copiii aflați în risc de abandon școlar care au continuat școala sunt mult mai numeroase decât a celor care au abandonat. Acest lucru se reflectă și în numărul mai scăzut al elevilor aflați în risc de abandon școlar față de anii anteriori proiectelor, la unitățile școlare implicate.
- 305.** DMI 2.2. a asigurat sprijin pentru participarea copiilor cu CES și integrarea lor socială, cât și pentru formarea personalului care lucrează cu ei, efectele constatate la nivelul proiectelor și unităților beneficiare incluzând o mai bună conștientizare a nevoilor acestora, o schimbare de atitudine privind tratamentul egal, potențialul lor de dezvoltare și integrare socio-profesională.

4.3. ÎE 3. În ce măsură există și alte efecte, pozitive sau negative?

IP 3: Proiectele au produs și alte efecte neintenționate, pozitive sau negative – **IPOTEZA VALIDATĂ**

Prezentare generală

- 306.** Efectele cele mai importante asupra politicilor educaționale au fost generate în special de proiectele implementate în cadrul DMI 1.1, domeniu de intervenție dedicat acestui sector. Cu toate acestea, se pot menționa propunerile de îmbunătățire a cadrului legislativ și a politicilor în domeniu și datorită intervențiilor realizate prin DMI 2.2.
- 307.** Un exemplu notabil este proiectul "Pași strategici în vederea îmbunătățirii accesului la educație al copiilor romi" implementat de Romani CRISS. Proiectul început în 2008 a venit ca o continuare firească în contextul unui șir de inițiative și proiecte care vizau diminuarea segregării școlare. Documentarea cazurilor de segregare școlară începuse încă din 2003 în același timp cu transmiterea lor către Consiliul Național de Combatere a Discriminării, apoi cu un parteneriat cu Ministerul Educației alături de care a fost scris Ordinul nr. 1540/2007 privind interzicerea segregării școlare.

Un ghid de bune practici în materie de desegregare și educație interculturală a fost realizat, cuprinzând modele de desegregare de succes, strategia privind desegregarea în sistemul de învățământ, analiza cazurilor de segregare din educație identificate, tehnicile și metodele de desegregare. Proiectul este un exemplu pozitiv de advocacy bine fundamentat, care a sprijinit și modificări în legislația națională, respectiv formarea unui număr considerabil de resurse umane care pot implementa măsurile și monitoriza segregarea în școli. Din păcate, nu a existat până în prezent suficient interes la nivel central pentru a implementa efectiv măsurile dezvoltate și recomandate prin proiect.

"Pași strategici în vederea îmbunătățirii accesului la educație al copiilor romi", Romani CRISS.

- 308.** De asemenea, au fost implementate și programe flexibile de educație de tip „A doua șansă”, care au urmărit certificarea competențelor dobândite în sistem nonformal și informal de către părinții/tutorii elevilor cu CES în risc de abandon.
- 309.** În privința instrumentelor educaționale, se poate afirma că toate proiectele au avut o astfel de componentă, prin care au fost create și utilizate la clasă instrumente eficiente de predare – învățare, în urma orelor de

formare a cadrelor didactice. După cum reiese și din sondaj, instrumentele și strategiile, studiile și analizele din domeniul educației sunt printre cele mai importante elemente care contribuie la impactul proiectelor.

- 310.** Parteneriatele cu instituții cu experiență din țări UE au adus plusvaloare prin adaptarea unor instrumente, strategii și planuri școlare/individuale specificului școlilor și grupurilor țintă ale proiectelor, în context românesc, contribuind și la dezvoltarea competențelor cadrelor didactice din unitățile școlare participante pentru a crea și utiliza astfel de instrumente educative. Nu mai puțin importante au fost fișele de analiză a membrilor comunității, fișe de lucru prin care au fost stabilite principalele caracteristici ale acestora și pe baza cărora au fost create instrumentele educative utilizate în proiect. Parteneriatele au fost indicate și de respondenții la sondaj ca factor pozitiv pentru producerea impactului așteptat.
- 311.** Beneficiile comunității constatate ca urmare implementării proiectelor DMI 2.2 includ în primul rând creșterea încrederii în școală și în sistemul de învățământ. Prin implicarea familiilor în activitățile proiectelor, prin deschiderea cadrelor didactice, școala a căpătat o față prietenoasă, a devenit abordabilă. S-a creat astfel începutul unui parteneriat între școală și familie, în beneficiul tuturor părților implicate: cadre didactice, elevi, părinți. Au fost realizate activități comune, precum organizarea de târguri cu vânzare de mărțișoare confecționate manual, organizarea de excursii, sumele obținute fiind utilizate în interesul copiilor.
- 312.** La nivelul familiilor s-a înregistrat un progres în ceea ce privește legătura cu școala, iar în funcție de activitățile la care au participat, aceștia și-au dezvoltat competențe de: comunicare verbală, comunicare prin internet, adoptarea unui stil de viață sănătos, combaterea violenței în școli ș.a, care le-au generat schimbări comportamentale în familie și societate.
- 313.** În comunitățile cu un număr semnificativ de populație roma, activitățile proiectelor au adus împreună copii de etnie roma și non-roma, care nu interacționau din cauza mentalităților existente. Copiii au învățat să se cunoască, să-și accepte diferențele culturale, să participe împreună la activități. Totuși, transferul acestor efecte pozitive la nivelul comunităților, necesită mai mult timp și continuarea activităților, perseverență în încurajarea schimbării comportamentelor ce țin atât de tradiții, stil de viață și nivel de trai.
- 314.** Deși nu era prevăzut în proiecte, pentru unele comunități roma proiectele au fost adaptate, de exemplu prin constituirea unor clase separate pentru băieți și fete, astfel încât să se asigure participarea membrilor grupului țintă. A fost mult mai dificil de creat grupul fetelor decât cel al băieților, din cauza tradiției de a căsători fetele de la vârsta de 11-12 ani. În mediul rural, lucrul cu aceste comunități este mult mai dificil decât în mediul urban, cu precădere în urbanul mare, unde gradul de integrare a romilor în comunitate este mai mare.
- 315.** Pe lângă finalizarea învățământului obligatoriu, participanții la A doua șansă au găsit motivația de a face o schimbare în viață. Au fost date exemple de persoane care, în urma finalizării cursurilor derulate în cadrul proiectelor, și-au deschis propriile afaceri.
- 316.** Campaniile de conștientizare derulate cu ajutorul experților i-au ajutat pe beneficiari să acumuleze expertiză în această privință. Din punctul de vedere al participanților la interviu, lipsa de experiență pe partea de comunicare și campanii este o problemă reală la nivelul instituțiilor publice, astfel că asemenea finanțări, care permit externalizarea, ajută și la îmbunătățirea cunoștințelor personalului.

Sinteza Constatărilor

- 317.** Cu toate ca intervențiile realizate prin DMI 2.2. nu au generat efecte sistemice, au putut fi identificate efecte indirecte punctuale atât la nivel macro, prin propunerile de îmbunătățire a cadrului legislativ și a politicilor în domeniu, cum ar fi diversificarea strategiilor educaționale destinate elevilor cu CES, și a serviciilor educaționale destinate tuturor categoriilor de persoane implicate în educația elevilor cu dizabilități, cât și efecte la nivelul comunităților și familiilor, prin creșterea încrederii în școală, în sistemul de învățământ, efecte care au generat schimbări comportamentale în familie și societate. Astfel, de ex. unii participanți la A doua șansă au găsit motivația de a face o schimbare în viață, și-au deschis propriile afaceri.
- 318.** Parteneriatele formate în cadrul proiectelor au generat impact, atât în ceea ce privește parteneriatele instituționale, care au contribuit și la dezvoltarea competențelor cadrelor didactice din unitățile școlare

participante de a crea și utiliza instrumente, strategii și planuri școlare/individuale specificului școlilor și grupurilor țintă ale proiectelor, dar și începutul unui parteneriat între școală și familie, în beneficiul tuturor părților implicate: cadre didactice, elevi, părinți. La nivelul membrilor familiilor s-a înregistrat un progres în ceea ce privește legătura cu școala, iar în funcție de activitățile la care au participat, aceștia și-au dezvoltat competențe de: comunicare verbală, comunicare prin internet, adoptarea unui stil de viață sănătos, combaterea violenței în școli ș.a, care le-au generat schimbări comportamentale în familie și societate.

4.4. ÎE 4. În ce măsură efectul depășește granița zonei sau a sectorului sau afectează alte grupuri, nevizate de intervenție?

IP 4: Efectele proiectelor se propagă în afara ariei de acțiune a intervențiilor (Intervențiile au produs schimbări pozitive în rândul grupului țintă, au generat efecte pozitive în comunitate, au inspirat sau mobilizat alte entități, persoane pentru a contribui la creșterea calității în educație și a sprijini participarea la educație) – **IPOTEZĂ VALIDATĂ**

Prezentare generală

- 319.** Conștientizând necesitatea schimbării mentalității în comunitățile tradiționaliste, pentru a putea atinge obiectivele proiectelor, beneficiarii de finanțare care au implementat proiecte care aveau grupuri țintă vulnerabile de etnie romă, au organizat în comunitate cursuri de alimentație sănătoasă, igienă sau ecologizare. Progresele au venit cu pași mici, însă s-au manifestat în special după atragerea în proiect a liderilor comunității respective. În același timp, adulții participanți la activitățile proiectelor au devenit un model parental pentru copii. Au devenit mai conștienți cu privire la importanța educației, reușind să le schimbe atitudinea față de învățare și chiar să creeze anumite relații la nivelul comunității.
- 320.** Schimburile de experiență între școli din diverse comunități sau chiar regiuni, schimburile de exemple de bune practici au reprezentat un mod de propagare a exemplurilor de succes în rândul directorilor și al cadrelor didactice, inclusiv al celor neimplicate direct în proiecte. Un exemplu concret este prezentat de Romani CRISS. Deși modelele dezvoltate prin proiectele lor nu au fost preluate la nivel strategic, organizația a continuat demersurile prin implementarea în 2014 a unui proiect interregional, astfel exemplele de bună practică fiind împărtășite cu Ungaria, Bulgaria, Cehia. A fost de asemenea elaborat în cadrul Universității Harvard un studiu privind desegregarea. Implicarea personalităților de etnie romă în activități, a fost preluată de alte ONG-uri, iar acest mod de lucru se regăsește de asemenea ca recomandare din partea Comisiei, în ceea ce privește incluziunea minorităților.
- 321.** Profesorii instruiți au considerat ca binevenite cursurile de perfecționare, în condițiile în care situația din învățământ se schimbă continuu (materii, metode de predare / ascultare, notare, teze etc.), fapt pentru care le-au recomandat și altor profesori să participe la cursuri de instruire, să iasă din zona lor de confort, să țină pasul cu schimbările, să se modernizeze, în beneficiul copilului. Din acest punct de vedere, activitățile de formare a profesorilor a avut un impact indirect și asupra altor colegi profesori neimplicați în proiect.
- 322.** Dată fiind perioada de implementare, imediat după aderarea la Uniunea Europeană, multe proiecte i-au ajutat pe beneficiari și, prin aceștia, cadrele didactice, experții sau membri ai comunităților, la înțelegerea integrării europene și ce presupunea intrarea în UE.
- 323.** Prin intermediul formatorilor și al altor persoane implicate în activitățile proiectului, mesaje importante legate de proiect, educație și incluziune, dar și altele, au fost propagate către persoane implicate din comunitate, consilieri, mediatori, dar și alți actori importanți, recunoscuți (preoți, oameni de afaceri, lideri informali etc.) iar aceștia la rândul lor au transmis mesajul în cadrul comunității din care proveneau, unde era necesară schimbarea de atitudini și comportamente.
- 324.** Alte activități cu rezultate semnificative au fost taberele de vară, unde copiii au desfășurat activități împreună, alături fiindu-le personalul de sprijin. S-au creat prietenii, elevii au menținut legătura cu personalul de sprijin, s-a format o adevărată comunitate. Unii dintre copii au ajuns la facultate și proiectul a avut un impact mare în viața lor. Situațiile copiilor au fost diverse – de abuz, de sărăcie, probleme sociale, iar ei au rămas integrați în acest grup, care le-a conferit sentimentul de apartenență și nu s-au pierdut prin alegerea altor grupuri cu

comportamente deviate.

- 325.** Se poate spune că datorită creșterii interacțiunii dintre copii, pe termen lung va exista o coeziune comunitară mai mare. Este o generație care a mers mai departe și duce mai departe ideea de comuniune. Sunt copii care au terminat liceul și vin în localitate unde le împărtășesc celor mai mici din ceea ce făceau ei când erau de vârsta lor. Ideile proiectelor se duc mai departe.
- 326.** Unul dintre proiecte a vizat formarea specialiștilor care lucrează cu copiii cu dizabilități și a adoptat o abordare nouă de formare. Au fost organizate workshopuri și seminarii în mai multe regiuni ale țării, abordarea dorind să evidențieze tratarea și acceptarea celor cu dizabilități ca pe niște oameni obișnuiți, cu nevoi și potențial de dezvoltare și mai puțin ca pe niște cazuri medicale.
- 327.** În ceea ce privește efectul de propagare al programelor de AdȘ, este menționată schimbarea de percepție față de aceste tipuri de activități, de la o anumită reticență din partea participanților, la interes, manifestat până în prezent, dar și transmis către alte persoane, ca urmare a rezultatelor obținute în cadrul proiectelor.
- 328.** Formatorii formați în cadrul proiectelor au derulat și continuă să presteze activități similare și în alte comunități decât cele din proiectele finanțate. Prin crearea legăturii între școală și familie, multe activități sunt derulate în continuare pentru generațiile următoare de elevi (de ex. tabere, ateliere). În același mod, activitățile de tipul „Școala de duminică” și-au diversificat tematicile, astfel încât alte grupuri țintă beneficiază de activități similare celor din proiecte.
- 329.** Resursele create, cum ar fi ghidurile de bune practici în variantă tipărită, resurse educaționale în format video, cu rol în identificarea și soluționarea situațiilor critice din comunitățile locale, aplicarea programelor școlare de prevenție și corecție, scurtmetraje pe diferite teme, au fost postate și distribuite, putând fi accesate și întrebunțate de către alte cadre didactice, neparticipante la activitățile proiectelor. Foarte multe din aceste resurse au fost publicate pe site-urile CCD, pe site-ul școlilor implicate în proiecte, al ISJ-urilor sau în publicații online (de ex. în revista online „Convorbiri didactice”). De asemenea, programele de formare profesională, programele / curricula de curs, utilizarea echipamentelor și ale materialelor didactice moderne achiziționate, instrumentele, tehnicile și metodele folosite de către echipele de implementare, au fost transmise și puse la dispoziția altor cadre didactice din aceeași comunitate sau din alte comunități.

Sinteza Constatărilor

- 330.** Au fost identificate efecte propagate la nivelul intervențiilor finanțate în cadrul DMI 2.2, dimensiunea și nivelul de propagare fiind în marea majoritate a cazurilor limitată la nivelul ariei proiectului, a comunității la nivelul căreia au fost implementate intervențiile. Astfel, se poate observa o coeziune comunitară mai mare, existând cazuri când copiii din grupul țintă al proiectelor finanțate se întorc în localitățile din care fac parte chiar și după finalizarea studiilor, pentru a se implica în activități alături de copiii din comunitățile din care provin, prin crearea legăturii între școală și familie, multe activități sunt derulate în continuare pentru generațiile următoare de elevi. În ceea ce privește efectul de propagare al programelor de AdȘ, este menționată schimbarea de percepție față de aceste tipuri de activități, de la o anumită reticență din partea participanților, la interes, manifestat până în prezent, dar și transmis către alte persoane, ca urmare a rezultatelor obținute în cadrul proiectelor.
- 331.** De asemenea profesorii instruiți au recomandat la rândul lor altor profesori să participe la cursuri de instruire, iar prin intermediul formatorilor informațiile au fost propagate către consilieri, mediatori, profesori, și astfel au ajuns și la nivelul comunităților, unde în cazuri punctuale au fost identificate schimbări de comportament și mentalitate, mai ales în cazul comunităților tradiționale. Astfel, resursele educaționale realizate prin intermediul proiectelor au fost puse la dispoziția cadrelor didactice neparticipante la activitățile proiectelor, care au avut acces la programele de formare profesională, curricula și materialele didactice, instrumentele, tehnicile și metodele folosite în proiecte.

4.5. ÎE 5. În ce măsură sunt efectele durabile pe o perioadă mai lungă de timp?

IP 5: Efectele proiectelor sunt durabile dincolo de momentul intervenției – IPOTEZĂ VALIDATĂ PARȚIAL

Prezentare generală

332. Rapoartele de sustenabilitate disponibile, evidențiază exemple ale sustenabilității proiectelor, după cum se descriu mai jos:

- formatorii formați pe parcursul implementării proiectului au continuat să influențeze / lucreze și cu alte generații de copii aflate în pericol de abandon școlar, din comunitățile din care fac parte. În fiecare an activitățile din întreaga țară au fost evaluate, în special în zonele în care a avut loc derularea proiectului, demonstrând faptul că resursa umană a continuat lucrul cu copiii după modelul din proiect, contribuind astfel la prevenirea abandonului școlar;
- între activitățile care au continuat să aibă loc și după finalizarea proiectului se numără concursurile naționale pentru elevi;
- curricula de formare continuă a fost folosită pentru acest tip de intervenție și în alte comunități care nu au fost incluse în proiect.
- echipele manageriale din școlile implicate în proiect au întreprins, împreună cu comunitățile locale, demersuri pentru accesarea de fonduri nerambursabile pentru proiecte ce vizează acoperirea nevoilor locale concrete. În acest context, ca exemplu, analiza sociologică realizată în cadrul proiectului „Părăsirea timpurie a școlii în România” a fost valorificată în analizele de nevoi pentru proiectele POCU depuse în cadrul apelurilor „Școala pentru toți” și „Profesori motivați”;
- s-au continuat activitățile de conștientizare în comunitate a valorilor educației, prin activarea resurselor locale; site-ul proiectului a rămas funcțional, asigurând diseminarea informațiilor legate de proiect, fiind actualizat în permanență;
- participarea copiilor la „Școala de duminică” precum și la taberele de creație și concursuri au reprezentat completări ale unor inițiative anterioare, deosebirea constând în accentul pus pe construirea motivației necesare rămânării în sistemul educațional. Multiplicarea acestor acțiuni și în comunități din afara proiectului, precum și crearea unor centre pentru copii și tineret au contribuit la prevenirea abandonului școlar în rândul copiilor. În cadrul acestor cluburi / centre s-au desfășurat: activități cu caracter formativ (cateheze săptămânale), recreativ (desen, lucru manual, cor), sportiv (tenis de masă, fotbal, volei etc.), organizarea unor excursii și pelerinaje la obiective religioase și turistice. Alte mini-cluburi înființate în proiecte (engleză, creație, pictură, protecția mediului, media ș.a.) și-au continuat activitățile și după finalizarea proiectului, existând cereri din partea copiilor. Au fost realizate reviste la aceste cluburi, care au fost distribuite în comunitate.

Pe parcursul timpului au existat mai mulți elevi care au obținut rezultate deosebite: au colaborat cu teatre independente, au participat la expoziții de pictură și chiar au organizat expoziții doar cu lucrările proprii. Asociația de părinți „Family Friendly School”, constituită în 2011, și-a continuat activitatea și după finalizarea proiectului, contribuind la organizarea mai multor evenimente pentru elevii școlii, fiind și beneficiarul unor contracte de sponsorizare în beneficiul elevilor.

„Family Friendly School!”, Colegiul tehnic Anghel Saligny, Baia Mare

333. Centrele de Asistență Socio-Educativă (CASE) și-au asumat rolul de centre de resurse pentru comunitate, găzduind activități diverse la care au participat actori relevanți din domeniul educației, valorificând echipamentele moderne achiziționate în proiect, păstrând destinația inițială a tuturor dotărilor.

334. În cadrul unuia dintre rapoartele misiunilor de verificare se menționează că „procentul elevilor care a înregistrat o creștere a nivelului educațional se situează, în funcție de școală / zonă, între 21% și 95%”.

335. Rapoartele de sustenabilitate oferă exemple de sustenabilitate și pentru proiectele de tipul AdȘ, descrise în continuare:

- participanții la program au fost consiliați și susținuți să-și continue studiile în cadrul programelor cu finanțare de la buget; o parte a beneficiarilor programului „A doua șansă” și-au continuat studiile la fără frecvență, cu frecvență redusă, ori în cadrul programelor AdȘ organizate în unitățile școlare din județ;
- programul de formare a cadrelor didactice a fost inclus în oferta de formare anuală a CCD, permițând ca beneficiile proiectului să poată fi transferate altor comunități, la nivel regional și interregional;
- activitățile de diseminare a Ghidului de bune practici și a Studiului privind contextualizarea programului „A doua șansă” la nivel județean au fost organizate în diverse contexte pentru a susține preluarea și multiplicarea inițiativelor de acest gen în rândul actorilor atât de la nivel de județ, cât și național.
- materialele de analiză și sinteză elaborate în cadrul proiectului, precum și concluziile la care a ajuns ISJ în urma implementării proiectului au fost integrate în planul de dezvoltare instituțională a ISJ, precum și a școlilor implicate în proiect.
- rezultatele Studiului privind contextualizarea programului „A doua șansă” au fost integrate în Analiza de nevoi realizată de ISJ pentru proiecte depuse în cadrul POCU;
- mesajele campaniilor de conștientizare continuă să activeze comunitățile, fiind disponibile pe site;
- formarea specifică a cadrelor didactice implicate în AdȘ a eficientizat procesul de predare- învățare în școlile implicate în proiect, rezultatele multiplicându-se la nivelul comunității, al generațiilor următoare.

336. Opiniile părților interesate consultate, în principal beneficiari ai proiectelor, privind utilizarea în practică a metodologiilor, instrumentelor și materialelor realizate prin proiecte sunt mixte. O parte din beneficiari susțin că acestea au fost utilizate în continuare în unele dintre unitățile școlare în care au fost implementate proiectele, însă nu a existat o modalitate de monitorizare a resurselor și metodologiilor dezvoltate. Cursurile de formare a managerilor școlari au continuat și ele 3-4 ani, pe perioada cât au fost acreditate. Au fost elaborate seturi de instrumente de consiliere psihologică și de asistență socio-educativă pentru lucrul cu grupurile țintă, care au fost utilizate în continuare. Pe de altă parte, MEN și Romani CRISS, de exemplu, relevă faptul că nu există evidențe că resursele importante realizate prin proiectele de anvergură pe care le-au implementat ar fi utilizate în continuare.

337. Alte materialele de analiză și sinteză elaborate în cadrul proiectelor, concluziile la care s-a ajuns în urma implementării proiectelor, bunele practici, au fost integrate în strategii. Astfel de exemple sunt Strategia de dezvoltare a ISJ Tulcea prin proiecte europene, precum și Strategia inspectorului școlar pentru romi privind reducerea părăsirii timpurii a școlii a ISJ Brașov.

338. Cu ajutorul materialelor realizate în cadrul proiectelor, cadrele didactice au continuat activitățile și după încheierea finanțării, pe parcursul a câtorva ani de zile. Noua manieră de predare, de interacțiune cu copiii, a fost preferată de unii dintre ei în lucrul la clasă, ducând la rezultate mult mai bune din partea elevilor. Ca urmare a schimbării abordării, prin activități interactive, și mentalitatea copiilor referitoare la educație s-a schimbat.

Aproximativ în fiecare protoerie/eparhie/parohie se desfășoară în prezent tabere și activități cu copiii, care în 2009, când a început primul proiect, erau foarte puține. Infrastructura era aproape inexistentă, în prezent totul fiind organizat, cu birouri specializate și preoți instruiți, implicați în aceste activități. S-a creat o coeziune. S-a reușit prin aceste proiecte mobilizarea societății pentru ajutorarea copiilor prin diferite resurse. De asemenea, pe resursele proprii ale bisericii, s-au realizat proiecte similare și în diaspora.

„Alege școala!”, Patriarhia Română

339. Aplicarea modelului „Family friendly school” a adus la schimbarea abordării relației între școală și familie, a creat un parteneriat între aceste părți, care s-a transmis generațiilor următoare, în care o serie de acțiuni continuă să se realizeze printr-o mai mare implicare a părinților și o mai mare deschidere a școlii (de ex. vizite, excursii).

340. Cu toate că există exemple ale sustenabilității realizărilor proiectelor, opinia reprezentanților unităților școlare respondenți în sondajul realizat, este că sustenabilitatea este asigurată doar într-o oarecare măsură (48% dintre respondenți), sau nu este asigurată din perspectiva a 6% dintre respondenți. Sondajul în rândul cadrelor didactice confirmă aceste opinii.

341. Tot un element de continuitate și de sustenabilitate, precum și de complementaritate, îl reprezintă utilizarea în proiecte a infrastructurii realizate din alte finanțări (POR, PNDL, altele). Răspunsurile la sondaj au evidențiat utilizarea infrastructurii finanțate prin POR (cca. 20%), PNDL (cca 15%), finanțări private (cca 3%) însă aprox. 70% din proiecte nu a folosit o infrastructură finanțată anterior.

Sinteza Constatărilor

342. Deși există dovezi privind sustenabilitatea unor realizări ale proiectelor, cum ar fi activitățile derulate de cadrele didactice formate, continuarea concursurilor naționale pentru elevi, folosirea curriculei în alte comunități, participarea copiilor la „Școala de duminică” precum și la taberele de creație și concursuri, activitățile gazdite de Centrele de Asistență Socio-Educativă (CASE), în comunitățile în care nu s-a reușit continuarea finanțării prin proiecte POCU, efectele proiectelor POSDRU au încetat să se mai producă. Vorbind de comunități defavorizate, în multe dintre acestea rezultatele proiectelor nu au mai fost utilizate după încetarea finanțării, și perioada de sustenabilitate.

343. Totuși, proiectele strategice care au vizat facilitarea tranziției la nivelurile superioare de educație prin programe integrate, gestionate de Ministerul Educației, au avut continuare prin POCU. Mai precis, proiectul CRED, care are la bază aceeași abordare, este o continuare a acestor inițiative, pentru că acele cadre care au preluat clasa pregătitoare în 2012 au finalizat ciclul de 5 ani în momentul începerii CRED. Elevii aveau și ei deja implementată o altă paradigmă, centrată pe competențe. De asemenea o parte din materialele de analiză și sinteză elaborate în cadrul proiectelor au fost utilizate ca exemple de bune practici și au fost integrate în strategiile la nivel local / județean.

4.6. ÎE 6. Ce mecanisme facilitează efectele? Care sunt caracteristicile cheie contextuale pentru aceste mecanisme?

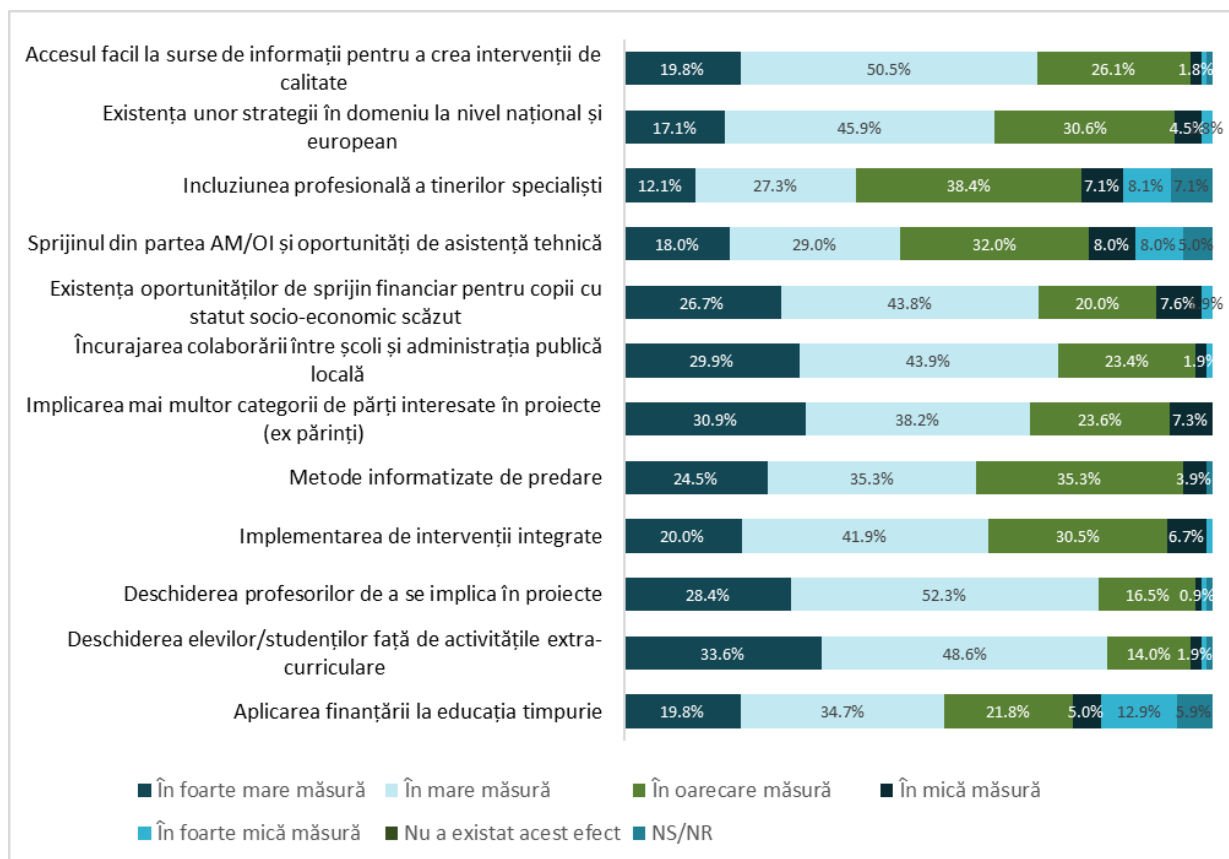
IP 6: Mecanismele de implementare a programului și proiectelor au fost adecvate pentru a produce rezultate durabile – **IPOTEZĂ VALIDATĂ PARȚIAL**

Prezentare generală

La nivel general

344. Conform rezultatelor sondajului în rândul unităților școlare, tabloul general al influenței factorilor pozitivi și negativi asupra impactului proiectelor este redat în următoarele grafice, separat pentru fiecare tip de factor.

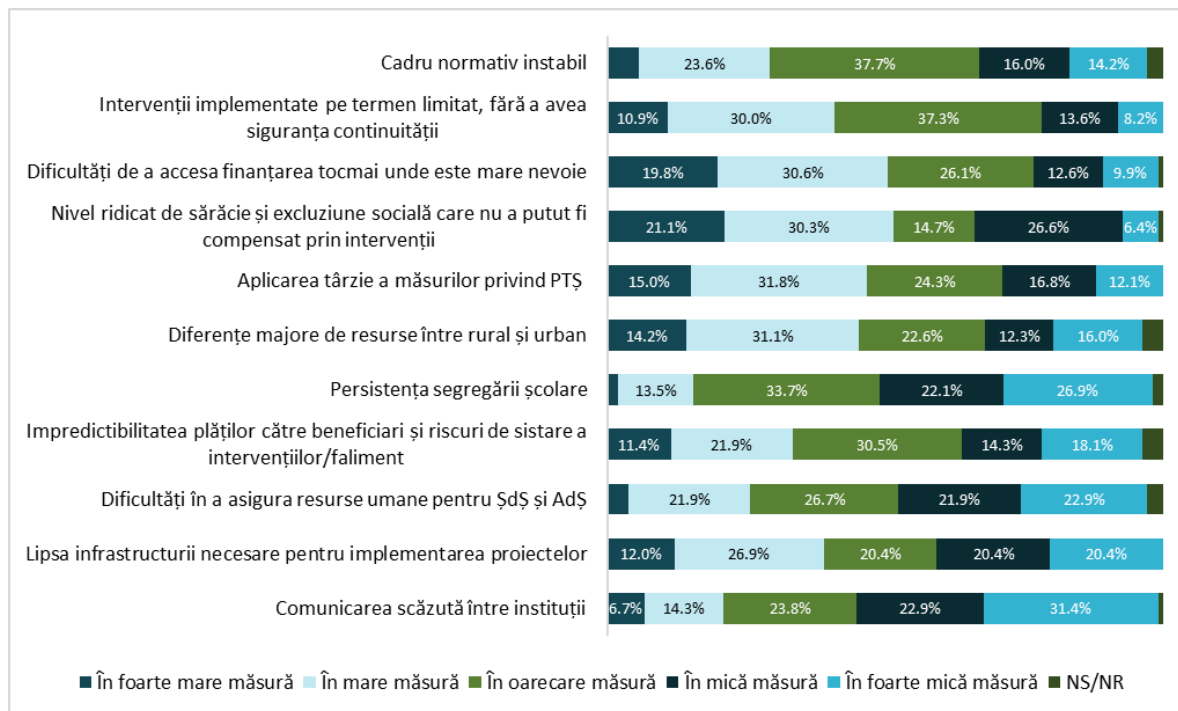
Figura 5. Factori care au influențat pozitiv implementarea proiectelor

Sursa: Sondajul realizat în cadrul evaluării

- 345.** Impactul așteptat este condiționat de asigurarea finanțării însă factorii cu influența cea mai mare se regăsesc la nivel individual și se referă la deschiderea profesorilor de a se implica în activitățile proiectelor, precum și deschiderea elevilor față de activitățile extracurriculare, care au arătat o altă față a școlii și a profesorilor, care le-au deschis orizontul de cunoaștere, care s-au adresat în mare măsură și părinților, contribuind la realizarea obiectivului DMI. Rezultate similare se înregistrează și în rândul cadrelor didactice respondente la sondaj.
- 346.** Încurajarea parteneriatelor școală – familie și școală – comunitate au o puternică influență pozitivă asupra producerii efectelor la nivel de impact. Sprijinul comunităților duce și la schimbarea atitudinilor și comportamentelor în comunitate și la sustenabilitatea efectelor. În acest sens și colaborarea dintre școli și autoritățile locale a avut un impact semnificativ în cazul multor proiecte. Din păcate, însă în foarte multe cazuri comunități dezavantajate se găsesc în UAT-uri cu capacitate scăzută de a gestiona un proces integrat de măsuri de incluziune socială.
- 347.** Conform rezultatelor sondajului în rândul cadrelor didactice, dar în același sens cu rezultatele din graficul de mai sus, la polul opus se situează sprijinul din partea AM/OI și oportunitățile de asistență tehnică (47%) ori incluziunea profesională a tinerilor specialiști (29,4%), care sunt văzute de respondenți ca având un efect pozitiv limitat în impactul proiectului în comparație cu ceilalți factori.
- 348.** Printre factorii negativi care afectează în cea mai mare măsură efectele intervențiilor, conform sondajului, se regăsesc nivelul ridicat al sărăciei, corelat cu lipsa cronică de finanțare sau finanțare pe termen limitat, fără asigurarea sustenabilității, menținerea diferențelor între mediul rural și cel urban de asigurare a resurselor, dar și aplicarea târzie a măsurilor de prevenire a părăsirii timpurii a școlii, când elevii nu mai pot fi motivați să rămână în școală. Cele mai puține probleme în buna implementare a programului, în opinia beneficiarilor, le-au ridicat comunicarea între instituții și asigurarea resurselor umane pentru A doua Șansă și Școală după Școală.

Figura 6. Factori care au influențat negativ implementarea proiectelor

Sursa: Sondajul realizat în cadrul evaluării

- 349.** În opinia participanților la focus grupuri și interviuri pentru studiile de caz, POSDRU față de POCU a avut proiecte cu bugete și arii mai mari de acțiune, ceea ce ar fi trebuit să ducă la producerea unui impact mai mare și mai extins. În practică, restrângerea zonei de acțiune la nivel de comunitate defavorizată nu a avut efectul așteptat și eficiența dorită, deoarece membrii acesteia sau beneficiarii finali nu au avut aceleași nevoi sau situație socială. Valoarea proiectelor a fost limitată, având în vedere capacitatea beneficiarilor de finanțare de a implementa și organiza proiecte în teritoriu. Aceasta face ca situațiile complexe ale comunităților să trebuiască a fi tratate prin intervenții integrate, cu implicarea tuturor actorilor instituționali relevanți pentru sectoarele educație, social, sănătate. Din acest motiv, tipul de intervenție integrată nici nu a reprezentat, conform opiniei respondenților la sondaj, un factor pozitiv care să contribuie major la impactul proiectelor.
- 350.** Ca exemplu de bună practică a fost oferit programul Erasmus +. Deși documentația și modul de colaborare sunt mai simple, efectele sunt mai bune și designul mult mai de impact. În aceste proiecte, legătura cu familia elevilor aflați la risc nu cade în sarcina școlii, asistenții sociali fiind cei care se implică, în timp ce ONG-urile sunt responsabile de monitorizarea părintelui. Diferența dintre acest gen de proiecte și cele din România este că monitorizarea rezultatelor este axată pe partea cantitativă și deloc pe calitativ.
- 351.** Tot ca exemple de bună practică au fost date și proiectele finanțate din fonduri norvegiene, cu mult mai puțin birocratic.
- 352.** Anul 2012 când POSDRU a fost suspendat de CE a reprezentat un moment de cotitură pentru mulți beneficiari, în special din mediul neguvernamental. Au fost prezentate situații în care, directorii de școli sau managerii de proiect au fost nevoiți să facă împrumuturi foarte mari pentru a putea continua proiectele, unii garantând cu propria locuință. Faptul că banii nu au fost primiți sau au fost făcute plățile cu întârziere doar parțial a generat probleme critice pentru finalizarea proiectelor.
- 353.** O modificare ce a adus probleme a fost schimbarea modului de acordare a prefinanțării. Beneficiarii au fost anunțați printr-o notificare de această schimbare, având la dispoziție două zile să răspundă dacă mai doresc sau nu să implementeze proiectul. Începând cu luna februarie 2011, prefinanțarea s-a acordat în 2 tranșe în procent de maxim 30% din valoarea totală eligibilă a contractului de finanțare, dar în următoarele condiții: prima tranșă de prefinanțare era de maximum 10% din valoarea totală eligibilă a contractului de finanțare, iar cea de-a doua tranșă de prefinanțare era de maximum 20% din valoarea totală eligibilă a contractului de

finanțare, acordându-se numai după recuperarea unei sume echivalente a cel puțin 50% din prefinanțarea primită anterior. Confuzia și neclaritățile privind modul de interpretare a cerinței privind recuperarea sumei de 50% din prima tranșă de prefinanțare a generat un număr mare de cereri de prefinanțare respinse de către AM POSDRU.

354. Deși la momentul acela au existat discuții și s-au făcut demersuri nu doar către AM POSDRU ci și către Premierul României și Comisia Europeană și cu toate că mai multe coaliții de ONG-uri au făcut solicitări și au cerut explicații, situația nu s-a rezolvat. Această incertitudine a cauzat multe probleme în implementare celor care nu au avut cum să își asigure fluxul de numerar. În timp ce organizațiile mari au apelat la partenerii din alte țări sau la împrumuturi din surse private, beneficiarii care nu au avut finanțare din alte surse au acumulat datorii cu privire la contribuțiile datorate bugetului de stat, au renunțat la unele achiziții sau activități din proiect și au încercat să continue proiectul doar pentru a respecta contractul.

La nivel de politici educaționale și design al intervențiilor

355. Nu au existat modificări majore ale intervențiilor POSDRU. Pe parcursul implementării au apărut realocări de fonduri.

356. Intervențiile în domeniul incluziunii prin educație s-au realizat atât prin proiecte necompetitive, cât și prin proiecte competitive. Un proiect necompetitiv cu impact la nivel național a fost „Bani de liceu”, care a suplinit o nevoie manifestată la nivel național, contribuind la diminuarea problemei legate de părăsirea timpurie a școlii sau de abandonul școlar.

357. Existența strategiilor în domeniu este considerată un factor pozitiv important pentru impactul proiectului de peste 60% dintre respondenții la sondaj.

La nivelul sistemului de implementare

358. O diferență adusă de POSDRU a fost gradul de implicare al școlilor față de perioadele anterioare (de ex. programul Comenius). Participarea activă a directorilor și a profesorilor poate fi considerat un factor pozitiv care a dus la bunul mers al proiectelor.

359. Un factor pozitiv important în succesul proiectului a fost identificarea corectă a nevoilor grupurilor vulnerabile prin realizarea unei cartografieri corecte a acestora, care duce la creionarea unor intervenții corespunzătoare și de impact.

360. Modul de gândire și derulare a campaniilor de conștientizare reprezintă un factor important în atragerea și menținerea grupurilor țintă. Prezența mediatorilor și a tutorilor din rândul comunităților au reprezentat liantul cu membrii comunității. Acest lucru este confirmat și prin sondaj.

361. Activitățile de conștientizare cele mai eficace au fost cele care s-au adaptat contextului local. Alături de mediatori și tutori, campaniile care au avut îndrumarea unor persoane din media locală au avut un succes deosebit, prin profesionalismul adus în proiecte, prin adaptarea mesajului și al canalelor de comunicare la specificul grupurilor țintă. Astfel, campaniile s-au adresat în moduri diferite pentru adulți și pentru copii.

362. Pentru grupul țintă AdȘ a funcționat foarte bine „puterea exemplului”, venit de la oameni care trecuseră prin program și care au prezentat oportunitățile care au apărut odată ce au învățat să scrie și să citească sau au avansat către un anumit nivel de cunoștințe.

Activitățile cu copiii au presupus jocuri alături de actori, prin care erau puși în situația de a găsi rezolvări la diverse probleme. Aceștia au mai primit și benzi desenate care ilustrau parcursul unui erou, momente de cumpănă din aventura sa și modul în care a fost depășită situația apărută.

Eroii erau în realitate sportivi, iar benzile desenate erau inspirate din întâmplări reale din viața acestora. Copiii au avut ocazia să discute și să afle povești de viață de la campioni precum: Ivan Patzaichin, Alex Găvan, Laura Badea, Mihai Covaliu.

Adulții, pe de altă parte, au fost ajutați de experții în comunicare și au inițiat pentru fiecare localitate o pagină de Facebook cu denumirea de “Fiii satului”. Pe această pagină au postat rezultate școlare și întâmplări frumoase din viața comunității, au oferit exemple de bună practică și au putut atrage susținerea celor care nu mai locuiesc în localitate, dar născuți acolo.

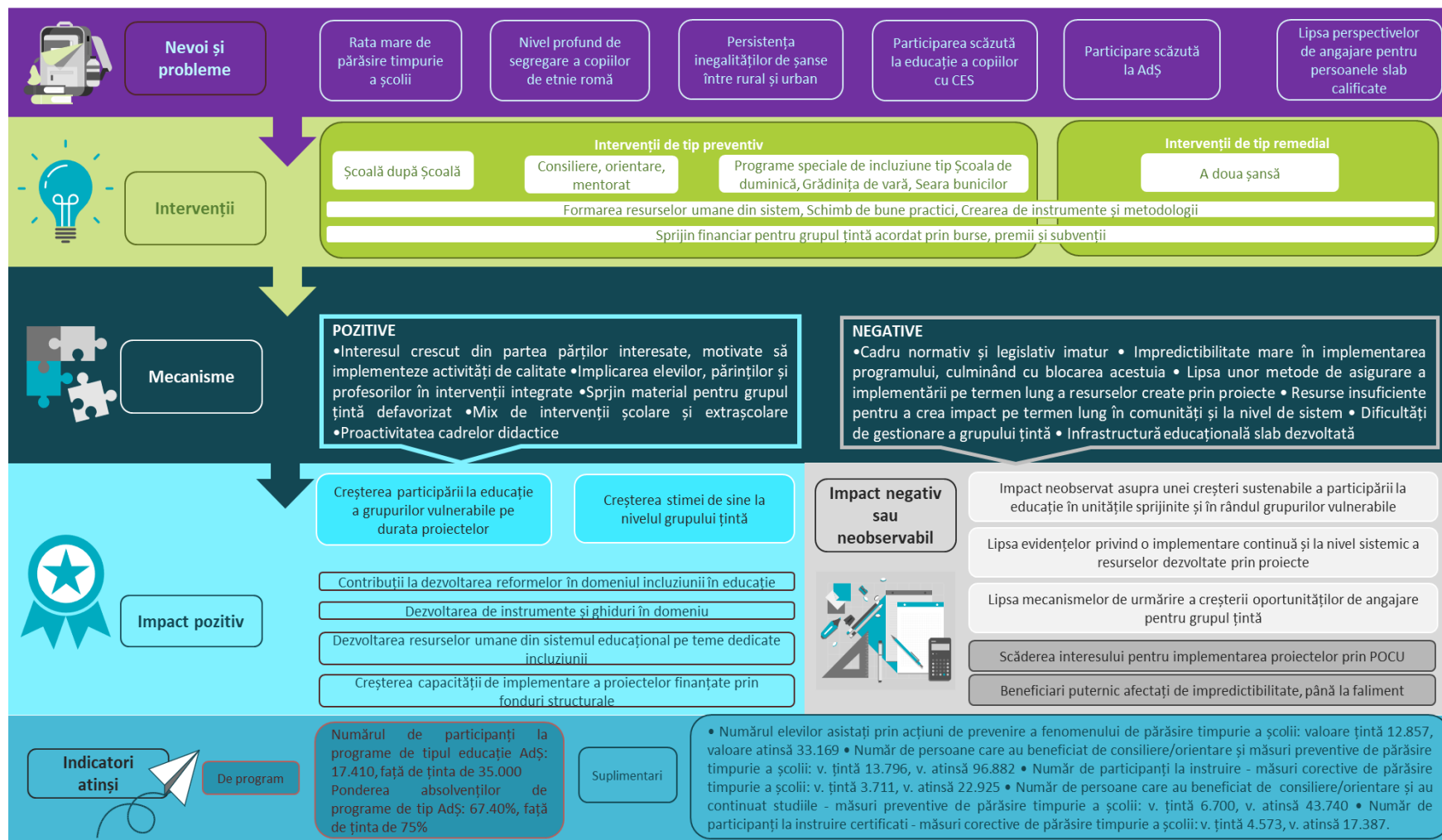
Educația în comunitate – Drum cu prioritate! Și ACTIV, ISJ Tulcea

- 363.** Referitor la capacitatea de gestionare a proiectelor de către beneficiari, una dintre problemele principale a fost resursa umană insuficientă și fără experiență. În această situație unele proiectele s-au bazat pe voluntariat, iar lucrurile au fost învățate din mers.
- 364.** În această situație, prezența partenerilor străini în unele proiecte au constituit un factor pozitiv, prin prezența unor experți specializați în dezvoltarea de competențe. Din păcate experiența acestui partener cu birocrăția din România a fost una neplăcută. Ideea participării în schimburi de experiență cu parteneri străini a fost susținută de toți participanții la discuții.
- 365.** Faptul că „s-au schimbat regulile în timpul jocului” a fost un alt factor negativ. În urma unei schimbări a ghidului, o parte din grupul țintă al proiectelor a devenit neeligibil.
- 366.** Formatul contractului a fost și este contestat de beneficiarii de finanțare, fiind structurat astfel încât aduce o serie de obligații implementatorului, care este singurul răspunzător să ducă la bun sfârșit toate activitățile pe care și le-a asumat prin proiect, nefiind respectate regulile de proporționalitate.
- 367.** Problemele administrative au constituit factori care au dus la blocaje majore ale proiectelor. Le enumerăm pe cele mai comune:
- schimbarea ofițerilor de verificare, care a dus la ineficiența colaborării cu organismele intermediare, dar și la abordări neunitare între aceștia;
 - întârzierile de prelucrare a cererilor de prefinanțare și de rambursare;
 - lipsa de pregătire a personalului din AM-uri și ministere, care să știe să ofere informații corespunzătoare;
 - presiunea plății salariilor și a utilităților era suportată de responsabilii de proiect, cu mare greutate în condițiile în care nu puteau asigura fluxul de numerar.
- 368.** De altfel, rezultatele sondajului arată că factorul cu contribuția cea mai scăzută la impactul proiectelor l-a avut relația cu AM și OI. Cu toate acestea, relația cu AM și OI este considerată bună și foarte bună de cca 70% dintre respondenți. Relațiile cu alte părți interesate, cum ar fi CHRAE, ISJ, u.a.t., au fost, de asemenea, bine apreciate.
- 369.** Modul greoi de implementare a fost motivul pentru care mulți dintre beneficiari au decis să nu mai aplice la finanțare pe capital uman în această perioadă de programare. Conform răspunsurilor la sondaj, procentul răspunsurilor negative legate de depunerea de proiecte în cadrul POCU 2014 – 2020 este de 68%, în timp ce intenția de a depune proiecte în cadrul POCU este negativă pentru 41% dintre respondenți.
- 370.** Prin analiza SWOT au fost puse în evidență punctele tari și punctele slabe, precum și factorii de influență, pe baza căreia a fost realizată matricea factorilor de influență și efectele generate.

Tabel 7. Matricea factorilor de influență

Factori de influență	Efecte constatate	Natura factorului	Tipul de influență	Gradul de influență
Factori externi				
Suspendarea POSDRU	Blocaje în implementarea programului și a proiectelor	Politic	(-)	Major
Modificări ale acordării prefinanțării	Dificultăți în menținerea fluxului de numerar, apelarea la împrumuturi cu dobânzi mari și garanții în bunuri imobile	Politic	(-)	Major
Cadru legislativ și normativ imatur la momentul adoptării PO	Dificultăți în prioritizarea intervențiilor și asigurarea corelării acestora	Politic	(-)	Major
Criza economică din 2008 și dezvoltarea economică lentă a României	Impactul nu a putut fi consistent și la scară largă, deoarece nevoile de finanțare au fost mult prea mari în raport cu resursele POSDRU	Economic	(-)	Major
Gradul ridicat de discriminare a populației de etnie romă	Preconcepțiile față de populația de etnie romă au condus la un dublu standard în tratarea beneficiarilor care au lucrat cu astfel de copii și o atenție mai scăzută acordată soluțiilor identificate de aceștia	Social	(-)	Major
Infrastructura educațională deficitară din școli	Utilizarea tehnologiei în educație nu a putut fi scalabilă, chiar dacă au fost dezvoltate resurse valoroase prin proiecte	Tehnologic	(-)	Mediu
Factori interni, caracteristici POCU				
Derularea unor proiecte strategice, necompetitive	Diminuarea ratei de părăsire timpurie a școlii sau a riscului de abandon școlar.	Politic	(+)	Mediu
Acordarea de stimulente financiare și materiale pentru membrii GT	Dificultăți în atragerea și menținerea membrilor GT	Politic	(+)	Mediu
Probleme de ordin administrativ	Supraîncărcare cu documente justificative Neclarități în implementare Blocaje financiare ale proiectelor Descurajarea partenerilor externi Descurajarea depunerii de proiecte pe POCU 2014 - 2020	Politic	(-)	Major
Lipsa personalului din AM și OI și insuficiența competențelor	Timpi îndelungați de procesare a cererilor de prefinanțare și de rambursare, a actelor adiționale la contractele de finanțare Lipsa unor răspunsuri prompte și clare la întrebările adresate de beneficiarii de finanțare Colaborare ineficientă și lipsa de uniformitate în tratarea aceluiași spețe de către ofițeri de proiect/verificare diferiți, prin schimbarea repetată a acestora	Politic	(-)	Major
Finanțarea prin FEDR a infrastructurii educaționale	O parte din școli au putut să creeze și să valorifice resurse educaționale deschise	Tehnologic	(+)	Mediu

Lanțul cauzal al DMI 2.2

4.7. ÎE 7. În ce măsură sunt justificate costurile implicate, având în vedere schimbările/ efectele/ rezultatele înregistrate?

IP 7: Costurile intervențiilor sunt justificate la nivel de proiecte și justificate față de efectele produse – IPOTEZĂ VALIDATĂ

Prezentare generală

- 371.** Răspunsul la această întrebare de evaluare a fost formulat în baza metodologiei din Nota tehnică¹¹ privind Analiza cost-beneficiu, din cadrul Studiului suport al evaluării din 2020 asupra sprijinului oferit prin FSE pentru educație și instruire (Obiectivul tematic 10).
- 372.** Din datele agregate ale proiectelor, furnizate de MIPE, au fost calculați indicatorii de cost și indicatorii de beneficiu, pe baza cărora s-a calculat rentabilitatea utilizării fondurilor FSE prin DMI 2.2. De asemenea, au fost realizată această analiză și pentru studiile de caz selectate, pentru a surprinde elemente specifice la nivel de proiect.
- 373.** Pe baza datelor agregate, s-au obținut următorii indicatori de cost:

Tip participanți	Nr. participanți	Totalul cheltuielilor eligibile LEI	Totalul cheltuielilor eligibile EUR	Costul FSE mediu per participant LEI	Costul FSE mediu per participant EUR
Indicatori de realizare					
53 Nr. de participanți la programe de tipul educație de tip a doua șansă	2.430	1.497.294.533	333.867.267	8.673	1.934
56 Numărul elevilor asistați prin acțiuni de prevenire a fenomenului de părăsire timpurie a școlii	33.169				
278 Număr de persoane care au beneficiat de consiliere/orientare și măsuri preventive de părăsire timpurie a școlii	96.882				
279 Număr de participanți la instruire - măsuri corective de părăsire timpurie a școlii	22.925				
280 Număr de participanți la programe de educație de tip a doua șansă	17.237				
TOTAL 1	172.643				
Indicatori de rezultat					
282 Număr de persoane care au beneficiat de consiliere/orientare și au continuat studiile - măsuri preventive de părăsire timpurie a școlii	43.740	1.497.294.533	333.867.267	23.331	5.202
283 Număr absolvenți de programe de educație de tip a doua șansă - măsuri corective de părăsire timpurie a școlii	3.050				
284 Număr de participanți la instruire certificați - măsuri corective de părăsire timpurie a școlii	17.387				
TOTAL 2	64.177				

Cursul euro la 31.12.2013 = 4,4847 lei

¹¹ European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, Study for the Evaluation of ESF support to Education and Training (Thematic Objective 10), **Annex 1.3: Cost-benefit analysis**
<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8346&furtherPubs=yes>

- 374.** Conform metodologiei pentru PI 10i numărul participanților este luat în calcul global, indiferent dacă sunt elevi sau nu. Pentru calculul cheltuielilor au fost luate în considerare cheltuielile totale eligibile agregate ale proiectelor, considerându-se că acestea, în totalitatea lor și acoperind toate activitățile proiectelor, au contribuit la scopul reducerii părăsirii timpurii a școlii.
- 375.** Deși costurile per participant obținute sunt semnificativ mai mari decât marja costurilor din țările UE, respectiv 11 EUR în Bulgaria și 5.000 EUR în Cehia și Estonia (pentru România acestea fiind de 407 euro), trebuie să menționăm următoarele:
- indicatorii de grup țintă iau în calcul doar participanții unici, nu și dacă aceștia au participat la diferite alte tipuri de activități, cum ar fi cele extracurriculare, care au implicat cheltuieli;
 - metodologia folosește date înregistrate în actuala perioadă de programare, ori este cunoscut faptul că în perioada 2007 – 2013 și în mod specific în POSDRU, costurile unitare au fost mult mai ridicate.
- 376.** Pentru indicatorii de beneficii (beneficii economice) s-a pornit tot de la metodologia indicată de aceeași Notă tehnică, respectiv cea utilizată de OECD. La calculul beneficiilor au fost luați în considerare doar elevi sprijiniți, care ar fi putut ocupa un loc pe piața forței de muncă, motiv pentru care calculele au fost realizate pe baza indicatorilor de rezultat, care reprezintă elevii care și-au continuat studiile și absolvenții de măsuri corective de părăsire timpurie a școlii.

Salariu mediu brut anual pentru nivel mediu de studii (2013) - EUR	Salariu mediu brut anual pentru nivel scăzut de studii (2013) - EUR	Beneficii anuale de asistență socială (EUR)	Diferența dintre rata șomajului la nivel mediu de educație și nivel scăzut	Consumul ca procent din veniturile bănești	Creșterea ca urmare a creșterii nivelului de studii	TVA (%)	Creșterea anuală de venituri din TVA
2.195 euro ¹² x 64.177 participanți = 847.270 euro	1.319 euro x 64.177 participanți = 84.649.463 euro	300 euro x 64.177 participanți = 19.253.100 euro	7,9 % - 6,9% = 1 punct procentual	79% 1.734 euro/pers. respectiv 1.042 euro/pers.	1.734 - 1.042 = 692 euro / persoană x 64.177 participanți = 44.410.484 euro / grup țintă x 42,1% = 18.696.814 euro	19	112.454 euro x 19% = 3.552.395 euro / grup țintă

- 377.** În perioada 2007 – 2013, rata șomajului pentru persoanele cu studii medii a fost mai mare decât cea pentru persoanele cu studii scăzute, diferențele fiind cuprinse între 0,2 puncte procentuale (2007) și 1 punct procentual (2013). Această situație s-a inversat începând cu anul 2015, ajungând la -2,3 puncte procentuale în 2019.
- 378.** Conform Eurostat / INS, definițiile nivelurilor de studii sunt următoarele:
- nivel scăzut: gimnazial (ISCED 2), primar (ISCED 1), fără școală absolvită (ISCED 0);
 - nivel mediu: liceal, treapta I liceală și profesional (ISCED 3), postliceal de specialitate sau tehnic de măștri (ISCED 4).

- 379.** Conform tabelului de mai sus, la nivel individual, persoanele absolvente de studii medii puteau obține câștiguri salariale medii anuale semnificativ mai mult față de beneficiul mediu anual de asistență socială. De asemenea, absolvenții de studii medii ar fi putut obține un salariu mediu anual mai mare cu 876 euro.
- 380.** Cheltuielile de consum medii reprezentau cca. 79% din veniturile bănești medii ale unei persoane. Creșterea consumului datorat creșterii ocupării odată cu creșterea nivelului de educație a fost negativă în cazul României în perioada analizată, din cauza faptului că rata șomajului la cei cu studii scăzute a fost mai mică decât în cazul celor cu studii medii, în perioada analizată. Pentru a evita dubla contabilizare a celor care ar fi fost șomeri cu studii scăzute, am multiplicat diferența salarială între cei cu studii medii și cei cu nivel inferior de educație cu rata de ocupare a celor cu educație scăzută, pentru a obține creșterea consumului datorat creșterii salariale.

¹² Conform Eurostat http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_di08

Ținând cont de faptul că rata de ocupare a persoanelor cu nivel scăzut de studii era de 42,1% în 2013, potențialul de creștere a consumului bazat pe creșterea nivelului salarial, la nivelul grupurilor țintă, a fost de 18.696.814 euro.

381. Aplicarea cotei de TVA aferentă creșterii consumului ca urmare a creșterii veniturilor a avut potențialul de a genera venituri (beneficii economice) din TVA de 3.552.395 euro / an la nivelul grupurilor țintă.

382. În ipoteza unei perioade de cotizare de 35 ani/participant, **față de Fondurile ESI utilizate în proiecte, valoarea netă actualizată** a câștigurilor obținute ca urmare a creșterii salariale și a veniturilor din TVA (22.249.209 euro/an), la rate de actualizare de 2% și 4%, este următoarea:

Rata de actualizare	2%	4%
VNA	222.332.239	81.405.614
VNA per participant	3.464	1.268

383. Calculele arată că, în termeni actuali, suma globală obținută în viitor din creșterea consumului și din TVA este pozitivă, pentru ambele rate de actualizare, ceea ce înseamnă că rentabilitatea este pozitivă. Acest lucru înseamnă că, per ansamblul acestui DMI, intervențiile au potențialul de a aduce câștiguri nete, în valori actualizate, mult mai mari decât investiția inițială.

384. La nivel individual, fiecare participant elev/absolvent de AdȘ are potențialul de a genera o valoare netă actualizată (peste costul mediu unitar) de peste 3.400 euro în cazul unei rate de actualizare de 2% și peste 1.200 euro, în cazul unei rate de actualizare de 4%.

385. Calculele realizate nu țin cont de etnia sau de deficiențele persoanelor, care și ele influențează rata de ocupare, cele două categorii neputând fi izolate din datele existente. Aceasta înseamnă că sunt premise ca veniturile viitoare realizate să fie mai mici decât estimările.

386. Mai este de menționat și faptul că în prezenta analiză nu a fost luată în considerare actuala criză sanitară, care a dus la o criză economică și la creșterea șomajului, neavând prognoze precise privind evoluția mediului economic și al pieței forței de muncă.

Sinteza Constatărilor

387. Din analizele efectuate reiese că, per ansamblul acestui DMI, intervențiile au potențialul de a aduce câștiguri nete, în valori actualizate, mult mai mari decât investiția inițială, ceea ce face ca la nivel de analiză cost beneficiu costurile intervențiilor să fie justificate față de efectele produse.

388. Studiile de caz confirmă și ele această tendință, oferind și informații de la nivelul proiectelor.

- Costurile medii per participant se situează între 102 și 1.571 euro. Cele mai mici costuri se înregistrează acolo unde s-a apelat masiv la voluntari (de ex. în cazul Patriarhiei Române). Cele mai mari costuri s-au înregistrat în cazul proiectelor care au inclus activități de participare a cadrelor didactice la schimburi de experiență în alte țări ale UE (ca în cazul u.a.t. Prundeni) sau în proiecte care s-au derulat în mai multe regiuni de dezvoltare, unde cheltuielile cu participanții au fost semnificativ mai mari (de ex. în cazul proiectelor derulate de ISJ Tulcea). Acestea sunt sub media generală înregistrată pe DMI 2.2, de 1.934 euro;
- Veniturile nete actualizate generate pe participant din categoria vizată de măsurile de prevenire a părăsirii timpurii a școlii (elevi, participanți la AdȘ), calculate pentru o perioadă de cotizare de 35 ani, se încadrează între 567 euro (Romani CRISS) și 6.276 euro (Patriarhia Română). VNA este mai mare pe măsură ce grupul țintă este mai numeros, iar costurile inițiale sunt mai mici (situația proiectului implementat de Patriarhia Română, care este un caz aparte în portofoliul de proiecte, urmat de proiectul derulat de Colegiul Tehnic Anhel Saligny).

389. O serie de alte beneficii sociale nu sunt luate în calcul în termeni monetari, neputând fi cuantificate global, cum ar fi:

- Creșterea nivelului de informare a comunității în subiecte precum: sănătate, igienă, protecția mediului;

- 390.** Creșterea nivelului de alfabetizare al unor participanți la programul AdȘ – care nu a fost luat în calculul creșterii veniturilor prin trecerea de la studii scăzute la studii medii.

4.8. ÎE 8. Dacă și în ce măsură lucrurile ar fi putut fi făcute mai bine?

IP 8: Experiența implementării oferă idei și soluții pentru îmbunătățirea intervențiilor viitoare – IPOTEZĂ VALIDATĂ PARȚIAL

Prezentare generală

La nivel strategic și cadru de implementare

- 391.** Cu toate că la nivelul proiectelor există evidențe a beneficiilor participanților privind accesul și participarea la educație a grupurilor vulnerabile, acumularea acestor beneficii la nivelul programului în efecte observabile necesită un cadru favorabil și influența unei serii de factori cum ar fi: o alocare adecvată a resurselor îndeosebi în cazul grupurilor cu un cumul de vulnerabilități, o atitudine deschisă non discriminatorie, o atitudine proactivă și implicarea comunității. În ceea ce privește copiii cu dizabilități și copiii de etnie romă, este necesar să se asigure cadre didactice cu competențe adecvate pentru a putea lucra cu copiii cu nevoi educaționale speciale integrați în învățământul de masă.

La nivel de design și implementare

Ale programului

- 392.** Componenta de asistență tehnică a programului, ar fi putut fi folosită pentru a crea un mecanism continuu de verificare: crearea unor echipe de monitori, care să fie implicați în monitorizarea permanentă a proiectelor, contribuind la preîntâmpinarea erorilor din implementare, inclusiv a celor care au dus la respingerea cererilor de rambursare sau la tăierea cheltuielilor. Intervențiile ar trebui gândite și monitorizate mai puțin formal și mai aplicat, în mai mare acord cu realitatea de pe teren, din implementare.
- 393.** Indicatorii prestabiliți au exclus de la finanțare anumite comunități, prin stabilirea unui număr minim de persoane în grupul țintă. Dacă o comunitate nu a atins numărul minim, acest lucru nu însemna că în respectiva comunitate nu există probleme, iar nici prin asocierea mai multor comunități mici nu poate fi generat un GT de mărimea cerută. În plus, aceste comunități nu sunt neapărat apropiate teritorial.
- 394.** Plafoanele pentru anumite costuri ar fi trebuit și ele să fie flexibilizate, astfel încât să fie în concordanță cu nevoile proiectului și cu numărul de beneficiari finali. Evident, aceasta nu înseamnă ca acestea să nu fie justificate, ci reale și legate de specificul proiectului.
- 395.** În același timp ar fi fost de dorit stabilirea unei marje (cu limită minimă și maximă) a bugetului și a ariei de acțiune, în funcție de caracteristicile și specificul instituției care dorește să implementeze proiectul, astfel încât acestea să poată fi individualizate, nu limitate.
- 396.** Școlile ar trebui să poată diversifica activitățile educaționale conform nevoilor locale. Păstrând aceeași indicatori de performanță este important să se înțeleagă că parcursul prin care se ajunge la ei este diferit de la o comunitate la alta.
- 397.** Ar trebui să existe o deschidere și o încurajare mult mai mare în a crea parteneriate cu entități din afara țării. Beneficiarii au menționat că în cadrul schimburilor de experiență în alte țări au avut foarte multe lucruri de învățat, de la designul activităților până la modul de colaborare între parteneri.
- 398.** Schimbul de experiență ar putea fi făcut și la nivel regional: înființarea unor centre de zi unde copiii să participe la activități ar rezolva și problema spațiului din școli și ar putea facilita și descoperirea unor metode noi de predare, în condițiile în care cadrele didactice din alte zone ar putea veni să lucreze cu copiii.
- 399.** Pentru comunitățile rome este indicată ca fiind necesară angajarea cadrelor didactice de etnie roma, care înțeleg mult mai bine modelul cultural, caracteristicile etniei și ale comunităților în care trăiesc și care este mai bine acceptat de membrii grupurilor țintă. De asemenea, ar fi necesar ca și cadrele didactice de etnie ne-roma să fie incluse în cursuri despre istoria romilor și respectarea principiilor egalității de șanse, dar și angajații din cadrul instituțiilor implicate în implementarea programelor. Este necesară crearea de „poduri între culturi”.

- 400.** Programele de „A doua Șansă” ar trebui modificate, pentru a permite mai multor categorii de grupuri participarea. În același timp, materiile ar trebui simplificate ținând seama de faptul că adulților le este mai greu să asimileze o cantitate mare de informații, mai ales după ce o perioadă s-au aflat în afara sistemului de învățământ. Ar trebui, de asemenea, să existe o mai mare flexibilitate în stabilirea grupului țintă. Pe parcursul celor 4 ani ai unui proiect există o parte dintre participanți care termină cursurile, dar și o parte care renunță sau nu au nevoie să urmeze ciclul complet, astfel încât solicitantul este nevoit să găsească alte persoane pentru a atinge indicatorii. Într-o astfel de situație, vor fi participanți care vor urma un ciclu mai redus decât le este necesar. Ar fi realizată doar atingerea cantității și nu a scopului.
- 401.** U.A.T.-urile din comunitățile vizate sunt sărace și fac eforturi deosebite să suplimenteze bugetul școlii pentru diverse achiziții, inclusiv pentru asigurarea accesului la internet, acolo unde există semnal. Ar fi fost utilă posibilitatea accesării de fonduri pentru dezvoltarea confortului de acasă, pentru suplimentarea confortului psihologic al copilului, pentru sprijinirea familiilor care trăiesc din ajutor social, în care există și alte probleme (membri bolnavi, părinți plecați la lucru cu ziua), și este greu de monitorizat activitatea școlară și extrașcolară a copilului. Este nevoie de asigurarea continuității activității consilierilor și mediatorilor, care să monitorizeze incluziunea membrilor grupurilor țintă contribuind la prevenirea abandonului școlar.
- 402.** Beneficiarii consideră că ar fi nevoie ca proiectele să fie implementate pe o perioadă mult mai îndelungată de timp, 5 sau chiar 8 ani, pentru a putea ghida elevul cel puțin pe parcursul unui ciclu de învățământ. Durata de 2-3 ani nu asigură sustenabilitatea efectelor, mai ales în condițiile în care copiii cu care se lucrează au multiple carențe.
- 403.** Din răspunsurile la sondaj, respondenții s-au exprimat în sensul necesității finanțării programelor adresate persoanelor vulnerabile și în favoarea extinderii proiectelor începute sub POSDRU, printre acestea fiind menționate Școală după Școală și A doua Șansă.

Ale proiectului

- 404.** Pentru ca impactul așteptat să se producă, este necesar ca stabilirea obiectivelor proiectelor să se plece de la o analiză de nevoi cât mai cuprinzătoare, în special la nivelul grupurilor țintă, dar și a comunităților, în ansamblu, deoarece incluziunea presupune integrarea individului în societate, respectiv într-o comunitate, care ea însăși se confruntă cu probleme multiple.
- 405.** Pentru ca activitățile să se poată desfășura fluent este necesară o gândire mai pragmatică în ceea ce privește zona de acțiune, mărimea grupului țintă, dar și resursa umană implicată și remunerată din proiect, bugetul necesar și fluxul de numerar ce trebuie susținut din resurse proprii, până la rambursarea cheltuielilor.
- 406.** Printre problemele cu care se confruntă beneficiarii au fost înțelegerea dificilă a legislației sau dificultatea redactării unui proiect, subiecte pentru care au nevoie de formare.

Sinteza Constatărilor

- 407.** Intervențiile finanțate nu au avut efectul dorit asupra riscului abandonului școlar pentru grupurile vulnerabile. Pentru satisfacerea nevoilor comunității este nevoie atât de proiecte integrate, care să cuprindă problemele de ansamblu ale comunităților, cât și de intervenții punctuale, prin proiecte mici, care să se adreseze unor probleme punctuale și specifice fiecărei comunități. Pentru a răspunde mai bine nevoilor regăsite la nivelul comunităților se recomandă stabilirea unor relații de colaborare mai solide cel puțin între sectorul educațional și piața muncii, intervenții durabile și sustenabile, precum și adoptarea managementului de caz integrat în ceea ce privește prevenirea părăsirii timpurii a școlii. Prin acest sistem se vor avea în vedere caracteristicile individuale ale fiecărui caz și intervențiile specifice pentru corectarea eventualelor deficiențe, fapt ce va determina o mai mare rată de succes, comparativ cu măsurile punitive implementate.
- 408.** Este nevoie de creșterea transparenței și de o mai bună comunicare cu OI / AM. S-au remarcat diferențe de comunicare și de abordare între organismele regionale și chiar în cadrul aceluiași OIR. Există situații în care s-au tăiat cheltuieli, iar beneficiarii nu au avut la dispoziție o procedură clară, pe care să se bazeze.
- 409.** Reducerea sarcinilor administrative, inclusiv modul de completare și încărcare al informațiilor în SMIS, ar fi putut reduce timpul dedicat raportării, acordând timp echipelor de implementare să se concentreze pe implementarea activităților, obținerea rezultatelor dorite și atingerea obiectivelor.

- 410.** Este bine ca graficul proiectului să țină cont de calendarul școlar, cu mențiunea că activitățile de tip atelier sau tabere să poată fi organizate și pe parcursul vacanțelor școlare. În acest sens trebuie să-și dea concursul și AM și OI prin respectarea termenelor procedurale de evaluare / prelucrare / aprobare / plăți, astfel încât să nu influențeze negativ graficul de implementare a proiectelor și capacitatea de a atinge rezultatele și obiectivele estimate.

5. Concluzii și recomandări

- 411.** Concluziile și recomandările trebuie privite în contextul perioadei 2007 – 2013, în care au avut loc întârzieri și au fost făcute erori inerente perioadei de început a implementării fondurilor structurale în România. În același timp, ele sunt formulate astfel încât să fie utile actualei și viitoarei perioade de programare. De aceea, anumite aspecte rămân menționate în cadrul răspunsului la întrebările de evaluare și nu vor fi reluate la recomandări, deși există numite aspecte de care este bine să se țină seama în viitor, referitoare la intervențiile care au produs efecte mai importante, factorii care le-au influențat și măsura în care lucrurile ar fi putut fi făcute mai bine.

Concluzii

- 412. C1.** România este departe de a atinge țintele asumate pentru părăsirea timpurie a școlii, iar măsurile legislative și intervențiile de până acum nu au fost eficiente în atenuarea acestei situații.
- 413. C2.** Proiectele finanțate prin DMI 2.2 au produs efecte privind accesul și participarea la educație observabile la nivelul unor unităților școlare beneficiare sau elevi sprijiniți, însă la nivelul programului nu se constată un impact privind reducerea abandonului sau a riscului de abandon școlar.
- 414. C3.** Măsurile de prevenire și corectare a părăsirii timpurii a școlii au vizat mai ales promovarea și întărirea educației timpurii, precum și măsuri pentru îmbunătățirea accesului la educație pentru copiii din comunități izolate. DMI 2.2 a sprijinit și învățământul preșcolar, rezultând necesitatea extinderii sprijinului la nivel antepreșcolar pentru o cuprindere cât mai timpurie a copiilor într-un sistem de stimulare pentru educație și integrare socială.
- 415. C4.** Intervențiile finanțate prin DMI 2.2 au produs efecte pe durată scurtă, la nivelul unităților locale finanțate, mai degrabă asupra competențelor personalului didactic de a lucra cu grupuri vulnerabile, a creșterii încrederii elevilor / participanților la AdȘ și a nivelului de conștientizare a comunităților asupra importanței educației și a nediscriminării. POSDRU a reprezentat o oportunitate pentru a pilota instrumente și metodologii, însă implementarea lor ulterioară și replicarea la nivelul altor comunități nu a mai fost urmărită în practică.
- 416. C5.** Se observă că intervențiile cu efecte sustenabile sunt, în general, cele care au beneficiat de implicarea comunității, a părinților, a autorităților locale, dar și a liderilor comunității respective (preot, învățător, medic). Astfel parteneriatele școală – familie și școală – comunitate sunt cele care conduc la impact, cu efecte durabile bazate pe schimbarea atitudinilor și comportamentelor în comunitate. De asemenea, prezența mediatorilor și a tutorilor din rândul comunităților au reprezentat liantul cu membrii comunității. Cu toate acestea insuficiența resurselor, numărul insuficient de consilieri și mediatori, în general în sistem și în special în mediile dezavantajate limitează eficacitatea sprijinului acestora.
- 417. C6.** Încurajarea parteneriatelor școală – familie și școală – comunitate au o puternică influență pozitivă asupra producerii efectelor la nivel de impact. Sprijinul comunităților duce și la schimbarea atitudinilor și comportamentelor în comunitate și la sustenabilitatea efectelor. În acest sens și colaborarea dintre școli și autoritățile locale a avut un impact semnificativ în cazul multor proiecte. Din păcate, însă în foarte multe cazuri comunitățile dezavantajate se găsesc în UAT-uri cu capacitate scăzută de a gestiona un proces integrat de măsuri de incluziune socială.
- 418. C7.** Problemele complexe ale accesului și participării la educație a persoanelor pot fi rezolvate doar prin intervenții integrate care se pot adresa pe multitudinea de vulnerabilități și mobilizând mai mulți actori / părți interesate într-un amplu proces de incluziune socială în comunitate. Atât experiența altor programe cât și exemple de succes din POSDRU ofera o bază pentru extinderea experienței pozitive câștigate.

- 419. C8.** Impactul intervențiilor asupra grupurilor țintă este limitat de durata proiectelor – mai scurtă ca durata unui ciclu de învățământ, insuficientă pentru a produce efecte asupra grupurilor vulnerabile, de exemplu reducerea abandonului școlar sau creșterea promovabilității. Intervențiile finanțate prin POSDRU nu s-au concentrat pe corelarea măsurilor de prevenire a PTȘ cu cererea pe piața forței de muncă și cu alte măsuri de incluziune din comunitățile defavorizate. Intervențiile au generat efecte în principal la nivelul unităților școlare, strict pe perioada finanțării. Efectele cele mai scăzute au fost la nivelul populației preșcolare și din AdȘ. Nici în privința integrării în învățământul de masă a copiilor cu CES nu au fost făcute progrese semnificative, din cauza insuficienței pregătirii a cadrelor didactice de a lucra cu acest grup vulnerabil.
- 420. C9.** Perioada mare de timp dintre depunerea proiectelor și aprobarea acestora, cât și rigiditatea din implementare, a făcut ca acestea să aibă la bază analize ale grupului țintă depășite și au împiedicat flexibilizarea proiectelor în funcție de nevoile reale din comunități, accentul fiind pus mai mult pe birocrăție și formalități.

Recomandări

- 421. R1.** Se recomandă crearea unui cadru favorabil accesului și participării la educație a persoanelor aparținând grupurilor sau mediilor dezavantajate. Această recomandare se poate implementa prin următoarele măsuri:
- Ministerul Educației / CJRAE / CMBRAE trebuie să asigure alocarea unui număr de consilieri școlari și mediatori corelat cu dimensiunea și intensitatea problemelor, gradul de vulnerabilitate și de dezavantajare a comunității.
 - UAT-urile trebuie să asigure acordarea burselor sociale conform prevederilor legale pentru elevii aparținând unor grupuri sau medii dezavantajate. Mai mult decât atât UAT prin asistenții sociali și mediatorii comunitari trebuie să informeze familiile vulnerabile privind dreptul la bursă, promovând beneficiile educației, să sprijine familiile pentru pregătirea documentelor necesare.
 - Ministerul Educației trebuie să asigure în comunitățile dezavantajate cadre didactice cu competențe adecvate obiectivelor de incluziune socială prin atragerea de cadre didactice competente și continuarea formării cadrelor existente. Aceste măsuri pot să includă oferirea unui pachet de facilități (salariale, locuință, resurse educaționale, facilități fiscale etc.), crearea unui sistem de formare orientat spre rezultate, corelat cu performanța individuală, aprobarea regulamentelor, metodologiilor, procedurilor pentru implementarea masterului și mentoratului didactic.
- 422. R2.** Se recomandă abordarea integrată a măsurilor pentru accesul și participarea la educație, îmbinând măsurile privind procesul educațional cu măsurile sociale, implicarea comunității și a parteneriatelor între UAT, Inspectorate școlare, ONG-uri și alți actori locali. Această recomandare se poate implementa prin următoarele măsuri:
- AM / OI trebuie să asigure o structură a programului de finanțare și un mecanism de implementare care să permită finanțarea integrată a măsurilor adresate procesului educațional, cu măsuri de asistență socială și sanitară, educație parentală. Măsurile pot lua diverse forme în funcție de nevoile specifice identificate, cum ar fi: educație remedială, monitorizarea prezenței școlare, asigurarea unei mese calde, zilnic, asigurarea transportului școlar, sprijin pentru familiile elevilor, sprijin pentru funcționarea parteneriatelor locale, acțiuni de educație civică incluzivă, implicarea comunității.
 - Autoritățile locale trebuie să își întărească rolul strategic de atragere și corelare a resurselor pentru incluziune socială, prin integrarea obiectivelor privind accesul și participarea la educație în strategiile și planurile de dezvoltare locală, stimularea creării de parteneriate pentru incluziune și implicarea comunității.
- 423. R3.** Se recomandă focalizarea intervențiilor pe comunitățile și grupurile cele mai vulnerabile, extinderea lor pe o perioadă de timp suficientă pentru a produce impactul așteptat privind integrarea în sistemul de educație sau socio ocupațională. Această recomandare se poate implementa prin următoarele măsuri:
- AM trebuie să optimizeze pe baza experienței POSDRU și POCU, a datelor privind nevoile, mecanismul de priorizare a sprijinului în funcție de cele mai relevante criterii cum ar fi: nivelul abandonului și riscului de abandon, rezultatele școlare, gradul de dezavantajare a comunității. Complementar Ministerul Educației trebuie să își asigure capacitatea de a furniza date actualizate pentru mecanismul de priorizare a unităților de învățământ beneficiare și monitorizarea efectelor.

- Intervențiile FSE trebuie extinse și la nivelul antepreșcolar pentru o cuprindere cât mai timpurie a copiilor într-un sistem stimulativ pentru participare și incluziune.
- AM trebuie să asigure lansarea apelurilor și demararea proiectelor corelate cu calendarul școlar, iar durata proiectelor trebuie să fie extinsă la mai mulți ani școlari, chiar un ciclu de învățământ, fără a exclude implementarea unor proiecte de scurtă durată de susținere a sprijinului pentru prevenirea abandonului și creșterea participării.

DMI 6.1 Dezvoltarea Economiei Sociale

Acest raport este destinat Domeniului Major de Intervenție (DMI) 6.1 Dezvoltarea Economiei Sociale, fiind unul dintre cele patru rapoarte tematice aferente primului exercițiu de evaluare și anume Evaluarea Retrospectivă a Programului Operațional Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 din cadrul proiectului „Implementarea Planului de Evaluare a Programului Operațional Capital Uman 2014-2020 Lotul 1: Evaluarea intervențiilor în domeniul incluziunii sociale”.

Informații privind contextul întregului ciclu de evaluare se regăsesc în Raportul de sinteză, din care prezentăm selectiv aspectele relevante evaluării temei DMI 6.1, obiect al prezentului raport tematic.

Conform CdS, la baza acestui exercițiu au stat opt (8) întrebări de evaluare (ÎE) după cum urmează:

- ÎE1. Care este progresul ce poate fi observat în sectorul DMI-ului?
- ÎE2. În ce măsură progresul observat este atribuit POSDRU?
- ÎE3. În ce măsură există și alte efecte, pozitive sau negative?
- ÎE4. În ce măsură efectul depășește granița zonei sau a sectorului sau afectează alte grupuri, nevizate de intervenție?”
- ÎE5. În ce măsură sunt efectele durabile pe o perioadă mai lungă de timp?
- ÎE6. Ce mecanisme facilitează efectele? Care sunt caracteristicile cheie contextuale pentru aceste mecanisme?
- ÎE7. În ce măsură sunt justificate costurile implicate, având în vedere schimbările/efectele/rezultatele înregistrate?
- ÎE8. Dacă și în ce măsură lucrurile ar fi putut fi făcute mai bine?

6. Contextul implementării intervențiilor corespunzătoare DMI 6.1

6.1. Prezentarea intervențiilor evaluate

424. DMI 6.1 a fost focalizat către *patru obiective operaționale* prezentate mai jos, care au plecat de la necesitatea dezvoltării structurilor de economie socială și crearea de locuri de muncă în special pentru a ajuta grupurile vulnerabile să se reintegreze pe piața muncii dar și a dezvoltării sectorului de economie socială, prin consolidarea capacității operatorilor din economia socială și încurajarea înființării parteneriatelor în domeniul economiei sociale.

- ✓ ” dezvoltarea structurilor economiei sociale – dezvoltarea și promovarea unor activități și servicii generatoare de profit pentru a ajuta persoanele excluse social sau cele expuse riscului de excluziune socială să se integreze sau reintegreze pe piața muncii, în structurile economiei sociale și/sau în economia formală”;
- ✓ ”promovarea economiei sociale (cooperative, structuri ale economiei sociale, fundații, asociații etc, organizații de voluntariat și alte organizații non-profit) ca un instrument flexibil și durabil pentru dezvoltarea economică și crearea de locuri de muncă la nivel regional și local”;
- ✓ ”consolidarea capacităților, competențelor, cunoștințelor și stimei de sine pentru grupurile vulnerabile prin înființarea parteneriatelor public/private în domeniul economiei sociale”;
- ✓ ”consolidarea capacității operatorilor din economia socială, precum și încurajarea cooperării între organizații.

425. DMI 6.1 a vizat însă o paletă largă de activități mai ales în prima parte a implementării programului, neexistând o delimitare clară între acestea și anume:

- dezvoltarea structurilor economiei sociale, a resurselor acestora și a instrumentelor necesare dezvoltării sectorului de economie socială (de exemplu de la activități legate de înființarea de noi structuri ale economiei sociale, programe de formare profesională și/sau informare, consiliere în sprijinul managerilor

structurilor de economie sociala, înființarea și dezvoltarea de rețele și organizații tip „umbrelă” și centrelor de resurse pentru structurile economiei sociale etc)

- *furnizarea de servicii sociale* (de exemplu -activități legate de dezvoltarea și îmbunătățirea serviciilor comunitare care stimulează implicarea în viața comunității a persoanelor excluse social; activități de formare profesională a personalului furnizorilor de servicii sociale, inclusiv ONG-uri și voluntari, dezvoltarea standardelor de calitate a serviciilor de integrare pe piața muncii asigurate de furnizorii de servicii sociale)
- *sprijinirea grupurilor vulnerabile* (de exemplu, Dezvoltarea și furnizarea programelor de formare profesională, inclusiv dezvoltarea competențelor de utilizare TIC pentru grupurile dezavantajate; *acțiuni/initiative care să conducă la diminuarea lipsei de încredere și a excluziunii sociale a grupurilor vulnerabile și la combaterea și prevenirea infracționalității, prin promovarea activităților artistice și culturale, protecția mediului, conservarea patrimoniului cultural și a tradițiilor etc).*

426. DMI 6.1 a combinat astfel acțiuni la nivel de dezvoltare a sectorului de economie socială prin înființarea de noi întreprinderi sociale (IS), întărirea capacității celor existente, crearea de mecanisme și instrumente cu acțiuni de furnizare a serviciilor sociale și acțiuni directe la nivelul beneficiarilor finali vizați de acest DMI:

- persoane din grupuri vulnerabile (persoane de etnie romă, persoane cu dizabilități, tineri peste 18 ani care părăsesc sistemul instituționalizat de protecție a copilului, familii care au mai mult de 2 copii și familiile monoparentale, copii în situație de risc, persoane care au părăsit timpuriu școala, persoane aflate în detenție, etc.)
- lucrători sociali, asistenți personali, asistenți comunitari
- mediatori familiari, mediatori sanitari
- asistenți maternali, îngrijitori, personal din instituții rezidențiale
- manageri ai structurilor economiei sociale
- specialiști și formatori implicați în economia socială
- elevi/studenti
- persoane afectate de boli ocupaționale

427. Logica intervenției DMI 6.1 Dezvoltarea economiei sociale are ca punct de plecare necesitatea dezvoltării sectorului economiei sociale ca și catalizator de beneficii pentru întreaga economie, prin crearea de oportunități de locuri de muncă pentru grupurile dezavantajate, dezvoltarea de structuri ale economiei sociale ca instrument de sprijin, promovarea de noi servicii sociale, elaborarea unor politici de dezvoltare locală, încurajarea parteneriatelor între toți actorii din comunitate care pot conduce ulterior la acțiuni pozitive în favoarea grupurilor vulnerabile.

428. Strategia programului indică efectul așteptat asupra grupului țintă adresat, în special a grupurilor vulnerabile, prin creșterea gradului de ocupare pe piața muncii a acestor grupuri. Rezultatele așteptate ale programului sunt însă formulate din perspectiva dezvoltării sectorului economiei sociale și anume ca număr de locuri de muncă create de structurile de economie socială.

429. Astfel, rezultatele programului produse prin înființarea de noi structuri ale economiei sociale (1.696 conform RFI), 11.369 noi locuri de muncă și 10.741 persoane care au participat la programele de formare dedicate specialiștilor în domeniul incluziunii sociale (din care 72% și-au îmbunătățit competențele, obținând un certificat), trebuie văzute la nivelul dezvoltării sectorului de economie socială în România așa cum este relevant și de analiza portofoliului de proiecte.

430. Din acest motiv efectul asupra grupului țintă (gradul de ocupare) este integrat în intervenție logică la nivel de impact ca un efect al dezvoltării economiei sociale și creșterii gradului de angajabilitate a persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile.

431. Evaluarea s-a desfășurat în perioada **6 mai 2020 – 5 ianuarie 2021**. **Data limită a datelor administrative de program** analizate este **31.12.2015**, dacă nu se specifică o altă dată.

6.2. Metodologia de evaluare

432. Prezentarea metodologiei: Metodologia de evaluare a utilizat o abordare integrată pentru DMI 6.1. Pe parcursul evaluării a fost acordată o importanță deosebită factorilor de context, dar și modului în care s-au modificat legăturile cauzale și mecanismele de producere a rezultatelor. Metodologia și instrumentele de evaluare sunt prezentate în **Anexa (6.1).1** la raport.

433. Astfel, pentru a răspunde întrebărilor de evaluare (ÎE) s-a elaborat o metodologie de evaluare bazată pe o combinație de metode și instrumente adaptate specificului DMI 6.1. Conform Raportului Inițial (RI), instrumentele de evaluare au fost proiectate astfel încât să sprijine formularea răspunsurilor la mai multe întrebări de evaluare. Contribuția metodelor și instrumentelor de evaluare la formularea răspunsurilor este prezentată sintetic în tabelul următor.

Tabel 8 : Instrumente de evaluare și contribuția lor în procesul de evaluare

DMI 6.1									
Abordare metodologică	Instrumente	ÎE1	ÎE2	ÎE3	ÎE4	ÎE5	ÎE6	ÎE 7	ÎE 8
Metode de colectare și procesare a datelor	Cercetare documentară	x	x	x	x	x	x	x	x
	Interviuri	x	x	x	x	x	x		x
	Sondaj la nivelul nivelului SES sprijinite în cadrul POSDRU		x	x	x	x	x		
	Studii de caz		x	x	x	x	x	x	x
Metode de procesare și analiză a datelor	Procesarea și analiza statistică a seriilor de date	x	x					x	
	Analiza datelor primare și secundare	x	x	x	x	x	x	x	x
Metode de consultare și analiză	Ateliere de lucru regionale		x	x	x	x	x		x
	Focus grup național	x	x	x	x	x	x		x
	Panel de experți	x	x	x	x	x	x	x	x
Tehnici de vizualizare	Hărți GIS, grafice, tabele		x						

Tabel 9: Metodologia de evaluare pentru DMI 6.1

Metoda de evaluare	Aplicare și contribuție la evaluare
Cercetare documentară	<p>Analiza documentelor privind cadrul strategic, legislativ și instituțional, la nivel european și național, privind specificul intervențiilor vizate, documente de programare (document de program POSDRU, DCI (Documentul Cadru de Implementare), Rapoartele Anuale de Implementare (RAI), Rapoartele de Evaluare Intermediară (REI), etc.);</p> <p>Analize, studii de specialitate și alte documente identificate ca necesare pe parcursul evaluării, așa cum sunt prezentate în secțiunea referitoare la sursele de date.</p> <p>Lista documentelor analizate se regăsește în Anexa (6.1).12 la raport.</p>
Colectarea de date din baze de date publice, date de program, date administrative	<p>Date administrative privind proiectele finanțate (furnizate prin intermediul sistemelor/platformelor Action¹³Web (AW), SMIS¹⁴, fonduri-ue.ro, etc.);</p> <p>Date privind contextul intervențiilor, preluate din baze de date statistice și rapoarte de monitorizare și evaluare, planuri, strategii aferente domeniului, alte baze de date și surse de date statistice relevante (EUROSTAT, INS, MMPS, ANOFM, Atlasul economiei sociale, FDSC, etc), precum și surse de date la nivel național/regional Listafirme.ro (serii de date disponibile pentru SES-urile înființate prin POSDRU pentru anii 2014-2019 - cifră de afaceri, date de bilanț, număr de anagajați, stare firmă, etc).</p>

¹³ Sistem electronic de management al informației dedicat POSDRU 2007-2013.

¹⁴ Sistem electronic de management al informației utilizat pentru toate Instrumentele Structurale în România începând cu perioada de programare 2007-2013. Acronimul SMIS corespunde denumirii în limba engleză Single Management Information System.

	<p>Bazele date se regăsesc în Anexa (6.1).2 la raport.</p>
<p>Interviuri</p>	<p>Acestea au avut ca scop triangularea și completarea informațiilor obținute anterior din prelucrarea și analiza documentelor și datelor administrative, pentru a oferi răspunsuri la întrebările de evaluare. Au fost realizate în total 33 de interviuri, prin video-conferință și telefonic, prin care s-a urmărit atât surprinderea efectelor la nivel de sistem, cât și surprinderea impactului intervențiilor la nivel de proiecte.</p> <p>Interviuri comune/specifice DMI 6.1 autorități:</p> <p>Au fost realizate interviuri comune care au urmărit impactul la nivel de sistem, implicând reprezentanți ai celor mai importante instituții:</p> <ul style="list-style-type: none"> • AM POSDRU; • OIR Nord-Vest; • OIR Sud-Muntenia; • OIR Centru; • OIR București-Ilfov, Vest, Sud-Vest Oltenia (nu au avut în gestionare proiecte pe DMI 6.1 și nu au putut oferi informații relevante pentru această evaluare); • Ministerul Muncii și Protecției Sociale (MMPS); • Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM); • Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială (ANPIS); <p>Interviuri specifice DMI 6.1</p> <p>Parteneri economici și sociali sau actori foarte activi și relevanți în sectorul economiei sociale:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC); • Blocul Național Sindical (BNS); • Fundația „Alături de Voi” Iași (ADV); • Asociația Profesională Neguvernamentală de Asistență Socială (ASSOC); • Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV); <p>Beneficiari, parteneri, experți implicați în implementarea unor proiecte ce au fost identificate ca studii de caz sau exemple de bune practici, reprezentanți ai SES-urilor înființate, inițiative private etc:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asociația pentru Sprijin și Training Resurse Umane (beneficiar); • Asociația ADL-Progres (beneficiar); • Civitas Cluj (beneficiar); • Blocul Național Sindical (BNS) (beneficiar); • Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC) (beneficiar); • Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV) (partener); • Institutul de Economie Socială (IES)/expert echipa de implementare; • Fundația „Alături de Voi” iași (ADV) (beneficiar); • Ministerul Muncii și Protecției Sociale (MMPS) (beneficiar); • Bernard Brunhes International (BBI) (partener); • Asociația Profesională Neguvernamentală de Asistență Socială (ASSOC) (beneficiar); • Asociația Socială de Dezvoltare Comunitara Vinga (SES, Beneficiar final); • Asociația Centrul pentru Legalație Non-Profit (CNRL) (SES, Beneficiar final); • Asociația „MBQ FASHION” (SES, Beneficiar final); • Uniunea Națională a Caselor de Ajutor Reciproc ale salariaților din România (U.N.C.A.R.S.R.) (beneficiar, parteneri, beneficiari finali); • Expert în domeniul Economiei Sociale • Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Servicii Sociale (FONSS); • Synerb Venture Catalyzer (inițiativă privată); <p>Minutele interviurilor se regăsesc în Anexa (6.1).5 la raport.</p>
<p>Sondaj în rândul structurilor de economie socială</p>	<p>Sondajul a fost realizat cu scopul de a colecta date în vederea realizării analizelor și a fundamentării răspunsurilor la întrebările de evaluare privind impactul intervențiilor POSDRU la dezvoltarea economiei sociale, precum și alte efecte ale intervențiilor. Sondajul a urmărit ca acesta să fie suficient de reprezentativ pentru a putea asigura marja de eroare asumată. Astfel, eșantionarea a fost una exhaustivă cuprinzând toți indivizii din universul investigat. Inițial s-a pornit de la o populație de 1.696 SES-uri, pe baza informațiilor din RAI, RFI cu privire la numărul de SES-uri înființate, dar fără a avea și alte informații cu privire la numărul de SES-uri active, baze de date cu contacte valide etc.</p> <p>Informațiile cu privire la numărul de SES-uri înființate prin POSDRU indică 1.339 SES-uri (baza de date MIPE care se referă la SES-urile înființate prin apelurile 168 și 173). Cele aproximativ 357 SES-uri estimate ca fiind înființate prin apelurile 14, 53, 69, 84 nu se regăsesc în baza de date puse la dispoziție de MIPE, AM POCU/OIR-uri și nu au putut fi avute în vedere la stabilirea dimensiunii eșantionului.</p>

	Perioada 2009-2012		Perioada 2013-2015	
	Apelurile 14, 53, 69, 84		Apelul 168	Apelul 173
	357 SES		497 SES	842 SES
	<p>De asemenea, așa cum a fost menționat în metodologia de evaluare, dimensiunea eșantionului s-a raportat la numărul de SES-uri active pe piață și pentru care au fost identificate contacte valide (unele dintre SES-urile înființate au dat faliment, sunt suspendate, nu mai acționează ca structuri de economie socială, și-au schimbat acționariatul, statutul etc). Astfel că numărul minim de răspunsuri a fost raportat la numărul de structuri active, dar pentru care au fost identificate contacte valide. Conform datelor publicate de Ministerul de Finanțe și puse la dispoziție centralizat de listafirme.ro a reieșit faptul că din cele 1.339 de SES-uri mai erau active 716 de SES-uri, fiind identificate numai 387 de contacte valide.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tip: chestionar online cu 20 itemi diseminat prin intermediul platformei Survey Monkey; • Perioada de derulare: octombrie 2020 - februarie 2021; • Tip de eșantionare: exhaustivă; • Populația țintă: SES-urile înființate în cadrul proiectelor finanțate din POSDRU DMI 6.1 • Dimensiunea: 387 active, cu date de contact valide; • Metoda de eșantionare: nu este cazul; • Număr de răspunsuri: 40 • Rată de raspuns (%): 10.33 <p>În perioada derulării sondajului au fost realizate 2 reveniri prin intermediul platformei Survey Monkey (07.12.2020, 11.01.2021). Au fost lansate solicitări prin intermediul grupurilor de Facebook existente și active în domeniul POSDRU/POCU și economiei sociale (grupul FB POSDRU/POCU, grupul FB Economie Socială), au fost lansate solicitări prin intermediul beneficiarilor POSDRU DMI 6.1 prin care aceste SES-uri au fost înființate (ex. Asociația ASSOC prin intermediul celor 9 proiecte DMI 6.1 a sprijinit înființarea a 72 de SES-uri), etc. În paralel, a fost inițiată și o campanie telefonică cu scopul de promova acest sondaj și de a oferi detalii și informații suplimentare SES-urilor. Această campanie telefonică a evidențiat: refuzul categoric al unor SES-uri de a răspunde acestei solicitări, numere de telefon incorecte sau care nu mai sunt de actualitate, numere de telefon ale unor persoane care nu mai sunt în SES și nu doresc să răspundă, SES-uri care au același număr de telefon în baza de date furnizată de MFE, AMPOCU/OIR-uri (același număr de telefon pentru 10 SES-uri). Totuși, în ciuda eforturilor echipei de evaluare rata de răspuns s-a menținut scăzută (a se vedea și detaliile din secțiunea „Limitări metodologice”). Având în vedere situația bazelor de date, situație SES-urilor, precum și perioada mare de timp ce a trecut de la înființarea acestora rata de răspuns la sondaj este o rata bună. Toate răspunsurile oferite de SES-uri au fost analizate de echipa de evaluare și incluse în cadrul raportului de evaluare.</p> <p>Raportul sondajului realizat în rândul SES-urilor înființate prin POSDRU DMI 6.1 se regăsește în Anexa (6.1).4 la raport.</p>			
Ateliere regionale	<p>Obiectivul Atelierelor Regionale de Lucru a fost acela de completare și validare a informațiilor colectate pe parcursul evaluării. Temele de discuție din cadrul AR au vizat aspecte legate de:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aprecierea eficienței și eficacității intervențiilor DMI 6.1. luând în considerare realitățile și nevoile grupurilor țintă în domeniul de intervenție; • Aprecierea rolului pe care intervențiile DMI 6.1. în dinamica indicatorilor de evaluare a impactului • Identificarea efectelor suplimentare în domeniul de intervenție și domeniile conexe; • Aprecierea sustenabilității efectelor înregistrate și a mecanismelor care favorizează sustenabilitatea; • Evaluarea eficienței mecanismelor de implementare și a condițiilor favorabile acestora; • Identificarea lecțiilor de bună practică. <p>Au fost organizate 8 Ateliere regionale, câte un atelier pe regiune, comune celor 3 DMI (6.1, 6.2 și 6.3) din cadrul AP 6. În cadrul acestora au participat în total 42 de persoane, între care reprezentanți ai beneficiarilor din fiecare regiune vizată, reprezentanți ai ONG-urilor cu activitate în domeniul de intervenție, precum și alți stakeholderi relevanți identificați și echipa de evaluare. Din cei 42 de participanți 24 au avut implicare în proiecte finanțate din DMI 6.1:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regiunea NE: Direcția de Asistență Socială Iași, EuroEd, Iași, ADL Progres Piatra Neamț, Asociația Pas în Doi Onești, FONSS; • Regiunea SE: Asociația Asura, Agenția de Dezvoltare Sud-Est; • Regiunea SM: Asociația pentru Sprijin și Training Resurse Umane, Organizația Ai voință, ai putere, Asociația Start Equitable; • Regiunea SV: Asociația Română de Consiliere și Sprijin A.R.C.S., Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Zona Metropolitană Craiova; 			

	<ul style="list-style-type: none"> • Regiunea V: Asociația de Binefacere Pro Vitam Reșița; • Regiunea NV: Fundația Caritabilă Sfântul Daniel, Primăria Comunei Colțău, Civitas Cluj; • Regiunea C: Fundația Civitas pentru Societatea Civilă din Odorheiu Secuiesc; • Regiunea BI: Fundația Dezvoltarea Popoarelor, Asociația Basarabii, Administrația Națională a Penitenciarelor, DGSAP Sector 1, DGSAP Sector 3, Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, Institutul de Cercetare a Calității Vieții. <p>Rapoartele celor 8 Ateliere regionale se regăsesc în Anexa (6.1).6 la raport.</p>
<p>Studii de caz</p>	<p>Studiile de caz au fost incluse în metodologie pentru analiza aprofundată a modului în care intervențiile au produs efecte, acestea completând rezultatele analizelor privind impactul, realizate pe baza utilizării EBT și analiza calitativă a datelor colectate prin alte metode. Prin studiile de caz au fost evidențiate și exemplificate rezultatele obținute, au fost analizate aspectele cheie privind modul de obținere a rezultatelor și producerea altor efecte.</p> <p>Au fost realizate 6 studii de caz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • SC1: „Economia Socială, model inovator pentru promovarea incluziunii active a persoanelor defavorizate”, Cod SMIS 4109 - Beneficiar: Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale (MMFPS) • SC2: „Primul pas spre o viață independentă”, Cod SMIS 4108 - Beneficiar: Fundația „Alături de Voi” Iași (ADV) • SC3: „Alianța pentru Dezvoltarea Economiei Sociale”, Cod SMIS 21740 - Beneficiar: Fundația „Alături de Voi” Iași (ADV) • SC4: „Diversitate în economia socială”, Cod SMIS 56182 - Beneficiar: Asociația Profesională Neguvernamentală de Asistență Socială (ASSOC) • SC5: „PROMETEUS - Promovarea economiei sociale în România prin cercetare, educație și formare profesională la standarde europene”, Cod SMIS 21582 - Beneficiar: Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile (FDSC) • SC6: „ICAR Incluziune prin micro-Credit și Ajutor Reciproc - strategie sustenabilă a economiei sociale pentru ocupare și creare de întreprinderi sociale”, Cod SMIS 57146 - Beneficiar: Uniunea Națională a Caselor de Ajutor Reciproc ale Salariaților din România (U.N.C.A.R.S.R.) <p>Studiile de caz se regăsesc în Anexa (6.1).7 la raport.</p>
<p>Procesarea și analiza statistică a datelor</p>	<p>Procesarea și analiza statistică a datelor a inclus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Date privind contextul de implementare al DMI 6.1 și evoluția sectorului (evoluția SES-urilor, ocuparea grupurilor vulnerabile, etc); • Date privind evoluția SES-urilor înființate prin DMI 6.1; • Date privind progresul fizic la nivelul DMI 6.1; • Date privind indicatorii proiectelor din Action Web. <p>Bazele date se regăsesc în Anexa (6.1).2 la raport.</p>
<p>Panelul de experți</p>	<p>Panelul de experți a urmărit colectarea de informații cu privire la impactul intervențiilor și contextul de implementare precum și discutarea principalelor constatări, concluzii și recomandări. La panel au participat 15 experți cu expertiză în domeniul incluziunii sociale (inclusiv economie socială). Întâlnirea s-a desfășurat online sub formă de webinar.</p> <p>Raportul Panelului de experți se regăsește în Anexa (6.1).8 la raport.</p>
<p>Focus-Grupului Național</p>	<p>Obiectivul Focus-Grupului Național a fost acela de validare a principalelor constatări și concluziilor preliminare. Temele de discuție din cadrul FG au vizat aspecte legate de:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aprecierea eficienței și eficacității intervențiilor DMI 6.1. luând în considerare realitățile și nevoile grupurilor țintă în domeniul de intervenție; • Aprecierea rolului pe care intervențiile DMI 6.1. în dinamica indicatorilor de evaluare a impactului • Identificarea efectelor suplimentare în domeniul de intervenție și domeniile conexe; • Aprecierea sustenabilității efectelor înregistrate și a mecanismelor care favorizează sustenabilitatea; • Evaluarea eficienței mecanismelor de implementare și a condițiilor favorabile acestora; • Identificarea lecțiilor de bună practică. <p>A fost organizat 1 Focus-Grup la nivel național la nivelul celor 4 DMI-uri care fac obiectul evaluării (DMI 2.2, DMI 6.1, DMI 6.2, DMI 6.3) și a avut 21 de participanți, între care reprezentanți ai factorilor decizionali (AM POSDRU, MMPS, etc), dar și ai altor structuri de la nivel național responsabile în domeniul economiei sociale (de ex. Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM), Agenția</p>

	Națională pentru Plăți și Inspecție Socială (ANPIS), etc) și echipa de evaluare. Întâlnirea s-a desfășurat online sub formă de webinar. Raportul Focus-Grupului se regăsește în Anexa (6.1).9 la raport.
Matricea factorilor de influență	Instrumentul a avut ca scop sintetizarea factorilor care au influențat producerea rezultatelor, a impactului și a altor efecte și a corelat factorii de influență (pozitivi sau negativi, interni sau externi intervenției) cu efectele constatate, indicându-se și gradul de influență pe trei niveluri (major, mediu sau minor).
Tehnici vizuale	Au fost realizate hărți în sistem GIS pentru a prezenta nivelul de acoperire teritorială a SES-urilor și numărul de angajați în cadrul DMI 6.1 la nivel național/regional și reprezentări grafice atât în corpul principal al raportului cât și în anexe.

6.3. Probleme întâmpinate și limitări în aplicarea metodologiei de evaluare, robustețea concluziilor

434. Pe parcursul evaluării s-au manifestat constrângeri semnificative privind disponibilitatea, accesibilitatea și calitatea datelor. Acest lucru a impus adaptarea metodologiei de colectare a datelor și analiză, identificând noi surse, adăugând verificări calității datelor, iar interpretarea constatărilor a fost adaptată limitărilor metodologice, așa cum se explică în continuare.

435. Constrângerile manifestate privesc întregul domeniu al economiei sociale constând într-un deficit semnificativ de date și informații privind situația SES-urilor înființate:

- **Lipsa unui cadru clar de definire și reglementare a sectorului de economie socială în România** a condus la o disponibilitate redusă a datelor din acest sector. Statistica în domeniul economiei sociale dată de definirea neclară a conceptului până la apariția legii și dificultatea analizei indicatorilor economici privind evoluția economiei sociale a îngreunat realizarea unor analize de profunzime.
- Lipsa unor statistici la nivel național astfel:
La nivel sectorial nu sunt disponibile date defalcate pe tipuri de structuri de economie socială, date financiare, număr de angajați etc (așa cum este cazul cooperativelor, societăților comerciale cu acționariat majoritar constituit din asociații, fundații, societăți cooperative, asociații, fundații etc). Astfel răspunsul la ÎE1 s-a bazat pe studiile și datele cele mai recente cu privire la economia socială disponibile, nefiind posibilă o analiză proprie a datelor cantitative specifice economiei sociale și indicatorilor specifici.
Datele administrative necesare pentru calcularea regulată a conturilor economiei sociale lipsesc și nu există preocupări la nivelul autorităților competente și anume Ministerul Finanțelor, Ministerul Justiției - Registrul ONG, Oficiul Registrul Comerțului, Institutul Național de Statistică, Banca Națională care să permită actualizarea anuală a Registrului Statistic al Economiei Sociale cu date din situațiile financiare ale acestor entități, odată cu încheierea înregistrării situațiilor financiar-contabile anuale la autoritățile fiscale. De asemenea, Registrul Comerțului nu publică situații regulate care să includă informații privind unitățile instituționale care sunt parte a economiei sociale: cooperative și societăți comerciale cu acționariat majoritar constituit din asociații, fundații, societăți cooperative. Pentru a putea realiza analize la nivel de sector, echipa de evaluare a făcut eforturi suplimentare de colectare a datelor din diverse surse și de agregare a acestora.

436. Disponibilitatea și accesibilitatea redusă a datelor necesare evaluării precum și calitatea acestora a reprezentat o limitare metodologică importantă după cum urmează:

- Calitatea datelor din surse precum SMIS/ActionWeb precum și cele agregate în RAI și RFI privind implementarea programului au evidențiat neconcordanțe majore. Astfel, au fost constatate inconsistențe majore între informațiile colectate din surse diferite, cum ar fi între datele de monitorizare centralizate, furnizate de către MIPE și cele prevăzute Action Web ceea ce a presupus prelucrări suplimentare, comparații cu informații din RAI sau alte documente.
- O parte a datelor administrative de program nu sunt defalcate pe intervențiile domeniilor majore, ci sunt raportate global pe axe prioritare
- Modul de raportare a indicatorilor de program de către beneficiari a fost realizat diferit din cauza schimbării definiției anumitor indicatori pe parcursul implementării proiectelor, ceea ce a făcut dificilă și în anumite cazuri imposibilă agregarea acestora. În alte situații, beneficiarii au avut înțelegeri diferite asupra noțiunii de grup țintă, ceea ce a rezultat în raportarea diferită, de la caz la caz, a indicatorilor de program, dar și a indicatorilor suplimentari.

- Accesul dificil la datele administrative de la nivelul AM POCU cu privire la SES-urile înființate și ulterior la primirea unei baze de date complete. Astfel, baza de date cu SES-urile înființate prin POSDRU DMI 6.1 furnizată de MIPE/AM POCU/OIR-uri este incompletă față de ceea ce s-a raportat în RFI. În RFI se face referire la un număr de 1.696 SES-uri înființate prin POSDRU DMI 6.1, în timp ce baza de date furnizată de MIPE/AM POCU/OIR-uri indică 1.339 SES-uri (baza de date conține SES-urile înființate prin apelurile 168 și 173). Cele 357 SES-uri înființate prin apelurile 14, 53, 69, 84 nu se regăsesc în baza de date puse la dispoziție de MIPE/AM POCU/OIR-uri.
- Accesul dificil la documentele de proiect - cereri de finanțare, rapoarte finale de implementare pentru proiectele selectate ca studii de caz. Alternative la arhivele AM POCU sunt putine și nefezabile, deoarece beneficiarii de proiecte nu cooperează pentru furnizarea lor fie pentru că persoanele implicate în proiecte nu mai sunt în unitățile respective, fie datorită disponibilității limitate de timp, căutarea documentelor în arhive fiind consumatoare de timp. În unele cazuri beneficiarii au exprimat un sentiment de nemulțumire deoarece efortul de raportare a fost excesiv, iar acum se revine la beneficiari pentru furnizarea documentelor deși AM/OI dețin aceste documente. Totodată beneficiarii consideră că a trecut prea mult timp de la implementarea proiectelor POSDRU nemaivând la acest moment obligația de a deține arhive cu documente ale proiectului, totul fiind predat și arhivat de către AM/OI. Aceste dificultăți au îngreunat realizarea studiilor de caz sau uneori fiind necesară chiar înlocuirea studiilor de caz inițial selectate cu altele pentru care există informații sau au impus colectarea de date din surse alternative (site-uri web ale proiectelor, colectarea datelor direct de la beneficiarii de finanțare etc). Acest aspect a presupus un proces de adaptare continuă a metodologiei de colectare a datelor și analiză, identificând noi surse, adăugând verificări a calității datelor.

437. O constrângere în implementarea metodologiei de evaluare, o reprezintă **nivelul scăzut de accesibilitate și interes al părților interesate**. Astfel, interesul **limitat**, cu precădere al unor beneficiari, dar și al unor autorități centrale/instituții publice, pentru exercițiul de evaluare și rezultatele acestuia, s-a reflectat într-un grad mai redus de implicare în activitățile prevăzute (disponibilitate redusă pentru participarea la interviuri, focus-grupuri, sondaje), deși echipa de evaluare a depus eforturi considerabile (în special pentru actualizarea datelor de contact) și a derulat o corespondență intensă (telefon, e-mail) pentru a obține sprijinul beneficiarilor în realizarea activităților. Totuși, prin extinderea perioadei de colectare a datelor, echipa de evaluare a reușit să realizeze un număr mare de interviuri, suficient pentru a acoperi varietatea mare de situații, proiecte și stakeholderii implicați și pentru triangularea datelor din diferite surse.

Totodată, durata de timp mare 5-12 ani de la implementarea proiectelor, activitatea instituțională afectată de situația COVID-19, supraîncărcare sau lipsa la nivelul organizațiilor persoanele implicate în proiecte, au fost principalele cauze ale participării scăzute a beneficiarilor de finanțare. Beneficiarii finali nu au răspuns invitației de a participa la un scurt interviu nici în situația în care beneficiarul de finanțare a facilitat legătura. Percepția față de această evaluare a fost a unei verificări suplimentare ceea ce a îngreunat comunicarea cu SES-urile sau cu unii beneficiari.

438. Rata scăzută de răspuns la sondaj. Aceasta rată foarte scăzută de răspuns are mai multe cauze. Una dintre cauze este legată de lipsa unei baze de date cu contacte la nivel național ale SES-urilor înființate. O altă cauză este legată de perioada mare de timp ce a trecut de la înființarea SES-urilor și parcursul acestora în timp (și-au schimbat acționariatul, statutul, au dat faliment, sunt suspendate etc), dublat de un interes scăzut al respondenților a condus la o rată scăzută de răspuns. De asemenea, experiențele dificile prin care au trecut și lipsa de sprijin a SES-urilor a creat o reticență a acestora de a oferi orice informații și date. Percepția față de această evaluare a fost a unei verificări suplimentare ceea ce a îngreunat comunicarea cu SES-urile.

439. În faza inițială de pregătire a metodologiei a fost estimat ca fiind necesar un număr de 235 de răspunsuri pentru a asigura o reprezentativitate a respondenților corespunzătoare unui eșantion probabilistic cu un grad de încredere de 95% și marjă de eroare de 5%. La nivel de raport inițial s-a anticipat că numărul de SES-uri active este mult mai mic, urmând ca dimensiunea eșantionului să fie raportată la numărul de SES-uri active pe piață și pentru care pot fi identificate contacte valide. Astfel, au fost identificate contacte valide pentru 387 de SES-uri. Deși, echipa de evaluare a depus eforturi considerabile, rata de răspuns la sondaj s-a menținut scăzută, dar bună având în vedere situația bazelor de date, situație SES-urilor, precum și perioada mare de timp ce a trecut de la înființarea acestora.

440. Limitările metodologice au fost anticipate încă din faza inițială, astfel încât au putut fi aplicate măsuri de

minimizare a impactului lor asupra robusteții evaluării, așa cum se arată în continuare.

- 441.** Datorită măsurilor luate pentru asigurarea datelor necesare și a calității datelor, conștientizarea limitărilor și interpretarea lor adecvată, efortul suplimentar pentru triangulare și validare, apreciem că robustețea concluziilor este suficientă pentru acceptarea lor și a recomandărilor formulate.

7. Răspunsul la întrebările de evaluare

7.1. ÎE 1. Care este progresul observat cu privire la dezvoltarea economiei sociale de la momentul adoptării POSDRU?

IP 1: Dezvoltarea economiei sociale s-a îmbunătățit față de momentul adoptării PO-ipoteză parțial validată

Analiza evoluției cadrului strategic, legislativ și instituțional privind economia socială

- 442.** Dezvoltarea spectaculoasă a economiei sociale și, mai nou, a întreprinderilor sociale în Europa și în lume a avut loc într-un cadru general favorabil acestor organizații, în care donațiile și voluntariatul, resurse principale pentru existența și dezvoltarea acestui sector și modelele cooperatiste și democratice de întreprinderi sociale sunt încurajate prin măsuri fiscale și alte politici publice. În perioada analizată, în România evoluțiile au fost însă modeste.
- 443.** În România, în perioada inițierii POSDRU și a dezbaterilor legate de stabilirea priorităților pentru finanțare în cadrul său, exista un sector important al economiei sociale chiar dacă acesta nu era recunoscut ca atare. Existau reglementări, legi cadru specifice majorității entităților economiei sociale cooperative, societăților și cooperativelor agricole, case de ajutor reciproc, asociații & fundații, toate ulterioare schimbărilor politice din 1989 care, într-o oarecare măsură modernizau cadrul legal specific.
- 444.** Prima mențiune a economiei sociale într-un act normativ în România a fost în anul 2002 în *Hotărârea de Guvern 829/2002 privind aprobarea Planului național antisărăcie și promovare a incluziunii sociale*. Primul document de acest fel a avut o concepție cuprinzătoare, modernizatoare și inevitabil a inclus economia socială.
- 445.** Dezbaterile și adoptarea unei legislații specifice pentru sectorul economiei sociale a fost stimulată de Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane, bazele adoptării Legii Economiei Sociale din 2016 fiind puse în cadrul unui proiect finanțat din DMI 6.1 inițiat de Ministerul Muncii și Justiției Sociale, "Economia Socială, model inovator pentru promovarea incluziunii active a persoanelor defavorizate" SMIS 4109.
- 446.** Legea Economiei Sociale adoptată în 2016 a reglementat domeniul economiei sociale, a stabilit măsurile de promovare și sprijin, condițiile de atestare pentru întreprinderile sociale și întreprinderile sociale de inserție, autoritatea publică centrală responsabilă cu reglementarea domeniului, respectiv Ministerul Muncii și organismul de coordonare și monitorizare a politicilor publice pentru acest sector, Comisia Națională a Economiei Sociale.
- 447.** Spre deosebire de legislația cadru națională din alte țări europene, specific României este că această lege cadru include **întreprinderea socială de inserție**, un dispozitiv specific *politicilor de ocupare activă*. Măsurile prevăzute de Legea economiei sociale privind acest tip special de întreprinderi sociale – întreprinderile sociale de inserție, nu reușesc să **integreze eficient mecanismele economiei sociale în dispozitivele de politică publică relevante pentru ocuparea lucrătorilor defavorizați** după modelul european. Astfel, din perspectiva politicilor de ocupare, întreprinderile sociale de inserție nu au nicio recunoaștere ca angajatori de inserție pe piața muncii a unor categorii defavorizate prin Legea 76/2002 privind stimularea ocupării forței de muncă.
- 448.** Incluziunea în legea cadru a întreprinderilor sociale de inserție este o consecință directă a faptului că proiectul de lege a fost elaborat cu finanțare din **programul POSDRU**, un program care avea ca principal obiectiv stimularea ocupării.
- 449.** După adoptarea legii, totuși legislația secundară a apărut în cea mai mare parte cu întârziere, iar unele elemente din lege așteaptă încă legislația secundară de ex. Consiliul Național al Economiei Sociale.

450. În perioada 2007-2020, potențialul economic și social al entităților economiei sociale **nu se bucură de recunoaștere în cadrul politicilor publice destinate întreprinderilor**, fapt atestat și de excluderea lor din programele destinate sectorului întreprinderilor mici și mijlocii. Astfel, în lipsa măsurilor care favorizează integrarea optimă a întreprinderilor de economie socială în sistemul economic, măsuri prevăzute sau nu, în actele normative care reglementează activitatea întreprinderilor în general (de ex. Codul Fiscal, legea achizițiilor publice, etc), integrarea acestor entități în piețele publice de servicii rămâne extrem de redusă, participarea lor la procedurile de achiziții publice fiind nesemnificativă.

451. Lipsa **surselor de finanțare private** destinate economiei sociale, subdezvoltarea pieței de servicii financiare de credit și garanții pentru întreprinderile sociale, precum și absența unor instrumente de investiții dedicate existente în alte state membre, au un impact asupra șanselor de consolidare și dezvoltare a acestora și a sectorului în ansamblu. România nu are un ecosistem financiar pentru întreprinderi sociale – acestea depind pentru finanțare de surse europene care apar o dată la câțiva ani. Lipsesc alte resurse și instrumente (investitori persoane fizice, fonduri sociale sau cooperatiste de investiții, surse publice, fonduri de pensii și instituții de finanțare socială și solidară – cum ar fi băncile cooperatiste pentru moment ne-interesate de finanțarea întreprinderilor sociale).

Progresul principalilor indicatori economici relevanți pentru activitatea economiei sociale în perioada 2007-2020

452. Analiza principalilor indicatori economici pentru activitatea economiei sociale în perioada 2007-2020 au avut în vedere următorii indicatori economici:

Indicatori economici specifici pentru economia socială

- Variația numărului de unitati sociale în perioada 2007-2020
- Variația numărului de locuri de munca de la nivelul unitatilor economiei sociale
- Variația numărului de angajați în unități ale economiei sociale în perioada 2007-2020
- Variația nivelului de venituri ale unitatilor economiei sociale

Indicatori economici generali relevanți pentru economia socială

- Variația ratei de ocupare în rândul persoanelor vulnerabile
- Variația ratei somajului în rândul persoanelor vulnerabile

453. Din perspectiva indicatorilor specifici pentru economia socială, una dintre constrângerile principale ale analizei indicatorilor privind economia socială în general, este determinată de definiția neclară a conceptului și a domeniului de aplicare a economiei sociale la nivel național, definiție care ar putea fi utilizată în mod util de sistemele de conturi naționale¹⁵. Lipsa acestei definiții îngreunează delimitarea domeniului de studiu și identificarea unităților instituționale cu caracteristici comune care fac parte din acest sector. Legea economiei sociale a introdus definiții clare doar pentru întreprinderile sociale, nu și pentru economia socială.

454. Astfel, pentru analiza dinamicii entităților de economie socială în România se disting două perioade și anume cea anterioară Legii economiei sociale, respectiv 2007 – 2016 și perioada ulterioară adoptării legii 2016 – 2020 ce oferă posibilitatea analizării entităților economiei sociale din perspectiva tipurilor de entități ale economiei sociale reglementate prin legi cadru diferite (societăți cooperative, societăți și cooperative agricole, case de ajutor reciproc, asociații & fundații).

Perioada 2007-2016

455. Asociațiile și fundațiile constituie cel mai numeros segment al economiei sociale din România, atât din punct de vedere numeric (89,7% din organizațiile active în anul 2009), acest sector fiind cel mai important și din punct de vedere al veniturilor, activelor imobilizate sau al personalului salariat. Dinamica înregistrării de noi organizații este însă mult mai redusă decât cea din rândul celorlalte forme juridice de întreprinderi societăți comerciale – și din cauza dificultăților legale de înregistrare și funcționare – a barierei administrative impuse

¹⁵ Conturi naționale satelit ale economiei sociale din România Raport preliminar - Unitati institutionale parte a economiei sociale Ancuta Vamesu Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile

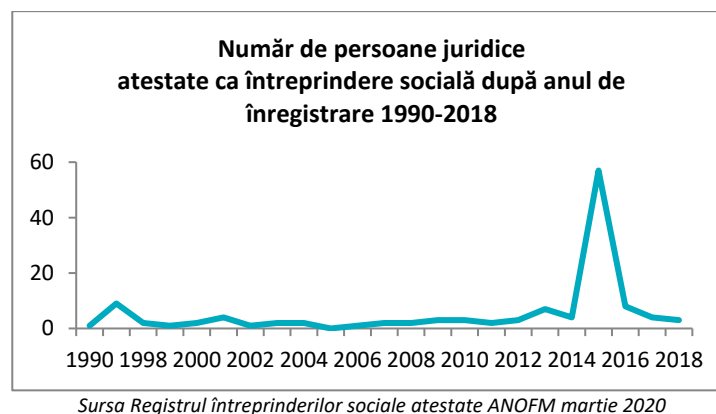
asupra acestui sector. Sectorul cooperatist înregistrează creșteri modeste ca număr de organizații, singurul cu o dinamică superioară fiind sectorul cooperativelor agricole. Cooperativele meșteșugărești și de consum sunt ca număr de organizații într-un proces mai degrabă de stagnare. În domeniul serviciilor financiar și financiar-bancare în care acționează cooperativele de credit / bănci cooperatiste și casele de ajutor reciproc această evoluție se datorează în principal unei strategii de consolidare prin fuziuni de organizații – care reduce numărul de organizații, dar consolidează activele și capacitățile organizaționale ale acestora de a acționa pe o piață cu reglementări de operare și de bonitate în creștere.

- 456.** Numărul de locuri de muncă din economia socială are o evoluție bună în această perioadă, asociațiile și fundațiile aduc cel mai mare număr de locuri de muncă, acestea oferind peste 64% din totalul locurilor de muncă din sector, ponderea acestor entități crescând în 2012 față de 2011. Ocuparea în sectorul neguvernamental crește constant, în 2015 acesta ajungând la 99.800 de angajați. Cu toate acestea, dinamica ocupării în activitatea economică în sectorul asociațiilor și fundațiilor (cele care practic respecta cel puțin 3 dintre criteriile de atestare principale din legea economiei sociale – cel al misiunii sociale, al non-distributivității excedentelor – profitului și al transmiterii patrimoniului în caz de lichidare) este mult mai redusă decât în ansamblul sectorului non-profit, o explicație fiind regimul fiscal descurajant – excedentele rezultate din această activitate fiind impozitate cu aceeași cotă cu cea a societăților comerciale peste un plafon mic de 15.000 Euro echivalent. Totodată, cooperativele se găsesc într-un declin accentuat atât ca angajator, cât și ca și catalist al participării membrilor la activitatea cooperatistă.

Perioada 2016-2020

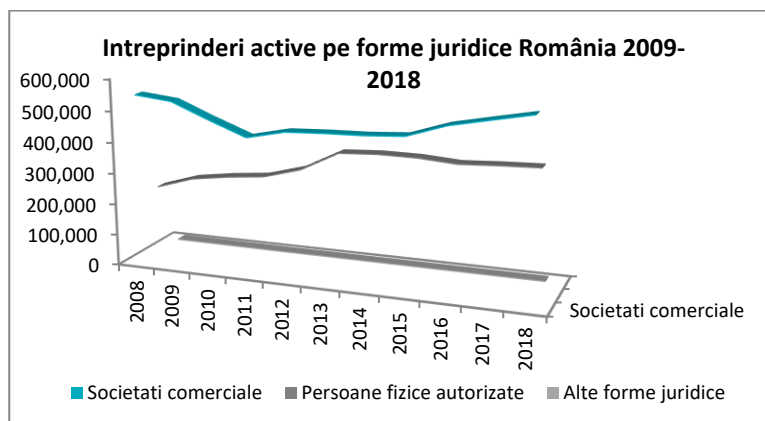
- 457.** Ulterior aprobării Legii Economiei Sociale, dinamica entităților de economie socială are în vedere întreprinderile de economie socială atestate. Astfel, în România până în martie 2020 se atestaseră 133 de întreprinderi. Dintre acestea, mare parte existau la momentul adoptării Legii Economiei Sociale fiind înființate înainte de 2015. Din graficul de mai jos se poate constata creșterea numărului de întreprinderi de economie socială atestate în special în 2016 și 2017 perioada imediat următoare celei în care s-a finanțat crearea de întreprinderi sociale prin POSDRU, odată cu demararea proiectelor POCU și a introducerii obligativității de atestare a structurilor de economie socială create.

Figura 7: Număr de persoane juridice atestate ca întreprindere socială după anul de înregistrare 1990-2018

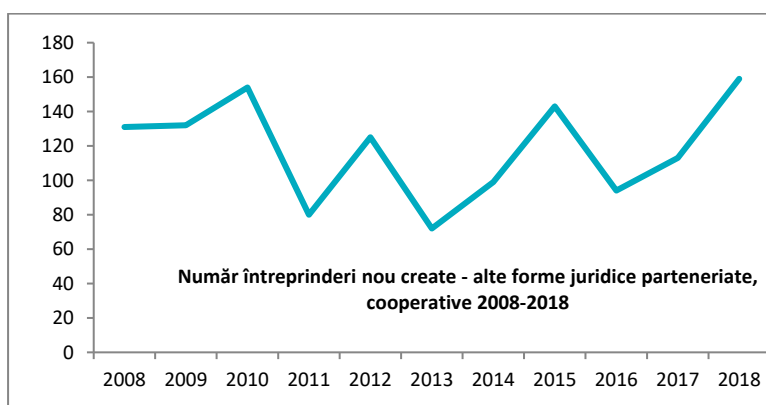
- 458.** Din analiza altor tipuri de întreprinderi care au alte forme juridice decât cea de societate comercială respectiv persoană fizică autorizată este în continuă scădere în România ceea ce arată o lipsă de cunoaștere privind posibilitatea de organizare a întreprinderii și în alte forme juridice cum ar fi cea de cooperativă sau de organizație fără scop patrimonial cu activitate economică și un cadru de politici publice și administrativ care nu sprijină diversitatea formelor antreprenoriale.

Figura 8: Întreprinderi active pe forme juridice în România 2008-2018

Sursa Institutul National de Statistica – baza de date Tempo online-prelucrari ale echipei de evaluare

Figura 9: Număr de întreprinderi nou create - alte forme juridice parteneriate, cooperative 2008-2018

Sursa Institutul National de Statistica – baza de date Tempo online-prelucrari ale echipei de evaluare

459. După cum se poate vedea (Tabel 10), numărul de întreprinderi care au alte forme juridice decât societăți comerciale și persoane fizice autorizate este în continuă scădere- acest declin se datorează cel mai probabil declinului cooperativelor – aceasta formă juridică fiind din ce în ce mai puțin cunoscută.

460. Din perspectiva ocupării se poate constata aceeași tendiță de scădere a numărului mediu de persoane angajate la nivelul întreprinderilor cu o altă formă juridică.

Tabel 10: Ocuparea în întreprinderi cu altă formă juridică – parteneriate, cooperative, asocieri

Anul	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Întreprinderi active - număr	3,554	3,212	2,991	2,966	2,768	2,581	2,508	2,581
Întreprinderi nou create - număr	51	23	29	51	31	81	63	69
Întreprinderi desființate - număr	194	152	151	5,878	191	183	240	237
Numărul mediu al persoanelor angajate	47,061	45,014	46,290	47,294	44,933	44,491	44,080	42,373

Sursa Eurostat Business demography prelucrari ale echipei de evaluare

461. Un alt indicator relevant pentru sectorul economiei sociale analizat a fost variația ratei de ocupare în rândul unor grupe de lucrători defavorizați (persoane cu dizabilități, NEETS, tineri) care în perioada analizată continua să fie în scădere. Rata de inactivitate este constant ridicată în România fiind 31,6 % (T32019) din totalul populației cu niveluri persistente ridicate de inactivitate în rândul femeilor, al tinerilor cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani, al persoanelor vârstnice cu vârsta cuprinsă între 55 și 64 de ani. Totodată, rata de ocupare a

persoanelor cu dizabilități este sub media UE, și anume 43,7 % față de 50,6 %, cadrul juridic nu stimulează în mod eficace capacitatea acestora de inserție profesională, iar serviciile publice de sprijinire a ocupării forței de muncă sunt limitate.

Politice de ocupare și economia socială

462. Ocuparea forței de muncă în economia socială are în vedere câteva aspecte cheie și anume:

- crearea de locuri de muncă și auto-ocuparea în întreprinderi de economie socială- cooperativele de lucrători fiind în principal vizate (dintre care în România sunt cunoscute numai cooperativele meșteșugărești) incluzând întreprinderile falimentare transformate în cooperative deținute de lucrători pentru care multe state europene au politici specifice, dar și celelalte tipuri de cooperative care au angajați, asociațiile și fundațiile cu activitate economică și întreprinderile sociale
- Integrarea în muncă a lucrătorilor defavorizați (persoanelor vulnerabile) – integrarea în muncă sau formarea la locul de muncă a acestora prin organizații intermediare pe piața muncii – **întreprinderi sociale de inserție** care au ca scop combaterea excluziunii furnizând servicii comunitare, asigurând venituri celor excluși de pe piața muncii care astfel se formează profesional și sunt și integrați social
- Activitatea asociațională de ajutor reciproc și de voluntariat, deși nu are un impact direct asupra pieței muncii, este importantă pentru dezvoltarea cetățeniei, pentru dezvoltarea de rețelele sociale specifice societății civile, permițând mai ales comunităților defavorizate să dobândească o voce politică, să-și consolideze identitatea și un sistem de sprijin reciproc și de auto-ajutorare și pentru dezvoltarea a numeroase abilități necesare pe piața muncii. În acest fel, activitatea asociativă poate fi văzută ca o completare importantă a integrării pe piața muncii.

463. Legiferarea / recunoașterea întreprinderii sociale de inserție prin Legea economiei sociale inițiată de Ministerul Muncii printr-un proiect POSDRU a fost primită ca o măsură binevenită de furnizorii de servicii sociale și de ONG – urile din sectorul social care deja erau active în inserția socio-profesională a lucrătorilor defavorizați. Menită să alinieze politicile de ocupare din România la cele europene în domeniu, acest regim de autorizare s-a dovedit în practică ineficient și prin urmare ONGuri din sectorul social nu au optat pentru o autorizarea care aduce doar alte sarcini administrative și nicio măsură de sprijin public.

Sinteza constatărilor

464. Cadrul legal și de politici pentru organizațiile economiei sociale (cooperative, asociații și fundații) chiar în actele normative care reglementează înființarea și funcționarea lor nu a evoluat semnificativ în România în perioada 2007-2020 cu excepția adoptării Legii economiei sociale. Dacă în perioada anterioară implementării POSDRU, în România exista un sector important al economiei sociale evidențiat prin existența unor diverse reglementări cadru aferente majorității formelor de organizare a ES (cooperative, societăți agricole, asociații și fundații, case de ajutor reciproc), sectorul economiei sociale nu era recunoscut ca atare.

465. Niciunul dintre sectoarele economiei sociale nu au beneficiat de reforme care să faciliteze înregistrarea sau funcționarea acestora, aceste sectoare rămânând în urma sectorului societăților comerciale care a beneficiat de reforme importante care au vizat reducerea barierelor administrative de înregistrare și funcționare. Forma juridică de organizație fără scop patrimonial, asociație sau fundație rămâne din păcate o barieră în calea funcționării optime.

466. Dinamica entităților sociale din România cunoaște două perioade demarcate de aprobarea Legii economiei sociale și atestării efective a unor întreprinderi sociale (perioada 2008-2016 și 2016-2020).

- 1. Din perspectiva primei perioade se constată o creștere în perioada 2009-2012 a numărului de organizații aferente economiei sociale, în special a asociațiilor și fundațiilor, acesta fiind și cel mai numeros segment al economiei sociale. Sectorul cooperatist și cel al caselor de ajutor reciproc înregistrează creșteri modeste ca număr de organizații în această perioadă, singurul cu o dinamică superioară fiind sectorul cooperativelor agricole. Ulterior anului 2012, ne-am referit la statistica *întreprinderilor cu alte forme juridice decât cea de societate comercială* respectiv persoană fizică autorizată în perioada 2008-2019 și anume **parteneriate, asocieri și cooperative** se constată o continuă scădere în România a acestor forme, România ocupând printre ultimele locuri în UE ceea ce arată o lipsă

de cunoaștere privind posibilitatea de organizare a întreprinderii și în alte forme juridice decât cea de societatea comercială respectiv persoană fizică autorizată.

- 2. Ulterior adoptării legii economiei sociale și a normelor de atestare ca întreprindere socială, după o perioadă în care numărul atestărilor a fost mare, în perioada 2016-2020 se constată o scădere a numărului de întreprinderi sociale autorizate, la acest moment funcționând 126 întreprinderi sociale atestate și 23 de întreprinderi sociale de inserție cu marcă socială.

467. Există constrângeri importante pentru cercetarea și **statistica economiei sociale** - definiția neclară a conceptului și a domeniului de aplicare a economiei sociale la nivel național, definițe care ar putea fi utilizate în mod util de sistemele de conturi naționale¹⁶, lipsa acestei definiții îngreunează delimitarea domeniului de studiu și identificarea unităților instituționale cu caracteristici comune care fac parte din acest sector.

468. Din perspectiva ocupării în economia socială, România este printre noile state membre cu cea mai mică rată a ocupării în acest sector, în principal din cauza prăbușirii ocupării în cooperative și a unui cadru legal și fiscal care nu încurajează activitățile economice ale organizațiilor fără scop lucrativ și ocuparea în întreprinderi sociale de inserție. Din datele disponibile numărul de locuri de muncă din economia socială este semnificativ, și anume 113,733 locuri în 2012, ultimul an pentru care au fost disponibile cifre agregate la nivelul sectorului economiei sociale. Asociațiile și fundațiile au oferit cea mai mare parte a acestor locuri de muncă 64% din totalul locurilor de muncă din sectorul economiei sociale, înregistrând o creștere constantă până în 2015 ultimul an pentru care au fost disponibile cifre pentru sectorul ONG.

7.2. ÎE 2. Măsura în care progresul observat este atribuit programului (efect net sau impactul intervenției)

469. Efectul net al intervențiilor DMI 6.1 a fost analizat prin prisma următoarelor elemente:

- Analiza implementării financiare, comparând cheltuielile reale raportate cu alocarea financiară orientativă
- Analiza indicatorilor de program, comparând țintele cu valorile atinse
- Analiza participanților vizați și implicați în intervențiile finanțate
- Analiza efectelor din punct de vedere calitativ

Progresul observat în implementarea programului

Progresul financiar al implementării intervențiilor prin DMI 6.1

470. Alocarea financiară orientativă pentru DMI 6.1 a fost de 429 milioane de euro alocate în Documentul Cadru de Implementare inițial în 2008, ulterior fiind redusă la aproximativ 319 mil. euro în 2012. O particularitate a acestui domeniu de intervenție a fost că, suplimentar față de apelurile pentru proiecte sistemice/strategice, de tip grant și strategice din prima parte a implementării programului, au fost oferite și finanțări de tip minimis, cu o valoare echivalentă în lei de maxim 200.000 euro. În cadrul schemei de ajutor de minimis care a însoțit CPP 168 și 173 au fost aprobate inițial 266 de proiecte cu o valoare totală a asistenței financiare nerambursabilă de 165.809.009 mil. euro.

471. Prin Domeniul Major de Intervenție (DMI) 6.1 au fost finanțate 244 proiecte cu o valoare totală de 1.644.843.863 lei, cea mai mare alocare fiind în cadrul apelurilor 168 și 173.

¹⁶ Conturi naționale satelit ale economiei sociale din România Raport preliminar - Unități instituționale parte a economiei sociale Ancuța Vamesu
Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile

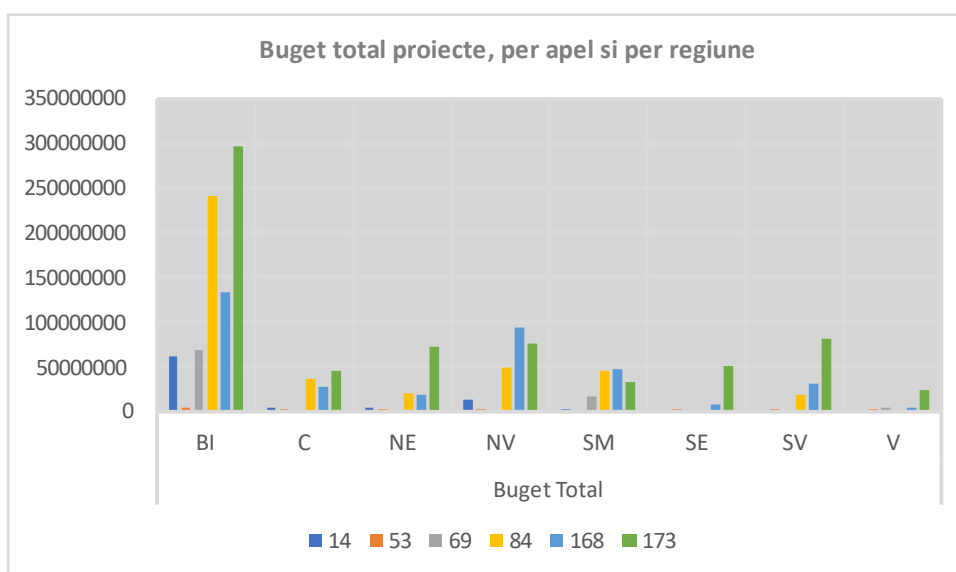
Tabel 11: Valoarea proiectelor finanțate în cadrul DMI 6.1

Tema de evaluare/Apelul	Număr de proiecte pe apeluri	Valoarea totală a proiectelor pe apeluri în Lei	Valoarea medie a proiectelor pe apeluri în Lei
POSDRU/14/6.1 PENTRU O VIAȚĂ MAI BUNĂ	10	86.925.845	8.692.584
POSDRU/53/6.1 ECONOMIE SOCIALĂ ȘI SOLIDARITATE	10	12.874.536	1.287.453
POSDRU/69/6.1 PENTRU O VIAȚĂ MAI BUNĂ	8	89.730.041	11.216.255
POSDRU/84/6.1 PENTRU O VIAȚĂ MAI BUNĂ	27	411.176.373	15.228.754
POSDRU/168/6.1 DEZVOLTAREA ECONOMIEI SOCIALE	69	364.444.847	5.281.809
POSDRU/173/6.1 DEZVOLTAREA ECONOMIEI SOCIALE	120	679.692.221	5.664.101
TOTAL	244	1.644.843.863	6.741.163

Sursa: prelucrare echipa de evaluare date MIPE (Plăți AM, FSE+BS)

472. Din perspectiva bugetului proiectelor per apel și regiune se constată că cea mai mare alocare o au proiectele cu beneficiari de finanțare din regiunea BI (48%) urmată de NV cu 14%, celelalte regiuni având o distribuție echilibrată de aproximativ 7%.

Figura 10. Bugetul total al proiectelor per apel și per regiune

Sursa: Prelucrări ale echipei de evaluare baza de date MIPE

473. În privința celor 244 de proiecte contractate, identificate în urma analizei datelor deschise, se constată următoarele:

- apelul pentru proiecte strategice **POSDRU/14/6.1 „Pentru o viață mai bună”** a totalizat un număr de 10 proiecte, cu o valoare cumulată de 86.925.845 lei, în medie valoarea unui proiect fiind de 8.692.584 lei. Perioada maximă de implementare a unui proiect a fost de 3 ani.
- în cadrul apelului **POSDRU/53/6.1 „Economie socială și solidaritate”** au fost aprobate tot 10 proiecte, fiind acordate granturi în valoare totală de 12.874.536 lei, cu valoare medie per proiect de 1.287.453 lei, durata de implementare a proiectelor fiind cuprinsă între minim 6 luni și maxim 2 ani.
- cele 8 proiecte strategice depuse în cadrul apelului de proiecte **POSDRU/69/6.1 „Pentru o viață mai bună”** au totalizat aproximativ 89 mil. de lei, valoarea unui proiect fiind în medie de 11.216.255 lei.

- apelul **POSDRU/84/6.1 „Pentru o viață mai bună”** a permis dezvoltarea de proiecte strategice unei mai multor categorii de beneficiari, printre care: ONG-uri, autorități publice centrale și locale, furnizori de formare și de servicii sociale acreditați, universități dar și institute de cercetare. Cele 27 de proiecte au totalizat 411.176.373 lei, cu o valoare medie a unei intervenții de 15.228.754 lei.
- pentru apelul **POSDRU/168/6.1 „Dezvoltarea economiei sociale”** au fost eligibile doar următoarele categorii de beneficiari: ONG-urile, cooperativele, Ministerul Muncii, furnizorii de servicii sociale acreditați, furnizorii de servicii de ocupare acreditați, publici și privați, întreprinderile implicate în economia socială și autorități ale administrației publice locale (unități administrativ-teritoriale). Cele 69 de proiecte contractate au totalizat peste 364 mil. lei, valoarea medie solicitată pentru un proiect fiind de 5.281.809 lei.
- cele 120 de proiecte contractate în cadrul apelului **POSDRU/173/6.1 „Dezvoltarea economiei sociale”** au avut o valoare totală de 679.692.221 lei și o valoare medie de 5.664.101 lei. Apelul a urmărit același rezultat ca și CPP 168, respectiv înființarea structurilor de economie socială, ghidul solicitantului menționând următoarele două categorii de activități: activități eligibile cu caracter general, care nu creează un avantaj economic unei anumite întreprinderi, nu implică obținerea de venituri și nu intră sub incidența ajutorului de minimis, respectiv activități eligibile care intra sub incidența ajutorului de minimis, ale căror costuri vor fi incluse în bugetul fiecărei structuri de economie socială.

Realizări, rezultate și gradul de îndeplinire a obiectivelor programului

- 474.** În cadrul DMI 6.1, pachetul de măsuri pentru dezvoltarea economiei sociale este reprezentat de 14 indicatori de program (rezultat și output), prezentați mai jos, împreună cu progresul atins:

Tabel 12: Progresul indicatorilor de program DMI 6.1

Nr. crt.	Cod Action Web	Tip	Indicator	UM	Progr. / Supl.	Tinta prevazuta	Tinta realizata	Grad de realizare %
1	127 și 382	O	Structuri ale economiei sociale înființate	nr.	P	830	1.699	205%
2	128 și 383	O	Participanți la programe de formare dedicate specialiștilor în domeniul incluziunii sociale	nr.	P	10.000	10.741	107%
3	137 și 384	R	Locuri de muncă create de structurile economiei sociale	nr.	P	5.000	11.369	227%
4	138 și 393	R	Ponderea participanților la programele de formare pentru specialiștii în domeniul incluziunii sociale care obțin certificare	%	P	85%	71,59%	84%
5	141 și 397	O	Participanți la programe de calificare/recalificare destinate grupurilor vulnerabile	nr.	P	150.000	125.442	84%
6	142 și 398	O	Participanți la programe de calificare/recalificare destinate grupurilor vulnerabile - persoane de etnie roma	nr.	P	65.000	35.951	55%
7	143 și 399	O	Participanți la programe de calificare/recalificare destinate grupurilor vulnerabile - persoane cu dizabilități	nr.	P	20.500	13.447	66%
8	144 și 400	O	Participanți la programe de calificare/recalificare destinate grupurilor vulnerabile – tineri care părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului	nr.	P	5.400	2.781	52%
9	145 și 401	O	Persoane dependente sprijinite	nr.	P	40.000	21.434	54%
10	153 și 402	R	Ponderea participanților la programe de calificare/ recalificare pentru grupurile vulnerabile care obțin calificare	%	P	55%	88,99%	162%
11	154 și 403	R	Ponderea participanților la programe de calificare/ recalificare pentru grupurile vulnerabile care obțin calificare - persoane de etnie romă	%	P	60%	85,03%	142%
12	155 și 404	R	Ponderea participanților la programe de calificare/ recalificare pentru grupurile vulnerabile care obțin calificare - persoane cu dizabilități	%	P	60%	80,03%	133%
13	156 și 405	R	Ponderea participanților la programe de calificare/ recalificare pentru grupurile vulnerabile care obțin calificare - tineri care părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului	%	P	50%	59,87%	120%
14	164 și 429	O	Inițiative transnaționale și parteneriate sprijinite	nr.	P	120	154	128%

Sursa: prelucrare echipa de evaluare date administrative MIPE

475. De asemenea, sunt prezentați indicatorii suplimentari, pentru care nu au fost prevazute ținte la nivel de program, astfel ca acestia au fost extrași din ActionWeb. În această bază de date există multe erori de completare, iar o serie de proiecte menționează doar valoarea pe care și-au propus-o pentru anumiti indicatori, dar nu și valoarea pe care au realizat-o efectiv. De aceea, valorile totale rezultate din procesarea datelor din ActionWeb și indicate în tabelul de mai jos au caracter orientativ.

Tabel 13: Progresul indicatorilor suplimentari DMI 6.1

Nr. crt.	Cod Action Web	Tip	Indicator	UM	Progr. / Supl.	Tinta realizata cf. AW
1	129 ²⁷ și 386	O	Persoane care beneficiază de orientare/ consiliere	nr.	S	78,739
2	129 ²⁸ și 387	O	Participanți la instruire - economie socială	nr.	S	69,379
3	130 ²⁹ și 388	O	Participanți FSE - femei	nr.	S	34,682
4	131 ³⁰ și 389	O	Participanți FSE – persoane de etnie romă	nr.	S	33,016
5	132 ³¹ și 390	O	Participanți FSE – persoane cu dizabilități	nr.	S	10,222
6	133 ³² și 391	O	Participanți FSE – alte grupuri vulnerabile		S	33,987
7	134 și 392	O	Evenimente de comunicare și promovare	nr.	S	1,519
8	138 și 393	R	Ponderea participanților la programele de formare pentru specialiști în domeniul incluziunii sociale, care obțin certificare, din care:	%	S	3,949
9	140 și 394	R	femei	%	S	4,365
10	395	R	Participanți la instruire certificați – economie socială	nr.	S	18,127
11	453	R	Locuri de muncă menținute de structurile economiei sociale	nr.	S	4,053
12	396	R	Parteneri transnaționali implicați în proiect	nr.	S	28

Sursa: prelucrare echipa de evaluare date administrative MIPE

476. Unii dintre indicatorii importanți, care cuantifică rezultatele intervențiilor DMI 6.1, este numărul de structuri de economie socială înființate (Cod 127 și 382). În Tabelul 13, sunt extrase valorile aferente acestui indicator din diversele baze de date furnizate de către MIPE (ActionWeb, Baza de date SES, Anexa 1 cu SES înființate), în oglindă cu valoarea totală realizată conform Raportului Final de Implementare. Diferența de valori între diversele baze de date utilizate face ca realizările indicate în tabel să aibă valoare orientativă.

Tabel 14: Progresul indicatorului Număr de SES-uri înființate

Apel	Nr. proiecte	Nr. SES înființate						Nr. de proiecte din total contractate care au contribuit la realizarea țintei
		Țintă Program	Țintă realizată cf. RFI	Țintă realizată cf. AW	Țintă realizată cf. RAI 2013	Țintă realizată cf. BD MFE	Țintă realizată cf. Anexa 1 (MFE)	
14	10			90		date lipsă	2	40%
53	10			1	346	date lipsă	2	10%
69	8			11		date lipsă	date lipsă	38%
84	27			129		date lipsă	6	48%
168	69			339		497	497	58%
173	120			497		842		62%
erori de date				69				
date lipsă în BD				108 pr. nu au trecut valoarea realizată				
Total	244	830	1699	1135	346	1339	1357	

Sursa: prelucrare echipa de evaluare date administrative MIPE

Efectul net al intervențiilor

IP2: Intervențiile finanțate prin DMI 6.1 au avut o contribuție la dezvoltarea economiei sociale

Ipoteze intermediare

- **IP2.1: Intervențiile finanțate prin DMI 6.1 au contribuit la dezvoltarea de instrumente și mecanisme necesare dezvoltării economiei sociale – PARȚIAL VALIDATĂ**
- **IP 2.2 Intervențiile finanțate prin DMI 6.1 au contribuit la dezvoltarea de noi structuri de economie socială și de noi locuri de muncă- VALIDATĂ**
- **IP 2.3: Intervențiile finanțate prin DMI 6.1 au contribuit la creșterea angajabilității pe piața muncii a persoanelor vulnerabile- PARȚIAL VALIDATĂ**
- **IP 2.4 Intervențiile finanțate din DMI 6.1 au contribuit la dezvoltarea capacității structurilor de economie socială și a specialiștilor în economie socială- PARȚIAL VALIDATĂ**
- **IP 2.5 Intervențiile finanțate din DMI 6.1 au contribuit la dezvoltarea parteneriatelor în domeniul economiei sociale, dezvoltarea rețelelor, organizațiilor tip „umbrelă” și centrelor de resurse pentru structurile economiei sociale- PARȚIAL VALIDATĂ**

Măsura în care intervențiile finanțate prin DMI 6.1 au contribuit la dezvoltarea de instrumente și mecanisme necesare dezvoltării economiei sociale

- 477.** Proiectele implementate în cadrul DMI 6.1 au avut ca principal scop dezvoltarea structurilor economiei sociale, a resurselor acestora și a instrumentelor necesare dezvoltării sectorului de economie socială.
- 478.** Activitățile propuse în cadrul DMI 6.1 au pornit, cel puțin la nivelul primelor apeluri lansate în perioada 2009-2011, de la o paletă largă de activități (cercetări, studii și analize, seminarii, conferințe, grupuri de lucru, publicații în domeniul economiei sociale; furnizarea programelor de formare profesională pentru grupurile dezavantajate; furnizarea serviciilor de ocupare, precum informare și consiliere profesională, asistență, mentorat, tutorat, orientare profesională, consiliere psihologică, consiliere psihiatrică, medierea locurilor de muncă, dezvoltarea și implementarea programelor de formare pentru formatorii din economia socială; înființarea și dezvoltarea rețelelor, organizațiilor tip „umbrelă” și a centrelor de resurse pentru structurile economiei sociale; evenimente de informare la nivel național, regional și local privind aspecte ale economiei sociale; înființarea și dezvoltarea de întreprinderi și cooperative ale economiei sociale; schimbul de bune practici în domeniul incluziunii sociale și economiei sociale, între actori regionali/locali, naționali și transnaționali din domeniul economiei sociale etc), dată fiind lipsa de cunoaștere a acestui sector precum și din dorința de a pune bazele construcției și promovării sectorului de economie socială.
- 479.** Astfel, primele proiecte implementate în prima perioadă a programului (până în 2012 care a fost anul suspendării POSDRU de către CE), au avut o abordare mai mult teoretică, de analiză exhaustivă a domeniului așa cum a reieșit și din interviurile și atelierile de lucru organizate, dar care a contribuit la crearea premiselor dezvoltării ulterioare a sectorului economiei sociale la nivel național.
- 480.** Din cercetarea documentară coroborată cu interviurile realizate și studiile de caz reiese că unul dintre rezultatele concrete ale proiectelor implementate în cadrul primelor apeluri constă în principal în **dezvoltarea sectorului economiei sociale în România** fie prin **accesul direct** la anumite activități de tipul vizite de studiu în state cu experiență în domeniul economiei sociale, schimburi de bune practici, organizarea de dezbateri și mese rotunde la nivel național și regional, **fie indirect prin elaborarea de cercetări, ghiduri, broșuri, materialele informative, campanii de informare și conștientizare**. Acestea au condus la o mai bună definire și înțelegere a conceptului economiei sociale în România, la promovarea acestui sector la nivel național și regional/local precum și la creșterea gradului de conștientizare privind importanța acestui sector.
- 481.** Astfel, o mare parte dintre proiectele aferente primelor 4 apeluri au vizat **realizarea de diverse analize/cercetări/studii asupra domeniului care au condus pe de o parte la îmbunătățirea cadrului de politică publică și pe de altă parte la dezvoltarea unor instrumente de tipul rapoartelor de cercetare/ghiduri/manuale de bune practici, fiecare dintre aceste documente putând fi considerat un instrument util dezvoltării economiei sociale**, odată ce ajunge să fie utilizat de către actorii interesați de economia socială. Totodată având în vedere paleta largă de potențiali beneficiari către care au fost distribuite aceste materiale elaborate în urma cercetării (specialiști în domeniu, structuri de economie socială, instituții de învățământ etc), se poate afirma faptul că aceste materiale, ajungând în mâini competente și motivate, au devenit instrumente de lucru pentru toți cei care au contribuit și contribuie la dezvoltarea sectorului economiei sociale din România. Finalitatea acestui demers a fost constituită însă numai din publicații, broșuri și cercetări, fără a se urmări și identificarea nevoilor entităților de economie socială și dezvoltarea de activități/programe care să vină în sprijinul acestora. Această primă etapă din designul acestui DMI a fost mai degrabă una exploratorie, care a urmărit doar definirea și înțelegerea conceptului de economie socială, fără a fi continuată de intervenția propriei zisă în sprijinul acestor structuri.
- 482.** Studiile/cercetările realizate au fost direcționate către domenii în general specifice (de exemplu unități protejate, Case de ajutor reciproc, integrarea foștilor deținuți etc). Aceste studii au adus un plus de cunoaștere și de înțelegere a activității structurilor economiei sociale în România, contribuind totodată și la schimbul de experiență între organizațiile din anumite sectoare din cadrul economiei sociale.

Exemple de materiale dezvoltate ca urmare a studiilor derulate prin diverse proiecte sunt prezentat mai jos:

Proiectul **„PROMETEUS - Promovarea economiei sociale în România prin cercetare, educație și formare profesională la standarde europene”** având drept beneficiar Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile:

- Economia socială și ocuparea forței de muncă - integrarea grupurilor vulnerabile pe piața muncii
- Economia socială și ocuparea forței de muncă - furnizorii de formare profesională și servicii de stimulare a ocupării
- Organizații cu profil religios angajate în economia socială în România
- Oorganizațiile de ajutor reciproc
- Cooperativele din românia – actori ai dezvoltării socio-economice
- Organizațiile colective ale proprietarilor de terenuri agricole și forestiere. profil, evoluție, tendințe
- Economia socială și dezvoltarea locală
- Ghidul managerului de întreprindere socială

Studiile derulate prin proiectul PROMETEUS au adus un plus important de cunoaștere, dezvoltare de competențe și creștere a gradului de informare privind domeniul economiei sociale pentru un număr ridicat de beneficiari din categorii diverse - cercetători, specialiști, cadre didactice, practicieni, diverși alți factori interesați – și a avut o arie de acțiune și un impact la nivel național. Proiectul a fost implementat în perioada în care domeniul economiei sociale lua un nou avânt în România, stimulat de prioritatea acordată acestui domeniu la nivelul Uniunii Europene și de disponibilitatea de fonduri europene pentru a susține dezvoltarea acestui sector.

- 483.** Au existat și studii adresate unor domenii generale legate de economia socială așa cum reiese din exemplele de mai jos:

Proiect "Economia socială – model inovator pentru promovarea incluziunii sociale active a persoanelor defavorizate":

- Manualul de bune practici din economia socială din România și din alte state europene -identificarea exemplelor inovatoare de bună practică în domeniul economiei sociale în România, în acord cu principiile recunoscute în domeniu
- Cum devin antreprenor în economia sociala – Manual de formare elaborat in cadrul aceluiasi proiect
- Raport de cercetare privind economia socială în România din perspectivă europeană comparată pe baza unei anchete nationale privind Cererea și oferta de economie sociala in Romania.

Studiile prin acest proiect au contribuit la creșterea relevanței economiei sociale și a potențialului pe care aceasta îl are în dezvoltarea durabilă socială, dezvoltarea cadrului legislativ național aplicabil ES a fost componenta cea mai importantă a proiectului, procesul de elaborare fiind unul foarte amplu și laborios, prin intermediul acestui proiect conceptul de economie socială a prins contur în România și a fost reglementat (Legea 219/2015 privind economia socială).

Alte exemple:

- Ghid privind înființarea unei structuri de economie sociala – 'DE LA IDEE LA PROFIT: CUM SĂ ÎNFIINȚEZI O ÎNTREPRINDERE DE ECONOMIE SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA?'- Volumul a fost scris în cadrul proiectului „Integrat – Resurse pentru femeile și grupurile Roma excluse social” cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 „Investește în oameni!”. Proiectul a fost implementat de Asociația pentru Dezvoltare și Promovare socio-economică Catalactica București, Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română și Bolt International Consulting
- Ghid de bune practici în dezvoltarea întreprinderilor sociale pentru comunitățile de romi, București, 2012, realizat în cadrul proiectului „Economia sociala ca soluție a dezvoltării comunităților Roma din România” implementat de UNDP în colaborare cu DRI - Guvernul României, ACCR și Fundatia CADI Eleutheria, cofinanțat din FSE prin POSDRU 2007-2013;
- Manualul de bune practici realizat în cadrul proiectului „SOCIAL – Inițiativa Multiregională pentru Dezvoltarea Economiei Sociale și ocuparea persoanelor vulnerabile” ID 144367, implementat la nivelul regiunilor SV și SE de către Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Olt (liderul de proiect) în parteneriat cu Asociația „Tineret pentru Dezvoltare Durabilă” Târgu Jiu, Asociația "Centrul pentru Dezvoltarea Instrumentelor Structurale" Slatina și Asociația „Inițiative Sociale” Constanța.

- 484.** Un instrument important introdus prin DMI 6.1 a fost acela al **cartografierii economiei sociale în Romania și dezvoltarea cercetării științifice și aplicate în domeniul economiei sociale din Romania precum și alinierea acestui domeniu la standardele europene și internaționale.**

"PROMETEUS - Promovarea economiei sociale în România prin cercetare, educație și formare profesională la standarde europene" având drept beneficiar Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile

În cadrul proiectului PROMETEUS au fost elaborate două editii ale Atlasului Economiei Sociale, 4 studii naționale de amploare bazate pe anchete de teren reprezentative pe diversele tipuri de organizații și domenii de acțiune ale economiei sociale. Tematicile abordate în cadrul celor 4 studii naționale sunt:

- Casele de ajutor reciproc și cooperativele de credit (http://www.ies.org.ro/library/files/organizatiile_de_ajutor_reciproc.pdf);
 - Cooperativele (http://www.ies.org.ro/library/files/cooperativele_din_romania.pdf);
 - Entitățile de economie socială din domeniul agriculturii și proprietății colective forestiere (http://www.ies.org.ro/library/files/organizatiile_colective_ale_proprietarilor.pdf);
 - Dezvoltare locală și economie socială (http://www.ies.org.ro/library/files/economia_sociala_in_contextul_dezvoltarii_locale.pdf);
- Au fost dezvoltate 6 baze de date cu entități de economie socială (organizații neguvernamentale, cooperative, case de ajutor reciproc ale salariaților, case de ajutor reciproc ale pensionarilor, obști/composesorate, asociații agricole) care cuprinde informații referitoare la: venituri, cheltuieli, profit/excedent, pierdere, număr angajați pentru perioada 2000-2010
 - A fost înființat Institutul de Economie Socială care a contribuit ulterior la dezvoltarea **metodologiei conturilor satelit** în cadrul proiectului MSERV (Making Social Economy Visible in Romania) „Pentru ca economia socială din România să devină vizibilă!”. Acest proiect a fost finanțat de Comisia Europeană, Direcția Generală Întreprinderi și Industrie, prin apelul de proiecte „Impactul economic al întreprinderilor sociale” (Economic impact of social enterprises) derulat de Institutul de Economie Socială din cadrul Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile, în parteneriat cu Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice și Centrul Național de Pregătire în Statistică. Tot în cadrul acestui proiect a fost elaborată și editia 2014 a Atlasului Economiei Sociale și s-a pilotat pentru prima dată Registrul Statistic al Întreprinderilor Sociale din România.

485. Din analiza de cercetare documentară coroborată cu interviurile realizate a reieșit faptul că mai ales la nivelul primelor apeluri, a lipsit, pe de o parte coordonarea și armonizarea acestor studii/cercetări realizate la nivelul proiectelor, pentru a evita duplicările și suprapunerile de resurse, iar pe de alta parte a lipsit corelarea acestor proiecte cu o strategie solidă în domeniul economiei sociale care să asigure ulterior și mecanismele de asigurare a sustenabilității și calității intervențiilor. Astfel, au fost finanțate studii și cercetări regionale sau naționale, realizate în aceleași regiuni, fără ca acestea să fie făcute publice astfel încât să existe informații legate de problematica identificată sau de soluțiile propuse. Este de remarcat faptul că au fost finanțate studii și cercetări a căror finalitate a fost culegerea de informație și explicarea unor situații concrete (cererea și oferta de economie socială la nivel regional, situația forței de muncă la nivel regional, etc), fără a defini sau propune soluții pentru dezvoltarea structurilor de economie socială. Un alt aspect omis de AM POSDRU este reprezentat de obligativitatea beneficiarilor de finanțare de a face publice rezultatele studiilor și cercetărilor lor și de a pune la dispoziția celor interesați bazele de date, cu respectarea regulamentelor în vigoare legate de protecția datelor personale.

486. Totodată, este foarte important de menționat faptul că **prin studiile și cercetările efectuate la nivelul primelor proiecte finanțate, s-au pus bazele dezvoltării cadrului legislativ al economiei sociale** în România— e.g proiectul ‘*Economie socială – model inovator pentru promovarea incluziunii sociale active a persoanelor defavorizate*’ implementat în perioada 2008-2011 de Ministerul Muncii în calitate de beneficiar, un rezultat al acestui proiect fiind proiectul privind Legea economiei sociale (Legea 219/2015) elaborat în 2011. Deși la momentul derulării POSDRU acest rezultat nu a produs un impact semnificativ, întrucât aprobarea acestei legi a durat o perioadă de 3 ani, Legea privind economia socială așa cum a fost ulterior adoptată (Legea 219/2015) crează un cadru legal coerent al economiei sociale și întreprinderilor sociale în România și un mecanism de monitorizare al întreprinderilor sociale prin Registrul Național al Întreprinderilor Sociale.

În schimb, Legea privind economia socială nu contribuie la dezvoltarea propriu-zisă a economiei sociale în România. Prevederile legii în general, precum și faptul că facilitățile și stimulentele prevăzute prin lege au aplicabilitate doar pentru întreprinderile sociale de inserție, nu stimulează nici economia socială și nici înființarea și atestarea întreprinderilor sociale. Legea economiei sociale doar oferă recunoaștere acestor

întreprinderi sociale care au propriul cadru de reglementare în baza căruia funcționează. Existența stimulentele/facilităților ar avea rolul de a accelera dezvoltarea domeniului care ar deveni mai atractiv pentru cei interesați. Acest punct slab al legii nu înseamnă că economia socială în România nu se poate dezvolta. Nu se poate pune semnul egal între economia socială și întreprinderile sociale, iar economia socială din România există, funcționează și se poate dezvolta chiar dacă stimulentele privind înființarea de întreprinderi sociale, atestate ca întreprinderi sociale, sunt foarte reduse și chiar dacă, drept consecință, cea mai mare parte a structurilor de economie socială din România funcționează fără a se atesta ca întreprinderi sociale.

Deficiențele Legii privind economia socială prin lipsa stimulentele pentru înființarea și atestarea întreprinderilor sociale reprezintă totuși o pierdere foarte importantă, această lege neîndeplinindu-și rolul de catalizator și facilitator al dezvoltării economiei sociale din România.

- 487.** Stimularea incluziunii sociale a fost avută în vedere și în legislația europeană în domeniul achizițiilor publice – (Directiva 2014/24/UE) prin posibilitatea rezervării de contracte pentru societățile de ajutor reciproc și întreprinderile sociale. Legea 98/2016 privind achizițiile publice, care transpune legislația europeană în domeniu, prevede posibilitatea acordării de contracte rezervate către unitățile protejate și întreprinderile sociale de inserție (articolul 56) pentru a stimula dezvoltarea lor. Întreprinderile sociale de inserție sunt considerate forme de incluziune socială a persoanelor vulnerabile și din acest motiv sunt eligibile pentru contractele rezervate. Ele au fost promovate prin activitățile derulate în cadrul proiectelor POSDRU.
- 488.** Proiectele finanțate prin DMI 6.1, în special cele finanțate în cadrul primelor apeluri au inclus **activități de informare pe tema ES** la care au participat reprezentanți ai administrației publice, sectorului nonguvernamental, mediul de afaceri, precum și persoane care lucrează în structuri de economie socială. Au fost organizate **evenimente locale de promovare, seminarii, grupuri de lucru, schimburi de experiență în țară și în străinătate, târguri de economie socială**, acestea reprezentând de asemenea mecanisme de dezvoltare a sectorului economiei sociale, DMI 6.1 fiind practic un catalizator al interesului de informare cu privire la dezvoltarea sectorului de economie socială în România. Având în vedere cunoașterea extrem de redusă a sectorului înainte de demararea proiectelor finanțate prin DMI 6.1, aceste evenimente de popularizare a sectorului au avut rolul de a crește gradul de cunoaștere a entităților de economie socială, a caracteristicilor lor, a importanței lor în dezvoltare în rândul decidenților, instituțiilor și autorităților publice, practicienilor. Deși au fost realizate la nivelul proiectelor implementate, numeroase campanii de informare și conștientizare în domeniul economiei sociale, nu a fost urmărită eficiența acestor campanii de informare și o corență a acestora.
- 489. Programele de formare în domeniul economiei sociale**, adresate unui grup divers de participanți (specialiști în domeniul economiei sociale, formatori în domeniul economiei sociale, practicieni reprezentați de antreprenori în economia socială) au dus la elaborarea de materiale de formare, planuri de afaceri, materiale de specialitate etc. Acestea sunt de asemenea potențiale instrumente utile pentru dezvoltarea economiei sociale, prin activitatea în domeniu atât a celor formați cât și a celor care au beneficiat de materialele de formare chiar dacă nu au participat la procesul de formare.
- 490.** Dezvoltarea de programe de studii universitare în domeniul economiei sociale sau dezvoltarea materialelor existente în cadrul programelor deja existente se constituie de asemenea în instrumente care duc, indirect, prin mai buna pregătire a studenților sau masteranzilor, la dezvoltarea economiei sociale în România. De exemplu, unul dintre instrumentele dezvoltate la nivelul acestor proiecte care a condus la profesionalizarea în domeniul economiei sociale a fost acela legat de înființarea în 2010 prin proiectul *‘Economia socială – model inovator pentru promovarea incluziunii sociale active a persoanelor defavorizate’* (implementat în perioada 2008-2011 de Ministerul Muncii în calitate de beneficiar) a unui **master dedicat economiei sociale** în patru centre universitare din țară și anume: Universitatea de Vest din Timișoara, Universitatea „Babeș Bolyai” din Cluj Napoca, Universitatea din Oradea și Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” din București. Proiectul a inclus și pregătirea lectorilor, elaborarea cursurilor de master precum și identificarea instituțiilor/ organizațiilor care vor dezvolta programe de practică pentru viitorii cursanți. Acest demers a fost continuat și în 2013 prin derularea a două cursuri postuniversitare pe tema ES în București și Iași (Academia de Studii Economice din București și Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași).
- 491.** Totodată, prin intermediul proiectelor finanțate în cadrul DMI 6.1 au fost introduse în COR standardele 112032 de antreprenor în ES prin proiectul *‘Economia socială – model inovator pentru promovarea incluziunii sociale active a persoanelor defavorizate’*, 112036 de manager de întreprindere socială și 341206 de specialist în ES.

492. Un alt mecanism cheie prin intervenția DMI 6.1 a fost acela de creare a unor structuri de sprijin a structurilor de economie socială sub forma de centre de resurse, incubatoare destinate noilor structuri de economie socială, dar a caror evidență și continuitate la acest moment nu este concludentă (acestea au fost detaliate la ipoteza privind parteneriatele).

Măsura în care intervențiile finanțate prin DMI 6.1 au contribuit la dezvoltarea de noi structuri de economie socială și de noi locuri de muncă și analiza viabilității acestora

493. Conform Raportului Final de Implementare POSDRU, prin DMI 6.1 au fost înființate 1.696 noi structuri ale economiei sociale și create 11.369 noi locuri de muncă. Dintre acestea un număr de aproximativ 1339 SES-uri au fost înființate prin ultimele două apeluri lansate în cea de a doua partprogramului, respectiv în cadrul apelurilor 168 și 173.

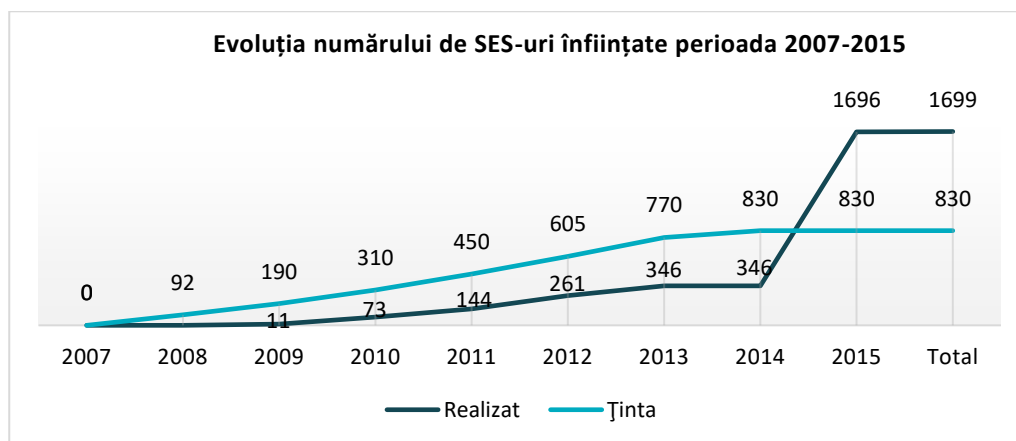
Tabel 15: Numărul de SES-uri create pe apeluri

Perioada 2009-2012	Perioada 2013-2015	
Apelurile 14, 53, 69, 84	Apelul 168	Apelul 173
357	497	842

Sursa: Prelucrări ale echipei de evaluare- bază de date SES înființate

494. Astfel în prima parte a implementării programului, evoluția numărului structurilor economiei sociale a cunoscut o tendință ascendentă, însă foarte lentă în special în comparație cu țintele prevăzute, acestea fiind dublate în cea de a doua parte a implementării programului (chiar la nivelul ultimului apel respectiv 178 și în ultimul an de implementare al programului 2015) ca urmare a schimbării abordării AMPOSDRU și a introducerii obligativității la nivelul Ghidului Solicitantului de înființare de SES-uri, în vederea atingerii valorilor țintă ale indicatorilor de program. Această concentrare a activității de înființare SES-uri la finalul perioadei de programare a creat o presiune de timp foarte ridicată, majoritatea SES-urilor fiind astfel înființate pe parcursul unui singur an sau chiar la finalul implementării programului.

Figura 11. Evoluția numărului de SES-uri înființate în perioada 2007-2015

Sursa: Procesări ale echipei de evaluare pe baza datelor din Raportul Final de Implementare POSDRU

495. Din perspectiva tipologiei SES-urilor înființate, cea mai mare pondere au avut-o SRL-urile 69%, urmate de ONG-uri 24% și cooperative agricole 3%.

Tabel 16: Tipologia SES-urilor înființate

Tipologia SES-urilor înființate	Apel 168	Apel 173	Total
Cabinet individual		1	1
CAR		26	26
ONG	149	176	325
Societate Cooperativa	4	39	43
SRL	340	594	934
Unitate protejată		2	2
Fără personalitate juridică proprie	4	4	8

Sursa: Procesări ale echipei de evaluare pe baza datelor din Raportul Final de Implementare POSDRU

- 496.** Evaluarea efectului net cu privire la dezvoltarea de noi SES-uri s-a bazat pe analiza datelor administrative privind intervenția conform bazelor de date puse la dispoziție de AMPOSDRU¹⁷ coroborate de indicatori economici privind SES-urile înființate legate de evoluție venituri, cifra de afaceri, număr de persoane angajate în perioada 2006-2019, care să permită o analiză dinamică a evoluției SES-urilor ulterior finalizării finanțării DMI 6.1 și corelate suplimentar de informații culese din studiile de caz, interviuri, ateliere regionale cu beneficiarii finanțării, respectiv din sondajul realizat la nivelul SES-urilor înființate în ultima perioadă a programului, fiind astfel realizată triangularea surselor de date.
- 497.** În acest sens, locurile de muncă create reprezintă un indicator relevant pentru realizările obținute în urma implementării proiectelor finanțate pe DMI 6.1 și a SES-urilor înființate în cadrul acestora. Acest indicator, alături de indicatorul privind locurile de muncă menținute pe termen lung, poate reflecta viabilitatea acestor intervenții. Deși RFI evidențiază pentru indicatorul de program 'Numărul locurilor de muncă create de structurile economiei sociale' un număr de 11.369 de locuri de muncă create, nu există informații detaliate despre numărul de locuri de muncă create în cadrul primelor apeluri, baza de date cu SES-urile înființate primite de la MIPE prezentând informații detaliate doar cu privire la ultimele două apeluri, respectiv apelurile 168 și 173. Din această analiză rezultă că 73% din locurile de muncă create (8332 locuri de muncă) au fost rezultatul ultimelor două apeluri.

Tabel 17: Numărul total al locurilor de muncă create de SES-uri înființate

APEL	Numărul locuri de muncă create de SES-urile înființate		
	Tinta realizată conform AW	Tinta realizată conform RFI	Tinta realizată conform bază de date MIPE
14	785	3037*	Date lipsă
53	178		Date lipsă
69	172		Date lipsă
84	1201		Date lipsă
168	1541		2.691
173	3088		5.641
TOTAL			

Sursa: Prelucrările echipei de evaluare

Ultimele două apeluri fiind contractate începând cu 2014, am asumat că o parte din 6046 locuri de muncă raportate în RFI până la nivelul anului 2013 au fost rezultatul proiectelor care și-au propus dezvoltarea de SES-uri de la nivelul primelor 4 apeluri, deși datele obținute din ultima bază de date de la MIPE indică faptul că 8332 de locuri de muncă au fost înființate ca rezultat al ultimelor două apeluri- rezulta astfel că pentru primele apeluri s-au înființat doar aprox 3037 de locuri de muncă.

- 498.** Analiza documentară a portofoliului de proiecte din primele apeluri evidențiază variații foarte mari între proiecte în ceea ce privește țintele și rezultatele privind indicatorul Numărul structurilor de economie socială înființate. Astfel, există proiecte care și-au propus să înființeze 50 de structuri de economie socială (de exemplu proiectul Participarea grupurilor vulnerabile în economia socială, implementat de Agenția Națională a Romilor cod SMIS 4126) dar și proiecte care și-au propus să înființeze o singură structură de economie socială. În medie, proiectele din primele apeluri care au prevăzut activități legate de înființarea de SES, au preconizat crearea a 9 astfel de structuri. Aceleași variații se înregistrează și cu privire la numărul de locuri de muncă estimate a fi realizate, analiza identificând proiecte care au prevăzut crearea a mai puțin de 10 locuri de muncă dar și proiecte care au prevăzut crearea a peste 100 de locuri de muncă.
- 499.** Analiza bazelor de date cu SES-urile înființate în cadrul ultimelor două apeluri primite de la MIPE permite o analiză mai detaliată a tipurilor de SES-uri înființate, a tipurilor de locuri de muncă create pe categorii de grupuri vulnerabile precum și pe medii rural/urban. Așa cum se poate vedea din Tabelul de mai jos, aproximativ 67% din totalul locurilor de muncă au fost create în mediul rural și 70% din totalul locurilor de muncă a fost creat de către SES-urile de tip SRL urmate de ONG-uri (26%). De asemenea, se poate observa că prin crearea acestor locuri de muncă a crescut participarea pe piața muncii a persoanelor din grupurile vulnerabile, 73.76 % din aceste locuri de muncă fiind ocupate, la momentul implementării proiectului, de persoane aparținând

¹⁷ Așa cum este menționat și la secțiunea de limitări metodologice, datele privind SES-urile înființate au existat numai pentru ultimele apeluri iar pentru SES-urile identificate ca încă funcționale au fost colectate informații privind o serie de indicatori economici precum venituri, cifră de afaceri, număr de angajați care să permită analiza dinamicii evoluției acestor SES-uri ulterior finalizării POSDRU

grupurilor vulnerabile.

Tabel 18: Tipurile de SES și numărul de locuri de muncă create

Tip SES	Nr SES înființate	Nr locuri de munca create	Numar de locuri de munca pentru persoane aparținând grupurilor vulnerabile	%
SRL	934	5746	4231	73.63%
ONG	325	2177	1586	72.85%
Societate Cooperativă	43	284	233	82.04%
CAR	26	37	29	78.38%
Fără personalitate juridică proprie	8	78	63	80.77%
Altele	2	7	4	57.14%
Total	1339	8332	6146	73/76%

Sursa: Prelucrările echipei de evaluare

500. Din perspectiva analizei în profil teritorial a locurilor de muncă create și a mediei de locuri de muncă per proiect se poate constata că la nivelul ultimelor două apeluri, cea mai mare contribuție o au proiectele dezvoltate în regiunile Centru (12 proiecte care au condus la crearea a 100 locuri de muncă în medie per proiect) și respectiv Vest (5 proiecte care au condus la crearea a 99 locuri de muncă în medie per proiect). La polul opus se situează regiunile București-Ilfov, unde se înregistrează o medie de 27 locuri de muncă per proiect și Sud-Vest, cu o medie de 33 locuri de muncă per proiect. În schimb, datorită numărului ridicat de proiecte, regiunea București-Ilfov înregistrează cea mai ridicată contribuție la numărul total de locuri de muncă nou-create, cu 1.884 locuri de muncă, reprezentând 23% din total. Regiunea Vest, deși a înregistrat o valoare ridicată a mediei de locuri de muncă per proiect, datorită numărului mic de doar 5 proiecte, are cea mai scăzută contribuție la numărul total de locuri de muncă nou-create, de 494 locuri de muncă reprezentând 6% din total.

Tabel 19: Distribuția locurilor de muncă create pe regiuni din cadrul apelurilor 168 și 173

Regiune	BI	C	NE	NV	SM	SE	SV	V	Total
Numar proiecte per regiune	68	12	18	27	17	15	27	5	189
Nr proiecte (contribuție regiune la total proiecte)	35.98%	6.35%	9.52%	14.29%	8.99%	7.94%	14.29%	2.65%	100.00%
Locuri de munca	1884	1202	968	969	1168	745	902	494	8332
Locuri de munca (contribuție regiune la total locuri de munca)	22.61%	14.43%	11.62%	11.63%	14.02%	8.94%	10.83%	5.93%	100.00%
Medie Locuri de munca per proiect	27.7	100.2	53.8	35.9	68.7	49.7	33.4	98.8	

Sursa: Prelucrările echipei de evaluare pe baza datelor

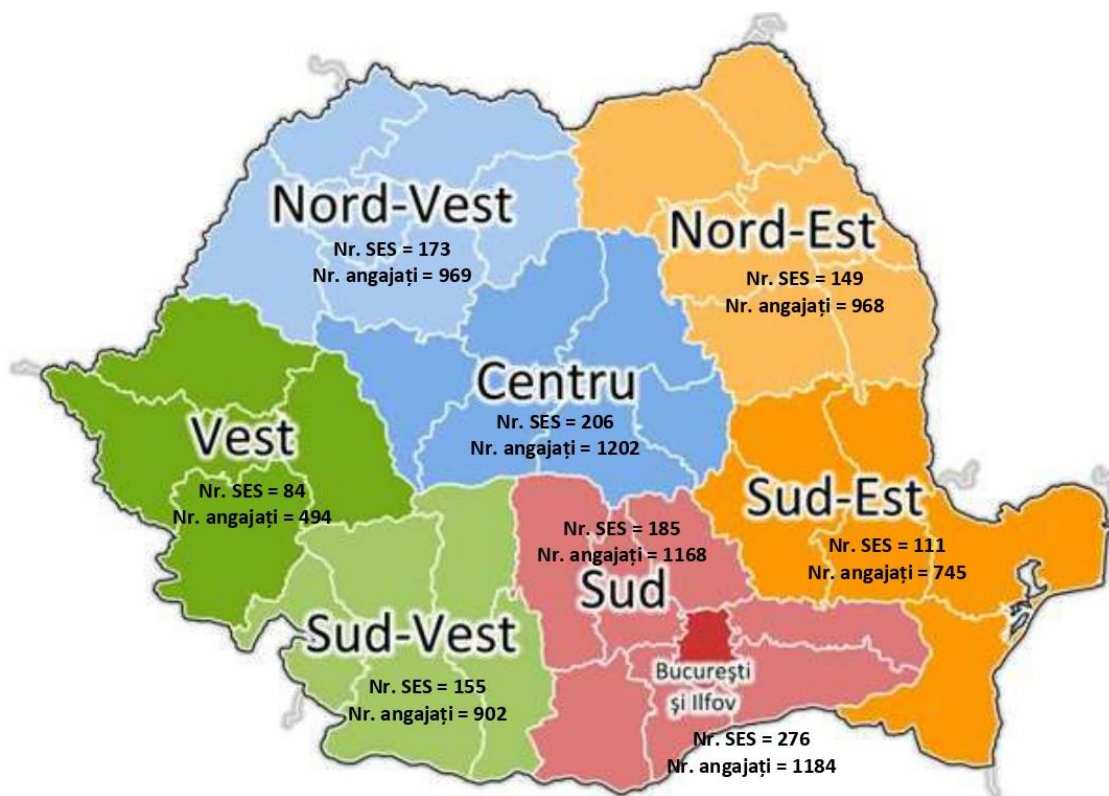
501. Distribuția la nivel regional a SES-urilor înființate indică un nivel ridicat al numărului de SES-uri înființate în regiunile București Ilfov (276 SES-uri) și Centru (206 SES-uri), valori ridicate înregistrându-se și la nivelul regiunilor Sud Muntenia și Nord-Vest. Cel mai mic număr de SES-uri înființate se regăsește la nivelul regiunii Vest, unde a fost implementat și cel mai mic număr de proiecte (5 proiecte).

502. Numărul de locuri de muncă nou-create per SES nu diferă semnificativ între SES-uri, situându-se în jurul valorii medii de 6 locuri de muncă. Având în vedere faptul că acestea sunt structuri nou-înființate, cu dificultățile inerente oricărui start-up, numărul de 6 locuri de muncă nou create poate fi considerat ridicat.

Tabel 20: Distribuția SES-urilor înființate și a numărului de locuri de muncă la nivel regional

Regiune	Nr SES înființate	Nr locuri de munca create	Ajutor financiar (SES/plan afaceri)	Medie locuri de munca create/SES
SE	111	745	62,581,175.87	6.71
SV	155	902	79,426,160.95	5.82
SM	185	1168	103,489,314.19	6.31
BI	276	1884	167,811,027.38	6.83
NE	149	968	94,274,364.82	6.50
V	84	494	48,862,887.18	5.88
NV	173	969	97,870,463.35	5.60
C	206	1202	126,216,281.25	5.83
Total	1339	8332	780,531,674.98	

Sursa: Prelucrările echipei de evaluare

Figura 12. Harta SES-urilor înființate și a locurilor de muncă create la nivel regional

Sursa: Prelucrările echipei de evaluare

503. Cu privire la SES-urile înființate este important de menționat faptul că la momentul POSDRU, DMI 6.1 nu a existat obligativitatea atestării acestora ca întreprinderi sociale. Cu toate acestea, deși nu erau atestate ca întreprinderi sociale neexistând o legislație a economie sociale la acel moment, structurile de economie socială înființate cu finanțare în cadrul DMI 6.1 au respectat anumite principii impuse prin ghidul solicitantului, cel mai important astfel de principiu fiind faptul că 30% din acționariat trebuia să fie asigurat de beneficiarul de finanțare, adică de administratorul de grant, obiectivul urmărit fiind de a contribui cu experiența administratorului de grant la creșterea capacității noilor structuri de economie socială. În perioada 2013-2015 se cristalizase deja o masă de beneficiari de fonduri europene care aveau expertiza necesară în gestionarea de

astfel de proiecte, urmărindu-se implicarea acestora în noile SES-uri cu procentul de 30% din acționariat.

504. Din perspectiva analizei viabilității acestor structuri ulterior finalizării finanțării DMI 6.1, analizele evaluatorilor¹⁸ bazate pe date oficiale privind declarațiile fiscale și privind numărul de angajați indică faptul că un procent de 55% din acestea mai sunt în funcțiune în prezent.

Tabel 21: Distribuția SES-urilor înființate și a numărului de locuri de munca la nivel regional

Tip SES	SES înființate	SES în funcțiune	% SES în funcțiune
SRL	934	673	72.1%
ONG	325	date lipsă	date lipsă
CAR	26	26	100.0%
Societate Cooperativă	43	43	100.0%
Altele	11	date lipsă	date lipsă
Total	1339	742	55.4%

Sursa: prelucrări baze de date ale Ministerului Finanțelor, prin Listafirme.ro

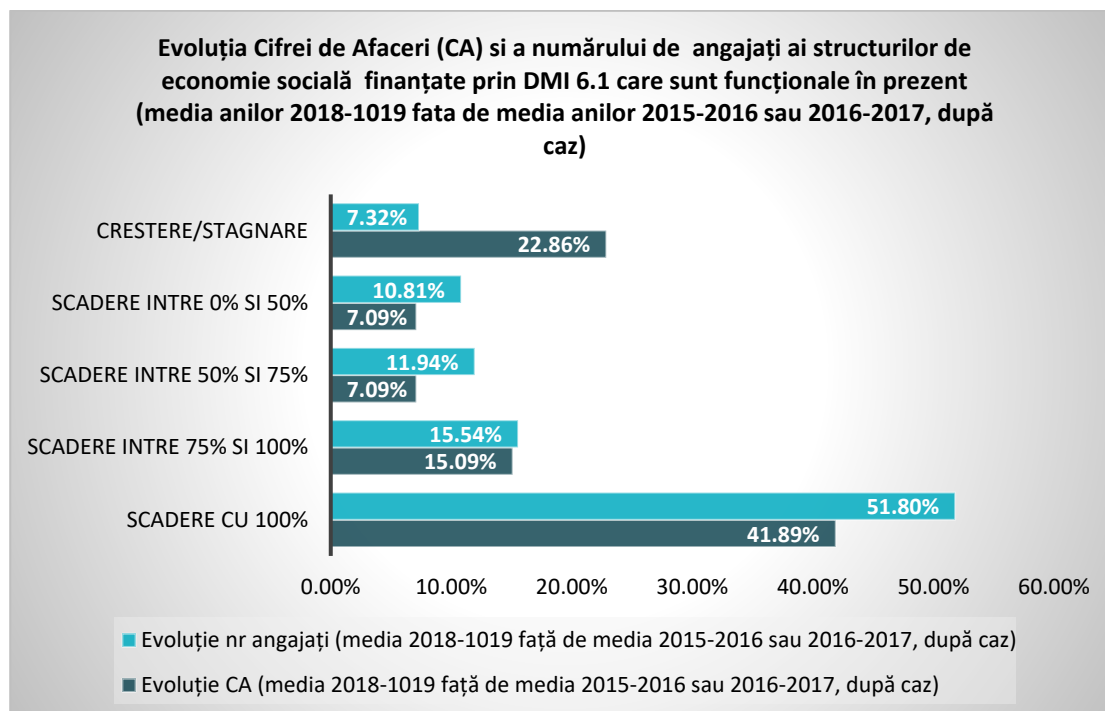
505. Totodată, se constată faptul că din cele 742 SES-uri rămase în funcțiune aproximativ 90% din acestea sunt de tip SRL. Evidențele colectate în urma derulării atelierelor regionale, a interviurilor și a studiilor de caz, arată că unul din aspectele importante la momentul înființării SES, este selectarea formei de organizare (asociație, fundație, cooperativă, uniune protejată care să răspundă cât mai bine scopului structurii). Aceste forme de organizare implică costuri și timpi diferiți de înființare, în cazul asociațiilor și fundațiilor fiind necesare resurse financiare mai mari, timp mai îndelungat de înființare și dat fiind presiunea timpului aferent ultimului apel 173 (în cadrul căruia s-au înființat peste 70% din cele 1339 SES)uri înființate, majoritatea beneficiarilor de ajutor de minimis au optat pentru forma de organizare tip SRL (cost mai mic de înființare, timp de înregistrare mai scurt, structură de conducere simplificată comparativ cu cea a unei asociații și /sau fundații).

506. Din cele 742 SES în funcțiune¹⁹, doar câteva s-au atestat ulterior ca întreprinderi sociale, din Registrul Unic al Întreprinderilor Sociale reieșind că cel puțin la nivelul lunii martie 2020 exista în România 133 de structuri de economie socială atestate (acest număr este în creștere ca urmare a SES-urilor înființate prin proiectele derulate actualmente prin POCU), iar dintre acestea un număr de 65 aveau date de bilanț pozitiv, respectiv nu sunt pe pierdere. Există însă și structuri ale economiei sociale înființate prin DMI 6.1, care sunt funcționale în prezent, deservește un scop social (meșteșuguri, artizanat, etc) dar nu sunt atestate. Cu toate acestea nu există o evidență clară și o monitorizare a acestora.

¹⁸ Analizele au putut fi realizate la nivelul bazei de date cu SES_urile înființate în cadrul ultimelor două apeluri, respectiv la nivelul celor 1339 SES-uri rezultate

¹⁹ 742 SES sunt în funcțiune la data evaluării, din cele 1.339 pentru care au putut fi identificate date, pentru 357 SES neexistând date privind starea acestora.

Figura 13. Evoluția Cifrei de Afaceri (CA) și a numărului de angajați ai structurilor de economie socială finanțate prin DMI 6.1 care sunt funcționale în prezent (media anilor 2018-2019 față de media anilor 2015-2016 sau 2016-2017, după caz)

Sursa: prelucrări baze de date ale Ministerului Finanțelor pe baza datelor

- 507.** Analizele evaluatorilor privind evoluția celor 742 de structuri de economie socială care mai erau funcționale la data acestei evaluări retrospective, din punct de vedere al cifrei de afaceri și al numărului de angajați, indică o scădere pe ambele paliere pentru majoritatea acestor SES-uri. Mai precis, 77% dintre SES-urile înființate prin DMI 6.1 și încă funcționale la momentul evaluării au înregistrat o scădere a cifrei de afaceri, iar 93% dintre aceste SES-uri au înregistrat o scădere a numărului de angajați. Scăderea numărului de angajați este explicabilă și prin prisma faptului că media de 6 angajați cu care aceste SES-uri au pornit la drum era prea ridicată pentru un start-up. Prin urmare, pentru o mică parte dintre aceste SES-uri (cei 11% care au înregistrat o scădere a numărului de angajați cu procente de până la 50%) se poate interpreta scăderea numărului de angajați ca o reșezare firească pentru un start-up. În schimb, pentru majoritatea SES-urilor care au înregistrat scăderi ale numărului de angajați, procentul de scădere este drastic, fiind cuprins între 75%-100%, indicând astfel probleme serioase de supraviețuire pe piață.
- 508.** Aceste probleme de supraviețuire pe piață sunt confirmate și de scăderea cifrei de afaceri pentru majoritatea acestor SES-uri, peste 50% dintre acestea înregistrând scăderi cuprinse între 75%-100%, indicând în aceste cazuri o activitate extrem de redusă la acest moment, sau chiar inexistentă.
- 509.** Sintetizând informațiile prezentate, bazate pe datele existente pentru SES înființate prin DMI 6.1, se constată următoarele:
- La data evaluării, mai sunt funcționale (în sensul că depun date financiare) un număr de 742 SES.
 - Din cele 742 SES, un procent de 77% au înregistrat o scădere a cifrei de afaceri, iar 93% dintre aceste SES-uri au înregistrat o scădere a numărului de angajați.
 - În cazul majorității SES-urilor (peste 50%) scăderile cifrei de afaceri și a numărului de angajați se situează între 75%-100%.
- 510.** Aceste cifre indică o rată foarte scăzută de succes a noilor SES-uri înființate prin DMI 6.1. Practic, doar pentru aproximativ 17% dintre aceste SES-uri se înregistrează o cifră de afaceri constantă sau în creștere, în timp ce aproximativ 57% dintre aceste SES-uri fie nu mai există, fie au cifre de afaceri apropiate de zero. Restul de 26% funcționează, dar înregistrează scăderi atât ale cifrei de afaceri, cât și ale numărului de angajați.

- 511.** Este totodată discutabilă măsura în care toate aceste structuri mai continuă să deservească un scop social. Conform informațiilor colectate de echipa de evaluare în cadrul sondajului aplicat la nivelul acestor SES-uri, mai puțin de jumătate dintre SES-urile funcționale și-au păstrat misiunea socială. Este un aspect pozitiv totuși faptul că o proporție de aproximativ 40% dintre SES-uri continuă să deservească o misiune socială, iar dincolo de numărul de astfel de SES-uri, reprezintă un mare câștig faptul că există exemple clare de SES-uri care au evoluat, și-au păstrat misiunea socială și pot fi considerate exemple de bună practică (spre exemplu unitatea protejată UtilDeco din Iași, sau Centrul Nazarcea din București).
- 512.** Din interviurile și studiile de caz realizate precum și din sondajul realizat la nivelul SES-urilor existente (acolo unde au existat date de contact), a reieșit faptul că cea mai importantă dificultate cu care s-au confruntat structurile de economie socială înființate prin DMI 6.1 a fost reprezentată de lipsa facilităților oferite întreprinderilor de economie socială prin cadrul legal (stimulentele prevăzute în legislație sunt minime și nu sunt valorificate de de autorități²⁰). Structurile de economie socială nou-înființate acționau pe o piață unde se aflau în competiție cu alte firme, având însă obligații suplimentare față de firmele existente, respectiv obligația de a angaja persoane vulnerabile care necesitau condiții specifice de lucru, resurse suplimentare ceea ce însemna o creștere a costului de producție. În aceste condiții, aflate pe o piață competitivă și fără niciun fel de facilități, SES-urile nou-înființate aveau șanse reduse să concureze cu alte firme, să reziste și să fie sustenabile.

Exemple:

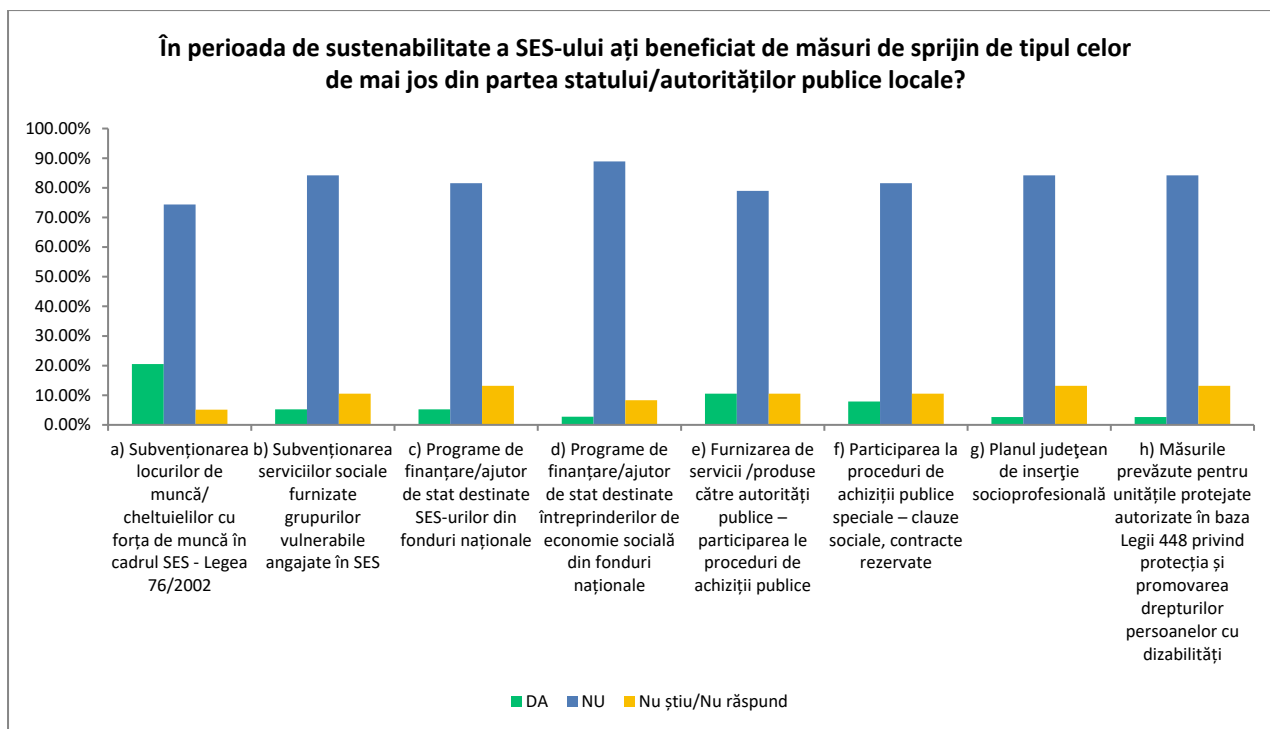
Asociația de Binefacere Pro Vitam Reșița a implementat 1 proiect finanțat prin DMI 6.1, obiectivul proiectului fiind reprezentat de înființarea a 7 SES-uri, crearea a 36 de locuri de muncă din care 34 ocupate de persoane vulnerabile. Proiectul și-a atins țintele în proporție de 100%, însă din cele 34 de locuri de muncă dedicate persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile, doar 27 au fost ocupate de astfel de categorii de persoane. Prin proiect au fost prestate și servicii sociale, care au constat în informare, mediere, consiliere și formare profesională dedicate de asemenea persoanelor vulnerabile. Întrucât la momentul respectiv nu exista o lege a economiei sociale, aceste structuri nu au fost recunoscute oficial ca structuri de economie socială, fiind înregistrate ca S.R.L.-uri. După apariția legii sociale doar una dintre structuri a fost acreditată și a obținut atestatul, fiind și singura din județ. Aceasta își desfășoară activitatea și în prezent, dar la un nivel mai redus ca urmare a pandemiei.

Fundația Caritabila Sfântul Daniel a implementat un proiect în cadrul DMI 6.1, prin care s-au dezvoltat un număr de 8 SES-uri pentru valorificarea forței de muncă locale, fiind derulate de asemenea activități de formare profesională a persoanelor din grupuri vulnerabile, a personalului din sistemul social și a managerilor celor 8 SES-uri înființate. Beneficiarul se aștepta la o evoluție mai rapidă a reglementărilor în domeniul politicilor sociale și sprijin fiscal pentru asigurarea competitivității SES-urilor, în special a celor din domeniul social unde se lucrează cu persoane vulnerabile, întrucât această categorie de persoane necesită resurse ridicate pentru a putea fi integrați pe piața muncii.

- 513.** Informațiile colectate prin intermediul sondajului realizat la nivelul SES-urilor sprijinite, deși nu este reprezentativ indică de asemenea scăderea, în timp, a numărului de persoane din grupuri dezavantajate angajate în cadrul structurilor de economie socială finanțate prin DMI 6.1. Un factor important de influență este, fără îndoială, Legea 219/2015 care nu oferă stimulente întreprinderilor sociale pentru angajarea de persoane din grupuri defavorizate, în aceste condiții motivația unui antreprenor în economia socială de a păstra astfel de angajați fiind foarte redusă. Nici întreprinderile sociale de inserție, care teoretic pot beneficia de anumite facilități, în realitate nu au beneficiat de astfel de facilități decât în cazuri foarte izolate, conform informațiilor colectate de echipa de evaluare.

²⁰ Legea nr. 219/2015 menționează la art. 16-21 următoarele facilități pentru ISI: (i) posibilitatea de a beneficia de condiții speciale impuse de autoritățile contractante la atribuirea contractelor de achiziție publică; (ii) gratuitate pentru emiterea mărcii sociale și înregistrarea în Registrul unic de evidență a întreprinderilor sociale; (iii) posibilitatea unor beneficii din partea autorităților administrației publice locale: atribuirea unor spații și/sau terenuri aflate în domeniul public, sprijin în promovarea produselor/serviciilor/lucrărilor și în identificarea unor piețe de desfacere, sprijin în promovarea turismului, alte facilități și scutiri de taxe și impozite; (iv) facilități oferite și altor categorii de agenți economici: consiliere gratuită la constituirea și/sau la dezvoltarea afacerii oferită de AJOFM, facilitățile acordate angajatorilor de inserție, măsuri de natura ajutorului de stat, programe pentru microîntreprinderi.

Figura 14. Rezultatele sondajului de la nivelul SES-urilor sprijinite privind sustenabilitatea

Sursa: Sondajul aplicat la nivelul SES-urilor înființate prin DMI 6.1

Dacă întreprinderea dvs. a fost certificată ca întreprindere socială de inserție, ați beneficiat de următoarele facilități din partea autorităților publice locale?	DA	NU
a) Atribuirea unor spații și/sau terenuri aflate în domeniul public al unităților/subdiviziunilor administrativ-teritoriale, în scopul desfășurării activităților pentru care v-a fost acordată marca socială	7.41%	92.59%
b) Sprijin, în promovarea produselor realizate și/sau furnizate, a serviciilor prestate ori a lucrărilor executate în comunitate, precum și în identificarea unor piețe de desfacere a acestora	3.85%	96.15%
c) Alte facilități și scutiri de taxe și impozite acordate de autoritățile administrației publice locale, în condițiile legii. Vă rugăm să indicați care au fost acestea.	0.00%	100.00%

Sursa: Sondajul aplicat la nivelul SES-urilor înființate prin DMI 6.1

Măsura în care intervențiile finanțate din DMI 6.1 au contribuit la dezvoltarea capacității structurilor de economie socială și a specialiștilor în economie socială

- 514.** DMI 6.1 și-a propus printre activitățile prevăzute și dezvoltarea capacității structurilor de economie socială existente în special în prima parte a derularii programului, dar acest aspect nu a fost urmărit prin intermediul indicatorilor de realizare și de rezultat de la nivel de program și implicit nici de beneficiarii de finanțare.
- 515.** Astfel, mai ales la nivelul primelor apeluri, au existat proiecte care au vizat nu numai înființarea de noi SES-uri dar și dezvoltarea celor existente însă numărul acestora este mic cu atât mai mult cu cât în a doua parte a implementării programului ultimele două apeluri (apelul 168 și 173) s-au focalizat pe înființarea de noi SES-uri.
- 516.** Un bun exemplu în acest sens este reprezentat de proiectul „ICAR Incluziune prin micro-Credit și Ajutor Reciproc – strategie sustenabilă a economiei sociale pentru ocupare și creare de întreprinderi sociale”, al cărui beneficiar a fost UNIUNEA NAȚIONALĂ A CASELOR DE AJUTOR RECIPROC ALE SALARIAȚILOR DIN ROMÂNIA (U.N.C.A.R.S.R.). Prin acest proiect, pe lângă înființarea unui număr de 9 structuri de economie socială de tip

CAR noi, s-a finanțat și dezvoltarea unui număr de 17 CAR existente, din județe diferite. Atât cele 9 structuri de economie socială create cât și cele 17 dezvoltate, precum și cele 26 de servicii de incluziune financiară dezvoltate sunt în continuare funcționale, structurile de economie socială nou-create autosustinându-se prin serviciile dezvoltate în cadrul proiectului, deoarece acestea raspund unor nevoi reale ale comunităților locale.

517. Un alt exemplu este reprezentat de proiectul prin care a fost dezvoltată unitatea protejată UtilDeco din Iași, activitățile proiectului reușind să transforme dizabilitatea în abilitate, creând locuri de muncă integrate pentru persoanele cu dizabilitate. Este cea mai bună investiție care s-a realizat în oameni cu nevoi speciale și a adus în prim plan faptul că economia socială este o soluție pentru incluziunea activă a grupurilor defavorizate. UtilDeco a creat prin exemplul propriu premisele pentru elaborarea unei legi a economiei sociale în România și dezvoltarea unor entități noi cum ar fi întreprinderile sociale de inserție. De asemenea, a atras atenția companiilor privind importanța parteneriatului cu unitățile protejate și achiziționarea de produse și servicii de la aceste structuri.

518. Totodată, un principiu existent la nivelul ghidurilor solicitantului menit să contribuie la creșterea capacității noilor structuri de economie socială a fost acela ca la nivelul SES-urilor înființate 30% din acționariat să fie asigurat de beneficiarul de finanțare, astfel că prin experiența acestuia să se asigure transferul de know how către noile structuri înființate. Din interviurile, atelierile regionale și studiile de caz realizate, s-a confirmat faptul că acolo unde a existat o experiență și o înțelegere la nivelul beneficiarilor de finanțate a conceptului de economie socială, au existat și structuri de afaceri înființate în regiuni unde nevoile au fost corect identificate și unde s-a înțeles și misiunea la nivel local pe care aceste structuri ar fi trebuit să o asigure comunității. În aceste sens, exemplificative sunt proiectele derulate de Fundația Alaturi de Voi, Ateliere fără Frontiere, ASSOC precum și alți beneficiari de finanțare care au înțeles misiunea și rolul acestor structuri.

519. O altă dimensiune de dezvoltare a capacității a fost aceea a organizațiilor participante la proiecte finanțate în cadrul DMI 6.1 în calitate de solicitant sau parteneri. Acestea au cunoscut o **dezvoltare organizațională atât din perspectiva capacității tehnice prin competențele dezvoltate de personalul organizațiilor, dar și a resurselor materiale, precum și financiare și implicit prin prisma responsabilității pe care o avea față de aceste structuri, au reușit indirect și transferul de know how către acestea.** Dezvoltarea capacității tehnice (însemnând achiziții de resurse materiale și/sau de infrastructură și financiare) a avut loc în cadrul multor organizații, cum ar fi, spre exemplu, în cazul Asociației Alaturi de Voi. Acest tip de investiții au favorizat astfel ONG-urile stabile și cu experiență de a-si consolida anumite capacități de producție necesare serviciilor pe care le dezvoltau.

'Pentru Fundația ADV a fost foarte importantă finanțarea și din perspectiva posibilității realizării construcției centrului de economie socială. Conform Fundației ADV, Noi stăteam în 2 sedii închiriate, plăteam chirie, sediile nu erau accesibilizate și era o provocare să lucrăm cu oamenii. Unul dintre sedii era la etajul 2 și nu exista decât o scară metalică de exterior. Cu alte cuvinte spațiile respective nu corespundeau în niciun fel nevoilor și existența unei infrastructuri adecvate era esențială pentru a te putea dezvolta. Când faci producție și prestări servicii infrastructura este importantă și din perspectiva securității locului de muncă (echipamente, spațiu, prize adecvate etc.) ca să eviți orice accidente de muncă mai ales în cazul în care lucrezi cu persoane cu dizabilități și uneori cu un grad redus de înțelegere și atunci trebuie să asiguri siguranța din spațiu, echipamente ca să previi niște evenimente care ar putea să apară sau accidente. Până la acest moment nu am avut niciun accident de muncă.'

520. Specialiștii în economie socială au reprezentat un grup țintă deosebit de important al intervențiilor DMI 6.1, aceștia beneficiind de o serie de activități de dezvoltare de competențe derulate în cadrul proiectelor finanțate prin DMI 6.1: formare, vizite de studii, schimb de experiență etc. Indicatorul de program de output definit la nivel DMI 6.1 cu privire la acest grup țintă a fost definit mai larg și anume „Numărul participanților la programele de formare dedicate specialiștilor în domeniul incluziunii sociale”.

521. Conform Raportului final de implementare al POSDRU, intervențiile aferente DMI 6.1 privind dezvoltarea programelor de formare dedicate specialiștilor în domeniul incluziunii sociale au sprijinit peste 10 mii participanți să se formeze, din care 72% și-au îmbunătățit competențele, obținând un certificat. Pe langa specialiști în domeniul economiei sociale, în acest indicator au intrat și alte grupuri țintă precum asistenți medicali, comunitari, alți specialiști în domeniul incluziunii sociale.

522. În ceea ce privește capacitatea specialiștilor în economie socială, aceasta a fost dezvoltată fie prin activitatea de cercetare în domeniul economiei sociale, în care aceștia au fost implicați fie prin participarea la programe

de formare organizate în domeniul economiei sociale.

523. Studiile de caz desfășurate la nivelul proiectelor au pus în evidență o serie de exemple de proiecte care au sprijinit dezvoltarea competențelor antreprenoriale în domeniul economiei sociale și de cursuri de formare în domeniul economiei sociale pentru specialiștii din organizații publice sau private care oferă asistență și susțin interesele grupurilor vulnerabile. Acestea au contribuit la creșterea valorizării formării profesionale în domeniul economiei sociale precum și la creșterea capacității altor organizații unde specialiștii formați au acționat ulterior ca formatori sau au contribuit la dezvoltarea unor proiecte ulterioare de antreprenariat social. Unii dintre aceștia se remarcă și acum ca influenceri în domeniul antreprenoriatului social așa cum au fost nominalizați în Harta Inovatorilor Sociali: Angela Achitiei, Fundatia Alaturi de Voi, Raluca Ouriaghli, Ateliere fara Frontiere etc.

Spre exemplu, prin proiectul PROMETEUS implementat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile, a fost organizat și derulat un program de formare teoretică de 70 de ore, timp de 4 săptămâni, pentru două grupe de câte 20 de specialiști și formatori în economie socială. Grupele de cursanți au fost formate din membri ai echipei de proiect, cadre didactice universitare, cercetători, formatori/traineri în domeniul economiei sociale. Programul de formare s-a desfășurat în Italia la una din cele mai prestigioase școli din domeniu din Europa – EURICSE, Italia.

Un alt exemplu este Proiectul „Economia Socială, model inovator pentru promovarea incluziunii active a persoanelor defavorizate”, derulat de Ministerul Muncii care a dezvoltat la randul în cadrul proiectului un program complex de formare în domeniul ES și a constituit o rețea de formatori în domeniu. Programul a inclus și acordarea de burse pentru participarea la programe educaționale în țări unde ES este dezvoltată și organizarea unui concurs pentru premiarea celor mai bune proiecte din țară.

Măsura în care intervențiile finanțate prin DMI 6.1 au contribuit la creșterea angajabilității persoanelor vulnerabile

524. DMI 6.1 Dezvoltarea economiei sociale și-a propus să ducă la creșterea oportunităților de ocupare pentru persoanele de etnie romă, pentru persoanele cu dizabilități sau pentru alte grupuri vulnerabile expuse riscului de excludere socială prin dezvoltarea/înființarea de întreprinderi de economie socială și utilizarea forței de muncă de la nivel local.

525. Intervenția DMI 6.1 a avut o contribuție directă (cel puțin pe perioada acordării finanțării și ulterior în perioada de sustenabilitate) la intergarea pe piața muncii a persoanelor vulnerabile prin obligativitatea angajării la nivelul SES-urilor înființate a persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile.

526. Așa cum se poate observa din tabelul de mai jos, din 8332 locuri de muncă create la nivelul ultimelor două apeluri (168 și 173), 73% din aceste locuri de muncă au fost adresate grupurilor vulnerabile, din care cele mai multe locuri de muncă au fost create pentru categoria de femei aflate în situații de risc (24%) urmate de persoane de etnie romă (21%) și familii cu mai mult de 2 copii sau familii monoparentale.

Tabel 22: Tipurile de SES create și numărul de locuri de muncă pe categorii de grupuri vulnerabile

Tip SES	Nr SES înființate	Nr locuri de munca create	Din care										
			Pers. de etnie romă	Pers. cu dizabilit.	Tineri peste 18 ani care părăsesc sist. inst. de prot. a copilului	Fam. cu mai mult de 2 copii și/sau fam. monoparentale	Persoane care au părăsit timpuriu școala	Victime ale violenței în familie	Femei (în situații de risc)	Persoane care trăiesc din venitul minim garantat	Persoane care locuiesc în comunități izolate	Victime ale traficului de persoane	Persoane afectate de boli ocupaționale
SRL	934	5746	1350	206	147	465	116	86	1347	456	46	0	12
ONG	325	2177	375	127	29	224	42	8	572	155	53	0	1
Societate Cooperativa	43	284	29	16	1	18	9	5	63	58	34	0	0

CAR	26	37	3			8			18				
fara personalitate juridica proprie	8	78	3	17	0	8	1	0	20	14	0	0	0
Altele	2	7	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Total	1339	8332	1760	372	177	723	168	99	2020	683	133	0	13
Total %			21.1 %	4.5 %	2.1%	8.7%	2.0%	1.2%	24.2 %	8.2%	1.6%	0.0%	0.2%

Sursa: Prelucrările echipei de evaluare pe baza datelor

- 527.** După cum s-a evidențiat și în secțiunea anterioară, ulterior finalizării finanțării POSDRU, numărul de locuri de munca a scăzut. Totodată, informațiile colectate din interviuri, ateliere de lucru și studii de caz indică scăderea, în timp, a numărului de persoane din grupuri dezavantajate angajate în cadrul structurilor de economie socială finanțate prin DMI 6.1. Un factor important de influență este, fără îndoială, Legea 219/2015 care nu oferă stimulente întreprinderilor sociale pentru angajarea de persoane din grupuri defavorizate/vulnerabile, în aceste condiții motivația unui antreprenor în economia socială de a păstra astfel de anagațați fiind foarte redusă.
- 528.** În cadrul proiectelor finanțate în cadrul primelor 4 apeluri, au fost organizate și cursuri de formare, inclusiv calificare pentru participanți aparținând grupurilor vulnerabile, indicatorul *Numărul de participanți la programele de calificare /recalificare destinate grupurilor vulnerabile, din care (romi, persoane cu dizabilități, tineri care părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului)* fiind indicator suplimentar pentru DMI 6.1, valorile realizate cu privire la acest indicator fiind cumulate cu cele ale DMI 6.2, astfel încât este dificil de decelat o contribuție exactă a acestor cursuri. Astfel, sistemul de monitorizare POSDRU nu și-a propus să urmărească în mod specific persoanele aparținând grupurilor vulnerabile care participă la programe de formare organizate la nivelul DMI 6.1, deși din analiza portofoliului de proiecte aferente primelor apeluri, au existat proiecte care și-au propus organizarea de programe de formare inclusiv de calificare/recalificare a persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile
- 529.** Cu toate acestea, din interviurile organizate coroborate cu atelierele regionale și studiile de caz, a rezultat că pregătirea participanților aparținând diferitelor categorii de grupuri vulnerabile a avut ca efect creșterea gradului de angajabilitate a acestora pe piața muncii, creșterea încrederii și stimei de sine, inclusiv creșterea calitatii vieții prin creșterea nivelului de venituri aparținând familiilor din care facea parte grupurile vulnerabile.

Măsura în care intervențiile finanțate prin DMI 6.1 au contribuit la dezvoltarea parteneriatelor în domeniul economiei sociale, dezvoltarea rețelelor, organizațiilor tip „umbrelă” și centrelor de resurse pentru structurile economiei sociale

- 530.** Cercetarea documentară coroborată cu rezultatele cercetării de teren (studii de caz, interviuri și ateliere regionale cu beneficiarii finanțării) relevă faptul că la nivelul proiectelor derulate prin DMI 6.1, s-au dezvoltat parteneriate în domeniul economiei sociale, inclusiv o dezvoltare a capacității entitatilor care au derulat astfel de proiecte.
- 531.** Conform Raportului Final de Implementare, indicatorul de program ‘*Numărul inițiativelor transnaționale și al parteneriatelor sprijinite*’ a depășit tinta stabilită de 1.28 ori (154 parteneriate realizate versus tinta programului de 120), *la nivel acestui indicator fiind cuantificați în principal partenerii transnaționali implicați la nivelul proiectelor. Parteneriatele transnaționale la nivelul DMI 6.1 au vizat în primul rând sprijinirea colaborării dintre actorii relevanți români și rețelele europene de profil (vizite de studiu în UE, susținerea proiectelor comune, încheierea de parteneriate).*
- 532.** În ceea ce privește parteneriatele transnaționale create pentru scopul implementării proiectelor DMI 6.1, informațiile colectate din interviuri și de la nivelul studiilor de caz indică faptul că acest tip de parteneriat, deși a adus o plusvaloare indiscutabilă, a contribuit la creșterea semnificativă a costurilor proiectelor, nefiind însă sustenabil după finalizarea proiectului. Altfel spus, parteneriatul transnațional funcționează pe perioada proiectului, însă nu continuă și ulterior, în absența surselor de finanțare pentru acest tip de parteneriat.
- 533.** Totodată, parteneriatele în domeniul economiei sociale s-au realizat în primul rând la nivelul proiectelor

finanțate prin DMI 6.1, aceste proiecte fiind implementate de parteneriate inter-instituționale create special pentru a implementa astfel de proiecte, contribuția DMI 6.1 la crearea acestor parteneriate fiind directă și reprezentând principalul factor catalizator în acest sens.

- 534.** Ulterior, parteneriate formale sau informale în domeniul economiei sociale au continuat să se dezvolte, un exemplu bun în acest sens fiind Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Servicii Sociale (FONSS). Federația, înființată în 2014 inițial la nivelul regiunii Nord-Est, și-a extins activitatea la nivel național, pentru a fi o voce a celor care realizează, în sistem privat, servicii sociale. FONSS și-a asumat ca misiune implicarea în schimbarea politicilor și dezvoltarea sustenabilă a serviciilor sociale. Federația este formată în acest moment din 37 de organizații neguvernamentale, persoane juridice de drept român, implicate în furnizare de servicii sociale pentru grupuri vulnerabile, cu activitate recunoscută în domeniul fiecăreia.
- 535.** O mare parte din proiectele derulate au condus la formarea de rețele de informare la nivel local și național – de exemplu proiectul Grupul de Economie Socială înregistrat pe platforma Facebook, cu peste 2.000 membri; RISE, Rețeaua Întreprinderilor Sociale de Inserție din România care grupează câteva din cele mai importante astfel de întreprinderi din România și care are obiectivul reprezentării întreprinderilor sociale de inserție și promovării schimbului de experiență, și care este membră ENSIE – Rețeaua Europeană a Întreprinderilor Sociale de Inserție (www.ensie.org).
- 536.** Existența unor parteneriate instituționale bine gândite și solide la nivel regional și național în funcție de zonele de implementare a proiectelor, a reprezentat de asemenea un factor care a facilitat atingerea rezultatelor și materializarea efectelor la nivelul organizațiilor care au implementat proiecte. Cu toate acestea multe dintre SES-urile sprijinite nu au avut o rată ridicată de supraviețuire, aspect evidențiat în secțiunea anterioară.
- 537.** Totodată, din analiza documentară și focus-grupuri a reieșit că prin dezvoltarea competențelor în diverse arii (de ex. Programe de formare a specialiștilor în domeniul economiei sociale, înființarea de SES la nivelul proiectelor derulate, schimburile de experiență cu partenerii transnaționali implicați) organizațiile și-au crescut capacitatea de a derula activități în domeniul economiei sociale și de a dezvolta parteneriate ulterioare în domeniu (crearea de noi parteneriate, constituite fie în cadrul activităților implementate, fie în urma implementării proiectelor, ca parte a legăturilor care s-au format pe parcursul proiectelor între participanți, în urma unor activități cu impact important în acest sens, cum ar fi vizitele de studiu sau schimburile de experiență și competențe, transnaționale)

PROIECTUL "Diversitate în economia socială", cod Smis 56182, beneficiar Asociația Profesională Neguvernamentală de Asistentă Socială (ASSOC)

'Cu sprijinul POSDRU s-a putut realiza și schimbul de experiență cu ONG-ul partener din Portugalia. Acesta a fost extrem de util și relevant pentru experții proiectului, dar în special pentru managerii de SES. Dacă până la acea dată managerii de SES nu înțelegeau cum funcționează o SES, cu ocazia acestui schimb de experiență au văzut concret ce înseamnă activitatea unei asemenea structuri și cum e organizată. De asemenea, au văzut SES cu angajați persoane care proveneau din grupuri vulnerabile și au înțeles că rolul managerului de SES nu este numai acela de a menține sustenabilă o afacere, ci și acela de a integra și susține o persoană vulnerabilă'

- 538.** Prin intervențiile DMI 6.1 s-au înființat și o serie de **centre de resurse în domeniul economiei sociale**, fără a avea o denumire unitară, acestea regăsindu-se astfel la nivelul proiectelor înființate sub diverse denumiri: Centrul de Resurse pentru Economia Socială, Centrul de Resurse pentru sprijinirea inițiativelor de economie socială, Centre Regionale de Suport pentru Structurile Economiei Sociale, Centre regionale de antreprenariat social. Dintre activitățile identificate la nivelul acestor centre de resurse în economia socială pot fi menționate următoarele:
- facilitarea accesului la informațiile din domeniul economiei sociale tuturor persoanelor interesate;
 - oferirea de consultanță, asistență și sprijin actorilor interesați să contribuie la dezvoltarea economiei sociale;
 - promovarea acțiunilor și proiectelor din domeniul economiei sociale în comunitate;
 - facilitarea construirii de parteneriate, în special între organizațiile profit și non-profit etc.

Câteva exemple ilustrative de astfel de centre create în acest sens sunt:

- **Centrul de Resurse în Economia Socială** înființat în cadrul proiectului „Modelul Economiei Sociale în România” al cărui beneficiar a fost Asociația Alternative Sociale din Iași. CRES facilitează construirea de

parteneriate, în special între organizațiile profit și non-profit, furnizând date prin publicarea Revistei de Economie Socială (RES). CRES ajută de asemenea la dezvoltarea economiei sociale prin intermediul informațiilor furnizate în RES

- **Centrul de Resurse pentru Economia Socială** înființate prin proiectul „Alianța pentru Dezvoltarea Economiei Sociale” al cărui beneficiar a fost Fundația „ALĂTURI DE VOI” din Iași; Acest Centru de Resurse pentru Economia Socială a fost creat pentru a oferi informații despre noțiunile din domeniul economiei sociale, despre oferta de cursuri, târguri și conferințe din domeniu, despre publicațiile relevante și pentru consultanță în domeniul economiei sociale.
- **Centrul de Resurse pentru Economie Socială** înființat în cadrul proiectului „Economia Socială – O nouă provocare în inserția pe piața muncii a deținuților” al cărui beneficiar a fost Centrul Român pentru Educație și Dezvoltare Umană;
- **Centrul de Promovare a Economiei Sociale** înființat prin proiectul „Proactiv – de la marginal la incluziv” al cărui beneficiar a fost Asociația pentru Dezvoltare și Promovare socio-economică CATALACTICA – filiala Teleorman. Acesta a avut ca obiectiv activarea economiei sociale prin acțiuni concrete în vederea consolidării parteneriatelor sociale deja existente, sprijinirii O.N.G.-urilor active și promovarea activă a antreprenoriatului social
- **Institutul de Economie Socială din România (IES)** inițiat și dezvoltat din cadrul proiectului „PROMETEUS – Promovarea economiei sociale în România prin cercetare, educație și formare profesională la standarde europene” de către Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile. Acesta a fost gândit inițial ca un centru de resurse pentru ONGuri, cooperative, case de ajutor reciproc, asociații de producători agricoli și proprietari de păduri din România și pentru toți actorii interesați de domeniul economiei sociale, scopul acestuia fiind acela de a participa activ la dezvoltarea și consolidarea economiei sociale în România, prin atingerea următoarelor obiective: promovarea unor politici publice naționale și locale care vizează dezvoltarea economiei sociale; analiza domeniului economiei sociale prin publicarea Atlasului Economiei Sociale și sensibilizarea publicului asupra economiei sociale

539. Dintre exemplele prezentate rezultă că aceste centre au reușit pe perioada derulării proiectelor DMI 6.1 să furnizeze informații și expertiză cu privire la conceptul de economie socială, legislația existentă, oportunități de finanțare, facilitarea încheierii de parteneriate între instituțiile publice și private, servicii de consultanță, cursuri de calificare, promovarea activităților și produselor entităților de economie socială chiar dacă o parte din acestea nu mai funcționează sau cel puțin informațiile privind activitatea la acest moment a centrelor de resurse în economia socială dezvoltate prin intervenția DMI 6.1 sunt neconcludente (o parte dintre aceste astfel de centre nemaifiind funcționale în mod cert, iar o parte având o activitate neclară, informațiile publicate pe site-uri ale acestor centre fiind în mare parte datate în urmă cu câțiva ani, existând totuși și anumite informații cu dată recentă de publicare). Spre exemplu, Centrul de resurse creat în cadrul proiectului „Modelul Economiei Sociale în România” implementat de Asociația Alternative Sociale reunește un număr important de articole, studii, rapoarte de cercetare, etc relevante pentru domeniul economiei sociale, care se regăsesc publicate pe Biblioteca online <http://profitpentruoameni.ro/centrul-de-resurse-in-economia-sociala/biblioteca-online/>. Există însă riscul ca această bibliotecă online să se piardă pentru că nu va mai putea fi susținută prin resurse proprii ale beneficiarului, fiind necesar ca această bibliotecă online, precum și altele similare, să fie preluate de către o instituție a administrației publice cu autoritate în domeniul economiei sociale.

540. Proiectele finanțate prin DMI 6.1 au contribuit și la facilitarea parteneriatului public privat în domeniul economiei sociale și dezvoltarea de parteneriate publice private fie prin organizarea de diverse evenimente în acest scop de tipul mese rotunde, dezbateri cu participarea reprezentanților administrației publice atât la nivel local cât și național, ONG-uri, Asociații, lideri ai comunităților locale, mediul de afaceri fie prin implicarea acestora la nivel de proiecte în oferirea de noi servicii și oportunități persoanelor cu dificultăți în integrarea sau reintegrarea pe piața muncii.

Exemple

Proiect „Diversitate în economia socială”, beneficiar Asociația Profesională Neguvernamentală de Asistență Socială (ASSOC) – a fost unul dintre proiectele de succes finanțate prin DMI 6.1, atât prin prisma rezultatelor obținute și a sustenabilității ridicate, efortul susținut al beneficiarului a făcut posibilă menținerea pe perioada sustenabilității de 12 luni a tuturor celor 44 de locuri de muncă create și funcționarea până în ziua de astăzi a tuturor celor 11 SES înființate.

„A existat de asemenea oportunitatea dezvoltării în cadrul proiectului a parteneriatelor public-privat, care sunt esențiale în implementarea economiei sociale, pentru oferirea de noi servicii și noi oportunități persoanelor cu dificultăți în integrarea sau reintegrarea pe piața muncii, în special din zonele rurale”

Proiectul ” Participarea grupurilor vulnerabile în economia socială”, beneficiar ANR - a dezvoltat un incubator de întreprinderi sociale având ca scop stimularea implicării în economie a asociațiilor și fundațiilor, prin facilitarea parteneriatului public – privat în domeniul economiei sociale.

Sinteza constatărilor

- 541.** Prin cercetările/studiile/ghidurile elaborate în cadrul proiectelor finanțate precum și prin acțiunile de promovare și constientizare organizate asupra importanței dezvoltării ES, DMI 6.1 a contribuit la înlăturarea unui grup important de bariere existente la nivel național și anume lipsa de cunoaștere și de înțelegere a conceptului de economie socială și de întreprinderi sociale și a altor concepte conexe acestora precum și la recunoașterea importanței acestui domeniu, atât în mediul academic cât și în cel de afaceri.
- 542.** Poate cel mai important mecanism de dezvoltare al economiei sociale este constituit de însăși Legea 219/2015 privind economia socială dezvoltată în carul unui proiect cu finanțare POSDRU. Legea a creat un cadru legal coerent al economiei sociale și întreprinderilor sociale în România, însă nu și unul de sprijin al dezvoltării structurilor de economie socială.
- 543.** Vizibilitatea scăzută a economiei sociale în statisticile din România caracterizată prin lipsa de baze de date și a unor statistici oficiale și fiabile privind structurile de economie socială, a fost îmbunătățită prin elaborarea primelor ediții ale Atlasului Economiei Sociale care a furnizat primele datele statistice privind sectorul economiei sociale din România și care au fost de asemenea utilizate pentru a prezenta situația economiei sociale din România în cercetări comparative europene cum este raportul *The Social Economy in European Union* elaborat de International Centre of Research and Information on the Public, Social and Cooperative Economy (CIRIEC) pentru Comitetul Economic și Social European, *Social enterprises and their ecosystems in Europe. Updated country report: Romania* (European Commission, 2019) și *Social enterprises and their ecosystems in Europe. Comparative synthesis report* (European Commission, 2020).
- 544.** Rezultatele evaluării arată existența unor efecte certe ale proiectelor finanțate de DMI 6.1 cu privire la creșterea numărului de entități de economie socială în perioada 2009-2016 (în special în ultima parte a derulării programului 2015-2016), perioadă în care a existat finanțarea DMI 6.1 și în perioada de sustenabilitate a proiectelor. Astfel, în această perioadă sectorul IS a crescut considerabil însă ulterior finalizării finanțării DMI 6.1 rata de supraviețuirii a entităților finanțate a fost de sub 50%, în condițiile unei planificări doar pe termen scurt a condițiilor de sustenabilitate de programului precum și a lipsei unor măsuri fiscale orevăzute de legislație care să sprijine aceste entități în condițiile în care 70% din personalul angajat de acestea aparțineau grupurilor vulnerabile. Totodată neexistând obligativitatea atestării acestora ca întreprinderi sociale, actualul Registru Unic al Întreprinderilor Social nu permite o evidență a celor structuri finanțate din DMI 6.1 și care s-ar fi putut acredita ulterior.
- 545.** Aceste cifre indică o rată foarte scăzută de succes a noilor SES-uri înființate prin DMI 6.1. Practic, doar pentru aproximativ 17% dintre aceste SES-uri se înregistrează o cifră de afaceri constantă sau în creștere, în timp ce aproximativ 57% dintre aceste SES-uri fie nu mai există, fie au cifre de afaceri apropiate de zero. Restul de 26% funcționează, dar înregistrează scăderi atât ale cifrei de afaceri, cât și ale numărului de angajați
- 546.** Din totalul de 8332 locuri de muncă create la nivelul ultimelor două apeluri, aproximativ 70% din acestea au fost ocupate de persoane aparținând grupurilor vulnerabile ca un efect al condiției impuse de ghidul solicitantului, ceea ce a condus la o creștere a gradului de ocupare al acestor persoane pe perioada finanțării, datele colectate ulterior la nivelul SES-urilor în funcțiune indicând de asemenea o scădere în timp a numărului de persoane angajate la nivelul acestor structuri. Totodată prin programele de formare adresate grupurilor vulnerabile DMI 6.1 au fost înregistrate o serie de efecte indirecte la nivelul acestui grup țintă (creșterea competențelor acestor persoane, a stimei de sine, încrederii etc) contribuind la creșterea gradului de angajabilitate pe piața muncii.

- 547.** Din perspectiva dezvoltării capacității structurilor de economie socială existente, deși a fost un obiectiv specific al DMI 6.1, efectele sunt limitate, acestea manifestându-se la nivelul unor proiecte izolate și indirect prin creșterea capacității unora din organizațiile beneficiare de finanțare care au avut responsabilitatea sprijinirii acestor structuri de a continua din surse proprii de finanțare acest sprijin.
- 548.** DMI 6.1 a facilitat dezvoltarea parteneriatele în domeniul economiei sociale, efect manifestat în special la nivelul proiectelor finanțate, o parte din acestea continuând și ulterior fie la nivel formal sau informal. Totodată, existența unor parteneriate bine construite și solide la nivelul DMI 6.1 a reprezentat un factor principal care a facilitat atingerea rezultatelor inclusiv la sprijinirea ulterioară a SES-urilor înființate.
- 549.** Deși DMI 6.1 și-a propus prin crearea unor centre de resurse privind economia socială care să acționeze ca centre de expertiză pentru SES-urile înființate, să furnizeze consultanță și sprijin pentru acestea cu privire la promovarea produselor și entităților sau să faciliteze încheierea de parteneriate între instituțiile publice și private, rezultatele acestor centre s-au manifestat cu precădere pe perioada de derulare a proiectelor, nexistînd informații concludente cu privire la activitatea și funcționarea ulterioară a multora dintre acestea.

7.3. ÎE 3. Alte efecte intenționate sau neintenționate, pozitive sau negative

Ipoteza 5: Proiectele au produs și alte efecte neintenționate, pozitive sau negative-ipoteză validată

- 550.** Analiza efectelor neintenționate la nivelul DMI 6.1 a avut în vedere o serie de efecte identificate din literatura de specialitate la nivelul grupurilor tinta și care au fost confirmate prin intermediul atelierelor de lucru cu beneficiarii finanțării, studiile de caz și sondajul realizat la nivelul SES-urilor înființate și anume:
- Dezvoltarea competențelor, capacității persoanelor vulnerabile
 - Creșterea calității vieții persoanelor din grupurile vulnerabile aparținând comunității unde au fost furnizate serviciile oferite de SES-uri
 - Îmbunătățirea dezvoltării economiei locale prin serviciile/produsele dezvoltate de SES-urile înființate

EFFECTE LA NIVELUL GRUPURILOR TINTA

Efecte pozitive asupra persoanelor din grupuri vulnerabile

- 551.** La nivelul proiectelor care au vizat creșterea calificării grupurilor vulnerabile, analiza datelor colectate prin intermediul interviurilor precum și a atelierelor de lucru cu beneficiarii finanțării, au arătat că la nivelul persoanelor vulnerabile din grupul tinta dincolo de creșterea participării la aceste programe de formare și obținerea unor calificări/competențe, au fost identificate și o serie de efecte neplanificate majoritatea pozitive precum:
- Creșterea nivelului de încredere a persoanelor vulnerabile și a motivației pentru muncă
 - Conștientizarea asupra importanței deținerii unei calificări/competențe transversale care să îi ajute pe piața muncii
- 552.** Totodată prin structurile de economie socială create și angajarea unor persoane din grupurile vulnerabile, s-a contribuit la creșterea nivelului de trai a acestora datorită creșterii veniturilor dar și calității vieții prin accesul la serviciile oferite de SES-urile înființate, o parte dintre acestea fiind axate asupra persoanelor cu nevoi speciale sau aparținând grupurilor vulnerabile.
- 553.** Din rezultatele parțiale ale sondajului realizat la nivelul SES-urilor înființate peste 50% din respondenți au subliniat creșterea calității vieții persoanelor din grupuri vulnerabile aparținând comunității unde au fost furnizate serviciile oferite de SES-uri și dezvoltarea competențelor și capacității grupurilor vulnerabile.
- 554.** De la nivelul studiilor de caz realizate putem evidenția câteva exemple în acest sens:

Studiu de caz Asociația Alături de Voi

‘Au fost recrutate și calificate cât mai multe persoane dezavantajate și cu dizabilități (în special tineri) prin intermediul atelierelor protejate. O parte dintre aceștia au fost angajați în atelierelor proprii iar alții au fost duși pe piața muncii cu servicii suplimentare suport’

Studiu de caz ASSOC

Asociația „Sănătate și Solidaritate” Turț

Asociația „Sănătate și solidaritate” Turț este o Structură de Economie Socială care oferă servicii de îngrijiri medicale fie la sediu, în sala de tratament, fie la domiciliu, dar și monitorizarea stării de sănătate de la distanță. Serviciile oferite se adresează persoanelor care suferă de boli acute sau cronice și persoanelor cu dizabilități din comuna Turț, dar și din alte comune și sate din județul Satu Mare. Totodată, serviciile de monitorizare a stării de sănătate de la distanță vor putea fi accesate și de către pacienți din județele limitrofe. Structura de Economie Socială vine în întâmpinarea bolnavilor, cu precădere a celor care nu se pot deplasa, dar care au nevoie de îngrijire medicală de specialitate.

Asociația „Viavalis” Turț

Asociația „Viavalis” Turț este o Structură de Economie Socială care oferă servicii de găzduire, asistență medicală, terapii specializate și consiliere psihologică pentru vârstnicii din comuna Turț, dar și pentru cei din țară sau din străinătate.

Centrul vine în întâmpinarea nevoii tot mai acute a persoanelor de vârstă a treia de a fi îngrijite și de a petrece timp în compania unor persoane cu care împărtășesc aceleași credințe și valori. Astfel, în cadrul centrului, vârstnicii au parte de găzduire pe perioadă nedeterminată alături de alte persoane de vârsta lor, împreună cu care participă la diferite evenimente de socializare, precum aniversarea zilelor de naștere, excursii, meloterapie sau ergoterapie.

Efecte la nivelul entităților din domeniul economiei sociale

- 555.** Evidențele colectate prin intermediul interviurilor, atelierelor de lucru și studiilor de caz evidentiază faptul ca atât ONG-urile cat și alte entitati din domeniul economiei sociale (ex. casele de ajutor reciproc) au devenit mult mai interesate de economia socială ca mijloc de a-și susține misiunea lor socială, intervenția DMI 6.1 le-a deschis noi perspective cu privire la activitățile lor sociale, mai ales în lipsa unui sprijin în acest sens.
- 556.** Astfel, DMI 6.1. a fost un pionierat și a condus nu numai la promovarea și înțelegerea conceptului, dar și la o mediatizare intensă în rândul entitatilor din domeniul economiei sociale care au devenit mai interesate de domeniul economiei sociale, le-a deschis perspectiva și înțelegerea posibilităților noi abordări în acest domeniu.
- 557.** Proiectele implementate cu sprijinul DMI 6.1 au contribuit la formarea de noi structuri, formale sau informale, în domeniul economiei sociale, sub diverse forme exemplificate anterior, cum ar fi Federația Organizațiilor Neguvernamentale pentru Servicii Sociale (FONSS). Federația, înființată în 2014 inițial la nivelul regiunii Nord-Est, și-a extins activitatea la nivel național, pentru a fi o voce a celor care realizează, în sistem privat, servicii sociale. FONSS și-a asumat ca misiune implicarea în schimbarea politicilor și dezvoltarea sustenabilă a serviciilor sociale. Federația este formată în acest moment din 37 de organizații neguvernamentale, persoane juridice de drept român, implicate în furnizare de servicii sociale pentru grupuri vulnerabile, cu activitate recunoscută în domeniul fiecăreia. Un alt exemplu este reprezentat de Grupul de Economie Socială înregistrat pe platforma Facebook, cu peste 2.000 membri, grup care urmărește să continue schimbul de bune practici, să facă dezbateri de politică, sondaje etc.. Un alt exemplu important se referă la rețeaua RISE, Rețeaua Întreprinderilor Sociale de Inserție din România care grupează câteva din cele mai importante astfel de întreprinderi din România, care are obiectivul reprezentării întreprinderilor sociale de inserție și promovării schimbului de experiență și care este membră ENSIE – Rețeaua Europeană a Întreprinderilor Sociale de Inserție (www.ensie.org).
- 558.** Intervenția DMI 6.1 a înregistrat de asemenea efecte neplanificate punctuale, la nivelul proiectelor finanțate. Un exemplu din cadrul proiectului „PROMETEUS - Promovarea economiei sociale în România prin cercetare, educație și formare profesională la standarde europene” implementat de către Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile se referă la dezvoltarea de baze de date specifice sectorului economiei sociale. Neexistând anterior o bază de date privind sectorul economiei sociale în România, prin proiect s-a creat un sistem de indicatori - baze de date cu privire la elemente din economia socială de la nivel național, pentru scopuri statistice. De asemenea, prin proiect s-a realizat Atlasul Economiei Sociale, un document care prezintă situația

sectorului la nivel național și care nu a fost inițial planificat. Proiectul a contribuit totodată la creșterea interesului mediului academic pentru acest domeniu, ca exemplu punctual în acest sens putând fi oferit cazul Facultății de Sociologie din cadrul Universității București, care și-a îmbunătățit curricula de studii universitare în domeniul economiei sociale.

- 559.** În cadrul proiectului *"ICAR Incluziune prin micro-Credit și Ajutor Reciproc – strategie sustenabilă a economiei sociale pentru ocupare și creare de întreprinderi sociale"*, implementat de către Uniunea Națională a Caselor de Ajutor Reciproc a Salariaților din România, un important efect benefic neplanificat s-a materializat prin colaborarea mai strânsă între CAR-uri (Case de Ajutor Reciproc) și CARP-uri (Case de Ajutor Reciproc ale Pensionarilor). Locurile de muncă create prin proiect au fost menținute până în prezent, iar o parte din membrii care au aderat la CAR ca urmare a proiectului au început propria afacere. Proiectul a condus de asemenea la formarea unei rețele de informare atât la nivel local, cât și la nivel național prin diverse forme de publicitate. Utilizarea manualelor de instruire elaborate prin proiect s-a extins la nivelul tuturor Caselor de Ajutor Reciproc, iar unii formatori care au activat în cadrul proiectului au susținut cursuri și la nivelul altor structuri de la nivel național.
- 560.** În unele cazuri, proiectele finanțate prin DMI 6.1 au generat noi inițiative în domeniul economiei sociale, aparte de intervenția DMI 6.1. Spre exemplu, a existat o continuare a proiectului derulat de MMPS în cadrul DMI 6.1, printr-un alt proiect finanțat de UNDP (United Nations Development Programme). Proiectul UNDP a vizat realizarea unui cercetări-diagnoză privind economia socială în România prin analiza politicilor publice și a cadrului legislativ, respectiv analiza domeniului social și economic cu impact asupra domeniului economiei sociale, ducând la recomandări privind dezvoltarea economiei sociale în România. Prin proiect a fost creat Laboratorul de Economie Socială, a fost elaborată metodologia de abordare a grupurilor vulnerabile ale proiectului - tineri care părăsesc sistemul de protecție a copilului, persoane de etnie romă, persoane cu dizabilități, beneficiari de venit minim garantat. Au fost elaborate 4 ghiduri de intervenție privind incluziunea activă a grupurilor vulnerabile, au fost identificate modele de bună practică privind inserția profesională a acestor grupuri vulnerabile în alte țări europene. Acest proiect finanțat de UNDP a fost foarte important pentru că a contribuit la fundamentarea conceptului de economie socială.
- 561.** Un alt efect important neplanificat derivă din principiul democrației antreprenoriale pe care se bazează economia socială - conceptul 1 om – 1 vot, acest principiu fiind cuprins în Legea privind economia socială din 2015. Conform acestui principiu, fiecare om care activează într-o structură de economie socială, indiferent de rolul pe care îl are în acea organizație, are o putere de decizie asupra modului cum se dezvoltă acea structură, iar implicarea persoanelor în acest proces decizional a contribuit foarte mult atât la dezvoltarea lor personală cât și la dezvoltarea structurilor de economie socială care aplică acest principiu.
- 562.** Au existat însă și efecte neplanificate negative ale intervenției DMI 6.1. Astfel, în ceea ce privește cadrul legal privind economia socială dezvoltat cu contribuția DMI 6.1, un efect neintenționat cu caracter negativ este reprezentat de descurajarea structurilor de economie socială în a se atesta ca întreprinderi sociale și respectiv în a angaja persoane vulnerabile, în absența unor stimulente și beneficii atât pentru atestarea în sine, cât și pentru angajarea de persoane vulnerabile.
- 563.** Un alt efect neplanificat negativ al intervenției DMI 6.1 s-a datorat lansării cu întârziere a apelurilor pentru proiecte care au vizat înființarea de structuri ale economiei sociale. Drept consecință, a existat o perioadă foarte scurtă de implementare a acestui tip de intervenție, ducând atât la pierderea unor sume importante de bani prin neabsorbție și având totodată un efect negativ asupra calității și eficacității activităților proiectelor, tot procesul de implementare fiind condensat într-o perioadă prea scurtă pentru o astfel de intervenție.

Efecte la nivelul SES-urilor înființate

- 564.** DMI 6.1 a avut un efect negativ neanticipat în ceea ce privește evoluția numărului de salariați după finalizarea perioadei de sustenabilitate. Din interviuri/ateliere de lucru se constata un efect negativ și anume acela al scaderii numărului de persoane angajate la nivelul SES-urilor înființate după finalizarea perioadei de sustenabilitate
- 565.** Tabelul următor ofera o imagine asupra evoluției numărului de angajați după perioada de sustenabilitate a structurilor de economie socială înființate/dezvoltate cu ajutorul finanțării pe DMI 6.1.

Tabel 23: Evoluția numărului de angajați de la nivelul SES-urilor înființate în perioada 2018-2019 față de media 2015-2016 sau 2016-2017 după caz

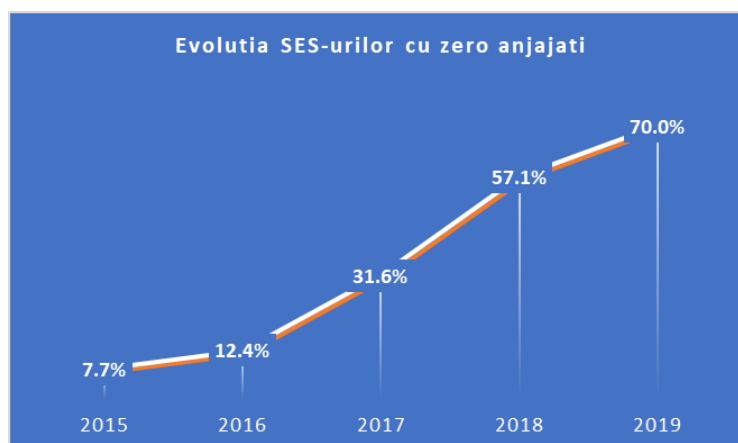
	scadere Angajati cu 100%	scadere Angajati intre 75% si 100%	scadere Angajati intre 50% si 75%	scadere Angajati intre 0% si 50%	crestere/stagnare Angajati	erori de date
Evoluție nr anagajati (media 2018-2019 fata de media 2015-2016 sau 2016-2017 dupa caz)	51.80%	15.54%	11.94%	10.81%	7.32%	2.59%

**Prelucrări ale echipei de evaluare din Baza de date furnizata de catre Lista firme. Din cele 1359 de structuri de economie sociala înființate (conform Anexei 1 furnizata de catre MIPE) au fost identificate date disponibile pentru un numar de 888 structuri, reprezentate exclusiv de SRL-uri si societati cooperative.*

566. Astfel, se poate remarca o creștere sau o stagnare a numărului de angajați pentru doar 7,32% din totalul structurilor de economie socială înființate, tendința majoritară fiind de scădere a numărului de angajați, mai mult de jumătate dintre structuri suferind o scădere de 100% a acestora.

567. Mai mult decât atât, așa cum se observa în Figura 15 din procesarea aceluiași date, s-a constatat că în anul 2019 un procent de 70% dintre structurile de economie socială înființate au raportat zero angajați, 83% dintre acestea având și cifra de afaceri tot zero, deși trei sferturi apar ca fiind încă operaționale. Situația nu este mult diferită nici în anul 2018, când 57% dintre structuri au raportat zero angajați, 76% dintre acestea având și cifra de afaceri tot zero.

Figura 15. Evoluția SES-urilor cu zero angajați

Sursa: Prelucrări ale echipei de evaluare din Baza de date furnizata de către Lista firme. Din cele 1359 de structuri de economie sociala înființate (conform Anexei 1 furnizata de catre MIPE) au fost identificate date disponibile pentru un numar de 888 structuri, reprezentate exclusiv de SRL-uri si societati cooperative.

Sinteza constatărilor

568. DMI 6.1 a avut și efecte neintenționate benefice asupra grupului tinta în special la nivelul persoanelor vulnerabile participante la cursurile de formare sau la cele angajate la nivelul SES-urile înființate, acestea manifestandu-se în principal la nivelul creșterii stimei de sine, a constientizării și motivației de a deține o calificare.

569. Un alt efect pozitiv neintențional al DMI 6.1 a fost acela al formării unui grup de specialiști în domeniul economiei sociale care ulterior au continuat activitatea în domeniul, contribuind pe de o parte la dezvoltarea ulterioară a sectorului la nivelul comunităților unde organizațiile din care fac parte activau precum și la creșterea importanței formării în acest domeniu.

570. La nivelul entităților din domeniul economiei sociale, intervenția DMI 6.1 a generat un plus de cunoaștere și înțelegere a economiei sociale, a stimulat cooperările/rețelele/parteneriatele formale sau informale, a generat noi inițiative și a conturat mult mai clar posibilitățile de dezvoltare a activităților din domeniul economiei

UNIUNEA EUROPEANĂ

sociale.

- 571.** DMI 6.1 a avut și efecte negative asupra numărului de angajați de la nivelul SES-urilor înființate ca urmare a finalizării perioadei de sustenabilitate datorită dificultăților de a continua activitatea în lipsa unor măsuri de sprijin financiar care să aibă în vedere ocuparea grupurilor vulnerabile la nivelul acestor structuri.
- 572.** De asemenea, DMI 6.1 a avut un impact neanticipat negativ prin descurajarea structurilor de economie socială în a se atesta că întreprinderi sociale și respectiv în a angaja persoane vulnerabile, prin absența din cadrul legal al economiei sociale a unor stimulente și beneficii atât pentru atestarea în sine, cât și pentru angajarea de persoane vulnerabile.

7.4. ÎE 4. Efectul de propagare

Ipoteza 6: Efectele proiectelor se propagă în afara ariei de acțiune a intervențiilor- ipoteză parțial validată

- 573.** Intervențiile finanțate prin DMI 6.1 au produs efecte pozitive asupra altor grupuri, respectiv dincolo de granița zonei sau sectorului, informațiile colectate prin intermediul atelierelor regionale, interviurilor și studiilor de caz convergând în spre următoarele tipuri de efecte, detaliate mai jos:
- Efecte asupra dezvoltării sectorului economiei sociale
 - Efecte pozitive asupra persoanelor din grupuri vulnerabile participante la cursurile de formare
 - Efecte pozitive asupra propagării culturii antreprenoriale la nivelul comunităților
 - Efecte asupra preocupărilor științifice în domeniul economiei sociale

Efecte asupra dezvoltării sectorului economiei sociale

- 574.** Din datele colectate prin intermediul interviurilor, atelierelor de lucru și studiilor de caz a rezultat că la nivelul DMI 6.1 propagarea efectelor cu privire la dezvoltarea economiei sociale s-a realizat pe mai multe nivele:
- Activitățile de promovare de la nivelul proiectelor (campanii de conștientizare sau alte activități de promovare) care au contribuit la o popularizare a conceptului de economie socială și o mai bună conștientizare a importanței activităților de antreprenorat social;
 - Instrumentele dezvoltate prin intermediul proiectelor finanțate în cadrul primelor apeluri (mastersele de economie socială, programele de formare în domeniul economiei sociale, manualele/ghidurile/cercetările dezvoltate)
 - Formarea unor specialiști în domeniul economiei sociale în cadrul unor programe de formare de formatori care ulterior au continuat activitatea în domeniu și au format la rândul lor alți specialiști sau au contribuit la dezvoltarea sectorului
 - Extinderea experienței dobândite în cadrul proiectelor la nivelul rețelei de parteneri/organizații de la nivelul anumitor beneficiari

Exemplu- SC6: „ICAR Incluziune prin micro-Credit și Ajutor Reciproc - strategie sustenabilă a economiei sociale pentru ocupare și creare de întreprinderi sociale” prin intermediul cercetărilor realizate, s-a extins experiența europeană dobândită de către Casele de Ajutor Reciproc prin activitățile de schimb de experiență din proiect la toată rețeaua națională pe care o UNCARS o detine, asigurându-se valorizarea informațiilor dobândite și transferul de know-how.

- Responsabilitate față de membri – numărul de membri, evoluția acestuia, relațiile cu membri – comunicare, transparență, participarea/implicarea acestora în luarea la decizie –
- Sprijin acordat membrilor în dezvoltarea unei afaceri/ activități economice generatoare de venit - Împrumuturi în scopul dezvoltării unei afaceri –
- Activități menite să îmbunătățească capacitățile financiare ale membrilor – consiliere, educație financiară –
- Servicii financiare pentru membri din grupuri dezavantajate sau aflați în dificultate

Efecte pozitive asupra propagării culturii antreprenoriatului social la nivelul comunităților

- 575.** În baza evidențelor colectate prin ateliere de lucru și studii de caz, exista și o serie de efecte pozitive din punct de vedere al promovării culturii antreprenoriatului social prin tipurile de SES-uri înființate, locurile de muncă create și efectele produse la nivelul comunității, însă acestea sunt în general atribuibile unor beneficiari de finanțare cu experiență în domeniul social care au înțeles conceptul.
- 576.** De exemplu, prin dezvoltarea unor modele de economie socială la nivelul unor proiecte, elaborarea de materiale educaționale și formarea de formatori în domeniul antreprenorial s-au creat premise favorizante pentru propagarea culturii antreprenoriatului social la nivelul comunităților, însă acestea nu pot fi generalizate la nivel macro.

„Crearea unui model de economie socială prin investiții în dezvoltarea atelierelor protejate proprii din Iași, Constanța și Târgu Mureș.

Efecte asupra preocupărilor științifice în domeniul economiei sociale

- 577.** Prin intermediul primelor proiecte finanțate, s-au pus bazele cercetării în domeniul economiei sociale prin realizarea primei cartografieri a economiei sociale în România și anume Atlasul Economiei Sociale (primele două ediții) în cadrul proiectului PROMETEUS "Promovarea economiei sociale în România prin cercetare, educație și formare profesională la standarde europene" inițiat de Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile. Acesta care a urmărit furnizarea unei dimensiuni statistice diversității și pluralității formelor de economie socială prin maparea principalilor actori de economie socială din România, a dimensiunii și localizării acestora, a numărului de angajați. Un exemplu în acest sens este proiectul dezvoltat ulterior de Institutul de Economie Socială (înființat în cadrul proiectului PROMETEUS) „*Pentru ca economia socială din România să devină vizibilă!*” ce a vizat introducerea conturilor satelit creând în acest sens o metodologie și colectând primele date necesare conturilor satelit pentru economia socială conectate la conturile naționale. Scopul proiectului a fost acela de a oferi sectorului economiei sociale și persoanelor interesate de aceste informații și indicatori credibili și comparabili privind rolul și ponderea întreprinderilor sociale în economia națională a României. INS nu a continuat acest proiect pilot.
- 578.** Aceste inițiative s-au bucurat de vizibilitate la nivel național prin promovarea acestora în cadrul unor conferințe cu participarea mediului economic, academic și au condus la creșterea constientizării cu privire la importanța existenței unor indicatori și date statistice.

Sinteza constatărilor

- 579.** La nivel macro DMI 6.1 a produs efecte cu privire la dezvoltarea sectorului economiei sociale prin creșterea vizibilității și recunoașterii acestui sector, dezvoltarea unor specialiști în domeniul economiei sociale, dezvoltarea unor instrumente specifice sectorului (programe de formare, masterse în domeniul economiei sociale, manuale etc). Efectul de propagare s-a realizat la nivelul altor entități, prin preluarea instrumentelor și metodologiilor dezvoltate în special pentru activitățile de formare a specialiștilor în domeniul economiei sociale, continuarea masterlor în domeniul economiei sociale etc
- 580.** DMI 6.1 a produs la nivel micro efecte propagate pozitive asupra altor grupuri, respectiv dincolo de granița zonei sau sectorului. Astfel, se remarcă un impact pozitiv asupra persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile participante la cursuri de formare sau angajate la nivelul SES-urilor înființate prin creșterea nivelului de încredere, motivației cu privire la detinerea unui loc de muncă. De asemenea, au fost evidențiate efecte pozitive asupra propagării culturii antreprenoriatului social la nivelul comunităților în care s-au înființat afacerile. Se remarcă totodată efecte benefice asupra dezvoltării cercetării statistice în domeniul economiei sociale, realizându-se progrese la nivelul statisticilor în domeniu precum și a publicațiilor/cercetărilor privind evoluția economiei sociale precum și a creșterii vizibilității și recunoașterii acestui sector la nivelul comunităților științifice și a mediului academic și economic.

7.5. ÎE 5. Durabilitatea efectelor

Ipoteza 7: Efectele proiectelor sunt durabile dincolo de momentul intervenției – ipoteză validată parțial

- 581.** O serie de elemente structurale ale economiei sociale, dezvoltate prin intervenția DMI 6.1, au continuat să susțină dezvoltarea economiei sociale, alături de intervenția POCU în același domeniu. Spre exemplu, experiența și cunoștințele acumulate de către specialiștii în domeniu, de către formatori, au continuat să fie utile în cadrul proiectelor POCU privind dezvoltarea economiei sociale, unde acești formatori sau specialiști au avut ocazia de a contribui din calitatea de membri ai echipei de experți la implementarea acestor proiecte.
- 582.** La nivelul proiectelor dezvoltate de organizațiile cu experiență în domeniul economiei sociale, sustenabilitatea există atât din perspectiva accesului la finanțări ulterioare în domeniul economiei sociale, un argument în acest sens constând în faptul că unele din organizațiile care au implementat proiecte pe DMI 6.1 au demarat ulterior și proiecte finanțate din POCU în domeniul economiei sociale. Totodată durabilitatea se manifestă și la nivelul modelelor de acțiuni privind economia socială preluate în proiecte ulterioare de alți beneficiari de finanțare. În acest sens o serie de exemple sunt prezentate la nivelul studiilor de caz din cadrul Anexei (6.1).7
- 583.** La nivelul proiectelor din cadrul primelor apeluri care au promovat cercetări în domeniul economiei sociale, elaborarea de instrumente (rapoarte de cercetare, manuale, ghiduri, mastere în domeniul economiei sociale) și utilizarea lor ulterioară de către partenerii proiectului precum și analizele și inițiativele legislative care au stat la baza dezvoltării cadrului de reglementare introdus cu adoptarea Legii Economiei Sociale în 2016, au asigurat sustenabilitatea efectelor acestora. Cu privire la ultimul aspect un factor important ce a afectat sustenabilitatea acestor inițiative a fost forma finală de aprobare a Legii Economiei Sociale, întrucât pachetul de facilități fiscale și non-fiscale foarte gândite inițial au fost eliminate.
- 584.** Ca și centru de resurse care a reușit să reunească în cadrul bibliotecii online create un număr un număr important de articole, studii, rapoarte de cercetare etc relevante pentru domeniul economiei sociale se numără Centrul de resurse creat în cadrul proiectului "Modelul Economiei Sociale în România" implementat de Asociația Alternative Sociale <http://profitpentruoameni.ro/centrul-de-resurse-in-economia-sociala/biblioteca-online/>.
- 585.** De asemenea, utilizarea materialelor realizate în cadrul proiectelor (manuale de economie socială, curricula, materiale informative, studii de caz, ghiduri bune practice, programele aferente masterelor de economie socială dezvoltate, au constituit un element de sustenabilitate, precum și unul de propagare a efectelor.
- 586.** Totuși, deși DMI 6.1 și-a propus prin crearea unor centre de resurse privind economia socială care să acționeze ca centre de expertiză pentru SES-urile înființate, să furnizeze consultanță și sprijin pentru acestea cu privire la promovarea produselor și entităților sau să faciliteze încheierea de parteneriate între instituțiile publice și private, rezultatele acestor centre s-au manifestat cu precădere pe perioada de derulare a proiectelor, nexistînd informații concludente cu privire la activitatea și funcționarea ulterioară a multora dintre acestea.

Efecte durabile asupra SES-urilor înființate ca urmare a sprijinului primit

- 587.** Din analiza datelor cu privire la SES-urile înființate în anul 2015, se constată că doar 55 % din SES-urile înființate (de tipul SRL, CAR, societate cooperativă) mai sunt în funcțiune la data prezentei evaluări.

Tabel 24: Analiza evoluției SES-urilor înființate

Tip SES	SES înființate	SES în funcțiune
SRL	934	72.1%
ONG	325	date lipsa
CAR	26	100.0%
Societate Cooperativă	43	100.0%
Altele	11	date lipsa
Total	1339	55.4%

Sursa..Prelucrări ale echipei de evaluare.

588. Din analiza bazelor de date disponibile/primate de la MIPE cu privire la SES-urile înființate în anul 2015, coroborate cu datele privind principalii indicatori financiari (cifra de afaceri, profit, nr. de angajați – pe perioada 2015-2019) se constată o evoluție descrescătoare atât a cifrei de afaceri (CA) cât și a numărului de angajați după perioada de sustenabilitate a structurilor de economie socială înființate/dezvoltate cu ajutorul finanțării pe DMI 6.1. (a se vedea Figura 16).

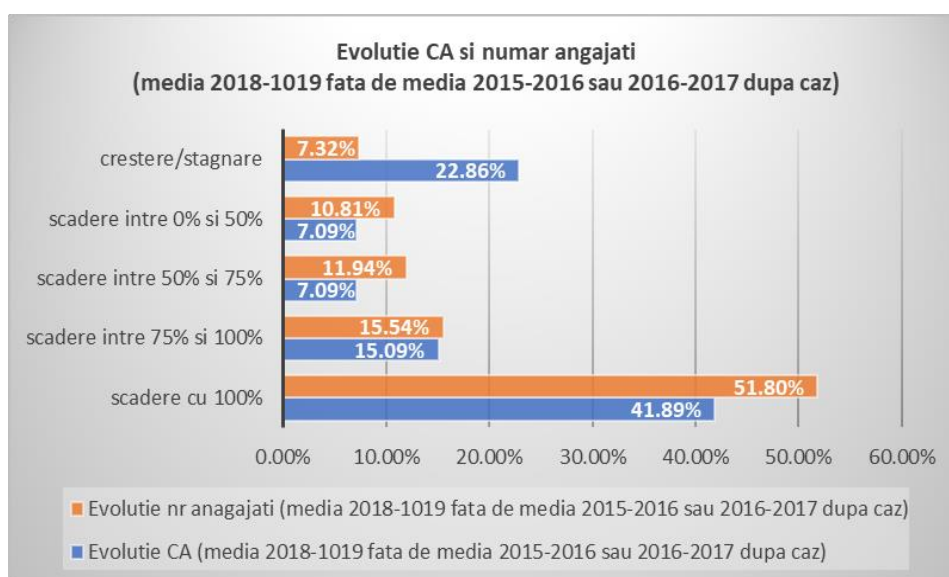
Tabel 25: Evoluția numărului de angajați (media 2018-2019 față de media 2015/2016 sau 2016-2017)

Evoluție nr anagajati (media 2018-2019 fata de media 2015-2016 sau 2016-2017 dupa caz)	Evoluție CA (media 2018-2019 fata de media 2015-2016 sau 2016-2017 dupa caz)						Total evoluție Angajati
	scadere CA cu 100%	scadere CA intre 75% si 100%	scadere CA intre 50% si 75%	scadere CA intre 0% si 50%	crestere/stagnare CA	erori de date	
scadere Angajati cu 100%	317	68	11	13	16	35	460
scadere Angajati intre 75% si 100%	32	40	28	10	27	1	138
scadere Angajati intre 50% si 75%	11	15	10	21	48	1	106
scadere Angajati intre 0% si 50%	6	9	10	16	54	1	96
crestere/stagnare Angajati		1	4	2	57	1	65
erori de date	6	1		1	1	14	23
Total evoluție CA	372	134	63	63	203	53	888

*Prelucrări ale echipei de evaluare din Baza de date furnizata de catre Lista firme. Din cele 1359 de structuri de economie sociala infiintate (conform Anexei 1 furnizata de catre MIPE) au fost identificate date disponibile pentru un numar de 888 structuri, reprezentate exclusiv de SRL-uri si societati cooperative.

589. Astfel, se poate remarca din figura de mai sus o creștere sau o stagnare a numărului de angajați pentru doar 7,32% din totalul structurilor de economie sociala infiintate, tendinta majoritara fiind de scadere a numarului de angajati, mai mult de jumatate dintre structuri inregistrand o scadere de 100%. Același lucru se poate spune și despre cifra de afaceri, cu o creștere/stagnare pentru doar 23% dintre structurile înființate, restul înregistrând o scădere. Deși procentul creșterii/stagnării cifrei de afaceri este de trei ori mai mare decât procentul de creștere/stagnare al numărului de angajați, acest lucru este datorat în principal cifrei de afaceri destul de mici înregistrate în perioada 2015-2016 pentru foarte multe dintre structurile de economie socială.

Figura 16. Evoluția CA și a numărului de angajați

Sursa: Prelucrări ale echipei de evaluare

- 590.** Totodată, din numărul mare de structuri de economie socială înființate prin DMI 6.1, majoritatea au fost descurajate după apariția legii economiei sociale (Legea 219/2015) să aplice pentru obținerea atestatăului ca structură de economie socială. Apariția unei legi cu foarte multe cerințe de raportare (raportare lunară a numărului de locuri de muncă în cazul întreprinderilor sociale de inserție pentru a se vedea respectarea procentului de 30%) și fără un pachet de facilități fiscale și non-fiscale a diminuat considerabil motivația acreditării structurilor înființate deja prin POSDRU, aspect reliefat și de Analiza sectorială.
- 591.** Un alt factor care a afectat sustenabilitatea SES-urilor înființate a fost legat de apariția ordonanței din anul 2017²¹ cu efecte dezastruoase asupra structurilor înființate ca unități de economie socială protejate. Efectele ordonanței din 2017 cu privire la unitățile protejate au condus la închiderea a peste 700 de unități din cele aprox. 740 existente și autorizate.
- 592.** Cu toate acestea prin intermediul studiilor de caz au fost identificate multiple exemple de SES-uri care sunt funcționale și în prezent și care au menținut aceleași persoane angajate din perioada finanțării POSDRU.

Proiectele ADV-

SC2: „Primul pas spre o viață independentă”, Cod SMIS 4108 - Beneficiar: Fundația „Alături de Voi” Iași (ADV)

SC3: „Alianța pentru Dezvoltarea Economiei Sociale”, Cod SMIS 21740 - Beneficiar: Fundația „Alături de Voi” Iași (ADV)

„Proiectele noastre au fost sustenabile și după finalizarea acestor proiecte:

- Am crescut numărul de angajați față de ceea ce ne-am propus prin proiecte
- Am crescut cifra de afaceri
- Am păstrat infrastructura
- Am transpus experiența noastră practică și cea din rapoartele de cercetare realizate
- Am contribuit la elaborarea legii economiei sociale și a normelor de aplicare”

Sinteza constatărilor

- 593.** Din perspectiva primelor apeluri de proiecte care nu s-au focalizat pe înființarea și/sau dezvoltarea de SES, sustenabilitatea este dată de elaborarea unor instrumente (manuale, ghiduri, mastere de economie socială) care sunt continuate și în prezent precum și de accesul ulterior al unor organizații la alte surse de finanțare pentru a continua inițiativele demarate în cadrul DMI 6.1.
- 594.** În ceea ce privește efectele durabile ale DMI 6.1 asupra viabilității SES-urilor înființate, se constată că acestea sunt limitate, rata de supraviețuire a acestora fiind scăzută (aprox 50%).
- 595.** Un factor negativ cheie care a afectat sustenabilitatea rezultatelor intervenției DMI 6.1 este reprezentat de actuala formă a Legii 219/2015 privind economia socială, care nu stimulează dezvoltarea acestui sector. În absența unui cadru legal favorabil, diminuarea treptată a efectelor intervenției DMI 6.1 este inevitabilă.

7.6. ÎE 6. Mecanismele care au facilitat/împiedicat efectele și caracteristicile cheie contextuale ale acestora

Ipoteza 8: Mecanismele de implementare a programului și proiectelor au fost adecvate pentru a produce rezultate durabile-ipoteza parțial validată

- 596.** O serie de factori interni și externi au influențat apariția și manifestarea efectelor DMI 6.1. În funcție de nivelul la care au acționat au fost distinsi factori externi la nivel de context și factori de la , de la nivelul programului/proiectelor și factori externi/de context.

La nivel general

- 597.** Contextul în care s-a realizat implementarea DMI 6.1 a fost marcat (ca și în cazul altor DMI-uri) de criza

²¹ În OUG nr. 51 / 30.06.2017 și OUG nr. 60 / 04.08.2017 care au modificat Legea 448/2006 privind protecția și promovarea persoanelor cu dizabilități

economică și financiară, care a debutat la finele lui 2008, însă ale carei efecte au fost resimțite în 2009-2010.

598. Totodată principalul factor extern care a influențat a fost lipsa unui cadru legislativ privind economia socială și a unei înțelegeri unitare a conceptului de economie socială, întreprindere socială și întreprindere socială de inserție

La nivel de program

599. Un mecanism relevant de la nivelul programului care a influențat materializarea efectelor se referă la abordarea experimentală a designului primelor apeluri de proiecte în domeniul economiei sociale care au finanțat o paletă largă de activități fără să urmărească strategia programului și indicatorii de rezultat (numărul de SES înființate și numărul de locuri de muncă create). Inițial a existat o altă viziune și anume cea a externalizării DMI 6.1 prin licitație însă aceasta a eșuat iar ghidurile au fost modificate fără să existe o viziune clară la nivel de program. Acest lucru este confirmat și de modificările aduse ulterior în 2013 Ghidului Solicitantului și a introducerii obligativității indicatorului de rezultat cu privire la înființarea de noi SES-uri. Totodată din interviurile și atelierile regionale realizate se susțin constatările privind lipsa unei viziuni și a înțelegerii conceptului de economie socială manifestat prin necorelările între modul de definire a indicatorilor de program, termenii utilizați în domeniul economiei sociale în documentele cadru de implementare, ghidurile de finanțare, ordinul cheltuielilor eligibile și alte documente utilizate în procesul de finanțare, ceea ce a condus la probleme în implementare

600. În cadrul primelor apeluri, așa cum este evidențiat și din cadrul analizelor anterioare, au fost finanțate o serie de proiecte strategice de valoare foarte mare fără a exista ulterior o analiză a eficienței rezultatelor primelor apeluri și deși începând cu 2013 abordarea programului s-a schimbat, nu a existat o viziune cu privire la introducerea unor măsuri de sprijin și susținere cu privire la entitățile nou înființate. Totodată lipsa de înțelegere la nivelul AM/OI a structurii care stă la baza unui SES și a timpilor/procesului diferit de înființare s-a materializat în cea de a doua perioadă a programului în lansarea târzie a ultimelor apeluri ceea ce a determinat implicit un timp foarte scăzut de implementare a proiectelor (1 an), respectiv de înființare a SES-urilor și de achiziționare a echipamentelor și materialelor necesare conform planurilor de afaceri selecționate.

601. Alți factori interni negativi care au influențat materializarea efectelor așteptate au fost următoarele:

- Lipsa susținerii financiare a beneficiarilor pentru urmărirea și sprijinirea sustenabilității SES-urilor înființate/dezvoltate, perioada de sustenabilitate a SES-urilor fiind în afara perioadei de implementare a proiectului;
- Numărul mare de instrucțiuni care a condus la creșterea poverii administrative asociată proiectelor;
- Schimbările de personal de la nivel de AMPOSDRU în perioada 2007-2013 în special la nivel de management, ceea ce a condus la întârzieri, viziuni diferite privind implementarea acestui DMI;
- Modul de evaluare și acordare a finanțării în cadrul primelor apeluri de proiecte care a condus la finanțarea mare a unui număr de proiecte strategice care vizau aspecte similare- cercetări, activități de promovare a domeniului;
- Lipsa pregătirii ofițerilor de monitorizare în domeniul economiei sociale (fiind un domeniu nou era absolut necesar ca în asistența tehnică să fie prinsă și o astfel de componentă) care a dus la blocarea sau chiar tăierea nejustificată a costurilor în domeniu;
- Dinamica apelurilor a afectat eficacitatea efectelor, mai ales prin lansarea târzie a ultimelor apeluri destinate dezvoltării structurilor de economie socială (de exemplu ultimul apel lansat 178 a fost concentrat în ultimul an de implementare al POSDRU creând o presiune foarte mare asupra beneficiarilor de a înființa și acorda ajutorul de minimis SES-urilor înființate în ultimele luni de implementare ale programului)
- Lipsa unor activități de consiliere/sprijin ulterior înființării SES și durata de doar 12 luni pentru implementarea unui proiect pentru înființarea unor structuri de economie socială;
- Lipsa unei complementarități cu POR care să vizeze investițiile în domeniul economiei sociale;
- Birocrația excesivă, întârzieri în procesarea cererilor de rambursare ce a generat blocaje financiare;
- Suspendarea plăților de către CE în 2012

602. Dintre factorii pozitivi la nivel de sistem se remarcă introducerea mecanismului cererilor de plată.

UNIUNEA EUROPEANĂ

La nivel de proiecte

603. Dintre factori care au influențat pozitiv, informațiile colectate în cadrul interviurilor și atelierelor regionale au subliniat:

- capacitatea tehnică (experiența anterioară și cea financiară a beneficiarilor de finanțare și de la nivelul echipei de proiect (resursele umane- o bună mobilizare, implicare);
- Un alt factor care a favorizat înființarea de SES-uri care au supraviețuit și s-au dezvoltat a fost buna cunoaștere tehnică de către beneficiarii de proiecte a domeniilor în care și-au dorit să înființeze SES-uri;
- Un alt factor care a facilitat atingerea rezultatelor și materializarea efectelor se referă la existența unor parteneriate instituționale regionale bine construite la nivel de proiecte;
- Introducerea sistemului cererilor de plată, a reprezentat de asemenea un factor pozitiv care a condus la o îmbunătățire a cash-flowului în proiecte.

604. Cel mai important mecanism cu influență negativă asupra implementării și efectelor intervenției DMI 6.1 a fost constituit de însăși logica intervenției acestui DMI. Logica intervenției DMI 6.1 presupunea că finanțarea unor proiecte disperate la nivel național va produce efecte agregate, sinergice și va duce la dezvoltarea domeniului economiei sociale. Literatura de specialitate, în special cea axată pe intervențiile finanțate din fonduri UE, abundă în exemple privind insuccesul unor astfel de abordări. Intervenția DMI 6.1 nu a finanțat proiecte ca scop în sine, acesta fiind doar un mijloc de a atinge scopul vizat, anume dezvoltarea economiei sociale. Însă experiența a demonstrat faptul că finanțarea unor proiecte disperate poate deveni, în mod eronat, un scop în sine care însă nu poate duce la dezvoltarea unui sector. În cel mai bun caz, finanțarea de proiecte disperate este unul dintre mijloacele de dezvoltare a unui sector, dacă este utilizat în mod justificat, ca urmare a unor decizii informate.

605. În România, intervenția POSDRU privind economia socială nu a survenit într-un vacuum. Economia socială, chiar dacă nu era denumită astfel, exista în România la momentul intervenției POSDRU, fiind reprezentată de activitatea zecilor de mii de organizații neguvernamentale, al căror scop era (și este) de a aduce beneficii fie membrilor respectivelor organizații, fie societății în general. Așadar, dat fiind contextul în care activități de economie socială existau fără a fi denumite economie socială, dezvoltarea economiei sociale în România ar fi trebuit să urmeze un alt scenariu, cel recomandat de echipa de evaluare fiind următorul:

- Ca prim pas, finanțarea de proiecte prin procedură necompetitivă, coordonate centralizat, de către AM POCU în parteneriat cu instituții relevante cum ar fi Ministerul Muncii și Protecției Sociale, care să creeze bazele dezvoltării în continuare a ceea ce exista în domeniul economiei sociale, prin:
 - Realizarea de studii la nivel național și la nivel regional privind activitatea existentă de economie socială, conform unui plan de cercetare;
 - Elaborarea unei strategii de dezvoltare a economiei sociale în România, ca rezultat al constatărilor studiilor la nivel național și la nivel regional, care să includă un plan de acțiuni clar;
 - Finanțarea de proiecte atât pe baze competitive cât și necompetitive, prin care să se pună în practică planul de acțiuni rezultat în urma strategiei menționate.
- În mod ideal, această strategie și planul de acțiuni aferent a fi trebuit să existe înainte de lansarea POSDRU, pentru a fundamenta planificarea DMI 6.1.
- Finanțarea de proiecte pe baza competitive ar fi trebuit să vizeze în principal dezvoltarea structurilor de economie socială existente, iar această finanțare ar fi trebuit să fie acordată justificat și direcționat, spre exemplu anumitor sectoare socio-economice, sau anumitor zone defavorizate. Finanțarea înființării de noi structuri de economie socială putea fi de asemenea utilizată ca mod de intervenție, însă ținând cont de faptul că această abordare are cel mai ridicat grad de risc privind supraviețuirea noilor entități, prin urmare acest tip de intervenție ar fi trebuit să reprezinte o parte redusă din alocarea financiară a DMI 6.1.
- De asemenea trebuie ținut cont de faptul că finanțarea nerambursabilă este doar una dintre formele de finanțare, instrumentele financiare fiind o altă modalitate eficientă în acest sens (împrumuturi, garanții, participare la capital etc.)
- Finanțarea de proiecte pe baze necompetitive ar fi putut să asigure implementarea anumitor tipuri de acțiuni care necesitau coordonare din partea unor autorități publice și care nu pot fi lăsate în seama forțelor socio-economice ale pieței. Astfel de acțiuni ar fi trebuit să fie specificate în strategia de

dezvoltare a economiei sociale menționate, exemple în acest sens putând fi: dezvoltarea de politici și instrumente naționale de susținere a dezvoltării economiei sociale, crearea și implementarea de politici publice locale pentru dezvoltarea economiei sociale, organizarea de evenimente și elaborarea de materiale la nivel național sub egida unei autorități naționale în domeniul economiei sociale, instruirea personalului autorităților centrale și locale cu responsabilități în domeniul economiei sociale etc.

- 606.** În absența unei astfel de abordări recomandate, majoritatea finanțării DMI 6.1 a fost direcționată către proiecte diverse, necoordonate, pe baza presupunerii că aceste proiecte vor reuși să aducă un plus nevoilor sociale existente la nivel local sau național. Beneficiile astfel obținute prin această abordare au existat fără îndoială și au fost descrise anterior, însă acestea au fost mult mai reduse decât ce s-ar fi putut obține dacă logica intervenției DMI 6.1 ar fi urmat calea recomandată mai sus.
- 607.** În plus, faptul că Legea 219/2015 privind economia socială nu stimulează înființarea întreprinderilor sociale și angajarea persoanelor vulnerabile reprezintă o pierdere privind posibilitatea de dezvoltare a acestui sector, contribuind astfel la pierderea treptată a beneficiilor care s-au materializat ca urmare a intervenției DMI 6.1.

7.7. ÎE7: În ce măsură sunt justificate costurile implicate, având în vedere schimbările / efectele / rezultatele înregistrate?

Ipoteza 9: – Costurile intervențiilor sunt justificate la nivel de proiecte și față de efectele produse-ipoteză-parțial validată

- 608.** Pe baza analizei bazei de date primite de la MIPE "Detailed claims", care prezintă tipurile de cheltuieli efectuate la nivelul proiectelor finanțate de la nivelul DMI 6.1, se poate constata faptul că la nivelul primelor apeluri, costurile cu personalul au reprezentat între 50-60% din bugetul proiectelor, față de aproximativ 11% în cazul ultimelor două apeluri. Aceasta relevă eficiența mai scăzută a primelor patru apeluri (14, 53, 69, 84) în raport cu obiectivul de atingerea a valorilor țintă ale indicatorilor de program, întrucât proiectele din aceste apeluri au prevăzut preponderent activități de promovare și cercetare în domeniul economiei sociale etc., față de ultimele două apeluri (168,173) care au avut ca scop principal dezvoltarea structurilor de economie socială, în special prin înființarea de noi structuri, astfel contribuind direct la atingerea indicatorilor de program. Același lucru se poate spune și despre costurile de management, cu o medie de 5% din total cheltuieli pentru primele 4 apeluri, față de 0.05% în ultimele două.
- 609.** Deși primele apeluri (apelurile 14,53,69,84 însumând un număr de 55 proiecte cu o finanțare de aproximativ 600 milioane ron, reprezentând 36% din valoarea contractată pentru acest DMI, au avut o contribuție importantă la înțelegerea și promovarea conceptului de economie socială în România și au pus bazele creării unor instrumente și mecanisme care au stat la baza dezvoltării cadrului legislativ al economiei sociale precum și a definirii și înțelegerii acestui sector prin intermediul studiilor, cercetărilor și a altor instrumente elaborate, se constată faptul că rezultatele obținute din aceste apeluri nu sunt reflectate la nivelul indicatorilor de program, necontribuind decât marginal la atingerea acestora.
- 610.** Volumul ridicat de studii/analize și cercetări rezultate în cadrul primelor apeluri relevă o gestionare mai puțin eficientă a primelor apeluri de către AMPOSDRU, care a finanțat un număr ridicat de proiecte strategice (37 proiecte din totalul celor 55) și de grant (18). Rezultatele acestor prime apeluri sunt reprezentate în principal de studii ample, evenimente de promovare, elaborarea de materiale de specialitate, înființarea de centre de resurse, însă fără a se asigura evitarea eventualelor suprapuneri și corelarea acestora cu o strategie solidă în domeniul economiei sociale (care să prevadă ulterior și mecanismele de asigurare a sustenabilității și calitatii intervențiilor și de a sprijini dezvoltarea structurilor de economie socială), această situație evidențiind abordarea experimentală și mai puțin eficientă a AMPOSDRU cu privire la implementarea DMI 6.1 în prima parte a implementării POSDRU (2009-2013).
- 611.** Un aspect important ce trebuie menționat este că aceste deficiențe legate de ineficiența costurilor au fost semnalate și de auditul CE și au contribuit la decizia de suspendare a programului în 2012. Ulterior suspendării plăților de către CE, costurile cu personalul au fost plafonate în urma deficiențelor constatate de auditul CE cu privire la salarizarea experților din proiecte, iar numărul de ore pe zi al unui expert a fost limitat la 12 ore/zi, maxim 60 de ore pe săptămână.

- 612.** Acest lucru este evidențiat și de schimbarea abordării AMPOSDRU în cea de a doua parte a implementării programului și anume la nivelul apelurilor lansate începând cu anul 2013, când la nivelul Ghidului Solicitantului au fost stabilite anumite limite pentru anumite categorii de cheltuieli și anume: cheltuieli de management în limita a maxim 12% din totalul cheltuielilor de minimis (totalul cheltuielilor pentru structurile de economie socială înființate/dezvoltate); cheltuielile indirecte- maxim 7% din valoarea totală a cheltuielilor directe, alte cheltuieli aferente implementării proiectului (cheltuieli aferente activităților eligibile cu caracter general inclusiv activitățile de informare și publicitate) în limita a maxim 25% din totalul cheltuielilor de minimis.
- 613.** Așa cum se poate observa din tabelul 26, pentru ultimele două apeluri 168 și 173, categoria "taxe" include costuri de 75-80% din totalul costurilor eligibile. Pentru că din definiția acestei categorii de cheltuieli conform Ghidului Solicitantului nu reiese exact ce tipuri de cheltuieli sunt incluse, echipa de evaluare a realizat procesări specifice asupra unui eșantion de proiecte, în urma cărora s-a constatat că valoarea aferentă acestei categorii de cheltuieli conform fișierelor detaliate primite, coincide cu valoarea ajutorului de minimis acordat. Astfel, se confirmă reconfigurarea ghidurilor pentru ultimele două apeluri în vederea atingerii indicatorilor de program, care alocă aproximativ 70% din valoarea bugetului proiectelor strict pentru subvențiile/ajutorul de minimis stabilit (până la maxim 200.000 euro) în vederea înființării de SES-uri, și numai 30% cheltuielilor de management, indirecte și altor cheltuieli cu activitățile proiectului (promovarea proiectului, selectarea grupului țintă etc).

Tabel 26: Tipuri de cheltuieli aferente proiectelor finanțate din DMI 6.1

Tipuri cheltuieli	Apeluri						
	14	53	69	84	168	173	%
Cheltuieli aferente activitatilor externalizate	6.94%	0.28%	4.29%	3.61%	4.89%	4.78%	5.16%
Cheltuieli aferente managementului de proiect	6.66%	4.72%	4.94%	6.28%	0.60%	0.48%	0.81%
Cheltuieli cu cazarea, transportul si diurna pentru participanti	1.27%	2.34%	1.22%	0.67%	0.08%	0.07%	0.09%
Cheltuieli cu cazarea, transportul si diurna pentru personal	2.00%	1.32%	2.39%	1.74%	0.20%	0.21%	0.21%
Cheltuieli cu personalul	53.43%	59.25%	60.06%	62.40%	12.97%	10.32%	12.02%
Cheltuieli de comunicare, informare si publicitate pentru proiect, care rezulta din obligatia beneficiarului	3.84%	1.13%	0.60%	1.61%	0.70%	0.75%	0.79%
Cheltuieli de tip FEDR	7.01%	6.57%	7.53%	8.97%	0.91%	0.50%	0.77%
Cheltuieli financiare si juridice	4.52%	3.93%	9.15%	3.04%	0.00%	0.00%	0.01%
Cheltuieli generale de administratie	3.39%	11.03%	6.14%	4.91%	2.33%	2.18%	2.55%
Cheltuieli pentru inchirieri, amortizari si leasing	4.16%	2.70%	1.75%	2.53%	0.66%	0.67%	0.75%
Subventii si burse	4.26%	6.05%	1.21%	3.07%	2.41%	0.97%	1.24%
Taxe	2.52%	0.67%	0.03%	0.09%	74.24%	79.08%	75.60%
TVA eligibil	0.00%	0.00%	0.69%	1.07%	0.01%	0.00%	0.00%
Total	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%

Sursa: Prelucrările echipei de evaluare pe baza fișierelor "Detailed claims" puse la dispoziție de MIPE în vederea calculării eficienței costurilor

- 614.** Totodată, din interviurile și studiile de caz realizate, aspectele calitative colectate cu privire la eficiența costurilor au evidențiat aceleași aspecte și anume faptul că proiectele din primele apeluri au avut componente costisitoare în economia bugetelor de proiect, cu activități de promovare, elaborare de cercetări, studii și

analize, fiind alocate sume mici activitatilor de infiintare de SES-uri, care s-au dovedit a avea in final cel mai mare impact. La nivelul primelor apeluri de proiecte, activitatea legata de infiintarea de structuri de economie sociala a fost cel mai putin bugetata.

„Dacă ar fi să vă ofer un sfat ar fi acela să vă axați cât mai mult posibil pe grupul țintă și pe întreprinderi sociale. Și noi am avut fonduri alocate pentru întreprinderi sociale, dar dacă mă uit la fonduri și la ce rămâne pentru întreprinderile sociale atunci mă încearcă un sentiment de regret pentru că realizez că am cheltuit atât de mulți bani pe discuții legislative. Pe de altă parte sunt sigur că mulți dintre cei care au participat la formări și la vizitele de studiu au învățat multe lucruri bune și au găsit idei noi.” – interviu reprezentant partener.

- 615.** Astfel, cu privire la primele apeluri finanțate în perioada 2009-2011 se poate afirma că nu se justifică costurile implicate având în vedere rezultatele înregistrate, cu atât mai mult cu cât acestea nu au fost reflectate la nivelul indicatorului de program. Acest aspect reflectă totodată faptul că *legătura de cauzalitate dintre intervenții, realizări și rezultate a fost lacunar reflectată la nivelul DMI 6.1, generând dificultăți la nivelul beneficiarilor de finanțare în definirea indicatorilor de program și cei suplimentari.*
- 616.** În ceea ce privește ultimele două apeluri care au vizat înființarea de SES, echipa de evaluare a încercat să analizeze eficiența costurilor cu SES-urile înființate. Din baza de date cu SES-uri, furnizată de către MIPE, pentru apelurile 168 și 173, în urma prelucrării valorilor aferente locurilor de muncă create, a ajutorului de minimis primit pentru SES-uri și a numărului de SES înființate, reiese costul mediu pentru un loc de muncă creat ca fiind de aproximativ 93.000 lei.
- 617.** Totodată, este important de menționat în acest sens faptul că la nivelul acestor două ultime apeluri lansate, AMPOSDRU a stabilit o relație între valoarea indicatorilor, numărul minim de structuri de economie socială care trebuie înființate în mediul rural și valoarea maximă cumulată a ajutoarelor de minimis, astfel că pentru un singur SES înființat, acesta trebuia neapărat să fie în mediul rural, cu un număr de minim 8 locuri de muncă create, valoarea maximă a ajutorului de minimis fiind stabilită la 200.000 euro, rezultând un cost mediu per loc de muncă de 25.000 euro. Costul mediu pe loc de muncă creat crește în funcție de numărul de SES-uri înființate și de numărul de locuri de muncă create, ajungând până la 44.444 euro pentru 8 SES înființate, din care 5 obligatoriu în mediul rural și care să conducă la crearea a 36 locuri de muncă.

Tabel 27: Analiza costului pe loc de muncă creat la nivelul SES-urilor (RON)

Regiune	Nr SES infiintate	Nr locuri de munca create	Ajutor financiar (SES/plan afaceri)	Medie locuri de munca create/SES	Cost/loc de munca creat SES
SE	111	745	62581175.87	6.71	84002
SV	155	902	79426160.95	5.82	88056
SM	185	1168	103489314.2	6.31	88604
BI	276	1884	167811027.4	6.83	89072
NE	149	968	94274364.82	6.50	97391
V	84	494	48862887.18	5.88	98913
NV	173	969	97870463.35	5.60	101002
C	206	1202	126216281.3	5.83	105005
Total	1339	8332	780531675		93679

Sursa: Prelucrări ale echipei de evaluare baza de date SES-uri, MIPE

- 618.** Cel mai mic cost mediu pe loc de muncă creat l-au avut societățile cooperative și cel mai mare cost l-au avut Casele de Ajutor Reciproc (CAR), urmate de SRL-uri. De asemenea, s-a identificat că SES-urile înființate în regiunea Sud-Est au avut cel mai mic cost mediu pe loc de muncă creat de 84.002 lei, la polul opus situându-se regiunea Centru cu un cost mediu de 105.505 lei.
- 619.** Dacă ne raportăm la valoarea ajutorului de minimis primit de către SES-uri, din totalul de 1339 SES înființate în ultimele două apeluri, sunt 421 SES care au înființat locuri de muncă exclusiv în mediul urban, pentru care s-a calculat un preț mediu per loc de munca creat de 110.703 lei, și 856 SES care au înființat locuri de muncă exclusiv în mediul rural, pentru care s-a calculat un cost mediu per loc de munca creat de 102.358 lei. Se poate observa astfel că un loc de muncă în mediul urban a costat cu aproximativ 8% mai mult decât unul creat în mediul rural. Comparând aceste două valori cu valoarea costului mediu al unui loc de muncă raportat la valoarea totală a bugetului proiectului, de aproximativ 157.000 lei, rezultă că diferența de aproximativ 50.000

lei reprezintă costurile beneficiarului pentru crearea unui loc de muncă (care includ costuri de management și resurse umane, dar și costuri directe pentru acțiuni destinate grupurilor țintă).

Sinteza constatărilor

- 620.** Prima parte a implementării programului (2009-2013). evidențiază abordarea experimentală și mai puțin eficientă a AMPOSDRU cu privire la implementarea DMI 6.1, din perspectiva rezultatelor (cercetări, analize, studii, evenimente de promovare, dezbateri, schimb de experiențe) care nu sunt reflectate la nivelul indicatorilor de program și nu își găsesc justificarea în cheltuielile ridicate cu personalul.
- 621.** Cea de a doua parte a implementării programului reflectă schimbarea designului implementării DMI 6.1 în sensul focalizării ghidului solicitantului pe înființarea de noi structuri de economie socială și a eficientizării cheltuielilor prin stabilirea de limite pentru anumite categorii de cheltuieli și prin stabilirea unei relații de eficiență între indicatorul de program, numărul de structuri de economie socială ce trebuie înființate și valoarea ajutorului de minimis.

7.8. ÎE 8. Măsura în care lucrurile ar fi putut fi realizate mai bine

Ipoteza 9: Experiența implementării oferă idei și soluții pentru îmbunătățirea intervențiilor viitoare.

- 622.** Principalele lecții învățate desprinse din implementarea intervenției DMI 6.1 sunt următoarele:
- Este necesar ca, în viitor, să existe o viziune mai clară privind dezvoltarea economiei sociale cu înțelegerea și cuprinderea întregului set de activități necesare înființării și dezvoltării SES existente (activități de consiliere, mentorat) precum și pachete de măsuri fiscale și nefiscale pentru întreprinderile sociale. O întreprindere socială, în special o întreprindere socială de inserție lucrează cu persoane din categorii defavorizate și care au o capacitate redusă de lucru și au nevoie de un pachet suplimentar de servicii care cresc costul de producție sau de prestare a serviciilor și fără o susținere din partea statului așa cum se întâmplă în alte țări prin subvenționarea locurilor de muncă pentru persoanele din categoriile defavorizate aceste întreprinderi sociale de inserție nu reușesc să facă față pe piața muncii, pe piața economică și să fie competitive pe piață pentru că ele orice produs este mult mai scump decât ceea ce este piață (produs sau serviciu) și clienții nu cumpără. În acest context este importantă identificarea altor resurse ca să acopere diferența de capacitate de muncă, proiectele cu finanțare UE fiind în acest moment singura o sursă directă sau indirectă de a acoperi această diferență. Nu există alte surse de finanțare pentru dezvoltarea întreprinderilor de economie socială.
 - Este necesar un echilibru mai bun între abordarea *bottom-up* utilizată de intervenția DMI 6.1 care a finanțat proiecte pe baze competitive bazate pe obiectivul de a obține schimbări prin acțiuni la nivel de proiect, cu abordarea de tip *top-down*, care ar trebui să implementeze și intervenții gândite centralizat de instituția cu responsabilitate în domeniul economiei sociale, prin finanțarea de proiecte pe baze necompetitive. Această intervenție centralizată ar trebui să includă: o analiză națională a principalelor bariere în calea dezvoltării economiei sociale în România (inclusiv utilizând acest raport de evaluare), un plan de acțiune național pentru depășirea barierelor și dificultăților și pentru stimularea dezvoltării economiei sociale, respectiv finanțarea de proiecte necompetitive care să pună în aplicare planul de acțiuni astfel elaborat.
 - Mecanismul de lansare a apelurilor nu a vizat o distribuție teritorială sau sectorială care să acopere cât mai bine zonele și sectoarele cu cele mai mari nevoi. Se poate crea un astfel de mecanism, transparent în baza unei metodologii, care să fie fundamentată pe date statistice (densitate demografică, nivel de cumpărare, salariu mediu etc). Este necesar un astfel de mecanism care să reglementeze lansarea apelurilor pentru că indicatorii nu au o aplicare teritorială. Aici ar trebui să se lucreze tocmai pentru a direcționa apelurile și investițiile către zonele și respectiv domeniile sociale care au cea mai mare nevoie.
 - Finanțarea prin acordarea de fonduri nerambursabile nu este singura modalitate de a sprijini în mod direct dezvoltarea întreprinderilor sociale, instrumentele financiare fiind o altă modalitate eficientă în acest sens

(împrumuturi, garanții, participare la capital etc.) care ar trebui utilizată de către viitoarele intervenții în domeniul sprijinirii întreprinderilor sociale. Finanțarea unor proiecte prin fonduri neramburabile exclusiv ar trebui rezervată unor situații/tipuri de întreprinderi speciale, selectate pe baza unor criterii cum ar fi apartenența la teritoriile defavorizate, sau lucrul cu anumite grupuri țintă etc.

623. Lecțiile învățate prin implementarea POSDRU care au fost integrate în designul actualului ciclu de implementare includ:

- Un design al proiectelor extins la o durată de 3 ani cu includerea unor etape specifice de la componenta de formare în antreprenoriat la programul de formare și cel de monitorizare ulterior înființării – de ex POCU are o componentă importantă de formare și consiliere pentru întreprinderile sociale existente în vederea dezvoltării și consolidării activității.
- Timpul de implementare a proiectelor a fost extins la minim 24 de luni.
- Îmbunătățirea mecanismelor de plată și de acordare a prefinanțării- persistând încă problema utilizării prefinanțării în termen de 90 de zile.

8. Principalele concluzii și recomandări

Concluzii

La nivel strategic și de reglementare

624. C1. La nivel sectorial, în domeniul economiei sociale au fost înregistrate progrese în dezvoltarea acestui sector reflectate în principal de evoluțiile în plan legislativ prin adoptarea a Legii Economiei Sociale 2019/2015 și a legislației secundare subsecvente care asigură un cadru legal de recunoaștere dar nu de sprijin efectiv a sectorului. Dinamica entităților de economie socială în România arată că noul cadru nu stimulează suficient atestarea întreprinderilor ca întreprinderi sociale sau certificarea ca întreprinderi sociale de inserție.

625. C2. Sursele de finanțare pentru dezvoltarea economiei sociale au fost limitate în perioada 2007-2020 doar la nivelul fondurilor europene (POSDRU 2007-2013 și ulterior POCU 2014-2020), cu accent pe etapa de inițiere/înființare și mai puțin pe cea de dezvoltare și menținere.

La nivel de logică a intervenției și a sistemului de implementare

626. C3. Implementarea DMI 6.1 a fost afectată de **lipsa unei viziuni privind abordarea dezvoltării sectorului de economie socială**, experimentând astfel două abordări în lansarea intervențiilor și anume primele apeluri de proiecte pe proiecte de tip strategic și de grant unde beneficiarii puteau alege dintr-o paletă largă de activități și o a doua abordare focalizată pe înființarea de noi structuri de economie socială caracterizată printr-o lansare târzie a apelurilor, lipsa înțelegerii necesității unor măsuri de sprijin care să acompanieze acest timp de activități precum și a timpilor necesari înființării unor astfel de structuri.

Totodată, abordarea DMI 6.1 a fost exclusiv de tip *bottom-up* prin finanțarea de proiecte pe baze competitive, lipsind abordarea *top-down*, centralizată, prin finanțarea de proiecte necompetitive.

627. C4. Intervențiile finanțate prin DMI 6.1 au avut o contribuție importantă asupra dezvoltării acestui sector prin popularizarea acestui concept, cercetarea și dezbaterile conceptelor cheie, dezvoltarea cadrului legislativ, schimburi de experiență între factorii interesați, dezvoltarea de materiale și instrumente specifice domeniului, dezvoltarea competențelor pentru specialiști și formatori în domeniul economiei sociale, creșterea interesului mediului academic pentru dezvoltarea sau îmbunătățirea programelor de studii în domeniul economiei sociale (mastere în domeniul economiei sociale)

628. C5. Rezultatele evaluării arată existența unor **efecte certe ale proiectelor finanțate de DMI 6.1** cu privire la:

- creșterea numărului de entități de economie socială în perioada 2009-2016, în special sub forma de SR-uri (mai ales în ultima parte a derulării programului 2015-2016), perioadă în care a existat finanțarea DMI 6.1, precum și în perioada de sustenabilitate a proiectelor.

- creșterea gradului de ocupare a persoanelor vulnerabile pe perioada finanțării DMI 6.1, din totalul locurilor de muncă create cel puțin cel nivel ultimelor apeluri, 70% din acestea aparținând grupurilor vulnerabile dar **efecte limitate cu privire la dezvoltării capacității structurilor de economie socială existente**,
- 629. C6.** Mecanismele care au facilitat sau împiedicat producerea efectelor sunt multiple și se manifestă la mai multe nivele: La nivel de program - designul apelurilor din prima perioadă, precum și dinamica acestora au afectat negativ atât eficacitatea efectelor cât și eficiența finanțării. La acestea se adaugă lipsa de cunoaștere și înțelegere a conceptului de economie socială, respectiv povara administrativă excesivă asupra beneficiarilor. În ceea ce privește factorii externi, cei mai importanți sunt cei legați de lipsa unui cadru legislativ la momentul finanțării POSDRU, cadrul legislativ care odată dezvoltat nu a corespuns așteptărilor celor care activează în domeniul economiei sociale în România.
- 630. C7.** Intervențiile finanțate prin DMI 6.1 au avut și o **serie de efecte pozitive** în ceea ce privește:
- Dezvoltarea științifică și statistică a sectorului de economie socială
 - Formarea unui grup de specialiști în domeniul economiei sociale care ulterior au continuat activitatea în domeniul
 - Dezvoltarea parteneriatelor la nivelul principalilor actori
 - Creșterea stimei de sine, a încrederii și motivației la nivelul grupului țintă format din persoane vulnerabile care au participat la programe de formare sau care au fost angajate la nivelul SES-urilor înființate
- 631. C8.** Au fost înregistrate și efecte negative ale DMI 6.1 acestea manifestând în principal descurajarea structurilor create de a se atesta ca întreprinderi sociale, la nivelul numărului de angajați de la nivelul SES-urilor înființate ca urmare a finalizării perioadei de sustenabilitate datorită dificultăților de a continua activitatea în lipsa unor măsuri de sprijin financiar care să aibă în vedere ocuparea grupurilor vulnerabile la nivelul acestor structuri.
- 632. C9.** **Sustenabilitatea SES-urilor înființate prin DMI 6.1 și a locurilor de muncă create este redusă, rata de supraviețuire a SES-urilor înființate fiind de aproximativ 50%** ulterior finalizării contractului de finanțare. Rata de supraviețuire de 50% ar putea fi considerată bună pentru o intervenție de tip sprijin start-up, însă în fapt peste 50% dintre SES-urile considerate funcționale sunt doar teoretic funcționale, în sensul că nu au fost închise, înregistrând însă scăderi ale cifrei de afaceri și ale numărului de angajați cu procente cuprinse între 75%-100%. De asemenea, mai puțin de jumătate dintre SES-urile înființate și-au păstrat misiunea socială. Acest lucru se datorează faptului că într-o perioadă critică a unui start up, respectiv în primii doi ani de viață, aceste întreprinderi, acestea s-a confruntat cu probleme administrative, menținerea locurilor de muncă în defavoarea dezvoltării de produse și a vânzării către clienți, a limitelor impuse de contractul de finanțare care nu le-a permis realizarea de schimbări în strategia afacerii în contextul unor realități a piețelor diferite și lipsite de măsuri de sprijin.
- 633. C10.** La nivelul instrumentelor și mecanismelor create prin DMI 6.1 (studii, cercetări, manual/ghiduri în domeniul economiei sociale, înființarea unor centre resursă pentru continuarea dezvoltării capacității structurilor de economie socială), **unele** din efectele pozitive ale acestor instrumente sunt durabile (unele dintre ele manifestându-se și acum la aproximativ 10 ani de la finalizarea intervențiilor). Este important de menționat însă că la nivelul sistemului de implementare nu a existat o preocupare pentru durabilitatea pe termen lung a acestor tipuri de proiecte și a posibilelor efecte ale acestora.
- 634. C11.** Indicatorul de rezultat privind '*Numărul de locuri de muncă nou create*' nu a fost corelat cu activitățile acestui DMI și cu realitățile mediului de afaceri unde aceste noi structuri de economie socială au intrat în competiție cu alte IMM-uri care activează în aceleași sectoare de producție și/sau servicii și în contextul în care acestea au angajat personal din grupurile vulnerabile care necesită timp și resurse suplimentare pentru a-si îmbunătăți competențele și abilitățile necesare pieței muncii. Legătura de cauzalitate dintre intervenții, realizări și rezultate a fost lacunar reflectată la nivelul DMI 6.1, generând dificultăți la nivelul beneficiarilor de finanțare în definirea indicatorilor de program și cei suplimentari.

Recomandări

La nivel strategic

635. R1. La nivel sectorial în domeniul economiei sociale se recomandă:

- Încurajarea dezvoltării structurilor de ES prin îmbunătățirea mecanismelor de sprijin financiar pentru formele de organizare a structurilor de ES deja existente, inclusiv prin utilizarea instrumentelor financiare. Sprijinul prin acordarea de grant-uri ar trebui direcționat justificat, doar în anumite situații, spre exemplu pentru anumite zone defavorizate, pentru anumite domenii sociale considerate prioritare etc.
- O mai bună promovare și încurajare a utilizării contractelor rezervate și a clauzelor sociale în achizițiile publice (Legea 98/2016) atât la nivelul autorităților publice centrale cât și locale.
- Crearea unui cadru similar de facilități fiscale și companiilor care derulează achiziții cu impact social sau de mediu (aplicarea unor criterii sociale în cadrul achizițiilor publice).
- Revizuirea Legii 219/2015 privind economia socială prin includerea de facilități fiscale și nefiscale pentru toate tipurile de întreprinderi sociale, un element important în acest sens fiind facilitățile privind angajarea de persoane aparținând grupurilor vulnerabile.
- Elaborarea unei Strategii Naționale de Dezvoltare a Economiei Sociale, cu un Plan de acțiuni atașat.
- Elaborarea unor măsuri dedicate dezvoltării acestui sector în planurile de acțiune naționale și regionale ca politici cheie de susținere a economiei sociale.
- Implementarea tuturor prevederilor legii economiei sociale inclusiv cele legate de programe de finanțare naționale dedicate pentru întreprinderi sociale în cadrul programelor cadru dedicate IMM, Comisia Națională a Economiei Sociale, reglementarea și sprijinirea serviciilor de inserție ale întreprinderilor sociale de inserție.
- Includerea întreprinderilor sociale în toate programele de sprijin atât a celor cu finanțare europeană cât și a celor cu finanțare națională.
- Elaborarea unor măsuri de politică publică care să conducă la o politică de ocupare eficientă pentru diferite grupuri vulnerabile.
- Continuarea analizelor în domeniul cartografierii structurilor de ES și a principalilor indicatori economici legați de evoluția acestor structuri în vederea identificării nevoilor concrete de dezvoltare în anumite sectoare care ar putea fi potențate de aceste structuri (în limita unor procente care să nu distorsioneze concurența) și a identificării ponderii economiei sociale în anumite sectoare economice. Este nevoie de colectare și raportare de date sistematice în acest domeniu pentru a putea urmări dinamica întreprinderilor de economie socială în legătură cu o serie de indicatori economici și a potențialului de angajare a acestora. O astfel de analiză ar trebui realizată centralizat, la nivel național, de către instituția națională cu responsabilitate în domeniul economiei sociale, printr-un proiect necompetitiv.

La nivelul logicii intervenției și sistemului de implementare

636. R2. Programul ar trebui să asigure corelarea intervențiilor în domeniul economiei sociale cu nevoile acestui domeniu precum și echilibrarea intervențiilor viitoare ca mecanism de finanțare. Astfel, se recomandă:

- Realizarea unor analize finanțate din axa de Asistentă tehnică pentru identificarea nevoilor reale și focalizarea intervențiilor de acest tip în zonele și sectoarele unde este nevoie.
- Lansarea unor viitoare intervenții care să includă atât abordarea de tip bottom-up prin finanțarea de proiecte competitive, cât și abordarea de tip top-down bazată pe finanțarea necompetitivă de proiecte la nivel național, proiecte derivate dintr-un plan de acțiuni asociat unei strategii de dezvoltare a economiei sociale la nivel național.

637. R3. Se recomandă continuarea finanțării structurilor de economie socială prin măsuri integrate de sprijin care să vizeze atât dezvoltarea celor deja înființate cât și concentrarea sprijinului pe acele întreprinderi care urmăresc impactul social. Este necesară alocarea de resurse pentru unele activități cum sunt programele de

formare în domeniul economiei sociale, incubatoarelor de întreprinderi sociale sau a centrelor resursă deja create (sau crearea unui centru național de resurse, sub egida instituției naționale responsabile de domeniul economiei sociale, care să preia materialele dezvoltate prin DMI 6.1 de către diversele centre de resurse finanțate) întrucât acestea pot acorda măsuri de sprijin adaptat nevoilor întreprinderilor de economie socială create necesare dezvoltării competențelor manageriale ale acestora și a viabilității ulterioare acestor structuri. Este necesară continuarea programelor de consolidarea capacității pentru specialiștii în domeniul economiei sociale în vederea asigurării unei piețe de formare și consiliere în domeniul economiei sociale.

- 638. R4.** Continuarea finanțării acțiunilor de promovare a economiei sociale și rolului întreprinderilor sociale în economie, inclusiv acțiuni de promovare a antreprenoriatului social la nivel de comunitate, organizarea de evenimente de piață care să permită stabilirea unei legături între sistemul financiar-bancar și întreprinderile sociale pentru a se putea dezvolta produse adaptate nevoilor acestor structuri.
- 639. R5.** Se recomandă totodată alocarea de resurse necesare monitorizării și evaluării impactului unor astfel de structuri.
- 640. R6.** În vederea asigurării unei raportări unitare asupra progresului și impactului unor astfel de intervenții este necesar să existe o metodologie mai clară aferentă indicatorilor, cuprinzând instrucțiuni de definire și de calcul a valorii indicatorilor, inclusive ținte legate de crearea locurilor de muncă în corelare cu realitățile mediului economic și a cadrului de măsuri legislative și fiscal care să sprijine astfel de entități.
- 641. R7.** Se recomandă totodată alocarea de resurse necesare monitorizării și evaluării impactului unor astfel de structuri prin crearea unor **mecanisme eficiente de monitorizare a progresului** și efectele activităților proiectelor implementate pentru a avea o viziune clară asupra impactului activităților implementate. Datele legate de atingerea indicatorilor (ținte), rezultate din activitatea de monitorizare a a unor astfel de proiecte, trebuie agregate într-o bază de date care să permită analiza măsurii în care intervențiile și-au atins rezultatele, precum și impactul acestora.

Responsabil: AM POCU, MIPE.

Termen: Înainte de aprobarea programelor 2021-2027

DMI 6.2. Îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii

9. Prezentarea evaluării

9.1. Contextul evaluării

642. Acest raport este unul dintre cele patru rapoarte tematice aferente primului exercițiu de evaluare Evaluarea Retrospectivă a Programului Operațional Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 din cadrul proiectului „Implementarea Planului de Evaluare a Programului Operațional Capital Uman 2014-2020 Lotul 1: Evaluarea intervențiilor în domeniul incluziunii sociale”.

643. Raportul tematic se referă la domeniul major de intervenție (DMI):

- DMI 6.2 Evaluarea contribuției POSDRU la îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii

644. Celelalte trei rapoarte tematice acoperă alte trei teme ale evaluării și anume:

- DMI 2.2: Evaluarea contribuției POSDRU la prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii
- DMI 6.1: Evaluarea contribuției POSDRU la dezvoltarea economiei sociale
- DMI 6.3: Evaluarea contribuției POSDRU la promovarea egalității de șanse pe piața muncii

645. Informații privind contextul întregului ciclu de evaluare se regăsesc în Raportul de sinteză, din care prezentăm selectiv aspectele relevante evaluării temei DMI 6.2, obiect al prezentului raport tematic.

646. Conform CdS, opt (8) întrebări de evaluare (ÎE) au stat la baza acestui exercițiu:

ÎE9. Care este progresul ce poate fi observat în sectorul DMI-ului?

ÎE10. În ce măsură progresul observat este atribuit POSDRU?

ÎE11. În ce măsură există și alte efecte, pozitive sau negative?

ÎE12. În ce măsură efectul depășește granița zonei sau a sectorului sau afectează alte grupuri, nevizate de intervenție?”

ÎE13. În ce măsură sunt efectele durabile pe o perioadă mai lungă de timp?

ÎE14. Ce mecanisme facilitează efectele? Care sunt caracteristicile cheie contextuale pentru aceste mecanisme?

ÎE15. În ce măsură sunt justificate costurile implicate, având în vedere schimbările/efectele/rezultatele înregistrate?

ÎE16. Dacă și în ce măsură lucrurile ar fi putut fi făcute mai bine?

647. Evaluarea s-a desfășurat în perioada **6 mai 2020 – 5 ianuarie 2021**. **Data limită a datelor administrative de program** analizate este **31.12.2015**, dacă nu se specifică o altă dată.

9.2. Prezentarea intervenției evaluate

DMI 6.2 în contextul programului

648. Domeniul Major de Intervenție (DMI) 6.2 – *Îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii*, face parte din Axa Prioritară (AP) 6 - *Promovarea incluziunii sociale*. Obiectivul general al acestei AP a constat în „*facilitarea accesului pe piața muncii a grupurilor vulnerabile și promovarea unei societăți incluzive și coezive în scopul asigurării bunăstării tuturor cetățenilor*”. Obiectivele specifice, au fost formulate astfel: (i) promovarea și sprijinul pentru crearea de noi locuri de muncă în structurile economiei sociale, (ii) creșterea nivelului de calificare pentru persoanele aparținând grupurilor vulnerabile și (iii) îmbunătățirea

nivelului de competențe al specialiștilor din domeniul incluziunii sociale.

649. Veniturile medii ale gospodăriilor din România reprezentau, la începutul perioadei anterioare de programare, mai puțin de un sfert din media veniturilor gospodăriilor din vechile state membre ale UE și jumătate din cele ale populației din primele zece noi state membre. Decalajul dintre venituri este determinat de decalajul dintre productivitatea muncii și de diferențele privind nivelul și structura ocupării, în principal de ponderea salariaților în populația ocupată. La începutul implementării POSDRU, România se afla între țările europene cu incidență mare a sărăciei relative (19%, în 2007, intervalul fiind între 10-20% în UE). Riscul de sărăcie este mai ridicat în cazul grupurilor vulnerabile.

650. În Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane (POSDRU) 2007-2013 sunt menționate, în secțiunile privind situația ocupării grupurilor vulnerabile, aspectele problematice, a căror intensitate diferă în funcție de fiecare categorie de grup vulnerabil, de caracteristicile pe care acestea le prezintă și de influența factorilor externi. Situația la data elaborării POSDRU este descrisă în documentul de program²², cu progrese, dar și deficiențe ale evoluției ocupării grupurilor vulnerabile:

- În ceea ce privește **integrarea socială și profesională a tinerilor** care părăsesc sistemul de protecție a copilului, au fost dezvoltate servicii specifice adresate adolescenților și tinerilor aflați în evidența Serviciului de Stat pentru Protecția Copilului, sub umbrela Direcțiilor Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC). Acestea constau în servicii de consiliere a adolescenților și a tinerilor, menite să dezvolte aptitudinile acestora pentru o viață independentă. Ulterior, au fost stabilite standarde minime obligatorii pe care acest tip de servicii ar trebui să le îndeplinească, fiind organizate sesiuni de pregătire dedicate personalului care derulează astfel de activități de consiliere.
- **Populația de etnie romă înregistrează un nivel scăzut de participare pe piața muncii**, rata șomerilor aflați în căutarea unui loc de muncă fiind ridicată. Această categorie de grup vulnerabil prezenta cu precădere deficiențe cu privire la pregătirea profesională, marea majoritate a persoanelor de etnie romă nedeținând o calificare și activând în domenii de activitate care nu necesită pregătire profesională formală. Ocuparea populației rome creează probleme și în ceea ce privește asigurarea venitului minim, dat fiind faptul că perioada de activitate nu este constantă, ocuparea se manifestă în forme nereglementate din punct de vedere legal, cu perioade îndelungate de șomaj și cu surse de venit ocazionale, ceea ce duce la întreținerea unor condiții de supravețuire precare și asigurate, în mare parte, de ajutorul social.
- Referitor la **ocuparea persoanelor cu dizabilități**, au fost înregistrate progrese prin autorizarea unităților de producție protejate cu o acoperire largă în ceea ce privește domeniul de activitate și atelierelor protejate dedicate pregătirii în vederea angajării persoanelor cu dizabilități. Cu toate acestea, numărul de județe în care unitățile protejate au fost autorizate era redus, **extinderea rețelei** care înglobează astfel de unități fiind absolut necesară, unitățile protejate reprezentând locul în care persoanele cu dizabilități își pot dezvolta capacitățile profesionale, în ciuda problemelor de sănătate pe care le prezintă, cu atât mai mult cu cât oferta de muncă de pe piață nu este cel mai adesea adaptată nevoilor pe care aceste persoane le prezintă.
- **Ocuparea femeilor** pe piața muncii prezintă aspecte care tind a fi problematice, nu atât prin faptul că persoanele de sex feminin nu sunt angrenate pe piața muncii, ci mai degrabă datorită faptului că acestea activează cu precădere în domenii care sunt slab remunerate și, adesea, acestea devin victime ale hărțuirii sexuale, sub diverse forme, la locul de muncă.

651. Prin POSDRU 2007-2013 s-au stabilit următoarele operațiuni orientative aferente DMI 6.2:

1. Dezvoltarea programelor specifice, inclusiv stimulente pentru angajatori, pentru (re)integrarea pe piața muncii a grupurilor vulnerabile, în special a populației rome, persoanelor cu dizabilități și tinerilor peste 18 ani care au părăsit sistemul de stat de protecție a copilului;
2. Programe de formare pentru dezvoltarea competențelor și calificărilor de bază pentru grupurile vulnerabile;
3. Măsuri de acompaniere în vederea identificării și menținerii unui loc de muncă (sprijin pentru membrii de familie aflați în îngrijire, servicii de asistență și alte activități asociate care permit individului să participe

²² POSDRU 2007-2013, <http://old.fonduri-ue.ro/posdru/index.php/posdru/informatii-generale/informatii-pos-dru>

pe piața muncii);

4. Sprijin special pentru dezvoltarea unor noi locuri de muncă protejate în întreprinderi.

652. Acțiunile cuprinse în cadrul DMI 6.2 au vizat facilitarea accesului la ocupare pentru persoanele care aparțin grupurilor vulnerabile, în scopul evitării excluziunii sociale, marginalizării, discriminării și riscului de sărăcie. Intervențiile promovate s-au adresat tuturor grupurilor marginalizate care sunt neincluse în politicile principale și care au nevoie de o atenție specială pentru a putea depăși situațiile cu care se confruntă.

653. Premisa de la care s-a pornit este aceea că posibilitățile de punere în practică a **formelor de angajare flexibile și alternative și sprijinul acordat în vederea inițierii unei activități independente** pot schimba situația dezavantajată a grupurilor vulnerabile.

9.2.1. Descrierea succintă a DMI 6.2 implementat

654. DMI 6.2. face parte alături de alte trei DMI-uri din domeniul incluziunii sociale din AP 6, o axă ce a avut o alocare de 17% din total program, și cea mai înaltă rată de execuție financiară dintre toate axele și anume 88,67%, conform RFI.

655. În cadrul AP 6, DMI 6.2 a avut o alocare orientativă prin DCI de 26%, dar în final s-a dovedit a avea o absorbție mai ridicată decât celelalte DMI-uri ajungând la o pondere a cheltuielilor certificate în totalul AP 6 de 41%.

Tabel 28. Alocări și cheltuieli certificate, DMI 6.2

	Total alocat (contribuție publică și privată) (EUR)	Contribuție publică (EUR)	Cheltuieli (contribuție publică și privată) certificate (EUR)
AP 6	670.902.513***	644.007.986*	588.95.398,08*
DMI 6.2	175.562.023**	168.524.253***	242.151.826,95****
Pondere DMI 6.2 în AP 6	26%	26%	41%

Surse: * RFI, ** DCI versiunea decembrie 2015, *** calcule autori pe baza datelor orientative din DCI, **** calcule autori pe baza datelor furnizate de MIPE (SMIS)²³

656. Implementarea DMI 6.2. s-a bazat pe o **paletă largă de beneficiari eligibili**²⁴ și anume:

1. Cooperative sociale, asociații de întraajutorare, ONG-uri cu activitate relevantă pentru specificul acestui DMI;
2. Furnizori de servicii de ocupare acreditați, publici și privați; furnizori de FPC autorizați, publici și privați; furnizori de servicii sociale publici/privați;
3. Ministere relevante și structuri/agenții subordonate/coordonate de acestea, agenții/instituții guvernamentale cu atribuții în domeniul ocupării și incluziunii sociale;
4. Instituții și organizații membre ale Pactelor Regionale și Parteneriatelor Locale pentru Ocupare și Incluziune Socială; Membri ai Comitetelor Sectoriale și Comitetelor Sectoriale cu personalitate juridică; unități de cult și asociații religioase; autorități ale administrației publice locale (unități administrativ-teritoriale); organizații sindicale și patronate; Administrația Națională a Penitenciarelor și instituții subordonate;
5. Întreprinderi (indiferent de natura capitalului și forma de organizare) și asociații ale acestora;
6. Universități acreditate, publice și private.

657. DMI 6.2 a fost implementat prin **13 apeluri de propuneri de proiecte și 144 de proiecte**, după cum urmează:

1. Apel strategic POSDRU/15/6.2 „Împreună pe piața muncii”: activitățile eligibile au inclus servicii de formare, dezvoltarea de programe specifice, sprijin pentru înființarea de locuri de muncă protejate, dar și crearea de Centre de Incluziune Socială.
2. Apel strategic POSDRU/70/6.2 „Împreună pe piața muncii”: activități similare apelului nr. 15, fiind însă accesibil unui grup mai mare de beneficiari, printre care și Agenția Națională Antidrog, Agenția Împotriva

²³ Prelucrări proprii pe baza informațiilor MFE, curs de schimb mediu anual pentru perioada 2009-2015 conform anului de raportare a certificării cheltuielilor

²⁴ DCI POSDRU, versiunea 11, decembrie 2015

Traficului de Persoane sau Ministerul Culturii.

3. Apel POSDRU/96/6.2 „Împreună pe piața muncii”: au fost finanțate acțiuni specifice incluziunii grupurilor vulnerabile. Apelul a permis aplicarea și din partea universităților acreditate.
4. Apel POSDRU/115/6.2 „Îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii”: au fost acordate granturi pentru Direcțiile de Asistență Socială și Protecția Copilului din regiunea Vest.
5. Apel POSDRU/116/6.2 „Îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii”: au fost acordate granturi pentru Direcțiile de Asistență Socială și Protecția Copilului din regiunea Nord-Est.
6. Apel POSDRU/117/6.2 adresat regiunii Sud-Est: au fost finanțate proiecte pentru trei Direcții de Asistență Socială din județele Brăila, Vrancea și Constanța.
7. Apel POSDRU/118/6.2 adresat regiunii Sud-Muntenia: au fost finanțate patru proiecte pentru Direcțiile de Asistență Socială și Protecția Copilului din județele Călărași și Ialomița.
8. Apel POSDRU/120/6.2 adresat regiunii Nord-Vest: au fost finanțate patru proiecte pentru Direcțiile de Asistență Socială din Maramureș, Cluj, Bihor și Satu-Mare.
9. Apel POSDRU/121/6.2 adresat regiunii Centru: a fost finanțat un singur proiect pentru Direcția de Asistență Socială și Protecția Copilului Brașov.
10. Apel POSDRU/122/6.2 adresat serviciilor de asistență socială, a totalizat cinci proiecte depuse din regiunea București- Ilfov, solicitanți fiind DGASPC-urile din sectoarele 3 și 6 ale Capitalei, Direcția Generală de Asistență Socială a Municipiului București și cea a județului Ilfov.
11. Apel proiecte strategice POSDRU/165/6.2 „Îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii”, a permis aplicarea mai multor categorii de beneficiari eligibili, de la autorități publice locale și centrale, la ONG-uri, furnizori de servicii de ocupare, universități publice și private, unități de cult și asociații religioase, până la întreprinderi, indiferent de natura capitalului și forma de organizare a acestora.
12. Apel POSDRU/169/6.2 „Formare profesională pentru îmbunătățirea participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii”, dedicat Ministerului Muncii, a vizat facilitarea accesului la ocupare pentru persoanele care aparțin grupurilor vulnerabile, precum și formarea profesională specializată pentru specialiștii implicați în incluziunea socială.
13. Apel POSDRU/185/6.2 „Sprijin pentru integrarea grupurilor vulnerabile pe piața muncii”: au fost depuse trei proiecte al căror beneficiar a fost Ministerul Muncii, fiecare proiect vizând un grup țintă din anumite regiuni ale țării.

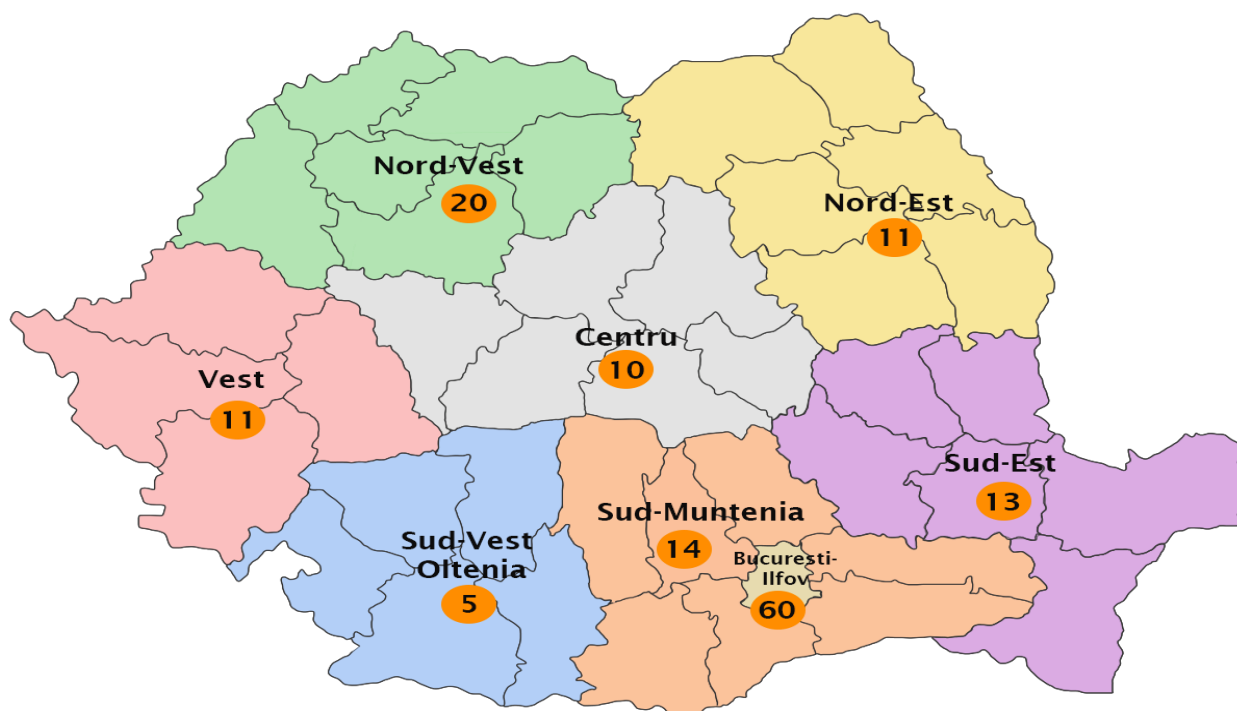
658. Proiectele contractate s-au adresat umătoarelor **categorii de persoane vulnerabile**: persoane de etnie romă; persoane cu dizabilități; persoane dependente; deținuți; tineri post instituționalizați; asistenți sociali, lucrători sociali și asistenți personali; experți, specialiști, personal angajat al structurilor sociale, voluntari; angajatori.

659. Cele mai multe proiecte (97 dintre cele 144 de proiecte) au fost finanțate prin două apeluri și au sprijinit servicii integrate de ocupare și formare și acces la formare integrare și reinsertie pe piața muncii. Un singur proiect a inclus subvenții pentru inserție pe piața muncii și un singur proiect a fost dedicat formării grupurilor vulnerabile și specialiștilor. Cele mai multe proiecte (79 de proiecte) au avut grupuri țintă formate din mai multe categorii de grupuri vulnerabile. Remarcăm că un singur proiect a fost dedicat exclusiv tinerilor post instituționalizați.

660. Dintre beneficiarii eligibili **cele mai multe proiecte au fost implementate de** ONGuri și unități subordonate sau coordonate de autorități ale administrației publice centrale, urmate de persoane juridice de drept privat și utilitate publică (Tabelul 29).

661. **Distribuția teritorială nu este echilibrată**, proiectele acoperă fie o singură regiune, fie mai multe regiuni, în funcție de specificul apelului și de grupurile țintă selectate în cadrul proiectului. Cele mai multe proiecte sunt implementate de beneficiari din regiunea București-Ilfov (60) și regiunea Nord-Vest (20), iar cele mai puține proiecte au fost contractate în Sud-Vest (5).

Figura 17. Distribuția proiectelor finanțate prin DMI 6.2 la nivel regional

Sursa: prelucrări autori pe baza datelor furnizate de MIPE

Tabel 29 Tipologia proiectelor DMI 6.2 după grup țintă și tip de intervenție

Nr.	Apel / tip proiect - grant (G), strategic (S)	Nr. proiecte / grup țintă								Nr. proiecte/ tip de intervenție					
		Total	General	Pers.de etnie roma	Pers. cu dizabilități	Deținuți	Tineri instituționalizați	Pers. dependente	Pers. cu dizabilitati + romi	Acces la formare, integrare, reinstertie pe piata muncii	Acces la formare, integrare, reinstertie pe piata muncii + subvenții	Promovare incluziune	Servicii integrate de ocupare si formare	Consiliere vocațională , formare și integrare	Formare grup vulnerabil, formare specialisti
1	POS DRU/15/6.2/ S	9	1	2	4	2	0	0	0	8	1	0	0	0	0
2	POS DRU/70/6.2 /S	6	0	2	4	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0
3	POS DRU/96/6.2 /S	41	14	4	9	9	1	3	1	0	0	0	41	0	0
4	POS DRU/115/6.2/G	5	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0
5	POS DRU/116/6.2/G	5	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0
6	POS DRU/117/6.2 /G	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0
7	POS DRU/118/6.2/G	4	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0
8	POS DRU/120/6.2/G	4	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0
9	POS DRU/121/6.2/G	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
10	POS DRU/122/6.2/G	5	4	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0
11	POS DRU/165/6.2/ S	56	42	9	3	1	0	1	0	56	0	0	0	0	0
12	POS DRU/169/6.2/S	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
13	POS DRU/185/6.2/S	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
Total		144	79	22	25	12	1	4	1	64	1	6	44	28	1

Sursa: prelucrări autori pe baza datelor furnizate de MIPE

UNIUNEA EUROPEANĂ

Tabel 30 Beneficiari de finanțare

Nr.	Apel / tip proiect - grant (G), strategic (S)	Număr proiecte
1	Asociații de dezvoltare intercomunitară	3
2	Autorități ale administrației publice centrale	9
3	Instituții de cult	3
4	Întreprinderi	14
5	ONG-uri (inclusiv cele de utilitate publică, cu personalitate juridică, care funcționează în domeniul dezvoltării regionale)	43
6	Organizație sindicală	1
7	Persoane juridice de drept privat și utilitate publică	21
8	Unități administrativ-teritoriale/ primărie/ consiliu local	5
9	Unitate subordonată sau coordonată de către o autoritate a administrației publice centrale	43
10	Universități de stat	2

Sursa: prelucrări autori pe baza datelor furnizate de MIPE

9.2.1. Aplicarea metodelor si instrumentelor de evaluare

662. Pentru a răspunde întrebărilor de evaluare (ÎE) s-a elaborat o metodologie de evaluare bazată pe o combinație de metode și instrumente adaptate specificului DMI 6.2. Conform Raportului Inițial (RI), instrumentele de evaluare au fost proiectate astfel încât să sprijine formularea răspunsurilor la mai multe întrebări de evaluare. Contribuția metodelor și instrumentelor de evaluare la formularea răspunsurilor este vizualizată în tabelul 31.

Tabel 31 Instrumente de evaluare și contribuția lor în procesul de evaluare

DMI 6.2									
Abordare metodologică	Instrumente	ÎE1	ÎE2	ÎE3	ÎE4	ÎE5	ÎE6	ÎE 7	ÎE 8
Metode de colectare și procesare a datelor	Cercetare documentară	x	x	x	x	x	x	x	x
	Interviuri	x	x	x	x	x	x		x
	Sondaj la nivelul beneficiarilor intervențiilor POSDRU		x	x	x	x	x		
	Studii de caz		x	x	x	x	x	x	x
Metode de procesare și analiză a datelor	Procesarea și analiza statistică a seriilor de date	x	x					x	
	Analiza datelor primare și secundare	x	x	x	x	x	x	x	x
	Analiza impactului prin metode cantitative		x						
Metode de consultare și analiză	Ateliere de lucru regionale		x	x	x	x	x		x
	Focus grup național	x	x	x	x	x	x		x
	Panel de experți	x	x	x	x	x	x	x	x
Tehnici de vizualizare	Hărți GIS		x						

Sursa: autori

Tabel 32 Metodologia de evaluare pentru DMI 6.2

Metoda de evaluare	Aplicare și contribuție la evaluare
Cercetare documentară	<p>Analiza documentelor privind cadrul strategic, legislativ și instituțional, la nivel european și național, privind specificul intervențiilor vizate.</p> <p>Analiza documentelor – cheie de politică sectorială și a celor cu caracter strategic, documente de programare (document de program POSDRU, DCI, Rapoartele Anuale de Implementare (RAI), Rapoartele de Evaluare Intermediară (REI), etc.).</p> <p>Analize și studii de specialitate, precum și alte documente identificate pe parcursul evaluării, așa cum sunt prezentate în secțiunea referitoare la sursele de date.</p>
Colectarea de date din baze de date publice, date de program, date administrative	<p>Date administrative privind proiectele finanțate (furnizate prin intermediul sistemelor /platformelor Action Web²⁵ (AW), SMIS²⁶, fonduri-ue.ro, etc.);</p> <p>Date privind contextul intervențiilor, preluate din baze de date statistice și rapoarte de monitorizare și evaluare, planuri, strategii aferente domeniului, alte baze de date și surse de date statistice relevante (Institutul Național de Statistică (INS), Eurostat, baze de date ale MMPS și alte instituțiilor subordonate din domeniul incluziunii sociale), precum și surse de date la nivel local/regional;</p>
Interviuri	Interviurile au avut ca scop colectarea de date pentru triangularea și completarea informațiilor obținute anterior din prelucrarea și analiza documentelor și datelor administrative.

²⁵ Sistem electronic de management al informației dedicat POSDRU 2007-2013.

²⁶ Sistem electronic de management al informației utilizat pentru toate Instrumentele Structurale în România începând cu perioada de programare 2007-2013. Acronimul SMIS corespunde denumirii în limba engleză Single Management Information System.

	<p>Au fost realizate în total 18 interviuri, prin video-conferință și telefonic, prin care s-a urmărit atât surprinderea efectelor la nivel de sistem, cât și surprinderea impactului intervențiilor la nivel de proiecte.</p> <p>Interviurile au implicat atât reprezentanți ai celor mai importante instituții din domeniile vizate de intervenții de la nivel central, regional și local (MMPS, OIR Vest, OIR Nord-Vest, OIR Centru, OIR SM, ANP, ANA, ANPD, ANR, ADCl, reprezentanți ai DGASPC-urilor Bacău, Hunedoara, Sector 6), cât și beneficiari ai finanțărilor și parteneri ai acestora (DGASPC Timiș, Vaslui, DAS Curtea de Argeș, Fundația Motivation, Asociația de Binefacere Pro Vitamin, ANA, etc.).</p>
Ateliere de lucru regionale	<p>Au fost organizate 8 ateliere regionale, comune celor 3 DMI (6.1, 6.2 și 6.3) din cadrul AP 6.</p> <p>În cadrul acestora au participat în total 42 de persoane, între care reprezentanți ai beneficiarilor din fiecare regiune vizată, reprezentanți ai ONG-urilor cu activitate în domeniul de intervenție, ai furnizorilor de servicii sociale și medicale, precum și alți stakeholderi relevanți identificați și echipa de evaluare.</p> <p>Întâlnirile s-au desfășurat online, sub formă de webinar.</p>
Focus Grup (FG) național	<p>Obiectivul principal: completarea și validarea informațiilor colectate pe parcursul evaluării.</p> <p>FG național a fost organizat la nivelul celor 4 DMI-uri care fac obiectul evaluării (DMI 2.2, DMI 6.1, DMI 6.2, DMI 6.3) și a avut 21 de participanți, între care reprezentanți ai factorilor decizionali (AM POSDRU, MMPS, etc), dar și ai altor structuri de la nivel național responsabile în domeniul incluziunii pe piața muncii și ocupării (de ex. Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM) și echipa de evaluare.</p> <p>Întâlnirea s-a desfășurat online sub formă de webinar.</p>
Sondaj	<p>Tip: chestionar online cu 16 itemi diseminat prin intermediul platformei Survey Monkey;</p> <p>Perioada de derulare: octombrie 2020 - martie 2021;</p> <p>Tip de eșantionare: exhaustivă;</p> <p>Populația sondajului: 104 beneficiari unici de finanțare prin POSDRU, DMI 6.2;</p> <p>Metoda de eșantionare: nu este cazul;</p> <p>Răspunsuri estimate necesare²⁷: 74.</p> <p>Număr de răspunsuri: 41; acest număr de răspunsuri asigură o marjă de eroare de 10% și 90% grad de încredere.</p> <p>Rata de răspuns: 39,42% (din totalul beneficiarilor unici).</p>
Panel de experți	<p>Obiectiv principal: colectarea de informații cu privire la impactul intervențiilor și contextul de implementare; identificarea efectelor pozitive și negative pe care intervențiile le-au generat la nivel sectorial și la nivelul altor sectoare de activitate; aprecierea sustenabilității efectelor înregistrate și a mecanismelor care favorizează sustenabilitatea; evaluarea eficienței mecanismelor de implementare și a condițiilor favorabile acestora.</p> <p>Întâlnirea s-a desfășurat online sub formă de webinar.</p> <p>Au participat 17 persoane, astfel: reprezentanți ai instituțiilor implicate în implementarea POSDRU, experți în domeniul ocupării și incluziunii grupurilor vulnerabile și experți în domeniul evaluării.</p>
Studii de caz	<p>8 studii de caz au fost realizate cu scopul de a colecta dovezi de la nivelul proiectelor, implicând beneficiari de finanțare și beneficiari finali, privind efectele și mecanisme de producere a acestora, identificarea de bune practici și lecții învățate.</p>
Procesarea și analiza statistică a datelor	<p>Analiza seriilor de date statistice și administrative.</p> <p>Analiza datelor primare și secundare (analiza datelor privind progresul fizic și financiar; analiza gradului de atingere a indicatorilor).</p> <p>Evaluarea impactului a fost realizată prin analize cantitative limitate la grupul tratat deoarece nu a putut fi construit un grup de control din cauza indisponibilității datelor.</p>

²⁷ În faza inițială de pregătire a metodologiei a fost estimat necesar un număr de răspunsuri pentru a asigura o reprezentativitate a respondenților corespunzătoare unui eșantion probabilistic cu un grad de încredere de 95% și marjă de eroare de 5%. Rata de răspuns de 39,42% este o rată de răspuns bună, raportată la experiența evaluărilor recente.

	<p>Analizele au urmărit cuantificarea rezultatului este utilizată în scopul cuantificării impactului intervențiilor.</p> <p>Analiza de tip contrafactual presupune o abordare cantitativă cvasi-experimentală, bazată pe comparația între grupul de unități beneficiare ale intervenției și un grup de unități similare non-beneficiare, care au fost selectate prin PSM în baza datelor disponibile.</p> <p>Analiza impactului net al intervenției utilizează următorii indicatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> • statutul pe piața muncii; • Intensitatea și continuitatea ocupării (perioada cât subiecții au avut contract de muncă din total perioadă de analiză); • salariul brut % în salariul minim pe economie și salariul mediu. <p>Rezultatele au fost triangulate cu informațiile obținute prin metodele calitative.</p>
Matricea factorilor de influență	Matricea a fost utilizată pentru a surprinde și sintetiza factorii care au intervenit în mecanismele de producere a realizărilor și generare a rezultatelor și impactului. Contribuie în principal la IE6 dar răspunsurile la celelalte întrebări fac referire la acești factori. Matricea evidențiază factorii și intensitatea influenței lor.
Tehnici vizuale	Au fost realizate hărți în sistem GIS pentru a prezenta nivelul de acoperire teritorială a proiectelor implementate în cadrul DMI 6.2 la nivel regional/județean/local și reprezentări grafice atât în corpul principal al raportului cât și în anexe.

- 663.** Evaluarea și toate aspectele legate de analiza logicii intervenției DMI 6.2 a urmărit reconstrucția teoriei schimbării ce stă la baza explicării producerii realizărilor, rezultatelor, impactului și a altor efecte. În Anexa 13 este prezentată Teoria Schimbării reconstruită pe baza datelor din program și a datelor colectate și analizate în procesul de evaluare.
- 664.** Au fost realizate interviuri cu beneficiari și/sau parteneri ai proiectelor DMI 6.2. pentru a obține date calitative cu privire la modul în care a decurs implementarea proiectelor, efectele acestora, intenționate și neintenționate, factorii care au afectat implementarea, pozitiv sau negativ, implicarea factorilor interesați, modul în care s-a adresat și s-a urmărit realizarea sustenabilității rezultatelor. Interviurile au avut o acoperire adecvată a beneficiarilor și stakeholderilor relevanți pentru implementarea programului, proiectelor și a beneficiarilor finali ai efectelor intervenției. Lista interviurilor se găsește în Anexa 5.
- 665.** S-au realizat ateliere de lucru regionale cu participarea beneficiarilor DMI 6.2 și a factorilor interesați, unde s-au aprofundat aspecte legate de efectele produse la nivel de proiect, factori care au influențat implementarea, sustenabilitatea și producerea altor efecte pe termen lung sau în afara ariei intervenției.
- 666.** Metodologia a fost completată cu opt studii de caz, selectate pe baza unei metodologii prezentată în Anexa 1. Instrumente de evaluare. Au fost selectate 4 studii de caz simple și 4 studii de caz multiple, care se regăsesc în Anexa 7 a prezentului raport.
- 667.** Pentru validarea constatărilor și concluziilor inițiale s-a organizat un Panel de experți și un Focus Grup cu reprezentanți ai autorităților și instituțiilor implicate în implementarea POSDRU, experți în domeniul ocupării și incluziunii grupurilor vulnerabile și experți în domeniul evaluării. Lista instituțiilor reprezentate în cadrul acestor întâlniri este prezentată în Anexele 8, respectiv 9.
- 668.** Pentru standardizarea aprecierii cu privire la validarea prin metode cantitative și calitative a ipotezelor formulate s-a folosit următoarea clasificare:
- Ipoteză invalidată, dacă cercetarea nu oferă argumente pentru validarea ipotezei sau oferă argumente care conduc la contrazicerea enunțului din ipoteză.
 - Ipoteză validată parțial, dacă cercetarea oferă argumente doar pentru anumite variabile, dacă există limitări semnificative ale grupului țintă pentru care se dovedește impactul sau dacă efectele s-au produs doar în anumite condiții și situații.
 - Ipoteză validată, dacă cercetarea oferă argumente pentru toate variabilele de impact sau oferă argumente multiple pentru validarea ipotezei respective.

9.2.2. Probleme întâmpinate și limitări în aplicarea metodologiei de evaluare, robustețea concluziilor

- 669.** Pe parcursul evaluării s-au manifestat constrângeri semnificative privind disponibilitatea, accesibilitatea și calitatea datelor. Acest lucru a impus adaptarea metodologiei de colectare a datelor și analiză, identificând noi surse, adăugând verificări a calității datelor, iar interpretarea constatărilor a fost adaptată limitărilor metodologice, așa cum se explică în continuare.
- 670.** Constrângerile manifestate privesc întregul domeniu al incluziunii sociale constând într-un deficit semnificativ de date privind situația grupurilor vulnerabile. Datele privind implementarea programului sunt limitate, incomplete sau afectate de incoerențe între diferite surse cum ar fi datele din SMIS și cele agregate în RFI. Documentele unor proiecte importante (proiecte cu bugetele cele mai mari și caracterului strategic), selectate în cadrul studiilor de caz nu mai sunt disponibile și nu au putut fi obținute nici de la beneficiarul final nici de la AM, respectiv OIR. Mai mult decât atât cercetarea surselor publice nu a identificat informații privind implementarea activităților și rezultate obținute. Aceste aspecte sunt menționate în studiile de caz din anexă. Disponibilitatea beneficiarilor de finanțare și a beneficiarilor finali de a furniza datele necesare evaluării este scăzută fie din motive de supraîncărcare sau nu mai sunt în organizații persoanele implicate în proiecte, iar memoria instituțională nu a capturat date relevante.
- 671.** Limitările metodologice au fost anticipate încă din faza inițială, astfel încât au putut fi aplicate măsuri de minimizare a impactului lor asupra robusteții evaluării, așa cum se arată în continuare.
- 672.** La nivel sectorial nu sunt disponibile date defalcate pe grupuri vulnerabile îndeosebi pentru tinerii care părăsesc sistemul de protecție, persoanele de etnie romă, persoanele dependente, persoanele private de libertate. Astfel răspunsul la IE1 s-a bazat pe studiile disponibile nefiind posibilă o analiză proprie a datelor cantitative specifice categoriilor de grupuri vulnerabile.
- 673.** Datele administrative privind grupurile vulnerabile pentru analize cantitative sunt dificil de obținut. Sunt puține instituții care detin astfel de date, iar acestea s-au confruntat cu o supraîncărcare cu sarcini agravată de criza COVID întârziind reacția la solicitări mai multe săptămâni. Colectarea datelor de la diferite instituții este secvențială astfel încât primele decalaje s-au propagat în colectarea de date ulterioară.
- 674.** Obținerea datelor pentru aplicarea metodelor cantitative cvasi experimentale în analiza contrafactuală a impactului a fost dificilă și doar o parte din datele referitoare la efectele asupra grupului tratat au fost obținute. Datele pentru construirea grupului de control nu au fost obținute fiind în continuare subiectul unui protocol între MIPE și MMPS (ANPDCA) ce va facilita obținerea datelor pentru evaluarea POCU. Această situație a generat o limitare în aplicarea metodologiei inițiale. Deoarece nu a putut fi constituit un grup de control analiza impactului s-a limitat la metode cantitative aplicate doar grupului tratat complementare metodelor calitative. Apreciem ca demersurile făcute pentru obținerea datelor pentru un grup de control în cazul grupului de beneficiari persoane cu dizabilități rămâne fezabilă pentru următorul exercițiu de evaluare, ce este planificat pentru anul 2021, motiv pentru care încheierea protocolului pentru furnizarea datelor este o prioritate.
- 675.** La nivelul programului problemele întâmpinate în procesul de evaluare au inclus disponibilitatea, accesibilitatea și calitatea limitată a datelor administrative. O parte a datelor administrative de program nu sunt defalcate pe intervențiile domeniilor majore, ci sunt raportate global pe axe prioritare. Nu sunt accesibile documentele de proiect pentru proiectele selectate ca studii de caz. Alternative la arhivele AM POCU sunt puține și nefezabile, deoarece beneficiarii de proiecte nu cooperează pentru furnizarea lor fie pentru că persoanele implicate în proiecte nu mai sunt în unitățile respective, fie datorită disponibilității limitate de timp, căutarea documentelor în arhive fiind consumatoare de timp. În unele cazuri beneficiarii au exprimat un sentiment de nemulțumire deoarece efortul de raportare a fost excesiv, iar acum se revine la beneficiari pentru furnizarea documentelor.
- 676.** Datele privind grupul țintă au prezentat lacune și erori. Astfel din totalul de aproximativ 178 de mii de înregistrări privind grupul țintă (inclusiv înregistrări multiple pentru participanți la mai multe activități) doar pentru aproximativ 80 de mii de participanți unici a putut fi construit un set de date complet cu trăsăturile relevante pentru care s-au făcut analizele cantitative a efectelor intervențiilor. Pentru un număr mare de înregistrări grupul vulnerabil este incorect completat, fiind o eroare evidentă de înregistrare indicându-se luna calendaristică, gen și alte atribute nerelevante.

- 677.** Pentru asigurarea acurateții datelor, analiza s-a făcut prin coroborarea/ verificarea încrucișată a diferitelor baze de date puse la dispoziție (date din cele două sisteme de management al informației AW specific POSDRU și SMIS general pentru Instrumentele Structurale), reconstruirea unei noi baze de date. Tipurile de date folosite au constat în ținte ale indicatorilor DMI 6.2, bugetele executate ale proiectelor, informații referitoare la grupurile țintă.
- 678.** O constrângere în implementarea metodologiei de evaluare, o reprezintă **nivelul scăzut de accesibilitate al părților interesate**, reflectată în **participarea scăzută la unele sondaje, interviuri și consultări**. Durata de timp mare, de 5 - 10 ani de la implementarea proiectelor, activitatea instituțională afectată de situația COVID-19 au fost principalele cauze ale participării scăzute a beneficiarilor de finanțare. Beneficiarii finali nu au răpsuns invitației de a participa la un scurt interviu nici în situația în care beneficiarul de finanțare a facilitat legătura. Studiile de caz au acoperit unul sau mai multe proiecte astfel încât cu toate că nu au fost obținute interviuri sau documentația completă pentru toate proiectele, per ansamblul studiilor de caz datele au putut fi triangulate din multiple surse pentru concluzii robuste.
- 679.** În faza inițială de pregătire a metodologiei a fost estimat necesar un număr de 74 de răspunsuri pentru a asigura o reprezentativitate a respondenților corespunzătoare unui eșantion probabilistic cu un grad de încredere de 95% și marjă de eroare de 5%. Având în vedere că respondenții nu reprezintă un eșantion probabilistic în sine, apreciem că gradul de răspuns de aproape 40% și reprezentativitatea (90% grad de încredere și 10% marja de eroare) sunt adecvate pentru utilizarea cu precauție a constatărilor din sondaj în triangulările din analizele evaluării. Deoarece au fost transmise 15 emailuri cu reînnoirea invitației pentru completarea chestionarului ultimele nu au mai avut efecte, generând un risc de uzură a relației cu beneficiarii. Ne așteptăm ca o parte importantă dintre ei să se regăsească în grupurile țintă ale evaluării POCU în domeniul incluziunii planificată a se desfășura în cursul anului 2021. 75% dintre respondenții la chestionar au indicat că sunt implicați și în proiecte finanțate prin POCU.
- 680.** Interesul a fost **limitat**, cu precădere al unor beneficiari, dar și al unor autorități centrale/instituții publice, pentru exercițiul de evaluare și rezultatele acestuia, reflectat într-un grad mai redus de implicare în activitățile prevăzute (disponibilitate redusă pentru participarea la interviuri, focus-grupuri, sondaje), deși echipa de evaluare a depus eforturi considerabile (în special pentru actualizarea datelor de contact) și a derulat o corespondență intensă (telefon, e-mail) pentru a obține sprijinul beneficiarilor în realizarea activităților. Totuși, prin extinderea perioadei de colectare a datelor, echipa de evaluare a reușit să realizeze un număr mare de interviuri, suficient pentru a acoperi varietatea mare de situații, proiecte și stakeholderii implicați și pentru triangularea datelor din diferite surse.
- 681.** Datorită măsurilor luate pentru asigurarea datelor necesare și a calității acestora, conștientizarea limitărilor și interpretarea lor adecvată, efortul suplimentar pentru triangulare și validare, apreciem că robustețea concluziilor este suficientă pentru acceptarea lor și a recomandărilor formulate.

10. Răspunsuri la întrebările de evaluare

10.1. ÎE 1. Care este progresul atins în sectorul relevant al DMI 6.2?

Abordarea metodologică

Ipoteza de cercetare (Ipoteza 1): Participarea pe piața muncii și incluziunea grupurilor vulnerabile s-a îmbunătățit față de momentul adoptării PO.

Variabilele de analiză: variația ratei de ocupare, a ratei riscului de sărăcie, dinamica ocupării în rândul persoanelor defavorizate, variația nivelului de trai, indicatori specifici pentru participarea la formare profesională continuă.

- 682.** Pentru a formula un răspuns la ÎE 1 s-a efectuat o analiză la nivel sectorial (Anexa 3) pentru a descrie evoluția indicatorilor care reflectă situația grupurilor țintă a intervențiilor finanțate prin DMI 6.2. Acestea sunt persoane aparținând grupurilor vulnerabile, iar indicatorii selectați privind ocuparea și angajabilitatea sunt rata șomajului sau rata de ocupare, variația nivelului de trai, a ratei riscului de sărăcie, indicatori referitori la efectele transferurilor sociale și la formarea profesională.
- 683.** Analiza stabilește contextul în care a fost conceput și implementat DMI 6.2. POSDRU și se extinde pe perioada

2007 și până în prezent. Totuși impactul POSDRU se raportează la situația grupurilor țintă în 2016 și 2017, la un an respectiv doi ani după încheierea implementării intervențiilor programului. Analiza a inclus prelucrări statistice ale seriilor de date furnizate de Eurostat și INS, dar și prelucrări ale unor date culese din studii disponibile.

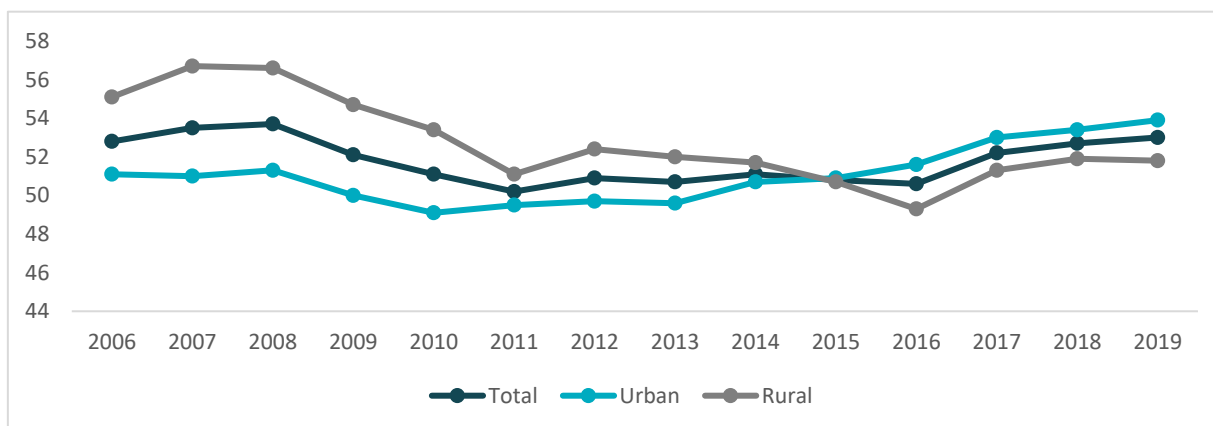
- 684.** Pentru a răspunde la această întrebare de evaluare s-a pornit de la ipoteza că participarea la formare și incluziunea pe piața muncii a grupurilor țintă s-au îmbunătățit față de momentul adoptării PO, evaluatorul aducând dovezi care să fundamenteze măsura în care acest lucru s-a întâmplat în realitate.
- 685.** Având în vedere direcțiile de intervenție ale DMI 6.2, dinamica situației persoanelor vulnerabile în perioada 2007 – 2020 s-a analizat din perspectiva situației existente pe piața muncii (ocupare, șomaj), a celei a beneficiarilor de diferite prestații sociale, formarea profesională, dar și a indicatorilor nivelului de trai care vizează sărăcia și excluziunea socială, sărăcia în cazul celor care lucrează. Acești indicatori oferă o perspectivă limitată asupra incluziunii sociale și profesionale a persoanelor vulnerabile deoarece statistica oficială oferă date defalcate doar pentru unii indicatori și pentru câteva dintre categoriile de grup țintă vizate de DMI 6.2 (persoanele cu dizabilități).
- 686.** Intervențiile DMI 6.2 nu au vizat în mod direct ocuparea persoanelor din grupurile vulnerabile, ci măsuri care să ajute/ să îmbunătățească angajabilitatea acestora precum: formarea competențelor necesare pentru accesul pe piața muncii, dezvoltarea serviciilor de acompaniere pe piața muncii, acordarea de stimulente pentru angajatori, suport pentru crearea de locuri de muncă protejate (în special pentru persoanele cu dizabilități). Cu toate acestea, impactul intervențiilor este măsurat în special prin creșterea ocupării și angajabilității persoanelor din grupurile vulnerabile și scăderea numărului beneficiarilor de prestații sociale. Astfel, **incluziunea socială este măsurată prin indicatori obiectivi ai integrării pe piața muncii și mai puțin prin cei subiectivi** ce urmăresc efectele acestei integrări asupra calității vieții acestor persoane.
- 687.** **Datele statistice** deținute de INS, MMPS sau ANOFM **nu includ date defalcate pe toate grupurile vulnerabile** care beneficiază de servicii pentru incluziune socială, pe de o parte pentru că sistemul de colectare de date nu este conceput să facă acest lucru, iar pe de alta, este dificil de colectat aceste date în condițiile unui sistem descentralizat care la nivel local nu are capacitatea să urmărească toate persoanele aflate în diferite situații de vulnerabilitate. În același timp este dificil de realizat acest sistem de raportare statistică în lipsa unuia de identificare a persoanelor aflate în situație de vulnerabilitate și a nevoilor acestora la nivelul fiecărei comunități.

Contextul ocupării și incluziunii grupurilor vulnerabile

- 688.** Evoluția demografică, resursele de muncă existente și utilizarea lor, evoluția ocupării populației active și a șomajului stabilesc cadrul în care situația grupurilor vulnerabile din perspectiva ocupării și angajabilității a evoluat pe perioada de analiză.
- 689.** Analiza se poziționează în contextul demografic caracterizat de un declin pe perioada de analiză. Populația activă a României a înregistrat o scădere cu peste un milion de persoane în perioada 2006 – 2019 de la 10,039,953 la 9,033,695. Scăderea populației active s-a înregistrat atât în mediul urban, cât și în cel rural, dar a fost mai accentuată în cel urban. Astfel numărul persoanelor active s-a redus cu 612,224 în mediul urban și cu 394,094 în cel rural. Această **scădere constantă a populației active în România** este cauzată în principal de fenomene demografice care caracterizează societatea românească în ultimii ani precum reducerea natalității, migrația accentuată a persoanelor de vârstă activă și îmbătrânirea populației.
- 690.** Rata de ocupare în România a înregistrat o evoluție oscilantă în perioada 2006 – 2019 creșterea fiind întreruptă de efectele crizei economice înregistrând o scădere în perioada 2008 - 2011. Valoarea ratei de ocupare în anul 2006 a fost de 52.8%, la începutul crizei economice, de 53.7% în 2014, de 51.1% în 2017, de 52.2%, iar în 2019 de 53%. Există diferențe ale ratei de ocupare între mediul rural și cel urban în perioada 2006 – 2019. Având în vedere că o mare parte din populația ocupată din mediul rural se regăsește în domeniul agricol, inclusiv în agricultura de subsistență, **rata de ocupare în rural a fost mai mare cu 3-5 puncte procentuale decât cea din urban** în perioada 2006 – 2015. Începând cu anul 2016, rata de ocupare în rural a fost mai mică cu aproximativ 2 puncte procentuale comparativ cu cea din mediul urban. Scăderea ratei de ocupare a fost mai accentuată în cazul mediului rural, de la 56.7% în 2007 la 49.3% în 2016 și 51.8% în 2019. În mediul urban, după reducerea ratei de ocupare din perioada crizei economice a urmat o creștere constantă a acesteia de la 49.5% în 2011 la 53.9% în 2019 (Figura 18. Evoluția ratei de ocupare pe medii de rezidență în

perioada 2006 – 2019).

Figura 18. Evoluția ratei de ocupare pe medii de rezidență în perioada 2006 - 2019

Sursa: INS, baza Tempo, indicator AMG 156B

- 691. Evoluția ratei de ocupare pe regiunile de dezvoltare ale României** urmează trendul existent la nivel național, cu scădere pe perioada crizei economice, urmată de o creștere relativ constantă. Cea mai mare rată de ocupare se înregistrează în regiunea Nord-Est unde discrepanța între rural și urban este mult mai mare (între 7 și 17 puncte procentuale, rata de ocupare mai ridicată în rural) decât în celelalte regiuni. Această diferență dintre rural și urban a început să se reducă începând cu anul 2007, de la 17% la 8.8% în 2019. Unele dintre principalele cauze le reprezintă dezvoltarea economică și investițiile din această regiune, dar și migrația ridicată a populației din mediul rural. O scădere mare a ratei de ocupare în rural se înregistrează și în regiunea Sud Vest Oltenia. În regiunea Centru rata de ocupare este mai mare în mediul urban decât în cel rural. Cu toate acestea există ceva diferențe în această evoluție între regiuni. Astfel în regiunea Sud Vest Oltenia este o scădere mai accentuată a ratei de ocupare în perioada 2012 – 2016; în regiunea Sud-Est creșterea ratei de ocupare începe după 2015; în Vest se înregistrează o scădere a ratei de ocupare după 2014.
- 692.** Numărul de șomeri BIM a înregistrat o scădere în perioada 2006 – 2008, ulterior crescând ușor în perioada crizei economice, iar din 2013 are o dinamică descendentă accentuată. Astfel de la 718,755 șomeri BIM în 2006, scade la 549,371 în 2008, urcă la 652,984 în 2013 și apoi ajunge la 353,370 în 2019. Dinamica numărului de șomeri BIM din mediul urban este similară cu cea de la nivel național. Cu toate acestea, cea din mediul rural indică o creștere a numărului șomerilor BIM în anul 2015 care este precedată și urmată de o scădere constantă a numărului lor. Rata șomajului BIM s-a redus la aproape jumătate în perioada 2006 – 2019 (de la 7.2% la 3.9%), deși evoluția a fost oscilantă cu creșteri în perioada crizei economice. În perioada crizei economice rata șomajului a crescut în toate regiunile României. Cea mai redusă rată a șomajului BIM se înregistrează în regiunea Nord-Est (2.1% în 2019), urmată de București-Ilfov (2.5%), Nord-Vest (3%) și Vest (3.4%). Așa cum am arătat la ocupare, în regiunea Nord Est există un procent mai mare de populație ocupată în agricultură (cca. 349 mii persoane conform datelor INS), dar și un fenomen ridicat al migrației. Regiunile cu o rată a șomajului mai ridicată sunt Sud Est (6.4%), Sud-vest Oltenia (5.3%), Centru (5.3%) și Sud Muntenia (4.7%).

Ocuparea și incluziunea socială a grupurilor vulnerabile

- 693.** În perioada 2006 – 2019, numărul persoanelor descurajate în a mai găsi un loc de muncă²⁸ a avut o dinamică oscilantă cu creșteri în perioada crizei economice, dar și în 2016 după implementarea măsurilor din POSDRU. Intervențiile POSDRU vizau aceste persoane descurajate în a-și găsi un loc de muncă, iar perioada dintre finalizarea POSDRU și începutul POCU a făcut ca multe dintre aceste persoane să nu aibă informațiile, competențele necesare în a căuta și identifica locuri de muncă corespunzătoare. În perioada crizei economice numărul acestor persoane a crescut de la 107.812 în anul 2008 la 276.416 în 2011. Până în 2015, acest număr a scăzut la 187.158 persoane, în anul 2016 crește la 211.042, iar în 2019 se reduce la aproximativ o pătrime

²⁸ Persoanele descurajate în a mai găsi un loc de muncă sunt cele care au declarat ca în ultimele 4 săptămâni (inclusiv săptămâna de referință) au căutat un loc de muncă folosind metode pasive sau că nu caută un loc de muncă din următoarele motive: au crezut că nu există locuri libere sau nu au știut unde să caute; nu se simt pregătite profesional; cred că nu vor găsi de lucru din cauza vârstei; au căutat altădată și nu au găsit. (INS)

față de 2016 (47.042 persoane). Există diferențe între mediile de rezidență în ceea ce privește numărul persoanelor descurajate în a mai găsi un loc de muncă, acesta fiind mai mare în mediul rural caracterizat prin mai puține oportunități de angajare în alte activități economice decât agricultura. În contextul migrației accentuate a forței de muncă, companiile au derulat campanii de atragere a populației active din mediul rural pentru a suplini forța de muncă necesară oferind chiar și oportunități de asigurare a transportului între localitatea de domiciliu și întreprindere. Acest fapt a dus la o scădere accentuată a numărului persoanelor descurajate în a mai găsi un loc de muncă în mediul rural. Astfel, în 2018 și 2019 numărul persoanelor descurajate în a mai găsi un loc de muncă a fost similar în urban și rural.

- 694.** Interviuurile au confirmat faptul că după 2016 deficitul de forță de muncă reflectat în creșterea gradului de ocupare a populației active și reducerea șomajului la nivel național, a orientat firmele și spre grupurile vulnerabile. De multe ori însă nivelul scăzut de educație și atitudinea negativă față de muncă au fost bariere în angajarea acestora. Mediul rural este afectat de o ofertă mai săracă de locuri de muncă, de dificultăți de acces la locurile de muncă din mediul urban cu toate că mobilitatea a crescut semnificativ în ultimii ani.
- 695.** Pentru anumite dizabilități firmele nu au condiții de adaptare a locului de muncă, de asigurare a accesului inclusiv a transportului. Au mai fost menționate ca bariere reticența unor angajatori de a-și asuma costurile cu adaptarea locurilor de muncă și efortul de adaptare.
- 696.** Ocuparea persoanelor cu dizabilități în România este una dintre cele mai reduse din Uniunea Europeană și la un nivel mult mai redus decât a celor fără dizabilități. Astfel în anul 2011, rata de ocupare a persoanelor cu dificultăți în realizarea activităților de bază a fost de 31.8%, cu peste 15% mai mică decât media europeană. Rata de ocupare a persoanelor cu limitări în muncă din cauza problemelor de sănătate sau a dificultăților în realizarea activităților de bază a fost de 23.9%, cu 13% mai mică decât media UE-28 (EUROSTAT, 2011). În 2018, 88% dintre persoanele cu limitări severe și 66% dintre cele cu unele limitări erau inactive economic, față de numai 26% în cazul persoanelor fără limitări. Rata șomajului BIM era în 2018 de 10% în rândul persoanelor 20 - 64 de ani cu limitări severe față de doar 1% în rândul persoanelor fără limitări. Procentul persoanelor ocupate este de doar 51% pentru cele cu unele limitări și de 12% la cele cu limitări severe în anul 2018. Dacă rata ocupării a înregistrat o creștere între 2010 și 2018 pentru persoanele cu unele limitări, ea a rămas aproape constantă pentru persoanele cu limitări severe. (ANDPDCA, 2020) Datele Ministerului Muncii și Protecției Sociale (prin Autoritatea Națională a Persoanelor cu Dizabilități, din 2019 Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopție) indică pentru perioada 2012 – 2017 o creștere a numărului persoanelor cu dizabilități angajate de la 28,756 la 34,271. Datele colectate de Fundația Alături de voi și Centrul pentru Dezvoltare Socială T&CO de la Agenția Națională de Administrare Fiscală indică o scădere în perioada 2016 - 2019 a numărului persoanelor cu dizabilități încadrate pe piața muncii și ca urmare a reducerii celor angajate în unitățile protejate autorizate.

Tabel 33 Evoluția ocupării persoanelor cu dizabilități

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Nr. persoane cu dizabilități	697169	709216	737885	766153	786546	797104	806048	846354
Nr. persoane cu dizabilități – creștere anuală față de anul precedent		2%	4%	4%	3%	1%	1%	5%
Nr. persoane adulte cu dizabilități	636310	648223	678110	705211	724480	734573	741047	778420
Nr. persoane adulte cu dizabilități – creștere anuală față de anul precedent (%)		2%	5%	4%	3%	1%	1%	5%
Nr. persoane cu dizabilități încadrate în muncă	28756	29842	30556	32147	33449	34271	30721	32339

Nr. persoane cu dizabilități încadrate în muncă- creștere anuală față de anul precedent		4%	2%	5%	4%	2%	-10%	5%
Ponderea persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă în total persoane adulte cu dizabilități (%)	4.52%	4.60%	4.51%	4.56%	4.62%	4.67%	4.15%	4.15%
Nr. unități protejate autorizate (UPA)	564	667	691	723	759	708	3	30
Nr. persoane cu dizabilități angajate în UPA	1690	1769	1733	1785	2015	1550	63	N.A.
Nr. persoane cu dizabilități angajate în UPA – creștere anuală procentuală (%)		5%	-2%	3%	13%	-23%	-96%	
Pondere persoane cu dizabilități angajate în UPA în nr persoane cu dizabilități angajate (%)	5.88%	5.93%	5.67%	5.55%	6.02%	4.52%	0.21%	

Sursa: date ANPD, statistici persoane cu dizabilități și rapoarte privind UPA; pentru 2018 și 2019 datele privind ocuparea persoanelor cu dizabilități au fost colectate de la Fundația Alături de voi și Centrul de Dezvoltare Socială T&CO²⁹ și prelucrările autorilor

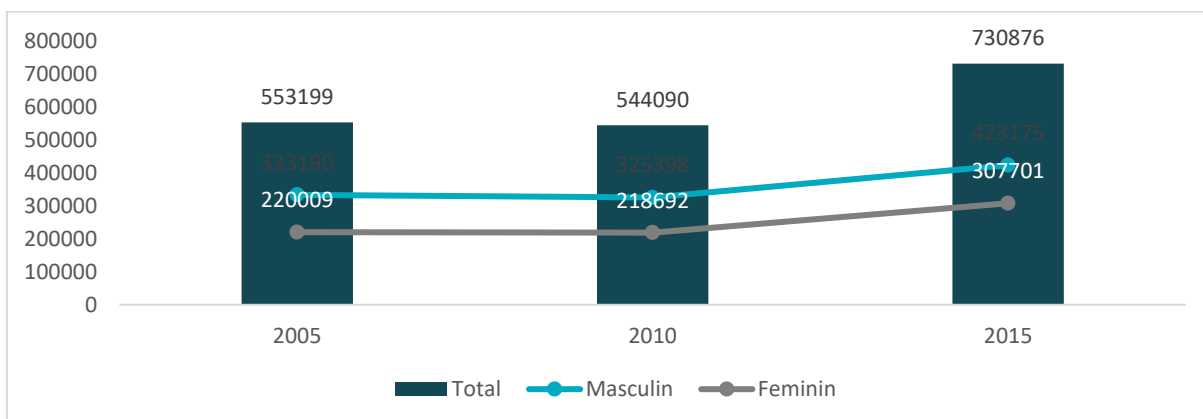
697. Analiza detaliată din tabelul de mai sus (Tabelul 33 Evoluția ocupării persoanelor cu dizabilități) relevă următoarele evoluții în perioada 2012-2019:

- Numărul persoanelor adulte cu dizabilități a crescut în fiecare an cu 1 până la 5% față de anul precedent.
- Numărul persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă a avut creșteri anuale mai mari decât creșterea numărului persoanelor adulte cu dizabilități, mai puțin în 2014 când creșterea a fost mai mică și în 2018 când a înregistrat o scădere de 10%.
- Ponderea persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă în total persoane adulte cu dizabilități a avut o variație similară indicatorului de la punctul anterior, între 4,52% în 2012 și cea mai mare valoare 4,67% în 2017. În 2018 și 2019 indicatorul a scăzut la cel mai mic nivel din perioada analizată de 4,15%.
- Tendința descendentă a ocupării după 2016 se corelează cu scăderea dramatică a numărului unităților protejate de la 759 în 2016 la 3 în 2018, și corespunzător a persoanelor cu dizabilități angajate de acestea la 63 în 2015.
- În perioada 2012 - 2016 UPA angajau în jur de 6% din numărul persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă.

698. **Formarea profesională continuă** a fost una dintre prioritățile prevăzute în strategiile europene de dezvoltare (Strategia de la Lisabona, Europa 2020), aceasta jucând un rol important în adaptarea forței de muncă la cerințele unei economii în schimbare. Conform figurii de mai jos, comparativ cu anul 2005 și 2010, în 2015 numărul participanților la cursurile de formare profesională continuă a crescut pe de o parte ca urmare a măsurilor prevăzute în legislație, dar și a proiectelor cu finanțare europeană derulate care au avut această componentă. Astfel în 2010 este o creștere cu 186,786 a numărului persoanelor care au participat la cursuri de formare profesională continuă. Există diferențe între numărul de participanți pe sexe la aceste cursuri de formare profesională continuă, cu 115,474 mai mulți bărbați absolvind aceste cursuri.

²⁹ Centrul de Dezvoltare Socială T&CO (CDS T&CO). (2019). Ocuparea persoanelor cu dizabilități : un răspuns la deficitul forței de muncă. Centrul de Dezvoltare Socială T&CO : Iași. Disponibil la <https://www.pro-pact.ro/wp-content/uploads/2019/08/PRO-PACT-POLITICA-PUBLICA-AUGUST-2019.pdf>

Figura 19. Evoluția numărului de participanți la cursurile de formare profesională continuă, pe sexe

Sursa: INS, baza Tempo, indicator FPC 102A

- 699.** Sumele cheltuite anual pentru protecția socială a șomerilor la nivel național au avut o dinamică oscilantă influențată de evenimentele economice. Creșterea ratei șomajului în perioada crizei economice a dus la o creștere a sumelor cheltuite cu peste 2 miliarde de lei (de la 1,543,664,626 lei în 2006 la 3,822,056,855 lei în 2010). Ulterior sumele cheltuite au scăzut cu aproape 3 miliarde în 2017 (950,647,703 lei), dar au crescut în 2019 la 1,701,252,819 lei. Evoluția procentului de cheltuieli anuale cu protecția socială a șomerilor pe regiuni de dezvoltare din totalul acestora la nivel național a fost similară celei a șomajului. Perioada crizei economice a dus la creșterea procentului cheltuielilor cu protecția socială a șomerilor în regiunile Sud Est, Sud Vest Oltenia și Sud Muntenia. Regiunea Centru se caracterizează printr-o scădere a procentului sumelor cheltuite pentru protecția socială a șomerilor.
- 700.** Copiii aflați în **sistemul de protecție specială** pot rămâne în acesta, conform Legii 272/2004, până la vârsta de 18 ani, dacă nu își continuă studiile, termen care poate fi prelungit 2 ani dacă tânărul se află în situație de risc. În perioada 2014 - 2017, la nivel național, 13.151 tineri au părăsit sistemul de protecție specială, jumătate dintre aceștia provenind din servicii rezidențiale, și doar 10% de la asistenți maternali profesioniști. 40% dintre acești tineri au fost îngrijiți de rude sau în alte familii decât cea de origine, în urma instituirii măsurii plasamentului.
- 701.** Conform datelor din „Studiu privind situația tinerilor care părăsesc sistemul de protecție special din România. Raport de cercetare (2020)”, realizat de S.O.S Satele copiilor România, tinerii părăsesc sistemul instituționalizat de protecție a copilului la o vârstă medie de 19,8 ani, având un nivel de educație modest, respectiv 1 din 4 absolvind cel mult 8 clase și doar 6.1% urmând studii universitare. În acest context, integrarea pe piață muncii este una dificilă, doar 20% dintre acești tineri având un loc de muncă cu normă întreagă sau parțială, ceea ce înseamnă 1 tânăr din 5 care părăsesc sistemul. De asemenea, dintre cei angajați, 52% sunt angajați în poziții de muncitor necalificat, și doar 2% ocupă posturi destinate persoanelor cu studii superioare.
- 702.** În cifre absolute, 2,630 din cei 13,151 de tineri care au părăsit sistemul instituționalizat de protecție a copilului ocupau un loc de muncă în 2020, 1,368 dintre ei fiind muncitori necalificați și doar 53 ocupând poziții pentru a căror ocupare sunt necesare studii superioare.
- 703.** În perioada crizei economice (2009 – 2011), sumele cheltuite pentru indemnizația de șomaj au crescut pe fondul sporirii numărului de șomeri, ulterior acestea s-au redus atât în cazul șomerilor cu experiență în muncă, cât și a celor fără. Astfel dinamica indemnizației de șomaj pentru șomerii cu experiență în muncă indică o creștere aproape de trei ori în perioada 2006 – 2010 (de la 805,495,399 în 2006 la în 2,319,704,907 în 2010), urmată apoi de o scădere constantă până la 340,527,455 în 2019. **Cheltuielile pentru formarea profesională a șomerilor au crescut în perioada 2011 - 2014** (de la 25,449,809 la 33,759,301), pentru ca **ulterior să se reducă până în 2018 când încep din nou să fie mai mari**. În 2019, sumele cheltuite pentru formarea profesională a șomerilor au fost de 41,652,389 lei. Cheltuielile pentru combaterea excluziunii sociale au crescut în perioada 2010 – 2013, după care au scăzut constant până la aproximativ 30% din valoarea din 2006 (2,579,816 lei în

2019 comparativ cu 7,704,787 lei în 2006). Plățile pentru stimularea angajatorilor care angajează șomeri din categoria defavorizați au crescut începând cu anul 2011. Astfel în 2019, nivelul acestor plăți aproape s-a dublat comparativ cu 2006. Creșterea nivelului acestor cheltuieli cu stimulentele acordate angajatorilor care angajează șomeri din categoria defavorizați indică o preocupare mai mare a companiilor pentru integrarea pe piața muncii a acestor persoane.

- 704.** Numărul familiilor beneficiare de ajutoare sociale plătite a crescut în perioada 2011 – 2016 de la 186,704 la 244,814, urmate ulterior de o scădere a lor până la 175,990 în 2019. După anul 2016, numărul de beneficiari ai venitului minim garantat a scăzut în toate regiunile României ca urmare a măsurilor de politică publică adoptate pentru stimularea ocupării, a dezvoltării economice și a migrației. Numărul cel mai mare de beneficiari ai ajutoarelor sociale sunt în regiunile Nord-Est și Sud Muntenia.
- 705.** În perioada 2007-2019 **riscul de sărăcie și excluziune socială s-a redus** de la 47% la 31.2%. România deși a făcut progrese în reducerea riscului de sărăcie și excluziune socială în perioada 2007 - 2019, rămâne pe primul loc în Uniunea Europeană cu peste 10% peste media europeană. În cazul persoanelor între 18 și 64 de ani, riscul de sărăcie și excluziune socială s-a redus de la 42.9% la 29%, cu 7.5 puncte procentuale decât media UE. Regiunile din România cu cea mai mare proporție a populației aflată în risc de sărăcie și excluziune socială în 2018 sunt Nord-Est cu 47.1%, Sud-Est cu 40.1%, Sud Vest Oltenia cu 38.9%, și Sud Muntenia cu 36.5%. Riscul de sărăcie și excluziune socială s-a redus începând cu 2012 în România, procentul celor aflați în această situație vulnerabilă fiind de 45.5% în mediul rural de trei ori mai mare decât în orașele mari și de peste două ori mai mare ca în orașele mici și suburbii. **Rata sărăciei este mai ridicată în cazul gospodăriilor cu 3 sau mai mulți copii și a familiilor monoparentale.** În cazul gospodăriilor cu 3 sau mai mulți copii, rata sărăciei relative a crescut în perioada 2011 – 2014, ajungând la 70.5%. În 2019, în cazul acestor gospodării, rata sărăciei relative a fost de 61.3% de aproape 5 ori mai mare decât în cazul familiilor cu 1 copil. În gospodăriile cu familii monoparentale, rata sărăciei relative a crescut în 2015 - 2016, ulterior înregistrând scăderi.
- 706.** Rata sărăciei celor care lucrează în România este cea mai ridicată de la nivelul Uniunii Europene. Aceasta a înregistrat o ușoară creștere în perioada 2009 – 2014, ulterior reducându-se până la 15.4% în anul 2019. Această sărăcie în muncă este un indicator important al calității locurilor de muncă existente și al salarizării oferite. În condițiile unei salarizări reduse, se păstrează un nivel de sărăcie ridicat, inclusiv în rândul persoanelor angajate. Un procent de aproximativ 26% dintre salariații românii primesc un salariu echivalent venitului minim pe economie.
- 707. Cadru legislativ** în domeniul formării profesionale și ocupării a rămas relativ stabil în perioada 2006 – 2019. Schimbările cu impact asupra ocupării persoanelor vulnerabile au avut loc începând cu anul 2017 în cazul celor cu dizabilități OUG 60/2017 a modificat textul art. 78 alin. (3) al Legii nr. 448/2006, republicată, anulând practic posibilitatea instituțiilor publice sau persoanelor juridice, publice sau private, care au cel puțin 50 de angajați și nu au angajate persoane cu dizabilități în procent de 4% din numărul total de salariați de a contribui la dezvoltarea unităților protejate, și stipulează că acestea trebuie să plătească lunar către bugetul de stat o sumă reprezentând salariul de bază minim brut pe țară garantat în plată înmulțit cu numărul de locuri de muncă în care nu au angajat persoane cu handicap. Această prevedere a determinat o scădere dramatică a activității unităților protejate, deoarece piața de desfacere a produselor lor s-a redus substanțial în condițiile în care costurile lor de producție sunt mai mari decât ale altor operatori economici și nu pot fi competitive pe piață. Astfel s-a redus numărul persoanelor cu dizabilități angajate în cadrul UPA. Prin legea 193/2020 se revine asupra OUG 60/2017 și se oferă posibilitatea firmelor și instituțiilor publice care nu au angajate persoane cu dizabilități să achiziționeze, în limita a 50% din suma datorată la bugetul de stat, produse sau servicii realizate prin activitatea proprie a persoanelor cu handicap angajate în unități protejate autorizate.
- 708. Cadru instituțional** în domeniul incluziunii socio-profesionale a persoanelor din grupurile vulnerabile nu este unul coerent și funcțional din cauza lipsei cooperării atât pe verticală, cât și pe orizontală. Incluziunea socială este un domeniu transversal care necesită o cooperare și coordonare a acțiunilor/intervențiilor între instituțiile de la același nivel, dar și între cele centrale și cele descentralizate, de la nivel local. Deși s-au făcut progrese în ultimii ani, mai ales prin elaborarea strategiilor naționale de promovare a incluziunii sociale, este încă un domeniu unde sunt necesare o serie de îmbunătățiri. În același timp este nevoie de o cunoaștere mai bună a nevoilor pieței muncii și de o colaborare strânsă cu angajatorii pentru a putea derula programe de formare cu rezultate optime. Această lipsă de colaborare a făcut ca multe dintre cursurile de formare derulate să nu vizeze competențe/ calificări cerute de piața muncii, și în special de cele locale/județene.

- 709. Factori care influențează incluziunea socio-profesională a persoanelor din grupurile vulnerabile.** România se confruntă cu o serie de fenomene care influențează procesul de ocupare, inclusiv al persoanelor vulnerabile, dintre care cele mai importante sunt: emigrația definitivă sau temporară pentru muncă în alte țări europene (România are peste 3 milioane de persoane cu reședința în alt stat conform datelor Eurostat din decembrie 2019) și îmbătrânirea demografică. În același timp, nivelul de dezvoltare economică și socială la nivel regional și intra-regional prezintă o serie de discrepanțe majore care influențează ocuparea. La acestea se adaugă diferențele de dezvoltare între mediile de rezidență. Dezvoltarea redusă a infrastructurii rutiere, a transportului public face dificilă mobilitatea forței de muncă, dar scade și interesul companiilor de a investi în unele zone. **Ocuparea în domeniul agricol se face în zonele mai puțin dezvoltate și duce la o perpetuare a sărăciei persoanelor angajate în acest sector.**
- 710.** O problemă majoră o reprezintă și **gradul de acceptare a persoanelor din grupuri vulnerabile în rândul angajatorilor.** De multe ori aceștia sunt reticenți în a angaja persoane din grupurile vulnerabile deoarece acestea au nevoie, uneori, de servicii suport sau chiar de accesibilizarea locului de muncă (dacă angajează persoane cu dizabilități). Aceste servicii suport pentru integrarea pe piața muncii a acestor persoane lipsesc, instituțiile publice neavând capacitatea de a le oferi. Stimulentele oferite angajatorilor pentru a integra în muncă aceste persoane sunt neatractive pentru aceștia. Lipsa atractivității stimulentele acordate angajatorilor pentru persoanele din grupuri vulnerabile angajate conduce la ipoteza că este nevoie de o consultare a mediului de afaceri pentru a stabili măsuri și mijloace care să sprijine angajatorii în acest demers.
- 711.** Lipsa de cunoaștere a nevoilor de formare ale angajatorilor, a calificărilor dorite de către aceștia a făcut ca multe cursuri să nu se regăsească între necesitățile pieței muncii locale. Numărul extrem de redus de parteneriate cu mediul de afaceri local au făcut ca nevoile angajatorilor să nu fie acoperite.
- 712.** În cazul persoanelor cu dizabilități, **principalele probleme care influențează accesul la ocupare de calitate** sunt: accesul limitat la ocupare din cauza neadaptării spațiilor de lucru, dificultăților de transport etc.; calitatea scăzută a ocupării acestor persoane; accesul limitat la programe de formare profesională. (ANDPDCA, 2020³⁰).

Sinteza constatărilor

- 713. Situația grupurilor vulnerabile pe piața muncii a înregistrat îmbunătățiri** în multiple aspecte, dar rămâne sub nivelul mediu european și este afectată de disparități regionale și după mediul de rezidență. Contextul general a fost nefavorabil în prima perioadă până în 2012 datorită efectelor crizei economice, dar a devenit apoi favorabil când creșterea economică a generat o cerere mare de forță de muncă reflectată în creșterea gradului de ocupare. Disparități semnificative se înregistrează la nivel regional, și între medii de rezidență, influențate și de fenomenele de migrare economică sau migrarea urban rural. Mediul rural este afectat de o ofertă mai săracă de locuri de muncă, de dificultăți de acces la locurile de muncă din mediul urban cu toate că mobilitatea a crescut semnificativ în ultimii ani.
- 714.** România avea în 2011 cea de **a patra cea mai scăzută rată de ocupare persoanelor cu dificultăți** în realizarea activităților de bază dintre statele membre UE, și a persoanelor cu limitări în muncă din cauza problemelor de sănătate.
- 715.** Cu toate că datele arată o creștere a numărului persoanelor cu dizabilități ocupate, între 2010 și 2017, aceasta rămâne problematică din cauza unor factori de context care se regăsesc încă din sistemul de educație limitând accesul acestor persoane la educație și oportunități de angajare. Gradul de ocupare a persoanelor cu limitări severe este dramatic mai scăzut decât al celor cu limitări moderate și nu a înregistrat progrese în perioada de analiză. Gradul de ocupare a persoanelor adulte cu dizabilități a variat între 4% și 5%, a avut un trend crescător până în 2017 după care a scăzut la cel mai mic nivel din ultimii 10 ani. Aceasta variație se poate corela cu ciclul programului POSDRU al cărui sprijin s-a încheiat în 2015 și scăderea dramatică a numărului UPA începând cu 2017 care angajau aproape 6% dintre persoanele cu dizabilități încadrate în muncă.
- 716.** Pentru tinerii care părăsesc sistemul de protecție special nivelul scăzut de educație este principala barieră de integrare pe piața forței de muncă, doar 20% dintre aceștia ajung să aibă un loc de muncă, jumătate dintre ei

³⁰ANDPDCA. (2020). *Diagnoza situației persoanelor cu dizabilități în România*. Disponibil la: <http://andpdca.gov.ro/w/wp-content/uploads/2020/12/Diagnoza-situatiei-persoanelor-cu-dizabilitati-in-Romania-2020-RO.pdf>

fiind încadrați ca muncitori necalificați și doar 2% au locuri de muncă la nivel de studii superioare.

717. Pentru toate grupurile vulnerabile cercetarea în teren a evidențiat ca bariere majore pentru integrarea pe piața muncii nivelul de educație scăzut și atitudinea refractară față de muncă pentru o parte a acestor grupuri. Din partea angajatorilor efortul de adaptare a locurilor de muncă, efortul de integrare în colective și creșterea deschiderii față de persoanele vulnerabile (cu dizabilități, private de libertate, persoane cu adicții) sunt constrângeri care limitează angajarea persoanelor vulnerabile. Totuși, există interes din partea angajatorilor reflectat în creșterea cheltuielilor cu stimulentele acordate pentru încadrarea în muncă a persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile, acestea trebuie însă adaptate nevoilor reale ale angajatorilor pentru a fi atractive.

718. Riscul de sărăcie și excluziune socială s-a redus începând cu 2012 în România, dar rămâne mult mai ridicată în mediul rural decât în urbanul mic și urbanul mare, pentru persoane peste 65 de ani, familii cu mai mulți copii sau monoparentale. Rata sărăciei celor care lucrează în România este cea mai ridicată de la nivelul Uniunii Europene a avut o creștere ușoară până în 2016 după care a scăzut sub nivelul din 2008. Aceasta se datorează faptului că 26% dintre salariații români primesc un salariu echivalent venitului minim pe economie, iar persoanele aparținând grupurilor vulnerabile sunt cele mai expuse acestui tratament.

Ipoteza de cercetare (Ipoteza 1): Participarea pe piața muncii și incluziunea grupurilor vulnerabile s-a îmbunătățit față de momentul adoptării PO - este **PARTIAL VALIDATĂ**. Analiza pe baza datelor colectate arată că situația grupurilor vulnerabile s-a îmbunătățit doar în anumite aspecte, a fluctuat pe perioada de analiză fiind influențată de mediul economic și de evoluția economiei sociale.

10.2. ÎE 2. În ce măsură progresul observat este atribuit POSDRU?

Abordarea metodologică

Ipoteza de cercetare (Ipoteza 2): Intervențiile finanțate au avut o contribuție la îmbunătățirea participării pe piața muncii și a incluziunii grupurilor vulnerabile.

Variabile de analiză: variația indicatorilor de program, variația ocupării și a angajabilității grupului tratat, variația impactului perceput de părțile interesate

Corelarea analizei cu teoria schimbării

719. ÎE 2 „În ce măsură progresul observat este atribuit POSDRU?”, este o întrebare tipică unei evaluări de impact și se referă la efectul net sau impactul net al intervențiilor finanțate prin DMI 6.2 asupra beneficiarilor finali din perspectiva obiectivelor DMI 6.2 și efectelor așteptate.

720. Răspunsul la întrebare este construit pe teoria schimbării cu focalizare pe partea superioară a lanțului causal și combină analizele cantitative și calitative. Cu toate că în acest răspuns ne vom referi la lanțul rezultatelor DMI 6.2 (realizări – rezultate – impact), pentru coerența explicațiilor nu se poate evita legătura cu tipologia intervențiilor (activitățile implementate) și factorii de influență. Mecanismul de producere a efectelor va fi reluat în răspunsul la întrebarea de evaluare ÎE6 unde se va explica cum s-au produs sau de ce nu s-au produs rezultatele și efectele așteptate.

721. Conform teoriei schimbării (Anexa 13) rezultatele așteptate prin implementarea acțiunilor programului au inclus atât (i) îmbunătățiri privind potențialul grupurilor vulnerabile de a se integra și integrarea cât și (ii) îmbunătățiri privind condițiile de acces pe piața muncii și (iii) capacitatea actorilor relevanți de a facilita accesul la ocupare. Astfel se aștepta un **nivel de calificare și competențe îmbunătățit**, o motivare mai bună și o mai bună conectare cu angajatorii și piața muncii în general, persoane angajate ca urmare a participării în program. De cealaltă parte a ofertei de ocupare, se aștepta prin program o ofertă de locuri de muncă adaptată nevoilor grupurilor vulnerabile, o atitudine îmbunătățită a angajatorilor față de persoanele aparținând grupurilor vulnerabile. În ceea ce privește capacitatea actorilor implicați rezultatele așteptate au inclus competențe îmbunătățite privind specificul ocupării grupurilor vulnerabile, servicii de o calitate mai bună, parteneriate care să asigure sinergiile necesare abordării multiplelor aspecte ale problemelor complexe sociale și economice ale acestor grupuri.

722. Rezultatele implementării DMI6.2 au fost concepute pentru a contribui la diminuarea problemelor grupurilor

vulnerabile legate de incluziune, cu focalizare pe ocupare, pe generarea unor venituri proprii care să le asigure un nivel de independență economică minimă și reducerea gradului de sărăcie. Ocuparea este direct legată de primele două dintre cele patru dimensiuni ale integrării sociale (economică, socială, civică și interpersonală). Impactul așteptat nu a fost definit prin program dar a fost formulat în modelul de evaluare corespunzător problemelor adresate de program și include două efecte centrale: creșterea gradului de ocupare a persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile și a angajabilității, iar la nivel mai înalt un nivel de independență care să le permită să reușească prin forțe proprii. Alte efecte potențiale ale intervențiilor pot fi identificate la nivel social și privesc reducerea disfuncțiilor sociale cum ar fi dependența de substanțe, comiterea de infracțiuni, reducerea discriminării.

Măsura în care DMI 6.2 a produs realizările și rezultatele așteptate

- 723.** Un prim pas în analiza și măsurarea impactului brut și a impactului net (contribuția) este cunoașterea realizărilor și rezultatelor efectiv produse respectiv generate de intervenții, ca premisă și condiție în lanțul rezultatelor pentru generarea efectelor pe termen lung, a impactului.
- 724.** Analiza cantitativă a realizărilor și rezultatelor pleacă de la măsurarea lor prin indicatorii de program, conform datelor de monitorizare a programului. În tabelele 34, 35 și 36 se sumarizează „ce a reușit să producă și să genereze programul”, ce a îndeplinit, raportat la ceea ce și-a propus pentru fiecare indicator de program.
- 725.** Tabelul 7 arată **gradul de îndeplinire a țintelor indicatorilor de program la nivelul întregii Axe 6** conform RFI care nu defalcă indicatorii pe DMLuri. Totuși reținem din acest tabel ca relevant pentru analiză gradul de îndeplinire a țintelor.

Tabel 34 Gradul de îndeplinire a țintelor indicatorilor de program la nivelul AP 6

Indicatori de program		Țintă	Realizat	Grad de realizare
Cod	Indicatori de output			
141 397	Numărul participanților la programele de calificare/recalificare destinate grupurilor vulnerabile, din care:	150.000	125.442	83,63%
142 398	• Persoane de etnie romă	65.000	35.951	55,31%
143 399	• Persoane cu dizabilități	20.500	13.447	65,60%
144 400	• Tineri care părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului	5.400	2.781	51,50%
145 401	Numărul de persoane dependente sprijinite	40.000	21.434	53,59%
	Indicatori de rezultat	Țintă	Realizat	Diferență puncte procentuale
153 402	Ponderele participanților la programele de calificare/recalificare pentru grupurile vulnerabile care obțin certificare, din care:	55%	88,99%	33,99%
154 403	• Persoane de etnie romă	60%	85,03%	25,03%
155 404	• Persoane cu dizabilități	60%	80,03%	20,03%

156 405	<ul style="list-style-type: none"> Tineri care părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului 	50%	59,87%	9,87%
------------	--	-----	--------	-------

Sursa: Raport Final de Implementare (RFI) POSDRU 2007 - 2013

- 726.** Se poate observa faptul că în cazul indicatorilor de output, ținta nu a fost atinsă, dacă pentru întregul grup țintă persoane vulnerabile gradul de îndeplinire a fost de 83,63% pentru categoriile specifice gradul de îndeplinire este între 51% și 65% indicând faptul că **aceste categorii, persoane de etnie romă, persoane cu dizabilități, tineri care părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului și persoane cu dependente** sunt greu de „atins” adică **greu de activat și mobilizat în programe.**
- 727.** Indicatorii de program reflectă eficacitatea formării profesionale a grupurilor vulnerabile și anume ponderea participanților care au finalizat formarea cu certificarea competențelor dobândite. Practic acest lucru indică numărul persoanelor care au dobândit o calificare sau un nivel de competențe ce le va facilita obținerea unui loc de muncă și o stabilitate a ocupării pe termen lung.
- 728.** Pentru a surprinde progresul la nivelul DMI 6.2, au fost analizate datele disponibile în baza de date SMIS, stabilindu-se gradul de îndeplinire a țăintelor proiectelor contractate în cadrul acestui DMI, atât pentru indicatorii de program, cât și pentru indicatorii suplimentari. Cu toate că nu s-a putut stabili o coerență deplină între datele din RFI și SMIS, analiza realizărilor și rezultatelor raportate de la nivel de proiect oferă o imagine solidă a ceea ce a reușit să producă sau să genereze doar DMI 6.2.

Tabel 35 Gradul de îndeplinire a țăintelor indicatorilor de program la nivelul DMI 6.2

Indicatori de program		Valori țintă	Valori atinse aprobate	Grad de realizare
Cod	Indicatori de output			
141 397	Numărul participanților la programele de calificare/recalificare destinate grupurilor vulnerabile, din care:	76.326	54.660	71,61%
142 398	<ul style="list-style-type: none"> Persoane de etnie romă 	27.956	17.375	62,15%
143 399	<ul style="list-style-type: none"> Persoane cu dizabilități 	12.522	7.877	62,91%
144 400	<ul style="list-style-type: none"> Tineri care părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului 	4.590	1.731	37,71%
145 401	Numărul de persoane dependente sprijinite	13.802	8.157	59,10%
	Indicatori de rezultat	Țintă	Valori atinse aprobate	Diferență puncte procentuale
153 402	Ponderea participanților la programele de calificare/recalificare pentru grupurile vulnerabile care obțin certificare, din care:	16,92%	77,80%	60,88%
154 403	<ul style="list-style-type: none"> Persoane de etnie romă 	27,06%	76,66%	49,60%
155 404	<ul style="list-style-type: none"> Persoane cu dizabilități 	42,61%	80,31%	37,70%

156 405	• Tineri care părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului	73,86%	87,64%	13,78%
------------	--	--------	--------	--------

Sursa: SMIS și prelucrări autori

729. În cazul indicatorilor de output țintele nu au fost atinse, gradul de realizare al acestora fiind între aproximativ 59% și 72%, excepție făcând indicatorul „Numărul participanților la programele de calificare/recalificare destinate grupurilor vulnerabile, din care: tineri care părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului”, care a fost atins în proporție de doar 37,71%. În cazul indicatorilor de rezultat țintele au fost depășite, gradul de realizare fiind ridicat (118% - 460%).

Tabel 36 Gradul de îndeplinire a țintelor indicatorilor suplimentari la nivelul DMI 6.2

Indicatori suplimentari		Valori țintă	Valori atinse aprobate	Grad de realizare
Cod	Indicatori de output			
406	Număr de participanți la instruire – acces pe piața muncii	69.847	53.851	77,10%
146 407	Număr de persoane care au beneficiat de consiliere/orientare – acces pe piața muncii	10.4053	85.413	82,09%
147 408	Număr de participanți FSE - femei	45.583	45.104	98,95%
149 409	Număr de participanți FSE – persoane cu dizabilități	16.641	17.373	104,40%
148 410	Număr de participanți FSE – persoane de etnie romă	42.053	36.935	87,83%
411	Numărul de locuri de muncă nou create – acces pe piața muncii	2.078	993	47,79%
475	Numărul participanților la programele de formare dedicate specialiștilor în domeniul incluziunii sociale	5000	Date indisponibile	N/a
Indicatori de rezultat		Țintă	Valori atinse aprobate	Diferență puncte procentuale/ Grad de realizare
157 412	Ponderea persoanelor care în termen de 6 luni după participarea la programe integrate și-au găsit un loc de muncă (%)	1,62% ³¹	1,89%	0,27%
157 413	Ponderea persoanelor care în termen de 6 luni după participarea la programe integrate urmează o altă formă de pregătire	0,79%	1,61%	0,82%
414	Număr de participanți la instruire care au găsit un loc de muncă în termen de 6 luni – acces pe piața muncii	4.888	1.931	39,50%
415	Număr de participanți la instruire care urmează o altă formă	6.340	3.436	54,20%

³¹ Valorile au rezultat prin prelucrarea datelor din sistemul de monitorizare SMIS și sunt mult mai mici decât valorile înregistrate la nivel de proiecte, de exemplu în studiile de caz. Valorile pot fi influențate și de proiecte care nu au avut definiți indicatori de rezultat privind ocuparea (indicatori 412, 413, 4114, 415), ci doar cei de instruire certificată (indicator 416). Din acest motiv interpretăm cu precauție aceste date.

	de pregătire – acces pe piața muncii			
416	Număr de participanți la instruire certificați – acces pe piața muncii	57.833	41.669	72,05%
417	Parteneri transnaționali implicați în proiect – acces pe piața muncii	42	4.514 Posibila eroare de raportare	N/A

Sursa: SMIS și prelucrări autori

- 730.** În cazul indicatorilor suplimentari de output, gradul de realizare variază între 77% și 104%, țintă depășită în cadrul indicatorului „Număr de participanți FSE – persoane cu dizabilități”. Excepție face indicatorul „Numărul de locuri de muncă nou create – acces pe piața muncii”, al cărui grad de realizare este doar 47,79% și indicatorul „Numărul participanților la programele de formare dedicate specialiștilor în domeniul incluziunii sociale”, care are grad de realizare 0%, în cazul celui din urmă putând fi vorba despre o raportare eronată.
- 731.** Gradul de îndeplinire a țintelor indicatorilor „Ponderea persoanelor care în termen de 6 luni după participarea la programe integrate și-au găsit un loc de muncă (%)” și „Ponderea persoanelor care în termen de 6 luni după participarea la programe integrate urmează o altă formă de pregătire” nu poate fi analizat, având în vedere că valorile specificate nu includ și indicatorul cod 157 care prezintă o valoare cumulată a celor doi indicatori. În cazul celorlalți indicatori suplimentari de rezultat, gradul de realizare variază între aproximativ 39% și 72%, cu excepția depășirii țintei indicatorului „Parteneri transnaționali implicați în proiect – acces pe piața muncii”, care prezintă o valoare extrem de ridicată, posibil datorată unei erori de interpretare a indicatorului.
- 732.** Astfel datele cumulate de la nivelul proiectelor indică faptul că prin DMI 6.2:
- Peste 54 mii de persoane aparținând grupurilor vulnerabile au participat la programe de calificare și formare profesională dintre care peste 42 mii (77,8%) au obținut o certificare a competențelor. Dintre aceștia peste 17 mii sunt persoane de etnie romă, peste 8 mii sunt persoane dependente și în jur de 8 mii persoane cu dizabilități. Tinerii ce părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului au participat la program în număr mai mic decât celelalte grupuri, sub 2 mii, mai exact 1731 de tineri. Această valoare reprezintă aproximativ 13% din totalul tinerilor care au părăsit sistemul de stat de protecție socială în perioada 2014-2017.
 - Peste 85 de mii de persoane au beneficiat de consiliere orientare pentru acces pe piața muncii.
 - 993 de locuri de muncă au fost create pentru persoanele aparținând grupurilor vulnerabile.
 - Măsura în care participanții se regăseau în ocupare sau forme de pregătire arată rezultate modeste cu rate de sub 2% dintre participanții la programe integrate.
- 733.** Nerealizarea țintelor propuse este explicată pe de o parte prin premisele care au stat la baza stabilirii unor ținte mult prea ambițioase, fără consultarea prealabilă a tuturor factorilor interesați, inclusiv cu mediul de afaceri, și fără o analiză concretă asupra situației persoanelor vulnerabile și continuând cu aspecte particulare care țin de specificul fiecărei categorii de persoane vulnerabile. Pe de altă parte a fost dificil de apreciat în faza de programare, funcționalitatea mecanismelor de implementare datorită lipsei de experiență în implementarea unor programe de o asemenea anvergură. Recrutarea și menținerea grupului țintă poate fi considerat unul din factorii care au influențat atingerea țintelor propuse, în condițiile în care identificarea persoanelor aparținătoare grupurilor vulnerabile a fost dificilă, neexistând o evidență a acestora, așa cum este cazul tinerilor instituționalizați care nu mai sunt monitorizați ulterior părăsirii sistemului de protecție a copilului sau a persoanelor de etnie romă, care, în unele cazuri, nu dețin documente personale. Din discuțiile cu beneficiarii de finanțare s-a confirmat faptul că derularea de activități dedicate grupurilor vulnerabile și implicarea acestora au fost, de asemenea, dificile, aceste persoane neavând un comportament predictibil și fiind necesar un efort suplimentar pentru expunerea beneficiilor pe care intervențiile le pot avea asupra lor.
- 734.** Analiza calitativă pe baza datelor primare colectate confirmă rezultatele generate de program, dar le și nuanțează sub aspect calitativ și a potențialului de a produce efecte pe termen lung și în mediul mai larg al grupurilor vulnerabile.

- 735.** Astfel persoanele intervievate, participanții la sondaj, ateliere de lucru, focus grup și panel de experți (la care ne vom referi în continuare ca persoane consultate), au confirmat și au exemplificat efecte pozitive generate asupra beneficiarilor finali ai DMI 6.2. Astfel au fost confirmate: îmbunătățirea accesului la formare, dezvoltarea competențelor și obținerea de calificări de către aceștia într-o gamă largă de domenii. Au fost observate și îmbunătățiri ce constau în creșterea abilității individuale de identificare, obținere și menținere a unui loc de muncă ca urmare a serviciilor sociale de ocupare îmbunătățite de care au beneficiat (informare, consiliere, mediere, acompaniere), șansele de angajare crescând considerabil, aceste aspecte fiind confirmate și prin sondajul derulat în rândul beneficiarilor de finanțare (Anexa 4).
- 736.** Pe de altă parte, datele calitative au evidențiat unele aspecte, trăsături calitative ale rezultatelor ce au diminuat potențialul lor de a genera un impact pe termen mai lung sau în mediul mai larg al grupului țintă. Aceste aspecte, ce sunt în continuare descrise, se referă la toată gama de rezultate ale programului și anume: calificările și competențele dobândite, tipologia beneficiarilor finali, atitudini și nevoi speciale ale acestora, locurile de muncă create, atitudinea și implicarea angajatorilor, parteneriatele create.
- 737.** Un aspect calitativ este cel legat de relevanța calificărilor și competențelor dobândite (relevanța formării) față de nevoile angajatorilor. Pe de o parte beneficiarii de finanțare au semnalat dificultățile de a cunoaște cererea reală de calificări de pe piața forței de muncă, pentru unele calificări dovendindu-se a fi dificilă identificarea unor angajatori. Un al doilea aspect este eficacitatea formării, măsurată în program prin certificarea obținută la finalizarea programului de formare, în condițiile reglementărilor naționale privind formarea profesională. Au fost împărtășite numeroase opinii privind calitatea formării, numeroase cursuri de formare profesională derulate, au avut o calitate îndoielnică, participanții certificați neavând capacitatea de a performa la nivelul așteptat. Aceste probleme s-au datorat deficiențelor sistemului de certificare a formării profesionale sau au survenit ca urmare a organizării de cursuri în comunități/regiuni în care cererea față de anumite meserii era scăzută, fără o evaluare corectă a nevoilor pieței muncii, în absența unor parteneriate funcționale cu mediul de afaceri și ca urmare a inflexibilității POSDRU de a nu permite formarea profesională a persoanelor prin orientarea acestora către furnizori de formare autorizați pe piață.
- 738.** Există opinia larg împărtășită potrivit căreia DMI 6.2 a fost perceput ca o intervenție focalizată pe formarea profesională, fără o orientare suficient de puternică pe efectul de ocupare, cu toate că indicatori de rezultat relevanți au fost definiți.
- 739.** Un alt aspect privind potențialul DMI 6.2 de a produce un impact asupra grupurilor vulnerabile în general este că proiectele POSDRU nu s-au focalizat pe persoanele cele mai vulnerabile, datorită unor bariere de acces, cum ar fi cazul persoanelor care au finalizat doar ciclul primar de învățământ, familii monoparentale care nu au avut în grijă cui să își lase copii sau persoanele din mediul rural pentru care accesul fizic era problematic. Pentru categoriile mai sus menționate subvențiile nu au fost suficiente în vederea asigurării participării, în viitor fiind necesară corelarea intervențiilor cu cele de tipul a doua șansă, cu cele care includ sprijin pentru persoanele dependente și organizarea acestora în locații cât mai apropiate de cele ale persoanelor vulnerabile.
- 740.** O altă trăsătură a rezultatelor programului evidențiată în interviuri și consultări a fost interesul scăzut al unor participanți și focalizarea lor pe interesul material legat de subvenția de participare la formare. În ciuda tuturor eforturilor depuse, o parte din persoanele vulnerabile au refuzat să se angajeze după finalizarea intervenției proiectelor, stimulentele oferite pentru participarea la cursuri reprezentând principalul motiv în vederea implicării acestora, în lipsa condiționării de integrarea pe piața muncii ulterioară. Beneficiile bănești provenite din ajutoarele sociale favorizează acest fenomen, dată fiind ușurința obținerii, lipsa controlului din partea unora dintre autorități pentru îndeplinirea obligațiilor ce revin și cuantumul acestora per familie, apropiat de nivelul salariului minim pe economie, lucru care descurajează angajarea. În unele situații, persoanele vulnerabile au nevoie de timp pentru a se adapta unei culturi a muncii (timp de lucru, productivitate), angajatorii dovendindu-se a nu fi atât de deschiși în a accepta astfel de situații.
- 741.** Cercetarea în teren a confirmat îmbunătățiri privind deschiderea angajatorilor față de grupurile vulnerabile și capacitatea lor de a adapta locurile de muncă și procesele nevoilor acestora. Aceasta este o tendință manifestată cu precădere în regiunile mai dezvoltate, nevoia mare de forță de muncă ajutând în acest sens. Pentru angajatori, adaptarea locurilor de muncă pentru angajarea persoanelor cu dizabilități implică costuri suplimentare, unii înțelegând nevoile și drepturile persoanelor vulnerabile de a fi angrenate pe piața muncii, însă aceste persoane au nevoie de îndrumare specială, iar resursele sunt cel mai adesea limitate. O parte dintre angajatori prezentau reticențe în angajarea persoanelor vulnerabile prin prisma faptului că locurile de muncă

presupun îndeplinirea mai multor sarcini, iar pentru unele persoane vulnerabile, în special în cazul unor anumite dizabilități, este dificil să gestioneze mai multe responsabilități, să ia decizii sau să își organizeze și prioritizeze sarcinile de serviciu.

- 742.** Creșterea nivelului de informare și conștientizare în rândul cetățenilor cu privire la discriminarea grupurilor vulnerabile este confirmată în sondaj (Anexa 4), existând izolat situații în care persoanele aparținând diverselor categorii vulnerabile se confruntă cu situații discriminatorii la locul de muncă, cauzate de către ceilalți angajați.
- 743.** POSDRU a pus bazele creării unor noi locuri de muncă sau a angajării persoanelor din grupul țintă, însă acestea au fost susținute în foarte mare măsură de acordarea de subvenții. Conform sondajului și interviurilor subvențiile au reprezentat una din acțiunile care au influențat în foarte mare măsură incuziunea socio-profesională și stimulente pentru angajatori. La încetarea acestora activitatea profesională a fost sistată, fie prin desființarea locurilor de muncă, fie prin demisia persoanelor în cauză.
- 744.** Dezvoltarea de parteneriate, prin intermediul proiectelor, a dus la susținerea procesului de inserție socială și profesională a persoanelor vulnerabile prin implicarea actorilor relevanți în domeniu: angajatori, patronate, organizații sindicale, ONG-uri, a autorităților responsabile în domeniu, etc., vizând obținerea celor mai bune rezultate menite să asigure reușita reintegrării în comunitate și pe piața muncii a acestor persoane.
- 745.** POSDRU, prin DMI 6.2 a contribuit și la formarea și specializarea personalului implicat în procesul de incluziune socio-profesională a persoanelor vulnerabile, fiind prezentă nevoia continuă de formare și dată fiind lipsa resurselor de la bugetul de stat pentru acest scop, după cum reiese din sondaj (Anexa 4).

Impactul și contribuția programului

- 746.** Analiza impactului combină analiza cantitativă (extensiv prezentată în Anexa 10 și sumarizată în cele ce urmează) cu analiza calitativă.
- 747.** Metodologia analizei cantitative a fost adaptată disponibilității datelor așa cum se descrie în capitolul Aplicare a metodologiei și instrumentelor (paragraf 433) și în anexa 10. Astfel în absența unui grup de control, analiza cantitativă a fost concepută ca o metodă aplicată doar grupului tratat pe perioada 2011- 2017, perioadă adecvată ciclului de implementare în care efectele intervenției pot fi observate.
- 748.** Pentru populația participantă la intervențiile DMI 6.2, beneficiară direct de realizările și rezultatele efectelor datele de monitorizare oferă 178.467 înregistrări, inclusiv duplicări corespunzătoare participanților la mai multe activități. Așa cum s-a explicat în capitolul „Probleme și limitări metodologice” a fost necesară verificarea completitudinii bazei de date pentru a construi grupul tratat, format din beneficiari unici cu date complete și corecte. Au fost eliminate înregistrările cu CNP duplicat și cele cu date incomplete. A rezultat un set de date complet pentru 80.459 persoane, beneficiari unici ai intervențiilor POSDRU DMI 6.2. Pentru analiză au fost stabilite patru categorii de persoane aparținând grupurilor vulnerabile, care asigură o omogenitate adecvată analizei din perspectiva caracteristicilor vulnerabilităților și corespunde datelor de monitorizare, după cum urmează:
- S1. Persoane cu dizabilități;
 - S2. Persoane de etnie romă;
 - S3. Tineri care părăsesc sistemul instituționalizat;
 - S4. Alte categorii de persoane vulnerabile.
- 749.** Pentru grupul tratat a fost construit un eșantion probabilistic, stratificat, reprezentativ pentru cele patru segmente ale grupului tratat așa cum se arată în anexa 10. Caracteristicile identificate ca relevante pentru analiza impactului și a factorilor ce pot modera, sau media efectele au fost: statutul socio-ocupational la intrarea în program, mediul de rezidență, localitatea de reședință, nivelul de studii, sex, tip vulnerabilitate.
- 750.** Impactul brut al intervenției privind statutul socio ocupational este măsurat prin deținerea unui contract de muncă individual cu timp integral sau parțial de membrii grupului tratat, conform înregistrărilor Inspectoratului Teritorial de Muncă. Pentru delimitarea impactului de rezultate, menționăm ca statutul ocupațional la 6 luni de la intervenție este considerat un indicator de rezultat, în timp ce efectul la nivel de impact este considerat la un respectiv doi ani de la finalizarea intervenției. Efectele măsurate pentru eșantionul stabilit sunt extinse în analiză la nivelul grupului tratat definit pentru a reflecta dimensiunea efectului.

751. Ponderea persoanelor participante la program care nu au deținut un contract individual de muncă încheiat pe piața muncii în perioada 2011 – 2017, este de 50,25% din totalul participanților, iar pe segmente:

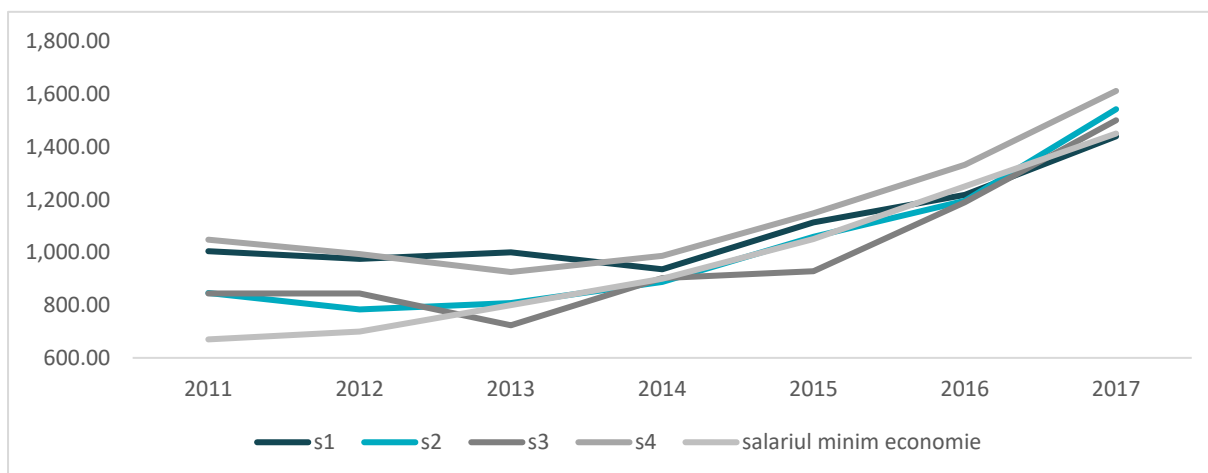
- S1 – persoane cu dizabilități 66,27%;
- S2 – persoane de etnie romă 39,85%;
- S3 – tineri instituționalizați 31,82%;
- S4 – alte categorii de persoane vulnerabile 46,34%.

752. Cea mai mare parte a contractelor sunt contracte cu normă întreagă, cele cu timp parțial au variat între 19,57% în 2011 și 57,78% în 2014. În 2017 33,97% dintre contractele de munca ale participanților la program erau cu timp parțial.

753. Numărul angajărilor a crescut pe măsură ce programul a avansat în implementare. Stagnarea din perioada 2012-2014 se corelează cu blocajul în implementarea POSDRU atât prin absența lansărilor de apeluri în perioada 2010-2012, cât și a întârzierilor plăților către beneficiari.

754. Din punct de vedere al evoluției venitului mediu brut lunar comparativ cu evoluția salariului minim pe economie, se poate observa din figura de mai jos faptul că salariul minim pe economie a înregistrat o evoluție pozitivă în perioada 2011–2017, pe când salariul mediu brut lunar pentru cele 4 segmente a înregistrat evoluții negative, cu precădere în perioada 2012–2014, creșteri semnificative fiind observate în special în 2016 – 2017. Media salariilor brute lunare nu depășește 50% din salariul mediu pe economie (cu o excepție în 2011 pentru S1 și S4 cand depășește acest prag cu câteva puncte procentuale) și se plasează în jurul salariului minim pe economie.

Figura 20. Evoluția venitului mediu lunar brut în grupul tratat raportat la salariul minim pe economie

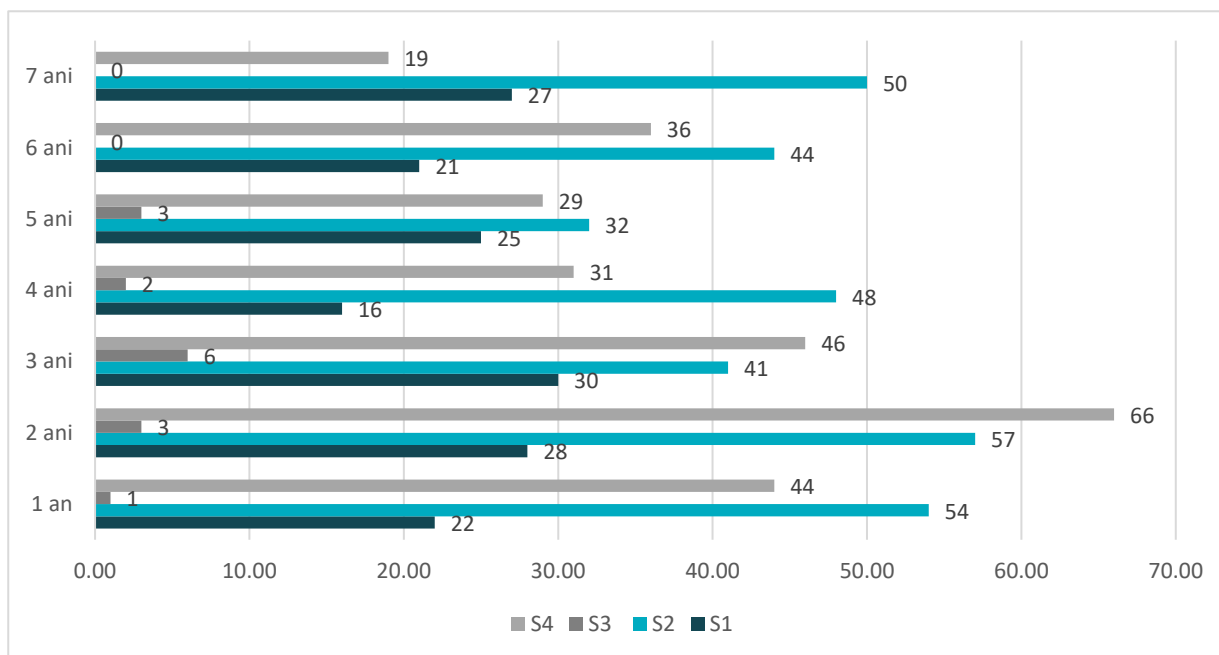

Sursa: prelucrare autori

755. Evoluția salariilor medii brute poate fi corelată cu efectele târzii ale crizei economice din perioada 2009-2011, sau cu deficitul de forță de muncă în perioada 2015 - 2017 și procesul intensificat de atragere a resurselor umane, manifestat la nivelul angajatorilor.

756. Continuitatea ocupării a fost analizată prin numărul anilor în care participanții au avut un contract de muncă în perioada de 7 ani de analiză, 2011-2017. Pentru toate segmentele din cei 7 ani de analiză în medie între 3 și 4 ani persoanele au fost ocupate, diferențele pe categorii de grupuri vulnerabile nefiind majore, după cum reiese din graficul de mai jos.

Figura 21. Continuitatea ocupării pe segmente

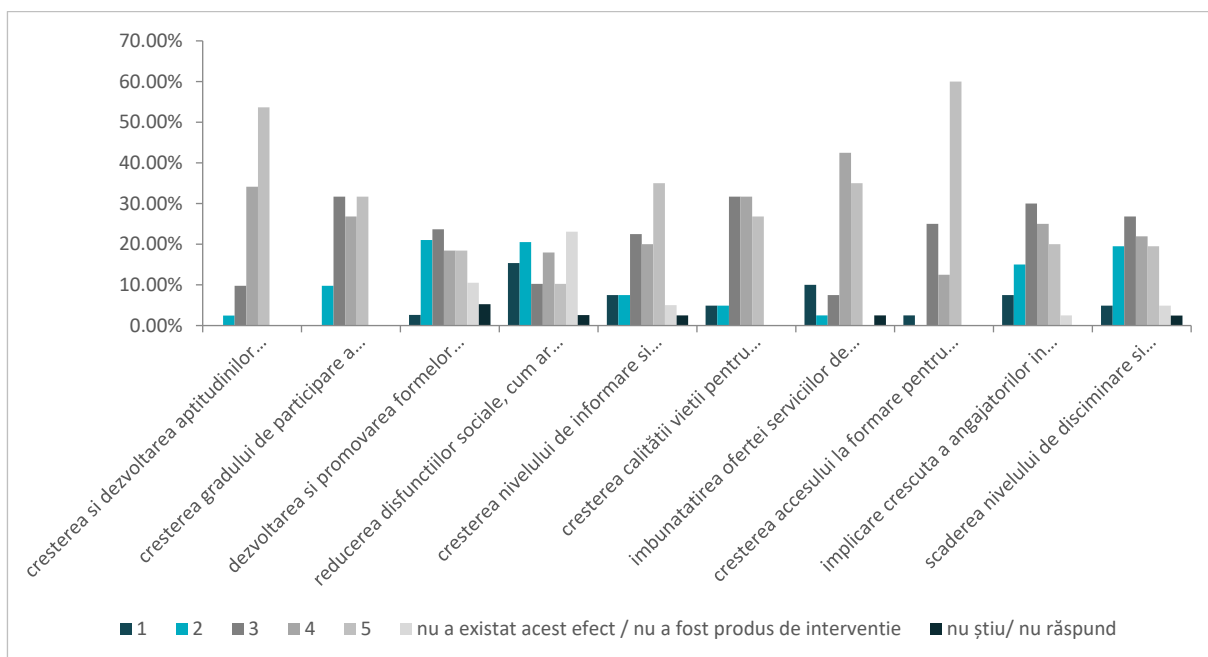

Sursa: prelucrare autori

757. Datele calitative colectate oferă evidențe ale impactului observat asupra beneficiarilor finali și opinii privind limite ale impactului intervențiilor. Persoanele intervievate au specificat faptul că opinia lor se referă la perioada de implementare și susținabilitate, dincolo de aceasta neavând mecanisme de a urmări situația grupurilor vulnerabile, nici măcar instrumentele create în acest scop nu mai sunt funcționale (exemple sunt furnizate în acest sens și în studiile de caz).

758. Sondajul în rândul beneficiarilor oferă o opinie privind extensia efectelor observate prin implementarea proiectelor. Aproape toți respondenții (peste 97%) apreciază că proiectele au contribuit semnificativ la (i) dezvoltarea competențelor (calificarea) persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile și (ii) creșterea accesului la formare pentru persoane fără calificare. Peste 90% dintre respondenți percep semnificative efectele privind participarea pe piața muncii, creșterea calității vieții. Cu toate că sunt confirmate și alte efecte, mai puțini respondenți văd contribuția proiectelor semnificativă la producerea lor, cum ar fi reducerea disfuncțiilor sociale, scăderea nivelului de discriminare și creșterea diversității în procesele de angajare, implicarea angajatorilor promovarea formelor alternative de angajare. Studiile de caz confirmă că problemele cele mai frecvente (în șapte proiecte) de atingere a țintelor se referă la ocuparea sau continuarea pregătirii la 6 luni de la încheierea sprijinului (Figura 22. Opinia respondenților privind intervențiile și efectele produse).

Figura 22. Opinia respondenților privind intervențiile și efectele produse

Sursa: Sondaj adresat beneficiarilor POSDRU, DMI 6.2. Îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii

- 759.** Intervenițiile au confirmat și au oferit exemple în care persoane vulnerabile și-au îmbunătățit situația, au dobândit un loc de muncă ca urmare a intervențiilor POSDRU, fapt ce în mod cert a contribuit și la bunăstarea personală. Astfel de persoane manifestau un interes crescut față de identificarea unui loc de muncă, în special tinerii instituționalizați, persoane cu dizabilități, dar și foști deținuți și persoane de etnie romă, depășind așteptările angajatorilor, dând dovadă de seriozitate și hărnicie. Exemple de reușită pot fi înfățișate și prin derularea activităților independente de către persoanele vulnerabile pentru asigurarea nevoilor de bază (cultivarea legumelor și comercializarea acestora, comercializarea florilor, etc.). POSDRU a dus beneficii și în rândul persoanelor deținute, procentul deținuților care pe perioada detenției muncesc înregistrând o creștere, ca urmare a cursurilor de formare finalizate. Chiar dacă acest aspect aducea beneficii activității profesionale și pe perioada detenției sau eliberarea înainte de termen, au fost continuate și ulterior eliberării, angajatorii fiind mulțumiți de prestațiile foștilor deținuți, ceea ce contribuie în mod indirect și la reducerea ratei infracționalității și previne reînțorcerea în sistemul de detenție a acestora.
- 760.** Un efect evidențiat de persoanele intervievate a fost acela al schimbării atitudinii unor persoane vulnerabile. Participarea la activități, consilierea și exemplele de succes împărtășite au avut efect motivant mobilizând participanții.
- 761.** Profilul persoanelor vulnerabile participante la intervenții cu cea mai bună situație ocupațională observată arată că cel mai frecvent aceste persoane sunt din mediul urban, surprinzător sunt persoane inactive la intrarea în program sau persoane deja angajate și mai puțin frecvent persoane șomere. Pe de altă parte persoanele a căror situație ocupațională nu s-a schimbat, au rămas fără un loc de muncă pe toată durata programului și doi ani după finalizare sunt în cea mai mare parte persoane inactive, din mediul rural. Acest lucru demonstrează că sprijinul poate produce impactul așteptat și asupra grupurilor greu de activat, cum ar fi persoanele inactive dacă măsurile sunt adecvate. Oferta mai slabă de locuri de muncă din mediul rural, cât și barierele de acces la locurile de muncă, de mobilitate afectează ocuparea persoanelor din mediul rural.
- 762.** Analiza calitativă a contribuției programului la situația socio-ocupațională a grupurilor țintă este construită pe setul de fenomene sau procese socio economice ce puteau să reprezinte o alternativă a programului la producerea impactului brut măsurat. Analiza se face pentru impactul asupra grupului țintă tratat. Autorii au identificat prin cercetarea documentară și cercetarea în teren cinci fenomene (proces) cu potențial de a contribui la generarea impactului observat la nivelul grupului tratat ca alternativă la contribuția programului.

- Alte intervenții ale POSDRU;
- Alte programe cu obiective relevante;
- Dinamica naturală a ocupării persoanelor vulnerabile;
- Evoluția economică reflectată în variații ale cererii de forță de muncă;
- Reglementări privind ocuparea persoanelor vulnerabile.

Pentru fiecare fenomen se prezintă dovezi privind influența respectiv contribuția la impactul observat descris mai sus.

- 763.** Contribuția altor intervenții POSDRU la creșterea gradului de ocupare a grupului țintă DMI 6.2 este minor deoarece: accesul la servicii dedicate de ocupare nu a fost posibil prin alte DMI-uri (cum ar fi DMI 6.1 dedicat sprijinirii economiei sociale) datorită delimitărilor stabilite pentru a se evita suprapuneri ale intervențiilor din același program. Este posibilă o contribuție indirectă, doar prin alte activități complementare vizând îmbunătățirea atitudinii sau nivelului de competențe, totuși cu o probabilitate scăzută, datorită dificultății de activare și mobilizare a grupurilor vulnerabile. Contribuția altor intervenții ale POSDRU la impactul observat este evaluată de autori ca scăzută.
- 764.** Opiniile împărtășite de beneficiarii de finanțare au confirmat și exemplificat situația multor participanți care nu ar fi avut acces la calificare și formare în absența proiectelor finanțate prin DMI 6.2.
- 765.** Contribuția altor programe a fost analizată. Beneficiarii intervievați au menționat posibilitatea finanțării unor acțiuni similare prin alte fonduri cum ar fi Granturile Spațiului Economic European (SEE) și norvegiene. Posibilitatea atribuirii impactului acestor fonduri este apreciată de autori ca scăzută deoarece, volumul fondurilor este mult mai mic față de POSDRU, iar beneficiarii văd aceste granturi ca programe complementare finanțând cheltuieli ce nu sunt eligibile în POSDRU (cum ar fi dotări). Prin granturile SEE și cele norvegiene au fost disponibile fonduri de aproximativ 48 mil Euro pentru dezvoltare socială în general, în perioada de implementare a programului POSDRU.
- 766.** O comparație cu dinamica naturală a ocupării a fost posibilă cu datele accesibile doar pentru grupul persoane cu dizabilități. Analiza aduce dovezi cantitative **privind contribuția programului** la îmbunătățirea statutului ocupațional al participanților cu dizabilități. Analiza sectorului relevă un grad de ocupare a persoanelor cu dizabilități sub 5% din populația adultă cu dizabilități. Analiza grupului tratat arată că ponderea persoanelor ocupate din totalul participanților cu dizabilități la program variază între 14% la începutul programului și crește la 22,75% la un an respectiv doi ani după terminarea programului. Cu certitudine un factor care a contribuit la această rată de ocupare este și natura programului care a focalizat beneficiarii de finanțare pe persoanele cu handicap mai ușor și potențial de angajare mai ridicat, însă și acesta este un factor de mediere pozitiv pentru generarea impactului așteptat.
- 767.** Atât dinamica ocupării cât și opiniile beneficiarilor confirmă faptul că atât efectele crizei economice în primii ani ai ciclului programului cât și creșterea economică și deficitul de forță de muncă au influențat producerea impactului. Astfel după 2015 nevoia de forță de muncă a crescut interesul angajatorilor și pentru grupurile vulnerabile, facilitând ocuparea.
- 768.** În ceea ce privește angajabilitatea și veniturile generate ce pot reduce sărăcia ocupării datele nu indică o contribuție netă a programului. Astfel creșterea brută a venitului mediu pe toate segmentele este similară tendinței de creștere a salariului minim pe economie, indicând o corelare puternică a nivelului de salarizare cu acesta. De asemenea venitul lunar mediu al grupului tratat se plasează la jumătate sau sub salariul mediu pe economie în perioada de analiza a efectelor.
- 769.** În ceea ce privește cadrul de reglementare cu toate că pe perioada de implementare a programului au fost inițiate primele demersuri pentru dezvoltarea economiei sociale, puține măsuri au fost implementate pentru a constitui o alternativă reală la intervențiile DMI 6.2 pentru ocuparea grupurilor vulnerabile. Mai mult decât atât în perioada 2006-2017 a avut loc o scădere dramatică a numărului întreprinderilor sociale fără a afecta semnificativ ocuparea persoanelor asistate prin program.
- 770.** În tabelul de mai jos se sumarizează potențialul alternativelor la program de a contribui la impactul observat. Se poate concluziona că impactul observat la nivelul grupului tratat poate fi atribuit în mare măsură DMI 6.2,

însă se datorează și dinamicii naturale a ocupării corelată cu creșterea economică și cererea de forță de muncă ce potențează impactul DMI 6.2.

Nr. crt.	Program fenomen cu potențial de influență	Contribuția potențială *
1	Alte intervenții ale POSDRU	Minoră
2	Alte programe cu obiective relevante	Minoră
4	Dinamica naturală a ocupării persoanelor vulnerabile, în condițiile evoluției economiei, și variației ale cererii de forță de muncă	Medie
5	Reglementări privind ocuparea persoanelor vulnerabile	Minoră

Sursa: autori, * nivelul contribuției la îmbunătățirea statutului socio-ocupational al grupurilor vulnerabile: opinia autorilor pe baza dovezilor colectate, pe trei niveluri semnificativ, mediu, minor.

771. La nivelul sectorului, impactul DMI 6.2 privind statutul socio ocupational al grupurilor vulnerabile este limitat datorită, ponderii scăzute a persoanelor participante în program în total grup țintă (acolo unde poate fi estimată cum ar fi tineri instituționalizați 10%), sustenabilității limitate a rezultatelor ce ar putea extinde efectele în mediul mai larg în afara grupului țintă.

Sinteza constatărilor

772. Peste **54 de mii de persoane aparținând grupurilor vulnerabile au participat** la programe de formare profesională și calificare, dintre care 48 de mii (77,8%) au obținut certificarea competențelor. Alte servicii de sprijin pentru 85 de mii de persoane, aproape o mie de locuri de muncă create pentru grupurile vulnerabile au avut ca scop facilitarea accesului pe piața muncii. Totuși, efectul asupra ocupării la șase luni de la încetarea sprijinului doar 3,5% dintre participanții la servicii integrate aveau un loc de muncă sau continuau formarea profesională.

773. Potențialul rezultatelor DMI 6.2 de a genera un impact semnificativ asupra situației socio-ocupationale pe termen lung a fost limitat de calitatea insuficientă a formării, de relevanța limitată a unor calificări față de nevoile pieței muncii, de interesul mai degrabă pentru beneficii pe termen scurt al participanților, îndeosebi subvenția decât un loc de muncă pe termen lung. De asemenea sustenabilitatea redusă a parteneriatelor locale pentru ocupare a limitat susținerea ocupării pe termen lung după încetarea finanțării.

774. DMI 6.2 a generat un impact asupra statutului socio-ocupational a grupului beneficiar de sprijin, însă limitat atât ca și număr al beneficiarilor regăsiți pe piața muncii pe termen lung cât și ca angajabilitate și nivel al veniturilor. 50,25% dintre participanții la DMI 6.2 nu au avut niciodată un contract de muncă pe perioada de analiză 2011 -2017, în cazul persoanelor cu dizabilități acest subgrup a avut o pondere mai mare și anume 66,27%.

775. Persoanele care au avut contracte de muncă pe această perioadă au avut o ocupare intermitentă, pe perioada celor șapte ani de analiză, persoanele angajate au avut contracte de muncă în medie pe parcursul a trei ani. 80,43% dintre participanții angajați aveau contracte de muncă cu normă întreagă în 2011 ponderea acestora scăzând la 47% în 2015 și 2016 respectiv 66% în 2017.

776. Nu există evidențe a unui impact pozitiv al intervențiilor DMI 6.2 asupra nivelului veniturilor, media salariului brut lunar nedepășind nivelul salariului minim pe economie și 50% din salariul mediu pe economie.

777. DMI 6.2 a avut o contribuție semnificativă la ocuparea persoanelor beneficiare de sprijin, existând evidențe în cazul persoanelor cu dizabilități privind un grad de ocupare mai ridicat în grupul tratat decât media pentru întreaga populație adultă cu dizabilități. Accesul la formare și calificare nu ar fi fost posibil pentru o mare parte a participanților în absența programului. Mediul socio-economic a avut o influență semnificativă asupra ocupării atât din punct de vedere a găsirii unui loc de muncă, a stabilității angajării cât și a nivelului veniturilor generate. Ocuparea grupurilor vulnerabile pe piața muncii este sensibilă la factori sociali și economici în

absența unor măsuri de protecție sau condiții stimulative pentru angajatori.

Ipoteza de cercetare (Ipoteza 2): Intervențiile finanțate au avut o contribuție la îmbunătățirea participării pe piața muncii și a incluziunii grupurilor vulnerabile - **PARTIAL VALIDATĂ.**

10.3. ÎE 3. În ce măsură există și alte efecte, pozitive sau negative?

Abordarea metodologică

Ipoteza de cercetare (Ipoteza 3): Proiectele au produs și alte efecte neintenționate, pozitive sau negative.

Variabile de analiză: identificarea altor efecte ale intervențiilor finanțate prin POSDRU, în afara celor urmărite de program și cuantificarea celor pentru care este posibil acest lucru

- 778.** Răspunsul la ÎE 3 se bazează pe informații colectate prin interviuri, studiile de caz ateliere regionale și panelul de experți, precum și prin sondajul în rândul beneficiarilor.
- 779.** Evaluarea a pornit de la ipoteza că intervențiile finanțate au produs și alte efecte decât cele anticipate. Conform abordărilor teoretice integrarea grupurilor poate avea patru dimensiuni: economică, socială, civică și interpersonală³². Conform teoriei schimbării efectele așteptate au fost cele de natura ocupării incluzând efecte economice (venituri generate) și sociale (statut socio-ocupational) direct legate de obiectivele DMI 6.2. Acestea fac parte din logica intervenției la nivel înalt și au fost analizate ca parte a rezultatelor și impactului în cadrul întrebării de evaluare 2. Alte efecte generate de activitățile, realizările și rezultatele descrise în teoria schimbării vor fi identificate și analizate în această parte a evaluării.
- 780.** Efectele urmărite atât de natură pozitivă, cât și negativă, care se manifestă ca efecte indirecte ale intervențiilor, deci care nu au fost intenționate în momentul programării, în sensul că nu au fost incluse în lanțul causal, dar care s-au produs pe parcursul implementării POSDRU DMI 6.2, și care au generat consecințe asupra grupurilor țintă și altor părți interesate. Cunoașterea acestora este importantă pentru a înțelege modul în care intervențiile influențează aspecte mai largi ale grupurilor țintă, modul în care aceste efecte indirecte potențiază efectele așteptate pe parcursul derulării intervenției și a post intervenție.
- 781.** Abordarea sistematică a efectelor indirecte a constat în identificarea prin cercetare documentară a efectelor indirecte potențiale, extinzând apoi prin cercetarea empirică identificarea efectelor efectiv produse. Astfel efectele indirecte potențiale au fost încadrate în următoarele categorii:
- Efecte de natura atitudinii grupurilor vulnerabile privind beneficiile personale câștigate prin îmbunătățirea statutului ocupațional, dezvoltarea competențelor;
 - Efecte de natura încrederii în forțele proprii, motivația de a acționa, responsabilizarea pentru parcursul profesional;
 - Efecte de natura poziționării lor în societate, nivelul stimei de sine, nivelul de interacțiune cu alții;
 - Atitudine față de implicare, inițiativă, asumarea unui rol activ în acțiunile vizând grupurile vulnerabile;
 - Atitudini deschise pozitive față de grupurile vulnerabile în societate, în special în rândul angajatorilor.

Efecte indirecte pozitive identificate prin cercetarea în teren

- 782.** Interviurile au evidențiat că, în cazul anumitor proiecte, în special a celor în care participanții au fost expuși socializării o anumită perioadă în cadrul cursurilor sau a diferitelor activități de formare / calificare / instruire, **persoanele din grupurile țintă au manifestat o îmbunătățire a stării de spirit, o creștere a încrederii în sine și în forțele proprii:**
- o **motivație crescută pentru a-și găsi un loc de muncă și pentru a se dezvolta profesional** (cum este observabil în cazul proiectelor implementate de DGASPC Timiș, sau de către ANR). Din interviurile cu

³² Anexa (DMI 6.2).12 Literatură de specialitate, Zamfir, C. - Enciclopedia dezvoltării sociale, 2007

reprezentanții ai Fundației Motivation aflăm că acest lucru este în mod special valorizat de către persoanele cu dizabilități pentru care locul de muncă nu înseamnă numai creșterea nivelului de trai, ci reprezintă și o valorizare la nivel de societate; persoana defavorizată își mărește cercul de cunoștințe și învață lucruri noi, ceea ce poate conduce chiar la o schimbare de anvergură în viața persoanei, influențând și nivelul de trai al acesteia.

- **curiozitate crescută pentru lucruri practice și interes crescut în derularea de activități independente** menite să ajute în procurarea celor necesare pentru a acoperi nevoi de bază prin, de exemplu, cultivarea legumelor sau creșterea animalelor (așa cum reiese din interviurile cu DGASPC Bacău);
- **o diminuare, chiar dacă temporară, a izolării sociale**, care afectează destul de puternic unele segmente ale grupurilor vulnerabile (persoane romi, în special mame singure cu copii, persoane cu dizabilități, așa cum reiese din informațiile prezentate de majoritatea beneficiarilor care au implementat proiecte pentru acest grup țintă);
- **creșterea nivelului de receptivitate a grupurilor țintă la servicii de specialitate conexe** (educaționale, de sănătate, psihosociale), corelativ cu o conformare comportamentală crescută la serviciile de consiliere (așa cum este cazul proiectelor implementate de către ANA);
- creșterea gradului de auto-responsabilizare (de exemplu, prin prezența constantă la cursuri) și a capacității de a interacționa structurat cu reprezentanții ai instituțiilor locale (efecte observabile în cadrul proiectelor implementate de către ANR);
- **deschidere mai mare a companiilor pentru a angaja persoane vulnerabile** mai ales a celor formate și care presupun mai puține servicii suport de integrare pe piața muncii.

783. Efectele indirecte pozitive au rezultat și din sondajului adresat beneficiarilor de finanțare, aceștia menționând efecte precum: îmbunătățirea stimei de sine, creșterea încrederii în propriile forțe în rândul beneficiarilor finali; reducerea auto-excluziunii socio-profesionale, un fenomen extrem de des întâlnit mai ales în rândul minorităților etnice - romi, dar și a persoanelor cu dizabilități, foști deținuți, persoane cu HIV/SIDA, etc.

784. Efecte indirecte pozitive precum creșterea gradului de încredere și a stimei de sine; sentimentul de mulțumire manifestat de persoanele vulnerabile pentru oportunitatea de a beneficia de intervenții vizând formarea profesională; schimbarea stării de spirit prin implicarea în cadrul activităților comune persoanelor vulnerabile și celor care nu se încadrează în această categorie; creșterea motivației de a se reintegra pe piața muncii și de a se dezvolta din punct de vedere personal au fost confirmate și în cadrul atelierelor regionale. În cazul persoanelor deținute, deși nu există studii privind rata infracționalității, beneficiarii de finanțare consideră că implicarea acestora în diferite proiecte, vizând dobândirea unor aptitudini pentru o viață independentă, pregătirea profesională și sprijin acordat în vederea identificării unui loc de muncă, poate influența scăderea acesteia, fiind de asemenea un efect indirect neașteptat.

Efecte indirecte negative identificate prin cercetarea în teren

785. Cele mai importante efecte negative care s-au desprins în urma discuțiilor din interviuri, ateliere regionale și FG se referă la:

- **diminuarea sentimentului de încredere în misiunea proiectului** în cadrul grupurilor țintă (reprezentanții organizațiilor implementatoare precum DAS Curtea de Argeș sau DGASPC sector 6 confirmă încrederea scăzută în programele oferite grupurilor țintă);
- **diminuarea încrederii în sine** ca urmare a unor experiențe succesive de eșec; în cazul proiectului implementat de către DAS Curtea de Argeș sunt menționate situații în care unele persoane din grupurile vulnerabile au manifestat o reziliență scăzută la eșec și nu au mai dorit să meargă la interviuri după ce au fost respinse și/ sau discriminate de către potențiali angajatori;
- **așteptările nerealiste** care s-au creat în rândul persoanelor din grupuri țintă prin implementarea mecanismului de subvenție acordat participanților la cursuri în cadrul unor proiecte; în cazul proiectelor implementate de Fundația Motivation sau a observațiilor care se desprind din interviurile cu ANPDCA se identifică aceste efecte negative (participarea la curs doar pentru stimulente și chiar competiția între anumite proiecte finanțate prin POSDRU pentru aceeași plajă de participanți atrași prin oferirea de stimulente financiare), generate în principal de un vid de reglementare la nivelul mecanismelor de

implementare.

- 786.** Pierderea interesului față de activitățile desfășurate în cadrul proiectelor, în special în rândul persoanelor vulnerabile de etnie romă, a fost unul din efectele indirecte negative, menționat de către beneficiarii de finanțare în cadrul atelierelor regionale. Acest fapt se datorează atât perioadei îndelungate de la momentul recrutării grupului țintă până la derularea efectivă a activităților, cât și manifestării unor așteptări nerealiste vis-a-vis de beneficiile participării în cadrul proiectelor, în rândul persoanelor vulnerabile.
- 787.** Sondajul în rândul beneficiarilor și atelierelor regionale au evidențiat opinia participanților că DMI 6.2 a generat efecte și în ceea ce privește nivelul de informare și conștientizare a cetățenilor privind discriminarea grupurilor vulnerabile, a contribuit la scăderea nivelului de discriminare în procesul de angajare și la o mai bună implicare a angajatorilor în incluziunea grupurilor vulnerabile. Într-o măsură mai mică decât celelalte efecte este perceput și un efect pozitiv asupra reducerii disfuncțiilor sociale, cum ar fi consumul de droguri și alcool, infracționalitatea.

Sinteza constatărilor

- 788.** Datele colectate converg spre o opinie comună privind efectele pozitive indirecte asociate procesului de îmbunătățire a nivelului de calificare și statutului socio-ocupational ce a reprezentat obiectivul central al intervenției. Fără a putea măsura extensia acestor efecte se constată ca majoritatea persoanelor intervievate sau consultate confirmă aceste efecte pozitive incluzând: încredere mai mare în forțele proprii, implicare, motivarea de a participa la activitățile proiectelor și perseverență pentru rezolvarea problemelor proprii, reducerea gradului de izolare, creșterea nivelului de interacțiune, creșterea stimei de sine.
- 789.** Efecte pozitive s-au constatat și la nivel societal privind atitudinea față de grupurile vulnerabile, implicarea angajatorilor, deschiderea acestora pentru integrarea persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile.
- 790.** Efectele negative manifestate se leagă de motivația financiară pe termen scurt generată de subvenții, care a ajutat la mobilizarea pentru formare a unui număr mare de participanți, dar a subminat producerea efectelor pe termen lung. Blocajele în implementarea proiectelor au creat neîncredere în sprijinul oferit, sau eșecul la primele încercări de anagajare a dovedit o reziliență scăzută la insucces.

Ipoteza de cercetare (Ipoteza 3) este integral validată. Proiectele au produs și alte efecte neintenționate, pozitive cu un potențial ridicat de a influența pozitiv schimbarea dorită prin intervenție, iar efectele negative sunt cunoscute pentru a fi gestionate în programe viitoare.

10.4. ÎE 4. În ce măsură efectul depășește granița zonei sau a sectorului sau afectează alte grupuri, nevizate de intervenție?

Ipoteza 4: Efectele proiectelor se propagă în afara ariei de acțiune a intervențiilor.

Ipoteză de cercetare intermediară: Intervențiile au produs schimbări pozitive în rândul grupului țintă, au generat efecte pozitive în comunitate, au inspirat sau mobilizat alte entități, persoane pentru a contribui la creșterea ocupării în rândul grupurilor vulnerabile și a sprijini participarea la formare/calificare în vederea angajării acestora.

- 791.** ÎE 4 vizează propagarea efectelor asupra altor grupuri țintă sau în afara ariei vizate în momentul programării intervențiilor, factorii interesați ajutând la stabilirea modului de manifestare și la gradul de intensitate al manifestării lor.
- 792.** Ipoteza intermediară de la care s-a pornit în cercetare a fost aceea că intervențiile au produs schimbări pozitive în rândul grupului țintă, au generat efecte pozitive în comunitate, au inspirat sau mobilizat alte entități și/sau persoane pentru a contribui la creșterea gradului de ocupare în rândul persoanelor vulnerabile și a sprijini participarea la formare a acestora. Evaluarea a adus în prim plan exemple de astfel de efecte din afara zonei vizate, culese pe parcursul interviurilor, FG și atelierelor regionale și realizării studiilor de caz, precum și cu ajutorul sondajului în rândul beneficiarilor de finanțare.
- 793.** Efectul de propagare al intervențiilor DMI 6.2 a fost confirmat din discuțiile derulate cu beneficiarii de finanțare, din opiniile exprimate în cadrul sondajului și aprofundate prin intermediul studiilor de caz.

- 794.** O mare parte din activitățile derulate în cadrul proiectelor (consiliere, informare, mediere, acompaniere, formare profesională, derularea de campanii de informare - conștientizare și promovare a unui stil de viață sănătos) au fost derulate și ulterior finalizării acestora, fiind implicate și alte categorii de persoane vulnerabile, așa cum este cazul familiilor monoparentale sau a familiilor cu membri numeroși și venituri scăzute, persoane inactive, persoane dependente de droguri, persoane cu boli cronice, persoane vârsnice/dependente. În acest sens, a avut loc chiar și o extindere a paletei de servicii sociale oferite prin intermediul centrelor sociale înființate, dar nu numai, fiind incluse și activități de îngrijire la domiciliu, asistență psihologică și medicală.
- 795.** Cursurile de formare profesională derulate în vederea re/calificării s-au bucurat de o popularizare ridicată în rândul grupurilor vulnerabile din anumite regiuni ale țării, care arătau un interes crescut în vederea calificării într-un anumit domeniu. Acest aspect a fost influențat de cerințele impuse de deținerea unei certificări pentru derularea unei activități socio-profesionale sau de acordarea unor sporuri salariale ca urmare a deținerii unei calificări pentru persoanele care deja activau în domeniu, aspecte aplicabile și în cazul persoanelor care derulau activități sezoniere, sub formă legală, în afara granițelor țării.
- 796.** În comunitățile vulnerabile, efectele reale pot fi vizibile după o perioadă mai îndelungată, odată ce chiar și un număr redus de persoane înțeleg importanța educației și a formării profesionale, a unui loc de muncă și a unor venituri independente, schimbarea producându-se treptat și propagându-se și la nivel de comunitate, fiind vizibile și îmbunătățiri ale condițiilor de trai prin construirea caselor individuale, în cazul persoanelor de etnie romă, păstrarea curățeniei și igienei personale, o schimbare a mentalității.
- 797.** Activitățile de vizibilitate ale proiectelor au contribuit și la propagarea exemplelor de implicare a angajatorilor în proiecte de incluziune socială a grupurilor vulnerabile contribuind la extinderea interesului în mediul de afaceri pentru resursele de muncă inactive existente în aceste grupuri.

Sinteza constatărilor

- 798.** Datele colectate relevă faptul că fenomenul de propagare s-a produs predominant la nivelul comunităților grupurilor vulnerabile, la nivelul furnizării serviciilor și a atitudinii în societate față de grupurile vulnerabile. Fenomenul de propagare a condus la extinderea gradului de informare și conștientizare privind oportunitățile și beneficiile formării profesionale și integrării pe piața muncii, extinderea atitudinilor pozitive prin împărtășirea succesului participanților altor membri ai comunității, propagarea unui stil de viață ordonat, sănătos, extinderea gamei de servicii sociale furnizate prin centrele sociale pe parcursul implementării proiectelor cum ar fi: activități de îngrijire la domiciliu, asistență psihologică și medicală. Propagarea efectelor măsurilor de sprijin pentru ocuparea grupurilor vulnerabile a condus și la extinderea atitudinii deschise față de integrarea în organizații a persoanelor vulnerabile prin promovarea exemplelor de succes ale proiectelor prin acțiunile de informare și vizibilitate.

Ipoteza de cercetare (Ipoteza 4): Efectele proiectelor se propagă în afara ariei de acțiune a intervențiilor. - **IPOTEZĂ VALIDATĂ INTEGRAL.**

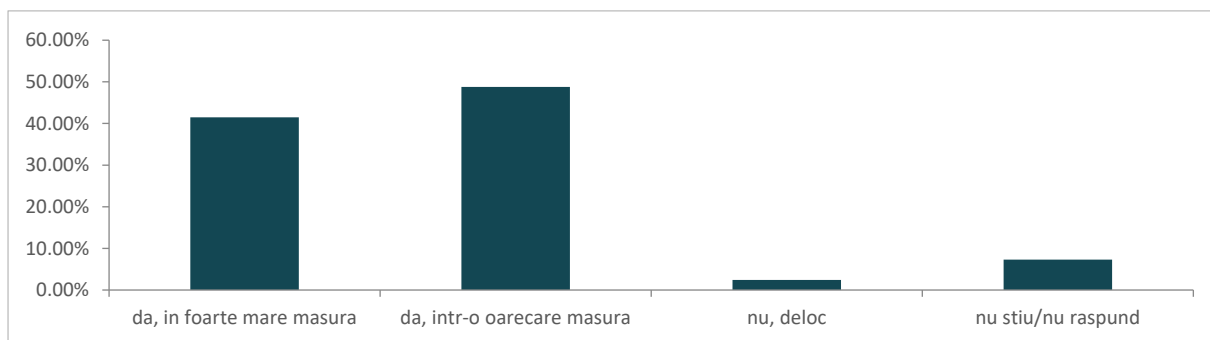
10.5. ÎE 5. În ce măsură sunt efectele durabile pe o perioadă mai lungă de timp?

Ipoteza 5: Efectele proiectelor sunt durabile dincolo de momentul intervenției.

- 799.** Pentru a formula răspunsul la ÎE5 a fost analizată măsură în care realizările sunt/au fost funcționale după finalizarea proiectelor, care sunt efectele care se manifestă/s-au manifestat după acest moment și care sunt condițiile în care rezultatele și efectele produse în urma intervențiilor sunt sustenabile, plecând tocmai de la ipoteza că prin proiectele finanțate prin DMI 6.2 au fost prevăzute măsuri pentru ca efectele să fie durabile dincolo de momentul intervenției. Răspunsurile au fost formulate pe baza informațiilor culese de la factorii interesați, pe parcursul interviurilor și focus-grupurilor/atelierelor de lucru, precum și prin sondaj în rândul beneficiarilor de finanțare.
- 800.** Analiza durabilității s-a realizat la nivelul proiectelor implementate și a fost aprofundată prin interviuri, ateliere de lucru, sondaj și studiile de caz.
- 801.** Sustenabilitatea proiectelor a fost confirmată de persoanele interviewate, fiind derulate activități și ulterior

finalizării acestora (în special serviciile de informare și consiliere profesională, mediere pe piața muncii, organizarea târgurilor locurilor de muncă, derularea campaniilor de conștientizare), pentru toate categoriile de grupuri vulnerabile implicate în proiect și fiind utilizate resursele materiale și de infrastructură socială create prin intermediu proiectelor, dar numai limitând-se la acestea. Asigurarea continuității activităților a fost posibilă în special prin dezvoltarea parteneriatelor inițiate încă din perioada de implementare, prin atagerea de noi parteneri implicați procesul de incluziune socio-profesională a persoanelor vulnerabile. Beneficiarii de finanțare au apreciat faptul că rezultatele sunt sustenabile, într-o oarecare măsură și în foarte mare măsură, după cum reiese din figura de mai jos.

Figura 23. Sustenabilitatea rezultatelor proiectelor

Sursa: Sondaj adresat beneficiarilor POSDRU, DMI 6.2. Îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii

- 802.** Cercetarea documentară și opinii ale persoanelor intervievate și consultate evidențiază limitări semnificative ale sustenabilității pentru anumite realizări și rezultate ale proiectelor finanțate.
- 803.** Sustenabilitatea activităților a fost limitată de mai mulți factori între care se distinge fluctuația de personal la nivelul instituțiilor și organizațiilor beneficiare de finanțare. Această situație a fost întâlnită în special în rândul ONG-urilor, existând și situații de suspendare a activităților în rândul acestora ca urmare lipsei fondurilor de autosusținere. În cursul cercetării autorii au constatat că memoria instituțională privind realizările și rezultatele acestor proiecte este foarte scăzută. Cercetarea la nivelul proiectelor a relevat faptul că sisteme și instrumente create în proiecte nu mai sunt utilizate, cum ar fi platforme de comunicare baze de date, aplicații specifice. Pentru proiecte cu valori semnificative (inclusiv proiecte cu bugetele dintre cele mai mari ale DMI 6.2.) nu au fost găsite evidențe ale rezultatelor și sustenabilității lor.
- 804.** Durabilitatea efectelor POSDRU este cu atât mai greu de analizat cu cât evoluția pe piața muncii a beneficiarilor nu a fost monitorizată, ulterior finalizării proiectelor și în condițiile în care a fost considerat faptul că contribuția POSDRU a fost considerabilă în cazul dezvoltării profesionale a persoanelor vulnerabile, însă nu a asigurat în mare măsură menținerea acestora pe piața muncii.
- 805.** Pe de altă parte, ocuparea și menținerea pe piața muncii a persoanelor vulnerabile sunt afectate de slabă motivație a persoanelor vulnerabile de a munci, aceste persoane nefiind încurajate pentru a depăși condiția de trai la limita subzistenței, beneficiind de drepturi bănești provenite din ajutoarele sociale, al căror quantum per familie poate ajunge la nivelul unui salariu minim pe economie aferent nivelului de pregătire profesională pe care aceste persoane îl au. De asemenea, faptul că o parte din persoanele vulnerabile nu se pot adapta la locul de muncă, neîndeplinind nivelul de productivitate așteptat și neavând o disciplină a muncii formate, afectează durabilitatea efectelor.
- 806.** Sustenabilitatea rezultatelor a fost afectată și de oferta limitată a locurilor de muncă, cu precădere regiunile slab dezvoltate ale țării, mai ales în condiție în care în unele zone au fost derulate cursuri de calificare fără a exista o cerere ridicată pentru domeniile respective (vezi ÎEG 2). Reticența unor angajatori de a lucra cu categorii de persoane vulnerabile, date fiind experiențele anterioare și comportamentul impredictibil al acestor categorii, blocajele întâmpinate în menținerea pe piața muncii a persoanelor angajate odată cu încetarea subvențiilor acordate în acest sens ambelor părți, accesarea dificilă a locurilor de muncă concentrate în mediul urban de către persoanele din mediul rural ca urmare a lipsei unor mijloace de transport au influențat, de asemenea, durabilitatea efectelor pe termen lung și mediu. Acestor constrângeri li se adaugă calitatea slabă a unor programe de formare și calificare care nu reușesc să satisfacă așteptările angajatorilor.

- 807.** În vederea asigurării reușitei intervențiilor și a sustenabilității trebuie luați în considerare o serie de factori multicriteriali, fiind absolut necesară promovarea și dezvoltarea parteneriatului extins, implicarea tuturor actorilor relevanți la nivelul cel mai apropiat de aceste persoane, pornind de la autoritățile locale și continuând cu inspectoratele școlare, școli, instituții responsabile de incluziunea socială și profesională a acestora și ONG-uri din domeniu, astfel încât sustenabilitatea să fie asigurată încă de la bun început. În acest sens, este necesară și o bună corelare a politicilor publice, inadvertențele apărute în cadrul acestora pe parcursul derulării POSDRU influențând, de asemenea, asigurarea sustenabilității.
- 808.** În primul rând, persoanelor încadrate în grupurile țintă le este necesar a fi asigurate nevoile de bază și condițiile minime în vederea finalizării nivelului educațional obligatoriu, iar apoi a urmării unei calificări profesionale și acordării de servicii sociale de ocupare – informare, consiliere, mediere în vederea obținerii unui loc de muncă și acompaniere, cu un accent pus pe cel din urmă, pentru o acomodare cât mai bună la locul de muncă a persoanelor vulnerabile, dar și infrastructură și mijloace de transport în vederea deplasării spre locurile de muncă.

Sinteza constatărilor

- 809.** Sustenabilitatea intervențiilor DMI 6.2 se reflectă în continuarea unor servicii de informare și consiliere profesională, de mediere pe piața muncii, târguri de locuri de muncă și campanii de conștientizare utilizând infrastructură, instrumente și competențe create prin proiecte.
- 810.** Totuși limitări ale sustenabilității sunt regăsite atât în opiniile beneficiarilor cât și în studiile de caz și cercetarea documentară. Astfel **exemplele de sustenabilitate nu pot fi generalizate**, fiind limitate la anumite proiecte și anumite realizări și rezultate, fiind afectate de discontinuitatea finanțării ONGurilor furnizoare de servicii. Sustenabilitatea a fost afectată de capacitatea instituțională de a menține funcționale anumite instrumente considerate utile în experiența proiectelor, fluctuația de personal, memoria instituțională scăzută. În cazul unor proiecte cu bugete semnificative nu au mai putut fi găsite evidențe ale realizărilor și rezultatelor, instrumente sau aplicații specifice create.
- 811.** Durabilitatea competențelor dobândite, a potențialului de angajare și a ocupării a fost afectată în mare măsură de: nepotrivirea unor calificări cu cererea pieței, lipsa motivației de a munci, fiind interesați doar de subvenția pentru participare la formare, nevoi speciale pe care angajatorii trebuie să le satisfacă pentru integrarea lor în organizații și eforturi pe care unii angajatori nu și le asumă în absența unor facilități motivante.
- 812.** Parteneriatele locale create nu au putut continua după încetarea finanțării să faciliteze o abordare integrată a problemelor complexe ale grupurilor vulnerabile ce se extind în domeniul educației și formării, ocupării, integrării în organizații, accesul la servicii sociale complementare.

Ipoteza de cercetare (Ipoteza 5): Efectele proiectelor sunt durabile dincolo de momentul intervenției. - **IPOTEZĂ VALIDATĂ PARȚIAL.**

10.6. ÎE 6. Ce mecanisme facilitează efectele? Care sunt caracteristicile cheie contextuale pentru aceste mecanisme?

Ipoteza 6: Mecanismele de implementare a programului și proiectelor au fost adecvate pentru a produce rezultate durabile

- 813.** ÎE6 se referă la modul în care coerența internă și externă s-a manifestat, modalitatea prin care componentele interne ale intervențiilor au interacționat și factorii externi (contextuali, externi programului/proiectelor) au influențat derularea proiectelor și obținerea impactului așteptat, fie în sens negativ, fie în sens pozitiv. Analiza include și intensitatea acestora și consecințele acestor influențe. Influența a fost judecată prin prisma variației caracteristicilor proiectelor (termene, indicatori, resurse etc.), variația caracteristicilor entităților în care sunt implementate proiectele, variația factorilor externi.
- 814.** Analiza se bazează pe premisele teoriei schimbării cu intenția de a valida legăturile cauzale sau de influență identificate în faza de construire a modelului de evaluare. O parte dintre aceste legături au fost folosite și în analizele dedicate ÎE2. Astfel ipoteza de cercetare este aceea că mecanismele de implementare a programului

și proiectelor au fost adecvate pentru a produce rezultate durabile. Ca în cazul tuturor întrebărilor de evaluare, au fost formulate recomandări pentru îmbunătățirea aspectelor problematice. Pentru evaluarea mecanismelor, au fost triangulate informațiile colectate prin toate metodele, din analiza documentară și de la factorii interesați.

- 815.** Ca prim pas analiza identifică și stabilește intensitatea influenței factorilor interni și externi, elementele componente ale mecanismului de producere a efectelor așteptate.
- 816.** Din analiza contextului de implementare pentru DMI 6.2 coroborată cu informații culese în cadrul interviurilor și a FG-ului cu autoritățile implicate și beneficiarii proiectelor, dar și prin intermediul sondajului, și cu analiza aprofundată a proiectelor care au făcut obiectul studiilor de caz, s-au identificat o serie de factori de influență. Aceștia au avut efect atât asupra implementării DMI 6.2, cât și asupra sustenabilității și impactului proiectelor. Distincția „extern” – „intern” arată în ce măsură acești factori țin de logica / designul de program sau sunt mai degrabă factori ce țin de contextul mai larg al domeniului vizat sau de aspecte structurale ale acestuia.

Tabel 37 Matricea factorilor de influență pentru DMI 6.2

Nr.	FACTORI DE INFLUENȚĂ ASUPRA EFICACITĂȚII ȘI IMPACTULUI	EXTERN	INTERN	EFACTE CONSTATATE	GRADUL DE INFLUENȚĂ ³³
1	Relevanța scăzută a tematicii formării profesionale raportat la cerințele pieței muncii/nevoile angajatorilor		X	Calificările urmate nu au contribuit la creșterea gradului de angajabilitate	mediu
2	Cadrul legislativ și normativ nemotivat pentru stimularea angajării persoanelor din grupurile vulnerabile	X		Sprrijinul acordat angajatorilor în vederea angrenării pe piața muncii a persoanelor vulnerabile nu este unul adecvat	major
3	Persistența atitudinii discriminatorii la nivel de angajatori / colegi	X		Demotivarea persoanelor din grupurile vulnerabile în a se angaja	mediu
4	Insuficiența serviciilor suport pentru persoanele din grupurile vulnerabile în vederea integrării la locul de muncă și a menținerii acestuia	X		Angajare și ocupare a persoanelor din grupurile vulnerabile pe termen scurt	major
5	Lipsa reglementărilor privind acordarea subvențiilor angajatorilor pentru ocuparea acestor persoane din grupurile vulnerabile		X	Încetarea ocupării după terminarea subvenției	major
6	Absența unui cadru strategic clar privind persoanele vulnerabile	X		Incoerența și discontinuitatea măsurilor	major
	FACTORI DE INFLUENȚĂ ASUPRA IMPLEMENTĂRII PROIECTELOR	EXTERN	INTERN	EFACTE CONSTATATE	GRADUL DE INFLUENȚĂ
7	Dificultăți în managementul grupului țintă		X	Neîndeplinirea indicatorilor în cadrul primelor apeluri derulate și modificări ale țințelor proiectelor în următoarele apeluri Dificultate în recrutarea și menținerea grupurilor țintă pe	mediu

³³ Minor, mediu, major

				durata implementării proiectelor	
8	Cartografiere deficitară a nevoilor raportat la regiuni de dezvoltare și grupuri vulnerabile la demararea apelurilor de proiecte		X	Implementarea de acțiuni și proiecte care nu au adresat întocmai nevoile grupurilor țintă	mediu
9	Insuficiența parteneriatelor cu angajatori în cadrul proiectelor derulate/lipsa de stimulare a acestor parteneriate cu mediul de afaceri		X	Angajare și ocupare a persoanelor din grupurile vulnerabile pe termen scurt	major
10	Implicarea mai multor categorii de părți interesate în proiecte (de ex. membrii din familiile persoanelor cu dizabilități)		X	Participare crescută a beneficiarilor din grupurile țintă în proiecte.	minor
11	Accesibilizare scăzută a serviciilor, instituțiilor, mijloacelor de transport	X		Participare crescută a beneficiarilor din grupurile țintă în proiecte	mediu
12	Implementarea de intervenții integrate		X	O înțelegere mai bună a procesului necesar pentru a sprijini o persoană să devină din persoană vulnerabilă persoană autonomă	major
13	Existența unor ONG-uri cu capacitate de management	X		Implementare integrală a proiectelor, grad de expertiză mai mare la nivelul echipei de management, acoperirea din resurse proprii a unor activități pentru sustenabilitatea proiectului, flexibilitate crescută în implementare, timp de reacție scurt în rezolvarea situațiilor nefavorabile.	major
14	Discrepanțe majore rural urban, în defavoarea ruralului	X		Măsuri și acțiuni inadecvate pentru nevoile persoanelor din grupurile țintă din rural și urban	major
15	Nivel ridicat de sărăcie și excluziune socială	X		Lipsă de resurse de bază pentru a putea funcționa și dobândi autonomie, dificultate crescută în a înțelege nevoile proprii pentru a putea depăși condiția de vulnerabilitate, reticență la soluții care provin din mediul extern, reziliență scăzută, teamă de eșec, stigmatizare, discriminare	major
16	Slaba dezvoltare a serviciilor comunitare de prevenire, consiliere și sprijin	X		Durată limitată a efectelor pozitive obținute în cadrul proiectelor, creșterea lipsei de încredere și scăderea adresabilității către astfel de servicii din persoanelor persoanelor vulnerabile	mediu

17	Dificultăți în identificarea angajatorilor dispuși să organizeze stagii de practică	X	X	Angajări pe o perioadă limitată de timp, forme de discriminare tolerată la locul de muncă, angajabilitate redusă a persoanelor vulnerabile	mediu
	FACTORI DE INFLUENȚĂ ASUPRA SUSTENABILITĂȚII	EXTERN	INTERN	EFECTE CONSTATATE	GRADUL DE INFLUENȚĂ
18	Intervenții fragmentate implementate pe termen limitat		X	Risipă crescută de resurse, durabilitate scăzută a efectelor pozitive, risc de cumul al efectelor negative	major
19	Reducerea semnificativă a formării profesionale în rândul grupurilor vulnerabile după încheierea proiectelor		X	Creșterea gradului de ocupare al persoanelor vulnerabile nu este un efect de durată	mediu
20	Grad scăzut de colaborare și de parteneriere cu posibili angajatori în vederea creșterii participării pe piața muncii a persoanelor vulnerabile		X	Angajatorul suspendă contractul o dată cu terminarea proiectului, respectiv după încetarea acordării subvențiilor și îndeplinirea obligațiilor privind perioada de menținere a locurilor de muncă	major
21	Capacitate scăzută de a crea sinergii cu alte programe/ proiecte	X		Șanse reduse de a valorifica experiența și expertiza acumulate	mediu
22	Dependența ONG-urilor de surse de finanțare limitate	X		Viabilitate scăzută a ONG-urilor pe termen lung	major
23	Înțelegere scăzută a procesului necesar depășirii condiției de persoană vulnerabilă	X	X	Perpetuarea ciclului care menține o persoană vulnerabilă în condiția actuală	mediu

Sursa: autori

817. Teoria schimbării (TS) (două reprezentări grafice în anexa 13, TS corespunzătoare elaborării programului și TS reconstruită post-evaluare) evidențiază mecanismul pe care s-a bazat producerea efectelor așteptate structurate și modul în care factorii interni și externi au afectat funcționalitatea mecanismului.

818. Logica intervenției s-a bazat pe legăturile cauzale între cele șapte categorii de intervenții (activități) (vizualizate în anexa 13), realizările, rezultatele și impactul generat. Ca răspuns la întrebarea de evaluare 2 a fost testată logica intervenției în partea superioară și anume aceea de producere a efectelor ca urmare a rezultatelor intervențiilor. Din acest motiv răspunsul la această întrebare se va concentra pe coerența internă activităților (între ele) și legatura cu factorii externi. În reprezentarea grafică a TS reconstruită sunt evidențiate cu săgeți de culoare verde legăturile cauzale validate prin evaluare, iar cu linii punctate legăturile potențiale care nu au făcut obiectul validării prin evaluare.

819. Cercetarea în teren a confirmat o **bună coerență internă la nivel conceptual a activităților eligibile**, cu o convergență a activităților spre trei tipuri de realizări și patru tipuri de rezultate. Menționăm că față de versiunea TS bazată pe datele de program au fost redefinite atât realizările cât și rezultatele. Astfel unele rezultate au fost interpretate și transferate la nivelul impact chiar impact de nivel mai înalt decât impactul privind ocuparea. TS reconstruită evidențiază elementele esențiale ale mecanismului de producere a impactului într-un lanț simplificat al rezultatelor.

820. În practică au apărut **distorsiuni în implementarea coerență a activităților**. Astfel **condițiile de lansare a**

apelurilor au făcut ca pe agenda beneficiarilor să primeze acele acțiuni care contribuiau la îndeplinirea Țintelor de multe ori mult prea ridicate pentru a putea desfășura activitățile în condiții de calitate. Acest aspect a fost încurajat de cuantificarea costurilor per persoană ceea ce a dus la creșterea artificială a grupului țintă. Cartografierea nevoilor a fost deficitară raportat la nevoile regionale sau locale. Apelurile de propuneri nu au reușit să orienteze proiectele spre zonele cu problemele cele mai mari sau grupurile cele mai vulnerabile. Mai mult decât atât blocajele în implementare, schimbarea reglementărilor pe parcursul implementării au creat confuzie, costuri financiare pentru beneficiari și neîncredere la nivelul beneficiarilor finali și ai partenerilor din mediul de afaceri. Birocrația excesivă, capacitatea limitată a personalului AM și OIR de a înțelege aspecte specifice grupurilor vulnerabile au afectat modul de implementare a activităților.

821. Calitatea scăzută a formării este considerată un impediment atât pentru angajare cât și pentru calitatea locului de muncă ocupat. Deoarece certificarea competențelor a fost rezultatul așteptat la nivel de proiect, în condițiile unor sisteme de certificare „imperfecte” și o lipsă de motivare a participanților pentru a învăța, acordarea certificatului a satisfăcut condițiile formale de acceptare a rezultatului. Însă nu în toate cazurile certificatul garantează nivelul de competențe așteptat de angajatori.

822. O disfuncționalitate a mecanismului de producere a efectelor se regăsește în **coerența externă** și acționează în multiple legături din lanțul causal mai exact: (i) relevanța față de nevoile pieței muncii, (ii) cadrul de reglementare insuficient de motivant pentru angajatori pentru menținerea persoanelor vulnerabile angajate după încetarea subvenției, (iii) persistența unor atitudini discriminatorii, capacitatea limitată de a integra sprijinul prin proiect în procese de asistență pe termen lung relevante pentru problemele complexe ale grupului țintă educaționale, medicale, sociale. Beneficiarii au reclamat faptul că nu au avut informații suficiente privind nevoile angajatorilor. Aceasta se corelează cu un alt **element de disfuncționalitate, cooperarea între cele trei categorii de actori UAT, furnizorii de servicii și angajatorii**. Cu toate că numeroase proiecte au evidențiat necesitatea acestor parteneriate, au fost finanțate activități, eficacitatea lor s-a dovedit limitată și mai ales cu sustenabilitate scăzută. Un alt element ce afectează mecanismele este localizarea frecventă a unor **grupuri vulnerabile în comunități sărace uneori în mediul rural**, cu infrastructură inadecvată pentru servicii integrate, capacitate instituțională scăzută a actorilor și bariere de mobilitate a membrilor grupurilor vulnerabile.

823. Producerea efectelor pe termen lung și propagarea efectelor sunt influențate de o serie de **factori ce acționează la nivelul rezultatelor** diminunând sustenabilitatea și capacitatea ca într-un mediu favorabil să genereze efectele în termeni de beneficii pentru beneficiarii finali. Aici intervin trăsături ale grupurilor vulnerabile care îi caracterizează ca fiind „greu de atins, activat” și greu angajabili. Capacitatea de a oferi servicii integrate și locuri de muncă protejate este unul dintre elementele ce nu au avut durabilitate suficientă, extensie în comunități și mediul de afaceri. Fragmentarea finanțării, predictibilitatea scăzută a lansărilor de apeluri limitează accesul la servicii a grupurilor vulnerabile.

824. Mecanismul de generare a rezultatelor și impactului se bucură de un set de factori care au acționat pozitiv în mecanism și includ: existența unor ONG-uri puternice care dețin competențele necesare pentru dezvoltarea de servicii grupurilor vulnerabile, abordarea integrată a serviciilor ca fundament pentru dezvoltările ulterioare.

Sinteza constatărilor

825. Evaluarea a validat mecanismul de producere a impactului așteptat în termeni de ocupare și generarea de venituri pentru a le asigura participanților un grad de autonomie sporit și ieșirea din starea de vulnerabilitate. Totuși, de-a lungul întregului lanț al rezultatelor (logica intervenției) se evidențiază blocaje ce țin de sistemul de implementare a programului, designul intervențiilor, specificul grupului țintă sau factori de context ce au blocat mecanismele sau au diminuat eficacitatea intervențiilor. Factorii ce au acționat negativ asupra mecanismului de implementare includ: focalizarea pe cantitate în detrimentul calității, dimensiunea mare a grupului țintă și nu neapărat cei cu nevoile mai mari ci cei cu un potențial de ocupare mai mare, relevanța scăzută a formării față de nevoile angajatorilor, bariere de acces pentru proiectele care nu au fost prevăzute în program servicii, capacitate limitată a instituțiilor responsabile, dificultăți de implementare specifice comunităților sărace cu grupuri vulnerabile, blocaje în implementarea programului.

Ipoteza de cercetare (Ipoteza 6): Mecanismele de implementare a programului și proiectelor au fost adecvate pentru a produce rezultate durabile. - **IPOTEZĂ VALIDATĂ PARȚIAL.**

10.7. ÎE 7. În ce măsură sunt justificate costurile implicate, având în vedere schimbările / efectele / rezultatele înregistrate?

Ipoteza 7: Costurile intervențiilor sunt justificate în raport cu efectele produse.

ÎE7 se referă la eficiența implementării DMI raportată la costul rezultatelor și efectelor acestuia. Evaluarea a fost realizată pe tipuri de indicatori și tipuri de cheltuieli, pe tipuri de proiecte/intervenții, în special prin analiza în profunzime a studiilor de caz, dar și cu ajutorul datelor din AW/SMIS, în măsura în care acestea au fost disponibile.

826. Analiza a abordat costurile la nivelul proiectelor analizând comparativ proiectele obiect al studiilor de caz prin prisma structurii bugetelor. Datorită faptului că au fost obținute date cantitative privind efectele proiectelor în termeni de ocupare analiza a fost completată cu analize cantitative a beneficiilor economice rezultate pentru grupul țintă care a beneficiat de sprijin.

Analiza efectelor la nivel de proiecte raportate la costuri

827. Analiza costurilor la nivelul proiectelor s-a bazat pe datele înregistrate în SMIS aferente fiecărui proiect pentru cheltuieli executate pe categorii. Tabelul 38, din cadrul anexei 3 sumarizează structura bugetelor executate (cheltuieli efectuate) și rezultatele obținute.

828. Cheltuielile de personal (pondere în total buget) reprezintă categoria de cheltuieli cu cea mai mare pondere din totalul cheltuielilor, având valoarea medie de 45,51%, pe când valoare minimă este de 18,01% (MM), iar valoarea maximă de 81,56% (CRED). Proiectele cu ponderi mici în materie de cheltuieli de personal (MMPS/MM, ANOFM, DAS) au ponderi mai ridicate decât media pentru servicii externalizate care reprezintă cea de-a doua categorie de cheltuieli ca și pondere din totalul cheltuielilor. **Costurile de personal** variază pentru cele mai multe proiecte între 40% și 60% din total buget. Este posibil ca o parte a costurilor cu resursa umană să fie decontată în buget prin servicii externalizate, cum ar fi în proiectele implementate de MMPS unde costurile cu personalul au o pondere mai mică, dar se regăsesc costuri mai mari pe linia de buget activități externalizate. Acest lucru este posibil și în cazul proiectelor ce includ crearea de instrumente prin externalizare sau dezvoltarea unor structuri pentru servicii sociale cum ar fi: centre de consiliere și asistență, studii cercetări și analize privind grupurile vulnerabile.

829. Cheltuieli administrative înregistrează o pondere medie de 4,46%, cu o valoare minimă de 1,35% (MM) și maximă de 14,23% (Catalactica), cinci dintre proiecte depășind valoare medie.

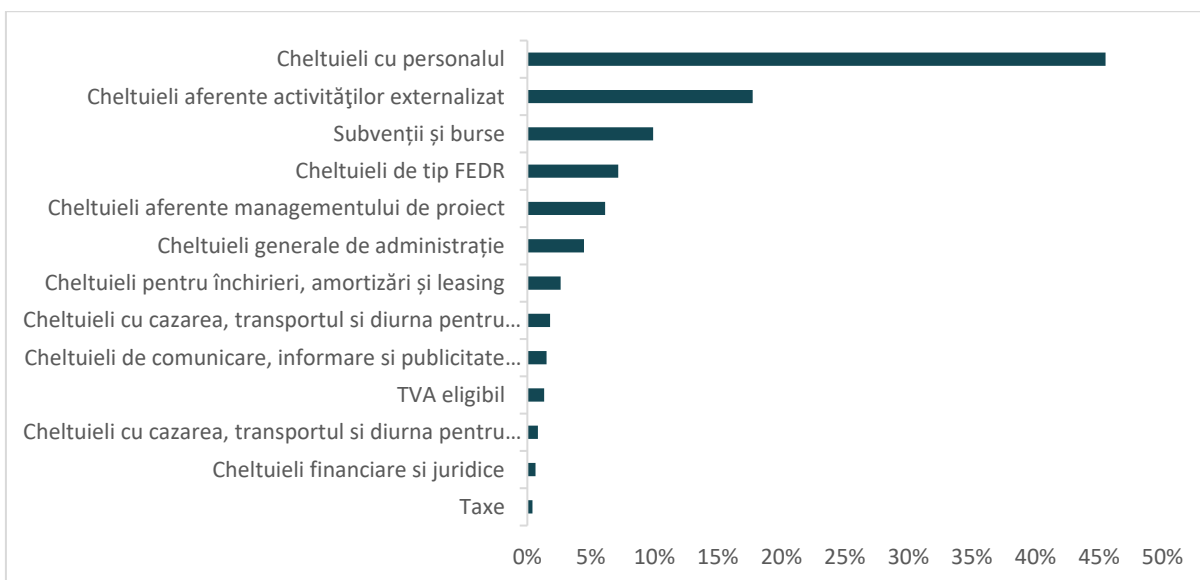
830. Media cheltuielilor FEDR este de 7,16%, însă au existat situații în care proiectele au depășit pragul de 10%, așa cum este cazul proiectelor MM, DASM, Concordia, Primăria Sector 4 – valoarea maximă fiind de 20,11%, pe când ponderea cu valoarea minimă este de 1,02% (CRED).

831. Costul cu managementul de proiect variază pentru majoritatea proiectelor între 0,2% și 5,4% cu trei excepții în proiecte la MMPS și ANPD unde costurile cu managementul de proiect reprezintă 16,21% și respectiv 23% din total buget. Proiectele analizate nu indică o legătură cu numărul partenerilor din consorțiile de implementare, ci doar o trăsătură a beneficiarilor autorități și instituții publice centrale.

832. Ponderea costului cu subvențiile pentru participarea la formare. Aceste costuri reprezintă subvenții (ajutoare, premii) pentru angajații care fac parte din grupuri vulnerabile și au nevoie de sprijin financiar suplimentar în vederea participării la formarea profesională continuă sau la programe de ucenicie (de exemplu: persoane care aparțin minorităților etnice, persoane cu dizabilități, persoane care trăiesc în comunități izolate /sărace, alte persoane dezavantajate); subvenții (ajutoare, premii) pentru persoane aparținând grupurilor vulnerabile; subvenții (ajutoare, premii) pentru cursanți pe perioada derulării cursurilor; premii în cadrul unor concursuri). Ponderea costului cu subvențiile în total buget variază între 0% și 32% pentru proiectele analizate. Trei proiecte au ponderi mult peste medie (32%, 31% respectiv 21%), din nefericire niciunul dintre beneficiarii de finanțare ale acestor proiecte nu au acceptat interviuri sau furnizarea de date. Este interesant că proiectul cu cei mai mulți beneficiari finali formați și cei mai mulți aflați în ocupare la 6 luni după încetarea finanțării nu a avut subvenții în bugetul proiectului. Corelând acest cost cu numărul participanților la formare sau cei care au fost angajați la 6 luni de la încetarea sprijinului constatăm ca proiecte cu o valoare mai mare a subvențiilor au avut rezultate mai slabe decât cele o cheltuielă cu subvențiile mai mică. Acest lucru confirmă constatările analizei

calitative potrivit căreia subvențiile nu sunt în toate cazurile un factor pozitiv de eficacitate, ci doar atunci când elimină bariere de participare și nu când reprezintă un factor de motivare pentru participare. Cu alte cuvinte participanții nu participă pentru subvenție, ci accesul este mai facil cu ajutorul subvenției. Ponderea fiecărei categorii de cheltuieli poate fi vizualizată în reprezentarea grafică de mai jos.

Figura 24. Reprezentare grafică - ponderi categorii de cheltuieli proiecte

Sursa: prelucrare autori și baza de date SMIS

833. O analiză a costului realizărilor și rezultatelor raportând volumul acestora la valoarea totală a proiectelor relevă următoarele:

- Costul persoanelor formate variază între 7 mii lei și 34 de mii cu o medie după eliminarea extremelor de 14,7 mii lei;
- Costul unei persoane formate certificate are o medie pentru 10 proiecte analizate de 17,8 mii lei;
- Costul mediu al unei persoane ocupate la 6 luni de la încetarea sprijinului este 222 mii lei.

834. Din analiza comparativă a categoriilor de cheltuieli certificate pentru DMI 6.2 și DMI 6.1 (detaliată în Anexa 10, tabelul 38), se observă o diferență foarte mare în cazul liniei de buget taxe care în cazul 6.1 are o pondere dar și o valoarea absolută mult mai mare decât în cazul DMI 6.2. Această linie buget include: taxe de certificare a competențelor (inclusiv taxe de certificare a competențelor profesionale obținute pe alte căi decât cele formale); taxe de eliberare a certificatelor de calificare și taxe pentru participarea la programe de formare / educație. Costurile cu personalul sunt similare ca pondere la fel și cele aferente personalului, transport diurne. Costurile cu managementul proiectului sunt mai mari în cazul DMI 6.2, fiind asociate cu parteneriate cu un număr mai mare de parteneri, instituții centrale și parteneri transnaționali.

Tabel 38 Structura bugetelor DMI 6.1 și DMI 6.2

Categorie cheltuieli	DMI 6.1		DMI 6.2	
	Valoare	Pondere în total cheltuieli	Valoare	Pondere în total cheltuieli
Total costuri	714.583.530,06	n/a	1.054.163.062,41	n/a
Cheltuieli aferente activităților externalizate	32.429.404,34	4,54%	111.148.780,16	10,54%

Cheltuieli aferente managementului de proiect	34.074.178,86	4,77%	85.019.864,98	8,07%
Cheltuieli cu cazarea, transportul si diurna pentru participanți	4.974.898,89	0,70%	7.070.041,00	0,67%
Cheltuieli cu cazarea, transportul si diurna pentru personal	10.225.442,53	1,43%	14.828.701,12	1,41%
Cheltuieli cu personalul	317.334.371,31	44,41%	514.921.060,59	48,85%
Cheltuieli de comunicare, informare si publicitate pentru proiect, care rezulta din obligația beneficiarului	10.942.348,80	1,53%	24.959.632,32	2,37%
Cheltuieli de tip FEDR	43.100.382,09	6,03%	70.278.737,78	6,67%
Cheltuieli financiare si juridice	20.380.794,46	2,85%	6.513.481,07	0,62%
Cheltuieli generale de administrație	30.497.376,24	4,27%	60.889.555,59	5,78%
Cheltuieli pentru închirieri, amortizări si leasing	14.065.624,18	1,97%	32.804.274,76	3,11%
Subvenții si burse	21.219.068,06	2,97%	113.135.835,73	10,73%
Taxe	171.401.705,97	23,99%	3.666.092,26	0,35%
TVA eligibil	3.937.934,33	0,55%	8.927.005,05	0,85%

Sursa: prelucrare autori și baza de date SMIS

Analiza cantitativă a efectelor raportate la costul intervențiilor la nivelul DMI 6.2.

- 835.** Analiza (detaliată în anexa 10) a urmărit raportarea beneficiilor economice generate de ocuparea persoanelor beneficiare de sprijin la costurile implementării programului.
- 836.** Modelul a luat în calcul variabilele cele mai relevante pentru intervenție atât din punct de vedere a efectelor cât și din punct de vedere a costurilor pe care le generează. Datorită complexității situației sociale a grupurilor vulnerabile, neomogenității lor analiza nu a luat în calcul beneficii sociale acestea fiind analizate doar din punct de vedere calitativ în răspunsul la întrebarea 1.

Identificarea beneficiilor economice generate de ocupare

- 837.** Beneficiul economic de interes considerat în analiză este „Contribuțiile la bugetul de stat și bugetele asigurărilor sociale și de sănătate aferente veniturilor realizate”.
- 838.** Monetizarea beneficiilor economice s-a făcut prin calcularea contribuțiilor aferente veniturilor efectiv realizate de grupul tratat, folosind structura contribuțiilor aferentă anului 2017, ultimul an de analiză.
- 839.** Calculul contribuțiilor s-a făcut aplicând procentul contribuțiilor venitului mediu calculat pentru fiecare segment al eșantionului înmulțit cu dimensiunea populației analizate 80 459 eșantionul fiind reprezentativ pentru această populație.
- 840.** Au fost luate în calcul doar contribuțiile generate pentru persoanele beneficiare de intervenție care nu aveau statut de angajat înainte de intervenție.

Identificarea costurilor investiției DMI 6.2 și alte costuri sociale cu grupurile vulnerabile

- 841.** A fost luat în calcul costul investiției așa cum a fost raportat cheltuieli certificate raportate anual în perioada 2011-2017.

- 842.** Pentru identificarea costurilor sociale relevante analizei s-a efectuat o cercetare sistematică pe categoriile de grupuri vulnerabile a costurilor prestațiilor sociale asociate vulnerabilității în două scenarii:
- (1) scenariul 1 „neocupați”, fără un contract de muncă;
 - (2) scenariul 2 „ocupați” cu contract de muncă în condițiile Codului Muncii.
- 843.** Analiza a evidențiat ca relevante pentru diferența între cele două scenarii trei tipuri de costuri: costul cu asigurarea de sănătate plătită de stat pentru persoanele cu dizabilități, costul cu servicii de ocupare, costul cu venitul minim garantat, alte costuri sociale identificate se mențin chiar dacă sunt persoanele sunt angajate astfel analiza nu este influențată, fiind aplicată o metodă marginală prin diferența beneficiilor și costurilor în varianta cu intervenție și fără intervenție.
- 844.** Dintre costurile sociale asociate a fost luat în calcul costul cu asigurarea de sănătate plătită pentru persoanele cu dizabilități atâta timp cât nu sunt angajați. Costul operațional cu serviciile integrate de ocupare nu a fost luat în calcul pentru ca aceste servicii nu sunt livrate sistematic grupului țintă tocmai intervențiile finanțate prin FSE asigurând acest lucru.
- 845.** Costul cu venitul minim garantat (VMG) nu a fost luat în calcul pentru că nu s-a putut face o asociere robustă între persoanele beneficiare și condițiile de eligibilitate pentru VMG.
- 846.** Analiza s-a făcut pentru o perioadă de 15 ani (este o perioadă uzuală pentru investiții în educație și servicii sociale) începând cu 2011, considerând că primii doi ani 2009 și 2010 nu au produs efecte și beneficii. Atât costurile cât și beneficiile au fost actualizate pe perioada de analiză cu o rată de 5.5%, rată recomandată de CE pentru perioada 2007-2013 pentru analizele economice.
- 847.** După anul 2017 (ultimul an în care au fost estimate efectele intervenției) s-a considerat menținerea nivelului de ocupare și al veniturilor la nivelul anului 2017.

Sinteza constatărilor

- 848.** Rezultatele analizei relevă faptul că beneficiile economice justifică costul investiției DMI 6.2. Beneficiile economice exced cu 19% costurile. Premisa pentru care există un risc de diminuarea a beneficiilor economice este menținerea gradului de ocupare după intervenție. Față de scenariul considerat în analiză, și anume gradul de ocupare din anul 2017 se menține până în anul 2025, o scădere cu 18% a gradului de ocupare aduce la limită rentabilitatea economică și anume beneficiile egalează costurile investiției.
- 849.** **Subvențiile pentru participarea la formare nu sunt justificate** în toate proiectele de rezultatele obținute, astfel proiecte cu valori mari ale cheltuielilor cu subvențiile nu conduc la cele mai bune rezultate, ci doar la realizări. Datele confirmă constatări ale analizei calitative potrivit căreia subvenția nu sunt în toate cazurile un factor pozitiv de eficacitate, ci doar atunci când elimină bariere de participare și nu când reprezintă un factor de motivare pentru participare.
- 850.** O analiză a costului realizărilor și rezultatelor raportând volumul acestora la valoarea totală a proiectelor obiect al studiilor de caz relevă următoarele:
- Costul persoanelor formate variază între 7 și 34 de mii lei cu o medie după eliminarea extremelor de 14,7 mii lei;
 - Costul unei persoane formate certificate are o medie pentru 10 proiecte analizate de 17, 8 mii lei;
 - Costul mediu al unei persoane ocupate la 6 luni de la încetarea sprijinului este 222 mii lei.

Ipoteza de cercetare (Ipoteza 7): Costurile intervențiilor sunt justificate în raport cu efectele produse. - **IPOTEZĂ VALIDATĂ PARȚIAL.**

10.8. ÎE 8. Dacă și în ce măsură lucrurile ar fi putut fi făcute mai bine?

Ipoteza 8: Experiența implementării oferă idei și soluții pentru îmbunătățirea intervențiilor viitoare.

- 851.** ÎE8 pornește de la ipoteza că experiența implementării oferă idei și soluții pentru îmbunătățirea intervențiilor viitoare și astfel evaluarea va putea prezenta exemple de bune practici, fie proiecte, fie acțiuni cu rezultate bune, fie contextele în care efectele sunt potențate. De asemenea, aici sunt prezentate lecții învățate, care să fie utile în implementarea intervențiilor din actuala și viitoare perioadă de programare.
- 852.** Una dintre lecțiile principale constă în **nevoia majoră de a implica stakeholderii relevanți** pe toate nivelurile și din toate domeniile. Serviciile integrate au efecte în sensul îmbunătățirii condițiilor de trai, de creștere a frecvenței cursurilor de formare și calificare, de dobândire a unor drepturi sociale, în condițiile în care foarte multe persoane vulnerabile nu își cunosc drepturile și nu știu cui se pot adresa pentru a primi ajutor. Dacă nivelul de calificare a crescut în urma intervențiilor prin proiectele implementate în cadrul DMI 6.2, impactul în rândul ocupării a fost unul relativ scăzut, fiind influențat și de slaba dorință și motivare a persoanelor vulnerabile de a lucra.
- 853.** **Externalizarea serviciilor de suport/ management al proiectului**, inclusiv cel financiar și juridic ar duce pe viitor la evitarea blocajelor și a supraîncărcării instituționale.
- 854.** **Indicatorii de integrare profesională** se raportează doar la numărul de participanți/ persoane certificate, însă retenția beneficiarilor la un loc de muncă ar fi un indicator mai adecvat, care să reflecte dacă s-au produs efecte pe termen lung. Este necesară schimbarea opticii de abordare, fiind evaluate locurile de muncă ocupate și perioada de ocupare de către persoanele beneficiare de intervenții.
- 855.** Eficiența intervențiilor ar putea fi optimizată – ar fi eficientă o **gândire holistică a axelor**: de exemplu, conceperea de programe transversale cu axe care includ construcția și reabilitarea locațiilor în care să fie furnizate servicii integrate de ocupare / angajare. Este necesară eliminarea condiționării procentului din anumite grupuri țintă (de exemplu oligativitatea ca 10% din persoanele care alcătuiesc grupul țintă să fie de etnie romă).
- 856.** Conceperea intervențiilor reechilibrând raportul dintre calitate și cantitate, cu un **grup țintă mai redus**, dar care să fie beneficiar a **mai multor servicii**.
- 857.** Dezvoltarea **serviciilor de sprijin pentru integrare profesională** – consiliere vocațională pentru angajare și post angajare. Cursurile de formare pot fi lăsate în sarcina AJOFM-urilor.
- 858.** Sunt necesare **cursuri de cunoaștere dezvoltare personală** - persoana care vrea să participe trebuie să se cunoască bine pentru a-și putea identifica mai bine dorințele și nevoile.
- 859.** Este necesară creionarea de servicii pentru aducerea populației la un nivel la care poate să acceseze serviciile dedicate grupului țintă - conceperea serviciilor de bază, a unui cadru stabilizator de nevoi.
- 860.** Posibilitatea extinderii categoriei de activități eligibile, fiind incluse și serviciile medicale, sociale, educaționale, juridice, rezidențiale, necesare pentru diferitele nevoi ale persoanelor vulnerabile dependente de substanțe. În cazul ANA, serviciile oferite sunt de tip comunitate terapeutică, dedicate persoanelor care și-au depășit dependența, dar care au nevoie să fie reintegrate pe piața muncii, însă aceștia prezintă nevoi ale unei palete largi de servicii integrate, care includ: servicii rezidențiale, suport, informare și consiliere, formare profesională, calificare, mediere, acompaniere, etc.
- 861.** Sprijin pentru **activitățile de tip ucenicie** – pentru stimularea angajatorilor și atragerea persoanelor vulnerabile (printr-un contract de ucenicie ar crește șansele de adaptare la locul de muncă, munca prestată ar fi remunerată, iar angajatorii ar putea fi mai deschiși, impactul acestora putând fi mai mare decât cel al cursurilor). Programele de ucenicie au fost un succes – persoanele au fost motivate să participe și ulterior să lucreze, pe viitor trebuie gândite mai multe astfel de acțiuni și finanțate.
- 862.** Este necesară dezvoltarea **capacității autorităților locale** de a susține anumite servicii sociale / îmbunătățirea serviciilor sociale.
- 863.** Analiza nevoilor la nivel de comunitate/ regiune, existând discrepanțe între regiuni, chiar și între județe pentru identificarea necesităților reale – este nevoie de o strategie care să pornească de la nivel central (la nivel local sunt prea puțini specialiști care să realizeze analiza nevoilor).

- 864.** Dezvoltarea capacității de concepere și implementare a proiectelor, capacitatea limitând accesul și rezolvarea problemelor acolo unde nevoile sunt mai mari.
- 865.** Ar fi utilă efectuarea unei analize de nevoi cu actualizări regulate, pe parcursul derulării proiectelor - organizarea activităților în concordanță cu evoluția pieței muncii (cerere - ofertă) și a nivelului de dezvoltare dintr-o anumită comunitate/ regiune.
- 866.** Orientarea înspre proiecte mai mici, cu activități dedicate anumitor nevoi particulare ar duce la un grad mai bun de răspuns la nivelul persoanelor vulnerabile cu posibil impact crescut al intervențiilor proiectelor. Serviciile sociale au nevoie de proiecte strategice, pe timp lung cu intervenții integrate.
- 867.** Este necesară o abordare integrată, care să se desfășoare pe o perioadă mai îndelungată – exista o rezistență la schimbare, inerțiile mentale care privesc denigrator grupurile țintă au fost formate în decursul a zeci de ani – aceasta este premisa de la care trebuie să plece în conceperea intervențiilor privind ocuparea de către autoritățile responsabile cu politicile publice din domeniu.
- 868.** Sunt necesare cursuri pentru beneficiarii de finanțare pentru a crește competențele de aplicabilitate la nivel de proiect și pentru a înțelege premisele unui proiect adresat persoanelor vulnerabile, nevoile de bază ale grupurilor vulnerabile (inclusiv locuința) și infrastructura; ulterior pot fi aplicate intervenții - educație și servicii sociale.
- 869.** Trebuie definite zonele și grupurile cu necesități de intervenții prioritare și create finanțări speciale dedicate pentru acestea.
- 870.** Este necesară finanțarea intervențiilor referitoare la prevenția socială pe teme precum abandonul școlar, violența domestică, infracționalitate, etc., pentru prevenirea și eradicarea fenomenelor care favorizează apariția problemelor în rândul grupurilor vulnerabile.
- 871.** AM și OIR-urile ar trebuie să sprijine beneficiarii, iar funcția de control trebuie exercitată într-un mod care să nu ducă la derapaje excesive.
- 872.** Proiectele trebuie gândite în funcție de fiecare categorie de persoane vulnerabile, ținându-se cont de anumite studii privind activitatea acestora și de șansele de reziliență pe piața muncii, precum și de capacitatea de a se adapta condițiilor de muncă (disciplină, program, productivitate).
- 873.** OIR-urile și AM-urile trebuie să ofere sprijin pentru implementarea cu succes a proiectelor și producerea unor efecte în rândul situațiilor persoanelor vulnerabile. În cadrul proiectelor din POSDRU a predominat controlul, nefiind oferite decât în situații rare soluții de ajutor pentru prevenirea unor situații care au dus la blocaj. Acest aspect contribuie la menținerea unei rate scăzute de absorbție a fondurilor europene. Persoanele implicate în proiectele cu finanțare nerambursabilă sunt reticente în derularea acestora, presupunând un risc mare pentru viața personală și profesională, nefiind cunoscute urmările acestor proiecte în condițiile în care totul este făcut cu bună credință și din dorința de a face ceva concret pentru îmbunătățirea situației persoanelor vulnerabile. Nivelul de stres este extrem de mare, iar efortul depus este unul imens.
- 874.** Nivelul de birocrație a fost unul extrem de ridicat – ștampile, scan-uri, multe dosare depuse fizic, dovada asigurării conformității cu originalul, lucruri care contribuie la povara birocratică. În acest context, externalizarea serviciilor de implementare poate fi o soluție. Este nevoie urgentă de digitalizare și de operaționalizare în procesul de implementare a proiectelor. Debiocratizarea poate fi realizată și prin solicitarea a mai puține documente (spre exemplu a documentelor personale a persoanelor din grupurile țintă) sau prin înființarea unei baze de date la nivel național. Sistemul MySMIS a adus anumite îmbunătățiri, nefiind necesar a fi depusă fizic documentația, însă chiar și așa, documentele trebuie printate, ștampilate, semnate, scanate și mai apoi încărcate, ulterior semnării în format electronic, ceea ce încarcă excesiv beneficiarul. Ar fi mai eficient ca documentele să fie semnate doar cu semnătura electronică a reprezentantului instituției. Contextul în care s-a lucrat în POSDRU nu a reprezentat o informatizare/ digitalizare reală a sistemului.
- 875.** Este necesară acordarea unui sprijin sporit din partea OIR-urilor și de o mai bună informare din partea acestora (au fost situații repetate în care răspunsul oferit de OIR la o anumită situație problematică a fost „conform ghidului”, iar ghidurile au fost neclare și au impus necesitatea unei interpretări comune, generându-se interpretări diferite chiar de la un ofițer la altul).
- 876.** Apelurile de proiecte cu alocări financiare mari ar trebui lansate cât mai repede posibil după începerea

exercițiului financiar, pentru a putea face ceva concret și durabil pentru îmbunătățirea situației grupurilor vulnerabile. În cadrul POSDRU au fost întâlnite situații în care au fost lansate apeluri pentru care perioada efectivă de implementare a fost între 8 – 15 luni. O perioadă scurtă de implementare duce la o calitate îndoielnică a serviciilor prestate, precum și la producerea de erori în implementare.

Ipoteza de cercetare (Ipoteza 8): Experiența implementării oferă idei și soluții pentru îmbunătățirea intervențiilor viitoare. - **IPOTEZĂ VALIDATĂ INTEGRAL.**

11. Concluzii și recomandări

Concluzii

- 877.** C1. Cu toate că riscul de excluziune socială s-a redus în România între 2007 și 2019 cu 16 puncte procentuale România rămâne cu cel mai mare nivel în Europa. Situația grupurilor vulnerabile a avut evoluții fluctuante cu îmbunătățiri temporare în anumite aspecte, cum ar fi participare la formare, rată de ocupare, fiind corelate cu tendințele mediului economic, efectele crizei sau creșterii economice, dezvoltări sau involuții ale structurilor economiei sociale. În absența unor facilități cum ar fi cele fiscale, oferta de locuri de muncă protejate este insuficientă pentru a sprijini ocuparea persoanelor vulnerabile.
- 878.** Rata sărăciei a celor care lucrează este de asemenea cea mai mare din Europa și are legătură cu calitatea locurilor de muncă și nivelul salarial. Mediul rural, familiile monoparentale și cele cu mai mulți copii, persoanele de etnie roma, persoanele cu adicții, dizabilități sau care au fost private de libertate rămân în continuare cu o vulnerabilitate ridicată din perspectiva integrării pe piața forței de muncă.
- 879.** În absența unor studii și sisteme de monitorizare a grupurilor vulnerabile datele statistice și administrative nu sunt disponibile pe categorii de persoane vulnerabile motiv pentru care este dificilă proiectarea unei imagini clare, fundamentate asupra evoluției lor în ultimii 12 ani, cu precădere în ceea ce privește următoarele categorii: tinerii care părăsesc sistemul de protecție, persoanele de etnie romă, persoanele dependente, persoanele private de libertate.
- 880.** C2. POSDRU, AP6 a avut o prezență semnificativă în mediul grupurilor vulnerabile, mobilizând în acțiuni peste 125.000 de persoane doar pentru formare profesională, din care aproape 55.000 fiind raportați prin intervențiile DMI 6.2. În total acest domeniu de intervenție a oferit servicii de consiliere și orientare pentru peste 85.000 de persoane și a creat 993 de locuri de muncă pentru persoanele aparținând grupurilor vulnerabile.
- 881.** Intervențiile DMI 6.2 fac parte din Axa Prioritară 6 Promovarea incluziunii sociale, axă ce deși a avut cea mai ridicată rată de absorbție dintre axele POSDRU, nu a reușit să valorifice toată finanțarea disponibilă ci doar 88,67%. Au fost înregistrate subrealizări la toți indicatorii de output, țintele fiind atinse parțial (între 37% și 71% în cazul DMI 6.2), indicând faptul că mecanismul de implementare a avut disfuncționalități confirmate și de părțile interesate intervievate.
- 882.** C3. DMI 6.2. a avut o contribuție la creșterea gradului de ocupare a beneficiarilor de sprijin, dar nu sunt dovezi privind contribuția la creșterea angajabilității rămânând vulnerabili pe piața muncii, cu discontinuitatea ocupării și salarii la nivelul salariului minim pe economie. Sprijinul a avut un impact mai bun în cazul persoanelor inactive din mediul urban și cel mai scăzut pentru persoanele inactive din mediul rural. Această diferență se explică prin relevanța mai ridicată formării pentru creșterea angajabilității pentru persoanele inactive decât pentru persoanele cu un alt statut socio-ocupational și prin barierele de acces la ocupare specifice mediului rural, cum ar fi oferta de locuri de muncă mai săracă, dificultatea creării unor parteneriate și implicării actorilor relevanți și alte bariere de acces la locuri de muncă, inclusiv limitări de mobilitate.
- 883.** Programul a avut un impact net pozitiv asupra accesului persoanelor vulnerabile la formare profesională, calificare și dezvoltarea competențelor, la dezvoltarea parteneriatelor pentru incluziune socială. Accesul la formare și calificare nu ar fi fost posibil pentru o mare parte a participanților în absența intervențiilor DMI 6.2. Totuși, intervențiile nu au reușit să se focalizeze pe grupurile cu nevoile cele mai mari, sustenabilitatea limitată a rezultatelor DMI 6.2. a diminuat și efectele pe termen lung, acestea fiind condiționate de implicarea parteneriatelor, continuarea sprijinului pentru persoanele vulnerabile, continuarea sprijinului sau asigurarea unor stimulente pentru angajatori pentru menținerea locurilor de muncă protejate și crearea de noi locuri de

UNIUNEA EUROPEANĂ

muncă.

- 884.** C4. DMI 6.2 a condus la creșterea motivației de angajare, a încrederii în forțele proprii, a stimei de sine, reducerea izolării sociale chiar dacă în unele cazuri temporar, autoresponsabilizare, deschiderea angajatorilor față de persoane vulnerabile. Implementarea proiectelor au evidențiat și efecte negative asupra grupului țintă, cum ar fi motivația financiară pe termen scurt generată de subvenția pentru participare la formare, care a subminat producerea efectelor pe termen lung. Disfuncționalitățile în implementarea programului transferat la nivelul proiectelor a creat neîncredere în sprijinul acordat, iar eșecul în primele încercări de angajare au dovedit o reziliență scăzută la insucces, întărind importanța sprijinului individualizat.
- 885.** C5. Sustenabilitatea intervențiilor a fost limitată și se datorează: (i) la nivel individual atitudinii și lipsei de motivare a unor persoane vulnerabile de a lucra, (ii) la nivel instituțional și organizațional capacității limitate a instituțiilor responsabile de a continua activitățile și a utiliza instrumente create, (iii) la nivelul corelării sprijinului cu nevoile reale ale angajatorilor, problemelor legate de relevanța și calitatea insuficientă a formării, (iv) la nivelul efectelor post intervenție încetării interesului și motivației părților interesate, capacitatea scăzută de a menține funcționale parteneriatele pe termen lung, de asigurare a infrastructurii sociale și a funcționalității ei. Asigurarea sustenabilității a fost afectată și de înțelegerea limitată a contextului socio economic la nivelul comunității, a problemelor ce țin de nevoile grupurilor țintă, dar și a celor ce țin de mediul economic, de capacitatea și opțiunile de furnizare a serviciilor și implementare a proiectelor.
- 886.** C6. Logica intervenției este confirmată de realizările, rezultatele și efectele pe termen lung identificate, bazându-se pe o bună coerență internă a acțiunilor la nivel conceptual. În practică însă au apărut distorsiuni și blocaje în implementarea coerentă a acțiunilor, implicarea grupurilor vulnerabile și ale altor părți interesate și reacția programului la factorii externi. Principalele blocaje ale mecanismelor de generare a efectelor se regăsesc în (1) conceptualizarea proiectelor focalizate pe realizările corelate cu volumul finanțării în detrimentul rezultatelor, frecvent cu ținte prea ridicate pentru a asigura și calitatea lor, mai puțin orientate spre grupurile, locațiile cu nevoile cele mai mari, (2) fluența și eficiența proceselor diminuate de deficiențele sistemului de implementare (3) deficiențe de corelare a formării cu cererea pieței (atât prin calificările abordate, cât și prin calitatea formării), limitări ale programului în a aborda bariere de acces neanticipate cum ar fi cele specifice localităților mici, sărace cu resurse limitate, din mediul rural, (4) asigurarea condițiilor pentru sustenabilitatea rezultatelor prin continuarea și predictibilitatea finanțării necesare, continuitatea serviciilor de sprijin, asigurarea condițiilor motivante pentru angajatori pentru menținerea locurilor de muncă protejate, (5) valorificarea experienței câștigate, a capacității unor furnizori de servicii și funcționalității parteneriatelor locale.
- 887.** C7. Beneficiile economice generate de ocuparea persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile, măsurate prin contribuțiile la bugetul de stat, bugetele asigurărilor sociale de stat și de sănătate, pentru șomaj și alte fonduri, exced costurile DMI 6.2 chiar și în condițiile unor rezultate aparent modeste ca rată a ocupării, dacă persoanele ocupate au stabilitate și continuitate pe piața forței de muncă. Beneficiile economice sunt amplificate dacă se ia în calcul costul cu venitul minim garantat frecvent asociat cu grupurile vulnerabile. La nivelul proiectelor analizate, fără a generaliza pentru întregul portofoliu de proiecte, costul cu subvențiile în unele proiecte aparent nu sunt justificate de rezultatele privind participarea la formare și rata de ocupare înregistrată, costurile cu managementul de proiect nu este justificat de dimensiunea parteneriatelor, iar costurile externalizate nu sunt justificate de realizări și rezultatele ce nu au mai putut fi observate pe parcursul cercetării.
- 888.** C8. POSDRU a fost o experiență de învățare pentru toate părțile implicate, modalitățile în care lucrurile s-ar putea face mai bine și mai eficiente în sinteză vizează: (i) o abordare strategică a incluziunii și sprijinului, care asigură servicii de bază și accesul larg la serviciile dedicate grupului țintă, o combinație optimă de proiecte strategice și proiecte mici la nivel de comunități, prioritizarea finanțării ținând cont de disparitățile regionale, locale, (ii) dezvoltarea parteneriatelor locale pentru incluziune și mai multă flexibilitate în conceperea proiectelor și diversitatea serviciilor, pentru adaptare la nevoi specifice, flexibilitate în managementul grupului țintă, focalizarea pe calitate și impact și mai puțin pe volumul realizărilor în detrimentul calității, (iii) un management al intervenției și programului prietenos, constructiv, nebirocratic.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Recomandări

La nivel strategic și cadru de reglementare

889. R1 Se recomandă crearea unui cadru stimulativ pentru crearea de locuri de muncă protejate, funcționarea structurilor economiei sociale, concentrarea sprijinului pe zonele sau comunitățile cele mai afectate de concentrarea grupurilor vulnerabile. Recomandarea se poate implementa prin:

- Crearea de facilități fiscale pentru angajatorii persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile.
- Focalizare strategică a viitoarelor intervenții pe comunitățile și persoanele cu cele mai mari nevoi, vizând zonele cele mai afectate de concentrarea grupurilor vulnerabile, nevoile specifice comunităților sărace din mediul rural cu resurse financiare, umane și de infrastructură limitate.
- Adoptarea unei abordări integrate și personalizate a serviciilor de ocupare cu alte servicii sociale, de educație, medicale și de alt tip ce pot constitui bariere de acces.
- Realizarea de studii și colectarea sistematică de date sunt imperativ necesare pentru cunoașterea situației și nevoilor specifice ale grupurilor țintă, prioritizări și evaluării intervențiilor.

Responsabilitate: MMPS și alte entități și structuri relevante tipurilor de grupuri vulnerabile

Termen: 2022 – înaintea demarării implementării programelor FSE+2021-2027

Recomandări la nivel de program

890. R2 Intervențiile pentru accesul grupurilor vulnerabile la piața muncii trebuie să fie concepute și implementate cu participarea comunității și a unor parteneriale locale funcționale. Recomandarea se poate implementa prin sprijinirea creării și funcționării parteneriatelor locale pentru incluziune, asigurând finanțarea pentru dezvoltarea capacității UAT-urilor de a gestiona pe termen lung funcționarea parteneriatelor, atragerea actorilor relevanți, crearea infrastructurii necesare furnizării serviciilor sociale, atragerea de finanțări complementare. Datorită fragmentării administrativ teritoriale ridicate și eficienței reduse la nivelul unor UAT-uri mici, abordarea trebuie concepută pe teritorii mai largi, chiar la nivel județean, urmând și valorificând modelele de succes ale GAL-urilor.

Responsabilitate: MMPS, AM POCU, MIPE

Termen: 2022 – înaintea demarării implementării programelor FSE+2021-2027

891. R3/DMI6.2. Mecanismele de implementare a POCU respectiv viitorul program FSE+ trebuie să asigure suficientă flexibilitate privind serviciile eligibile și grupul țintă pentru a oferi grupului țintă pachete integrate personalizate corespunzătoare nevoilor, incluzând servicii de educație remedială, servicii medicale, acces la educație timpurie pentru copiii persoanelor vulnerabile, sprijin pentru creșterea mobilității, și altele.

Responsabil: AM POCU, MMPS

Termen: Înainte de aprobarea programelor 2021-2027 sau lansarea unor noi apeluri POCU.

892. R4. Programul trebuie să asigure corelarea intervențiilor la nivelul comunităților cu nevoile reale și cunoașterea nevoilor în complexitatea lor. Datorită capacității reduse a unui număr mare de UAT-uri programul trebuie să asigure finanțarea unor analize diagnostic înainte de începerea implementării intervențiilor și o actualizare la mijlocul implementării viitorului program.

Responsabil: AM POCU, MIPE.

Termen: Înainte de aprobarea programelor 2021-2027

893. R5. Creșterea sustenabilității intervențiilor de sprijin a incluziunii grupurilor vulnerabile prin: adaptarea cerințelor de sustenabilitate din cererile de finanțare la specificul proiectelor de incluziune socială, corelate cu analiza contextului socio-economic, reflectat în strategiile de dezvoltare locală sau analize de diagnostic social. Integrarea parteneriatelor beneficiare de finanțare în rețele naționale și internaționale cu sprijin prin proiecte transversale pentru împărtășirea experiențelor, instrumentelor și metodologiile create în proiect, inclusiv evenimente și oportunități de învățare și dezvoltare a capacității.

Responsabil: AM POCU, MMPS

Termen: Înainte de aprobarea programelor 2021-2027

894. R6. Adaptarea sistemului de implementare a programului POCU și a viitorului program la nevoile beneficiarilor, vizând în special: (I) crearea de instrumente de lucru în relația AM- beneficiari prietenoase, nebirocratice implementând propunerile fezabile ale beneficiarilor, (ii) crearea unei relații constructive, bazată pe încredere și profesionalism specific domeniului incluziunii sociale. O parte a măsurilor de îmbunătățire a sistemului de implementare au fost deja implementate în POCU și procesul trebuie continuat.

Responsabil: AM POCU, MIPE.

Termen: Înainte de aprobarea programelor 2021-2027 și actualizarea continuă conform nevoilor.

DMI 6.3. Promovarea egalității de șanse pe piața muncii

12. Prezentarea evaluării

12.1. Contextul evaluării DMI 6.3.

895. Acest raport este unul dintre cele patru rapoarte tematice aferente primului exercițiu de evaluare referitor la Evaluarea Retrospectivă a Programului Operațional Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 din cadrul proiectului „Implementarea Planului de Evaluare a Programului Operațional Capital Uman 2014-2020 Lotul 1: Evaluarea intervențiilor în domeniul incluziunii sociale”. Raportul tematic se referă la temele de evaluare, structurate pe domenii majore de intervenție (DMI):

- DMI 6.3: Evaluarea contribuției POSDRU la promovarea egalității de șanse pe piața muncii

896. Celelalte trei rapoarte tematice acoperă alte trei teme ale evaluării și anume:

- DMI 2.2: Evaluarea contribuției POSDRU la prevenirea și corectarea părăsirii timpurii a școlii
- DMI 6.1: Evaluarea contribuției POSDRU la dezvoltarea economiei sociale
- DMI 6.2 Evaluarea contribuției POSDRU la îmbunătățirea accesului și a participării grupurilor vulnerabile pe piața muncii

Informații privind contextul întregului ciclu de evaluare se regăsesc în Raportul de sinteză, din care prezentăm selectiv aspectele relevante evaluării temei DMI 6.3, obiect al prezentului raport tematic.

897. Conform CdS, șase (6) întrebări de evaluare (ÎE) au stat la baza acestui exercițiu:

ÎE17. Care este progresul ce poate fi observat în sectorul DMI-ului?

ÎE18. În ce măsură progresul observat este atribuit POSDRU?

ÎE19. În ce măsură există și alte efecte, pozitive sau negative?

ÎE20. În ce măsură efectul depășește granița zonei sau a sectorului sau afectează alte grupuri, nevizate de intervenție?”

ÎE21. În ce măsură sunt efectele durabile pe o perioadă mai lungă de timp?

ÎE22. Ce mecanisme facilitează efectele? Care sunt caracteristicile cheie contextuale pentru aceste mecanisme?

ÎE8. Dacă și în ce măsură lucrurile ar fi putut fi făcute mai bine?

898. Evaluarea s-a desfășurat în perioada **6 mai 2020 – 5 ianuarie 2021**. Data limită a datelor administrative de program analizate este **31.12.2015**, dacă nu se specifică o altă dată.

12.2. Prezentarea intervențiilor evaluate

899. DMI 6.3. din POSDRU a urmărit creșterea dimensiunii transversale a egalității de șanse și gen prin intervenții în scopul:

- consolidării principiului accesului egal pe piața muncii în scopul creșterii oportunităților de angajare a femeilor și a persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile;
- creșterii gradului de conștientizare asupra problematicii egalității de șanse și gen la nivelul elitei sociale (societate civilă, întreprinzători, experți personal administrativ);

- creșterii nivelului de informare privind hărțuirea sexuală la locul de muncă;
- asigurării accesului egal la ocupare și la construirea unei cariere profesionale în vederea creării unei piețe inclusive a muncii;
- susținerii efortului de prevenție și combatere a violenței domestice și traficului de persoane.

900. Proiectele finanțate prin DMI 6.3. au intervenit într-un context social caracterizat de următoarele repere majore înregistrate la nivelul anului 2007:

- Rata de ocupare în rândul femeilor era cu 17,5% mai scăzută decât în rândul bărbaților;
- Veniturile medii ale femeilor erau mai reduse cu 6% decât cele ale bărbaților
- Rata de inactivitate în rândul populației rroma era estimată la 75%
- Incidența violenței în familie depășea 30% din totalul familiilor din România
- România se situa pe primul loc în Europa în privința traficului de persoane

901. Acestor realități sociale care au stat la baza exercițiului de programare 2007-2013 li s-au adăugat o serie de indicatori care au avut caracter justificativ pentru proiectele finanțate. Punctăm în continuare nivelul acestora în 2007:

- Rată de angajare mai mică în rândul femeilor cu studii superioare decât în rândul bărbaților cu studii ³⁴superioare;
- Mai puțin de o treime dintre femei (32,5%) ocupau funcții de management de nivel mediu și superior³⁵;
- Aproximativ un sfert dintre companiile de pe piața românească (26,1%) aveau în patronat femei³⁶
- Doar 20% dintre patroni erau femei³⁷;
- Indexul egalității de gen³⁸ la nivelul anului 2005 poziționa România pe ultimele locuri din UE28, cu 49,9 punct din 100 la 12,5 puncte de media europeană, pe fondul scăzut al femeilor la puterea politică și administrativă și al decalajului de venituri între femei și bărbați;
- Raportul de ocupare femei/ bărbați, în scădere odată cu scăderea nivelului de educație (0,84 în cazul celor cu studii medii și 0,70 în cazul celor cu studii elementare)³⁹;
- 13,8% dintre femeile din România se aflau în risc de sărăcie⁴⁰ și excluziune socială;
- 71% dintre lucrătorii familiari neremunerați erau femei⁴¹;
- Ponderea femeilor angajate în agricultură (31%) era de peste șase ori mai mare decât medie europeană (5,4%)⁴²
- Raportul de gen câștigului salarial nominal mediu brut lunar era defavorabil femeilor, respectiv 89% în raport cu câștigurile bărbaților⁴³;

³⁴ Sursa: Eurostat, LFSA_ERGAED

³⁵ Sursa: International Labour Organization, ILOSTAT

³⁶ Sursa: World Bank, Enterprise Surveys, IC.FRM.FEMO.ZS

³⁷ Sursa: AMIGO - Populația ocupată pe grupe de vârstă, după statutul profesional și sexe

³⁸ Sursa: [Romania | Index | Gender Equality Index | European Institute for Gender Equality \(europa.eu\)](#)

³⁹ Sursa Eurostat, LFSA_ERGAED

⁴⁰ Sursa Eurostat, EU_SILC, ilc_peps01

⁴¹ Sursa: INS AMIGO - Populația ocupată pe grupe de vârstă, după statutul profesional și sexe

⁴² Sursa: ILOSTAT_SL.AGR.EMPL.FE.ZS

⁴³ Sursa: INS AMIGO Câștigul salarial nominal mediu brut lunar, pe categorii de salariați, forme de proprietate, activități (secțiuni și diviziuni) ale economiei naționale

- Rata⁴⁴ riscului de sărăcie sau excluziune socială în rândul femeilor era semnificativ mai ridicată decât în rândul bărbaților. Similar, rata deprivării materiale severe era mai accentuată în rândul femeilor decât în cel al bărbaților;
- Sărăcia în muncă a femeilor din România era cu 66% mai ridicată decât media la nivel european⁴⁵;
- 15,1% dintre tinerele din România nu participau la piața forței de muncă⁴⁶
- 5% dintre femeile angajate declaraseră că fuseseră victime în ultimul an ale hărțuirii la locul de muncă⁴⁷;
- 17,4% din mortalitatea femeilor cu vârste între 15-34 ani se datora bolilor cu transmitere sexuală sau complicațiilor din perioada prenatală sa apărute la naștere (pondere de aproape trei ori mai ridicată decât media la nivel european 6,5%)⁴⁸;
- Mortalitatea femeilor cu vârste între 30-70 de ani din cauza bolilor de inimă, respiratori, oncologice și diabetului era cu 67% mai mare în România decât media europeană;⁴⁹
- Femeile constituiau majoritatea (51,7%) migranților temporari din România⁵⁰;
- România se poziționa pe ultimele locuri în UE în ceea ce rata de activism pe piața forței de muncă a persoanelor cu vârste între 15-65 ani, al căror handicap nu determina dificultăți în ocuparea unor activități de bază⁵¹.

902. Contextul social a fost completat de un cadru normativ amplu, principalele repere fiind date de:

- Directiva 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind punerea în practică a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între femei și bărbați în materie de încadrare în muncă și de muncă;
- Legea 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați republicată, cu modificările ulterioare;
- Legea 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice, republicată cu modificările ulterioare;
- Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice adoptată la Istanbul în 2011;
- Strategia națională împotriva traficului de persoane pentru perioada 2012-2016, aprobată prin HG nr. 1142/2012.

12.3. Descrierea succintă a DMI 6.3

903. Proiectele finanțate prin POSDRU DMI 6.3., în vederea atenuării acestor disparități sociale au urmărit:

- *Creșterea nivelului de pregătire a specialiștilor* în domeniul egalității de șanse, incluziunii sociale, combaterii traficului de persoane și diminuarea violenței domestice și a numărului de specialiști certificați prin campanii de conștientizare; sesiuni de formare pentru experți, mass-media, schimburi de bune practici; activități de promovare a egalității de șanse, combaterii traficului de persoane și violenței domestice destinate autorităților publice și partenerilor sociali; elaborare de ghiduri de bună practică; studii, cercetări de gen și în domeniul violenței domestice și traficului de persoane; dezvoltare activități de acompaniere, centre dedicate victimelor.

⁴⁴ Sursa: SAR111A - Rata riscului de sărăcie sau excluziune socială (ARPE), pe sexe

⁴⁵ Sursa: Eurostat Low-wage earners as a proportion of all employees (excluding apprentices) by sex

⁴⁶ Sursa: ILOSTAT, Share of youth not in education, employment or training, female (% of female youth population)

⁴⁷ Sursa EIGE; ewcs_bullying

⁴⁸ Sursa: The World Bank, (SH.DTH.COMM.1534.FE.ZS)

⁴⁹ Sursa: World Health Organization, Global Health Observatory Data Repository (<http://apps.who.int/ghodata/>).

⁵⁰ Sursa: PNUD, (SG.POP.MIGR.FE.ZS)

⁵¹ Sursa Eurostat: HLTH_DLM020, date disponibile doar pentru 2011

- *Creșterea nivelului de calificare/ recalificare a persoanelor vulnerabile* prin: formare profesională, schimb de bune practici în instituții de educație și întreprinderi; autorizare, acreditare de programe educaționale destinate grupurilor țintă;
- *Creșterea gradului de participare a persoanelor vulnerabile pe piața muncii* susținută prin: promovarea incluziunii sociale a femeilor dezavantajate și autorizarea/ acreditarea de programe educaționale destinate grupurilor țintă;
- *Creșterea nivelului de informare și conștientizare a cetățenilor* cu privire la drepturile lor la nediscriminare și egalitate de șanse vizată prin: campanii de informare și creștere a conștientizării egalității de șanse, de promovare sănătății și prevenirea riscurilor din îmbolnăvire;
- *Îmbunătățirea abilităților și competențelor antreprenoriale ale femeilor* pentru integrarea și afirmarea în antreprenariat cu ajutorul: programelor de formare profesională, calificare, recalificare, dezvoltarea antreprenoriatului în rândul femeilor și sprijinului acordat rețelelor profesionale și interprofesionale pentru femei; campanii de promovarea poveștilor de succes în rândul femeilor;
- *Creșterea culturii sănătății* prin organizarea de campanii la nivel național de promovare a unui stil de viață sănătos și prin campanii de informare și creștere a conștientizării egalității de șanse, de promovare sănătății și prevenirea riscurilor din îmbolnăvire;
- *Dezvoltarea capacității instituționale a administrației publice locale* prin formarea și angajarea experților locali romi; prin activități de combatere a inegalităților bazate pe etnie, dizabilități și vârstă, promovarea incluziunii sociale a femeilor dezavantajate;
- *Creșterea capacității de angajare în muncă a persoanelor cu handicap*, sprijinirea parteneriatelor între toți factorii de interes cu relevanță pentru comunitate și dezvoltarea programelor de formare pentru specialiști implicați în domeniul serviciilor sociale susținute cu ajutorul programelor de formare destinate experților și specialiștilor în domeniul serviciilor sociale și schimburilor de bune practici inter-regionale și transnaționale.

Tabel 39. Caracteristici generale ale implementării

DMI	Alocare (euro)	Grad de contractare	Grad de absorbție (cheltuieli certificate/total alocare)	Nr proiecte contractate	Nr proiecte finalizate
DMI 6.3	127.922.354 ⁵²	220.5% ⁵³	178%	178	171

12.4. Metodologia de evaluare

904. Metodologia de evaluare a impactului intervențiilor a utilizat următoarele metode de colectare și prelucrare a informațiilor:

Metodă	Caracteristici
Cercetarea documentară	<p>Au fost parcurse următoarele tipuri de documente</p> <ul style="list-style-type: none"> -Documente privind cadrul strategic și normativ în domeniu; -Documente de programare POSDRU; -Rapoarte de cercetare tematică la nivel național și european; <p><i>Lista completă a documentelor este prezentată în Anexa 12</i></p> <p>Utilitate:</p>

⁵² Situația proiectelor pentru componentele lansate POSDRU la 31 decembrie 2015

⁵³ Ibidem

	<p>-Identificarea reperelor statistice;</p> <p>-Identificarea metodelor de evaluare a dinamicilor înregistrate în domeniu;</p> <p>-Identificarea indexului cauzelor potențiale ale dinamicilor înregistrate.</p>
Analiza secundară a datelor statistice din baze publice	<p>Au fost utilizate următoarele surse de date:</p> <p>INS Tempo, Eurostat, Euro barometrele 93, Flash EB 449,465, Banca Mondială, Euro barometrele de gen nr 84 și 85, Eurobarometru de gen Romania 2018</p> <p><i>Anexa 12-Literatura de specialitate și bibliografie</i></p>
	<p>Utilitate: Identificarea dinamicilor indicatorilor semnificativi în domeniu</p>
Interviuri	<p>Au fost realizate 17 interviuri cu reprezentanți ai următoarelor instituții:</p> <p>Agencia Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați, Ministerul Muncii, Agenția Națională pentru Ocuparea Forțelor de Muncă, Agenția Națională pentru Romi, Asociația de Dezvoltare Intercomunitară Zona Metropolitană Craiova, Sindicatul Liberal al Lucrătorilor din Învățământ și Cercetare Științifică Neamț, Atelier, Asociația Plural, Blocul Național Sindical, Coaliția pentru Egalitatea de Șanse, Consiliul Județean Alba, Faxmedia Consulting SRL, Federația Agricultorilor Fermierul, Fundația Clopot, Grupul pentru Integrare Europeană, Metropolitan Security SRL, OIR Nord-Vest</p>
	<p>Utilitate:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Identificarea efectelor pozitive și negative pe care intervențiile le-au generat la nivel sectorial și la nivelul altor sectoare de activitate; -Colectarea de date privind aprecierea rolului intervențiilor din DMI 6.3. în efectele măsurate la nivelul domeniilor conexe; -Aprecierea sustenabilității efectelor înregistrate și a mecanismelor care favorizează sustenabilitatea; -Evaluarea eficienței mecanismelor de implementare și a condițiilor favorabile acestora; -Identificarea lecțiilor de bună practică. <p><i>Anexa 5: Minute interviuri</i></p>
Sondaje de opinie	<p>Au fost realizate 2 sondaje de opinie cu următoarele caracteristici</p> <ul style="list-style-type: none"> -Sondaj în rândul populației, colectare CATI, reprezentativitate națională, urban/ rural, toate regiunile de dezvoltare, toate județele, volum eșantion rezultat 402 respondenți, marja de eroare statistică +/-4% pentru un interval de încredere de 90%, referința statistică INS POP105A -sondaj în rândul angajatorilor, colectare CATI, reprezentativitate națională, toate regiunile, toate județele, volum rezultat 401 respondenți, marja de eroare statistică +/-4% pentru un interval de încredere de 90%, referința statistică INS TEMPO INT101R, baza de eșantionare ONRC, listă firme
	<p>Utilitatea sondajului la nivelul populației:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Măsurarea indicatorilor sociali referitori la gradul de informare la nivel național cu privire la beneficiile și drepturile femeilor pe piața forței de muncă; -Măsurarea percepției privind disponibilitatea angajatorilor de a adopta metode de flexibilizare a accesului pe piața forței de muncă; -Măsurarea ponderii valorilor asociate stereotipurilor de gen, hărțuirii sexuale și violenței domestice; -Corelarea datelor de opinie obținute la nivel național cu date similare din studii la nivel european și internațional. <p>Utilitatea sondajului la nivelul angajatorilor:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Măsurarea indicatorilor sociali referitori la gradul de informare la nivel național cu privire la beneficiile și drepturile femeilor pe piața forței de muncă;

	<p>-Măsurarea disponibilității angajatorilor de a adopta metode de flexibilizare a accesului pe piața forței de muncă;</p> <p>-Măsurarea gradului de informare/ indicelui de informare în rândul angajatorilor privind aspectele definitorii ale marginalizării și excluziunii la locul de muncă;</p> <p>-Măsurarea ponderii valorilor asociate stereotipurilor de gen, hărțuirii sexuale și violenței domestice în rândul angajatorilor;</p> <p>-Corelarea datelor de opinie obținute la nivelul angajatorilor cu date la nivelul populației.</p> <p>Date suplimentare sunt prezentate în <i>Anexa 4- Raport sondaj</i></p>
Studii de caz	<p>Au fost realizate 8 studii de caz, câte unul în fiecare regiune. La nivelul fiecărui studiu de caz au fost colectate și analizate documentele de proiect, s-au realizat interviuri cu beneficiari și cu persoane din managementul proiectelor (unde a fost posibil) și s-au aplicat chestionare la nivelul grupurilor țintă;</p> <p>Utilitate:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Identificarea măsurii în care progresul înregistrat poate fi atribuit intervențiilor; -Identificarea efectelor suplimentare pozitive și negative în domeniul de intervenție și în domenii conexe; -Aprecierea sustenabilității efectelor înregistrate și a mecanismelor care favorizează sustenabilitatea; -Evaluarea eficienței mecanismelor de implementare și a condițiilor favorabile acestora; -Identificarea lecțiilor de bună practică. <p><i>Fișele studiilor de caz sunt prezentate în Anexa 7 – Studii de caz</i></p>
Focus grupuri	<p>Au fost organizate 8 focus grupuri la nivel regional pentru Axa 6 și un focus grup final cu experți în domeniu, reprezentanți ai beneficiarilor, reprezentanți ai instituțiilor de management, stakeholderi din aria de interes</p> <p>Utilitate:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Aprecierea eficienței și eficacității intervențiilor DMI 6.3. luând în considerare realitățile și nevoile grupurilor țintă în domeniul de intervenție; -Aprecierea rolului pe care intervențiile DMI 6.3. în dinamica indicatorilor de evaluare a impactului -Identificarea efectelor suplimentare în domeniul de intervenție și domeniile conexe; -Aprecierea sustenabilității efectelor înregistrate și a mecanismelor care favorizează sustenabilitatea; -Evaluarea eficienței mecanismelor de implementare și a condițiilor favorabile acestora; -Identificarea lecțiilor de bună practică. <p><i>Minutele întâlnirilor sunt prezentate în Anexa 6 – Raport Ateliere regionale</i></p>
Panel de experți	<p>A fost organizat un panel de experți în două runde, la nivel național, cu reprezentanți ai instituțiilor implicate în implementarea POSDRU, reprezentanți ai societății civile și experți în domeniul evaluării;</p> <p>Utilitate:</p> <ul style="list-style-type: none"> -evaluarea rolului intervențiilor din cadrul AP 6 în evoluția indicatorilor de evaluare; -identificarea efectelor suplimentare și evaluarea sustenabilității intervențiilor <p><i>Fișa panelului de experți este prezentată în Anexa 8 – Raport Panel de experți</i></p>

12.5. Limitări metodologice

905. Metodologia utilizată asumă următoarele limitări:

- Limite date de perioada de timp de la momentul intervenției și până la momentul evaluării. Proiectele finanțate prin DMI 6.3. au avut o componentă consistentă de comunicare și creare de valori, atitudini favorabile. Măsurarea efectelor campaniilor de comunicare după mai mult de 5 ani de la implementarea acestora s-a dovedit a fi, de cele mai multe ori tardivă, la nivelul studiilor de caz (respondenții nu își mai amintesc dacă au participat la studii, sau dacă au auzit/văzut materiale publicitare/informative în domeniu).
- Limite generate de modul de colectare a datelor privind grupurile țintă. Așa cum a fost precizat în Raportul inițial, 41%⁵⁴ dintre proiectele finanțate prin DMI 6.3. au avut atașat anexa 10 conținând numele și datele de contact ale membrilor grupului țintă. Anexa 10 nu conține însă informații referitoare la tipul de implicare a persoanei în proiectul finanțat: persoane care au primit consiliere pentru carieră, persoane care au primit informări cu privire la egalitatea de gen, persoane care au primit sprijin în dezvoltarea carierei, persoane care au primit formare profesională, persoane care au primit consiliere etc. Rapoartele de activitate și rapoartele finale nu sunt consistente sub acest aspect, iar la nivel instituțional, chiar și acolo unde s-a păstrat memoria instituțională a proiectelor implementate nu s-au păstrat și documentele necesare identificării persoanelor pe categorii de beneficiari⁵⁵. Suplimentar, bazele de date cu grupurile țintă oferă un nivel redus de completitudine. Spre exemplu, în proiectul SMIS 4140, 140 de persoane aparținând grupului țintă aveau același număr de telefon de contact, fix, care nu mai este activ. În medie, în bazele de date pentru acest DMI, 6 din 10 numere de telefon nu mai sunt funcționale/ active sau nu mai aparțin persoanei menționate în baza de date, în cazul persoanelor vulnerabile (șomeri de lungă durată, persoane roma) proporția ajunge până la 9 din 10. Suplimentar, au fost identificate în bazele de date inadvertențe în ceea ce privește modul de înregistrare a caracteristicilor persoanelor care aparțin grupurilor țintă⁵⁶.
- Limite ale reprezentativității statistice a sondajelor de opinie reprezentate de marja de eroare și intervalele de încredere menționate;
- Limite determinate de restricțiile privind interacțiunea directă cu respondenții în cazul interviurilor și întâlnirilor de grup. În toate aceste situații, pentru depășirea barierelor comunicării online, în vederea acoperirii cât mai ample a tematicilor supuse discuțiilor a fost dată posibilitatea respondenților de a completa în scris opiniile exprimate în cadrul interviurilor realizate.

13. Răspunsuri la întrebările de evaluare

13.1. ÎE 1. Care este progresul în sectorul DMI 6.3.?

906. Evidențierea progresului înregistrat în sectorul DMI 6.3. a pornit de la următoarele ipoteze:

- IP1: A scăzut decalajul de gen pe categorii ocupaționale, domenii ale economiei și tipuri de ocupare
- IP2: A crescut accesul egal la ocupare și la construirea unei cariere profesionale
- IP3: A crescut gradul conștientizare asupra principiului egalității de șanse și de gen în cadrul societății
- IP4: Creșterea conștientizării asupra problematicei privind hărțuirea sexuală la locul de muncă;
- IP5: S-a diminuat creșterea violenței domestice și a traficului de persoane.

907. Indexul național al egalității de gen a înregistrat o traiectorie ascendentă constantă în perioada 2005-2019

⁵⁴ 70 din 171 proiecte finanțate prin DMI 6.3.

⁵⁵ Principalul motiv invocat a fost cel al nesolicitării acestor informații pe parcursul implementării proiectelor. Anexa 10 solicită marcarea în dreptul fiecărui beneficiar a tipului de indicator la care acesta contribuie.

⁵⁶ De exemplu persoane care erau angajate în mediu privat, manager, dar încadrată ca persoană în grup vulnerabil, sau absolvenți de studii superioare înregistrați într-un nivel de școlarizare inferior

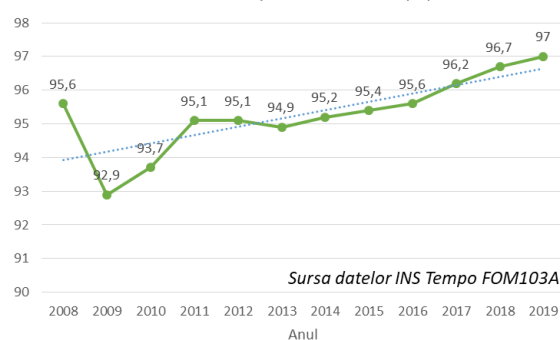
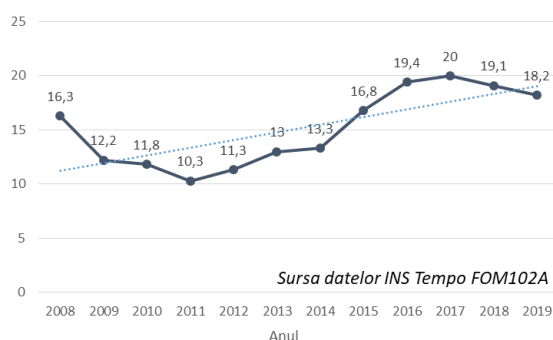
pe fondul creșterii veniturilor femeilor și îmbunătățiri accesului lor la puterea politică. Cu toate acestea, România rămâne însă, de 15 ani, pe ultimele locuri ale ierarhiei egalității de gen⁵⁷; **scorul privind calitatea accesului pe piața forței de muncă a femeilor a înregistrat un declin constant în aceeași perioadă**, România fiind singura țară din UE cu această evoluție. Ambele componente ale calității accesului pe piața forței de muncă al femeilor au înregistrat tendințe similare (negative), calitatea participării pe piața forței de muncă fiind semnificativ afectată de durata vieții active a femeilor din România (mai mică cu 3.5 ani decât media europeană), iar calitatea muncii de posibilitatea de a beneficia de una-două ore libere în timpul programului de lucru pentru activități personale și de familie (-4,6% în raport cu media UE28);

Tabel 40. Indexul egalității de gen și principalele componente

	2005	2010	2012	2015	2017	2019
scor general	49,9	50,8	51,2	52,4	54,5	54,4
munca (scor)	68,6	67,8	67,8	67,1	67,7	67,6
Participare pe piața muncii (scor)	79,3	78,8	78,5	77,5	79,0	78,8
Segregare și calitatea munci (scor)	59,3	58,6	58,5	58,1	58,0	58,0
venituri (scor)	53,2	59,8	59,2	59,4	62,0	63
putere (scor)	30,7	30,8	28,8	33,2	38,8	37,5

Sursa: EIGE, <https://eige.europa.eu/>

Figura 25 Dinamica ratei și raportului de ocupare pe criteriile de gen

908. Raportul de ocupare bărbați/femei a scăzut constant pe parcursul perioadei de programare, după 2015 revenind la traiectoria ascendentă și la valorile ridicate înregistrate înainte de 2008, pe fondul creșterii consistente a ratei de ocupare în rândul bărbaților. După momentul crizei din 2009, cât rata de ocupare în rândul femeilor a scăzut brusc cu 2,7% la nivel național, participarea femeilor la piața muncii a înregistrat o relativ constantă îmbunătățire, ponderea de ocupare din 2016 fiind similară celei din 2008, ulterior anului 2016 tendința fiind exclusiv pozitivă;

909. Angajabilitatea femeilor de vârstă activă (20-64 ani) a scăzut semnificativ în raport cu cea a bărbaților, România fiind singura țară din UE care a înregistrat în perioada 2008-2018 acest trend negativ.

⁵⁷ Alături de Ungaria și Grecia

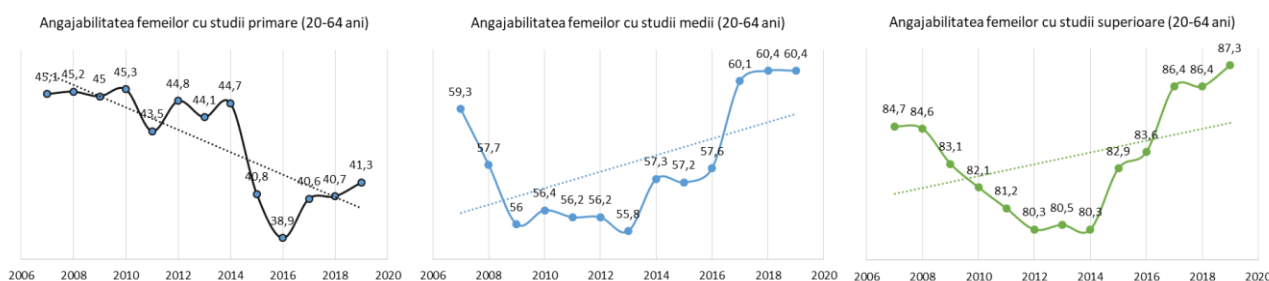
Tabel 41. Raportul de angajabilitate

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Romania	14,3	14,4	16,6	15,3	16,1	16,3	16,7	17,5	17,6	17,1	18,3
UE (27)	15,3	13,7	13,3	12,9	12,3	11,8	11,6	11,6	11,7	11,7	11,8
Raport de angajabilitate M/F	21,2	23,6	24,3	29,2	26,9	28,2	29,7	30,5	32,8	32,8	30,5

Sursa: Eurostat, *Employment and activity by sex - annual data, lfsi_emp_a*

910. Analiza pe categorii educaționale arată însă că, dacă angajabilitatea persoanelor cu educație medie și superioară a crescut contant după 2014, însă, în cazul persoanelor cu educație scăzută, participarea pe piața forței de muncă tinde să fie din ce în ce mai slabă;

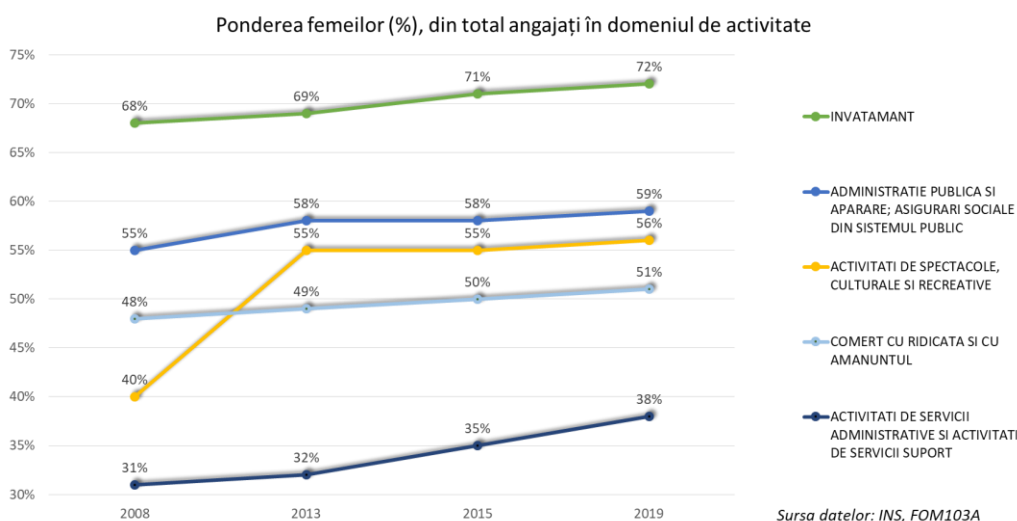
Figura 26. Comparație privind angajabilitatea femeilor pe categorii educaționale

Sursa: Eurostat, *LFSA_ERGAED\$DV_318*

911. Aportul cel mai important la creșterea participării pe piața forței de muncă a femeilor l-au avut cinci sectoare de activitate: activitățile de spectacole, culturale și recreative (+16% pondere femei între 2008 și 2019), activitățile de servicii administrative și servicii de suport (+7%), învățământul (+4%), administrație publică, apărare și asigurări sociale din sistemul public (+3%) și comerțul cu ridicata și cu amănuntul (+3%), activitățile de spectacole și comerțul intrând în categoria domeniilor de activitate feminizate⁵⁸;

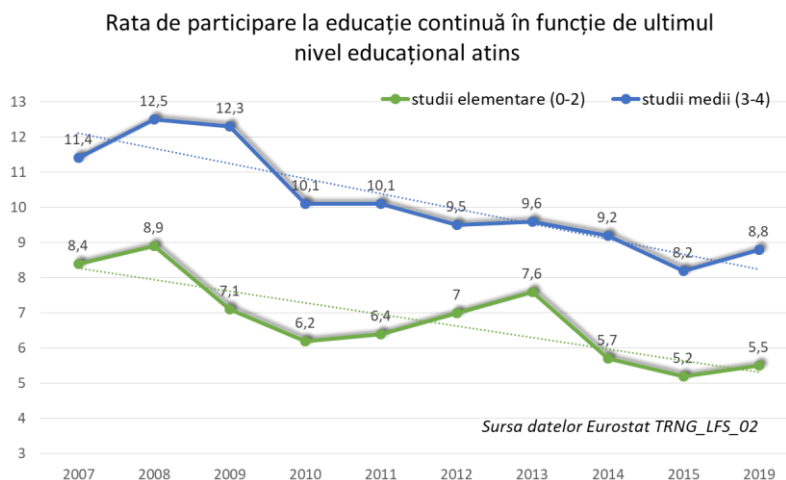
Figura 27. Evoluția angajărilor în principalele domenii feminizate

⁵⁸ Ponderea femeilor care lucrează în aceste domenii este mai mare decât cea a bărbaților

- 912. Agricultură rămâne însă principalul domeniu de activitate al femeilor din România**, la nivelul anului 2019, cu 23% din forța de muncă feminină ocupată în acest domeniu de activitate, pondere în declin semnificativ comparativ cu anul 2008 (-43,2%), pe fondul tendinței generale de scădere a persoanelor ocupate în agricultură la nivel național⁵⁹. În perioada 2008-2019 principalele domenii de activitate în care a crescut cererea de locuri de muncă, mai ales pentru femei au fost: comerțul (+82,7 mii locuri de muncă pentru femei), activitățile administrative și de suport și sănătatea (+59,6 mii locuri de muncă pentru femei) și sănătatea (+29,8 mii locuri de muncă pentru femei), însă oportunități de angajare semnificative pentru femei s-au înregistrat și în domeniul care au oferit locuri de muncă în egală măsură ambelor genuri: hoteluri și restaurante (+39,4 mii locuri de muncă pentru femei), informații și comunicații (+35,1 mii), activități profesionale, științifice și tehnice (+25,9 mii). Întreaga perioadă a fost marcată de scăderea semnificativă a numărului de femei angajate în industrie (-65,5 mii persoane) și de reducerea numărului de persoane angajate în învățământ (-25,6 mii persoane)⁶⁰;
- 913. Volumul populației ocupate din mediul rural a scăzut constant**⁶¹ între 2008 și 2019, în special în segmentul de vârstă până în 35 de ani (-56,2% din scăderea locurilor de muncă din mediul rural) și peste 65 ani (-37,8%);
- 914. Indicele de discriminare a minorității roma**⁶² a scăzut de la 25% în 2009, la 21% în 2016, 6% dintre femeile roma declarând că s-au simțit discriminate în ultimul an când și-au căutat un loc de muncă, 4% s-au simțit discriminate la locul de muncă, 6% în relație cu administrația publică. Ponderile cresc, dacă perioada de referință este mărită până la 33% dintre femeile roma care s-au simțit discriminate în căutarea unui loc de muncă în ultimii 5 ani și 19% din totalul femeilor roma care s-au simțit discriminate la locul de muncă în ultimii 5 ani;
- 915. Rata de participare la educație continuă a persoanelor cu studii medii și elementare a scăzut ca tendință generală.** Datele evidențiate în tabelul următor arată însă un punct de inflexiune semnificativ pentru perioada 2011-2013 când tendința descendentă este atenuată pentru ambele categorii educaționale;

Figura 28. Dinamica participării la educație continuă a nivelurilor de educație inferioară

- 916. Ponderea femeilor angajate cu normă parțială de lucru a crescut** în perioada de implementare POSDRU, între 2008 și 2014, într-o măsură semnificativ mai ridicată decât ponderea bărbaților cu această formă de angajare. Ulterior, trendul este descendent, atât în cazul femeilor cât și al bărbaților, paritatea de gen pentru acest tip de angajare, la nivelul anului 2019 fiind aproape de 1⁶³;
- 917. Rolul îngrijirii copiilor sau bolnavilor în angajarea part-time a rămas relativ constant** ca pondere în activitatea femeilor, în perioada 2007-2019, în tot acest interval fiind de aproximativ 6 ori mai mic decât media înregistrată la nivel european, în condițiile în care, spre exemplu ponderea copiilor cu vârste de sub 3 ani înscriși la creșă

⁵⁹ Sursa datelor: INS Tempo, FOM103A

⁶⁰ Sursa INS Tempo, Populația ocupată civilă pe activități ale economiei naționale la nivel de secțiune CAEN Rev.2

⁶¹ Sursa INS Tempo AMG 1107- Populația ocupată pe grupe de vârstă și medii de rezidență

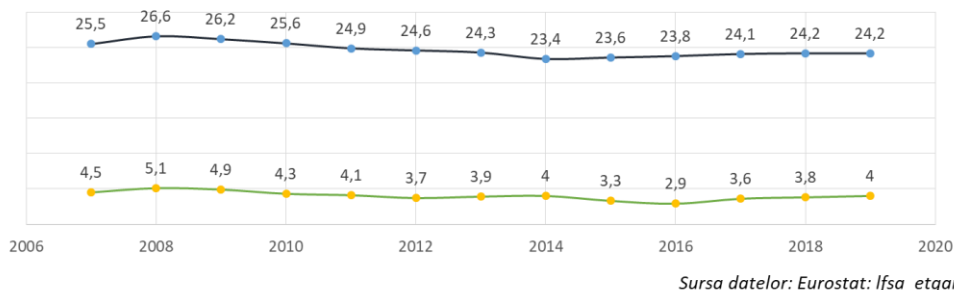
⁶² Indicele include 9 domenii. Sursa: FRA, First and second EU-MIDIS survey

⁶³ Tabel 1, Anexa 12 – Literatură de specialitate și bibliografie, secțiunea "Date suplimentare"

(sau altă forma similară) a rămas relativ constantă în această perioadă (în medie, în jur de 3% din total cohortă), de aproximativ 10 ori mai scăzută decât media europeană⁶⁴.

918. Ponderea femeilor în rândul lucrătorilor familiali neremunerați a scăzut în mod constant pe întreaga perioadă, de la 71% ponderea înregistrată în 2007 la 64% în primul semestru al acestui an. Femeile rămân însă principalii lucrători familiali neremunerați din România⁶⁵;

Figura 29. Ponderea îngrijirii copiilor sau bolnavilor în total motive pentru angajarea femeilor part time

919. Ponderea femeilor care dețin în proprietate o firmă a avut o tendință ascendentă după 2007, cu un interval semnificativ de creștere între 2012-2014, la aproape 28% din total patronat, valoare recuperată abia în primul semestru din 2020. Este însă de remarcat faptul că mai puțin de o treime din patronatul din România aparține femeilor;⁶⁶

920. Raportul salarial femei/bărbați a crescut cu 9% din 2007 până în prezent pe fondul creșterii cu de 3,3 ori a salariului mediu brut lunar pentru bărbați și de 3,7 ori pentru femei;

Tabel 42. Dinamica salariului nominal mediu brut lunar pe sexe

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2019
bărbați	1468	1814	1906	2007	2098	2163	2246	2412	2646	4909
femei	1312	1700	1775	1786	1848	1948	2070	2234	2453	4791
raportul salarial femei/ bărbați	89%	94%	93%	89%	88%	90%	92%	93%	93%	98%

Sursa INS Tempo FOM 107F

921. Rata sărăciei relative pe sexe păstrează raportul defavorabil femeilor pe întreaga perioadă 2007-2019, trendul descendent înregistrat în rândul femeilor în perioada 2010-2013 fiind atenuat ulterior, ponderea înregistrată la nivelul anului 2019 fiind similară celei din 2007⁶⁷;

922. Rata riscului de sărăcie sau excluziune socială (AROE)⁶⁸ a scăzut în mod similar, direct proporțional cu creșterea salariului nominal mediu brut, atât în cazul femeilor cât și în cazul bărbaților. Traectorii similare a înregistrat și rata riscului de sărăcie și excluziune în rândul persoanelor peste 65 de ani⁶⁹;

923. Rata deprivării materiale severe a scăzut, prin raportare valoarea înregistrată în 2007, cu 61,4% în rândul bărbaților și cu 62,2% în rândul femeilor ajungând la cea mai scăzută valoare de până în prezent. Tendința descendentă, pornită în 2007 a fost accentuată mai ales după anul 2015⁷⁰;

924. Tot un trend descendent, chiar dacă mai puțin accentuat decât în cazul bărbaților, a fost înregistrat și în privința **ratei persoanelor sub 60 de ani din gospodăriile cu o intensitate foarte redusă a muncii**. Remarcăm însă faptul că ponderea femeilor aflate într-o astfel de situație este cu peste o treime mai ridicată decât cea a bărbaților⁷¹;

⁶⁴ Sursa: Eurostat, EU-SILC survey ILC_CAINDFORMALSDV_404

⁶⁵ Sursa INS AMG1101- AMIGO - Populația ocupată pe grupe de vârstă, după statutul profesional și sexe

⁶⁶ Tabel 2 Anexa 12 – Literatură de specialitate și bibliografie, secțiunea "Date suplimentare"

⁶⁷ Tabel 3 Anexa 12 – Literatură de specialitate și bibliografie, secțiunea "Date suplimentare"

⁶⁸ Sursa INS Tempo SAR111A- Rata riscului de sărăcie sau excluziune socială (AROE), pe sexe

⁶⁹ Corespondent indexării pensiilor. Tabel 4 Anexa 12 – Literatură de specialitate și bibliografie, secțiunea "Date suplimentare"

⁷⁰ Tabel 5 Anexa 12 – Literatură de specialitate și bibliografie, secțiunea "Date suplimentare"

⁷¹ Tabel 6 Anexa 12 – Literatură de specialitate și bibliografie, secțiunea "Date suplimentare"

925. Sărăcia în muncă a femeilor a scăzut într-o măsură semnificativ mai accentuată decât în cazul bărbaților, România apropiindu-se de media europeană pentru acest indicator⁷²;

926. Cultura antreprenorială în rândul femeilor înregistrează o ușoară tendință ascendentă, femeile rămânând însă în România minoritare pentru toate categoriile de implicare în sfera decizională a întreprinderii;

Tabel 43. Participarea femeilor în sfera decizională a întreprinderii

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
% femei asociați/acționari persoane juridice active	36,2	36,2	36,5	36,7	37,1	37,3	37,5	37,3
% femei titulari/membri PFA/II/IF active	39,34	39,78	39,8	39,37	39,33	39,41	39,75	39,71
% femei persoane împuternicite ale firmelor active	32,37	32,6	32,89	33,32	33,79	34,11	34,45	34,36

Sursa datelor ONRC-Rapoarte statistice

927. Pondereea mortalității în rândul femeilor din cauza bolilor transmisibile sau a problemelor prenatale, maternale a crescut cu aproximativ 9% în perioada 2005-2016;⁷³ Tot pe un trend ascendent se află și prevalența anemiei în rândul femeilor cu vârste între 15-49 ani⁷⁴, dar și a obezității în rândul femeilor peste 18 ani⁷⁵, România depășind semnificativ, pentru ambii indicatori media europeană;

928. Pondereea femeilor în rândul migranților din România a scăzut de la 51,7% în 2005 la 46,2% în 2019⁷⁶

929. La nivelul anului 2014⁷⁷ 34 % dintre femeile care aveau probleme de sănătate sau un handicap declarau că au fost victime ale violenței fizice sau sexuale din partea partenerului, în comparație cu 19 % dintre femeile care nu sunt în această situație;

930. La nivelul anului 2007, România semna acordul de aderare la Uniunea Europeană, având mai puțin de 0,5% femei în poziții decizionale la nivel ministerial⁷⁸ și fără nicio femeie cu funcție de ministru în Guvernul României. La sfârșitul perioadei de programare (2014), indicatorul se apropia la 6,2% de media înregistrată la nivel european, ulterior, tendința medie ascendentă fiind păstrată⁷⁹.

931. Traficul de persoane⁸⁰ a înregistrat în perioada 2007-2017 o tendință generală descendentă dacă ne raportăm la datele prezentate de ANITP, ajungând în 2015 la mai puțin de jumătate din valoarea înregistrată în 2007. În conformitate cu aceeași sursă, după 2019 tendințele sunt de creștere constantă, primul semestru al acestui an evidențiind un plus de 15,9% în raport cu anul anterior⁸¹.

Tabel 44. Numărul de victime ale traficului de persoane

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
număr persoane	1780	1240	780	1154	1048	1041	896	757	880	756	662	497	698

Sursa datelor ANITP, Analiza generală 2015, 2019

932. Profilul victimelor traficului de persoane realizat de către specialiștii ANITP evidențiază faptul că 49% dintre femeile victime ale traficului de persoane sunt minore, 65% cu maxim 8 clase, provenind în măsura relativ

⁷² Tabel 7 Anexa 12 – Literatură de specialitate și bibliografie, secțiunea "Date suplimentare"

⁷³ Sursa: WHO, HLTH_CD_AS DR

⁷⁴ Sursa: WHO, SH.ANM.ALLW.ZS

⁷⁵ Sursa: WHO, SH.STA.OB18.FE.ZS

⁷⁶ Sursa UNPD, SG.POP.MIGR.FE.ZS

⁷⁷ FRA, Survey on minorities and discrimination in EU, 2016

⁷⁸ Guvernul Tăriceanu II (5 aprilie 2007-23 septembrie 2008)

⁷⁹ Tabel 8 Anexa 12 – Literatură de specialitate și bibliografie, secțiunea "Date suplimentare"

⁸⁰ <https://anitp.mai.gov.ro/ro/docs/Cercetare/Analize/analiza%20generala%202015.pdf>

⁸¹ ANITP: Analiza succinta privind traficul de persoane în semestru I 2020

egală din mediul urban și rural, 57% dintre acestea având o relație anterioară și cunoscând persoana care le-a recrutat, în special în scopul exploatării sexuale (74,2%), atât pe piața internă (55%), cât și pe piața europeană (45%) țările de destinație predilecte fiind Germania, Marea Britanie, Italia și Spania. Distribuția în plan teritorial a zonele de recrutare arată că județele cu cea mai ridicată incidență sunt județele cu disparități sociale ridicate⁸² în ierarhia veniturilor. Datele prezentate de ANITP reflectă doar parte din realitatea traficului de persoane în vederea exploatării⁸³.

933. Numărul de victime ale violenței domestice a crescut constant în perioada 2014-2018, ANES atrăgând atenția, la sfârșitul anului 2020⁸⁴, cu privire la creșterea incidenței violenței casnice în contextul pandemiei COVID 19 și obligațiilor de izolare și restricționare a deplasărilor.

Tabel 45. Numărul de victime ale violenței domestice

	2014	2015	2016	2017	2018
Număr persoane	11589	12273	13019	13102	13182

Sursa: ANES

934. Evoluția indicatorilor cantitativi evidențiată anterior este completată de o serie de aspecte pozitive în privința **susținerii juridice și instituționale ale domeniului egalității de gen**, combaterii violenței domestice și a traficului de persoane. Cele mai importante astfel de aspecte sunt:

- 2016- Senatul României aprobă legea de ratificare a Convenției de la Istanbul,
- 2018- (HG365/2018) este aprobată Strategia Națională privind promovarea egalității de șanse între femei și bărbați, prevenirea și combaterea violenței domestice 2018-2021;
- 2018- (Legea 178/2018) conferă posibilitatea angajatorilor cu peste 50 de angajați de a avea în structura de personal un expert în egalitate de șanse;
- 2018 – este completată legea 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie;
- 2019- este completată legea 211/2004, crescând măsurile de asigurare a protecției victimelor violenței în familie;

935. În perioada 2014-2020 problematicile egalității de șanse și egalității de gen pe piața forței de muncă au fost **incluse în 12 Strategii implementate la nivel național**: Strategia națională în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați, Strategia națională pentru prevenirea și combaterea fenomenului violenței în familie, Strategia pentru consolidarea administrației publice, Strategia națională pentru ocuparea forței de muncă, Strategia națională privind incluziunea socială și combaterea sărăciei, Strategia de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome, Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii, Strategia privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, Strategia națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului, Strategia națională pentru eliminarea barierelor pentru persoanele cu dizabilități, Strategia națională pentru combaterea traficului de persoane, Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României;

⁸² Sursa: [FINOCA 2 WEB Romania pdf.pdf \(syene.ro\)](#)

⁸³ Într-un articol publicat în noiembrie 2020 în The Guardian, [Silent victims: the hidden Romanian women exploited in the UK sex trade | Sex trade | The Guardian](#), reprezentanții ai National Referral Mechanism (NRM)-UK precizau ca majoritatea victimelor sclaviei sexuale din bordelurile din Anglia erau românce (86% în zona Leicester, 75% în Northumberland). Pe baza unor studii efectuate inclusiv în România, cu proxeneți aflați în detenție ([FINOCA 2 WEB Romania pdf.pdf \(syene.ro\)](#)), articolul precizează că "Se estimează că, în Marea Britanie, fiecare femeie controlată de o terță parte ar putea câștiga între 500 și 700 de lire sterline pe zi pentru traficanțul său prin vizite multiple ale clienților. Traficanții care au operat în Marea Britanie au declarat cercetătorilor că câștigă cel puțin 12.500 de lire sterline pe victimă în fiecare lună, sau 135.000 de lire sterline pe an.", ceea ce (concluzionează autorii) reprezintă în medie aproximativ 1 milion de lire pe an pentru fiecare din cele aproximativ 1500 de bordelului controlate de proxeneți români de pe teritoriul UK.

⁸⁴ Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (ANES), 7 decembrie 2020, Seminarul online "Violența domestică în contextul pandemiei COVID 19: Consecințe, Perspective, Soluții, date pe baza studiului exploratoriu realizat de către Centrul Filia, în cadrul proiectului "Femeile în timpul și după coronavirus: Informare, Cercetare și Advocacy pentru Egalitate de Gen", finanțat prin Active Citizens Fund – Romania și implementat în parteneriat cu ANES

- 936.** Nivelul de cunoaștere a **garanției prin legislație a egalității de șanse pe piața forței de muncă** a crescut, la nivelul populației cu 13% în ultimii ani, ajungând la 75% din populația adultă a României⁸⁵;
- 937.** **Percepția privind egalitatea de gen la locul de muncă s-a îmbunătățit cu 13%**, iar percepția privind egalitatea de gen în funcții de conducere în companii și alte organizații cu 8%⁸⁶;
- 938.** **Importanța percepută a promovării egalității de gen pentru companii** și pentru economie a crescut cu 7%⁸⁷;
- 939.** Activismul social⁸⁸ în ceea ce privește diferența de remunerare între femei și bărbați la locul de muncă a crescut cu 15%;
- 940.** **Stereotipurile** în raport cu rolurile tradiționale de gen (rolul unui bărbat este de a câștiga bani, rolul unei femei de a avea grijă de casă și de familie) **s-au atenuat** cu 18,5% la nivelul populației;
- 941.** **Nivelul de vizibilitate al problematicii violenței domestice** s-a îmbunătățit în ultimii cinci ani, mai ales în ceea ce privește care depășesc sfera agresiunii fizice (verbal, psihic, emoțional);
- 942.** **Nivelul de cunoaștere în privința traficului de persoane a crescut cu 9% la nivelul populației**, deși s-a accentuat și plasarea vulnerabilității către persoanele de etnie roma sau persoanele cu vulnerabilități multiple, iar cunoașterea în privința modalității de racolare a victimelor a rămas constantă, în continuare 70% din populație considerând că traficanții sunt mai degrabă necunoscuți, în condițiile în care cazuistica arată opusul;
- 943.** **A scăzut cu 9% ponderea în populației a cunoașterii în proximitate a cazurilor** în care între parteneri există violențe în familie, însă s-a dublat ponderea femeilor care cred că ar putea fi victime ale violenței în propria familie.

Luând în considerare constatările evidențiate anterior, prin referire la ipotezele de evaluare enunțate inițial, concluzionăm că în domeniul de intervenție DMI 6.3.:

IP1: A scăzut decalajul de gen pe categorii ocupaționale, domenii ale economiei și tipuri de ocupare- ipoteză validată

IP2: A crescut accesul egal la ocupare și la construirea unei cariere profesionale-ipoteză parțial validată. În cazul persoanelor cu studii sub medie accesul la ocupare s-a diminuat;

IP3: A crescut gradul conștientizare asupra principiului egalității de șanse și de gen în cadrul societății; IP4: Creșterea conștientizării asupra problematicii privind hărțuirea sexuală la locul de muncă;- ipoteze validate

IP5: S-a diminuat creșterea violenței domestice și a traficului de persoane- ipoteză parțial validată, cantitativ diminuarea a fost înregistrată, calitativ pericolul este perceput mai acut;

13.2. ÎE 2. În ce măsură progresul observat este atribuit POSDRU?

IP6: DMI 6.3. a contribuit la dinamica pozitivă a indicatorilor de impact

IP7: Există diferențe semnificative între beneficiarii DMI 6.3. și restul populației la nivelul indicatorilor de impact.

- 944.** Stadiul implementării intervențiilor este prezentat în tabelul următor:

⁸⁵ Sursa datelor: sondaj de opinie la nivelul populației desfășurat în cadrul prezentei evaluări

⁸⁶ Sursa datelor: sondaje de opinie în rândul populației și angajatorilor desfășurate în cadrul prezentei evaluări

⁸⁷ Sursa datelor pentru afirmația prezentă și în continuare în acest subcapitol: sondaj de opinie în rândul angajatorilor, desfășurat în cadrul prezentei evaluări

⁸⁸ Diferența între ponderea celor care au declarat că nu fac nimic dacă se constată diferențe salariale între femei și bărbați la locul lor de muncă

Tabel 46. DMI 6.3. Valoarea indicatorilor de realizare și rezultat

Indicator de output sau rezultat (UM)	Referință	Ținta	Ținta	Valoare realizată ⁹⁰
		DMI 6.3 ⁸⁹	AP6	
		2015		
Indicatori de realizare imediată				
Numărul participanților la programe de calificare/ recalificare destinate grupurilor vulnerabile	6.487	20.000	150.000	125.442 ⁹¹
Persoane de etnie roma	1.500	65.000	65.000	35.951
Persoane cu dizabilități	160	20.500	20.500	13.447
Tineri care părăsesc sistemul de stat de protecție a copilului	221	5.400	5.400	2.781
Numărul participanților femei la programe de calificare/ recalificare	-	20.000	-	
Indicatori de rezultat				
Pondere participanților la programele de formare care obțin o certificate din care:	-	55%	55%	88,99%
Persoane de etnie roma	-	60%	60%	85,03%
Persoane cu dizabilități	-	60%	60%	80,03%
Persoane care părăsesc sistemul de stat de protecție	-	50%	50%	59,87%

945. Analiza datelor obținute prin intermediul sondajelor de opinie la nivelul grupurilor țintă din studiile de caz selectate prin comparație cu rezultatele obținute la nivelul sondajelor efectuate în rândul populației și în rândul angajatorilor a generat o serie de constatări menite să ofere argumentele necesare privind rolul proiectelor finanțate în atingerea obiectivelor DMI 6.3. În contextul în care cea mai mare parte a campaniilor de informare și comunicare finanțate prin DMI 6.3. a avut acoperire națională, demersul argumentativ asumă limitele date de faptul că principala caracteristică a grupurilor țintă chestionate este cea de a fi participat și la alte tipuri de activități finanțate decât cele de comunicare publică, beneficiind de avantajul comunicării directe⁹².

946. Notorietatea sintagmei "egalitate de șanse" este foarte ridicată atât la nivelul populației, cât și la nivelul angajatorilor și al grupurilor țintă. Analiza de corelație⁹³ nu evidențiază o asociere semnificativă între participarea la proiectele finanțate prin DMI 6.3.⁹⁴ și nivelul de cunoaștere al conceptului. Principalul determinant al notorietății conceptului "egalitate de șanse" îl prezintă educația respondentului⁹⁵;

⁸⁹ Conform CDI POSDRU

⁹⁰ Valoarea realizată are în vedere DMI 6.3, cu excepția primului indicator, pentru care sunt oferite informații suplimentare în nota următoare.

⁹¹ Față de ținta propusă, la nivelul DMI 6.3. Raportul anual de implementare POSDRU pentru anul 2014, menționa în nota de subsol 177, pag 173 faptul că în anul de referință ținta pentru DMI 6.3 fusese depășită cu 36,85% (27,370 participanți). Ulterior raportarea indicatorului s-a realizat cumulativ la nivel de axă.

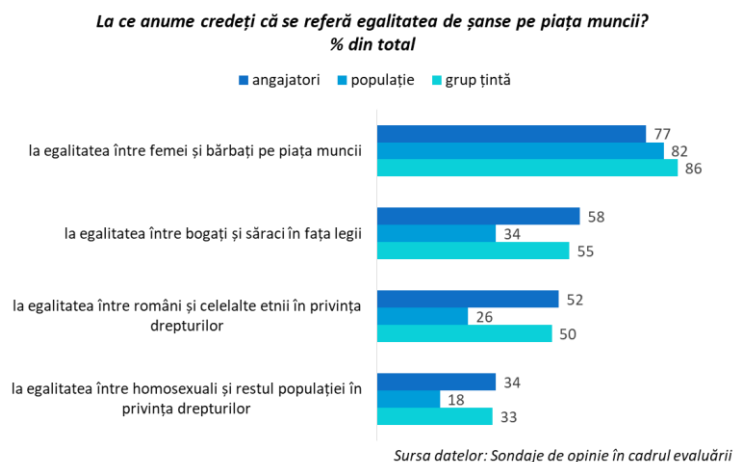
⁹² În comparație eșantionelor s-a urmărit, prin ponderare, compatibilizarea acestora din punct de vedere socio-demografic pe variabilele educație și vârstă;

⁹³ Coeficient de contingență = 0,036, N=1199

⁹⁴ Avem în vedere aici doar proiectele care au avut un număr restrâns, definit de participanți, nu întreg prototipiul de proiecte, deoarece DMI 6.3 POSDRU a finanțat și proiecte targetate pe populație în general (campanii de comunicare)

⁹⁵ Chi-square=47,2, p<0.005, N=1107

Figura 30. Componentele egalității de șanse. Comparație între eșantioane

947. Intervențiile finanțate prin DMI 6.3 sunt asociate semnificativ statistic⁹⁶ cu înțelegerea egalității de șanse ca egalitate între femei și bărbați pe piața muncii. Compararea în această privință între angajatorii care au participat la proiecte în calitate de grup țintă și restul angajatorilor arată o creștere semnificativă a asocierii de 12%. Grupurile țintă DMI 6.3. au o probabilitate cu 13% mai ridicată să asocieze egalitatea de șanse cu egalitate în fața legii⁹⁷. Participarea la proiectele finanțate prin DMI 6.3. a crescut cu 29% probabilitatea de a asocia egalitatea de șanse cu egalitatea între români și celelalte etnii pe piața forței de muncă, aportul în creșterea nivelului de toleranță fiind unul dintre cele mai consistente înregistrate în cadrul acestei analize. Nivelul de toleranță față de incluziunea pe piața forței de muncă a minorităților sexuale este mai ridicat cu 16,5% în cadrul grupurilor țintă decât în restul populației;

948. Nu au fost înregistrate diferențe semnificative între nivelul de cunoaștere a cadrului juridic privind egalitatea de șanse pe piața forței de muncă între grupurile țintă și media în populație. Datele indică o probabilitate cu peste 20% mai ridicată de cunoaștere a existenței unui cadru legal cu privire la egalitatea de șanse în rândul angajatorilor decât în rândul populației active. Nivelul de cunoaștere a legislației înregistrează valori similare în cazul angajatorilor care au participat în calitate de grup țintă și al celor care nu au participat. De remarcat este faptul că, pentru toate categoriile de public incluse în analiză, informarea privind existența unui cadru legislativ care garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pe piața forței de muncă este cu 50% mai ridicată în 2020 decât în 2017⁹⁸.

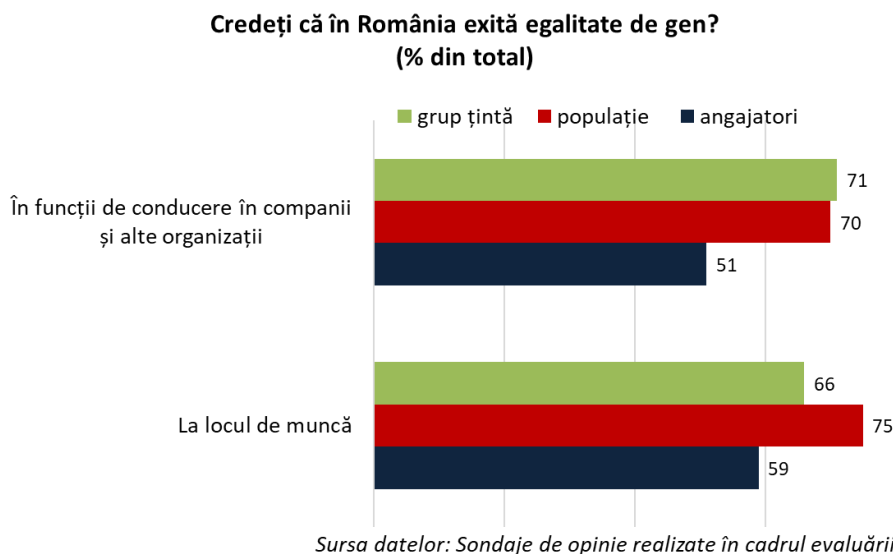
949. Creșterea nivelului de informare în cadrul grupurilor țintă a scăzut nivelul de satisfacție privind existența egalității de gen la locul de muncă. Persoanele care au participat la proiectele finanțate prin DMI 6.3 au o probabilitate cu 11% mai mare decât restul populației de a considera că, în general în România nu există egalitate de gen la locul de muncă. Diferența între angajatori și restul populației urmează aceeași direcție, angajatorii fiind cu 16% mai puțin mulțumiți de egalitatea de șanse la locul de muncă, prin comparație cu media la nivelul populației și cu 20% mai puțin mulțumiți de egalitatea de șanse între femei și bărbați în funcții de conducere în companii și alte organizații. Remarcabil este faptul că nivelul de insatisfacție al angajatorilor participanți ca grup țintă în proiectele finanțate prin DMI 6.3. este aproximativ de două ori mai ridicat decât media înregistrată în rândul populației de angajatori. În cadrul interviurilor și studiilor de caz, această accentuare a egalității de șanse, ca egalitate între femei și bărbați, a fost confirmată. Majoritatea persoanelor intervievate s-au referit la egalitate de șanse sub acest aspect: egalitate între femei și bărbați. Cu toate acestea s-a menționat faptul că, alături de elementele de status dobândit care sunt incluse în mod "natural" în conceptul egalității de șanse (gen, etnie, orientare sexuală) pentru spațiul românesc egalitatea de șanse între mediul urban și rural are o importanță deosebită.

⁹⁶ Chi-square=20,9, p<0.005, N=1107

⁹⁷ Chi-square=14,2, p<0.005, N=1107

⁹⁸ Eurobarometru de gen 87.4/2017

Figura 31. Percepția privind prezența contextuală a egalității de gen. Comparatie

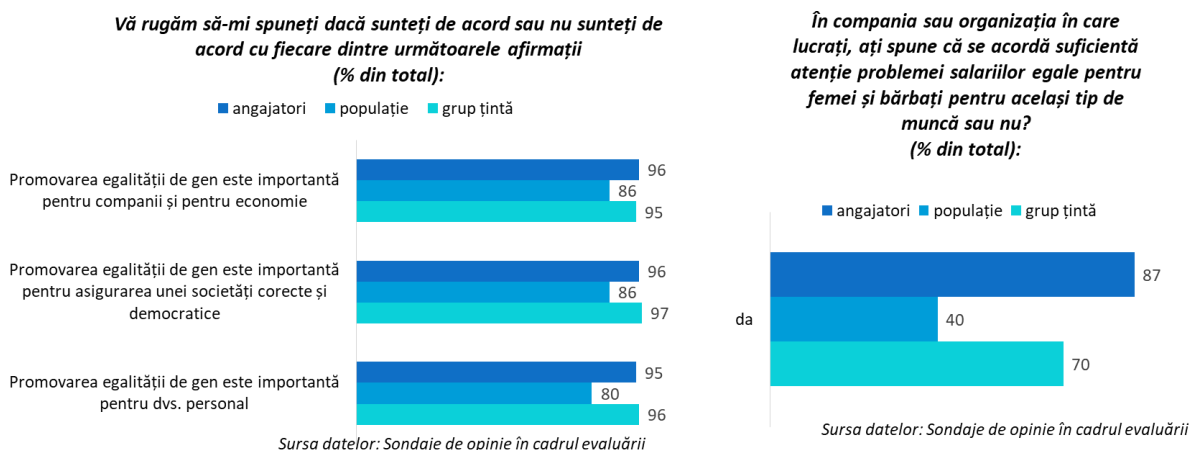

950. Participarea la proiectele finanțate prin DMI 6.3. contribuie la creșterea cu 9% a gradului de conștientizare privind importanța promovării egalității de gen pe piața forței de muncă pentru companii și pentru economie, cu un plus de 11% a nivelului de conștientizare privind importanța promovării egalității de gen pentru asigurarea unei societăți corecte și democratice și cu o creștere de 16% a nivelului de conștientizare a importanței promovării egalității de gen pentru dezvoltarea personală. Comparatia cu datele înregistrate în cadrul Euro barometrului de gen evidențiază un nivel ridicat de remanență al efectului obținut la nivelul grupurilor țintă;

951. În rândul persoanelor care au participat la proiectele finanțate prin DMI 6.3. se înregistrează un nivel de activism⁹⁹ semnificativ mai ridicat decât în restul populației. Astfel, femeile incluse în grupurile țintă DMI 6.3. au o probabilitate de aproximativ două ori mai scăzută de a lucra în medii în care femeile sunt plătite mai puțin decât bărbații pe ora de muncă, au o atitudine de zece ori mai puțin tolerantă față de diferențele salariale dintre bărbați și femei pentru același tip de muncă și au o probabilitate cu 75% mai ridicată de a lucra în medii în care se acordă suficientă atenție problemei salariilor egale între femei și bărbați;

33

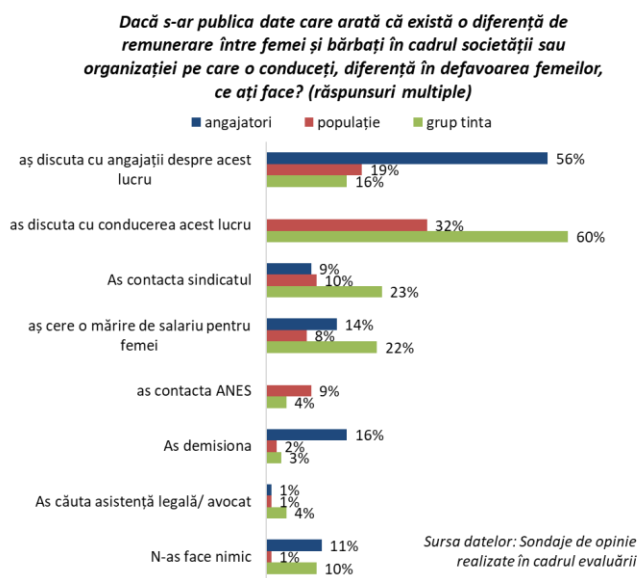
Figura 32. Aprecierea importanței egalității de șanse³

⁹⁹ În acest context activismul este caracterizat prin tendința de a alege alegerea unui loc de muncă cu un nivel salarial similar cu cel al bărbaților și prin toleranța scăzută față de inegalitățile salariale

952. Plusul de activism în cadrul grupurilor țintă din proiectele finanțate prin DMI 6.3. este evidențiat și de tipul de implicare în cazul în care în mediul de lucru sunt semnalate diferențe semnificative de remunerare între bărbați și femei, în defavoarea femeilor. Astfel, așa cum se observă din graficul următor, participajii în calitate de grup țintă la acțiunile finanțate prin proiecte au o probabilitate de două ori mai mare decât restul populației de a discuta cu conducerea și cu sindicatul despre diferențele salariale și o probabilitate de trei ori mai ridicată de a solicita personal o mărire de salariu pentru femei;

Figura 33. Comparație a comportamentelor proiective/activismului în cazul constatării diferențelor de remunerare

953. În cadrul grupurilor țintă se remarcă o atenuare semnificativă a stereotipurilor de gen atât în raport cu media la nivelul populației cât și în raport cu media înregistrată în rândul angajatorilor. Astfel, persoanele implicate în proiecte:

- au o probabilitate cu 14% mai scăzut decât restul populației de a considera deciziile femeilor mai puțin raționale decât ale bărbaților,
- sunt de două ori mai puțin dispuse să considere că cel mai important rol al bărbatului este acela de a câștiga bani
- sunt cu 17% mai puțin dispuse să accepte faptul că cel mai important rol al unei femei este cel de a avea grijă de casă și de familie;
- au o probabilitate de două ori mai redusă de a accepta faptul că bărbații ar trebui să aibă dreptul la un loc de muncă în mai mare măsură decât femeile;
- sunt de aproximativ două ori mai conștiente de faptul că un loc de muncă este cea mai bună modalitate pentru o femeie de a fi independentă;
- sunt cu 14% mai puțin îngrijorate de faptul că angajarea mamei poate produce suferință copiilor preșcolari
- sunt cu 11% mai puțin dispuse să considere că bărbații se price la afaceri în mai mare măsură decât femeile

954. Persoanele care au fost implicate în calitate de grup țintă în proiectele finanțate prin acest DMI au o probabilitate cu peste 60% mai mare decât media în populației de a lucra într-un mediu atractiv și de a avea o percepție a propriei angajabilități mult mai bună;

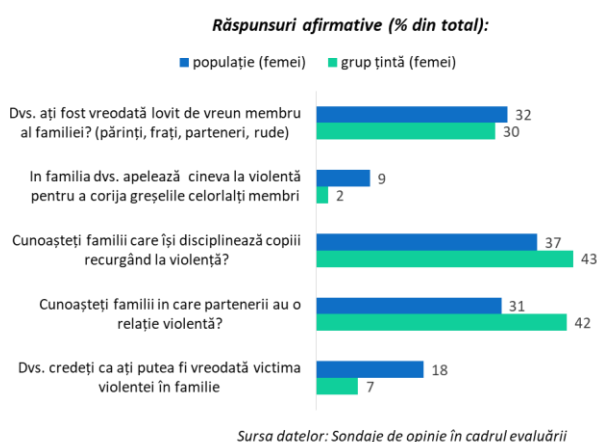
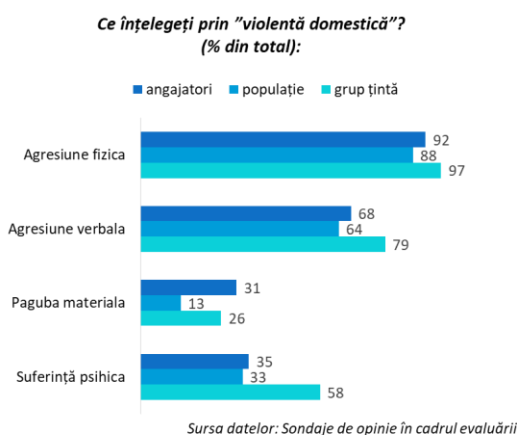
955. Nivelul de informare privind *violența domestică* nu este semnificativ diferit în grupurile țintă în raport cu

populația generală sau cu populația de angajatori. Acest nivel depășește 90% în toate categoriile de public analizate, tendința fiind ușor ascendentă prin raportare la datele culese la nivelul anului 2015¹⁰⁰. Cu toate acestea, comparația între grupurile țintă din cadrul intervenției și media în populație evidențiază un plus de conștientizare în rândul primei categorii în privința aspectelor care descriu violența domestică:

- +15% în asimilarea agresiunii verbale în cadrul violenței domestice;
- +13% în luarea în considerare a pagubelor materiale în sfera acestui tip de violență;
- +25% în conștientizarea suferinței psihice ca parte a violenței domestice

956. Atenția persoanelor din grupurile țintă față de fenomenul violenței domestice din zona de proximitate este semnificativ mai ridicată decât media în populație (+9%), iar toleranța față de acest fenomen în propria familie este semnificativ mai scăzută (-9%). De remarcat însă că aproximativ o treime dintre femeile participante la sondaj, indiferent de grup au fost victime ale violenței în familiei pe parcursul vieții.

Figura 34. Cunoașterea și incidența violenței domestice

957. Deși gradul de informare privind *hărțuirea la locul de muncă* este similar între angajatorii care au participat la proiecte și cei care nu au participat, înregistrând valori de peste 95% în ambele cazuri, participanții la proiectele finanțate, în calitate de grup țintă înregistrează o tendință generală de conștientizare în mai mare măsură a spectrului social în care sunt încadrate victimele potențiale ale hărțuirii la locul de muncă, dând dovadă de un plus mediu de aproximativ 12% în cunoașterea fenomenului;

Tabel 47. Percepția privind victimele hărțuirii la locul de muncă

	Angajatori (%)	Grup țintă (%)
Persoanele fără educație	52	61
Persoanele sărace	49	60
Fetele și femeile tinere	55	62
Persoanele neinformate	52	58
Copiii și tinerii care părăsesc orfelinatele	41	49
Oamenii de la țară/din mediul rural	30	43
Persoanele cu handicap	35	53
Persoanele roma	29	51

Sursa datelor: Sondaje de opinie în cadrul evaluării

958. Ca și în cazul celor două fenomene deviante prezentate anterior (violența domestică și hărțuirea la locul de

¹⁰⁰ Date ANES culese în noiembrie 2015 în cadrul proiectului START-O viață de calitate în siguranță, POSDRU/107/6.3/S/146738, N=7300 respondenți la nivel național, reprezentativitate urban/rural

muncă) problematica traficului de persoane înregistrează același nivel ridicat de informare atât în populație cât și în cadrul grupurilor țintă, însă participanții la proiecte au o mai bună informare medie cu privire la încadrarea socială a potențialelor victime și o mai bună cunoaștere a conexiunilor penale ale traficului de persoane;

Tabel 48. Corelarea traficului de persoane cu alte fapte penale

	Populație (%)	Grup țintă (%)
<i>Vânzarea de persoane ca sclavi</i>	53	73
<i>Exploatarea prin munca a adulților</i>	34	38
<i>Vânzarea de copii</i>	50	76
<i>Trafic de organe</i>	35	40
<i>Răpire de persoane</i>	56	50
<i>Abuz împotriva unei persoane</i>	19	13
<i>Persoane obligate sa se prostitueze</i>	37	56
<i>Exploatarea prin munca a copiilor</i>	7	10
<i>Obligarea cuiva sa vândă droguri</i>	1	15
<i>Obligarea cuiva să cerșească</i>	3	7
<i>Trecere ilegală a frontierei</i>	2	2

959. În concluzie, lipsa unor valori de referință în privința notorietății conceptului de "egalitate de șanse" pe piața muncii nu permite evidențierea directă a unei relații cauzale între intervenție și cota ridicată a notorietății acestui concept. Cu toate acestea, intervențiilor realizate prin DMI 6.3. i se pot atribui următoarele efecte:

- creșterea activismului pe piața muncii, în special pentru persoanele educate, activism manifestat prin intoleranța față de diferențele salariale între femei și bărbați și preocuparea pentru a-și găsi locuri de muncă în care să nu existe aceste diferențe;
- mai bună cunoaștere a sferei de acțiune a egalității de șanse (egalitate de gen, egalitate în fața legii, nediscriminare);
- percepție mai bună a diferențelor existente și o mai bună conștientizare a importanței promovării egalității de șanse pe piața muncii;
- atenuare a stereotipurilor de gen în rândul participantelor la programelor de formare și o mai bună conștientizare a ceea ce înseamnă violența domestică;
- mai bună cunoaștere a fenomenului hărțuirii la locul de muncă și a încadrării juridice a traficului de persoane.

Prin raportare la ipotezele pe care a fost construit demersul de evaluare pentru a răspunde la această întrebare concluzionăm faptul că:

IP6: DMI 6.3. a contribuit la dinamica pozitivă a indicatorilor de impact este o ipoteză confirmată

IP7: Există diferențe semnificative între beneficiarii DMI 6.3. și restul populației la nivelul indicatorilor de impact. detaliați în metodologia de evaluare este o ipoteză confirmată

13.3. ÎE 3. În ce măsură există și alte efecte, pozitive sau negative?

IP8: DMI 6.3. a generat o serie de efecte pozitive și negative la nivel sectorial.

IP9: DMI 6.3. a generat o serie de efecte pozitive și negative la nivelul altor sectoare de activitate.

960. Datele cantitative și calitative colectate pe parcursul evaluării evidențiază următorul index de efecte pozitive:

- Consolidarea societății civile, 68% din totalul finanțărilor fiind alocate organismelor non-guvernamentale, prin acest DMI, programul participând cu peste 200 milioane de euro la menținerea și dezvoltarea societății civile în domeniul drepturilor omului, modernizării și democratizării României, cu atât mai mult cu cât acest suport a intervenit într-o perioadă de criză dificilă pentru majoritatea societății;
- Creșterea presiunii sociale pentru adoptarea unui cadru legislativ care să susțină egalitatea de șanse și efortul de combatere a violenței domestice și traficului de persoane. În perioada intervenției cadrul legislativ s-a îmbogățit cu 12 acte normative, inclusiv cu ratificarea convenției de la Istanbul. Chiar dacă finanțarea prin POSDRU nu a urmărit direct dezvoltarea de acte normative, în mod indirect activitățile desfășurate în cadrul proiectelor DMI 6.3 au contribuit semnificativ la evidențierea și susținerea acestui cadru legislativ. Astfel Agenția Națională pentru egalitate de Șanse între Femei și Bărbați¹⁰¹, Agenția Națională pentru Romi, prin rețeaua națională a experților romi, Blocul Național Sindical, Universitățile finanțate au contribuit la menținerea în agenda publică a problemei egalității de șanse și au creat cadrul favorabil adoptării actelor normative, iar în cazul ANES, au oferit inclusiv date referitoare la contextul social românesc.
- A crescut atenția pentru dimensiunea de gen în proiectarea strategică a perioadei 2014-2020, egalitatea de șanse fiind integrată explicit în majoritatea strategiilor naționale;
- Creșterea capacității administrative la nivel local prin angajarea experților roma (în cadrul administrațiilor locale, cu rol de sprijin în acțiunile de integrare socială a acestei categorii, prin susținerea mediatorului școlar pentru minoritatea roma și, nu în ultimul rând, prin implicarea activă a instituțiilor de la nivel local și central în activități finanțate prin DMI 6.3, aproximativ 23% din sumele gestionate de DMI 6.3 fiind utilizate de către acest tip de instituții;
- Îmbogățirea câmpului de cunoaștere la nivel național în aria de interes a intervenției prin elaborarea a peste 200 de studii, analize și rapoarte și prin colectarea a peste 200.000 de chestionare;
- Acordarea de sprijin material imediat unor persoane aflate în dificultate, femeii aparținând unor grupuri vulnerabile, ca modalitate de suport și motivație pentru participarea la cursuri și sesiuni de informare. În contextul crizei economice, aceste subvenții au constituit un suport important. Peste 135 milioane lei (12% din total buget) au fost acordați grupurilor țintă sub formă de subvenții și burse;
- S-a susținut și dezvoltat un corp de experți activ în domeniul egalității de șanse la nivel național, 49% din alocările bugetare fiind utilizate pentru cheltuielile de personal¹⁰² destinate în special dezvoltării expertizei și capacității de instruire și educare a adulților din România;
- Persoanele cu dizabilități care au participat la cursuri sau sesiuni de formare¹⁰³ au dorit să aprecieze în mod repetat, pe parcursul colectării datelor, aportul important al sesiunilor de pregătire la care au participat în cadrul proiectului la dezvoltarea personală, la creșterea încrederii în sine și la stabilirea unor rețele de dialog și socializare. Chiar dacă, din punct de vedere profesional, sprijinul nu a fost materializat în integrarea pe piața forței de muncă a majorității acestor persoane, aprecierea acestora a rămas ridicată.

961. Totodată, intervențiile au generat și o serie de efecte mai puțin așteptate:

¹⁰¹ Departament la momentul aplicării proiectelor DMI6.3.

¹⁰² Altele decât cele aferente managementului și administrării proiectului

¹⁰³ Menționăm ca exemplu pozitiv proiectul PROGRES- Sustinerea egalitatii de sanse si promovarea profesionala a femeilor, SMIS 49667, Beneficiar Universitatea "Dunărea de Jos" din Galați

- Stimularea participării la cursuri printr-o serie de mecanisme de remunerare a participanților a diminuat crearea unei motivații interne a unei părți a participanților de a se implica pe piața forței de muncă și a accentuat atitudinea pasivă și asistențială;
- Pentru o parte dintre participanții la cursurile de formare finanțate prin acest DMI, s-a înregistrat o inflație de cursuri de pregătire și certificări fără o corelație directă cu nevoia personală de pregătire, sau cu cererea de pe piața forței de muncă. Diferențele între proiecte sunt și în acest caz considerabile, de la proiecte care au înregistrat o medie de 4-5 cursuri per persoană¹⁰⁴ până la proiecte în care sesiunea de pregătire oferită în cadrul POSDRU, în acest DMI a fost singura formă de pregătire pe care respondentul a parcurs-o după finalizarea studiilor.
- Deși o parte semnificativă din proiecte au produs informații cantitative și calitative la nivel local și regional, lipsa unei centralizări a acestora, a caracterului deschis al bazelor de date a dus la diminuarea impactului informațiilor produse și atenuarea vizibilității acestora. Spre exemplu, în studiul nostru, șase din zece site-uri de proiect fie nu funcționează, nu sunt active fie nu mai oferă acces la date, studii, cercetări sau analize prevăzute în cadrul proiectelor finanțate;
- Modul de gestionare al proiectelor a generat, în câteva situații o serie de dezamăgiri pornite din așteptări disproporționate din partea membrilor grupului țintă fie în ceea ce privește programa de curs fie în ceea ce privește certificarea acestora¹⁰⁵;
- Întrebarea filtru adresată la nivelul populației privind participarea la cursuri de formare în perioada 2009-2015¹⁰⁶ a adus în câmpul ipotetic tema accesului pentru persoanele cu un nivel scăzut de educație, care au parcurs sesiuni de pregătire *”din care nu au înțeles toate cuvintele care se spuneau”*. O abordare nepotrivită în educarea adulților poate genera o îndepărtare pe termen lung a persoanei vulnerabile de spațiul educațional.

962. Concluzionând, evidențiem faptul că principalele efecte pozitive asociate intervențiilor DMI 6.3. au fost: creșterea atenției față de problematica de gen în spațiul public, creșterea expertizei în domeniu și a cunoașterii modului de manifestare a problematicii de gen în societatea românească și contribuția la integrarea socială a persoanelor cu dizabilități. Pe de altă parte intervențiile au generat și dezamăgire pentru o parte dintre participanți și deficit motivațional.

În raport cu ipotezele avansate pentru a răspunde la această întrebare, putem concluziona că:

IP8: DMI 6.3. a generat o serie de efecte pozitive și negative la nivel sectorial; IP9: DMI 6.3. a generat o serie de efecte pozitive și negative la nivelul altor sectoare de activitate. Ambele ipoteze au fost confirmate

13.4. ÎE 4. În ce măsură efectul depășește granița zonei sau a sectorului sau afectează alte grupuri, nevizate de intervenție?

IP10: Efectele intervențiilor DMI 6.3 s-au resimțit și în alte domenii. Campaniile de conștientizare au crescut gradul de intoleranță a persoanelor față de devianță în general.

963. Intervențiile finanțate prin DMI 6.3. au vizat populația în ansamblu și femeile în particular, ca principal grup care social afectat de un nivel de participare mai scăzut pe piața forței de muncă și de un grad de vulnerabilitate ridicat în ceea ce privește violența domestică, hărțuirea la locul de muncă și traficul de persoane. Schimbarea atitudinală în sensul creșterii incluziunii prin promovarea egalității de șanse pe piața muncii a vizat însă toate categoriile vulnerabile, iar la nivelul societății se reflectă în toate sferile de activitate publice și private;

964. Deși, prin comparație cu celelalte intervenții din Axa 6, DMI 6.3. nu a urmărit explicit efecte directe ale integrării

¹⁰⁴ Limita superioară întâlnită în cazul colectării de date pentru această evaluare a fost de 11 cursuri parcurse de o singură persoană, o persoană cu studii superioare din Tg Jiu.

¹⁰⁵ Un exemplu în acest sens este proiectul HERA, SMIS 50966, în care o parte a pensionarilor care au participat la cursuri au sperat că diplomele primite le vor ajuta să se reîncadreze în muncă. Ulterior au aflat că diplomele nu erau recunoscute de potențialii angajatori.

¹⁰⁶ În scopul asigurării comparabilității: conform specificațiilor metodologice persoanele care au răspuns afirmativ au fost eliminate din eșantion astfel încât să putem compara grupul țintă al intervențiilor DMI 6.3. cu populația care nu a fost implicată într-un curs de formare, pornind de la ipoteza că cei care au participat ar putea fi chiar membri ai grupului țintă, existând o probabilitate mică să își amintească exact ce DMI a finanțat proiectul din care au făcut parte.

femeilor pe piața forței de muncă, iar colectarea de date cantitative la nivelul grupurilor țintă a urmărit prioritar schimbările valorice și atitudinale, următoarele elemente evidențiază măsura în care efectele au depășit aria directă a intervenției:

- Toate cele 12 femei participante la sondajul de opinie efectuat la nivelul grupurilor țintă, care au primit asistență în vederea avansării în carieră, au declarat că acest lucru s-a întâmplat fie pe parcursul implementării proiectului, fie ulterior, însă doar una dintre ele a declarat că în această avansare un rol important l-a avut asistența primită. Din cele 12 persoane, 8 erau și sunt angajate în sistemul public, subliniind faptul că vechimea în muncă și diferitele sisteme de punctaje obținute de-a lungul timpului au fost criteriile decisive ale avansării. În trei cazuri avansarea s-a produs prin schimbarea locului de muncă;
- Deși din cele 18 persoane de etnie roma participante la sondajul de opinie, niciuna nu s-a autodefinit ca aparținând acestei minorități, se remarcă faptul că 4 dintre ele sunt integrate pe piața forței de muncă, iar alte 2 au declarat că au lucrat cu normă parțială, de câteva ori până în prezent de la data participării la cursuri. Remarcăm însă că niciuna dintre persoane nu și-a schimbat statutul educațional înregistrat în fișa de grup țintă, iar cele 4 persoane cu normă întreagă sunt angajate în servicii de salubritate cu venituri declarate aflate sub-media la nivel de eșantion;
- Una din 15 femei¹⁰⁷ cu studii sub nivel mediu contactată se afla, la momentul evaluării, la muncă în străinătate, lucrând, conform propriilor declarații, în servicii de îngrijire la domiciliu și în industria hotelieră. Niciuna nu apelase pentru angajare la agenții specializate. Una din cele două persoane care lucrează în domeniul serviciilor de îngrijire la domiciliu a declarat că sesiunile de instruire primite în domeniul îngrijirii copiilor îi sunt utile în activitatea pe care o desfășoară în prezent;
- Cursurile cu cel mai ridicat nivel de apreciere din partea femeilor intervievate, indiferent de nivel educațional au vizat îngrijirea (copiilor sau vârstnicilor) și acordarea de asistență medicală elementară acestea fiind considerate "experiențe de viață", cu "utilitate practică pentru oricine", suplinind deficitul de educație pentru sănătate și educație parentală din școli.
- Un alt tip de curs foarte apreciat de către persoanele cu studii superioare au fost cel de scriere a proiectelor de finanțare cu ajutorul fondurilor europene¹⁰⁸. Opt din cele zece persoane care au absolvit un astfel de curs l-au considerat foarte util, două lucrând în continuare în domeniu, iar o a treia persoană apreciind că managementul de proiect i-a fost util în activitatea managerială generală pe care o desfășoară în prezent;
- În medie 7 din 10 persoane care la momentul implementării proiectelor selectate pentru studiile de caz nu aveau un loc de muncă s-au angajat până la data evaluării, majoritatea în domenii fără legătură cu cursurile formate;
- Din cele peste 200 de studii și rapoarte de cercetare produse pe parcursul implementării, au fost identificate 6 studii cu ISBN, care au intrat în circuitul public al cunoașterii. Nu sunt date cu privire la indexarea informațiilor din celelalte studii produse;
- Toate organizațiile nonguvernamentale care au primit finanțare sunt active¹⁰⁹ în același domeniu de activitate, ceea ce argumentează și contribuția intervenției la susținerea societății civile.

965. Campaniile de conștientizare a hărțuirii sexuale au determinat o creștere a vizibilității fenomenului și a creșterii prezenței acestuia în spațiul public (95% din persoanele din grupurile țintă ale DMI 6.3. au auzit de acest fenomen). Împreună cu oportunitatea deschisă de o serie de campanii la nivel internațional (campania #Metoo este cea mai cunoscută) în perioada 2017-2018 au determinat inițierea schimbării Legii 202/2002 în iulie 2018, în sensul adoptării de măsuri suplimentare și înăsprire a pedepselor pentru acest tip de infracțiune.

966. Luând în considerare datele prezentate anterior, în tabelul următor sintetizăm efectele identificate la nivelul altor sectoare de activitate și măsura estimată/ probabilitatea în care au fost determinate de intervențiile DMI

¹⁰⁷ Numeric 4 persoane din 62 contactate

¹⁰⁸ Exemplificăm, în temei laudativi, proiectul CeMPRES - Centru Multimedia de Promovare și Resurse în egalitate de șanse, beneficiar Asociația pentru Dezvoltare Durabilă Slatina atât din punct de vedere al acurateții și competitivității bazelor de date cu grupurile țintă, cât și din punct de vedere al aprecierii pe care cei mai mulți dintre participanți au exprimat-o față de calitatea acțiunilor desfășurate în cadrul proiectului.

¹⁰⁹ Conform Registrului Național al Asociațiilor și Fundațiilor

6.3.. Această probabilitate a fost calculată ca pondere din total elementelor (exemplu număr de studii) a celor care întrunesc calitatea de studii științifice (respectiv au caracter public certificat prin ISBN, ISSN).

Domeniul	Efect	Probabilitate
Economic	Avansare în carieră	8%
	Angajabilitatea generală	10%
	Angajabilitatea persoanelor roma	17%
	Angajabilitate pe piața forței de muncă externă	1%
	Sprijin economic al familiei	30%
Administrativ	Dezvoltarea de proiecte cofinanțate UE	2%
Juridic	Modificări ale Legii 202/2002	30%
Educație/ cultura	Rapoarte de cercetare si studii	4%
Dezvoltare personală	Educație parentală	9%
	Educație pentru sănătate	8%
Societate civilă	Consolidarea și dezvoltarea acesteia	10%

Prin raportare la ipotezele utilizate pentru a răspunde la această întrebare de evaluare concluzionăm că:

IP10: Efectele intervențiilor DMI 6.3 s-au resimțit și în alte domenii. Campaniile de conștientizare au crescut gradul de intoleranță a persoanelor față de devianță în general-Ipoteză confirmată: efectele s-au resimțit în toate domeniile, cu o probabilitate semnificativă în economie, administrație, educație/cultură, societate civilă, dezvoltare personală. Campaniile de comunicare au generat o creștere a vizibilității fenomenelor vizate manifestate prin "scoaterea la lumină a acestora".

13.5. ÎE 5. În ce măsură sunt efectele durabile pe o perioadă mai lungă de timp?

IP11: În condițiile unui mediu social și cultural favorabil este de așteptat ca majoritatea efectelor să se păstreze și chiar să se amplifice în timp.

967. Indicatorii utilizați în monitorizarea DMI 6.3. au vizat exclusiv realizarea intervențiilor fără să includă o dimensiune temporară a urmăririi efectelor și o metodologie adecvată pentru măsurarea rezultatelor obținute la nivel local și regional;

968. Analiza evoluțiilor la nivelul indicatorilor valorici și atitudinali, prin comparație cu datele Barometrului de gen desfășurat la nivelul european în 2017 și cu datele culese de ANES la nivelul anului 2015, arată că acumulările în acest domeniu sunt consistente și au șanse să se transmită generațional:

- Creștere medie de 7% anuală a nivelului de informare privind drepturile egale ale femeilor pe piața forței de muncă;
- Creștere medie de 2% a conștientizării importanței pentru companii și pentru economie a egalității de gen pe piața forței de muncă;
- Scădere medie de 2% anual a toleranței față de diferențele salariale dintre femei și bărbați la nivelul companiilor în general;
- Scădere medie cu 9% anual a toleranței față de diferențele salariale din compania în care respondentul lucrează;
- Creștere medie cu 5% anual a activismului în privința egalizării veniturilor între femei și bărbați;
- Creșterea medie cu 1% pe an a intoleranței față de violența domestică;

- Creșterea cu 3% pe an a vizibilității fenomenului traficului de persoane.

969. Cu toate aceste evoluții pozitive, înregistrate până în prezent, analiza cadrului teoretic în domeniul comunicării publice evidențiază faptul că fiecare campanie menită să schimbe valori și atitudini generează o contrareacție în spațiul public¹¹⁰ și fenomene de rezistență care, în timp pot crește în aceeași măsură în care cresc și efectele pozitive. Din acest motiv acumulările culturale nu pot constitui "un bun câștigat" fiind necesare permanent intervenții pentru susținerea și augmentarea acestora, precum și pentru diluarea efectelor reactive apărute. Mișcările iliberale apărute inclusiv în spațiul european, manifestările pentru revenirea la valori care stau la baza diferențelor de roluri între femei și bărbați, intențiile, inclusiv legislative privind scoaterea problematicii de gen din spațiul educațional și social arată că tendințele pozitive înregistrate până în prezent își pot schimba oricând traiectoria¹¹¹.

Confirmarea ipotezelor:

IP11: În condițiile unui mediu social și cultural favorabil este de așteptat ca majoritatea efectelor să se păstreze și chiar să se amplifice în timp- ipoteză confirmată până în prezent, însă estimăm o scădere a favorabilității contextuale în perioada următoare pe fondul unei potențiale crize economice generate de pandemia COVID 19.

13.6. ÎE 6. Ce mecanisme facilitează efectele? Care sunt caracteristicile cheie contextuale pentru aceste mecanisme?

IP12:DMI 6.3. a implementat o serie de mecanisme care au facilitat efectele.

IP13: Mecanismele care au facilitat efectele sunt potențate de o serie de factori contextualii.

- 970.** În comparație cu celelalte tipuri de intervenții finanțate prin Axa prioritară 6, DMI 6.3. a vizat o componentă atitudinală. Conștientizarea de către autoritatea de management a nevoii de schimbarea valorică, a importanței motivației pentru muncă și atitudinii favorabile pe piața forței de muncă reprezintă un plus deosebit de important. De cele mai multe ori, atât angajarea, cât și angajabilitatea sunt reprezentate acțional exclusiv din perspectiva resurselor și oportunităților, mecanismul motivațional susținut prin această axă, mecanism care face legătura între resursele particulare și oportunitățile mediului fiind frecvent de la sine înțeles, și rareori ținta unor intervenții specifice. Ori tocmai oferirea unor răspunsuri cât mai diverse întrebării "de ce să muncesc" este, considerăm, un mecanism în sine foarte important pentru piața muncii și una din cheile de succes ale intervenției;
- 971.** Implicarea majoritară a organizațiilor guvernamentale s-a dovedit, în acest DMI un mecanism care a facilitat intensitatea efectelor, prin prisma experienței anterioare de intervenție pe care majoritatea ONG-urilor o aveau în lucru cu grupurile mici. Pe de altă parte, pentru un efect de durată, campaniile la nivel național derulate de instituțiile centrale oferă baza pe care societatea civilă construiește proiectele punctuale. Mecanismul partenerial între Instituțiile publice și ONG practicat în DMI 6.3. considerăm că ar trebui dezvoltat și în perioadele următoare.
- 972.** Dimensiunea redusă a grupurilor țintă pentru sesiunile de instruire a facilitat gestionarea acestora și mai ales feedback-ul și posibilitatea unei mai bune adaptări la specificul fiecărei categorii de grup țintă;
- 973.** Chiar dacă este perceput ca un loc comun și de la sine înțeles, principalul mecanism care a facilitat efectele a fost buna credință a beneficiarului, seriozitatea și preocuparea reală a acestuia față de proiect. La nivelul celor opt studii de caz selectate s-au înregistrat diferențe semnificative în ceea ce privește acuratețea informațiilor de contact la nivelul grupurilor țintă¹¹² ;
- 974.** Asigurarea unui echilibru la nivelul grupurilor țintă între ponderea persoanelor cu studii superioare și nivel de

¹¹⁰ Un exemplu în acest sens oferă articolul Rethinking Political Correctness, Harvard Business Review, autori Robin J. Ely, Debra Meyerson, and Martin N. Davidson <https://hbr.org/2006/09/rethinking-political-correctness>

¹¹¹ Evoluțiile înregistrate în Polonia sau Turcia pot oferi indicii cu privire la perioadele de timp.

¹¹² Disparități de la 1/142 numere de telefon utilizabile, la 1/2 numere de telefon utilizabile în procesul de evaluare. Inutilizare= număr de telefon care nu aparține respondentului, nealocat sau respondentul declară că nu a urmat nici un curs/ nu a participat în nici un fel la proiect.

ocupare înalt și persoanele cu deficit de ocupare și educare a constituie de asemenea un mecanism care a facilitat manifestarea efectelor, susținerea pentru egalitatea de gen pe piața forței de muncă venind deopotrivă din partea unei elite sociale și din partea unor persoane afectate direct de complexul atitudinal și valoric supus schimbării.

975. Asigurarea diversității grupurilor țintă vizate (persoane cu handicap, pensionare, victime ale violenței domestice și traficului de persoane) a permis amplificarea efectelor în zone cu vulnerabilități multiple;

976. Mecanismele care au facilitat efectele au fost potențate de următorii factori contextuali:

- Dezvoltarea societății civile, în domeniul egalității de șanse, drepturilor femeilor și combaterii fenomenelor sociale ale căror victime sunt predominant femei, activând peste 500 de organizații la nivel național și regional¹¹³, acest dimensiuni de acțiune caracterizând secundat majoritatea domeniilor de activitate. Dezvoltarea societății civile în domeniu a asigurat expertiza anterioară necesară, dar și flexibilitatea intervențiilor la nivel local;
- Nivel de educație este un element de context de importanță majoră, corelarea înțelegerii nevoii de egalitate de șanse cu nivelul de educație fiind evidențiată de multiple studii¹¹⁴. Creșterea nivelului de educare al femeilor și accentuarea componentei de gen în educație sunt menite să sprijine efortul intervențiilor și să ofere femeilor modele de reușită socială;
- Nivelurile de dezvoltare și modernizare ale serviciilor de educare a preșcolarilor și de îngrijire a vârstnicilor, care să degrezeze femeile de aceste sarcini, majoritar neremunerate¹¹⁵;
- Gradul de dezvoltare a infrastructura de utilități și locuire facilitează de asemenea integrarea femeilor pe piața forței de muncă și dezvoltarea atitudinilor favorabile egalității de gen, combaterii violenței domestice și traficului de persoane. Reamintim faptul că deficitul major din punct de vedere atitudinal se înregistrează în zonele marginalizate din punct de vedere al accesului la utilități sau cu deficit de locuire, și în gospodăriile cu indice ridicat de deprivare materială;
- Contextul economic, cultural și valoric a comunităților în care se intervine a susținut durabilitatea efectelor. Cel mai important aspect al contextului economic a fost dat de cererea reală de locuri de muncă la nivel de comunitate și de posibilitatea de valorificare a informațiilor transmise¹¹⁶. Cel mai important aspect al contextului cultural-valoric a fost cel al adaptării comunicării la capacitatea de înțelegere a grupului țintă și la mijloacele de informare utilizate frecvent de acesta.

Confirmarea ipotezelor:

IP12:DMI 6.3. a implementat o serie de mecanisme care au facilitat efectele; IP13: Mecanismele care au facilitat efectele sunt potențate de o serie de factori contextuali-ipoteze confirmate

13.7. ÎE 8. Dacă și în ce măsură lucrurile ar fi putut fi făcute mai bine?

IP15: Mecanismele de implementare a programelor și a proiectele au fost adecvate pentru producerea rezultatelor

977. Din punctul de vedere al grupurilor țintă intervievate pe parcursul evaluării, efectele ar fi putut fi amplificate dacă specificul sesiunilor de instruire ar fi fost adecvat în mai mare măsură nevoilor de informare ale grupurilor țintă și dacă majoritatea acestor sesiuni ar fi fost organizate prioritar sub forma unor sesiuni de consiliere, centrate pe parteneriatul în educare și feedback;

978. Excesul de birocrație, modificările apărute în gestionarea proiectelor, pe parcursul implementării programului,

¹¹³ Conform Registrului Național al Asociațiilor și Fundațiilor

¹¹⁴ La nivelul eșantionului Chi-Square test =43,46, sig<0,000

¹¹⁵ Spre exemplu, doar în București peste 75.000 de pensionare asigură servicii de îngrijire a copiilor, în majoritate neremunerate, suplind deficitul de instituții destinate educației timpurii. Sursa datelor: Banca Mondială, SIDU București

¹¹⁶ Spre exemplu o parte a celor care au urmat cursuri de alfabetizare în domeniul informaticii nu dețineau tehnologia necesară utilizării acestora

mai ales în privința gestionării grupurilor țintă, neclaritățile cu privire la așteptările autorităților de management din partea beneficiarilor, au fost factori menționați de către beneficiari ca elemente de blocaj în manifestarea efectelor;

- 979.** Accentul pe calitatea proiectelor, calitatea cursurilor oferite atât sub aspect calitativ cât și sub aspectul metodelor utilizate ar fi putut crește gradul de utilitate percepută a acestora. Finanțarea per cursant a dus la debalansarea raportului eficiență/ eficacitate, creând în anumite zone o inflație a ofertei educaționale, fără un impact semnificativ pe piața forței de muncă sau în creșterea calității vieții individuale;
- 980.** Utilizarea unor indicatori care să vizeze rezultatele la nivelul grupurilor țintă și impactul ulterior pe piața muncii, precum și unor metodologii unitare de măsurare a acestor indicatori ar fi facilitat procesul de monitorizare și evaluare. Dezvoltarea unor mecanisme de asigurare a calității sunt necesare și pentru aprecierea completitudinii și acurateții informațiilor transmise referitoare la grupurile țintă ale proiectelor;
- 981.** O abordare integrată care să lege nevoia de forță de muncă locală de specificul pregătirii și ulterior să permită monitorizarea inserției pe piața forței de muncă a persoanelor pregătite. Caracterul integrat al intervențiilor presupune inclusiv colaborarea cu autoritățile locale și corelarea intervențiilor cu obiectivele și proiectele de dezvoltare strategică la nivel local;
- 982.** O mai bună susținere politică atât în ceea ce privește inițiativele legislative cât și măsurile de punere în practică ale acestora¹¹⁷;
- 983.** Cadru legislativ care să asigure un nivel mai bun de colaborare între instituțiile publice și organizațiile nonguvernamentale mai ales în ceea ce privește reintegrarea socială a victimelor violenței domestice și traficului de persoane. Accesul la aceste grupuri este, în prezent restricționat de o serie de reglementări menite să protejeze în primul rând victima, numărul organizațiilor care au acces fiind relativ scăzut. Considerăm însă că un parteneriat mai consistent între instituțiile publice (ANITP) și ONG-uri, mai ales în aria prevenției este un pilon esențial al finanțărilor ulterioare:

Confirmarea ipotezelor

IP15: Mecanismele de implementare a programelor și a proiectelor au fost adecvate pentru producerea rezultatelor- ipoteză parțial confirmată. O serie de mecanisme puteau fi îmbunătățite.

14. Concluzii și recomandări

Concluzii

La nivel strategic și de reglementare

- 984. C1. Accesul** femeilor la puterea politică și administrativă **s-a îmbunătățit** constant, odată cu asumarea tematicilor din domeniul egalității de șanse la nivel strategic, național și instituțional;
- 985. C2.** Intervențiile DMI 6.3 au contribuit la menținerea unui pol de presiune civică și socială pentru păstrarea pe agenda publică a problemelor egalității de șanse **susținând astfel efortul de schimbare legislativă** și de creștere a reprezentării politice a femeilor în România;
- 986. C3.** Intervențiile au avut o contribuție indirectă în creșterea integrării efective a femeilor pe piața forței de muncă prin susținerea unui context cultural și informațional favorabil;
- 987. C4.** Principalele efecte pozitive generate de intervenții s-au manifestat în aria dezvoltării expertizei în domeniul egalității de gen și a activismului social pentru susținerea egalității de șanse pe piața muncii
- 988. C5.** Efectele obținute ar fi putut fi amplificate printr-o susținere politică și legislativă mai consistentă. În condițiile unui mediu social și cultural favorabil majoritatea efectelor s-au păstrat și chiar s-au amplificat în

¹¹⁷ Mai multe proiecte legislative vizând facilitarea integrării în muncă a pensionarelor, antreprenoriatul pentru vârsta a treia, recunoașterea serviciilor de îngrijire la domiciliu și neimpozitarea acestora pentru scoaterea lor din zona gri a economiei etc au fost dezvoltate pe parcursul implementării proiectelor însă nu au găsit deocamdată sprijin.

timp, însă tendințele pozitive înregistrate până în prezent își pot schimba oricând traiectoria;

La nivel de logică a intervenției și a sistemului de implementare

- 989. C6.** În majoritate?, **indicatorii de impact social s-au îmbunătățit** semnificativ în câmpul de intervenții finanțate prin DMI 6.3. atât în perioada de intervenție a POSDRU, cât și după, în contextul menținerii și creșterii preocupării față de tematica egalității de șanse în spațiul public și decizional;
- 990. C7.** Tendrurile negative semnalate indică faptul că se înregistrează o tendință de **creștere a disparităților** între femeile aflate în situații de deficit social (educație, ocupație, acces la servicii) și media în populației ceea ce crește vulnerabilitatea acestora pe piața forței de muncă și riscul de a deveni victime ale violenței sociale;
- 991. C8.** Intervențiile DMI 6.3 au sprijinit efortul de susținere valorică și atitudinală a egalității de șanse pe piața muncii în rândul participanților. Intervențiile au avut o contribuție indirectă în creșterea integrării efective a femeilor pe piața forței de muncă prin susținerea unui context cultural și informațional favorabil;
- 992. C9.** Mecanismele care au susținut intervențiile au generat, punctual inflație de ofertă educațională și deficit de încredere din partea beneficiarilor finali în instituțiile de formare.
- 993. C10.** Efectele s-au resimțit în toate domeniile, cu o probabilitate semnificativă în economie, administrație, educație/cultură, societate civilă, dezvoltare personală. Campaniile de comunicare au generat o creștere a vizibilității fenomenelor vizate manifestat prin "scoaterea la lumină a acestora";
- 994. C11.** Implicarea societății civile, parteneriatul instituțional, axarea pe calitate, caracterul integrat al intervențiilor și diversitatea grupurilor țintă sunt principalele mecanisme care facilitează efectele. Aceste mecanisme depind însă de un context economic și social favorabil, în special sub aspectul transparenței, și îmbunătățirii accesului la infrastructurile necesare dezvoltării;
- 995. C12.** Efectele obținute ar fi putut fi amplificate de un nivel mai bun de adaptare al sesiunilor la specificul educației pentru adulți, printr-o monitorizare care să includă indicatori privind efectele măsurate la nivelul grupurilor țintă, printr-un parteneriat mai consistent între societatea civilă și sectorul public în vederea reintegrării sociale a victimelor.

Recomandări

La nivel strategic și de reglementare

- 996. R1.** Continuare susținerii societății civile pentru dezvoltarea activismului social în domeniu și pentru menținerea unui context cultural și social favorabil. Susținerea proiectelor menite să crească transparentizarea raportului salarial, proiecte care să vizeze introducerea în sistemul educațional a educației pentru egalitate de șanse, proiecte privind reglementarea violenței online etc. Transparentizarea raportului salarial, cel puțin în instituțiile publice se poate realiza prin cel puțin două mijloace: 1) fie prin adoptarea unui cadru legislativ menit să crească nivelul de transparentizare în instituțiile publice, cadru legislative ce ar putea fi inițiat de către Camera Deputaților-Comisia pentru Egalitate de Șanse între femei și bărbați, fie 2) prin includerea în aspectele etice prevăzute pentru responsabilii de etică, conform Codului Administrativ a unor obligații de transparentizare a acestui raport salarial în instituțiile publice. Apreciem că prima variantă, chiar dacă presupune un demers de mai lungă durată, care s-ar putea extinde până la nivelul anului 2024, are un grad de utilitate mai mare, oferind cadru normativ atât pentru instituțiile publice cât și pentru cele private.
- 997. R2.** Indexarea rezultatelor de cercetare și utilizarea acestora în regim deschis în vederea creșterii vizibilității acestora și aportului adus în sfera cunoașterii la nivel național. Participarea MIPE în cadrul Coaliției pentru Date deschise oferă cadrul necesar pentru acest proces de indexare. El ar putea fi realizat fie pe site-ul instituției, fie prin parteneriat cu Academia română sau cu alt furnizor public de informație. În mod ideal, aceste date ar putea fi prelucrate și furnizate publicului și în această variantă de către ANES, care, preluând modelul agenției europene similare EIGE- Institutul European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați ar putea deveni principalul furnizor de informație în domeniu la nivel național.
- 998. R3.** Dezvoltarea de instrumente de îmbunătățire a cadrului legislativ și de creștere a suportului politic pentru

egalitatea de șanse pe piața forței de muncă. Aceste instrumente au în vedere următoarele aspecte: 1) îmbunătățirea cadrului legislativ cu privire la modul în care este asigurată accesul ONG-urilor la victimele violenței domestice și ale traficului de persoane. În prezent ANITP și Ministerul Afacerilor Interne colaborează cu un număr restrâns de organizații a căror selecție este percepută a fi puțin transparentă; 2) readucerea în discuția Parlamentului a problemei traficului de persoane din România și identificarea unor soluții adecvate care să aibă în vedere fie legalizarea activităților cu caracter sexual în România (ceea ce ar reduce fenomenul de sclavie și ar crește siguranța femeilor expuse), fie prin creșterea măsurilor punitive față de traficanți și de cei care favorizează fapta. Un alt instrument poate avea în vedere (prin preluare modelului norvegian) identificarea și monitorizarea prin asistenți sociali a persoanelor minore cu grad ridicat de vulnerabilitate pentru traficul de persoane și expunerea de violență. Aceste instrumente, precum și altele similare pot fi avute în vedere de CDEP-CES în acest mandat.

999. R4. Creșterea parteneriatului instituțional în domeniu printr-o mai bună colaborare între instituțiile cu rol legislativ CDEP-CES, administrativ, în special Ministerul Muncii și Protecției Sociale- ANES și Ministerul Afacerilor Interne și membrii societății civile, spre exemplu membrii Coaliției pentru egalitate de gen în vederea adoptării unui cadru legislativ în concordanță cu recomandările Comisiei Europene în domeniu, având în vedere, în mod particular, implementarea cotelor de gen, mai ales la nivel decizional, transparentizarea raportului de gen în zona de decizie politică și diminuarea fenomenelor deviate asociate inegalității de gen (violență, trafic, hărțuire). Comisia pentru Egalitate de Șanse între Femei și Bărbați din Camera Deputaților în colaborare cu ANES considerăm că pot realiza/intensifica acest parteneriat în actualul mandat legislativ.

La nivel de logică a intervenției și a sistemului de implementare

1000. R5. Continuarea eforturilor de promovare a egalității de șanse pe piața forței de muncă în special în cadrul grupurilor vulnerabile și al persoanelor cu vulnerabilități multiple, atât în POCU, prin proiectele finanțate în prezent în cadrul OS4.1-4.2, 4.18, 4.20, dar și în POEO, în următoarea perioadă de programare. Atât pentru POCU, în măsura în care este fezabil, dar mai ales pentru POEO, este recomandabilă în mod special utilizarea unor instrumente care ar putea fi elaborate în următorul an (ex: actualizarea Atlaselor zonelor marginalizate- în prezent în lucru la Ministerul Muncii și Protecției Sociale, elaborarea unui Atlas al marginalizării comunităților roma- cu ajutorul ANR și rețelei facilitatorilor locali, elaborarea unui Atlas al zonelor de risc în aria devianței sociale-trafic, violență, infracționalitate de către ANITP) pentru identificarea acelor comunități în care finanțarea să aibă cel mai ridicat impact iar acordarea de granturi să poată genera maximă eficiență.

1001. R6. Abordare integrată a intervențiilor în domeniu astfel încât să se ofere o mai bună corelare între nevoia de pregătire locală și perspective de dezvoltare la nivel local și regional. Corelarea intervențiilor în plan teritorial prin targetarea prioritară a zonelor marginalizate urbane și rurale;

1002. R7. Stabilirea unor indicatori de rezultat adecvați, la nivelul populației, și monitorizarea constantă/ anuală a valorilor înregistrate de aceștia la nivel național și la nivel european și implementarea unui plan de acțiuni de redresare a eventualelor tendințe negative. Pentru POCU, lista indicatorilor și procesul de colectare a acestora sunt deja în implementare, însă pentru POEO, MIPE își poate propune, pe această dimensiune a egalității de șanse, cel puțin să lărgască lista indicatorilor de realizare și rezultat¹¹⁸ propuși de Comisia Europeană, cu indicatori specifici (ex număr de femei cu studii inferioare care au parcurs un curs de formare și rămân integrate pe piața muncii cel puțin 3 ani de la terminarea formării).

1003. R8. Dezvoltare unui sistem de evaluare a calității în toate etapele implementării unui proiect, ca parte a monitorizării și evaluării acestuia. Prin prisma acestui raport, sistemul de evaluare a calității unui proiect ar trebui să conțină cel puțin trei componente: 1) calitatea implementării măsurată prin calificative acordate de către membrii grupului țintă, în cadrul unor evaluări externe, 2) rigoare administrativă măsurată prin calificative acordate de către echipa de monitorizare luând în considerare completitudinea, coerența și respectarea calendarului privind raportarea indicatorilor de realizare și rezultat și 3) responsabilitate socială măsurată prin

¹¹⁸ Cunoaștem și opinia opusă, conform căreia indicatorii POCU sunt deja în număr mare, ceea ce mărește efortul birocratic al beneficiarilor. Atragem însă atenția că nu numărul de indicatori este în fapt cel care generează birocrație, ci deficitul de competență în colectarea acestor indicatori la nivel de proiect. Spre exemplu, colectarea datelor cu caracter personal CNP la nivel de grup țintă a oferit date slab valorificate în construcția de noi indicatori utili în procesul de monitorizare. O mai bună colaborare cu ANOF, la nivelul MIPE poate genera rapoarte anuale privind evoluția educațională și ocupațională a tuturor persoanelor participante la cursuri de formare, urmând ca sesiunile de evaluare programate în Planurile multianuale să ofere informații suplimentare privind ocuparea informală și structura cauzală a evoluțiilor constatate.

calificative privind rezultatele în timp ale beneficiarilor la nivelul comunităților în care activează, rezultate care să reflecte faptul că beneficiarii au trecut dincolo de "prestarea de servicii" pe bază de proiect și și-au asumat problematica socială în aria căreia acționează¹¹⁹.

Appendix determinat de dinamica la nivel european

1004. Contextul european și național în aria egalității de șanse și egalității de gen se caracterizează la momentul anului 2020 prin următoarele elemente principale:

- La nivel european¹²⁰ procesul de aderare a UE la Convenția de la Istanbul a fost blocat, Comisia încercând să identifice alte mecanisme pentru obținerea aceluiași rezultat;
- Intenția de a extinde domeniul criminalității (euro criminalității) astfel încât să includă și violența în familie și să elaboreze reguli comune la nivelul statelor membre și măsuri comune de combatere a fenomenului;
- Adoptarea unei Strategii a drepturilor victimelor la nivel european astfel încât drepturile acestora să fie garantate la nivelul statelor membre;
- Crearea unei rețele la nivelul UE pentru prevenirea violenței bazate pe gen și a violenței domestice, care va reuni statele membre și părțile interesate pentru a le permite să facă schimb de bune practici, care va oferi finanțare pentru formare, consolidarea capacităților și servicii de sprijin pentru prevenirea violenței, care să se concentreze pe bărbați, băieți și tipurile de masculinitate.
- Ratificarea Convenției Organizației Internaționale a Muncii privind combaterea violenței și a hărțuirii în lumea muncii și punerea în aplicare normele UE existente privind protecția lucrătorilor împotriva hărțuirii sexuale și să sensibilizeze cetățenii cu privire la acestea
- În contextul creșterii și generalizării violenței online îndreptată împotriva femeilor declarată ca inacceptabilă și o barieră semnificativă în calea participării femeilor la viața publică, Comisia va propune un act legislativ privind serviciile digitale¹²¹;
- Adoptarea în 2020 Programul "Drepturi și valori" (2021-2027).
- Adoptarea în 2020 a Planului de acțiune al UE privind drepturile omului și democrația (2020-2024)

1005. În acest context, pentru creșterea egalității de gen pe piața muncii sunt recomandate:

- Intensificarea eforturilor de educare a fetelor, în școală în ceea ce privește pericolul traficului de persoane, în contextul în care cea mai mare parte a victimelor traficului de persoane, atât în interiorul, cât și în afara UE, sunt femei și fete, acestea fiind, în general, traficate în scopul exploatarei sexuale¹²². În cadrul POCU acest efort este inclus cel puțin în intervențiile din AP 4, OS 4.4, și în cele care au în vedere pregătirea pentru viață a copiilor și tinerilor instituționalizați, care reprezintă un grup vulnerabil, sub acest aspect. Această pregătire pentru viață și pentru siguranța persoane ar putea fi avută în vedere și de către Ministerul Educației și Cercetării prin includerea în curricula școlară începând cu învățământul gimnazial acestor teme și sprijinirea elaborării de materiale educative în acest sens. Pentru perioada 2021-2027 pot fi avute în vedere programe pilot în zone cu maximă intensitate a fenomenului.
- mai bună corelare a eforturilor de eliminare a diferențele de gen în materie de ocupare a forței de muncă cu problematica îmbătrânirii active în scopul diminuării numărului mare de femei care trăiesc în condiții de sărăcie, în special în rândul femeilor cu vârste mai înaintate. În acest sens, considerăm importante două aspecte: 1) intensificarea comunicării de către ANES- Guvernul României a importanței integrării pe piața forței de muncă a femeilor pentru a putea beneficia de pensie și asigurare socială. Considerăm că este necesar un efort de persuadare a femeilor, în special a tinerelor cu educație sub medie de a valoriza

¹¹⁹ Spre exemplu poate fi bonificat în etapa de selecție beneficiarul care a implementat cu succes în domeniul de intervenție proiecte din alte surse decât cele gestionate prin POCU/POSDRU, sau/și a acelor care fac parte din structuri decizionale la nivel local pentru elaborarea de politici publice/ strategii/ planuri.

¹²⁰ Comunicarea Comisiei Europene către Parlamentul european, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor din 3 martie 2020

¹²¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/new-eu-rules-e-commerce>.

¹²² Traficul de persoane este recunoscut ca violență împotriva femeilor și a fetelor, în conformitate cu articolul 6 din Convenția ONU asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei.

munca și beneficiile pe termen lung ale angajării formale și 2) relaxarea de către Ministerul Muncii și Protecției sociale a criteriilor de angajare, în special în ceea ce privește calificarea conform codurilor ocupaționale, astfel încât persoanele vârstnice să poată ocupa locuri de muncă, în vedere întregirii veniturilor și păstrării unei vieți active (spre exemplu în domeniul trainingurilor și serviciilor educaționale extra-curriculare, în domeniul amenajării peisagistice și horticulturii pentru spații comunitare-școli, parcuri de mici dimensiuni, în domeniul serviciilor de informare urbană/ ghidaj turistic etc.) Modele de bune practici din Marea Britanie, Germania, Spania pot fi luate în considerare.

- Îndeplinirea Obiectivelor de la Barcelona¹²³ privind punerea la dispoziție a unor sisteme de educație și îngrijire a copiilor preșcolari în care România înregistrează întâzieri semnificative¹²⁴, în special pentru educația timpurie (1-3 ani), ceea ce determină amânarea integrării pe piața muncii a tinerelor mame, mai ales în cazul celor cu mai mulți copii. În prezent POCU adresează această problemă prin două intervenții: AP 6, OS 6.2- Dezvoltarea serviciilor de educație ante-preșcolară și prin AP5, în integrare cu POR, pentru implementarea Strategiilor dezvoltare locală plasate sub responsabilitatea comunității. Pentru perioada următoare de programare, intervențiile pentru dezvoltarea educației timpurii ar trebui să aibă în vedere contribuția la creșterea implicării pe piața forței de muncă a tinerelor mame, ca indicator de rezultat, iar în zonele marginalizate scăderea abandonului și a numărului de copii plasați în îngrijire.

¹²³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/bcn_objectives-report2018_web_en.pdf.

¹²⁴ În prezent au fost făcuți pași înapoi prin suspendarea ajutorului de 1500 lei pentru creșă sau grădiniță din luna martie 2021